

בראשית יום ראשון

מעלת חידושי תורה

בְּרֵאשִׁית, רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח (ישעיה נא טו) וְאָשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ, פְּמָה אֵית לִיה לְבַר נֶשׁ לְאִשְׁתְּדִלָּא בְּאוּרֵייתָא יִמְמָא וְלִילֵיָא, בְּגִין דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא צִיית לְקַלְהוֹן דְּאַנּוּן דְּמַתְּעַסְקֵי בְּאוּרֵייתָא, וּבְכָל מְלָה דְּאַתְחַדֵּשׁ בְּאוּרֵייתָא עַל יְדָא דְּהָהוּא דְּאַשְׁתְּדִל בְּאוּרֵייתָא, עָבִיד רְקִיעָא חֲדָא.

תַּנּוּן בְּהֵיא שְׁעָתָא דְּמְלָה דְּאוּרֵייתָא אֲתַחְדַּשְׁתּ מְפּוּמִיָּה דְּבַר נֶשׁ, הֵהִיא מְלָה סְלָקָא וְאַתְּעַתְדַת קַמִּיָּה דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיל לְהֵהִיא מְלָה וְנִשְׁיָק לָהּ, וְעֵטֵר לָהּ בְּשַׁבְּעִין עֵטְרִין גְּלִיפִין וּמְחַקְקִין.

וּמְלָה דְּחֲכַמְתָּא דְּאַתְחַדֵּשׁ, סְלָקָא וַיִּתְבָּא עַל רִישָׁא דְּצַדִּיק חַי עַלְמִין, וְטָסָא מִתַּמָּן וְשָׁטָא בְּשַׁבְּעִין אֶלְפָּה עַלְמִין, וְסָלִיקַת לְגַבֵּי עֵתִיק יוֹמִין, וְכָל מַלְיָן דְּעֵתִיק יוֹמִין מַלְיָן דְּחֲכַמְתָּא אַנּוּן, בְּרִזִּין סְתִימִין עֲלָאִין.

מתוק מדבש

דְּבַר נֶשׁ צְלוֹתָהּ שַׁעָה שְׂדַצְרֵי תוֹרָה מִתְחַדֵּשׁ מִפּה הַאֲדָם, וְאִמְר "מְפּוּמִיָּה" דּוּקָא, כִּי כְרִיךְ לְצַטָּא צִשְׁפַּתּוֹ מַה שְׁלוּמֵד וְלֹא דִי צַהֲרֵהוּר, (הֵנָּה כֹּאן אִיירֵי אֶפִּילוֹ שְׁמַחֲדָשׁ צִשְׁפַּטּוֹת הַתּוֹרָה), הֵהִיא מְלָה סְלָקָא אִזּוֹ אִוְתָהּ הַמְלָה שֶׁל דְּצַרֵי הַתּוֹרָה עוֹלָה צְסוּד מִיִּין נוֹקְצִין, וְאַתְּעַתְדַת קַמִּיָּה דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְעוֹמֵדָת לִפְנֵי הַקַּב"ה, וְרַנָּה לוֹמַר שְׁעוֹלָה לְמַלְכוּת שְׁהִיא עוֹמֵדָת לִפְנֵי ז"א, וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיל לְהֵהִיא מְלָה וְנִשְׁיָק לָהּ וְהַקַּב"ה שְׁהוּא ז"א נוֹטֵל אִוְתוֹ דְּצַר שְׁנַתְחַדֵּשׁ צַתּוֹרָה וְנוֹשְׁקוֹ, וְרַנָּה לוֹמַר שְׁמַמְשִׁךְ עֵלְיוֹ הַאֲרָה מִיחּוּד דְּנִשְׁיָקִין שְׁהֵם הַאֲרָוֹת הַג"ר, וְעֵטֵר לָהּ בְּשַׁבְּעִין עֵטְרִין וְעֵטֵר אִוְתוֹ צִשְׁפַּטּוֹת עֵטְרוֹת, רַנָּה לוֹמַר שְׁמַאֲרִי לֹא מוֹ"ת דו"א שְׁכָל אַחַת כְּלוּלָה מַעֲשֵׂה, נִמְלָא שְׁמַקְבֵּל הַאֲרָה מְכָל הַעֲשֵׂר סְפִירוֹת. אִי נִמֵּי, שְׁנַחֲשַׁב לְאֲדָם כְּאִלּוֹ עֵסֶק צִשְׁפַּטּוֹת פִּינִס צַתּוֹרָה, וְעוֹד גְּלִיפִין וּמְחַקְקִין שְׁנַרְשָׁמִים וְנַחֲקִיקִים דְּצַרֵי תוֹרָתוֹ לִפְנֵי הַקַּב"ה, וְנִקְטַט שְׁנֵי לְשׁוֹנוֹת לִפְנֵי ש"גִּלְפִינִין הֵיִינוּ מִנְדֵּל אֲצֵל, "וּמַחֲקִין" מִנְדֵּל אִימָא, כִּי הו"ק גְּלִיפַתְּסָא מִאֲצֵל, וְחִקִּיקַתְּסָא שְׁהוּא דְּצַר מִמַּשִּׁי יוֹתֵר מִאִימָא, וְכָל זֶה נַעֲשֵׂה אֶפִּילוֹ עַל יְדֵי חִידוּשׁ צִשְׁפַּטּוֹת הַתּוֹרָה.

"מאמר מעלת חידושי תורה" ומבואר בו כי על ידי לימוד התורה בקדושה ובטהרה זוכה האדם לחדש חידושי תורה, ועל ידם נעשים רקיעים חדשים הממשיכים שפע לקיום העולם, כי דברי המחבר נחלקים לפני הקב"ה וגורמים יחוד והארה. ומאריך לבאר על פי סוד את מעלת המחבר בסתרי תורה שגורם יחוד גדול והארה נפלאה.

(מקור המאמר בהקדמת זוהר דף ד ע"ב - ה ע"א, בביאורינו כרך א עמ' נו-סא)

בְּרֵאשִׁית הַתְּחִיל רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּמַלַּת בְּרֵאשִׁית אֶף שְׁאִינוּ מִפְּרָשׁוֹ כֹּאן, לִפְנֵי שְׁלַקְמָן (דף ה סוע"א) מְסִיק שְׁהַקַּב"ה לֹא בְּרֵאשִׁית אֶת הַתּוֹרָה עַד דְּאַסְתַּכַּל בַּה זְמַנָּא וְתִרְיָן, וְשֵׁם מִפְּרָשׁ אֶת הַפְּסוּק בְּרֵאשִׁית. רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח לִפְרָשׁ מַה שְׁכַתּוּב וְאָשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ וּבְצֵל יְדֵי כְּסִיתִךָ לְנִטּוּעַ שְׁמִים וְלִיסוּד אַרְץ, וְתַחֲלָה מְקַדִּים וְאִמְר פְּמָה אֵית לִיה לְבַר נֶשׁ לְאִשְׁתְּדִלָּא בְּאוּרֵייתָא יִמְמָא וְלִילֵיָא כִּמְה צִרִיךְ הַאֲדָם לְהַשְׁתַּדֵּל דְּהֵיִינוּ לַעֲיִין וְלַחֲדַשׁ בְּתוֹרָה בְּיוֹם וּבְלֵילָה, כִּי הַקַּב"ה אוֹהֵב כְּשִׁמְחָדְשִׁים חִידוּשֵׁי תוֹרָה, בְּגִין דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא צִיית לְקַלְהוֹן דְּאַנּוּן דְּמַתְּעַסְקֵי בְּאוּרֵייתָא לִפְנֵי שְׁהַקַּב"ה שׁוֹמַע וּמַאֲזִין לְקוֹלָם שֶׁל הַעוֹסְקִים בְּתוֹרָה, וּבְכָל מְלָה דְּאַתְחַדֵּשׁ בְּאוּרֵייתָא וּבְכָל דְּבַר שְׁנַתְחַדֵּשׁ בְּסַתְרֵי תוֹרָה כְּדַלְקָמָן. וְרַצָּה לוֹמַר שִׁישׁ בְּאֲדָם יְכוּלַת לַחֲדַשׁ בְּתוֹרָה מַה שְׁלֹא נִיתֵן רְשׁוּת לְמַשָּׂה רַבִּינוּ לְגַלוּת, וְכַשְׁמַתְחַדֵּשׁ חִידוּשׁ כֹּזֵה עַל יְדָא דְּהָהוּא דְּאַשְׁתְּדִל בְּאוּרֵייתָא עַל יְדֵי מִי שְׁמַשְׁתַּדֵּל בְּעֵסֶק הַתּוֹרָה, וּבְכָל חִידוּשׁ עָבִיד רְקִיעָא חֲדָא עוֹשֵׂה הַקַּב"ה מִמְּנוּ רְקִיעַ אַחַד, כִּי כִּמוּ שְׁנַבְרָא הַעוֹלָם עַל יְדֵי אוֹתוֹת הַתּוֹרָה, כֵּן הַלּוּמֵד בְּקִדּוּשָׁה וְטַהֲרָה, עַל יְדֵי תוֹרָתוֹ נַעֲשִׂים וְנִבְרָאִים רְקִיעִים חֲדָשִׁים (שְׁהֵם סוּד אוֹרוֹת מְקִיפִים כְּדַלְקָמָן), וְגַם הוּא מְקִיִּים אֶת הַעוֹלָם בְּתוֹרָתוֹ.

אי נמי כי התורה היא כמוסה וקמוטה, והעוסק בה ומחדש בה מפשיטה מקמטיה, וזה שאמר עבד רְקִיעָא חֲדָא (לשון רוקע הארץ) שִׁמְפִּישִׁטָּה וּמַגְלָה הַאֲוֹרוֹת שְׁבָה. (רמ"ק ור"ג ומק"מ)

תַּנּוּן, בְּהֵיא שְׁעָתָא דְּמְלָה דְּאוּרֵייתָא אֲתַחְדַּשְׁתּ מְפּוּמִיָּה

וּמַמְשִׁיךְ וְאִמְר וּמְלָה דְּחֲכַמְתָּא דְּאַתְחַדֵּשׁ אֲצֵל הַמַּחֲדָשׁ צְמַלָּה שֶׁל חֲכָמָה, דְּהֵיִינוּ צְסוּדוֹת הַתּוֹרָה, אִזּוֹ אִוְתוֹ הַחִידוּשׁ סְלָקָא וַיִּתְבָּא עַל רִישָׁא דְּצַדִּיק חַי עַלְמִין עוֹלָה וְיוֹשֵׁב עַל רֵאשׁ נְדִיק חַי הַעוֹלָמִים, רַנָּה לוֹמַר שְׁעוֹלָה הַחִידוּשׁ עַד הַיְסוּד דו"א וְעוֹרֵר אֶת יִסּוּד זו"ן, (מַה שְׁאִין כֵּן חִידוּשׁ שֶׁל פֶּשֶׁט עוֹלָה רַק עַד הַמַּלְכוּת), וְטָסָא מִתַּמָּן וְשָׁטָא בְּשַׁבְּעִין אֶלְפָּה עַלְמִין וְטָס וְפּוֹרַח מִשֵּׁם וּמְשׁוֹטֵט צִשְׁפַּטּוֹת אֶלְפָּה עוֹלָמוֹת, וְרַנָּה לוֹמַר שְׁעוֹלָה הַחִידוּשׁ יוֹתֵר עַד הַצִּינָה שְׁהִיא סוּד הַשְּׂבִיעִיּוֹת, אִי נִמֵּי, שְׁעוֹלָה עַד ז"ת דְּאֶרֶץ שְׁהֵם צְחִינַת אֶלְפִים (כִּי הַאֲלָפִים הֵם צֵלָא וְהַמֹּאוֹת הֵם צֵלָא), וּסְלִיִּבַת וּמַשֵּׁם עוֹלָה וּמַעֲלָה מִיִּין נוֹקְצִין לְגַבֵּי עֵתִיק יוֹמִין לַעֲתִיק יוֹמִין שְׁהוּא לְמַעֲלָה מִא"א, וְכֵן מְלָיָן דְּעֵתִיק יוֹמִין וְכָל הַדְּצַרִים וְהַסּוּדוֹת שִׁישׁ לְדַרוֹשׁ צַעֲנִין עֲתִיק יוֹמִין, מְלָיָן דְּחֲכַמְתָּא אַנּוּן

וְהָיָא מְלָה סְתִימָא דְחֻכְמָתָא דְאִתְחַדְשַׁת הָכָא, פִּד סְלָקָא, אִתְחַבְרַת בְּאֲנוּן מְלִין דְעֵתִיק יוֹמִין, וְסְלָקָא וְנִחְתָּא בְּהַדְיָהּ, וְעָאֵלַת בְּתַמְנִיסָר עֲלָמִין גְּנִיזִין, (שם סד ג) דְעִין לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִים זּוֹלָתָהּ, נְפָקִי מִתַּמָּן, וְשִׁטָּאן וְאִתְיִין מְלִיאָן וְשִׁלְמִין, וְאִתְעַתְדוּ קָמִי עֵתִיק יוֹמִין, בְּהֵיכָא שְׁעֵתָא אַרְח עֵתִיק יוֹמִין בְּהֵיכָא מְלָה, וְנִיחָא קָמִיהּ מִפְּלָא, נְטִיל לְהֵיכָא מְלָה, וְאַעֲטָר לָהּ בְּתַלְתַּת מָאָה וְשִׁבְעִין אֶלְף עֶטְרִין, וְהָיָא מְלָה טָסַת וְסְלָקָא וְנִחְתָּא, וְאִתְעַבְיָדָא רְקִיעָא חֲדָא, וְכֵן פִּל מְלָה וּמְלָה דְחֻכְמָתָא אִתְעַבְדִין רְקִיעִין, קְיִימִין בְּקִיּוּמָא שְׁלִים קָמִי עֵתִיק יוֹמִין, וְהוּא קָרִי לֹון שְׁמַיִם חֲדָשִׁים, שְׁמַיִם מְחֻדָּשִׁים סְתִימִין דְרִזִין דְחֻכְמָתָא עֲלָאָה.

וְכָל אֲנוּן שְׁאָר מְלִין דְאִוְרִייתָא דְמִתְחַדְשִׁין, קְיִימִין קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְסְלָקִין וְאִתְעַבְיָדוּ אַרְצוֹת הַחַיִּים, וְנִחְתִין וּמִתְעַטְרִין לְגַבִּי אַרְץ חַד, וְאִתְחַדְשׁ וְאִתְעַבִּיד פִּלָּא אַרְץ חֲדָשָׁה, מֵהֵיכָא מְלָה דְאִתְחַדְשׁ בְּאִוְרִייתָא, וְעַל דָּא כְּתִיב (שם סו כב) פִּי פִּאֲשֵׁר הַשְּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אָנִי עוֹשֶׂה עוֹמְדִים לְפָנַי וְגוֹמֵר, עֲשִׂיתִי לָא כְּתִיב אֶלָּא עוֹשֶׂה, דְעַבִּיד תְּדִיר מְאֲנוּן חֲדוּשִׁין וְרִזִין דְאִוְרִייתָא, וְעַל דָּא כְּתִיב (שם נא טו) וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבִצֵּל יָדֵי פְּסִיתֶיךָ, לְנֻטַע שְׁמַיִם וְלִיסוּד אַרְץ, הַשְּׁמַיִם לָא כְּתִיב אֶלָּא שְׁמַיִם.

מתוק מדבש

דְּצַר חֲכָמָה נַעֲשִׂים רְקִיעִים, וְרַנָּה לוֹמַר עַל יַדִּי כֹל חִידוּשׁ וּמִיּוֹשׁ נִצְרָא רְקִיעַ אַחַד, קְיִימִין בְּקִיּוּמָא שְׁלִים קָמִי עֵתִיק יוֹמִין הַסְּ קִיּוּמִים צָקִיּוּם שִׁלְס לְפָנַי עֵתִיק יוֹמִין, וְהוּא קָרִי לֹון שְׁמַיִם חֲדָשִׁים וְהוּא קוֹרָא לְהַסְּ שְׁמַיִם חֲדָשִׁים, וְהֵינּוּ שְׁמַיִם מְחֻדָּשִׁים, סְתִימִין דְרִזִין דְחֻכְמָתָא עֲלָאָה וְהֵסְּ שְׁמַיִם שְׁנַתְּחַדְשׁוּ עַל יַדִּי סוּדוֹת סְתוּמִים צַסְתַּרִי חֲכָמָה הַעֲלוּנָה, וְהַכּוֹנֵה כְּמוֹכַר לְעִיל שַׁעַד עַמָּה הֵימָּה הַסוּרָה קִמוּטָה וּגְנוּזָה, וְעַמָּה נַפְשׁוּטָה מִקְמֻטָּיָה וְנַעֲשֶׂה חִידוּשׁ חֲדָשׁ. (רמ"ק ורל"ג)

בְּרִזִין סְתִימִין עֲלָאָן הַסְּ דְצַרִי חֲכָמָה צַסוּדוֹת סְתוּמִים עֲלוּנִים צַסְתַּרִי תוֹרָה, וְתוֹרָתוֹ נִכְלַלַּת וּמִתְחַצַּרַת צַהֵס כְּלַקְמֵן. (רמ"ק ורל"ג) וּמִפְּרַשׁ עוֹד וְהָיָא מְלָה סְתִימָא דְחֻכְמָתָא דְאִתְחַדְשַׁת הָכָא וְאוֹתוֹ דְצַר הַסְּתוּם שֶׁל הַחֲכָמָה שֶׁל סְתַרִי הַתּוֹרָה הַמִּתְחַדְשׁ כֹּאֵן צַעוּלַס הוּא, בְּדִ סְלָקָא כְּשַׁעוּלָה חִידוּשׁ תּוֹרָתוֹ, אִתְחַבְרַת בְּאֲנוּן מְלִיאָן דְעֵתִיק יוֹמִין מִתְחַצַּר צַסוּדוֹת שֶׁל עֵתִיק יוֹמִין וְנוֹטֵל הַחֲרָה מֵהַסְּ, וְסְלָקָא וְעוּלָה לְקַבֵּל שַׁפַּע וְרַצַּ טוֹב, וְנִחְתָּא בְּהַדְיָהּ וְיּוֹרֵד עִמָּהֵס לְהַשְׁפִּיעַ שַׁפַּע לְהַתְחַתּוּנִים, וְעָאֵלַת בְּתַמְנִיסָר עֲלָמִין גְּנִיזִין וּנְכַסֵּס צַח"י אֶלְף עוֹלְמוֹת נַעֲלָמִים, וְרַנָּה לוֹמַר שְׁחִידוּשִׁי תּוֹרָתוֹ נִכְנַסִּים לְפָנִימִיּוֹת הַיַּסּוּד דְלֵימָלָה לְהַעֲלוֹת מִן, וְעַל יַדִּי זֶה מְעוֹרֵר הַיַּחּוּד צִין חו"ג, שַׁעֲלִיֵּהֵס נֵאמַר דְעִין לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִים זּוֹלָתָהּ. נְפָקִי מִתַּמָּן הַחִידוּשִׁי הַתּוֹרָה יּוֹלָאִים מֵהַיַּסּוּד דְלֵימָלָה, וְשִׁטָּאן וְהֵסְּ מִשׁוּטְטִים צַעוּלְמוֹת אַחֲרִים נַעֲלָמִים שִׁטַּס צַחו"ג, וְאִתְיִין מְלִיאָן וְצָאִים מִלֵּאִים צַסוּד אֹור הַיַּחּוּד, וְשִׁלְמִין וְשִׁלְמִים, כִּי אִסְּ חֲסַר לִיזָה דְצַר לְאוֹתוֹ הַחִידוּשׁ הַקַּצ"ה מִשְׁלִימֵן, וְאִתְעַתְדוּ קָמִי עֵתִיק יוֹמִין וְהֵסְּ מִתְּצִיזִים לְפָנַי עֵתִיק יוֹמִין, בְּהֵיכָא שְׁעֵתָא אַרְח עֵתִיק יוֹמִין בְּהֵיכָא מְלָה צַשַׁעָה הֵיכָא מְרִיחַ עֵתִיק יוֹמִין צַדְצַרִי אוֹתוֹ הַחִידוּשׁ, עַד כְּמָה תּוֹרָתוֹ הֵיכָא תּוֹרַת אִמַּת צִלִּי פִּנְיוֹת וְגִיאֹוֹת, וְאִסְּ הַתּוֹרָה כְּרָאוּי וְנִיחָא קָמִיהּ מִפְּלָא אוּ יֵשׁ לוֹ מוֹה נַחַת יוֹתֵר מִכֹּל מְנוּהַ הַעוּלָה לְפָנָיו לְנַחַת רוּחַ, לְפִי שְׁלִימוּד סוּדוֹת הַתּוֹרָה חֲצִיזִים לְפָנַי הַקַּצ"ה וְאִין לְמַעֲלָה מִמֵּנוּ וְאִין שׁוּס מְנוּהַ שַׁתְּשׁוּהַ אֲלוּי, נְטִיילָּ בְּהֵיכָא מְלָה וְאַעֲטָר לָהּ בְּתַלְתַּת מָאָה וְשִׁבְעִין אֶלְף עֶטְרִין וְעָאֵלַת לּוֹקַס אוֹתוֹ דְצַרִי הַחִידוּשׁ וּמַעֲטָרוּ צַשַׁע"ע אֶלְף עֶטְרוֹת וְהַאֲרוֹת מֵהַעֲשֵׁר סְפִירוֹת שְׁנוֹ, כִּי ש' הוּא כְּנַגַּד ג"ר, וְע' כְּנַגַּד הו"ס, וְצַעֲתִיק יוֹמִין הַסְּ צַחֲמִינַת אֲלַפִּים, אִי נִמִּי שַׁע"ע אֶלְף עֶטְרִין, הַסְּ הַשַׁע"ע נְהוּרִין שְׁצַפְנִים דֵּא"ל, וְרַנָּה לוֹמַר לְאַחַר שְׁנַתְּקַן הַחִידוּשׁ צַסוּד אֹור פִּנְיָמִי, מִמְשִׁיכִים לוֹ שַׁע"ע נְהוּרִין צַסוּד אֹור מְקִיף, וְהָיָא מְלָה שְׁפַת וְסְלָקָא הַחִידוּשׁ הֵיכָא טַס וְעוּלָה לְקַבֵּל שַׁפַּע וְכַח, וְנִחְתָּא וְאַחַר כֵּן יּוֹרֵד כְּדִי שְׁצַאוֹתוֹ הַכַּח וְאִתְעַבְיָדָא רְקִיעָא חֲדָא נַעֲשֶׂה רְקִיעַ אַחַד, שֶׁהוּא סוּד אֹור מְקִיף לו"ל, כִּי רְקִיעִים צַכֵּל מִקּוּס הַסְּ צַחֲמִינַת אֹורוֹת מְקִיפִים, וְכֵן בָּל מְלָה וּמְלָה דְחֻכְמָתָא אִתְעַבְדִין רְקִיעִין וְכֵן כֵּל מִכֵּל

וְכָל אֲנוּן שְׁאָר מְלִין דְאִוְרִייתָא דְמִתְחַדְשִׁין וְכֹל אוֹתָם שְׁאָר דְבָרִי תּוֹרָה שְׁמַתְחַדְשִׁים בְּפִשְׁטוֹת הַתּוֹרָה, קְיִימִין קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְסְלָקִין וְאִתְעַבְיָדוּ אַרְצוֹת הַחַיִּים הֵם עוֹמְדִים לְפָנַי הַקַּב"ה, וְעוֹלִים וְנַעֲשִׂים אַרְצוֹת הַחַיִּים, רַצָּה לוֹמַר שֶׁהֵם נַעֲשִׂים שַׁפַּע חַיִּים הַרְאוּים לְמַלְכוּת הַנִּקְרָאת אַרְץ, וְנִחְתִין וּמִתְעַטְרִין לְגַבִּי אַרְץ חַד וְהֵם יּוֹרְדִים וְנַעֲשִׂים עֲטְרוֹת וּמוֹחִין לְאַרְץ אַחַת שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, וְאִתְחַדְשׁ וְאִתְעַבִּיד פִּלָּא אַרְץ חֲדָשָׁה וְהִיא מִתְחַדְשַׁת וְנַעֲשִׂית כּוֹלָה אַרְץ חֲדָשָׁה, מֵהֵיכָא מְלָה דְאִתְחַדְשׁ בְּאִוְרִייתָא מֵאוֹתוֹ דְבָרִי הַחִידוּשׁ שְׁנַתְּחַדְשׁ בְּתוֹרָה, וְעַל זֶה כְּתוּב פִּי פִּאֲשֵׁר הַשְּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים פִּירוּשׁ עַל יַדִּי חִידוּשִׁי סוּדוֹת הַתּוֹרָה נַעֲשִׂים שְׁמַיִם חֲדָשִׁים, וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אָנִי עוֹשֶׂה פִּירוּשׁ עַל יַדִּי חִידוּשִׁי פִּשְׁטוֹת הַתּוֹרָה נַעֲשִׂית אַרְץ חֲדָשָׁה, עוֹמְדִים לְפָנַי וְגוֹמֵר כְּנוֹכַר לְעִיל גְּבִי רִזִין דְאִוְרִייתָא "וְאִתְעַתְדַת קָמִי קַב"ה", וְלַגְּבִי פִּשְׁטוֹת הַתּוֹרָה אִמַּר "קְיִימִין קָמִי קַב"ה", וּמְדִיִּיק עֲשִׂיתִי לָא כְּתִיב אֶלָּא עוֹשֶׂה לְשׁוֹן הוּא, וְהֵינּוּ דְעַבִּיד תְּדִיר מְאֲנוּן חֲדוּשִׁין וְרִזִין דְאִוְרִייתָא שֶׁהַקַּב"ה עוֹשֶׂה תְּמִיד מֵאוֹתָם הַחִידוּשִׁים שֶׁל פִּשְׁטוֹת הַתּוֹרָה וְשֶׁל סְתַרִי תּוֹרָה, כִּי בְּכֹל יוֹם וְיוֹם מִתְחַדְשִׁין חִידוּשִׁין, וְלַכֵּן נַעֲשִׂים תְּדִיר שְׁמַיִם וְאַרְץ חֲדָשִׁים, וְעַל דָּא כְּתִיב וְעַל זֶה כְּתוּב וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיךָ הֵינּוּ דְבָרִי תּוֹרָה, וּבִצֵּל יָדֵי פְּסִיתֶיךָ לְנֻטַע שְׁמַיִם וְלִיסוּד אַרְץ וּמִפְּרַשׁ הַשְּׁמַיִם עִם ה' הַיַּדִּיעָה לָא כְּתִיב כִּי אִזּ הִיָּה מוֹרָה עַל הַשְּׁמַיִם הַקִּיּוּמִים, וְאִזּ הִיָּתָה הַכּוֹנֵה שַׁעַל יַדִּי עִסַּק הַתּוֹרָה מִתְחַדְשִׁים וּמִתְחַזְקִים, אֶלָּא כְּתִיב שְׁמַיִם וְהַכּוֹנֵה שְׁנַעֲשִׂים מִמֵּשׁ שְׁמַיִם חֲדָשִׁים עַל יַדִּי חֲדוּשִׁי הַתּוֹרָה. (רמ"ק ורל"ג)

מק"מ

בראשית יום שני

מעלת נטילת ידים

פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר (שיר ג ו) מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר וְגוֹמֵר, מִי זֹאת, כְּלָלָא דְתַרְיָן קַדִּישִׁין דְתַרְיָן עֲלָמִין, בְּחַבּוּרָא חָדָא וְקִשּׁוּרָא חָדָא, עוֹלָה מִמֶּשׁ לְמַהוּי קִדְשׁ קִדְשִׁין, דְּהָא קִדְשׁ קִדְשִׁין מִי, וְאַתְחַבְּרָא בְּזַא"ת, בְּגִין לְמַהוּי עוֹלָה דְאִיהִי קִדְשׁ קִדְשִׁין.

מִן הַמִּדְבָּר, דְּהָא מִן הַמִּדְבָּר יִרְתָּא לְמַהוּי כְּלָה וְלִמְיַעַל לְחוּפָה, תּוּ מִן הַמִּדְבָּר אִיהִי עוֹלָה, כְּמָה דְאֵתְּ אָמַר (שם ד ג) וּמִדְבַרְךָ נְאוּה, בְּהֵהוּא מִדְבַר דְלַחִישׁוּ בְּשִׁפּוּן אִיהִי עוֹלָה, וְתַנְיָנָן מְאִי דְכְתִיב (ש"א ד ח) הָאֱלֹהִים הָאֱדִירִים הָאֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמְּפִיִּים אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מִכָּה בַמִּדְבָּר, וְכִי כָּל דְעֵבֵד לִוְן קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בַּמִּדְבָּר הָוָה, וְהָא בְּיִשׁוּבָא הָוָה, אֵלָּא בַּמִּדְבָּר בְּדַבּוּרָא, כְּמָה דְאֵתְּ אָמַר וּמִדְבַרְךָ נְאוּה, וְכְתִיב (תהלים עה ז) מִמִּדְבַר הָרִים, אֹנֶף הָכִי עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר, מִן הַמִּדְבָּר וְדָאִי, בְּהֵהוּא מְלָה דְפּוּמָא אִיהִי סְלֵקַת, וְעָאֵלַת בֵּין גְּדַפֵּי דְאָמָא, וְלִבְתַּר בְּדַבּוּרָא נְחָתָא, וְשִׂרְיָא עַל רִישִׁיהוּ דְעֵמָא קַדִּישָׁא.

הֵיךְ סְלֵקָא בְּדַבּוּרָא, דְּהָא בְּשִׁירוּתָא, כַּד בַּר נֶשׁ קָאִים בְּצַפְרָא, אִית לֵיהּ לְבַרְכָא לְמַאֲרִיָּה, בְּשַׁעְתָּא דְפִקְחָ עֵינָוֵי הֵיךְ מְבַרְךְ.

מתוק מדבש

עסק המורה נדבדור, אִיהִי עוֹלָה הַמַּלְכוּת עוֹלָה לְצִנְיָה, וּמְצִיָּא רֵאִיָּה שׁ"מִדְּנֵר" הוּא מַלְשׁוֹן לִדְבוּר בְּמָה דְאֵתְּ אָמַר כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וּמִדְבַרְךָ נְאוּה שְׁפִירוּשׁוֹ דְנִרְיָן דְצִנְיָה תּוֹרָה הֵס נְאִים, בְּהֵהוּא מִדְבַר דְלַחִישׁוּ בְּשִׁפּוּן צִנְיָה אִוְמוֹ דְצִנְיָה שְׁלַמְשׁ הַיּוֹלָא נְשַׁפְתִּים, וְרַנְּה לֹמַר צִנְיָה שְׁלֹמֵדִים תּוֹרָה צִלְיָה שְׁאֵוֹ דְהֶרֶךְ לְלִמּוּד צִלְמֶשׁ, וְכֵן צִנְיָה תְּפִלַּת הַלְחֶשׁ, אִיהִי עוֹלָה הַמַּלְכוּת עוֹלָה לְצִנְיָה, וְתַנְיָנָן, מְאִי דְכְתִיב וּלְמַדְנוּ כִּי מִה שְׁכֻמוֹת הָאֱלֹהִים הָאֱדִירִים הָאֵלֶּה, אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמְּפִיִּים אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מִכָּה בַּמִּדְבָּר וְשׁוֹאֵל וְכִי כָּל דְעֵבֵד לִוְן קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בַּמִּדְבָּר הָוָה וְכִי כָּל מַכָּה שְׁעֵשָׂה הַקְּצִ"ה צִנְיָה צִנְיָה הִיא, וְהָא בְּיִשׁוּבָא הָוָה הֵלֵךְ הַעֲשֵׂר מִכּוֹת שְׁהַכָּה הַקְּצִ"ה צִנְיָה הִיא צִנְיָה יִשׁוּב וְלֹא צִנְיָה, וּמְשִׁיב אֲפָא מִה שְׁכֻמוֹת בַּמִּדְבָּר פִּירוּשׁוֹ בְּדַבּוּרָא צִנְיָה שֶׁל הַקְּצִ"ה שׁוֹה לְמַשָּׁה, הַכָּה אֵת הַמְּצִיָּה, וּמְצִיָּא רֵאִיָּה בְּמָה דְאֵתְּ אָמַר כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וּמִדְבַרְךָ נְאוּה פִּירוּשׁוֹ דְצִנְיָה הֵס נְאִים, וְעוּד רֵאִיָּה וְכְתִיב כְּמוֹ שְׁכֻמוֹת בַּמִּדְבָּר הָרִים שְׁפִירוּשׁוֹ שְׁעַל יְדֵי דְצִנְיָה הַמַּלְכוּת הַשְּׁכִינָה מִתְרוממַת, אֹרֶף הָכִי כְּמוֹ כֵּן מִה שְׁכֻמוֹת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר הֵינּוּ מִן הַמִּדְבָּר וְדָאִי פִירוּשׁ בְּהֵהוּא מְלָה דְפּוּמָא אִיהִי סְלֵקַת עַל יְדֵי דְבוּר שֶׁל הַפָּה צִנְיָה וּתְפִלָּה הִיא עוֹלָה, וְעָאֵלַת בֵּין גְּדַפֵּי דְאָמָא וְהִיא עוֹלָה צִנְיָה אִימָא שְׁהִיא מִקּוֹס הַחוּפָה שְׁשֵׁס יַחּוּד הַעֲלִיּוֹן שֶׁל דְבוּרָא בְּדַבּוּרָא נְחָתָא וְאִמַר כֵּן צִנְיָה דְבוּרֵי הַפָּה שֶׁל צִנְיָה יִשְׂרָאֵל הִיא יוֹרְדָתָא, וְשִׂרְיָא עַל רִישִׁיהוּ דְעֵמָא קַדִּישָׁא וְהִיא שׁוֹרָה עַל רֵאִשֵׁי עַם צִנְיָה יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁפַּעַת לְהֵס כָּל מִינֵי צִנְיָה.

(מק"מ ומפרשים)

"מאמר מעלת נטילת ידים" ומבואר בו כי על ידי קיום המצוות ולימוד התורה שבדבור הפה, מעלים את השכינה הקדושה אל היחוד, ומשם היא יורדת לשרות ולהשפיע שפע לבני ישראל. ומפרש שעלית השכינה היא בכח ברכות השחר הנאמרים בפה אחר נטילת הידים שלאחר הקימה מהשינה. ומכאן מבאר את ענין הרוח רעה השורה על האדם בשינתו או בהכנסו לבית הכסא, שהסרתם היא רק על ידי הנטילה.

(מקור המאמר בהקדמת הוזהר דף י ע"א-ב, בבאורינו כרך א עמ' קלב-קלח)

פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר לְפָרַשׁ מִה שְׁכֻמוֹת מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר וְגוֹמֵר שְׁפִירוּשׁוֹ מִי זֹאת הֵינּוּ בְּשִׁפּוּשׁ דְתַרְיָן קַדִּישִׁין דְתַרְיָן עֲלָמִין הֵס כָּלֵל שֶׁל שְׁנֵי פִירוּשִׁים קְדוּשִׁים שֶׁל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְרַנְּה לֹמַר "מִי" הִיא הַצִּנְיָה, "זֹאת" הִיא הַמַּלְכוּת, וְהֵס שְׁנֵי מִינֵי קְדוּשׁוֹת, כִּי מַלְכוּת נִקְרְאָת קִדְשׁ סַמֶּס, וְהַצִּנְיָה נִקְרְאָת קִדְשׁ קִדְשִׁים כְּלַקְמָן, בְּחַבּוּרָא חָדָא וְקִשּׁוּרָא חָדָא וְהֵס עוֹמְדוֹת צִנְיָה אֶחָד וְקִשְׁר אֶחָד, וְרַנְּה לֹמַר שְׁהֵס מַחֲזִירוֹת וְקִשּׁוּרוֹת יַחַד, וְזֵהוּ עוֹלָה מִמֶּשׁ לְמַהוּי קִדְשׁ קִדְשִׁין הַמַּלְכוּת עוֹלָה מִמֶּשׁ לְהַצִּנְיָה וְאִוֹ הִיא כְּמוֹתָהּ לְהַקְרָא קִדְשׁ קִדְשִׁים, דְּהָא קִדְשׁ קִדְשִׁין מִי כִּי מִי שְׁהִיא הַצִּנְיָה נִקְרְאָת קִדְשׁ קִדְשִׁים, וְאַתְחַבְּרָא בְּזַא"ת וְהִיא מִתְחַזְּרַת עַם זַא"ת שְׁהִיא הַמַּלְכוּת, וְרַנְּה לֹמַר עַל יְדֵי שְׁהַצִּנְיָה מִשְׁפַּעַת מוֹחִין צִנְיָה הִיא מִתְחַזְּרַת אֲלֵיהָ, בְּגִין לְמַהוּי עוֹלָה דְאִיהִי קִדְשׁ קִדְשִׁין כְּדִי לְהִיֹּת עוֹלָה שְׁתִּקְרָא קִדְשׁ קִדְשִׁים, וְרַנְּה לֹמַר שְׁהִיא צִנְיָה כְּאִמָּה. (מק"מ ומפרשים)

ומה שְׁכֻמוֹת מִן הַמִּדְבָּר פִּירוּשׁוֹ צִנְיָה הַמַּלְכוּת וְהַמְּצִיָּה שְׁקִצְלוֹ יִשְׂרָאֵל צִנְיָה, וְצִנְיָה צִנְיָה הַמְּשַׁכֵּן צִנְיָה, דְּהָא מִן הַמִּדְבָּר יִרְתָּא לְמַהוּי כְּלָה וְלִמְיַעַל לְחוּפָה כִּי עַל יְדֵי הַמְּצִיָּה שׁוֹכֵי יִשְׂרָאֵל צִנְיָה יִרְשָׁה וְנִתְקַנָּה הַמַּלְכוּת לְהִיֹּת כְּלָה וְלִיכְנַס לְחוּפָה, דְּהֵינּוּ לְעוֹלָה לְצִנְיָה, תּוּ וְעוּד יֵשׁ לְפָרַשׁ מִה שְׁכֻמוֹת מִן הַמִּדְבָּר הוּא מַלְשׁוֹן לִדְבוּר, וְרַנְּה לֹמַר שְׁעַל יְדֵי

הָכִי הוּוּ עֲבָדֵי חֲסִידֵי קְדָמָאֵי, נְטֹלָא דְמֵיָא הוּוּ יְהִי קְמֵיָהוּ, וּבְזִמְנָא דְמַתְעָרֵי בְלִילְיָא אֶסְחָן יְדֵיָהוּ, וְקֵיִמֵי וְלַעֲאֵן בְּאוּרֵיָתָא, וּמְבָרְכֵי עַל קְרִיאַתָּהּ, וְכַד תְּרַנְגּוּלָא קְרִי, פְּדִין פְּלָגוֹת לִילְיָא מִמֶּשׁ, וְכַדִּין קְדָשָׁא בְרִיף הוּא אֲשַׁתְּכַח עִם צְדִיקֵיָא בְּגֻנְתָּא דְעָדָן, וְאֶסִיר לְבָרְכָא בִּידִין מְסוֹאֲבוֹת וּמְזַהְמוֹת, וְכֵן פֶּל שַׁעְתָּא בְּגִין דְּבִשְׁעָתָא דְּבַר נֶשׁ נְאִים, רוּחִיָּה פְּרָחָא מְנִיָּה, וּבִשְׁעָתָא דְּרוּחִיָּה פְּרָחָא מְנִיָּה רוּחָא מְסֹאֲבָא זְמִין וְשָׂרְיָא עַל יְדוּי וּמְסֹאֲבָא לֹזֵן, וְאֶסִיר לְבָרְכָא בְּהוּ בְּלָא נְטִילָה.

וְאִי תִימָא אִי הָכִי הָא בִּימָמָא דְלָא נְאִים וְלָא פְּרַח רוּחִיָּה מְנִיָּה, וְלָא שְׂרִיָּא עֲלֵיהּ רוּחָא מְסֹאֲבָא, וְכַד עָאֵל לְבֵית הַפְּסָא לָא יְבָרַךְ וְלָא יְקָרָא בַּתּוֹרָה אֶפְלוּ מְלָה חֲדָא עַד דִּיֶּסְחֵי יְדוּי, וְאִי תִימָא בְּגִין דְּמְלוּכְלָכִים אֲנוּן, לָאוּ הָכִי הוּא, בְּמָה אֲתַלְכְּלוּ, אֶלָּא ווִי לְבָנֵי עֲלָמָא דְלָא מְשַׁגְיָחִין וְלָא יְדַעִין בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיָּהוּן, וְלָא יְדַעִי עַל מָה קְיִימָא עֲלָמָא, רוּחָא חֲדָא אֵית בְּכָל בֵּית הַפְּסָא דְעֲלָמָא, דְשָׂרְיָא תַּמָּן וְאֲתַהֲנִי מַהְהוּא לְכְלוּכָא וְטַנוּפָא, וּמִיָּד שְׂרִי עַל אֲנוּן אֲצַבְעֵן דִּידוּי דְּבַר נֶשׁ.

מתוק מדבש

מְזוּהָמִין אֶסוּר לִלְכַת ד' אֲמוֹת בִּידִים מְזוּהָמוֹת וְטַמְאוֹת, וְתוּ דְאֲתַחֲנִיב לְשִׁמְיָא וְעוֹד שֶׁהַהוֹלֵךְ ד' אֲמוֹת בִּידִים טַמְאוֹת חַיִּיב מִיתָה לְשִׁמִּים, מֵאִי טַעֲמָא מְהוּ הַטַּעַם, וְאִמֵּר בְּגִין דְּאִיתִי אֱלֹהָא אֲחֵרָא בִּידוּי לְפִי שְׁנַחֲשַׁב לוֹ כְּאִילוּ מְבִיא אֱלוֹהַּ אַחֵר בִּידוּי וְעוֹבְדוֹ, וּבְגִין אֱלִין פְּתִיב וּבִשְׁבִיל אֱלוּ כְּתוּב (אִיוֹז יו"ב) יִשְׁלִיֹו אֱהָלִים לְשׁוֹדְדִים לְפַעֲמִים יֵשׁ שְׁלוֹם לְהַשׁוֹדְדִים הַשׁוֹכְנִים בְּאֵהֲלִים, וּבְטַחֲוֹת לְמַרְגִּיזֵי א"ל וִישׁ מִשְׁכְּנוֹת בְּטוּחוֹת לְמַרְגִּיזֵי א"ל, וְאֶשֶׁר הִבִּיא אֱלוֹהַּ בִּידוּי וְגַם לְמִי שֶׁמְבִיא אֱלוֹהַּ בִּידוּי, וּמְפָרֵשׁ וּמֵאֵן מַרְגִּיזֵי א"ל מִי הוּא מְרַגִּיזֵי לְהַקְבִּיָּה, אִינּוּן דְּאֲתַיְנִין אֱלֹהָא אֲחֵרָא עַל יְדוּי אֱלוּ שְׁלָא נְטוּל יְדִיהֶם בְּקוּמָם מְשִׁינְתָם, שְׁנַחֲשַׁב לְהֵם כְּאִילוּ מְבִיאִים אֱלוֹהַּ אַחֵר עַל יְדֵיהֶם, וְוִי לְדָא דְאֲתַחֲנִיב מִיתָה לְשִׁמִּים וְוִי לֹזָה שְׁמַתְחִיב מִיתָה לְשִׁמִּים, וְלִכֵּן צְרִיךְ לְהַכִּין כְּלֵי עִם מִים כְּדִי שִׁיטוּל יְדוּי סְמוּךְ לְמַתָּו.

(מְפַרְשֵׁים)

וְאִי תִימָא וְאִם תִּאמַר אִי הָכִי אִם כֵּן שְׁאֲמַרְתָּ שְׁבַעֲת הַשִּׁינָה שׁוֹרָה רוּחַ הַטּוּמְאָה עַל יְדֵי הָאָדָם, הָא בִּימָמָא דְלָא נְאִים וְלָא פְּרַח רוּחִיָּה מְנִיָּה וְלָא שְׂרִיָּא עֲלֵיהּ רוּחָא מְסֹאֲבָא הֵלָא בְּיוֹם כְּשֶׁאִין הָאָדָם יֵשׁן, שְׁאֵז אִין רוּחוֹ פּוֹרַח מְמַנּוּ, וְאִין רוּחַ הַטּוּמְאָה שׁוֹרָה עֲלֵיו, וְעַם כֵּל זֶה נּוֹדַע וְכַד עָאֵל לְבֵית הַפְּסָא לָא יְבָרַךְ וְלָא יְקָרָא בַּתּוֹרָה אֶפְלוּ מְלָה חֲדָא עַד דִּיֶּסְחֵי יְדוּי כְּשֶׁנִּכְנַס הָאָדָם לְבֵית הַכְּסָא אִין לוֹ לְבָרַךְ וְלָא לְקִרְוֵא בַּתּוֹרָה אֶפְלוּ דְבַר אַחַד, עַד שִׁיטוּל אֲתִי יְדוּי, וְמָה הַטַּעַם וְאִי תִימָא בְּגִין דְּמְלוּכְלָכִים אֲנוּן אִם תִּאמַר שְׁצִרִיךְ לִיטוּל יְדוּי לְפִי שְׁנַחֲלַכְלוּ, לָאוּ הָכִי הוּא בְּמָה אֲתַלְכְּלוּ אִינוּן כֵּן כִּי בְּמָה נְתַלְכְּלוּ, וְרַצְיָה לֹמַר אִינוּן מוֹכְרַח שִׁיתַלְכְּלוּ, אִם כֵּן לְמָה צְרִיךְ לִיטוּל יְדוּי, וּמְשִׁיב אֶלָּא ווִי לְבָנֵי עֲלָמָא דְלָא מְשַׁגְיָחִין וְלָא יְדַעִין בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיָּהוּן, וְלָא יְדַעִי עַל מָה קְיִימָא עֲלָמָא וְוִי לְבָנֵי הָעוֹלָם שְׁאִינָם מְתַבְּוֹנִים וְאִינָם יוֹדְעִים בְּכַבּוּד קוֹנָם, וְלָא יוֹדְעִים עַל מָה הָעוֹלָם עוֹמֵד, רוּחָא חֲדָא אֵית בְּכָל בֵּית הַפְּסָא דְעֲלָמָא דְשָׂרְיָא תַּמָּן, וְאֲתַהֲנִי מַהְהוּא לְכְלוּכָא וְטַנוּפָא רוּחַ טוּמְאָה אַחַת יֵשׁ בְּכָל בֵּית הַכְּסָא שְׁבַעֲוֹלָם, שְׁשׁוֹרָה שֶׁם וְנִהְיָה מֵהַלְכָלוֹךְ וְהַטְנוּף אֲשֶׁר שֶׁם, וּמִיָּד שְׂרִי עַל אֲנוּן אֲצַבְעֵן דִּידוּי דְּבַר נֶשׁ וּמִיָּד כְּשֶׁהָאָדָם נִכְנַס שֶׁם שׁוֹרָה רוּחַ הַטּוּמְאָה עַל אֲצַבְעוֹת יְדוּי שֶׁל הָאָדָם, וְלִכֵּן כְּשִׁיּוּצָא מִשֶׁם צְרִיךְ לִיטוּל יְדוּי לְהַעֲבִיר מֵהֶם רוּחַ הַטּוּמְאָה, (וְסוּד הַדְּבַר כִּי כְּשֶׁאֲדַס נִכְנַס לְצִת הַכְּסָא הוּא יוֹרֵד אֶל הַקְּלִיפּוֹת לְהַשְׁפִּיעַס הַמּוֹתַר הַעֲכוּר, לִכֵּן שׁוֹרָה הַקְּלִיפָה עַל יְדוּי וְצִרִיךְ נְטִילָה). (רַמְ"ק וְרַא"ג מַק"מ)

הַלִּילָה, עֵינִן נִמְס' יוּמָא דָף כ ע"צ), בְּשַׁעְתָּא דְּפָקַח עֵינּוּי הִיף מְבָרַךְ בְּשַׁעֲתָא שְׁאֲדָם פּוֹקַח אֲתִי עֵינּוּי מֵהַ מְבָרַךְ, וְחֲסַר הַסִּיּוּם שְׁמִבְרַךְ פּוֹקַח עוֹרִים, כְּמֵאֵמֵר חו"ל (נִמְס' נְרִכּוֹת דָף ס ע"ב), וְעַל יְדֵי בְרִכּוֹת הָאֱלוּ הַמְלַכּוֹת עוֹלָה לְבִינָה. (רַמְ"ק וּמְפַרְשֵׁים)

וְאִמֵּר עוֹד הָכִי הוּוּ עֲבָדֵי חֲסִידֵי קְדָמָאֵי כִּךְ הִיוּ עוֹשִׂים חֲסִידִים הֵרֵאשׁוּנִים כְּשֶׁהֲלָכוּ לִישׁן, נְטֹלָא דְמֵיָא הוּוּ יְהִי קְמֵיָהוּ כְּלֵי עִם מִים נִתְנוּ וְהִכְנוּ לְפָנֵי מַטְתָם, וּבְזִמְנָא דְמַתְעָרֵי בְלִילְיָא אֶסְחָן יְדֵיָהוּ וּבְשַׁעֲתָא שְׁנַתְעוֹרְרוּ מְשִׁינְתָם בְּלִילָה נְטוּלוּ יְדֵיהֶם, וְקֵיִמֵי וְלַעֲאֵן בְּאוּרֵיָתָא וְקִמִּים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וּמְבָרְכֵי עַל קְרִיאַתָּהּ וּמְבָרְכִים עַל קְרִיאַתָּה בְּרַכַּת הַתּוֹרָה, וְאִמֵּר עוֹד וְכַד תְּרַנְגּוּלָא קְרִי פְּדִין פְּלָגוֹת לִילְיָא מִמֶּשׁ וְכִשְׁהַתְרַנְגּוּל קוֹרָא אִז הוּא חֲצוֹת לִילָה מִמֶּשׁ, (וְגִירֶסֶת אוֹר הַלְבָנָה, וּמְבָרְכִין עַל קְרִיאַת תְּרַנְגּוּלָא וּמְבָרְכִים עַל קְרִיאַת הַתְרַנְגּוּל, דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דְּתְרַנְגּוּלָא קְרִי פְּדִין הוּא פְּלָגוֹת לִילְיָא כִּי בְשַׁעֲתָא שְׁהַתְרַנְגּוּל קוֹרָא אִז הוּא חֲצוֹת לִילָה), וְכַדִּין קְדָשָׁא בְרִיף הוּא אֲשַׁתְּכַח עִם צְדִיקֵיָא בְּגֻנְתָּא דְעָדָן וְאִז בַּחֲצוֹת לִילָה הַקְבִּיָּה נִמְצָא עִם הַצְדִּיקִים בְּגֵן עָדָן. וּמְפָרֵשׁ מְדוּעַ צְרִיךְ הָאָדָם לִיטוּל יְדוּי מִיָּד כְּשֶׁמַתְעוֹרֵר מְשִׁינְתוֹ, וְאֶסִיר לְבָרְכָא בִּידִין מְסוֹאֲבוֹת וּמְזַהְמוֹת אֶסוּר לְבָרַךְ בִּידִים טַמְאוֹת וּמְזוּהָמוֹת, וּמִיָּד כְּשֶׁהוּא קָם צְרִיךְ לְבָרַךְ, וְכֵן פֶּל שַׁעְתָּא וְכֵן בְּכָל שַׁעֲתָא אֶסוּר לְבָרַךְ בִּידִים טַמְאוֹת, וְהֵינּוּ כְּשִׁיּוּצָא מְבִית הַכְּסָא כְּדִמְפָרֵשׁ וְאִזֵּל. וּמְפָרֵשׁ מְדוּעַ יְדֵי הָאָדָם טַמְאוֹת כְּשֶׁקָם מְשִׁינְתוֹ בְּגִין דְּבִשְׁעָתָא דְּבַר נֶשׁ נְאִים רוּחִיָּה פְּרָחָא מְנִיָּה לְפִי שְׁבַשַׁעֲתָא שְׁאֲדָם יֵשׁן, רוּחוֹ יוּצָא מְמַנּוּ וּפּוֹרַח לְמַעֲלָה, וּבִשְׁעָתָא דְּרוּחִיָּה פְּרָחָא מְנִיָּה וּבְשַׁעֲתָא פּוֹרַח מְמַנּוּ, רוּחָא מְסֹאֲבָא זְמִין וְשָׂרְיָא עַל יְדוּי וּמְסֹאֲבָא לֹזֵן רוּחַ הַטּוּמְאָה מְזוּמְנַת וְשׁוֹרָה עַל יְדוּי וּמְטַמָּא אוֹתָם (וְלֹמַר לֹמַר כְּשֶׁאֲדַס יֵשׁן שׁוֹרָה רוּחַ הַטּוּמְאָה עַל כֵּל גּוּפוֹ, וְכְשֶׁמַתְעוֹרֵר מְשִׁינְתוֹ נִשְׁאֲרַת רַק עַל אֲצַבְעוֹת הַיָּדִים וּמְטַמָּא אוֹתָם, כִּי נִקְנוּוֹת יֵשׁ לְהַטּוּמְאָה יוֹמֵר אַחֲזִיָּה), וְאֶסִיר לְבָרְכָא בְּהוּ בְּלָא נְטִילָה וְלִכֵּן אֶסוּר לְבָרַךְ בִּידִים טַמְאוֹת בְּלָא נְטִילָה.

לְפִי גִירֶסֶת סִפְרֵי אוֹר הַלְבָנָה, בֵּא לְבָאֵר מְדוּעַ חֲסִידִים הֵרֵאשׁוּנִים הִיוּ מְכִינִים כְּלֵי עִם מִים לְפָנֵי מַטְתָם, וְאִמֵּר בְּגִין כֵּךְ מְפָנֵי שְׁרוּחַ הַטּוּמְאָה שׁוֹרָה עַל הַיָּדִים כְּשֶׁמַתְעוֹרֵר מְשִׁינְתוֹ, לִכֵּן אֶסוּר לְמִיָּהֵף אֲרַבַּע אֲמִין בִּידִין

בראשית יום שלישי

סדר השינה והקימה

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, מַאי דְכְתִיב (ישעיה לח ב) וַיִּסַּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה, תָּא חֲזִי כַּמָּה הוּא חִילָא תְּקִיפָא דְאֹרִייתָא, וְכַמָּה הוּא עֲלָאָה עַל כְּלָא, דְכָל מַאן דְאִשְׁתַּדַּל בְּאֹרִייתָא לָא דְחִיל מְעִילָאֵי וּמִתְתַּאֲי, וְלָא דְחִיל מִמְרַעִין בִּישִׁין דְעֲלָמָא, בְּגִין דְאִיהוּ אָחִיד בְּאִילָנָא דְחַיִּי וְיִלְיָף מִינֵיהּ בְּכָל יוֹמָא, דְהָא אֹרִייתָא תּוֹלִיף לְבָר נָש לְמִיזַל בְּאַרְח קְשׁוּט, תּוֹלִיף לֵיה עֵיטָא הֵיךְ יְתוּב קָמִי מְאָרִיָּה לְבִטְלָא הֵהִיא גְזָרָה, דְאִפִּילוּ אֲתַגְזֹר עֲלֵיהּ דְלָא יִתְבַטֵּל הָאֵי גְזָרָה, מִיָּד אֲתַבְטֵל וְאִסְתַּלַּק מִינֵיהּ, וְלָא שְׂרִיא עֲלֵיהּ דְבַר נָש בְּהָאֵי עֲלָמָא, וּבְגִין כֶּךָ בְּעֵי לֵיה לְבָר נָש לְאִשְׁתַּדַּל בְּאֹרִייתָא יְמָמָא וְלִילִי, וְלָא יִתְעַדִּי מִינֵיהּ, הֵדָא הוּא דְכְתִיב (יהושע א ח) וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה, וְאֵי אֲתַעַדִּי מִינֵיהּ דְאֹרִייתָא, אוֹ אֲתַפְרֵשׁ מִינֵיהּ, כְּאֵלוּ אֲתַפְרֵשׁ מֵאִילָנָא דְחַיִּי.

תָּא חֲזִי עֵיטָא לְבָר נָש כַּד אִיהוּ סָלִיק בְּלִילָא עַל עֲרִסְיָה, בְּעֵי לְקַבְּלָא עֲלֵיהּ מַלְכוּתָא דְלַעֲיִלָא בְּלָבָא שְׁלִים, וְלֹאֲקַדְמָא לְמַמְסָר קָמִיָּה פְּקֻדוֹנָא דְנַפְשֵׁיהּ, וּמִיָּד אִשְׁתַּזִּיב מִכָּל מְרַעִין בִּישִׁין, וּמִכָּל רוּחִין בִּישִׁין, וְלָא שְׁלִטִין עֲלֵיהּ.

מתוק מדבש

תפלה, עם כל זה מִיָּד אֲתַבְטֵל וְאִסְתַּלַּק מִינֵיהּ מִיד מתבטל ומסתלק ממנו, כי יש כח בהתורה לבטלה, וְלָא שְׂרִיא עֲלֵיהּ דְבַר נָש בְּהָאֵי עֲלָמָא ואינו שורה על האדם בעולם הזה, כי הגזרה היא מן המלכות, והתורה היא למעלה בתפארת, לכן התורה יכולה לבטלה, וּבְגִין כֶּךָ בְּעֵי לֵיה לְבָר נָש לְאִשְׁתַּדַּל בְּאֹרִייתָא יְמָמָא וְלִילִי ולכך צריך האדם לעסוק בתורה יומם ולילה, וְלָא יִתְעַדִּי מִינֵיהּ ולא יסור ולא יתבטל ממנה לעולם, הֵדָא הוּא דְכְתִיב זהו שכתוב וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה והטעם שצריך האדם לעסוק בתורה יומם ולילה, כי וְאֵי אֲתַעַדִּי מִינֵיהּ דְאֹרִייתָא אם סר ונתבטל מן התורה לגמרי, או אֲתַפְרֵשׁ מִינֵיהּ או שנפרד ממנה אפילו רק לפי שעה, כְּאֵלוּ אֲתַפְרֵשׁ מֵאִילָנָא דְחַיִּי נחשב לו כאילו נפרד מעץ החיים. (מפרשים)

תָּא חֲזִי בא וראה עֵיטָא לְבָר נָש כַּד אִיהוּ סָלִיק בְּלִילָא עַל עֲרִסְיָה עצה לאדם כשהולך לישון בלילה על מטתו, בְּעֵי לְקַבְּלָא עֲלֵיהּ מַלְכוּתָא דְלַעֲיִלָא בְּלָבָא שְׁלִים צריך לקבל עליו עול מלכות שמים בלב שלם בקריאת שמע, ויכלול את עצמו בהמלכות דאצילות, וְלֹאֲקַדְמָא לְמַמְסָר קָמִיָּה פְּקֻדוֹנָא דְנַפְשֵׁיהּ וצריך להקדים ולמסור להקב"ה את נפשו בפקדון בפסוק (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי, לפי שאם מסרה בתורת פקדון חייב הנפקד להחזיר הפקדון לבעליו, וּמִיָּד אִשְׁתַּזִּיב מִכָּל מְרַעִין בִּישִׁין וּמִכָּל רוּחִין בִּישִׁין וְלָא שְׁלִטִין עֲלֵיהּ ומיד ינצל מכל מיני חלאים רעים ומכל רוחות רעות שלא ישלטו עליו, כי אין בעל החוב רשאי ליפרע מהפקדון (כמזא"ר נוסח פירוש נמדנר דף קט ע"א, ועין נוסח מדש פ' בראשית דף כג ע"ב, מה שכתבנו בשם שו"ת הרד"צ"ו).

"מאמר סדר השינה והקימה" ומבואר בו כי העוסק בתורה זוכה להינצל מכל המקטרגים העליונים והתחתונים, וזוכה לבטל מעליו גזרות רעות, כי התורה מדרכת אותו לילך בדרך הישר תמיד. ומכאן מבאר ששמירת האדם בשינה היא על ידי קבלת עול מלכות שמים באמירת קריאת שמע ופסוק בידך אפקיד רוחי. ובוהו זוכה לקום בבקר בטוהרה ולהכנס לבית הכנסת באימה ויראה. (מקור המאמר בהקדמת הוהר דף יא ע"א, בביאורינו כרך א עמ' קלט-קמא)

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, מַאי דְכְתִיב מה שכתוב וַיִּסַּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה ועל ידי תפלתו נתבטלה ממנו הגזרה של צו לביתך וגו', והכל בכח התורה שזכה ללמד לכלל ישראל, וזה שאמר תָּא חֲזִי בא וראה, כַּמָּה הוּא חִילָא תְּקִיפָא דְאֹרִייתָא עד כמה הוא כח החזק של התורה, וְכַמָּה הוּא עֲלָאָה עַל כְּלָא ועד כמה הוא נעלה על כל, דְכָל מַאן דְאִשְׁתַּדַּל בְּאֹרִייתָא לָא דְחִיל מְעִילָאֵי וּמִתְתַּאֲי שכל העוסק בתורה אין לו לירא ממקטרגים העליונים ומהמזיקים התחתונים, וְלָא דְחִיל מִמְרַעִין בִּישִׁין דְעֲלָמָא ואין לו לירא מחלאים רעים שבעולם, בְּגִין דְאִיהוּ אָחִיד בְּאִילָנָא דְחַיִּי לפי שהוא אחוז בעץ החיים שהוא התפארת שבו שורש התורה, וְיִלְיָף מִינֵיהּ כַּמָּה יוֹמָא ולומד ממנה כל יום איך להתנהג, דְהָא אֹרִייתָא תּוֹלִיף לְבָר נָש לְמִיזַל בְּאַרְח קְשׁוּט כי התורה תלמד לאדם ללכת ולהשיג את דרך האמת, תּוֹלִיף לֵיה עֵיטָא הֵיךְ יְתוּב קָמִי מְאָרִיָּה, לְבִטְלָא הֵהִיא גְזָרָה ומלמדתו עצה איך להנצל מן החטא, ואם חטא מלמדתו איך לשוב לפני קונו, ואיך לבטל את הגזרה, כענין חזקיה המלך, דְאִפִּילוּ אֲתַגְזֹר עֲלֵיהּ דְלָא יִתְבַטֵּל הָאֵי גְזָרָה שאפילו נגזר עליו שלא יתבטל אותה הגזרה, ורצה לומר שחתמו את הגזרה שלא תתבטל אפילו על ידי

וּבְצַפְרָא פֶּד קָם מְעַרְסִיָּה, בְּעֵי לְבָרְכָא לְמַאֲרִיָּה, וּלְמִיעַל לְבֵיתִיָּה, וּלְמַסְגַּד קָמִי הֵיכְלִיָּה בְּדַחִילוֹ סָגְיָא,
 וּבָתֵּר פֶּן יִצְלִי צְלוֹתִיָּה, וְיִסַּב עֵיטָא מְאַנּוּן אֲבָהּוֹן קְדִישִׁין, דְּכְתִיב (תהלים ה ח) וְאַנִּי בְּרַב חֲסָדָךְ
 אָבוּא בֵיתְךָ, אֲשֶׁתְּחַוָּה אֶל הֵיכַל קְדֻשָּׁךְ בִּירְאָתְךָ.

מתוק מדבש

עם האבות הקדושים כדלקמן, דְּכְתִיב וְאַנִּי בְּרַב חֲסָדָךְ אָבוּא
 בֵיתְךָ אֲשֶׁתְּחַוָּה אֶל הֵיכַל קְדֻשָּׁךְ בִּירְאָתְךָ.

וּבְצַפְרָא פֶּד קָם מְעַרְסִיָּה בְּעֵי לְבָרְכָא לְמַאֲרִיָּה וּבְבַקֵּר כְּשֶׁאֲדָם
 קָם מִמַּטְתּוֹ צְרִיךְ לְבֹרֵךְ לְבוֹרְאוֹ, וּלְמִיעַל לְבֵיתִיָּה וּלְמַסְגַּד
 קָמִי הֵיכְלִיָּה בְּדַחִילוֹ סָגְיָא וְצְרִיךְ לִיכְנֹס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּלְהִשְׁתַּחֲוֹת
 לְפָנֵי הֵיכְלוֹ בִּירְאָה גְדוּלָּה, וּבָתֵּר פֶּן יִצְלִי צְלוֹתִיָּה וְאַחַר כֵּן
 יִתְפַּלֵּל תְּפִלְתּוֹ, וְיִסַּב עֵיטָא מְאַנּוּן אֲבָהּוֹן קְדִישִׁין וְיִמְלֹךְ תַּחֲלִילָה

בראשית יום רביעי

מעלת העוסקים בתורה

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם (בראשית ב א), רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח, (תהלים לא ב) מָה רַב טוֹבָךְ אֲשֶׁר צִפְנָתָ לִירְאִיךָ פְּעֻלָּתָ לַחֹסִים בְּךָ נִגְדַּת בְּנֵי אָדָם, תָּא חֲזִי, קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּרָא לְבַר נֶשׁ בְּעֵלְמָא, וְאַתְקִין לִיהַ לְמַהוּי שְׁלִים בְּפּוֹלְחָנֵיהּ וְלֹאֲתַתְקֵנָא אֲרַחֲוִי, בְּגִין דִּיזְכִּי לְנַהוּרָא עֲלָאָה דְגַנְזִי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְצַדִּיקֵינָא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה סד ד) עֵין לֹא רָאתָה אֱלֹהִים זִוְלָתָךְ יַעֲשֶׂה לְמַחְכְּהָ לֵו.

וּבְמָה יִזְכִּי לִיהַ לְבַר נֶשׁ לְהַהוּא נַהוּרָא, בְּאֻרֵינָא, דְכָל מָאן דְאַשְׁתַּדַּל בְּאֻרֵינָא בְּכָל יוֹמָא, יִזְכִּי לְמַהוּי לִיהַ חוֹלְקָא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי, וְיִתְחַשֵּׁב לִיהַ כְּאֵלֹו בְּאֻרֵינָא אֲתַבְּנִי עֲלֵמִין, דְהָא בְּאֻרֵינָא אֲתַבְּנִי עֲלֵמָא וְאַשְׁתַּכְּלַל, דְהָא הוּא דְכְּתִיב (משלי ג יט) יְהוּ"ה בְּחֻכְמָה יִסַּד אֲרֶץ פּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה, וְכְתִיב (שם ח ל) וְאַהֲיָה אֲצֵלוֹ אָמוֹן, וְאַהֲיָה שְׁעִשׂוּעִים יוֹם יוֹם, וְכָל דְאַשְׁתַּדַּל בְּהַ שְׁכָלִיל עֲלֵמִין וְקִיִּים לִיהַ.

וְתָא חֲזִי בְּרוּחָא עֲבִיד קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עֲלֵמָא, וּבְרוּחָא מִתְקַיֵּמָא, רִוְחָא דְאַנּוֹן דְלַעְאֵן בְּאֻרֵינָא, וְכָל שְׁפָן רִוְחָא דְהֶבֶל דְרַבִּי דְבִי רַב, מָה רַב טוֹבָךְ, דָּא טוֹבָא דְאַתְגַּנְזִי, לִירְאִיךָ, לְאַנּוֹן דְחֲלִי חֲטָאָה, פְּעֻלָּתָ לַחֹסִים בְּךָ, מָאִי פְּעֻלָּתָ דָּא עוֹבְדָא דְבְּרָאשִׁית, רַבִּי אַבָּא אָמַר דָּא גֵן עֲדָן, דְהָא בְּאֻמְנוֹתָא עֲבִיד

מתוק מדבש

חומר, יזכה להיות לו חלק בעולם הבא, ויתחשב ליה פאלו באני עלמין ויהיה נחשב לו כאלו בנה עולמות, דהא באורייתא אתבני עלמא ואשתכלל התורה נבנה העולם ונשתכלל, דהא הוא דכתיב יהו"ה בְּחֻכְמָה יִסַּד אֲרֶץ בְּחֻכְמַת הַתּוֹרָה יִסַּד אֲרֶץ פּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה וכוונן ותיקן את השמים על ידי תבונת התורה, וְכְתִיב וְאַהֲיָה אֲצֵלוֹ אָמוֹן התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה, וְאַהֲיָה שְׁעִשׂוּעִים יוֹם יוֹם כל מה שהיה רוצה הקב"ה לברוא כל יום מששת ימי בראשית היה משתעשע בי ועל ידי נבראו, אם כן וְכָל דְאַשְׁתַּדַּל בְּהַ שְׁכָלִיל עֲלֵמִין וְקִיִּים לִיהַ וכל המשתדל בתורה הוא משכלל ומקיים את העולמות.

וְתָא חֲזִי בְּרוּחָא עֲבִיד קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עֲלֵמָא כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בְּדַבְרֵי ה' שְׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיֹו כָל צְבָאָם, וּבְרוּחָא מִתְקַיֵּמָא ועל ידי הרוח הוא קיום העולם, ומפרש רוחא דְאַנּוֹן דְלַעְאֵן בְּאֻרֵינָא על ידי הרוח והכל הפה של המייגעים עצמם בעסק התורה נברא וקיים העולם, וְכָל שְׁפָן רִוְחָא דְהֶבֶל דְרַבִּי דְבִי רַב וכל שכן הרוח של הכל פיהם של תינוקות של בית רבן שהוא הכל בלי חטא בודאי שמקיים את העולם, ועתה מפרש במה שהתחיל מה שכתוב מָה רַב טוֹבָךְ דָּא טוֹבָא דְאַתְגַּנְזִי הוּא הָאֵר שְׁנָאֵר בּוֹ וִירָא אֱלֹהִים אֶת הָאֵר כִּי טוֹב, וּגְנַז לִירְאִיךָ לְאַנּוֹן דְחֲלִי חֲטָאָה לאותם היראי חטא המקדימים יראתם לתורתם, פְּעֻלָּתָ לַחֹסִים בְּךָ וּמִפְרֵשׁ מָאִי פְּעֻלָּתָ, דָּא עוֹבְדָא דְבְּרָאשִׁית פִּירוּשׁ צִפְנָתָ אֶת אֹרֵי הַגְּנוּזִים לְאֹתָם יִרְאִי חֲטָא שְׁכַל מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית נִבְרָא וּנְפַעַל בְּשִׁבְלֵם, רַבִּי אַבָּא אָמַר, דָּא גֵן עֲדָן מִלַּת פְּעֻלָּתָ נֹאמְרָה עַל הַגֵּן עֲדָן, דְהָא בְּאֻמְנוֹתָא עֲבִיד לִיהַ קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּאֻרֵינָא דְלַעֲלֵאָ כִּי בְּאוֹתָהּ

"מאמר מעלת העוסקים בתורה" ומבואר בו כי תכלית בריאת האדם היא שיעסוק בתורה, ועל ידי זה יתקן דרכיו ויזכה לאור הגנוז. ומבאר כי העוסק בתורה צריך שיראתו תהיה קודמת לחכמתו. ומבאר ממשך לבאר כי תורה שבכתב ותורה שבעל פה אחרים ומשלמים הם זה את זה, וכשעוסקים בהם אז יש שכלול כח וקיום לכל הבריאה.

(מקור המאמר בזה פרשת בראשית דף מז ע"א-ב, בבאוריניו כרך א עמ' תקעב-תקעה)

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם כְּדִי לְפַרְשׁ פְּסוּקַת זֶה רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח לְפַרְשׁ תַּחֲלָה מָה שְׁכַתּוּב מָה רַב טוֹבָךְ אֲשֶׁר צִפְנָתָ לִירְאִיךָ, פְּעֻלָּתָ לַחֹסִים בְּךָ נִגְדַּת בְּנֵי אָדָם וּמִקְדִּים וְאִמַּר תָּא חֲזִי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּרָא לְבַר נֶשׁ בְּעֵלְמָא וְאַתְקִין לִיהַ לְמַהוּי שְׁלִים בְּפּוֹלְחָנֵיהּ וְלֹאֲתַתְקֵנָא אֲרַחֲוִי הַקַּב"ה בְּרָא אֶת הָאָדָם בְּעוֹלָם וְתִקֵּן אוֹתוֹ לְהִיּוֹת רְאוּי לְהַשְׁלִים עֲבוּדָתוֹ וְלִתְקֵן אֶת דְּרָכָיו, רָצָה לומר על ידי שבראו שיהיה בעל בחירה ורצון על ידי זה הוא יכול להשלים עבודתו בעולם, בְּגִין דִּיזְכִּי לְנַהוּרָא עֲלָאָה דְגַנְזִי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְצַדִּיקֵינָא וְתַכְלִית בְּרִיאָתוֹ הִיא כְּדִי שִׁיזְכֶּה לְאוֹר הַעֲלִיּוֹן שֶׁגִּנּוּ הַקַּב"ה לְהַצְדִּיקִים, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר עֵין לֹא רָאתָה אֱלֹהִים זִוְלָתָךְ יַעֲשֶׂה לְמַחְכְּהָ לֹו שׁוֹם עֵין אֶפִּילוֹ שֶׁל נְבִיא לֹא רָאתָה זִוְלָתָ הַקַּב"ה מָה יַעֲשֶׂה לְצַדִּיק הַמַּחְכְּהָ לְאוֹרוֹ.

וּבְמָה יִזְכִּי לִיהַ לְבַר נֶשׁ לְהַהוּא נַהוּרָא וְעַל יְדֵי מָה יִזְכֶּה הָאָדָם לְזֶה הָאוֹר, וְאִמַּר בְּאֻרֵינָא עַל יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה הַנִּקְרָאת אוֹר, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב כִּי נִרְמָזָה וְתוֹרָה אוֹר, דְכָל מָאן דְאַשְׁתַּדַּל בְּאֻרֵינָא בְּכָל יוֹמָא יִזְכִּי לְמַהוּי לִיהַ חוֹלְקָא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי כִּי כָל מִי שְׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּכָל יוֹם כְּדִי לְזַכֵּךְ אֶת

לִיה קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּאַרְעָא פְּגוּוּנָא דְלַעִילָא, לְאַתְתַּקְפָּא בֵּיה צְדִיקְיָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (תהלים לא כ) פְּעֻלַּת לְחוּסִים בְּךָ נִגְדַּ בְּנֵי אָדָם, דְּהָא הוּא נִגְדַּ בְּנֵי אָדָם, וְאַחֲרָא נִגְדַּ עֲלָאִין קְדִישִׁין. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, גַּן עֲדָן לְעִילָא נִגְדַּ בְּנֵי אָדָם הוּי, לְאַתְפְּנָשָׁא בֵּיה צְדִיקְיָא דְעַבְדֵי רְעוּתָא דְמֵאַרְיָהוֹן.

וַיְכַלּוּ, דְכָלוּ עוֹבְדֵי דְלַעִילָא וְעוֹבְדֵי דְלַתְתָּא, הַשְּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, לְעִילָא וְתַתָּא, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, עוֹבְדָא וְאוּמָנוּתָא דְאוּרִייתָא שְׁבַכְתָּב, וְעוֹבְדָא וְאוּמָנוּתָא דְתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה, וְכָל צְבָאָם, אֲלִין פְּרִטֵי דְאוּרִייתָא, אֲפִין דְאוּרִייתָא, שְׁבַעִים פְּנִים לְתוֹרָה, וַיְכַלּוּ, דְאַתְקִימוּ וְאַשְׁתְּכַלְלוּ דָּא בְּדָא, שְׁמַיִם וְאָרֶץ פְּרִט וְכָלְל, וְכָל צְבָאָם, רְזִי דְאוּרִייתָא, דְכִיִּין דְאוּרִייתָא מְסַאֲבֵן דְאוּרִייתָא.

מתוק מדבש

המעשה והאומנות של התורה שבכתב, והיינו ז"ל שנתקן ונגמר ככל תקוניו, וְעוֹבְדָא וְאוּמָנוּתָא דְתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה והמעשה והאומנות של התורה שבעל פה, והיינו מלכות שנתקנה ונגמרה ככל תקוניה, וְכָל צְבָאָם פִּירוּשׁוֹ אֲלִין פְּרִטֵי דְאוּרִייתָא, אֲפִין דְאוּרִייתָא אלו הם פרטי המצות שבתורה, והאופנים שאפשר לדרוש בתורה והיינו שְׁבַעִים פְּנִים לְתוֹרָה והס כנגד הז"ת דזו"ן שכל אחת כלולה מעשר. ועוד וַיְכַלּוּ פִירוּשׁוֹ דְאַתְקִימוּ וְאַשְׁתְּכַלְלוּ דָּא בְּדָא שְׁנַתְקִימוּ וְנַשְׁתְּכַלְלוּ הַתוֹרָה שְׁבַכְתָּב וְהַתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה זה בזה, והיינו שְׁמַיִם וְאָרֶץ פְּרִט וְכָלְל הַתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה נקראת פרט לפי שנפרטו ונתבארו בה כל המצות בפרטות, והתורה שבכתב נקראת כלל שבה כתובים המצות בכללות, ואחר כך נכללו ב' התורות יחד, ומה שכתוב וְכָל צְבָאָם פִּירוּשׁוֹ רְזִי דְאוּרִייתָא הסודות הנכללים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, דְכִיִּין דְאוּרִייתָא מְסַאֲבֵן דְאוּרִייתָא הטעמים על פי סוד שאפשר לבאר את ענין הטהור והטמא שבתורה (כמחז"ל צמס' עירובין דף יג ע"ג, על סומכוס תלמידו של רבי מאיר, שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה מ"ח טעמי טומאה, ועל כל דבר ודבר של טהרה מ"ח טעמי טהרה).

(רמ"ק)

האומנות עשה הקב"ה את הגן עדן בארץ כמו שעשה את הגן עדן של מעלה, לְאַתְתַּקְפָּא בֵּיה צְדִיקְיָא להתחזק בו הצדיקים, רצה לומר בגן עדן של מטה יתרגלו הצדיקים לאור הרוחני של מעלה עד שיוכלו לעלות משם לגן עדן העליון. הָדָא הוּא דְכְּתִיב פְּעֻלַּת לְחוּסִים בְּךָ נִגְדַּ בְּנֵי אָדָם פִּירוּשׁ דְּהָא הוּא נִגְדַּ בְּנֵי אָדָם כי הגן עדן התחתון הוא בעולם הזה ונחשב כאלו הוא אצל בני אדם, וְאַחֲרָא נִגְדַּ עֲלָאִין קְדִישִׁין וְגַן עֲדָן הַעֲלִיּוֹן הוּא לְמַעְלָה אצל המלאכים הקדושים, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן פְּלִיג וְאָמַר גַּן עֲדָן לְעִילָא הגם שהגן עדן העליון הוא למעלה עם כל זה נִגְדַּ בְּנֵי אָדָם הוּי גם הוא נגד בני אדם, דְהִיִּינוּ לְאַתְפְּנָשָׁא בֵּיה צְדִיקְיָא דְעַבְדֵי רְעוּתָא דְמֵאַרְיָהוֹן כי יש צדיקים שעשו רצון קונם כל ימי חייהם, ומיד שנפטרים מזה העולם מתאספים ועולים דרך גן עדן התחתון לגן עדן העליון. (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

וַיְכַלּוּ מַה שְׁכַתוֹב בְּלִשׁוֹן רַבִּים פִּירוּשׁוֹ דְכָלוּ עוֹבְדֵי דְלַעִילָא וְעוֹבְדֵי דְלַתְתָּא שְׁבַכְתָּב וְנִשְׁלְמוּ הַמַּעֲשִׂים שְׁלַמְעֵלָה וְשַׁלְמַטָּה, וְהִיִּינוּ הַשְּׁמַיִם וְהָאָרֶץ לְעִילָא וְתַתָּא הַשְּׁמַיִם רַצָּה לומר כל המעשים שלמעלה בשמים, והארץ רצה לומר כל המעשים שלמטה בארץ, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר מַה שְׁכַתוֹב וַיְכַלּוּ הַשְּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, פִּירוּשׁוֹ עוֹבְדָא וְאוּמָנוּתָא דְאוּרִייתָא שְׁבַכְתָּב הוּא

בראשית יום חמישי

מעלת מצות הצדקה

פְּקוּדָא תְּשִׁיעָא, לְמִיחַן לְמִסְפְּנֵי, וּלְמִיחַב לֹוֹן טְרַפָּא, דְּכְתִיב (בראשית א כו) נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּשׁוֹתְפָא כְּלָל דְּכֹר וְנוֹקְבָא, בְּצַלְמֵנוּ עֲתִירֵי, כְּדְמוּתֵנוּ מִסְפְּנֵי, דְּהָא מִסְטְרָא דְדְכוּרָא עֲתִירֵי, וּמִסְטְרָא דְנוֹקְבָא מִסְפְּנֵי, כְּמָה דְאֵנוּן בְּשׁוֹתְפָא חֲדָא, וְחָס דָּא עַל דָּא, וְיִהִיב דָּא לְדָא, וְגַמְלִיל לִיָּה טִיבּוֹ, הֵכִי אֶצְטְרִיךְ בְּרִנְשׁ לְתַתָּא לְמַהוּי עֲתִירָא וּמִסְפְּנָא בְּחִבּוּרָא חֲדָא, וּלְמִיחַב דָּא לְדָא, וּלְגַמְלָאָה טוֹבָא דָּא לְדָא.

וְיִרְדּוּ בְדַגַּת הַיָּם וְגוֹמֵר, רְזָא דְנֵן חֲמִינֵן בְּסַפְרָא דְשְׁלֵמָה מְלָפָא, דְּכָל מָאן דְּחָס עַל מִסְפְּנֵי בְרַעוּתָא דְלָפָא, לָא מְשַׁתְּנֵי דְיוֹקְנִיהָ לְעֵלָם מְדִיוֹקְנָא דְאָדָם הָרְאִישׁוֹן, וְכִיּוֹן דְדִיוֹקְנָא דְאָדָם אֲתֵרְשִׁים בֵּיהּ, שְׁלִיט עַל כָּל בְּרִיּוֹן דְעֵלְמָא בְּהֵהוּא דְיוֹקְנָא, הָדָא הוּא דְכְתִיב וּמוֹרָאכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְגוֹמֵר, כְּלָהוּ זַעֲיִן וְדַחְלִין מֵהֵהוּא דְיוֹקְנָא דְאֲתֵרְשִׁים בֵּיהּ, בְּגִין דְדָא הוּא פְּקוּדָא מְעֵלְיָא לְאִסְתְּלָקָא בְּרִנְשׁ בְּדִיוֹקְנִיהָ דְאָדָם עַל כָּל שְׂאָר פְּקוּדֵינָא.

מתוק מדבש

העשיר והעני בהתחברות אחת, וּלְמִיחַב דָּא לְדָא ולתת זה לזה, רצה לומר שיתן העשיר לעני בתורת צדקה, וּלְגַמְלָאָה טוֹבָא דָּא לְדָא ולגמול חסד זה לזה בתורת גמילות חסד והלואה. (רמ"ק ו"ל"ג)

ומה שכתוב וְיִרְדּוּ בְדַגַּת הַיָּם וְגוֹמֵר, רְזָא דְנֵן חֲמִינֵן בְּסַפְרָא דְשְׁלֵמָה מְלָפָא סוד זה ראינו בספרו של שלמה המלך, דְּכָל מָאן דְּחָס עַל מִסְפְּנֵי שְׁכָל מִי שְׁחַס וּמְרַחֵם עַל הָעֲנִיִּים לַתֵּת לֵהֶם דִּי מַחְסוּרָם, בְּרַעוּתָא דְלָפָא וְנוֹתֵן לֵהֶם בְּרַצוֹן לִבְבוֹ לִשְׁמֵי שְׁמִים וְלֹא לִשְׁמֵי הַתְּפֹארוֹת וְכוּמוּהָ, אִז לָא מְשַׁתְּנֵי דְיוֹקְנִיהָ לְעֵלָם מְדִיוֹקְנָא דְאָדָם (ה"ג רמ"ק) לֹא מִשְׁתַּנֵּה דְיוֹקְנֵי לְעוֹלָם מְדִיוֹקְנֵי "אָדָם", וְרַצָּה לֹוֹמֵר הַצֵּלֵם אֱלֹהִיִּים שְׁבֹו שְׁעַל יָדוֹ נִקְרָא "אָדָם", אִינוּ מִסְתַּלֵּק מִמֵּנוּ, לְפִי שְׁשֵׁם אָדָם כּוֹלָל זְכֹר וְנִקְבָּה, שֵׁהֶם סוּד עֲשִׂיר וְעֲנִי, לְכֵן הָעֲשִׂיר הַנוֹתֵן לְעֲנִי אֵינְן צוֹרְתוֹ מִשְׁתַּנֵּה מִצוֹרֵת אָדָם, וְכִיּוֹן דְדִיוֹקְנָא דְאָדָם אֲתֵרְשִׁים בֵּיהּ וְכִיּוֹן שְׁצֵלֵם אָדָם נִרְשֵׁם בּוֹ, לְכֵן שְׁלִיט עַל כָּל בְּרִיּוֹן דְעֵלְמָא בְּהֵהוּא דְיוֹקְנָא הוּא שׁוֹלֵט עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת שְׁבַעוֹלָם בְּאוֹתוֹ הַצֵּלֵם, וְרַצָּה לֹוֹמֵר כְּמוֹ שְׁפִנֵי אָדָם שְׁבַמְרַכְבָּה שׁוֹלֵט עַל פְּנֵי שְׂאָר הַחַיּוֹת, כֵּן הוּא שׁוֹלֵט בְּצֵלֵם אָדָם שְׁבֹו עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת, הָדָא הוּא דְכְתִיב זֶהוּ שְׁכְתוּב וּמוֹרָאכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְגוֹמֵר פִּירוּשׁ בְּכַח הַצֵּלֵם אֱלֹהִיִּים שְׁבַכֶם, כְּלָהוּ זַעֲיִן וְדַחְלִין מֵהֵהוּא דְיוֹקְנָא דְאֲתֵרְשִׁים בֵּיהּ כָּל הַבְּרִיּוֹת רוֹעִידִים וִירְאִים מֵאוֹתוֹ הַצֵּלֵם שְׁנִרְשֵׁם בּוֹ, בְּגִין דְדָא הוּא פְּקוּדָא מְעֵלְיָא, לְאִסְתְּלָקָא בְּרִנְשׁ בְּדִיוֹקְנִיהָ דְאָדָם עַל כָּל שְׂאָר פְּקוּדֵינָא לְפִי שְׁמַצוֹת צְדָקָה

"מאמר מעלת מצות הצדקה" ומבואר בו כי הנותן צדקה זוכה להתדמות למדת התפארת המשפיע במלכות, וגורם יחוד והשפעת שפע לעולם. ומבאר עוד שסגולת נתינת הצדקה היא להיות נחלק ורשום באדם "צלם אדם" שנברא בצלם אלהי"ם, ובכח זה לשלוט על בריות העולם, ומוכיח זאת מנבוכדנצר. ומסיים לרמוז כי גדול המעשה יותר מן העושה.

(מקור המאמר בהקדמת זוהר דף יג ע"ב, בבאוריניו כרך א עמ' קסח-קעא)

פְּקוּדָא תְּשִׁיעָא מִצוּהָ הַתְּשִׁיעִית, לְמִיחַן לְמִסְפְּנֵי לְחוּן וְלִרְחַם עַל הָעֲנִיִּים, וּלְמִיחַב לֹוֹן טְרַפָּא וְלַתֵּת לֵהֶם מִזוֹן דִּי מַחְסוּרָם, דְּכְתִיב כְּמוֹ שְׁכְתוּב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ לְכֵן כְּתוּב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּלִשׁוֹן רַבִּים, דְּהֵינּוּ בְּשׁוֹתְפָא נַעֲשֶׂה בְּשׁוֹתְפוֹת, כְּלָל דְּכֹר וְנוֹקְבָא הַכּוֹלָל זְכֹר וְנִקְבָּה שֵׁהֶם זוּרֵן, כִּי בְּצַלְמֵנוּ הֵינּוּ עֲתִירֵי הֵם הָעֲשִׂירִים, כִּי צֵלֵם הוּא בּוֹזָא שְׁהוּא עֲשִׂיר בְּשַׁפְעָא רַב, לְכֵן מִמֵּנוּ יוֹצֵאִים הָעֲשִׂירִים, כְּדְמוּתֵנוּ הֵינּוּ מִסְפְּנֵי הֵם הָעֲנִיִּים, כִּי דְמוּתָא הִיא בְּמַלְכוּתָא שְׁהִיא בְּחִינַת דְלָה וְעִנְיָה, לְכֵן מִמֵּנָה יוֹצֵאִים הָעֲנִיִּים, וּמְפָרֵשׁ דְּהָא מִסְטְרָא דְדְכוּרָא עֲתִירֵי מִצַּד הַזְכֹּר שְׁהוּא ז"א יוֹצֵאִים הָעֲשִׂירִים, וּמִסְטְרָא דְנוֹקְבָא מִסְפְּנֵי וּמִצַּד הַנִּקְבָּה שְׁהִיא הַמַּלְכוּת יוֹצֵאִים הָעֲנִיִּים, וְאִמֵּר כְּמָה דְאֵנוּן בְּשׁוֹתְפָא חֲדָא כְּמוֹ שׁוּרֵן הֵם בְּשׁוֹתְפוֹת אַחַת, וְחָס דָּא עַל דָּא וְחָס זֶה עַל זֶה, דְּהֵינּוּ ז"א חָס עַל הַמַּלְכוּת מִצַּד הַתְּפֹאֲרָתָא שְׁהוּא בְּחִינַת מִדַּת הַרְחִמִים, וְיִהִיב דָּא לְדָא וְנוֹתֵן זֶה לְזֶה מִצַּד הַגְּבוּרָה שְׁבַה הָעוֹשֵׁר, וְגַמְלִיל לִיָּה טִיבּוֹ וּז"א גּוֹמֵל לֵה חֶסֶד מִצַּד הַחֶסֶד הַמְּשַׁפֵּיעַ שְׁפַע רַב, הֵכִי אֶצְטְרִיךְ בְּרִנְשׁ לְתַתָּא לְמַהוּי עֲתִירָא וּמִסְפְּנָא בְּחִבּוּרָא חֲדָא כְּ צִרִיךְ הָאָדָם לְמַטָּה לְהִיּוֹת

מָנָא לָן מְנַבּוּכְדִנְצַר, אַף עַל גַּב דְּחָלַם הָהוּא חֵלְמָא, כָּל זְמַנָּא דְהָוָה מֵיחֵן לְמַסְפְּנֵי לָא שְׂרָא עֲלֵיהּ חֵלְמִיָּה, כִּיּוֹן דְאַטִּיל עֵינָא בִישָׂא דְלָא לְמֵיחֵן לְמַסְפְּנֵי, מַה כְּתִיב (דניאל ד כח) עוֹד מְלִתָּא בְּפוּם מְלָכָא וְגוֹמַר, מִיָּד אֲשַׁתְּנִי דְיוֹקְנֵיהּ וְאַטְרִיד מִן בְּנֵי נְשָׂא, וּבְגִין כְּף נַעֲשָׂה אָדָם, כְּתִיב הֵכָּא עֲשִׂיהּ, וּכְתִיב הָתָם (רות ב יט) שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בּוֹעֲזוּ.

מתוק מדבש

נשתנתה צורתו לצורת חיה, ונטרד מבני אדם, וּבְגִין כְּף ובשביל זה כתוב נַעֲשָׂה אָדָם ולא כתוב נברא אדם, כדי לרמז על מעשה הצדקה, כי כְּתִיב הֵכָּא עֲשִׂיהּ כתוב כאן לשון עשיה, וּכְתִיב הָתָם וכתוב שם אצל רות שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר "עֲשִׂיתִי" עִמּוֹ הַיּוֹם בּוֹעֲזוּ וכמו ששם מלת עשיתי היינו צדקה, כך נעשה אדם היינו צדקה, והיינו "אשר עשיתי" רצה לומר אני עשיתי עמו צדקה, כמאמר חז"ל (ויקרא רנ"ג ל"ד) יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית, ועוד רומז מה שכתוב "שם האיש אשר עשיתי עמו", פירוש שעל ידי הצדקה שנתן לי, עשיתי עמו שיהיה בצורת איש ואדם. (רמ"ק ורל"ג וכו"פ)

היא מצוה חשובה, לעלות על ידה בצורת "אדם", ולזכות לצלם אלהים, יותר משאר מצות, לפי שמצוה זו יש בה סגולה יותר משאר מצות לזכות על ידה לצלם אלהים.

מָנָא לָן מְנִין לְנו דְבַר זֶה, ואמר מְנַבּוּכְדִנְצַר הרשע, אַף עַל גַּב דְּחָלַם הָהוּא חֵלְמָא אַף עַל פִּי שְׁחַלְמֵי אֹתוֹ הַחִלּוּם, שיהיה נטרד מבני אדם שבע שנים, אבל כָּל זְמַנָּא דְהָוָה מֵיחֵן לְמַסְפְּנֵי לָא שְׂרָא עֲלֵיהּ חֵלְמִיָּה אבל כל זמן שחנן את העניים לא חלה עליו הגזרה שראה בחלומו, כִּיּוֹן דְאַטִּיל עֵינָא בִישָׂא דְלָא לְמֵיחֵן לְמַסְפְּנֵי כִּיּוֹן שֶׁהָטִיל עֵינָא רַעַה שְׁלָא לְחֹנֵן אֶת הָעֲנִיִּים וְחָדַל לְתַתּוּם לְהֵם צְדָקָה, מַה כְּתִיב מַה כְּתוּב שֵׁם עוֹד מְלִתָּא בְּפוּם מְלָכָא וְגוֹמַר שאמר דברי גאווה (כמנצ'ר דניאל פרק ד), מִיָּד אֲשַׁתְּנִי דְיוֹקְנֵיהּ וְאַטְרִיד מִן בְּנֵי נְשָׂא מִיָּד

בראשית יום ששי

זמן הדלקת נר במוצאי"ק

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, תִּלְתָּא אַנּוּן דְגַרְמִין בִּישָׁא לְגַרְמִיָּהוּ, חַד מֵאֵן דְלֵיט גַּרְמִיָּה, תַּנְיִנָא מֵאֵן דְזִרְק נַהֲמָא אוּ פְרוּרִין דְאִית בְּהוּ בְזִית, תְּלִיתָאָה מֵאֵן דְאֻקִּיד שְׂרָגָא בְּמַפְקָא דְשַׁבְּתָא, עַד לָא מָטוּ יִשְׂרָאֵל לְקְדוּשָׁא דְסַדְרָא, דְגַרְמִים לְנוּרָא דְגִיְהֵנָם לְאֲדֻלְקָא בְּהַאי נוּרָא עַד לָא מָטָא זְמַנְיָהוּ, דְחַד דּוּכְתָא אִית בְּגִיְהֵנָם לְאַנּוּן דְקָא מְחַלְלֵי שַׁבְּתוֹת, וְאַנּוּן דְעֵנוּשֵׁין בְּגִיְהֵנָם לְיִיטִין לִיהַ לְהַהוּא דְאֻקִּיד שְׂרָגָא עַד דְלָא מָטָא זְמַנְיָה, וְאַמְרֵי לִיהַ (ישעיה כב ז) הִנֵּה יְהוָה מְטַלְטְלֵךְ טַלְטְלָה גְבַר וְגוֹמֵר, (שם פסוק יח) צְנוּף יִצְנַפְךָ צְנִפָה פְדוּר אֶל אֶרֶץ רַחֲבַת יָדִים, בְּגִין דְלָאוּ יָאוּת הוּא לְאֲדֻלְקָא נוּרָא פִּד נִפְיָק שַׁבְּתָא עַד דְמַבְדְּלֵי יִשְׂרָאֵל בְּצִלוֹתָא, וּמַבְדְּלֵי עַל פְּסָא, בְּגִין דְעַד הַהוּא זְמַנָּא שַׁבְּתָא הוּא, וּקְדוּשָׁה דְשַׁבְּתָא שְׁלִיט עֲלֵנָא.

וּבְשַׁעְתָּא דְמַבְדְּלִין עַל פְּסָא, כָּל אַנּוּן חַיִּילִין, וְכָל אַנּוּן מְשַׁרְיִין דְאַתְמַנְן עַל יוֹמֵי דְחוּל, כָּל חַד וְחַד יְתוּב לְאַתְרֵיהַ וּלְפּוֹלְחָנֵיהַ דְאַתְמַנֵּי עֲלֵיהַ, בְּגִין דְכַד עָאֵל שַׁבְּתָא וְאַתְקַדֵּשׁ יוֹמָא, קַדֵּשׁ אַתְעַר וְשְׁלִיט בְּעֵלְמָא, וְחוּל אַתְעַדֵּי מְשׁוּלְטָנוּתָא דִּילֵיהַ, וְעַד שַׁעְתָּא דְנִפְיָק שַׁבְּתָא לָא תִיַּיבִין לְאַתְרֵיהַ, וְאַף עַל גַּב דְנִפְיָק שַׁבְּתָא לָא תִיַּיבִין לְאַתְרֵיהַ, עַד זְמַנָּא דְאַמְרֵי יִשְׂרָאֵל בְּרוּךְ אַתָּה

מתוק מדבש

זֶה הַקִּדִּים הַהַדְלִיק אֲשׁוּ שֶׁל הַגִּיְהֵנָם קוֹדֵם זְמַנּוֹ, וְאַמְרֵי לִיהַ וְאוֹמְרִים עֲלֵיו פְּסוּק זֶה שְׁנֹאמֵר עַל שְׁבִנָּא וְסִייעַתוֹ, הִנֵּה יְהוָה מְטַלְטְלֵךְ טַלְטְלָה גְבַר וְגוֹמֵר וְהֵינּוּ כַעֲשֵׂן מַה שְׁכַתוּב (ט"א כה כט) וְאֵת נֶפֶשׁ אוֹיְבֶיךָ יִקְלַעְנָה תוֹךְ כַּף הַקְּלַע, וְעוֹד אוֹמְרִים עֲלֵיו צְנוּף יִצְנַפְךָ צְנִפָה פְדוּר פִּירוּשׁ הָאוֹיְבִים יִקְיַפּוּךָ כְּמוֹ צִנְיָף הַמְקִיף אֵת הָרֹאשׁ, וְתַהֲיֵה נוֹרָא כְּכַדוּר בְּכַף הַקְּלַע, אֶל אֶרֶץ רַחֲבַת יָדִים פִּירוּשׁ שְׂתֵלַךְ בְּגוֹלוֹת, בְּגִין דְלָאוּ יָאוּת הוּא לְאֲדֻלְקָא נוּרָא פִּד נִפְיָק שַׁבְּתָא עַד דְמַבְדְּלֵי יִשְׂרָאֵל בְּצִלוֹתָא, וּמַבְדְּלֵי עַל פְּסָא כִּי אֲסוּר לְהַדְלִיק אֲשׁ בְּמוֹצָאֵי שַׁבְּתָא עַד שְׁמַבְדִּילִים בְּתַפְלָה וּמַבְדִּילִים עַל הַכּוֹס, בְּגִין דְעַד הַהוּא זְמַנָּא שַׁבְּתָא הוּא, וּקְדוּשָׁה דְשַׁבְּתָא שְׁלִיט עֲלֵנָא לְפִי שַׁעַר אוֹתוֹ הַזְּמַן הוּא שַׁבְּתָא עַדִּין, וּקְדוּשַׁת הַשַּׁבַּת שׁוֹלְטַת עֲלֵינוּ. (מַפְרָשִׁים)

וּבְשַׁעְתָּא דְמַבְדְּלִין עַל פְּסָא וּבְשַׁעַת שְׁמַבְדִּילִים עַל הַכּוֹס, כָּל אַנּוּן חַיִּילִין כָּל חַיִּילִים וְצַבָּאוֹת הַעֲלִיוֹנִים, וְכָל אַנּוּן מְשַׁרְיִין דְאַתְמַנְן עַל יוֹמֵי דְחוּל וְכָל אוֹתָם מַחְנוֹת הַמְּלָאכִים הַמְּמוֹנִים עַל יְמוֹת הַחוּל, כָּל חַד וְחַד יְתוּב לְאַתְרֵיהַ וּלְפּוֹלְחָנֵיהַ דְאַתְמַנֵּי עֲלֵיהַ כָּל אַחַד וְאַחַד חוּזֵר לְמַקּוּמוֹ וְלַעֲבוּדְתוֹ שְׁמַמּוֹנָה עֲלֵיהַ, בְּגִין דְכַד עָאֵל שַׁבְּתָא וְאַתְקַדֵּשׁ יוֹמָא לְפִי שַׁבְּתָא שְׁנַכְסַת הַשַּׁבַּת וּמִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, קַדֵּשׁ אַתְעַר וְשְׁלִיט בְּעֵלְמָא, וְחוּל אַתְעַדֵּי מְשׁוּלְטָנוּתָא דִּילֵיהַ אִזְ הַנְּהַגַת הַקְּדוּשָׁה מִתְעוֹרֶרֶת וְשׁוֹלְטַת בְּעוֹלָם, וְהַנְּהַגַת הַחוּל מִתְבַּטֶּלֶת מִשְׁלֹטוֹנָה, וְעַד שַׁעְתָּא דְנִפְיָק שַׁבְּתָא לָא תִיַּיבִין לְאַתְרֵיהַ וְעַד הַשַּׁעַת שֶׁל יִצִּיאַת הַשַּׁבַּת אֵינָם שְׁבִים לְמַקּוּמָם, וְעוֹד וְאַף עַל גַּב דְנִפְיָק שַׁבְּתָא לָא תִיַּיבִין לְאַתְרֵיהַ עַד זְמַנָּא דְאַמְרֵי יִשְׂרָאֵל וְאַף עַל פִּי שְׁכַבְרָה יִצִּיאַת הַשַּׁבַּת עַדִּין אֵינָם חוּזְרִים לְמַקּוּמָם עַד שִׁישְׂרָאֵל

"מֵאֵמֵר זְמַן הַדְּלִיקָה נֵר בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קוֹדֵשׁ" וּמְבֹאֵר בּוֹ כִּי צָרִיךְ אָדָם לְהִזְהָר שֶׁלֹּא לְקַלֵּל עֲצוּמוֹ, וְשֶׁלֹּא לְזַרוֹק פְּרוּרִים פְּחוֹת מְכוּוֹת, וְשֶׁלֹּא לְהַדְלִיק נֵר בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קוֹדֵשׁ לְפָנָיו שֶׁהַצְּבוּר מְבַדִּילִים בֵּין קוֹדֵשׁ לְחוּל כִּי גוֹרֵם לְהַדְלִיק אֵת אֲשֶׁר הַגִּיְהֵנָם טָרֵם הוֹמֵן, וְהַרְשָׁעִים הַנְּדוּנִים שֶׁם מְקַלְלִים אוֹתוֹ. וּמְבֹאֵר כִּי מֵלֹאכֵי הַדִּין מְנוּחִים מִשְׁמַרְתָּם בְּהַתְקַדֵּשׁ הַשַּׁבַּת, וְאֵינָם שְׁבִים לְפַעוּלָתָם בְּצִאת הַשַּׁבַּת, אֲלֵא כְּשִׁישְׂרָאֵל מְבַדִּילִים.

(מְקוּר הַמֵּאֵמֵר בְּהַקְדַּמַת הַזֶּהר דָּף יד ע"ב, בְּבִיאורֵינוּ כִּרְךָ א עמ' קפא-קפב)

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (עיין זוהר פ' פנחס דף רמו ע"א), תִּלְתָּא אַנּוּן דְגַרְמִין בִּישָׁא לְגַרְמִיָּהוּ שְׁלֵשָׁה בְנֵי אָדָם הֵם הַגּוֹרְמִים רַעָה לְעַצְמָם, חַד מֵאֵן דְלֵיט גַּרְמִיָּהוּ אַחַד הַמְקַלֵּל אֵת עֲצוּמוֹ שְׁבוּזָה פּוֹתַח פּוֹתַח לְשֹׁטֵן לְקַטְרֵג עֲלֵיו. תַּנְיִנָא מֵאֵן דְזִרְק נַהֲמָא אוּ פְרוּרִין דְאִית בְּהוּ בְזִית הַשְּׁנִי מִי שׁוֹרוֹק לַחֵם אוּ פְרוּרִים שֵׁישׁ בְּהֵם כּוּיַת, כִּי לְפִי שְׁמַבּוּזָה אֵת הָאוֹכְלִים אִף מִלְּמַעְלָה מוֹנְעִים מִמֵּנוּ שְׁפַע הַפְּרִנְסָה, וְכֹא לִידֵי עֲנִיּוֹת רַח"ל. תְּלִיתָאָה מֵאֵן דְאֻקִּיד שְׂרָגָא בְּמַפְקָא דְשַׁבְּתָא, עַד לָא מָטוּ יִשְׂרָאֵל לְקְדוּשָׁא דְסַדְרָא שְׁלִישִׁי מִי שְׁמַדְלִיק אֵת הַנֵּר בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת, קוֹדֵם שְׁאֵמְרוּ יִשְׂרָאֵל קְדוּשָׁה דְסַדְרָא שְׁהוּא וְאַתָּה קְדוּשׁ וְכוּ', שַׁעַר אִז עַדִּין הוּא שַׁבְּתָא כְּמְבֹאֵר לְקַמֵּן, וְהֵרִי הוּא מְחַלֵּל אֵת הַשַּׁבַּת, דְגַרְמִים לְנוּרָא דְגִיְהֵנָם לְאֲדֻלְקָא בְּהַאי נוּרָא, עַד לָא מָטָא זְמַנְיָהוּ שַׁעַל יְדֵי זֶה הוּא גּוֹרֵם לְהַבְעִיר אֵת הַגִּיְהֵנָם בְּזֶה הָאֵשׁ, אִף שֶׁלֹּא הִגִּיעַ עַדִּין הַזְּמַן, דְחַד דּוּכְתָא אִית בְּגִיְהֵנָם לְאַנּוּן דְקָא מְחַלְלֵי שַׁבְּתוֹת כִּי יֵשׁ מְקוּם מִיּוֹחַד בְּגִיְהֵנָם לְאוֹתָם שְׁמַחֲלָלִים שַׁבְּתוֹת, וְאַנּוּן דְעֵנוּשֵׁין בְּגִיְהֵנָם לְיִיטִין לִיהַ לְהַהוּא דְאֻקִּיד שְׂרָגָא עַד דְלָא מָטָא זְמַנְיָה וְאֵלּוֹ הַרְשָׁעִים שְׁנַעֲנָשִׁים בְּגִיְהֵנָם מְקַלְלִים לְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁהַדְלִיק נֵר עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ, שַׁעַל יְדֵי

יהו"ה המבדיל בין קדש לחול, פדין קדש אסתלק, ומשריין דאתמניאו על יומי דחול מתעריין, ותייבין לאתרייהו פל חד וחד על מטריה דאתפקד עליה.

מתוק מדבש

מטריה דאתפקד עליה וחוזרים למקומם, כל אחד ואחד על משמרתו שנתמנה עליה.

אומרים בברכת הבדלה ברוך אתה יהו"ה המבדיל בין קדש לחול, פדין קדש אסתלק ומשריין דאתמניאו על יומי דחול מתעריין אז קדושת שבת מסתלקת, והמחנות שממונים על ימות החול מתעוררים ותייבין לאתרייהו פל חד וחד על

נח יום ראשון א

מעלת שומר הברית

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ, רִבִּי חֲיִיא פְּתַח, (ישעיה ס כא) וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֹצֵר מִטְּעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפָאָר, זָכַיִן אֲנֹנִי יִשְׂרָאֵל דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרֵייתָא, וַיִּדְעֵי אֶרְחִין דְּאוֹרֵייתָא, דְּבִגְיִנָּה יִזְכּוֹן לְעֵלְמָא דְּאֲתִי, תָּא חֲזִי כָּל יִשְׂרָאֵל אֵית לֹן חוֹלְקָא לְעֵלְמָא דְּאֲתִי, מְאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּנִטְרִין בְּרִית דְּעֵלְמָא אֲתִיקִים עֲלֵיהּ, כְּמָה דְּאֲתָא אָמַר (ירמיה לג כה) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וְאֶרֶץ לֹא שְׁמַתִּי, וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל דְּנִטְרִי בְּרִית וְקִבְּלוּ לֵיהּ אֵית לֹן חוֹלְקָא בְּעֵלְמָא דְּאֲתִי, וְלֹא עוֹד אֵלָּא בְּגִין כְּךָ אֲקָרוּן צְדִיקִים, מְכַאן אוֹלִיפְנָא כָּל מָאן דְּנִטְרִי הָאִי בְּרִית דְּעֵלְמָא אֲתִיקִים עֲלֵיהּ, אֲקָרִי צְדִיק, מְנָא לָן מִיּוֹסֶף, בְּגִין דְּנִטְרִי לֵיהּ לְבְרִית עֵלְמָא זָכָה דְּאֲקָרִי צְדִיק, וְעַל כְּךָ וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ.

מתוק מדבש

דְּאֲתָא אָמַר אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה פִּירוּשׁ אִם לֹא שִׁירָאֵל מִיחֲדִים יוֹמֵם שְׁהוּ ז"א עַס לֵילָה שְׁהִיא הַמְּלֻכּוֹת עַל יְדֵי הַבְּרִית, חֻקוֹת שָׁמַיִם וְאֶרֶץ לֹא שְׁמַתִּי הָרִי שְׁחֻקוֹת וְהַנְּהֻגוֹת שְׁמַיִם וְאֶרֶץ עוֹמְדִים עַל הַבְּרִית, וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל דְּנִטְרִי בְּרִית וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל שְׁשׁוּמְרִים בְּרִיתָם, וְקִבְּלוּ לֵיהּ לְפִי שְׁקִבְלוּ מִצּוֹת מִלָּה עֲלֵיהֶם, אֵית לֹן חוֹלְקָא בְּעֵלְמָא דְּאֲתִי יֵשׁ לְהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא עוֹד, אֵלָּא בְּגִין כְּךָ אֲקָרוּן צְדִיקִים כְּשֶׁבִיל שְׁשׁוּמְרִים בְּרִיתָם נִקְרָאִים צְדִיקִים, וְאִמַר מְכַאן אוֹלִיפְנָא כָּל מָאן דְּנִטְרִי הָאִי בְּרִית דְּעֵלְמָא אֲתִיקִים עֲלֵיהּ אֲקָרִי צְדִיק מְכַאן לְמַדְנָא שְׁכַל מִי שְׁשׁוּמַר אֶת הַבְּרִית שְׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהּ נִקְרָא צְדִיק, מְנָא לָן שְׁשׁוּמַר בְּרִית נִקְרָא צְדִיק, מִיּוֹסֶף, בְּגִין דְּנִטְרִי לֵיהּ לְבְרִית עֵלְמָא זָכָה דְּאֲקָרִי צְדִיק אֲנִי לּוֹמְדִים זֹאת מִיּוֹסֶף לְפִי שְׁעַמְד בְּנִסְיוֹן שֶׁל אֵשֶׁת אֲדוֹנָיו וְנִיְצוֹל מִמֶּנָּה וְשָׁמַר אֶת בְּרִית הָעוֹלָם לְכֵן זָכָה שֶׁנִּקְרָא צְדִיק, וְעַל כְּךָ וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים וְלְכֵן וְעַמְּךָ, אִם הֵם כּוֹלֵם צְדִיקִים, דְּהֵיִינוּ שְׁהֶם נְמוּלִים וְשׁוּמְרִים בְּרִיתָם, לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ בּוֹכּוֹת זֶה יִירְשׁוּ אֶת אֶרֶץ הַחַיִּים שְׁהִיא עוֹלָם הַבָּא, וְרִצָּה לּוֹמַר כִּי יִשְׂרָאֵל כְּלָל בְּקַבְּלַת הַבְּרִית לְבַד וּבְשִׁמִּירָתוֹ נִקְרָאִים צְדִיקִים, אֲמַנֵם הִיחִיד לְבַדוֹ לֹא נִקְרָא צְדִיק בְּמִיּוּחַד אֲלֵא אִם בֹּא מַעֲשֵׂה שֶׁל נִסְיוֹן לִידוֹ וְעַמְד בּוֹ כְּעִנְיֵן יוֹסֶף, וְהִטְעַם לְפַתִּיחָה זֶה כֹּאן, לְרַמּוֹז כִּי לְכֵן נִקְרָא נֹחַ צְדִיק לְפִי שְׁשָׁמַר אֶת בְּרִיתוֹ יוֹתֵר מְכַל בְּנֵי דוֹרוֹ, כִּי כּוֹלֵם הִשְׁחִיתוֹ דְּרַכְּסָם. (לֵא"ג וּמִק"מ וּכ"פ)

"מאמר מעלת שומר הברית" ומבואר בו כי כל ישראל נקראים בכללות צדיקים ויש להם "חלק" לעולם הבא לפי שהם נימולים. ומבאר שמו שעומד בניסיונות ושומר את בריתו יותר מכל בני הדור הנה זה נקרא בפרטות צדיק וזוכה לעולם הבא.

(מקור המאמר בזהר פרשת נח דף נט ע"ב, בביאורינו כרך ב עמ' א-ב)

פירוש הפסוק המובא להלן, ועמך כולם צדיקים עם בני ישראל שישארו לעתיד לבא יהיו כולם צדיקים, כי הרשעים יכלו בחבלי המשיח, לעולם יירשו ארץ הם ירשו את הארץ לעולם כי לא יגלו עוד ממנה, נצר מטעי הם ענף מאילן אשר נטעתי, מעשה ידי להתפאר הם מעשה ידי ויש מה להתפאר בהם כי הם כולם צדיקים ותמימים. (מלודות)

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ, רִבִּי חֲיִיא פְּתַח לְבָאָר שְׁתוֹלְדוֹת נֹחַ נִתְקַיְּמוּ בּוֹכּוֹת לְפִי שְׁהִיא אִישׁ צְדִיק, וּמִקְדָּים לְפָרֵשׁ מַה שְׁכַתוֹב וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֹצֵר מִטְּעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפָאָר וְאִמַר זָכַיִן אֲנֹנִי יִשְׂרָאֵל דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרֵייתָא אֲשֵׁרִיהֶם יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹסְקִים בְּתוֹרָה, שְׁמַתוּךְ עִסְקֵם בְּהִ יַדְעוּ סוּדוֹתֶיהָ וַיִּתְּגַלֵּה לְהֶם סוּד הַבְּרִית הַנִּרְשָׁם בְּבִשְׂרָם, וַיִּדְעֵי אֶרְחִין דְּאוֹרֵייתָא וַיּוֹדְעִים דְּרַכִּי הַתּוֹרָה וּמִצּוֹתֶיהָ, דְּבִגְיִנָּה יִזְכּוֹן לְעֵלְמָא דְּאֲתִי שְׁבִשְׁבִילָה יִזְכּוּ לְעוֹלָם הַבָּא, תָּא חֲזִי כָּל יִשְׂרָאֵל אֵית לֹן חוֹלְקָא לְעֵלְמָא דְּאֲתִי כֹל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, מְאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּנִטְרִין בְּרִית מַה הִטְעַם, לְפִי שְׁנְמוּלִים וְשׁוּמְרִים לְאוֹת בְּרִית מְאִיסוּרֵי עֲרִיוֹת, דְּעֵלְמָא אֲתִיקִים עֲלֵיהּ שְׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהּ, לְהָא לּוֹמַר עַל יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית מִתְקַנְיִים אֶת יִסּוּד דו"א שְׁמֻלְכוֹת הַנִּקְרָאֵת עוֹלָם מִתְקַיְּמַת עֲלֵיהּ, כְּמָה

נח יום ראשון ב

משמעות שם האדם

רְבִי אֱלֶעָזָר פְּתַח, (תהלים מו ט) **לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת יְהוָה אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ**, **הַאִי קָרָא הָא אֲתָמֵר וְאוֹקְמוּהָ, אֲבָל לְכוּ חֲזוּ, מֵאֵי חֲזוּ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר** (ישעיה כא ב) **חֲזוֹת קִשָּׁה הוֹגֵד לִי, בְּעוֹבְדוֹי דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד אֲתַגְלִי נְבוּאָה עֲלָאָה לְבִנְי נִשָּׂא, אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת, שְׁמוֹת וְדַאי, דְּהָא שְׂמָא גְרַיִם לְכֻלָּא, כְּתִיב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ לְאֹמֶר זֶה וְגו', אֲמַאי הָכָא לְאֹמֶר, וְאֲמַאי זֶה, אֶלָּא לְאֹמֶר דָּא אֲתַתָּא, זֶה דָּא צְדִיק, וְכֵן נֹחַ דָּא צְדִיק, לְאֹמֶר דָּא נֹחֲקָא, בְּגִין דְּלָא מִתְפָּרְשֵׁן דָּא מִן דָּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְאֹמֶר דָּא אֲרַעָא קְדִישָׁא.**

כְּתִיב הָכָא זֶה יִנְחַמְנוּ, וְכְתִיב הָתָם (שם כה ט) **זֶה יְהוָה קוֹיְנוּ לוֹ, זָפְאִין אֲנֹן צְדִיקָא דְרְשִׁימִין בְּרְשִׁימוּ דְגוֹשְׁפִנְקָא דְמִלְפָּא, לְמַהוּי בְּשִׁמְיָה רְשִׁימִין, וְאִיהוּ שְׁוִי שְׁמָהֵן בְּאֲרַעָא פְּדָקָא יְאוּת, כְּתִיב** (בראשית ה כט) **וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ, וְכְתִיב** (שם כה כו) **וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יֵעֶקֶב, אֲמַאי לָא כְּתִיב אֶת, אֶלָּא הָתָם דְּרַגָּא חֲדָא וְהָכָא דְרַגָּא אוֹחְרָא, פְּדַכְתִּיב** (ישעיה ו א) **וְאֶרְאָה אֶת יְהוָה, וְאֶרְאָה יְהוָה לָא כְּתִיב, אֶלָּא אֶת יְהוָה, אוֹף הָכָא בְּנַח וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ, וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יֵעֶקֶב, דְּרַגָּא דִּילִיה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִמָּשׁ קָרָא לִיה יֵעֶקֶב, אֲבָל הָכָא אֶת לְאֲתַפְּלָלָא שְׁכִינְתָּא, (נ"א דְהִיא), דְּרַגָּא אוֹחְרָא לְתַתָּא.**

מתוק מדבש

ויקרא את שמו נח לאמר בגין דלא מתפרשן דא מן דא להורות שיסוד ומלכות אינם נפרדים זה מזה, אמר רבי יצחק לאמר דא ארעא קדישא הוא גם כן סובר שמלת לאמר היא המלכות הנקראת ארץ הקדושה. (רמ"ק ורל"ג ומפרשים)

ומביא ראייה שהמלת זה שבפסוק זה ינחמנו רומזת על היסוד, כי כתיב הָכָא זֶה יִנְחַמְנוּ, וְכְתִיב הָתָם זֶה יְהוָה קוֹיְנוּ לוֹ והיינו היסוד שבו נקוים כל שפע הספירות, הרי גזרה שוה שמלת זה היינו היסוד, ואמר זָפְאִין אֲנֹן צְדִיקָא אֲשֵׁרִיהֶם הצדיקים כמו נח דְרְשִׁימִין בְּרְשִׁימוּ דְגוֹשְׁפִנְקָא דְמִלְפָּא שְׂרֻשׁוּמִים בְּרוּשִׁים חוֹתֵם הַמֶּלֶךְ, לְמַהוּי בְּשִׁמְיָה רְשִׁימִין להיות רשומים בשמו, כמו נח שנקרא זה שהוא שמו של הקב"ה, ועל ידי זה הם שמורים מהסטרא אחרא שלא יוכל להשטינם, וְאִיהוּ שְׁוִי שְׁמָהֵן בְּאֲרַעָא פְּדָקָא יְאוּת והקב"ה שם שמות בארץ כראוי, כגון נח לשון נייחא ונחמה, ע"ר בכור יהודה בהפוך ר"ע, על שם שעתידי להיות רע בעיני ה' וכדומה. ואמר עוד כְּתִיב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ בתוספת מלת את, וְכְתִיב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יֵעֶקֶב, אֲמַאי לָא כְּתִיב אֶת כמו בנח, אֶלָּא הָתָם דְּרַגָּא חֲדָא, וְהָכָא דְרַגָּא אוֹחְרָא ביעקב היתה מדרגה אחת ובנח היתה מדרגה אחרת, ומפרש פְּדַכְתִּיב וְאֶרְאָה אֶת יְהוָה ואמר וְאֶרְאָה יְהוָה לָא כְּתִיב, אֶלָּא אֶת יְהוָה שמלת את רומזת על השכינה, אוֹף הָכָא בְּנַח, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ השכינה הנקראת את קראה את שמו נח, ומה שכתוב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יֵעֶקֶב, דְּרַגָּא דִּילִיה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִמָּשׁ קָרָא לִיה יֵעֶקֶב מדרגה שלו הקב"ה ממש שהוא התפארת קרא לו יעקב, אֲבָל הָכָא אֶת לְאֲתַפְּלָלָא שְׁכִינְתָּא אבל כאן מלת את באה לכלול את השכינה שנתנה בדעת אביו לקרוא שמו נח. (רמ"ק ורל"ג ומפרשים)

"מאמר משמעות שם האדם" ומבואר בו כי השמות שנקראים בהם בני האדם, הם בהשגחה גדולה וכנבואה הניתנת להורים, ויש בהם משמעות והוראה על פועלם ועתידם. ומבאר שלכן נקרא "נח" להורות שעל ידו באה מנוחה לעולם.

(מקור המאמר בזהר פרשת נח דף ע"א, בבאורינו כרך ב עמ' ח-ט)

רְבִי אֱלֶעָזָר פְּתַח (עיין לעיל זוהר פרשת נחלשית דף נח ע"ג, שם מונח מאמר זה ושם מפורט, ושם הגינסא: רבי יהודה פתח), מה שכתוב **לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת יְהוָה אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ** ומפרש **הַאִי קָרָא הָא אֲתָמֵר וְאוֹקְמוּהָ פְּסוּק זֶה כְּבֵר נֹאמְרוּ** בו כמה פירושים, **אֲבָל** עתה נפרש באופן זה **לְכוּ חֲזוּ** ומקשה **מֵאֵי חֲזוּ** למה כתיב בלשון תרגום ולא כתיב ראו, לכן מפרש כי מלת חזו היא **כְּמָה דְאַתְּ אָמַר חֲזוֹת קִשָּׁה הוֹגֵד לִי** שפירושו נבואה קשה הוגד לי, וכן כאן מלת חזו פירושה נבואה, כי מה שכתוב **לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה' פִּירוּשׁוּ** כי **בְּעוֹבְדוֹי דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד כְּמַעֲשִׂים שֶׁהַקְּב"ה עוֹשֶׂה בְּעוֹלָמוֹ, אֲתַגְלִי נְבוּאָה עֲלָאָה לְבִנְי נִשָּׂא** מתגלית נבואה עליונה לבני אדם, רצה לומר כי כאשר תסתכלו במפעלות ה' תחזו נפלאות הבורא כעין שראו הנביאים בנבואה, **אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת פִּירוּשׁ אֶל תְּקִירֵי שְׁמוֹת בְּפִתְחֵי, אֶלָּא שְׁמוֹת וְדַאי בְּצִרִי, דְּהָא שְׂמָא גְרַיִם לְכֻלָּא** כי השם גורם לכל דבר, וכן הקב"ה נותן בדעת בני אדם כעין נבואה לקרוא שמות לבניהם על שם העתיד, כמו כן כאן **כְּתִיב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ לְאֹמֶר זֶה וְגו'** ומקשה **אֲמַאי הָכָא לְאֹמֶר וְאֲמַאי זֶה** כי הוה ליה למימר ויקרא את שמו נח כי ינחמנו, ומתריך **אֶלָּא לְאֹמֶר דָּא אֲתַתָּא** אלא מלת לאמר רומזת על המלכות הנקראת אשה (כמנואר זוהר פרשת יצחק דף פג ע"ג), **זֶה דָּא צְדִיק וּמִלַּת זֶה מוֹרָה עַל הַיִּסוּד, וּבֵא לְהוֹרוֹת שִׁיּוּד וּמִלְכוּת נִתְּנוּ בְּלִבְ אַבְיּוֹ לְקִרְאוּ נֹחַ עַל שֵׁם הָעֵתִיד שִׁבְיָא מְנוּחָה וְשְׁלוֹם בֵּין יִסוּד וּמִלְכוּת, וְאֹמֶר עוֹד** (ה"ג נד"ט) **וְכֵן נֹחַ דָּא צְדִיק נֹחַ רוּמוֹ עַל**

נח יום שני

מעלת ארץ ישראל

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה, אַמְאִי נִשְׁחָתָה, בְּגִין כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ כַּמָּה דְאַתְמַר. רַבִּי חֵיִיא פִּתַּח קָרָא וְאָמַר, (יונה ג') וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדְּרָפָם הֲרָעָה, תָּא חֲזִי בְּשַׁעְתָּא דְבְנֵי נֶשָׂא זָכָאן וְנָטְרִי פְקוּדֵי דְאוּרִייתָא, פְּדִין אַרְעָא אֲתַתְּקַפְתָּ, וְכָל חִידּוֹ אֲשַׁתְּפַחַת בָּהּ, מְאִי טַעְמָא בְּגִין דְשָׁכִינְתָּא שְׂרִיא עַל אַרְעָא, וְכִדִּין פְּלָא עֲלָאי וְתַתָּאי בְּחֻדָּהּ.

וְכִד בְּנֵי נֶשָׂא מְחַבְּלָן אֲרַחֲיִיהוּ וְלֹא נָטְרִי פְקוּדֵי אוּרִייתָא, וְחֻטְאָן קָמִי מְאֲרִיהוּן, פְּדִין כְּבִיכּוּל דְחֵיִין לָהּ לְשָׁכִינְתָּא מְעֻלְמָא, וְאֲשַׁתְּאֲרַת אַרְעָא מְחַבְּלָא, דְהָא שָׁכִינְתָּא אֲתַדְחִיָּיא וְלֹא שְׂרִיא עֲלָהּ, וְכִדִּין אֲתַחְבְּלַת, מְאִי טַעְמָא אֲתַחְבְּלַת, בְּגִין דְשְׂרִיא רוּחָא אַחְרָא עֲלָהּ דְמְחַבְּלָא עֲלָמָא, וְעַל דָּא אֲמַרִינָן דְיִשְׂרָאֵל יְהִיבֵי עוֹז לְאֱלֹהִים, דְמְקִימִין עֲלָמָא, אֱלֹהִים דָּא שָׁכִינְתָּא, וְאִם חֵס וְשְׁלוֹם אִי יִשְׂרָאֵל יִשְׁתַּפְּחוּ חֵיִיבִין, מַה פְּתִיב (תהלים נו ו-ז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים וְגו', מְשׁוּם דְרִשְׁתָּ הַכִּינּוּ לְפַעְמֵי,

מתוק מדבש

היא שמחה, ואמר בגין דְשָׁכִינְתָּא שְׂרִיא עַל אַרְעָא לְפִי שַׁעַל יְדֵי זֶה הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה עַל הָאָרֶץ וְהִיא שְׂמַחָה עַל שְׁהִיא קְרוּבָה אֶל שׁוֹרְשָׁה וְסִיבְתָהּ, וְכִדִּין פְּלָא עֲלָאי וְתַתָּאי בְּחֻדָּהּ וְאִז כָּל הַעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים הֵמָּה בְּשְׂמַחָהּ, לְפִי שְׁהִשְׁכִּינָה כְּשִׁיא שׁוֹרָה לְמַטָּה הִיא מְזַכֶּרֶת וְלוֹקֶטֶת הַנִּלְוִינָן קְדִישִׁין וְנַעֲלָה לְאוֹתָם צְסוּד מִן וְעַל יְדֵי זֶה הַשְׁפַּע מִתְרַבֵּה, וְרַבּוּי הַשְׁפַּע הוּא הַנָּתַת הַעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. (רמ"ק ואל"ג ומפרשים)

וְכִד בְּנֵי נֶשָׂא מְחַבְּלָן אֲרַחֲיִיהוּ וְלֹא נָטְרִי פְקוּדֵי אוּרִייתָא וְחֻטְאָן קָמִי מְאֲרִיהוּן וְכַאֲשֶׁר בְּנֵי אָדָם מְשַׁחִיתִים דְרַכָּם, וְלֹא שׁוֹמְרִים מִצְוֹת הַעֲשִׂין שְׁבַתוֹרָה, וְעוֹד חוֹטְאִים לְפָנֵי הַקְּבִ"ה בְּעוֹבְרִים עַל הַלֵּא תַעֲשִׂין, פְּדִין כְּבִיכּוּל דְחֵיִין לָהּ לְשָׁכִינְתָּא מְעֻלְמָא אִז כְּבִיכּוּל דּוּחִים אֶת הַשְׁכִּינָה מִן הָעוֹלָם וְהִיא מְסַתֶּרֶת פְּנֵיהָ מֵהֶם, וְאֲשַׁתְּאֲרַת אַרְעָא מְחַבְּלָא וְאִז נִשְׁאֲרַת הָאָרֶץ נִשְׁחַתְתָּ, כִּי כִיּוֹן שְׁאִינָה דְבַקָּה בְּשׁוֹרְשָׁה וְסִיבְתָהּ אִין לָהּ הַשְׁחַתָּה גְדוּלָה מְזוּ, דְהָא שָׁכִינְתָּא אֲתַדְחִיָּיא וְלֹא שְׂרִיא עֲלָהּ וְכִדִּין אֲתַחְבְּלַת לְפִי שְׁהִשְׁכִּינָה נְדַחְתָּה מִמֶּנָּה וְלֹא שׁוֹרָה עֲלֵיהָ וְאִינָה יְכוּלָה לְהַשְׁפִּיעַ מְשַׁפְּעָה לְהַתַּחְתּוֹנִים לְכֵן הָאָרֶץ נִשְׁחַתְתָּ, וּמְפַרֵּשׁ מְאִי טַעְמָא אֲתַחְבְּלַת לְמָה נִשְׁחַתְתָּ, וְאִמַר בְּגִין דְשְׂרִיא רוּחָא אַחְרָא עֲלָהּ דְמְחַבְּלָא עֲלָמָא רְצָה לִמְרַע לְפָנֵי הַקְּבִ"ה וְלֹא מְסַתֶּרֶת הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה עֲלֵיהָ רוּחַ מְהַסְטֵרָא אַחְרָא שְׂמַחִיתָ אֶת הָעוֹלָם. וְעַל דָּא אֲמַרִינָן דְיִשְׂרָאֵל יְהִיבֵי עוֹז לְאֱלֹהִים דְמְקִימִין עֲלָמָא וְלְכֵן אֲמַרְנוּ שִׁישְׂרָאֵל הַמְקִימִים אֶת הַתּוֹרָה נוֹתְנִים עוֹז וְכַח לְהַשְׁכִּינָה וְעַל יְדֵי זֶה מְקִימִים אֶת הָעוֹלָם, וּמְפַרֵּשׁ אֱלֹהִים דָּא שָׁכִינְתָּא שְׂמַחֶבֶת עוֹז פִּירוּשׁ נַחַת רוּחַ מְמַעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִם חֵס וְשְׁלוֹם אִי יִשְׂרָאֵל יִשְׁתַּפְּחוּ חֵיִיבִין וְאִם חֲזִי יִשְׂרָאֵל יִמְצָאוּ חֵיִיבִים, מַה פְּתִיב עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים וְגו' הַשְׁכִּינָה מִתְרוֹמַמַת וּמְסַתֶּלֶת מִן הָאָרֶץ עַל הַשָּׁמַיִם, מְשׁוּם דְרִשְׁתָּ הַכִּינּוּ לְפַעְמֵי לְפִי

"מאמר מעלת ארץ ישראל" ומבואר בו כי קיום הארץ והשחתתה תלויים במעשה בני האדם, שאם הם הולכים בדרך הישר או השכינה משפיעה בארץ שפע טוב, ובאם הם חוטאים או השכינה מסתלקת והחיצונים שורים בארץ להשחיתה. ומבאר כי ארץ ישראל עדיפה משאר הארצות, ולכן אפילו בשעת הדין אינה נמסרת לחיצונים בקביעות רק לפי שעה. ורבי אלעזר סובר שגם בשעת הדין ארץ ישראל עדיפה, והנהגתה היא רק על ידי הקב"ה לבדו. (מקור המאמר בזהר פרשת נח דף סא ע"א, בבאורינו כרך ב עמ' כ-כ)

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה מְשַׁמַּע שֶׁהָאָרֶץ מְמַשׁ נִשְׁחַתְתָּ, לְכֵן שׁוֹאֵל אַמְאִי נִשְׁחָתָה מַה חֻטְאָה הָאָרֶץ שְׂתַעֲנֵשׁ וְתַשְׁחַת, וּמִתְרַץ בְּגִין כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ כַּמָּה דְאַתְמַר שֶׁהָיוּ מְשַׁחִיתִים וְשׁוֹפְכִים אֶת זֵרַעַם עַל הָאָרֶץ נִמְצָאֶת הָאָרֶץ מְמַשׁ נִשְׁחַתָּה וְנִטְמָא, וְלִכְּן ג' טַפְחִים שֶׁל עוֹמֵק הַמְּחַרְשִׁישָׁה נִמְחוּ וְנִטְשָׁטְשׁוּ כְּדִי לְמַחֹת אוֹתָהּ טוֹמָא שְׁנַבְלַעָה בָּהּ, אִי נִמִּי לְפִי שְׁעִיקָר הָאָרֶץ הֵם בְּנֵי אָדָם וְאִם הֵם נִשְׁחַתִּים גַּם הָאָרֶץ נִשְׁחַתְתָּ עִמָּם.

רַבִּי חֵיִיא פִּתַּח קָרָא וְאָמַר מַה שְׂכַתּוּב בְּאֲנָשִׁי נִינוּה וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדְּרָפָם הֲרָעָה רְצָה לִמְרַע שְׁשֵׁם כְּתוּב וִירָא אֱלֹהִים לְטוֹבָה וְכַאֲן לְרַעָה, וּמְפַרֵּשׁ תָּא חֲזִי בְּשַׁעְתָּא דְבְנֵי נֶשָׂא זָכָאן וְנָטְרִי פְקוּדֵי דְאוּרִייתָא בְּשַׁעָה שְׁבִנֵי אָדָם צִדִיקִים וְשׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, פְּדִין אַרְעָא אֲתַתְּקַפְתָּ וְכָל חִידּוֹ אֲשַׁתְּפַחַת בָּהּ אִז הָאָרֶץ מִתְחַזְקַת וְכָל שְׂמַחָה נִמְצָאֶת בָּהּ, רְצָה לִמְרַע בְּפִנְיִמְיוֹת כְּחוֹת הָאָרֶץ שְׁהִיא מְשַׁכְּן וְכַסָּא לְהַשְׁרָאֵת הַשְׁכִּינָה, וְאִז הִיתָה יְכוּלָה הַשְׁכִּינָה לְשַׁאוֹל שְׁפַעָה וְהִיתָה שְׂמַחָה בְּרַבּוּי הַשְׁפַּע כְּדִי לְהַשְׁפִּיעַ לְהַתַּחְתּוֹנִים, וּמְפַרֵּשׁ מְאִי טַעְמָא מַה הַנָּהָה יֵשׁ לְאָרֶץ בְּכַשְׁרוֹן מְעַשִׂי בְּנֵי אָדָם שַׁעַל יְדֵי זֶה

כָּפַף נַפְשִׁי בְּסִבַּת חֶמְס וְשִׁנְאָת חַנּוּם, כָּרוּ לְפָנַי שִׁיחָה וְגו', כַּגּוֹנָא דְדוֹר הַמְּבוּל דְּבִגִּין חֶמְס דְּהוּת בִּינֵיהוֹן, הָוּה בִּינֵיהוֹן שִׁנְאָה וּדְכָבוּ.

יְכוּל אָף בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל כֵּן, וְהָא תְּנִינָן אַרְעָא דִּישְׂרָאֵל לֹא שְׂרִיא עֲלָהּ רוּחָא אַחְרָא וְלֹא מְמַנָּא אַחְרָא, בַּר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחֲדוּי, תָּא חֲזִי דְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל הָכִי הוּא, דְּלֹא שְׂרִיא עֲלָהּ מְמַנָּא וְלֹא שְׂלִיחָא אַחְרָא, בַּר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחֲדוּי, אֲבָל שְׁעָתָא חֲדָא שְׂרִיא עֲלָהּ לְחַבְלָא בְּנֵי נֶשֶׁא, מְנַלְן מְדוֹד, דְּכְתִיב (דְּה"א כ"א ו) וַיֵּרָא דְוֹד אֶת מְלֶאךָ יְהו"ה וַחֲרָבוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם, וַיְכַדִּין אֶת־חַבְלַת אַרְעָא.

אָמַר רַבִּי אֱלֻעָזָר אֶפְלוּ בְּהֵימָא שְׁעָתָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָוּה, כְּתִיב הֲכָא מְלֶאךָ יְהו"ה, וְכְתִיב הָתָם (בראשית מח טז) הַמְּלֶאךָ הַגּוֹאֵל אוֹתִי.

מתוק מדבש

הוּא בְּלַחֲדוּי בֵּא וּרְאָה שְׂאֲרֵךְ יִשְׂרָאֵל כֵּךְ הִיא שְׂלֵא שׁוּרָה עֲלֵיהּ שׁוּם מְמוּנָה וְלֹא שְׁלִיחַ אַחַר רַק הַקְּב"ה לְבַדּוֹ, וְהֵינּוּ בַעַת שְׁלוּם אֲבָל שְׁעָתָא חֲדָא שְׂרִיא עֲלָהּ לְחַבְלָא בְּנֵי נֶשֶׁא אֲבָל שְׁעָה אַחַת דְּהֵינּוּ בְּשַׁעַת הַדְּבַר רַח"ל אִז שׁוּרָה עֲלֵיהּ מְלֶאךָ הַמּוֹת לְהַשְׁחִית בְּנֵי אָדָם, אֲבָל רַק בְּשַׁעַת הַדִּין וְהַעוֹנֵשׁ לְפִי אוֹתָהּ שְׁעָה, אֲבָל בַּחוּץ לְאַרְץ כִּיּוֹן שְׁנַכְנַס נְשֹׂאֵר שֵׁם זְמַן רַב גַּם אַחַר שְׁגַמְרָא מְעַשִׂי, מְנַלְן מְדוֹד דְּכְתִיב וַיֵּרָא דְוֹד אֶת מְלֶאךָ יְהו"ה וַחֲרָבוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם הִרִי שְׁנַכְנַס מְלֶאךָ ה' בְּשַׁעַת הַדְּבַר שֶׁהִיא כְּשִׁצּוּהַ דְוֹד לְמַנּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, וַיְכַדִּין אֶת־חַבְלַת אַרְעָא וְאִז נִשְׁחַתָּה הָאֲרֶץ, כִּי מִצָּא בַעַל חוֹב מְקוּם לְגַבּוֹת אֶת חוֹבוֹ. (רמ"ק ורס"ג ומפרכסיס)

אָמַר רַבִּי אֱלֻעָזָר בֵּא לְחַלּוֹק שְׁגַם בַּעַת הַדִּין לֹא שׁוּרָה עֲלֵיהּ אַחַר רַק הַקְּב"ה לְבַדּוֹ, וְזֶה שְׂאֲמַר אֶפְלוּ בְּהֵימָא שְׁעָתָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָוּה אֶפְלוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הַקְּב"ה בְּעַצְמוֹ הִיָּה, וְרֵאִיָּה לְזֶה כִּי כְּתִיב הֲכָא מְלֶאךָ יְהו"ה, וְכְתִיב הָתָם הַמְּלֶאךָ הַגּוֹאֵל אוֹתִי וְכִמוֹ שֵׁם הִיָּה הַקְּב"ה אָף כִּאֵן הִיָּה הַקְּב"ה, וְרַצָּה לֹמַר בֵּין לְטוֹב בֵּין לְרַע הַקְּב"ה לְבַדּוֹ שׁוּלַט עַל אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל.

שְׁגַמְרָא בֵּה אַחֲזִיזַת הַחֲזִיצוֹנִים בְּסוּד רַגְלֵיהּ יוֹרְדוֹת מוֹת, כָּפַף נַפְשִׁי וְנַכְפַּת קוֹמַת הַשְׁכִּינָה שֶׁהִיא בַּחֲזִינַת נַפְשׁ דְוֹד, בְּסִבַּת חֶמְס וְשִׁנְאָת חַנּוּם, כָּרוּ לְפָנַי שִׁיחָה וְגו' וְגוֹרְמִים לֵה יִרִידָה לְבוֹר הַגְּלוּת, כַּגּוֹנָא דְדוֹר הַמְּבוּל דְּבִגִּין חֶמְס דְּהוּת בִּינֵיהוֹן, הָוּה בִּינֵיהוֹן שִׁנְאָה וּדְכָבוּ כַּעִין דוֹר הַמְּבוּל שְׁבַשְׁבִּיל הַחֶמְס שֶׁהִיא בִּינֵיהוּם, הִיתָה בֵּין הַשְׁכִּינָה וּבֵין בְּנֵי אָדָם שְׁנֵאָה וְאִיבָה. (רמ"ק ורס"ג ומפרכסיס)

יְכוּל אָף בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל כֵּן יְכוּל שְׁגַם בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל שׁוּרָה רוּחַ הַטּוֹמָאָה, רַצָּה לֹמַר אִמַּת שְׁבַעַת שְׁלוּם אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲדִיפָה מְשֹׂאֵר אַרְצוֹת, אֲבָל בְּשַׁעַת הַדִּין שְׂמָא תְּהִיָּה שׁוּה לְחוּץ לְאַרְץ, וְאִמַּר וְהָא תְּנִינָן אַרְעָא דִּישְׂרָאֵל לֹא שְׂרִיא עֲלָהּ רוּחָא אַחְרָא וְלֹא מְמַנָּא אַחְרָא בַּר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחֲדוּי הִרִי לְמַדְנֵי שְׂאֲרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוּרָה עֲלֵיהּ רוּחַ אַחַר וְלֹא מְמוּנָה אַחַר רַק הַקְּב"ה לְבַדּוֹ, וְכִיּוֹן שְׁבַעַת שְׁלוּם אִין בֵּה מְמוּנָה אַחַר אִם כֵּן רֵאוּי שְׁגַם בַּעַת הַדִּין תְּהִיָּה עֲדִיפָה מְחוּץ לְאַרְץ, וְרַצָּה לֹמַר כִּי בְדוֹר הַפְּלַגָּה כְּשֶׁהִפְרִיד הַקְּב"ה בְּנֵי אָדָם וְחָלַק לְהֵם גְּבוּלוֹת עַמִּים לְשְׂרִיָּהֶם בְּגוֹיָהֶם בְּאַרְצוֹתָם, אִז בַּחַר ה' בְּאַרְצוֹ אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (דְּנִיָּאֵל ט י"ט) כִּי שְׁמַךְ נִקְרָא עַל עִירֶךָ וְעַל עַמְךָ, וְאִין חָלַק לְזוּרִים בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְאִמַּר תָּא חֲזִי, דְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל הָכִי הוּא דְלֹא שְׂרִיא עֲלָהּ מְמַנָּא וְלֹא שְׂלִיחָא אַחְרָא בַּר קְדָשָׁא בְּרִיךְ

נח יום שלישי

תקון הברית

רַבִּי יִצְחָק הָוּה שְׂכִיחַ קַמִּיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לִיה הָאֵי קָרָא דְכְּתִיב וּתְשַׁחַת הָאָרֶץ לְפָנַי הָאֱלֹהִים, אִי בְנֵי נֶשֶׁא חֲטָאן אַרְעָא בְּמָה, אָמַר לִיה בְּגִין דְּכְתִיב כִּי הִשְׁחִית כָּל בְּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ בְּמָה דְאַתְמַר, בְּגוֹוֹנָא דָא (ויקרא יח כה) וּתְטַמֵּא הָאָרֶץ וְאֶפְקוֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ, אֲלֵא וְאִי תִימָא אִי בְנֵי נֶשֶׁא חֲטָאן אַרְעָא בְּמָה, אֲלֵא עֲקָרָא דְאַרְעָא בְנֵי נֶשֶׁא אַנּוּן, וְאַנּוּן מַחְבְּלִין אַרְעָא וְהִיא אֲתַחְבְּלַת, וְקָרָא אוֹכַח, דְּכְתִיב וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה, כִּי הִשְׁחִית כָּל בְּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ עַל הָאָרֶץ.

תָּא חֲזִי כָּל חֲטָאוֹי דְּבַר נֶשֶׁ, כְּלָהוּ חַבְלוּתָא דִּילֵיה תְּלִיין בְּתִשׁוּבָה, וְחֲטָאָה דְּאוּשִׁיד זְרַעָא עַל אַרְעָא וּמַחְבְּלָא אַרְחִיָּה וְאַפִּיק זְרַעָא עַל אַרְעָא, מַחְבִּיל לִיה וּמַחְבִּיל אַרְעָא, וְעָלִיָּה כְּתִיב (ירמיה ב כב) נִכְתָּם עֲוֹנָהּ לְפָנַי, וְכְתִיב בֵּיה (תהלים ה ה) כִּי לֹא אֵל חֲפֵץ רָשָׁע אֲתָה לֹא יִגּוֹרְךָ רָע, בַּר בְּתִשׁוּבָה סִגִּי, וְכְתִיב (בראשית לח ז) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינַי יְהוָה וַיִּמְיֹתָהּ יְהוָה, וְהָא אֲתַמַּר.

אָמַר לִיה אַמַּאי דָּאִין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵמָא בְּמִיָּא, וְלֹא בְּאַשָׁא וְלֹא בְּמִלָּה אַחְרָא, אָמַר לִיה רְזָא הוּא, דְּהָא אַנּוּן חַבִּילוּ אַרְחִיָּהּ, בְּגִין דְּמִיין עֲלֵאִין וּמִיין תַּתְּאִין לֹא אֲתַחְבְּרוּ כְּדָקָא יָאוּת. מָה אַנּוּן חַבִּילוּ וּמִאן אֲלִין מִיין עֲלֵאִין בִּינָה, וּמִיין תַּתְּאִין מְלָכוּת, ה"א עֲלָאָה ה"א תַּתְּאָה, וְכַד אַנּוּן מַחְבְּלִין אֲסַתְּלַק י"ו דְּהוּא דְּכַר וְאַשְׁתַּאֲר ה"א בְּה"א מִיין בְּמִיין.

מתוק מדבש

גם הארץ נשחתה בחטאם. (רא"ג וכ"פ ומפרשים)
תָּא חֲזִי כָּל חֲטָאוֹי דְּבַר נֶשֶׁ כְּלָהוּ חַבְלוּתָא דִּילֵיה תְּלִיין בְּתִשׁוּבָה בַּא וְרָאָה כָּל חֲטָאוֹי שֶׁל אָדָם כָּל מָה שֶׁפָּגַם לְמַעַלָּה הַכֹּל תְּלוּי בְּתִשׁוּבָה, וְחֲטָאָה דְּאוּשִׁיד זְרַעָא עַל אַרְעָא וּמַחְבְּלָא אַרְחִיָּה וְאַפִּיק זְרַעָא עַל אַרְעָא אַבַּל חֲטָאָה שֶׁל הַשּׁוֹפֵךְ זָרְעוֹ עַל הָאָרֶץ וּמִשְׁחִית דְּרָכּוֹ וּמוֹצִיא זָרַע עַל הָאָרֶץ, מַחְבִּיל לִיה וּמַחְבִּיל אַרְעָא שׁוּהָ אָדָם מִשְׁחִית אֶת עֲצָמוֹ וּמִשְׁחִית אֶת הָאָרֶץ, וְעָלִיָּה כְּתִיב נִכְתָּם עֲוֹנָהּ לְפָנַי פִּירוּשׁ אֲפִילוּ כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה נִשְׂאָר כְּתָם מֵהָעוֹן, וְכְתִיב בֵּיה כִּי לֹא אֵל חֲפֵץ רָשָׁע אֲתָה לֹא יִגּוֹרְךָ רָע פִּירוּשׁ חֲחוּטָא בּוֹרַע לְבַטְלָה נִקְרָא רַע וְלֹא יוֹכֵל לְהַכְנִס בְּמַחְצִיתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, בַּר בְּתִשׁוּבָה סִגִּי חוּץ בְּתִשׁוּבָה גְדוּלָה דְּהֵיִינוּ בְּתִשׁוּבָה מֵאַהֲבָה, וְכְתִיב וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינַי יְהוָה וַיִּמְיֹתָהּ יְהוָה, וְהָא אֲתַמַּר שְׁנַעֲנַשׁ עַל שֶׁהִשְׁחִית אֶת דְּרָכּוֹ. (כ"פ ומפרשים)

"מאמר תקון הברית" ומבואר בו כי על ידי פגם הברית נשחתה הארץ, והפגום אינו יכול להכנס במחיצתו של הקב"ה אלא אם כן יעשה תשובה גדולה שהיא תשובה מאהבה. ומבואר שעל פגם הברית נשחתה הארץ בדור המבול, ועונשם היה על ידי מים בבחינת מדה כנגד מדה.

(מקור המאמר בזהר פרשת נח דף סא ע"ב - סב ע"א, בבאורינו כרך ב עמ' כט-לב)

רַבִּי יִצְחָק הָוּה שְׂכִיחַ קַמִּיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן רַבִּי יִצְחָק הִיא מְצוּי אַצֵּל רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לִיה שְׂאֵל מִמֶּנּוּ, הָאֵי קָרָא דְכְּתִיב וּתְשַׁחַת הָאָרֶץ לְפָנַי הָאֱלֹהִים, אִי בְנֵי נֶשֶׁא חֲטָאן אַרְעָא בְּמָה אִם בְּנֵי אָדָם חֲטָאוּ הָאָרֶץ בְּמָה חֲטָאָה שֶׁתְּשַׁחַת בְּשִׁבְלֵם, אָמַר לִיה בְּגִין דְּכְתִיב כִּי הִשְׁחִית כָּל בְּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ בְּמָה דְאַתְמַר כִּי בְנֵי אָדָם טִימְאוּ אֶת הָאָרֶץ בְּשׁוֹפְכֵם זָרַעַם עַל הָאָרֶץ לְכֹן ג' טַפְחִים שֶׁל עוֹמֵק הַמַּחְרִישָׁה נִשְׁחָתוּ וּנְמַחוּ מִן הָאָרֶץ, אִי נִמְי סִיכַת בְּרִיאַת הָאָרֶץ עֲצָמָה לֹא הִיתָה אֲלֵא בַעֲבוּר הָאָדָם כְּמֵאמַר הַנְּבִיא (ישעיה מה יז) אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בְּרֵאשִׁיתִי, שְׁפִירוּשׁוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָאָה הָאָרֶץ כִּי אִם בַּעֲבוּר הָאָדָם, וְאַחַר שֶׁנִּשְׁחָתָה הַעִיקָר הַטָּפֵל נִגְרַר עִמוֹ, וְזֶה שְׂאֵמַר בְּגוֹוֹנָא דָא כְּעִין זֶה מָה שֶׁכְּתוּב וּתְטַמֵּא הָאָרֶץ וְאֶפְקוֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ גַם כֵּאֵן קִשָּׁה אֲלֵא בְנֵי אָדָם חֲטָאוּ, וְאִי תִימָא אִי בְנֵי נֶשֶׁא חֲטָאן אַרְעָא בְּמָה וְאִם תֵּאמַר אִם בְּנֵי אָדָם חֲטָאוּ הָאָרֶץ בְּמָה חֲטָאָה שֶׁתְּפַקֵּד, אֲלֵא עֲקָרָא דְאַרְעָא בְנֵי נֶשֶׁא אַנּוּן אֲלֵא עִיקַר הָאָרֶץ הֵם בְּנֵי הָאָדָם, (ה"ג או"ל) וְאִי אַנּוּן מַחְבְּלִין אַרְעָא וְאִם הֵם מִשְׁחִיתִים עֲצָמָם, אַרְעָא אֲתַחְבְּלַת הָאָרֶץ מִמִּילָא נִשְׁחָתָה, וְקָרָא אוֹכַח הַפְּסוּק מוֹכִיחַ עַל זֶה, דְּכְתִיב וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה וּמִפְּרֵשׁ הַטַּעַם לְמָה נִשְׁחָתָה, וְאִם כִּי הִשְׁחִית כָּל בְּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ עַל הָאָרֶץ וְהֵם עִיקַר הָאָרֶץ, וְאִם הֵם הִשְׁחִיתוּ דְּרָכּוֹ

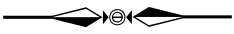
אָמַר לִיה עוֹד שְׂאֵל רַבִּי יִצְחָק מִרַבִּי שְׁמַעוֹן, אַמַּאי דָּאִין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵמָא בְּמִיָּא וְלֹא בְּאַשָׁא וְלֹא בְּמִלָּה אַחְרָא לְמָה דָּן הַקַּב"ה אֶת הָעוֹלָם דְּדוֹר הַמְּצוּל צְמִים וְלֹא צֹאֵשׁ וְלֹא צְדָבָר אַחַר, אָמַר לִיה רְזָא הוּא יֵשׁ צוּה סוּד, דְּהָא אַנּוּן חַבִּילוּ אַרְחִיָּהּ לְפִי שְׂהַס הַשְׁמִיתוּ דְרָכּוֹ, וּגְרַמּוּ בְּגִין דְּמִיין עֲלֵאִין וּמִיין תַּתְּאִין לֹא אֲתַחְבְּרוּ בְּדָקָא יָאוּת רַעָה לּוֹמַר לְפִי שְׂהַס מְדוּוּגוֹ צְהִיתַר עִם נְשׁוּמִיָּהּ כְּדִי שִׁיתְּחַצְרוּ הַמ"ד שֶׁל הַזִּכָּר עִם הַמ"ן שֶׁל הַנְּקִצָּה כְּדִי לְהוֹצִיא תּוֹלְדוֹת, לְכֹן גְּרַמּוּ לְמַעַלָּה שׁו"א לֹא הוֹרִיד מ"ד שְׂהַס ה"ת, וְהַמְּלָכוּת לֹא הִעֲלִתָה מִן שְׂהַס ה"ג וְעַל יְדֵי זֶה נִפְרַד יְסוּד זו"ן. (הג"ה) וּמִאן אֲלִין מִיין עֲלֵאִין, בִּינָה כִּי שׁוֹרַשׁ הַמ"ד הוּא צְבִינָה, וּמִיין תַּתְּאִין מְלָכוּת כִּי צֶה הַמ"ן עוֹלִים עַל יְדֵי הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹעִים שֶׁל הַמַּחְמוּסִים, וְהֵם ה' עֲלָאָה ה' תַּתְּאָה צְבִינָה וּמְלָכוּת,

אֲרַחֲיִיהוּ, פְּגוּזָא דְּא מִיין דְּכוּרִין וְנוֹקְבִין לָא אֲתַחֲבְרוּ, וְעַל דָּא אֲתַדְּנוּ בְּמִיא בְּמָה דְּאֲנוּן חֲבוּ, וּמִיין הוּוּ רְתִיחָן וּפְשָׁטוּ מִשְׁכָּא מְנִייהוּ, בְּמָה דְּחֲבִילו אֲרַחֲיִיהוּ בְּמִיין רְתִיחָן. דִּינָא לְקַבֵּל דִּינָא, הָדָא הוּא דְּכְתִיב נִבְקְעוּ פֶּל מְעִינֹת תְּהוּם רַבָּה, דָּא מִיין תַּתְּאִין, וְאֲרוּבֹת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ, דָּא מִיין עֲלָאִין, מִיין עֲלָאִין וְתַתְּאִין.

מתוק מדבש

מעליהם, בְּמָה דְּחֲבִילו אֲרַחֲיִיהוּ בְּמִיין רְתִיחָן כְּמוֹ שְׁהִסּוּ הַשְּׁמִיתוּ דְּרַכְסִי צְמִים רוֹמְחִים דְּהִינּוּ צְשַׁפִּיכְתּוּ זְרַע לְצַטְלָה, דִּינָא עֲקָבֵל דִּינָא מַדָּה כְּנַגְדֵּי מַדָּה, כְּמֵאמֵר חו"ל (נְמִס' סְנֵהֲרִין דְּ קַמ ע"צ) צְרוֹמְחִין קִלְקְלוּ צְרוֹמְחִין נְדוּנָה, הָדָא הוּא דְּכְתִיב נִבְקְעוּ פֶּל מְעִינֹת תְּהוּם רַבָּה הִינּוּ דָּא מִיין תַּתְּאִין הֲרִי מִיִּם הַמְחַמְוִינִים, וְאֲרוּבֹת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ הִינּוּ דָּא מִיין עֲלָאִין הֲרִי מִיִּם הַעֲלִינִים, מִיין עֲלָאִין וְתַתְּאִין הִסּוּ הִיוּ כְּנַגְדֵּי הַמְ"ן וְהַמְ"ד שְׁפַגְמוּ צְהִס לְכַן לְקוּ צְשַׁנִּיהִס. (מְק"מ וּכ"פ וּמְפִרְשִׁים)

וכד אינון מחבלין וכשהשמימו את דרכם, אֲסַתְּלַק י' ו' דְּהוּא דְּכַר שְׁהִסּוּ קוּד אֲנָא וו"א, וְאֲשַׁתְּאֲרֵהּ בְּה' שְׁהִס צִינָה וּמַלְכוּת שְׁהִס הַמְ"ד וְהַמְ"ן, וְהִינּוּ מִיין בְּמִיין סוּד מִיִּם עֲלִינִים וּמִיִּם תְּחַמְוִינִים שְׁעַל יָדִים נִשְׁטַפּוּ וּנְאֻדוּ. מָה אֲנוּן חֲבִילו אֲרַחֲיִיהוּ כְּמוֹ שְׁהִס הַשְּׁמִיתוּ דְּרַכְסִי וְלֹא נִתְּיַחֲדוּ עִם נְשׁוּמִיהִס צְהִימָה, פְּגוּזָא דְּא מִיין דְּכוּרִין וְנוֹקְבִין עֲלָא אֲתַחֲבְרוּ כְּדוּגְמַת זֶה הַמְ"ן וְהַמְ"ד לֹא נִתְּחַצְרוּ לְמַעַלָּה צְסוּד יַחֲוּד זו"ן, וְעַל דָּא אֲתַדְּנוּ בְּמִיא בְּמָה דְּאֲנוּן חֲבוּ וְעַל כֵּן נְדוּנָה צְמִים צְמָה שְׁהִס חֲטָאוּ צְשַׁפּוּן מִימֵי זְרַעַס עַל הָאָרֶץ, וְצְהִפְרַדְתּוּ מִיִּם עֲלִינִים מֵהַמְחַמְוִינִים, וּמִיין הוּוּ רְתִיחָן וּפְשָׁטוּ מִשְׁכָּא מְנִייהוּ וּמִיִּם הַמְחַמְוִינִים שְׁהִס סוּד הַמְ"ן צְחִינַת ה"ג שֶׁל אֲשֶׁר לְכַן הִיוּ רוֹמְחִים וְהַפְּשִׁטוּ עוֹרַס

נח יום רביעי

חיוב מצות התוכחה

אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, אֵף עַל גַּב דְּזַפְאָה הָוָה נַח, לָאוּ אִיהוּ פְּדָאי דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יִגִּין עַל עֲלָמָא בְּגִינְיָה, תָּא חֲזִי, מִשֶּׁה לָּא תְּלָה מְלָה בְּזִכּוּתֵיהָ אֶלְא בְּזִכּוּת אַבְהֵן קְדְמָאי, אַבְל נַח לָא הָוָה לִיה בְּמֵאן דִּיתְלִי זְכוּתָא פְּמִשֶׁה, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְעַם כָּל דָּא פִּיּוֹן דְאָמַר לִיה קְדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְהַקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ, הָוָה לִיה לְמַבְעֵי רַחֲמֵי עַלְיֵיהּ, וְקִרְבְּנָא דְאֶקְרִיב לְבַתֵּר, דִּיקְרִיב לִיה מִן קְדַמַּת דְנָא, דְלָמָּא יִשְׁכַּךְ רוּגְזָא מְעֲלָמָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, מָאי הָוָה לִיה לְמַעְבַּד, דִּהָא חֲיִיבֵי עֲלָמָא הָווּ מְרַגְזִין קַמִּי קְדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְאִיהוּ יְקָרִיב קְרִבְנָא, אֶלְא וְדָאי נַח דְחִיל עַל גְּרַמְיָה הָוָה, בְּגִין דְלָא יַעֲרַע בֵּיה מוֹתָא בְּגוּ חֲיִיבֵי עֲלָמָא, דִּהָוָה חֲמֵי עוֹבְדֵיהוֹן בִּישִׁין כָּל יוֹמָא, וְהֵיךְ מְרַגְזִין קַמִּי קְדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כָּל יוֹמָא.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל זְמַנָּא דְחֲיִיבֵי עֲלָמָא אֲסַגִּיאוּ, זַפְאָה דְאֲשַׁתְּכַח בִּינֵיהוּ הוּא אֲתַפֵּס בְּקְדַמִּיתָא, דְכַתִּיב (יחזקאל ט ו) וּמִמְקַדְשֵׁי תַחֲלוּ, וְתַנִּינָן אֶל תִּקְרִי מִמְקַדְשֵׁי, אֶלְא מִמְקַדְשֵׁי, וְנַח הֵיךְ שְׂזִיב לִיה קְדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בֵּין כָּל אַנּוּן חֲיִיבֵי, אֶלְא בְּגִין דִּיפְקוֹן מַגִּיה תּוֹלְדִין בְּעֲלָמָא, דִּהָוָה צְדִיק פְּדָקָא יְאוּת, וְתוּ

מתוק מדבש

חֲיִיבֵי עֲלָמָא הָווּ מְרַגְזִין קַמִּי קְדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הֵלָא רִשְׁעֵי הָעוֹלָם הִיוּ מוֹסִיפִים עוֹד לְהַכְעִים לִפְנֵי הַקְּב"ה, וְאִיהוּ יְקָרִיב קְרִבְנָא וְאִיךְ הוּא יְקָרִיב קְרִבְנָא בְּשִׁבְלֵם, וְעוֹד שְׂבַגְלָל מַעֲשֵׂיהֶם הָרַעִים שִׁלַּט אִז שֵׁם אֱלֹהֵי"ם, וְאֲסוּר לְהַקְרִיב קְרִבְנָא לְשֵׁם אֱלֹהֵי"ם (כמו שמצאנו צהר ט"ז קט ע"ה, וזה לשונו: קרננא לא קרננא לשמא דאלהי"ם אלא לשמא דהוי"ה, דהא לגבי דינא קשיא מדת הדין לא מקרננא קרננא), אֶלְא וְדָאי נַח דְחִיל עַל גְּרַמְיָה הָוָה בְּגִין דְלָא יַעֲרַע בֵּיה מוֹתָא בְּגוּ חֲיִיבֵי עֲלָמָא אֵלְא נַח הִיה לּו לִירָא גַם עַל עֲצָמוּ שִׁלָּא יִפְגַע בּוּ הַמוֹת בְּתוֹךְ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, דִּהָוָה חֲמֵי עוֹבְדֵיהוֹן בִּישִׁין כָּל יוֹמָא וְהֵיךְ מְרַגְזִין קַמִּי קְדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כָּל יוֹמָא לִפְנֵי שְׁהִיָּה רוּאָה מַעֲשֵׂיהֶם הָרַעִים בְּכָל יוֹם וְאִיךְ שְׂמַכְעִיסִים לִפְנֵי הַקְּב"ה בְּכָל יוֹם, וְהוּא בַעֲצָמוּ הִיה צְרִיךְ לְרַחֲמִים גְּדוּלִים לְהַנְצִל, וְאִיךְ יִבְקֵשׁ עוֹד רַחֲמִים עֲלֵיהֶם. (מפרשים)

"מאמר חיוב מצות התוכחה" ומבואר בו כי נח היה צריך להשתדל להתפלל ולעורר רחמים על בני דורו, והגם שלא היה מועיל. אבל הוא לא התפלל עליהם לפי שראה אותם מכעיסים לקב"ה מאד. והתפלל רק על עצמו כי פחד שתפגע גם בו מדת הדין כי כשהעולם רובו חייב הצדיקים נתפסים תחילה מג' טעמים: או שלא מיחו כראוי, או כדי שיהיו קרובן כפרה על הדור, או כדי שלא יראו ברע אשר ימצא את הרשעים. ומה שנח ניצל הוא כדי שהעולם יתקיים על ידו. ומבאר שאכן נח מיחה בבני דורו אבל הם לא קבלו ממנו, ובוזה הציל לעצמו. ומסיק כי מצות מחאה היא עד כדי הכאה.

(מקור המאמר בזהר פרשת נח דף סח ע"א, בכיאווינו כרך ב עמ' צט-קא)

אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, אֵף עַל גַּב דְּזַפְאָה הָוָה נַח, לָאוּ אִיהוּ פְּדָאי דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יִגִּין עַל עֲלָמָא בְּגִינְיָה אֵף עַל פִּי שִׁנַּח הִיה צְדִיק אַבְל לָא הִיה כְּדָאי שְׁהַקְב"ה יִגִּין עַל הָעוֹלָם בְּזִכּוּתוֹ, וּמִפְרַשׁ דְּבִרְיוּ תָּא חֲזִי, מִשֶּׁה לָּא תְּלָה מְלָה בְּזִכּוּתֵיהָ אֶלְא בְּזִכּוּת אַבְהֵן קְדְמָאי בַּא וְרָאָה מִשֶּׁה לָּא תְּלָה דְבַר בְּזִכּוּתוֹ אֵלְא בְּזִכּוּת אַבּוֹת הָרַאשׁוֹנִים וְלִכְּן הִגִּין עַל יִשְׂרָאֵל, אַבְל נַח לָא הָוָה לִיה בְּמֵאן דִּיתְלִי זְכוּתָא פְּמִשֶׁה אַבְל נַח לָא הִיה לּו זְכוּת בְּמִי יִתְלָה כְּמִשֶּׁה, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְעַם כָּל דָּא פִּיּוֹן דְאָמַר לִיה קְדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְהַקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ לִפְנֵי שְׁהוּא הִיה בְּדוּרוֹ הַצְדִּיק יְסוּד עוֹלָם, הָוָה לִיה לְמַבְעֵי רַחֲמֵי עַלְיֵיהּ הִיה לּו לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם בֵּין שְׁתּוּעִיל תַּפְלָתוֹ אוּ אִפִּילוּ שִׁלָּא תּוּעִיל הִיה לּו לְהַשְׁתַּדֵּל עֲלֵיהֶם, וְקִרְבְּנָא דְאֶקְרִיב לְבַתֵּר דִּיקְרִיב לִיה מִן קְדַמַּת דְנָא, דְלָמָּא יִשְׁכַּךְ רוּגְזָא מְעֲלָמָא וְהַקְרִבֵּן שְׁהַקְרִיב אַחַר הַמְּבוּל הִיה לּו לְהַקְרִיב מְקוּדָם, שְׂמָא הִיה מְשַׁקֵּט וּמְבַטֵּל אֶת הַחֲרוֹן אֵף מִן הָעוֹלָם, אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה חוֹזֵר לְלַמַּד זְכוּת עַל נַח, וְאֲמַר מָאי הָוָה לִיה לְמַעְבַּד מַה הִיה יְכוּל לַעֲשׂוֹת, כִּי בְּשִׁלְמָא יִשְׂרָאֵל חֲזָרוּ בְּתוֹבָה וְעֲזָבוּ חֲטָאִים לְכֵן הוּעִילָה תַּפְלַת מִשֶּׁה עֲלֵיהֶם, אַבְל דוּר הַמְּבוּל דִּהָא

דָּאִיְהוּ אֲתָרִי בְּהוּ כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא וְלֹא קִבִּילוּ מַגִּיָּה, וְקִיָּים בְּנַפְשֵׁיהָ קָרָא דְכְּתִיב (שם ג' יט) וְאֲתָהּ פִּי הַזְּהֵרָתָּ רְשָׁע וְגו', וְכְתִיב וְאֲתָהּ אֶת נַפְשָׁךְ הִצַּלְתָּ, מִכָּאֵן כָּל מָאן דְּאֲזַהֵר לְחִיבָא אָף עַל גַּב דְּלֹא קִבִּיל מַגִּיָּה, הוּא שְׂזִיב לִיָּה לְגַרְמִיָּה, וְהָהוּא חִיבָא אֲתַפֵּס בְּחוּבִיָּה, וְעַד פְּמָה יִזְהַר לִיָּה, עַד דְּיִמְחִי לִיָּה, וְהָא אוּקְמוּהָ חֲבָרְיָא.

מתוק מדבש

למדנו שכל מי שהזהיר את הרשע אף על פי שלא קבל ממנו הוא הציל את עצמו ואותו הרשע נתפס בעונו, ושואל וְעַד פְּמָה יִזְהַר לִיָּה ועד כמה מחויב להזהיר ולהוכיח אותו, ואמר עַד דְּיִמְחִי לִיָּה וְהָא אוּקְמוּהָ חֲבָרְיָא עד שיכה אותו כמו שפירשו החברים (עין נמס' ערכין דף טז ע"ג). (רמ"ק ומפרשים)

וְלֹא קִבִּילוּ מַגִּיָּה ועוד ישוב על טעם הראשון מפני שלא מיחה, אמר שהוא באמת כן התרה בהם כל יום ויום ולא קבלו ממנו, וְקִיָּים בְּנַפְשֵׁיהָ קָרָא וְקִיָּים בעצמו הפסוק דְכְּתִיב וְאֲתָהּ פִּי הַזְּהֵרָתָּ רְשָׁע ולא שב מרשעו ומדרכו הרעה, וְכְתִיב הוּא סוּם הפסוק שכתוב הוא בעונו ימות וְאֲתָהּ אֶת נַפְשָׁךְ הִצַּלְתָּ, מִכָּאֵן כָּל מָאן דְּאֲזַהֵר לְחִיבָא אָף עַל גַּב דְּלֹא קִבִּיל מַגִּיָּה הוּא שְׂזִיב לִיָּה לְגַרְמִיָּה, וְהָהוּא חִיבָא אֲתַפֵּס בְּחוּבִיָּה מכאן

נח יום חמישי

מעלת האדם שנברא בצלם

וּמִוֶּרְאֵכֶם וַחֲתָכֶם יְהִיָּה (בראשית ט ב), **מִפָּאֵן וְלִהְלֵאָה יְהֵא לְכוּן דְּיוֹקְנִין דְּבְנֵי נִשְׂאָ, דְּהָא בְּקַדְמִיתָא לָא הוּוּ דְּיוֹקְנִין דְּבְנֵי נִשְׂאָ, תָּא חֲזִי בְּקַדְמִיתָא פְּתִיב** (שם ט ו) **בְּצֵלִם אֱלֹהִיִּים עֲשֵׂה אֶת הָאָדָם, וּכְתִיב** (שם ה א) **בְּדַמוֹת אֱלֹהִיִּים עֲשֵׂה אוֹתוֹ, בִּיּוֹן דְּחִטּוֹ אֲשַׁתְּנוּ דְּיוֹקְנִייהוּ מֵהֵוּא דְּיוֹקְנָא עֲלָאָ, וְאַתְּהִפְכוּ אֲנוּן לְמַדְחַל מְקַמֵּי חִיוּן בְּרָא, בְּקַדְמִיתָא כָּל בְּרִיִּין דְּעֲלָמָא זְקַפְן עֵינִין וַחֲמָאן דְּיוֹקְנָא קַדִּישָׁא עֲלָאָ, וְזַעֲאן וְדַחְלִין מְקַמֵּיהוּ, בִּיּוֹן דְּחִטּוֹ אֲתַהֲפֹף דְּיוֹקְנִייהוּ מְעִינִייהוּ לְדְּיוֹקְנָא אַחְרָא, וְאַתְּהִפֹּף דְּבְנֵי נִשְׂאָ זַעִין וְדַחְלִין מְקַמֵּי שְׂאָר בְּרִיִּין.**

תָּא חֲזִי כָּל אֲנוּן בְּנֵי נִשְׂאָ דְּלָא חֲטָאן קַמֵּי מְאֲרִיהוּן וְלָא עֲבָרִין עַל פְּקוּדֵי אוּרִייתָא, זִיו דְּיוֹקְנָא דְּלֵהוּן לָא אֲשַׁתְּנִי מַחִיזוּ דְּדְּיוֹקְנָא עֲלָאָ, וְכָל בְּרִיִּין דְּעֲלָמָא זַעִין וְדַחְלִין קַמֵּיהוּ, וּבִשְׁעֵתָא דְּבְנֵי נִשְׂאָ עֲבָרִין עַל פְּתַגְמֵי אוּרִייתָא, אֲתַחֲלֹף דְּיוֹקְנָא דְּלֵהוּן, וְכִלְהוּ זַעִין וְדַחְלִין מְקַמֵּי בְּרִיִּין אַחְרָנִין, בְּגִין דְּאֲתַחֲלֹף דְּיוֹקְנָא עֲלָאָ, וְאַתְעֵבֵר מְנִייהוּ, וּכְדִין שְׁלִטֵי בְּהוּ חִיוֹת בְּרָא, דְּהָא לָא חָמוּ בְּהוּ הֵהוּא דְּיוֹקְנָא עֲלָאָ כְּדַקְחִזֵי.

מתוק מדבש

ומפרש תָּא חֲזִי בְּקַדְמִיתָא בא וראה כי בתחלה פְּתִיב בְּצֵלִם אֱלֹהִיִּים עֲשֵׂה אֶת הָאָדָם, וּכְתִיב בְּדַמוֹת אֱלֹהִיִּים עֲשֵׂה אוֹתוֹ לכן יראו כל החיות מהצלם אֱלֹהִיִּים שהיה להם, בִּיּוֹן דְּחִטּוֹ אֲשַׁתְּנוּ דְּיוֹקְנִייהוּ מֵהֵוּא דְּיוֹקְנָא עֲלָאָ וְאַתְּהִפְכוּ אֲנוּן לְמַדְחַל מְקַמֵּי חִיוּן בְּרָא כיון שחטאו נשתנתה צורתם מאותה צורה וצלם אֱלֹהִיִּים שהיתה להם, ואז נתהפכו הם לירא מפני חיות היער, בְּקַדְמִיתָא כָּל בְּרִיִּין דְּעֲלָמָא זְקַפְן עֵינִין וַחֲמָאן דְּיוֹקְנָא קַדִּישָׁא עֲלָאָ וְזַעֲאן וְדַחְלִין מְקַמֵּיהוּ בתחלה כל הבריות שבעולם היו זוקפות עיניהם ויראות מפניו, בִּיּוֹן דְּחִטּוֹ אֲתַהֲפֹף דְּיוֹקְנִייהוּ מְעִינִייהוּ לְדְּיוֹקְנָא אַחְרָא כיון שחטאו נתהפכה צורתם בעיניהם של החיות לצורה אחרת, וְאַתְּהִפֹּף דְּבְנֵי נִשְׂאָ זַעִין וְדַחְלִין מְקַמֵּי שְׂאָר בְּרִיִּין ונתהפך הדבר שבני אדם זעים ויראים מפני שאר הבריות. (רמ"ק ו"פ)

תָּא חֲזִי כָּל אֲנוּן בְּנֵי נִשְׂאָ דְּלָא חֲטָאן קַמֵּי מְאֲרִיהוּן וְלָא עֲבָרִין עַל פְּקוּדֵי אוּרִייתָא בא וראה כל אלו בני אדם שלא חטאו לפני קונם ולא עברו על מצות התורה, זִיו דְּיוֹקְנָא דְּלֵהוּן לָא אֲשַׁתְּנִי מַחִיזוּ דְּדְּיוֹקְנָא עֲלָאָ זִיו צוּרָה שֶׁלֵּהֶם לֹא נִשְׁתַּנְּה מִמְרָאָה הַצּוּרָה הַעֲלִיוֹנָה, וְכָל בְּרִיִּין דְּעֲלָמָא זַעִין וְדַחְלִין קַמֵּיהוּ וְכִלְהוּ זַעִין וְדַחְלִין מְקַמֵּי בְּרִיִּין אַחְרָנִין וְזַעֲאן וְדַחְלִין מְקַמֵּי חִיוּן בְּרָא כיון שחטאו נשתנתה צורתם מאותה צורה וצלם אֱלֹהִיִּים שהיתה להם, ואז נתהפכו הם לירא מפני חיות היער, בְּקַדְמִיתָא כָּל בְּרִיִּין דְּעֲלָמָא זְקַפְן עֵינִין וַחֲמָאן דְּיוֹקְנָא קַדִּישָׁא עֲלָאָ וְזַעֲאן וְדַחְלִין מְקַמֵּיהוּ בתחלה כל הבריות שבעולם היו זוקפות עיניהם ויראות מפניו, בִּיּוֹן דְּחִטּוֹ אֲתַהֲפֹף דְּיוֹקְנִייהוּ מְעִינִייהוּ לְדְּיוֹקְנָא אַחְרָא כיון שחטאו נתהפכה צורתם בעיניהם של החיות לצורה אחרת, וְאַתְּהִפֹּף דְּבְנֵי נִשְׂאָ זַעִין וְדַחְלִין מְקַמֵּי שְׂאָר בְּרִיִּין ונתהפך הדבר שבני אדם זעים ויראים מפני שאר הבריות, וְאַתְּהִפֹּף דְּבְנֵי נִשְׂאָ זַעִין וְדַחְלִין מְקַמֵּי חִיוּן בְּרָא כיון שחטאו נשתנתה צורתם מאותה צורה וצלם אֱלֹהִיִּים שהיתה להם, ואז נתהפכו הם לירא מפני חיות היער, בְּקַדְמִיתָא כָּל בְּרִיִּין דְּעֲלָמָא זְקַפְן עֵינִין וַחֲמָאן דְּיוֹקְנָא קַדִּישָׁא עֲלָאָ וְזַעֲאן וְדַחְלִין מְקַמֵּיהוּ בתחלה כל הבריות שבעולם היו זוקפות עיניהם ויראות מפניו, בִּיּוֹן דְּחִטּוֹ אֲתַהֲפֹף דְּיוֹקְנִייהוּ מְעִינִייהוּ לְדְּיוֹקְנָא אַחְרָא כיון שחטאו נתהפכה צורתם בעיניהם של החיות לצורה אחרת, וְאַתְּהִפֹּף דְּבְנֵי נִשְׂאָ זַעִין וְדַחְלִין מְקַמֵּי שְׂאָר בְּרִיִּין ונתהפך הדבר שבני אדם זעים ויראים מפני שאר הבריות. (רמ"ק ו"פ)

"מאמר מעלת האדם שנברא בצלם" ומבואר בו כי האדם נברא בצלם אֱלֹהִיִּים, ולכן כל הבריות שבעולם מתייראים ממנו ונכנעים תחתיו. אבל מי שחוטא אוי סר מעליו צלם אֱלֹהִיִּים ושולטים בו החיות והבהמות. ומבאר כי אחר המבול כשנתחדש העולם חזר וברך הקב"ה לנח ובניו בברכת צלם אֱלֹהִיִּים הנ"ל. (מקור המאמר בזהר פרשת נח דף ע"א, בכיאוּרֵינוּ כרך ב עמ' קלג-קלה)

להבין מאמר הבא נקדים מה שכתבו הכתם פז והרמ"ק, כי האדם נברא בצלם אֱלֹהִיִּים ובעוד שצלם הזה שלם באדם הנה יהיה מוראו ופחדו על כל הבריות כולם, על הבהמות והחיות והעופות, לפי שהוא דומה לאדם העליון בסוד ודמות פניהם פני אדם, אשר כל הפנים העליונים שהם פני אריה פני שור פני נשר פונים ומשועבדים אל פני האדם, כי הוא המשפיע ואין להם שפע אלא על ידו, לכן כולם יראים ממנו, וכן האדם למטה כל הפנים התחתונים של כל החיות נזונים על ידו והוא להם לאלוה, לכן כולם משועבדים ונכנעים אליו והוא רודה בכולם, כמו שכתוב כל שנתה תחת רגליו, אבל כשמשחית האדם מראהו ותוארו מתואר אדם העליון, הוא יורד אל פני אדם בליעל איש און שהוא האדם דקליפה, ואז נמשל כבהמות נדמה, וכל ברואי מטה שולטים עליו כי סר צלו מעליו, וכמאמר חז"ל (צמס' שנת דף קנ"ט ע"ג) אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, ואמר כי הדור הרע ההוא של דור המבול השחיתו צלמם ברוע מעלליהם, אבל אחר המבול הבטיחם הקב"ה שיחזור להם הצלם אֱלֹהִיִּים, ומתוך כך יהיה מוראכם וחתכם על כל חית הארץ כבראשונה בתחלת הבריאה, ועוד יבאר כי שומר תורה לא ידע דבר רע וצלמו לא יסור ממנו ולא ישתנה, וכל רואיו יכירו כי הוא בצלם אֱלֹהִיִּים ויראו ממנו, ובהפוך העובר על התורה יסור צלו מעליו, ולא זה בלבד שלא יראו ממנו אלא הוא יתירא מהם, ובע"ה בזה תבין מאמר הבא.

וּמִוֶּרְאֵכֶם וַחֲתָכֶם יְהִיָּה פִירוּשׁוֹ כִּי מִפָּאֵן וְלִהְלֵאָה אַחַר יְצִיאַתְכֶם מִן הַתִּיבָה, יְהֵא לְכוּן דְּיוֹקְנִין דְּבְנֵי נִשְׂאָ תְּהִיָּה לְכֶם צוּרָת בְּנֵי אָדָם, דְּהָא בְּקַדְמִיתָא לָא הוּוּ דְּיוֹקְנִין דְּבְנֵי נִשְׂאָ כִּי מְקוּדִם הַמְּבּוּל לֹא הִיתָה לְהֶם צוּרָת בְּנֵי אָדָם,

וְעַל פֶּן הַשְּׁתָּא פִּיּוֹן דְּעֵלְמָא אַתְחַדֵּשׁ פְּמִלְקִדְמִין, בְּרִיף לֹון בְּרִפְתָּא דָּא, וְשְׁלִיט לֹון עַל פְּלָא, פְּמָה דָּאֵת אָמַר וְכָל דְּגִי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנֹו, וְאַפִּילוּ נֹוּנִי יִמָּא, רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר, בְּיַדְכֶם נִתְּנֹו מְקַדְמַת דְּנָא, דְּכַד בְּרָא קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא עֵלְמָא, מְסַר פְּלָא בִּידְהוֹן, דְּכִתִּיב (שם א כח) וַרְדּוּ בְּדַגַּת הַיָּם וּבַעֲוַף הַשָּׁמַיִם וְגו'.

מתוק מדבש

שכתוב בְּיַדְכֶם נִתְּנֹו אין הכונה שניתנו עתה בידכם, אלא הכונה שניתנו מְקַדְמַת דְּנָא עוד מלפני זה מיום שנברא אדם הראשון, ומפרש דְּכַד בְּרָא קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא עֵלְמָא מְסַר פְּלָא בִּידְהוֹן כי כאשר ברא הקב"ה את העולם מסר את כל הבריות בידיהם של אדם וחוה, דְּכִתִּיב וַרְדּוּ בְּדַגַּת הַיָּם וּבַעֲוַף הַשָּׁמַיִם ובכל חיה הרומשת על הארץ, הרי שהם משלו על הכל, וכונת הפסוק שאמר לו הקב"ה לנח שידע שמוראם יהיה על כל הברואים, לפי שכבר ניתנו בידם בזמן אדם הראשון. (כ"פ ומפרשים)

וְעַל פֶּן הַשְּׁתָּא פִּיּוֹן דְּעֵלְמָא אַתְחַדֵּשׁ פְּמִלְקִדְמִין ולכן עתה אחר המבול שהעולם נתחדש ככתחלה, בְּרִיף לֹון בְּרִפְתָּא דָּא וְשְׁלִיט לֹון עַל פְּלָא בְּרַךְ אותם הקב"ה ברכה זו שנתן להם את הצלם אלהי"ם, והשליט אותם על כל הבריות שבעולם פְּמָה דָּאֵת אָמַר וּמִוִּרְאָכֶם וַחֲתַכֶּם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם בכל אשר תרמש האדמה וְכָל דְּגִי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנֹו פירוש וְאַפִּילוּ נֹוּנִי יִמָּא ואפילו דגי הים שהם אינם בכלל הפנים העליונים והם לא ניצלו בזכות נח עם כל זה ניתנו בידי בני אדם, רַבִּי חֲזִיָּא פּוֹלִיג אַדְלַעִיל וּסְבַר שְׁלָא הוֹצַרְכוּ מַחֲדָשׁ לְבִרְכַת הַצֵּלָם אֱלֹהִי"ם לפי שהיו צדיקים ולא נסתלק מהם, ולכך אָמַר שמה

נח יום ששי

סוד איסור דבור חול בשבת

תָּא חֲזִי כָּל אַנּוּן עֲמִיקִין סְתִימִין דְּנַפְקִי מִגּוּ מַחְשָׁבָה, וְקָלָא נְטִיל לֹון, לָא אֲתַגְלִיין עַד דְּמַלְהָ מְגַלְהָ לֹון, מֵאן מַלְהָ, הֵינּוּ דְבוּר, וְהֵאֵי דְבוּר אֶקְרִי שַׁבַּת, וּבְגִין דְּשַׁבַּת אֶקְרִי דְבוּר, דְּבוּר דְּחֹל אָסוּר בְּשַׁבַּת, (וְכֹךְ הָוָה עֲבִיד רַבֵּי שְׁמַעוֹן, כִּד חָמֵי לְאַמֵּיהָ דְּהוֹת מִשְׁתַּעֲיָא, הָוָה אָמַר לֵה אִמָּא שְׁתּוּקֵי שַׁבַּת הוּא וְאַסִּיר), בְּגִין דְּדְבוּר דָּא בְּעֵינָא לְשַׁלְטָאָה וְלָא אֶחְרָא, וְהֵאֵי דְבוּר דְּאֵיהּ אֲתֵי מִסְטָרָא דְּחֻשָׁךְ, מְגַלְהָ עֲמוּקוֹת מַגְוִיָּה, וּמִשְׁמַע מְנֵי חֻשָׁךְ, הֵהוּא דְּאֵתֵי מִסְטָרָא דְּחֻשָׁךְ, דְּכִתִּיב מְנֵי דִּיִּקָּא.

מתוק מדבש

והוא פגס גדול להמלכות, (מגליון מהרש"ע וְכֹךְ הָוָה עֲבִיד רַבֵּי שְׁמַעוֹן וְכֹךְ הָוָה עֲבִיד רַבֵּי שְׁמַעוֹן וְכֹךְ הָוָה עֲבִיד רַבֵּי שְׁמַעוֹן, כִּד חָמֵי לְאַמֵּיהָ דְּהוֹת מִשְׁתַּעֲיָא כְּשֵׁרָה שְׁאֵמָה רַצְנָה דְּנֵרִיס צִנְנָה, הָוָה אָמַר לֵה אִמָּא שְׁתּוּקֵי שַׁבַּת הוּא וְאַסִּיר הֵי אֹמַר לֵה צִנְנָה הֵי אֹסוּר לְהַרְצוּת דְּנֵרִיס, עֵיין וִיק"ר ס"פ ל"ד), בְּגִין דְּדְבוּר דָּא בְּעֵינָא דְּשִׁשְׁטָאָה לְפִי שְׁהַמְלָכוֹת הַנִּקְרָאִת דְּבוּר נְרִיכָה לְשַׁלוּט צִנְנָה, וְלָא אֶחְרָא וְלָא הַסְטֵרָא אַחְרָא הַמַּתְעוֹרָר לְשַׁלוּט עַל יַדֵּי דְּבוּר חֹל צִנְנָה, וְהֵאֵי דְּבוּר דְּאֵיהּ אֲתֵי מִסְטָרָא דְּחֻשָׁךְ וְהַמְלָכוֹת שְׁתִּיקוּנָה צִנְנָה מִנְדַּל הַגְּבוּרוֹת דְּאֵימָא הַנִּקְרָאִת חֻשָׁךְ, מְגַלְהָ עֲמוּקוֹת מַגְוִיָּה הֵי מְגַלְהָ שְׁפַע הַמוּחִין שְׁקִצְלָה מֵאֵימָא עַל יַדֵּי ז"א, וּמִשְׁמַע מְנֵי חֻשָׁךְ, הֵהוּא דְּאֵתֵי מִסְטָרָא דְּחֻשָׁךְ מִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן שֶׁל מְנֵי חֻשָׁךְ מוֹרָה שְׁהֵי הַמְלָכוֹת שְׁתִּיקוּנָה צִנְנָה מִנְדַּל הַגְּבוּרוֹת דְּאֵימָא, דְּכִתִּיב מְנֵי דִּיִּקָּא דְּאֵי רַצְנָה לֹומַר מִתּוֹךְ הַגְּבוּרוֹת הַנִּקְרָאִת חֻשָׁךְ הוּא לֵיָה לְמִימַר מְגַלְהָ עֲמוּקוֹת מַחֻשָׁךְ, לְמַה כְּחִיצ מַלְת מְנֵי לְהוֹרוֹת עַל הַמְלָכוֹת שְׁתִּיקוּנָה מִן הַחֻשָׁךְ. (רמ"ק ומפרשים)

"מאמר סוד איסור דבור חול בשבת" ומבואר בו כי השכינה בשעת הארתה נקראת שבת, וכן היא נקראת דבור של קודש, ולכן אסור לדבר דברי חול ביום השבת כדי שלא לעורר את שליטת הממונים בימי החול ביום השבת שאז מאורה ושולמת השכינה.

(מקור המאמר בזהר פרשת בראשית דף לב ע"א, בביאורינו כרך א עמ' שצט-ה)

תָּא חֲזִי כָּל אַנּוּן עֲמִיקִין סְתִימִין דְּנַפְקִי מִגּוּ מַחְשָׁבָה כֹּל הַמוּחִין הַעֲמוּקִים וְהַסְתוּמִים שְׁיוֹלְאִים מֵאֵימָא הַנִּקְרָאִת מַחֻשָׁבָה, וְכֹךְ אֶקְרִי לֹון וְז"א הַנִּקְרָא קוֹל נוֹטֵל וּמְקַבֵּל אֹתָם, לָא אֲתַגְלִיין אֵינִס מַתְגַּלִּים עַל יַדֵּי, עַד דְּמַלְהָ מְגַלְהָ לֹון עַד שְׁהַמְלָכוֹת מְגַלְהָ אֹתָם וּמִשְׁפִּיעַתָם לְהַתְחַוּוּתָם, וּמִפְרַשׁ מֵאן מַלְהָ, הֵינּוּ דְבוּר הַנִּקְרָאִת מְלָה שְׁהֵי הַמְלָכוֹת, וְהֵאֵי דְבוּר אֶקְרִי שַׁבַּת וְהַמְלָכוֹת נִקְרָאִת צִנְנָה כְּשֵׁהֵי מֵאֵימָה צְקוּמָה שְׁלִימָה, וּבְגִין דְּשַׁבַּת אֶקְרִי דְבוּר וּלְפִי שְׁהַמְלָכוֹת נִקְרָאִת דְבוּר שֶׁל קוֹדֶשׁ, דְּבוּר דְּחֹל אָסוּר בְּשַׁבַּת לְכֹן דְבוּר שֶׁל חֹל אָסוּר צִנְנָה, כִּי דְבוּר חֹל צִנְנָה נוֹתֵן כַּח לְהַמְמוּנִים צִימוֹת הַחֹל לְשַׁלוּט צִנְנָה

לך לך יום ראשון

מעלת המתבונן בדרכי התורה

לָךְ לָךְ מֵאַרְצֶךָ וְגו', רַבִּי אֲבָא פִתַּח וְאָמַר, (ישעיה מו יב) שְׁמְעוּ אֵלַי אֲבִירֵי לֵב הַרְחֹקִים מִצְדָּקָה, שְׁמְעוּ אֵלַי אֲבִירֵי לֵב, כִּמְהָרָה תִּקְיִפוּן לְבִיָּהוּ דְחִיבֵינָא, דְחָמְאֵן שְׂבִילֵי וְאוֹרְחֵי דְאוֹרֵייתָא וְלֹא מִסְתַּפְּלִין בְּהוּ, וְלְבִיָּהוּ תִקְיִפוּן דְלֹא מְהֵדְרִין בְּתִיבְתָא לְגַבֵּי מְרִיהוֹן, וְאֶקְרוּן אֲבִירֵי לֵב, הַרְחֹקִים מִצְדָּקָה, דְמִתְרַחְקֵי מְאוֹרֵייתָא.

רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, דְמִתְרַחְקֵי מִקְדָּשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְאַנּוּן רְחִיקִין מְנִיָּה, וּבְגִין כֶּף אֶקְרוּן אֲבִירֵי לֵב, הַרְחֹקִים מִצְדָּקָה, דְלֹא בְּעָאן לְקַרְבָּא לְגַבֵּי קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא, בְּגִין כֶּף אֶנּוּן רְחֹקִים מִצְדָּקָה, פִּינּוּן דְאַנּוּן רְחֹקִים מִצְדָּקָה, רְחֹקִים אֶנּוּן מְשָׁלוּם, דְלִית לוֹן שְׁלוּם, דְכְתִיב (ישעיה מח כב) אֵין שְׁלוּם אָמַר יְהוָה לְרָשָׁעִים, מֵאֵי טַעְמָא, בְּגִין דְאַנּוּן רְחֹקִים מִצְדָּקָה.

תָּא חִזִּי אַבְרָהָם בְּעֵי לְקַרְבָּא לְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא וְאַתְקַרַב, הִדָּא הוּא דְכְתִיב (תהלים מח ח) אֶהְבֵּת צְדָק וְתִשְׁנֵא רִשְׁעָא, בְּגִין דְאַהֲבָ צְדָק וְשָׁנֵא רִשְׁעָא אֶתְקַרַב לְצְדָקָה, וְעַל דָּא כְתִיב (ישעיה מא ח) אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי, מֵאֵי טַעְמָא אוֹהֲבֵי, בְּגִין דְכְתִיב אֶהְבֵּת צְדָק, רְחִימוּתָא דְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא דְרְחִים לִיָּה אַבְרָהָם מִכָּל בְּנֵי דְרִיָּה, דְהוּוּ אֲבִירֵי לֵב, וְאַנּוּן רְחֹקִים מִצְדָּקָה כִּמְהָרָה דְאַתְמַר.

מתוק מדבש

מצדקתו ולא בזכות עצמו, ובגין כֶּף אֶקְרוּן אֲבִירֵי לֵב ולכן נקראים אבירי לב לפי שהם הרחוקים מצדקה פירוש דְלֹא בְּעָאן לְקַרְבָּא לְגַבֵּי קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא לפי שלא רוצים להתקרב להקב"ה מצד עצמם, בְּגִין כֶּף אֶנּוּן רְחֹקִים מִצְדָּקָה ולפיכך הם גם רחוקים מן הקב"ה לפי שמתרחק מהם כנ"ל, רצה לומר הם רחוקים מלקבל שפע מהתפארת הנקרא צדקה, פִּינּוּן דְאַנּוּן רְחֹקִים מִצְדָּקָה רְחֹקִים אֶנּוּן מְשָׁלוּם דְלִית לוֹן שְׁלוּם וכיון שהם רחוקים מצדקה שבתפארת הם רחוקים משלום שביסוד, כי גוף וברית חשבינן חד, ולכן אין להם שלום וזהו דְכְתִיב אֵין שְׁלוּם אָמַר יְהוָה לְרָשָׁעִים, מֵאֵי טַעְמָא אין להם שלום בְּגִין דְאַנּוּן רְחֹקִים מִצְדָּקָה לפי שהם רחוקים מצדקה שבתפארת. (רמ"ק ורל"ג ומפשיט)

תָּא חִזִּי אַבְרָהָם בְּעֵי לְקַרְבָּא לְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא וְאַתְקַרַב, כִּי בָא וְרָאָה אַבְרָהָם רָצָה לְהִתְקַרַב לְהַקְבִּיָּה וְנִתְקַרַב, כִּי הָבָא לְטַהַר מְסִיעֵין אוֹתוֹ, וְלִפִּי שִׁיעָא מֵאוֹר כְּשִׁדִּים לִלְכַת אֶרְצָה כְּנַעַן וְבָא עַד חָרָן, קִרְבָּהוּ הַקְבִּיָּה יוֹתֵר וְאָמַר לוֹ לָךְ לָךְ, הִדָּא הוּא דְכְתִיב אֶהְבֵּת צְדָק וְתִשְׁנֵא רִשְׁעָא פִירוּשׁ בְּגִין דְאַהֲבָ צְדָק וְשָׁנֵא רִשְׁעָא אֶתְקַרַב לְצְדָקָה לפי שאברהם אהב צדק שהוא המלכות ושנא רשע היינו את החיצוניים הדבוקים בה, לכן נתקרב לצדקה שהוא התפארת המיוחד עמה, וְעַל דָּא כְתִיב אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי וּמִפְרֵשׁ מֵאֵי טַעְמָא אוֹהֲבֵי לְמָה נִקְרָא אוֹהֲבֵי, בְּגִין דְכְתִיב אֶהְבֵּת צְדָק פִירוּשׁ רְחִימוּתָא דְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא דְרְחִים לִיָּה אַבְרָהָם מִכָּל בְּנֵי דְרִיָּה דְהוּוּ אֲבִירֵי לֵב הֵיא אַהֲבַת ה' שֶׁאֵהָב אוֹתוֹ אַבְרָהָם יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי דוֹרוֹ שֶׁהֵיוּ אֲבִירֵי לֵב, וְאַנּוּן רְחֹקִים מִצְדָּקָה כִּמְהָרָה דְאַתְמַר וְהֵם הֵיוּ רְחֹקִים מִן הַקְבִּיָּה הַנִּקְרָא צְדָקָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרַר לְעֵיל. (רמ"ק ורל"ג)

"מאמר מעלת המתבונן בדרכי התורה" ומבואר בו כי הרשעים שאינם מתבוננים בתורה ואינם עוסקים בדרכיה, הם נקראים רחוקים מהקב"ה, והם רחוקים מלקבל את השפע הקדוש. ומבאר כי הבא לטהר מסייעין בידו כדוגמת אברהם שהתקרב לקב"ה ונקרא אברהם אוהבי. ומכריח את חובת ההתבוננות כי צריך האדם לידע שלפעמים הוא המכריע את כל העולם לכף זכות או איפכא.

(מקור המאמר בוהר פרשת לך לך דף עו ע"ב - עו ע"א, בבאורינו כרך ב עמ' קצט-רב)

לָךְ לָךְ מֵאַרְצֶךָ וְגו', רַבִּי אֲבָא פִתַּח וְאָמַר לְבָאָר הַטַּעַם עַל מָה זָכָה אַבְרָהָם יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי דוֹרוֹ שֶׁאָמַר לוֹ הַקְבִּיָּה לָךְ לָךְ וְגו', וְתַחֲלָה מִקְדָּים לְפָרֵשׁ מָה שֶׁכָּתוּב שְׁמְעוּ אֵלַי אֲבִירֵי לֵב הֵם הַרְשָׁעִים הַאֲכֹזְרִים, הַרְחֹקִים מִצְדָּקָה הַרְחֹקִים מִלְעֻשׁוֹת צְדָקָה וְחֹסֵד, וּמִפְרֵשׁ שְׁמְעוּ אֵלַי אֲבִירֵי לֵב, כִּמְהָרָה תִּקְיִפוּן לְבִיָּהוּ דְחִיבֵינָא כְּמָה קִשָּׁה לְבָס שֶׁל הַרְשָׁעִים, דְחָמְאֵן שְׂבִילֵי וְאוֹרְחֵי דְאוֹרֵייתָא וְלֹא מִסְתַּפְּלִין בְּהוּ שְׂרוּאִים שְׂבִילֵי פִנִּימוֹת הַתּוֹרָה, וְדִרְכֵי נִגְלוֹת הַתּוֹרָה וְאִינֵם מִתְבּוֹנְנִים בָּהֶם, וְלְבִיָּהוּ תִקְיִפוּן דְלֹא מְהֵדְרִין בְּתִיבְתָא לְגַבֵּי מְרִיהוֹן וְאֶקְרוּן אֲבִירֵי לֵב וְעוֹד שֶׁלָּבָס קִשָּׁה שֶׁאִינֵם חוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה אֶל רְבוֹנָם וְלֹא נִכְנָס פַּחַד ה' בְּלָבָס לָכֵן נִקְרָאִים אֲבִירֵי לֵב, וְמָה שֶׁכָּתוּב הַרְחֹקִים מִצְדָּקָה פִירוּשׁ דְמִתְרַחְקֵי מְאוֹרֵייתָא שֶׁמִּתְרַחְקִים מִן הַתּוֹרָה הַנִּקְרָאת צְדָקָה, לְפִי שֶׁצְדָקָה עֲשָׂה הַקְבִּיָּה עִם עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִנְחִילָם כָּלִי חֲמֵדָה שִׁזְכוּ עַל יְדֵי זֶה לַחֵי הָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר מָה שֶׁכָּתוּב הַרְחֹקִים מִצְדָּקָה, פִירוּשׁ דְמִתְרַחְקֵי מִקְדָּשָׁא בְרִיךְ הוּא וְאַנּוּן רְחִיקִין מְנִיָּה לפי שמתרחקים מהקב"ה מבחירתם הרעה לכן הם רחוקים ממנו, לפי שגם הוא מסלק שכינתו ומסתיר פניו מהם, ואומר להם אם תעזובני יום יומיים אעזובך, והטעם שהקב"ה נקרא צדקה לפי שכל העולם נוון

רַבִּי יוֹסִי פָתַח (תהלים פד ב) מַה יְדִידוֹת מְשַׁכְּנוֹתֶיךָ יְהו"ה צְבָאוֹת, כִּמָּה אֵית לוֹן לְבַנֵּי נֶשֶׁא לְאִסְתַּפְּלָא בְּפוֹלְחָנָא דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְהָא כָּל בְּנֵי נֶשֶׁא לָא יְדַעֵי וְלָא מְסַתְּפְלֵי עַל מַה קָּאִים עֲלֵמָא, וְאַנּוּן עַל מַה קְיַימִין.

דְּכִד בְּרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵמָא, עֲבַד שְׁמַיָּא מֵאֲשׁ וּמַמִּים מִתְעַרְבִין בְּחָדָא, וְלָא הוּוּ גְלִדִּי, וּלְבַתְרָא אֲגִלִּידוּ וְקַיִמוּ בְּרוּחָא עֲלָאָה, וּמִתְמָן שְׁתִּיל עֲלֵמָא לְקַיִמָא עַל סְמְכִין, וְאַנּוּן סְמְכִין לָא קְיַימִין אֲלָא בְּהָהוּא רוּחָא, וּבִשְׁעָתָא דְהָהוּא רוּחָא אִסְתַּלַּק, כְּלָהוּ מְרַפְּסִין וְזַעֲיִן, וְעֲלֵמָא אֲרַתָּת, הִדָּא הוּא דְכַתִּיב (אויב ט ו) הַמְרַגִּזוּ אֶרֶץ מִמְקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן, וְכֹלְא קָאִים עַל אוֹרֵייתָא, דְכִד יִשְׂרָאֵל מְשַׁתְּדִלֵי בְּאוֹרֵייתָא מִתְקַיִים עֲלֵמָא, וְאַנּוּן קְיַימִין וְסְמְכִין קְיַימִין בְּאַתְרֵיהוּ בְּקַיִמָא שְׁלִים.

תָּא חֲזִי בְּשְׁעָתָא דְאַתְעַר פְּלָגוֹת לֵילֵיא, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאל לְגַנְתָּא דְעַדָן לְאִשְׁתַּעֲשַׁעָא עִם צְדִיקָיא, כְּלָהוּ אֵילָנִין דְּבַגְנָתָא דְעַדָן מְזַמְרִין וּמְשַׁבְּחִין קַמִּיהָ, דְכַתִּיב (דה"א טו לג) אֲזִי יִרְגְּנוּ עֲצֵי הַיַּעַר מִלְּפָנֵי יְהו"ה וְגו'.

מתוק מדבש

הדינים, וְעֲלֵמָא אֲרַתָּת וּגַם הַעוֹלָם שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת רוּעַדָת כִּי עֵיקַר תַּגְזוֹרַת הַדֵּינִים הַסֵּ זֶה, הִדָּא הוּא דְכַתִּיב הַמְרַגִּזוּ אֶרֶץ הַמִּנְרַעִיד אֵת הָאֶרֶץ שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת מְמַקְוָמָה מִלְּהוּיֹת מִיּוֹמַדַת עִם ז"ל, וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן פִּירוּשׁ עַמּוּדֵי הָאֶרֶץ יִתְרַדּוּן, וְרַחֵם לִוְמַר וְאִזּוּ גַם הַנְּהַ"י דו"א נַחֲרָדִים עַל יַדֵי הַסַּתְּלָקוֹת הַמוֹחִין מִמֶּנּוּ, כִּי זֶלַל הַמוֹחִין אֵין לְהַם לְנַה"י דו"א עַל מַה שִּׁסְמַכּוּ, וּבִכְּאָ קָאִים עַל אוֹרֵייתָא וְכֹל הַמוֹחִין דְּאִימָא קַיִימִים עַל הַמוֹחִין דְּלִצְאָ שְׁזו שׁוֹרֵשׁ הַתּוֹרָה, כִּי כַּשְׂצָאִים לז"א רַק הַמוֹחִין דְּאִימָא לְזַדָּם אִזּוּ עַדִּין יְכוּלִים הַחֵיִלּוּנִים לְחַחוּ זֶו, אֲבָל כַּשְׂצָאִים גַּם הַמוֹחִין דְּלִצְאָ הַסֵּ דוֹסִים אֵת הַחֵיִלּוּנִים, דְּכִד יִשְׂרָאֵל מְשַׁתְּדִלֵי בְּאוֹרֵייתָא מִתְקַבְּלִים עֲלֵמָא כִּי כַּשְׂצָאִים יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה אִזּוּ מִמְשִׁיכִים מוֹחִין דְּלִצְאָ לז"א וְעַל יַדֵי זֶה מִתְקַיִים הַעוֹלָם שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, וְאַנּוּן קְיַימִין וְסְמְכִין וְאִזּוּ הַעַמּוּדִים וְהַדְּלִינִים שֶׁהֵם הַנְּהַ"י דו"א, קְיַימִין בְּאַתְרֵיהוּ בְּקַיִימָא שְׁלִים עוֹמְדִים בְּקִיּוּם נְקִיּוּם שְׁלֵם, רַחֵם לִוְמַר שְׁאֵין לְהַחֵיִלּוּנִים שׁוּם אַחִיזָה זֶה, כִּי הַמוֹחִין דְּלִצְאָ דוֹסִים אִוְסִים. (מק"מ ומפּרָשִׁים)

רַבִּי יוֹסִי פָתַח לְפָרֵשׁ מַה שֶׁכָּתוּב מַה יְדִידוֹת מְשַׁכְּנוֹתֶיךָ יְהו"ה צְבָאוֹת פִּירוּשׁ כִּמָּה חַבִּיבִים הֵם מְשַׁכְּנוֹתֶיךָ, וְהַקְּדִים וְאִמֵּר כִּמָּה אֵית לוֹן לְבַנֵּי נֶשֶׁא לְאִסְתַּפְּלָא בְּפוֹלְחָנָא דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כִּמָּה יֵשׁ לְהֵם לְבַנֵּי אָדָם לְהַסְתַּכֵּל וְלַהֲשִׁיגָהּ בַּעֲבוּדַת הַקְּבִ"ה שְׁעַל יַדֵי זֶה הוּא קִיּוּם הַעוֹלָם, דְהָא כָּל בְּנֵי נֶשֶׁא לָא יְדַעֵי וְלָא מְסַתְּפְלֵי עַל מַה קָּאִים עֲלֵמָא שֶׁהָרִי כֹל בְּנֵי אָדָם לָא יוֹדְעִים וְלָא מְשִׁיחִים עַל מַה הַעוֹלָם קַיִים, כִּי לְפַעֲמִים עַל יַדֵי קִיּוּם מִצּוּה אַחַת מְכַרִּיעַ אֵת עֲצָמוֹ וְאֵת כֹּל הַעוֹלָם כּוֹלוֹ לְכַף זְכוּת או ח"ו לְהִיפֵךְ, נִמְצָא שְׁכֹל הַעוֹלָם תְּלוּי בּוֹ, וְאַנּוּן עַל מַה קְיַימִין וְכִמוֹ כֵּן אֵינֵם מְשִׁיחִים עַל מַה הֵם קַיִימִים, רַצָּה לִוְמַר אִם כֹּל בְּנֵי הַעוֹלָם זְכָאִים וְאֵינֵם צְרִיכִים לְמַעֲשׂוֹי אִזּוּ עַל כֹּל פְּנִים הוּא מְכַרִּיעַ אֵת עֲצָמוֹ לְבַד לְכַף זְכוּת. (מפּרָשִׁים)

דְּכִד בְּרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵמָא כַּשְׂצָאִים הָאֵין סוּף ז"ה אֵת עוֹלָם הַאֲלִילוּת, עֲבַד שְׁמַיָּא מֵאֲשׁ וּמַמִּים מִתְעַרְבִין בְּחָדָא עֲשֵׂה וּמִתְקַן אֵת ז"א הַנִּקְרָא שְׁמִים מִחוּ"ג שֶׁהֵם סוּד אֵשׁ וּמִים, וְהִיוּ מְעוֹרְצִים יַחַד כִּי נִתְקַן מִשְׁנֵיהֶם, וְזָא הוּוּ גְלִדִּי וְלָא נִקְרְשׁוּ רַחֵם לִוְמַר שְׁלָא נִשְׁלַמוּ עַדִּין כֹּל הַי"ס דו"א, וְיִלְבַּתְרָא אֲגִלִּידוּ וְקַיִמוּ בְּרוּחָא עֲלָאָה וְאַחַר כֵּן נִקְרְשׁוּ וְנִתְקַנוּ וְנִתְקַיִמוּ בְּרוּחַ הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הָאֵרֶת אִימָא, רַחֵם לִוְמַר כַּשְׂנַכְּסוּ הַמוֹחִין זו"א בְּהַתְּלַצְוֹת הַנְּהַ"י דו"א שְׁעַשׂוּ עֲלֵם מְעַנְמִיו וְצַר מְצַרָו אִזּוּ נִשְׁלַם כֹּל פְּרַעוּפּוֹ, וּמִתְמָן שְׁתִּיל עֲלֵמָא וּמוֹ"א שְׁתִּל וּתְקַן הַי"ס ז"ה אֵת הַעוֹלָם שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, קְיַימִין עַל הַמַּלְכוּת מִתְקַיִים עַל הַעַמּוּדִים שֶׁהֵם הַנְּהַ"י דו"א שְׁמַהֵם נִצְנַע וְנִתְקַן פְּרַעוּף הַמַּלְכוּת, וְאַנּוּן סְמְכִין קְיַימִין אֲלָא בְּהָהוּא רוּחָא וְאִלוּ הַעַמּוּדִים דְּנַה"י דו"א אֵין לְהֵם קִיּוּם אֲלָא בְּהָאֵרֶת נַה"י דְּאִימָא, כְּנוּדַע שְׁנַה"י דו"א צָאִים בְּסוּד תּוֹסַפַּת וְעֵיקַרֵם מִהָאֵרוֹת הַחוּ"ג דִּיסוּד דְּאִימָא הַמְּגוּלִים, וּבִשְׁעָתָא דְהָהוּא רוּחָא אִסְתַּלַּק וְצַעֲהָ שֶׁהָאֵרֶת נַה"י דְּאִימָא עִם הַמוֹחִין מִסְתַּלְקִים מוֹ"א, בְּיָהוּ מְרַפְּסִין וְזַעֲיִין אִזּוּ כֹל עוֹלָמוֹת צִ"ע מִתְרַפְּסִים וּמוֹדַעוּעִים מִחַמַּת תַּגְזוֹרַת

תָּא חֲזִי בְּשְׁעָתָא דְאַתְעַר פְּלָגוֹת לֵילֵיא, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאל לְגַנְתָּא דְעַדָן לְאִשְׁתַּעֲשַׁעָא עִם צְדִיקָיא זַל וְרַחֵם זַשַׁעַת חַנוּת לֵילָה כַּשְׁהַקְּצָ"ה נַכְּסֵם לְגַן עַדָן לְהַשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצְּדִיקִים, רַחֵם לִוְמַר בַּחֲנוּת לֵילָה כַּשְׁהַשְׁכִּינָה סוּד רַחֵל יוֹרְדַת לְגַן עַדָן שֶׁל עוֹלָם הַצְּרִיאָה וְשֵׁם יֵשׁ לָהּ נַחַת רוּחַ מִתּוֹרַתֵם שֶׁל הַצְּדִיקִים הַקַּיִים בַּחֲנוּת לְעַסוֹק בַּתּוֹרָה, בְּיָהוּ אֵיִלָּנִין דְּבַגְנָתָא דְעַדָן מְזַמְרִין וּמְשַׁבְּחִין קַמִּיהָ אִזּוּ כֹל הַאֲלִילוּת שְׂבַגְן עַדָן מְזַמְרִים וּמְשַׁבְּחִים לְפָנָיו, רַחֵם לִוְמַר הַאֲלִילוּת הֵם הַסְּפִירוֹת שֶׁל עוֹלָם הַצְּרִיאָה שְׂמַזְמֵרוֹת וּמְשַׁבְּחוֹת לְפָנֵי הַמַּלְכוּת דְּאֲלִילוּת שִׁירְדָה וְצָאָה לְמִקּוֹמֵם לְעוֹלָם הַצְּרִיאָה, דְכַתִּיב אֲזִי יִרְגְּנוּ עֲצֵי הַיַּעַר מִלְּפָנֵי יְהו"ה וְגו' הֵייוּ עֲצֵי הַגֵּן עַדָן הַנִּקְרָא יַעַר הַלְּצַנוּן מְרַנְּנִים לְפָנֵי הַמַּלְכוּת.

לך לך יום שני

האדם מודה על חטאיו ביום הפטירה

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם פֶּאֶשֶׁר דְּבַר אֱלֹהֵי יְהוָה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תָּא חֲזִי דְהָא לָא כְּתִיב וַיֵּצֵא אַבְרָם פֶּאֶשֶׁר דְּבַר אֱלֹהֵי יְהוָה, אֶלְא וַיֵּלֶךְ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר לֵךְ לֵךְ, דְהָא יֵצִיאַה בְּקַדְמִיתָא עֲבָדוּ, דְכְתִיב וַיֵּצֵאוּ אִתָּם מְאוּר כְּשָׂדִים לְלֶכֶת אַרְצָה פְּנֵעַן, וְהִשְׁתָּא כְּתִיב וַיֵּלֶךְ, וְלָא כְּתִיב וַיֵּצֵא, פֶּאֶשֶׁר דְּבַר אֱלֹהֵי יְהוָה, דְאַבְטַח לֵיה בְּכֻלְהוּ הַבְּטָחוֹת, וַיֵּלֶךְ אִתּוּ לוּט, דְאַתְחַבַּר עִמֵּיהּ בְּגִין לְמִילְחָה מְעוּבְדוּי, וְעַם כָּל דָּא לָא אֹלִיף פּוֹלִי הָאִי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זְפַאֲיִן אַנּוּן צְדִיקָיָא דְאֹלְפֵי אַרְחוּי דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, בְּגִין לְמִיהָךְ בְּהוּ, וְלִדְחֻלָּא מְנִיָּה מְהֵהוּא יוֹמָא דְדִינָא, דְזַמִּין בְּר נֶשׁ לְמִיָּהב דִּינָא וְחוֹשְׁבָנָא לְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, פְּתַח וְאָמַר (אויב לו 1) בִּיד כָּל אָדָם יַחְתּוּם, לְדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשָׂהוּ, הָאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ, אֲבָל תָּא חֲזִי, בְּהֵהוּא יוֹמָא דְאַשְׁלִימוּ יוֹמוֹי דְבַר נֶשׁ לְאַפְקָא מְעֻלְמָא, הֵהוּא יוֹמָא דְגּוֹפָא אַתְבַּר, וְנִפְשָׁא בַעֲיָא לְאַתְפְּרָשָׁא מְנִיָּה, כְּדִין אַתִּיְהִיב רֶשׁוּ לְבַר נֶשׁ לְמַחְמֵי, מַה דְלָא הָוָה לֵיה רֶשׁוּ לְמַחְמֵי בְּזַמְנָא דְגּוֹפָא שְׁלֵטָא וְקָאִים עַל בּוֹרֵיָּיהָ, וְכְדִין קְיַיְמֵי עַלֵּיהּ תְּלַת שְׁלִיחֵן, וְחֻשְׁבֵי יוֹמוֹי וְחוֹבוֹי, וְכָל מַה דְעֵבַד בְּהָאִי עֻלְמָא, וְהוּא אוֹדֵי עַל כְּלָא

מתוק מדבש

בידו ביום מותו על עבירות שעשה, לדעת כל אנשי מעשהו כדי שידע כל איש המעשה אשר עשה, וידע על מה דנים אותו.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זְפַאֲיִן אַנּוּן צְדִיקָיָא דְאֹלְפֵי אַרְחוּי דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּגִין לְמִיָּהב בְּהוּ אִשְׁרֵיהֶם הַצְדִיקִים שְׁלוּמֵדִים מֵהַחֲכָמִים דְרַכִּי ה' כְּדִי לִלְכַת בְּהֶם, וְלִדְחֻלָּא מְנִיָּה מְהֵהוּא יוֹמָא דְדִינָא דְזַמִּין בְּר נֶשׁ לְמִיָּהב דִּינָא וְחוֹשְׁבָנָא לְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְלוּמֵדִים לִירָא מִמְנוּ מַחֲמַת אוֹתוּ יוֹם הַדִּין שְׁעִתִּיד הָאָדָם לַתֵּת דִּין וְחוֹשְׁבוֹן לְהַקְבִּיָּהּ, רַצָּה לומר שְׁחוֹשְׁבִים אִיךְ אַכְעִיס לְהַקְבִּיָּהּ מֵאַחַר שְׁאִנִּי עֲתִיד לַתֵּת דִּין וְחוֹשְׁבוֹן לְפָנָיו. פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר מַה שְׁכַתּוּב בִּיד כָּל אָדָם יַחְתּוּם לְדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשָׂהוּ, הָאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ מִקְרָא זֶה כִּבְר פִּירִישׁוּ חֲז"ל בְּמִדְרָשִׁים, אֲבָל עֵתָה נִפְרַשׁ בְּאוֹפֵן זֶה, תָּא חֲזִי בְּהֵהוּא יוֹמָא דְאַשְׁלִימוּ יוֹמוֹי דְבַר נֶשׁ לְאַפְקָא מְעֻלְמָא בָּא וְרָאָה בְּאוֹתוּ יוֹם שְׁנִשְׁלַמוּ יְמֵי הָאָדָם לְצַאת מִן הָעוֹלָם, הֵהוּא יוֹמָא דְגּוֹפָא אַתְבַּר וְנִפְשָׁא בַעֲיָא לְאַתְפְּרָשָׁא מְנִיָּה אוֹתוּ הַיּוֹם שְׁהַגּוֹף נִשְׁבַּר וְכַח הַחּוֹמֵר מִתְבַּטֵּל וְהַנֶּפֶשׁ רוֹצָה לְפָרוֹשׁ מִמְנוּ, כְּדִין אַתִּיְהִיב רֶשׁוּ לְבַר נֶשׁ לְמַחְמֵי מַה דְלָא הָוָה לֵיה רֶשׁוּ לְמַחְמֵי בְּזַמְנָא דְגּוֹפָא שְׁלֵטָא וְקָאִים עַל בּוֹרֵיָּיהָ אוּ נִיתָן רִשׁוֹת לְאָדָם לְרָאוֹת מַה שְׁלָא הִיָּה לוֹ רִשׁוֹת לְרָאוֹת בּוֹמֵן שְׁהַגּוֹף שְׁלַט וְעַמְד בְּבְרִיאוֹתוּ, דְהֵינּוּ שִׁיזְכָּה לְהַשִּׁיג גְּלוּי הַשְׁכִּינָה, וְכְדִין קְיַיְמֵי עַלֵּיהּ תְּלַת שְׁלִיחֵן וְחֻשְׁבֵי יוֹמוֹי וְחוֹבוֹי וְכָל מַה דְעֵבַד בְּהָאִי עֻלְמָא וְאוּ עוֹמְדִים עֲלֵיו שְׁלֵשָׁה מְלָאכִים, הַיְמִינִי כּוֹתֵב זְכוּתִיו, הַשְּׂמָאֲלִי כּוֹתֵב חוֹבוֹתִיו, הָאִמְצַעִי מוֹנֵה יְמֵיו וְרוֹאֵה שְׁכַבְר נִשְׁלַמוּ יְמֵיו שְׁקֻצְבוּ לוֹ לַחֲיוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְחוֹשְׁבִים לְפָנָיו

"מאמר האדם מודה על חטאיו ביום הפטירה" ומבואר בו כי הצדיקים נמנעים מלחטוא לפי שיוודעים שביום פטירתם עתידים ליתן דין וחשבון על מעשיהם. ומבאר כי ביום פטירת האדם בעוד שהוא חי הוא מוסר דין וחשבון על כל מעשיו, לפני שלשה מלאכים. והאדם מודה עליהם בפיו וחותם לפניהם בידו. וזאת כדי שיודה גם הגוף שחטא. ומבאר עוד כי הרשעים הינם קשה עורף שגם בשעת פטירתם אינם רוצים לשוב, אבל הצדיקים בהתבוננותם נמנעים מלחטוא ואם חטאו שבים בתשובה.

(מקור המאמר בזהר פרשת לך לך דף ע"ב - ע"א, בבאוריניו כרך ב עמ' רכד-רכו)

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם פֶּאֶשֶׁר דְּבַר אֱלֹהֵי יְהוָה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תָּא חֲזִי דְהָא לָא כְּתִיב וַיֵּצֵא אַבְרָם פֶּאֶשֶׁר דְּבַר אֱלֹהֵי יְהוָה, בָּא וְרָאָה שְׁלָא כְּתִיב וַיֵּצֵא הַמּוֹרָה עַל תַּחֲלַת הַיִּצִּיאָה מִמְקוּמוּ, אֶלְא וַיֵּלֶךְ הַמּוֹרָה שְׁהוּא כִּבְר אוֹחוּז בְּדִרְךְ וְהוֹלֵךְ מִמְסַע לְמַסַּע, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר לֵךְ לֵךְ פִּירוּשׁ דְהָא יֵצִיאַה בְּקַדְמִיתָא עֲבָדוּ כִּי הַיִּצִּיאָה כִּבְר עֲשׂוּ מְקוּדָם דְכְתִיב וַיֵּצֵאוּ אִתָּם מְאוּר כְּשָׂדִים לְלֶכֶת אַרְצָה פְּנֵעַן, וְהִשְׁתָּא כְּתִיב וַיֵּלֶךְ וְלָא כְּתִיב וַיֵּצֵא כִּי עֵתָה הַמְשִׁיךְ לִלְכַת מַחֲרָן לְאַרְץ כְּנַעַן, פֶּאֶשֶׁר דְּבַר אֱלֹהֵי יְהוָה פִּירוּשׁ דְאַבְטַח לֵיה בְּכֻלְהוּ הַבְּטָחוֹת שְׁהִלִּיכְתוּ הִיתָה כִּי בַטַח בְּבַטְחוֹן גָּמוּר עַל הַבְּטָחוֹת הַקְבִּיָּהּ עַל כָּל הַטּוֹב, וַיֵּלֶךְ אִתּוּ לוּט פִּירוּשׁ דְאַתְחַבַּר עִמֵּיהּ בְּגִין לְמִילְחָה מְעוּבְדוּי שְׁנַתְחַבַּר עִמּוּ כְּדִי לְלַמּוֹד מִמְעִישׁוּ, וְעַם כָּל דָּא לָא אֹלִיף פּוֹלִי הָאִי וְעַם כָּל זֶה לָא לְלַמּוֹד מִמְנוּ כָּל כַּךְ בְּעַבּוּדַת ה' רַק לְלַמּוֹד מִמְנוּ עֵינִין הַכֹּסֶת אוֹרְחִים. (מ"ק ו"פ ומפ"ס)

פירוש הפסוק המובא להלן, ביד כל אדם יחתום פירוש כל אדם יחתום

בְּפֹמִיָּה, וּלְבַתֵּר הוּא חֲתִים עֲלֶיהָ בִּידֵיהָ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוּם, וּבִידֵיהָ כָּלֵהוּ חֲתִימִין לְמִידֵן לִיהָ בְּהַאי עֲלָמָא, עַל קְדָמָאֵי וְעַל בְּתָרָאֵי, עַל חֲדָתֵי וְעַל עֲתִיקֵי, לָא אֲתַנְשִׂי חַד מְנַיְיָהוּ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב לְדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשָׂהוּ, וְכָל אַנּוּן עֹבְדִין דְּעַבְד בְּהַאי עֲלָמָא בְּגוּפָא וְרוּחָא, הֵכִי נְמִי יַהִיב חוּשְׁבְּנָא בְּגוּפָא וְרוּחָא, עַד לָא יִפּוּק מְעֲלָמָא.

תָּא חֲזִי, כְּמָה דְּחִיבְיָא אַקְשֵׁי קְדָל בְּהַאי עֲלָמָא, הֵכִי נְמִי אֶפְלוּ בְּשַׁעְתָּא דְּבַעֵי לְנַפְקָא מֵהַאי עֲלָמָא אַקְשֵׁי קְדָל, בְּגִין כְּךָ זְכָאָה הוּא בַר נֶשׁ דִּילִיף בְּהַאי עֲלָמָא אֲרַחֲוֵי דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין לְמִיָּהָ בְּהוּ.

מתוק מדבש

עַד לָא יִפּוּק מְעֲלָמָא כְּמוֹ כֵּן הוּא נוֹתֵן דִּין וְחֹשְׁבוֹן עֲלֵיהֶם בְּהִיוֹתוֹ עַדִּין בְּגוּף וְרוּחַ טְרַם שִׁיצָא מִן הָעוֹלָם, כְּדִי שִׁקְבְּלוּ שְׁנִיָּהֶם הָעוֹנֵשׁ יַחַד. (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

תָּא חֲזִי כְּמָה דְּחִיבְיָא אַקְשֵׁי קְדָל בְּהַאי עֲלָמָא בַּא וְרָאָה כְּמוֹ שֶׁהֲרַשַׁע הִקְשָׁה עֲרַפּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה לְעֻנּוֹת עֲזוֹת לְהַמוֹכִיחֵם אוֹתוֹ, הֵכִי נְמִי אֶפְלוּ בְּשַׁעְתָּא דְּבַעֵי לְנַפְקָא מֵהַאי עֲלָמָא אַקְשֵׁי קְדָל כְּמוֹ כֵּן אֶפְלוּ בְּשַׁעֲרֵי שְׁנַפְטָר מִן הָעוֹלָם עַדִּין מִקְשָׁה עֲרַפּוֹ וְאִינוּ רוצֵה לְחַזֹּר בְּתֻשׁוּבָה, בְּגִין כְּךָ זְכָאָה הוּא בַר נֶשׁ דִּילִיף בְּהַאי עֲלָמָא אֲרַחֲוֵי דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין לְמִיָּהָ בְּהוּ לְכֵן אֲשֵׁרֵי הָאִישׁ שְׁלוּמֵד בְּעוֹלָם הַזֶּה דְּרַכִּי הַקְּבִ"ה כְּדִי לְלַכֵּת בָּהֶם.

חֲטָאִיו וְכֹל מַה שֶׁעָשָׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא אוֹדֵי עַל כָּלֵא בְּפֹמִיָּה וְהוּא מוֹדָה עַל כּוֹלָם כִּפּוּי, וּלְבַתֵּר הוּא חֲתִים עֲלֶיהָ בִּידֵיהָ וְאַחַר כֵּךְ הוּא חוֹתֵם עֲלֵיהֶם בִּידוֹ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוּם כֹּל אָדָם יַחְתּוּם בִּידוֹ עַל הַדִּין וְהַחֲשׁוֹן שְׁנוֹתָן, וּבִידֵיהָ כָּלֵהוּ חֲתִימִין לְמִידֵן לִיהָ בְּהַאי עֲלָמָא וְכֹל מַעֲשֵׂיו חֲתוּמִים בִּידוֹ לְדוֹן אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, עַל קְדָמָאֵי עַל הָרַאשׁוֹנִים דִּהִינּוּ עַל חֲטָאֵת יְמֵי הַנְּעוּרִים, וְעַל בְּתָרָאֵי וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דִּהִינּוּ חֲטָאֵת יְמֵי הַזְּקֵנָה, עַל חֲדָתֵי עַל חֲטָאִים שֶׁהוּא חֲדָשֵׁם מַעֲצָמוֹ, וְעַל עֲתִיקֵי וְעַל הַיִּשְׁנִים מַה שֶׁאֲחַז בִּידוֹ מַעֲשָׂה אֲבוֹתָיו, לָא אֲתַנְשִׂי חַד מְנַיְיָהוּ לָא נִשְׁכַּח מֵהֶם אֶפְלוּ חֲטָא אַחַד, הָדָא הוּא דְכְּתִיב לְדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשָׂהוּ לְדַעַת כֹּל אִישׁ אֶת מַעֲשֵׂיו הָרַעִים שֶׁעָשָׂה וְיָדַע עַל מַה דְּנִים אוֹתוֹ, וְכָל אַנּוּן עֹבְדִין דְּעַבְד בְּהַאי עֲלָמָא בְּגוּפָא וְרוּחָא וְכֹל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּגוּף וְרוּחַ, הֵכִי נְמִי יַהִיב חוּשְׁבְּנָא בְּגוּפָא וְרוּחָא

לך לך יום שלישי

התחזקות בכורא, כשנצרך לירד למקום רחוק

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבוֹא מִצְרִימָה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב, כַּאֲשֶׁר קָרַב מִבְּעֵי לֵיָהּ, מַאי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב, אֶלֶּא כְּדִכְתִּיב (שמות יד ו) וּפְרַעַה הִקְרִיב, דְּאִיהוּ אֶקְרִיב לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל לְתִיּוּבְתָא, אוּף הֵכָא הִקְרִיב, דְּאֶקְרִיב גְּרַמִּיה לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדָקָא יָאוּת, לְבוֹא מִצְרִימָה, לְאִשְׁגָחָא בְּאַנּוּן דְּרַגִּין, וּלְאַתְרַחְקָא מְנִיָּהוּ וּלְאַתְרַחְקָא מְעוּבְדֵי מִצְרִימָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה תָּא חֲזִי, פִּיּוֹן דְּנַחַת אַבְרָהָם לְמִצְרַיִם בְּלֹא רִשׁוּ, אֲשֶׁתְּעַבְדוּ בְּנוֵי בְּמִצְרַיִם אַרְבַּע מָאָה שָׁנִין, דְּהָא כְּתִיב וַיֵּרַד אַבְרָם מִצְרִימָה, וְלֹא כְּתִיב רַד מִצְרַיִם, וְאַצְטַעַר כָּל הָהוּא לִילְיָא בְּגִינָה דְשָׂרָה.

וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרֵי אֲשֶׁתּוֹ הִנֵּה נָא יִדְעָתִי כִּי אִשָּׁה יִפְתַּ מְרָאָה אָתָּ, וְכִי עַד הָיִיא שְׁעָתָא לָא הָוָה יָדַע אַבְרָהָם דְּאִשָּׁה יִפְתַּ מְרָאָה הָוּת, אֶלֶּא הָא אוּקְמוּהָ, דְּעַד הָיִיא שְׁעָתָא לָא אֲסַתְפַּל בְּדִיוּקְנָא דְשָׂרָה מְסָגִיאוּת צְנִיעוּתָא דְהָוּת בִּינִיהוֹן, וְכַד קָרִיב לְמִצְרַיִם אֲתַגְלִיָּא אִיהִי וְחָמָא בָּהּ. דְּכָר אַחַר, בְּמָה יָדַע, אֶלֶּא עַל יָדָא דְטוֹרַח אוּרְחָא, בַּר נָשׁ מִתְבַּזָּה, וְהִיא קְיִימָא בְּשִׁפּוּרָא דִילָהּ וְלֹא אֲשֶׁתְּנִי. דְּכָר אַחַר, הִנֵּה נָא יִדְעָתִי דְחָמָא עִמָּה שְׂכִינְתָּא, וּבְגִין כְּפֹךְ אֲתַרְחֵץ אַבְרָהָם וְאָמַר אַחֲוִיתִי הִיא, וּמְלָהּ

מתוק מדבש

היה לו לצאת משם בלי רשות עליון הגם שהיה שם רעב, וכיון שיצא אֲשֶׁתְּעַבְדוּ בְּנוֵי בְּמִצְרַיִם אַרְבַּע מָאָה שָׁנִין לִכּוֹן נַעֲנַשׁ שִׁנְשַׁתְּעַבְדוּ בְּנוֵי בְּמִצְרַיִם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, דְּהָא כְּתִיב וַיֵּרַד אַבְרָם מִצְרִימָה מִשְׁמַע שִׁירַד לְדַעְתּוֹ, וְלֹא כְּתִיב רַד מִצְרַיִם שְׁלֹא נֹאמַר לוֹ מִפִּי הַגְּבוּרָה שִׁירַד לְמִצְרַיִם, וְאַצְטַעַר כָּל הָהוּא לִילְיָא בְּגִינָה דְשָׂרָה וְעוֹד נַעֲנַשׁ שִׁנְשַׁתְּעַר בְּשִׁבִיל שְׂרָה כֹּל אוֹתוֹ הַלֵּילָהּ, וְרַצָּה לוֹמַר שִׁנְשַׁתְּעַר בַּעֲבוּר שְׁלֹא לִקַּח רִשׁוּת מִשְׂרָה הַעֲלִיוֹנָה שְׁהִיא הַשְּׂכִינָה, וְהַבִּיאָה עִמּוֹ בְּגִלוּת מִצְרַיִם כִּי לֹא נִפְרְדָּה מִמֶּנּוּ בִּירִידָתוֹ לְמִצְרַיִם.

וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרֵי אֲשֶׁתּוֹ הִנֵּה נָא יִדְעָתִי כִּי אִשָּׁה יִפְתַּ מְרָאָה אָתָּ וְקִשָּׁה וְכִי עַד הָיִיא שְׁעָתָא לָא הָוָה יָדַע אַבְרָהָם דְּאִשָּׁה יִפְתַּ מְרָאָה הָוּת וְכִי עַד אוֹתָהּ שַׁעָה לֹא יָדַע אַבְרָהָם שְׁהִיא אִשָּׁה יִפְתַּ מְרָאָה, אֶלֶּא הָא אוּקְמוּהָ בְּמִסָּ' בְּכַא כְּתוּרָא דְּף טז ע"א, דְּעַד הָיִיא שְׁעָתָא לָא אֲסַתְפַּל בְּדִיוּקְנָא דְשָׂרָה מְסָגִיאוּת צְנִיעוּתָא דְהָוּת בִּינִיהוֹן שַׁעָה אוֹתָהּ הַשַּׁעָה לֹא הִסְתַּכַּל בְּצוּרַת שְׂרָה אֲשֶׁתּוֹ מְרֻב צְנִיעוּת שְׁהִיתָה בִּינִיהֶם, וְכַד קָרִיב לְמִצְרַיִם אֲתַגְלִיָּא אִיהִי וְחָמָא בָּהּ וְכַאֲשֶׁר קָרַב לְמִצְרַיִם עַל יְדֵי אִיזוּ סִיבָה נִתְגַּלּוּ פְּנֵיהּ וְזוֹ רָאָה אוֹתָהּ פְּתוּסָה, דְּכָר אַחַר בְּמָה יָדַע שְׁהִיא יִפְתַּ מְרָאָה, אֶלֶּא עַל יָדָא דְטוֹרַח אוּרְחָא בַּר נָשׁ מִתְבַּזָּה וְהִיא קְיִימָא בְּשִׁפּוּרָא דִילָהּ וְלֹא אֲשֶׁתְּנִי אֵלָּא עַל יְדֵי טוֹרַח הַדְּרָךְ אָדָם מִתְבַּזָּה וְהִיא עִמָּה בִּיּוֹפֵיהּ וְלֹא נִשְׁתַּנִּית, דְּכָר אַחַר הִנֵּה נָא יִדְעָתִי פִּירוּשׁוֹ דְחָמָא עִמָּה שְׂכִינְתָּא לְפִי שְׂרָאָה עִמָּה אֵת הַשְּׂכִינָה מִזֶּה יָדַע שְׁהַצֵּלָם אֱלֹהִיִּים שְׁעִלִּיהּ לֹא נִפְגַּם לִכּוֹן הִיא יִפְתַּ מְרָאָה, וּבְגִין כְּפֹךְ אֲתַרְחֵץ אַבְרָהָם וְאָמַר אַחֲוִיתִי הִיא לְפִי שְׁהַשְּׂכִינָה הִיתָה עִמָּה לִכּוֹן בְּטַח אַבְרָהָם בְּהַקְב"ה שְׁלֹא יֵאוּנָה לָהּ כֹּל רַע וְאָמַר אַחֲוִיתִי הִיא, וּמְלָהּ דָּא אֲסַתְפַּל

"מאמר התחזקות בכורא, כשנצרך לירד למקום רחוק" ומבואר בו כי אברהם הכין את עצמו בתוספת התחזקות והתקרבות אל הבורא ית', לפני שירד למצרים, וזאת עשה כדי שלא ימושך אחריהם. ומבאר עוד שירידת אברהם למצרים בזמן הרעב בלא קבלת רשות, היתה שורש לגלות בניו במצרים ארבע מאות שנה. ומבאר כי אברהם ראה את השראת השכינה על שרה, ולכן שיבח את יופיה, וכן בקש הטבה בעבור השכינה השורה עליה.

(מקור המאמר בזהר פרשת לך לך דף פא ע"ב, בבאורינו כרך ב עמ' רנג-רנה)

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבוֹא מִצְרִימָה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב שִׁמְשַׁמְעוֹ שֶׁהִקְרִיב לְאַחַר, וְקִשָּׁה כַּאֲשֶׁר קָרַב מִבְּעֵי לֵיָהּ שְׁהוּא בַּעֲצֵמוֹ קָרַב לְבָא מִצְרִימָה, מַאי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְמָה כְּתִיב הַלְשׁוֹן הִקְרִיב, וּמִתְרַץ אֶלֶּא כְּדִכְתִּיב וּפְרַעַה הִקְרִיב שִׁפִּירוּשׁוֹ חֲזוּ"ל בְּשׂר פכ"א ה, דְּאִיהוּ אֶקְרִיב לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל לְתִיּוּבְתָא שְׁהוּא הִקְרִיב אֵת יִשְׂרָאֵל לְתִיּוּבָהּ, אוּף הֵכָא הִקְרִיב אִף כֹּאן פִּירוּשׁוֹ דְּאֶקְרִיב גְּרַמִּיה לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדָקָא יָאוּת שְׁאֲבָרָהּ הִקְרִיב אֵת עֲצֵמוֹ וְלָבּוֹ כְּרֹאוּי לְהַקְב"ה, לְפִי שְׁהִיא קְרֻב לְבוֹא מִצְרִימָה לִכּוֹן הִיא צְרִיךְ לְבַחֲוֹן וְלְהַבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוּל וּבֵין אוּר לְחַשְׁךְ, לְאִשְׁגָחָא בְּאַנּוּן דְּרַגִּין וַיֵּרַד שֶׁם כְּדִי לְהַשְׁגִּיחַ וּלְהַתְּבוּנָה בְּמַדְרַגּוֹת הַחִיצוֹנִים בְּהִיכְלוֹת שְׁלָהֶם, וּלְאַתְרַחְקָא מְנִיָּהוּ וּלְאַתְרַחְקָא מְעוּבְדֵי מִצְרַיִם כְּדִי לְהַתְּרַחֵק מֵהֶם בְּמַחֲשָׁבָה, וּלְהַתְּרַחֵק מֵהֶם בְּמַעֲשָׂה, וְרַצָּה לוֹמַר שֶׁקֶשֶׁר אֵת עֲצֵמוֹ יוֹתֵר לְהַקְב"ה כְּדִי שְׁלֹא לְהַכְשֵׁל בְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרַעִים שֶׁל הַמִּצְרַיִם. (כ"פ וּמִפְּרָשִׁים)

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תָּא חֲזִי פִּיּוֹן דְּנַחַת אַבְרָהָם לְמִצְרַיִם בְּלֹא רִשׁוּ בָּא וְרָאָה כִּיּוֹן שִׁירַד אַבְרָהָם לְמִצְרַיִם בְּלֹא רִשׁוּת, וְרַצָּה לוֹמַר לְפִי שְׁאֵמַר לוֹ הַקְב"ה לְךָ לְךָ וְגו' וַיְבֹאוּ אֶרְצָה כְּנַעַן, לֹא

דָּא אֶסְתַּלַּק לְתַרֵי גְוֹנִין, חַד כְּמִשְׁמַעוֹ, וְחַד פְּדֻכְתֵּיב (משלי ז ד) אָמֹר לְחֻכְמָה אַחֹתִי אָתָּה, וּכְתִיב אָמְרִי נָא אַחֹתִי אָתָּה, וּכְתִיב (דברים ה כד) וְאֵת תְּדַבֵּר אֵלַינִי, לְמַעַן יֵיטֵב לִי בְעֵבֹרְךָ, כְּלַפֵּי שְׂכִינָה אָמַר, בְּעֵבֹרְךָ יֵיטֵב לִי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלָךְ, בְּגִין דְּבָדָא יֶסְתַּלַּק בַּר נָשׁ וַיִּזְכֶּה לְאֶסְתַּלְקָא לְאוֹרְחָא דְחַיִּי.

מתוק מדבש

לְתַרֵי גְוֹנִין שְׂמֵלָה זֹו שֶׁל אַחֹתִי מִתְּפַרְשֶׁת לְבִי אֹפְנִים, חַד כְּמִשְׁמַעוֹ אַחַד כְּמִשְׁמַעוֹ כִּי שְׂרָה הִיְתָה בַת אַחִיו וְנִקְרְאת אַחֹתוֹ, כְּמוֹ שְׂאֹמֵר לְאַבִּימֶלֶךְ גַּם אִמְנָה אַחֹתִי בַת אָבִי הִיא, וְחַד פְּדֻכְתֵּיב אָמֹר לְחֻכְמָה אַחֹתִי אָתָּה שְׂנֵאֹמֵר עַל הַשְּׂכִינָה שְׂנִקְרְאת חֻכְמָה תְּתַאֵה וְנִקְרְאת אַחֹתִי, הֲרֵי גִזְרָה שׁוֹה אַחֹתִי אַחֹתִי שְׂמָה שְׂאֹמֵר אַבְרָהָם אַחֹתִי הִיא הַכּוֹנֵנָה הִיְתָה עַל הַשְּׂכִינָה, וְעוֹד רְאִיָּה וּכְתִיב אָמְרִי נָא אַחֹתִי אָתָּה, וּכְתִיב שְׂאֹמְרוֹ יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה וְאֵת תְּדַבֵּר אֵלַינִי פִּירוּשׁ לְכֵן כְּתוּב אֵת בַּלְשׁוֹן נִקְבָּה לְהוֹרוֹת שֶׁהַשְּׂכִינָה הַנִּקְרְאת אֵת הִיְתָה מְדַבֶּרֶת בְּגִרוֹנֵי שֶׁל מֹשֶׁה, וְהֵנָּה כְּמוֹ שֶׁשֶׁם מֵלֶת אֵת נֵאֹמְרָה עַל הַשְּׂכִינָה, כְּמוֹ כֵן כֵּאֵן מֵלֶת אֵת נֵאֹמְרָה עַל הַשְּׂכִינָה.

לְמַעַן יֵיטֵב לִי בְעֵבֹרְךָ פִּירוּשׁ כְּלַפֵּי שְׂכִינָה כְּנֹגַד הַשְּׂכִינָה שְׂרָאָה אֹתָהּ עַל רֵאשָׁה שֶׁל שְׂרָה, אָמַר, בְּעֵבֹרְךָ יֵיטֵב לִי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּעֵבֹר הַשְּׂכִינָה יֵיטִיב לִי הַקְּבִ"ה דֵּהֵינֵנו הַתְּפֹאֶרֶת הַמְּשַׁפִּיעַ בָּהּ, וְכֵן וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלָךְ גַּם כֵּן בְּשִׁבִיל הַשְּׂכִינָה, בְּגִין דְּבָדָא יֶסְתַּלַּק בַּר נָשׁ וַיִּזְכֶּה לְאֶסְתַּלְקָא לְאוֹרְחָא דְחַיִּי לְפִי שְׂעַל יְדֵי הַשְּׂכִינָה יַעֲלֶה הָאָדָם וַיִּזְכֶּה לְהַתְּעַלּוֹת לְמַדְרַגַּת אֹרַח חַיִּים שֶׁהוּא הַתְּפֹאֶרֶת שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכִים הַחַיִּים. (כ"פ וּמְפֹרְשִׁים)

לך לך יום רביעי

עליית הנפש בלילה

פֶּתַח וְאָמַר, (ישעיה כו ט) נַפְשֵׁי אֹיְתִיךָ בְּלִילָה, אֶף רוּחִי בְּקִרְבִי אֲשַׁחֲרֶךָ, הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ וְאוֹקִימְנָא לִיה, אֲבָל תָּא חֲזִי, נַפְשָׁא דְבַר נֶשׁ כַּד סָלִיק לְעַרְסִיָּה נַפְקַת מִנְיָה וְסָלְקָא לְעִילָא, וְאִי תִימָא דְכְּלָהּ סָלְקָאן, לָאו כָּל חַד וְחַד חֲמִי אֶפְי מְלָפָא, אֲלָא נַפְשָׁא סָלְקָא, וְלָא אֲשַׁתָּאֵר בָּהּ בְּהַדִּי גּוּפָא בַּר חַד רְשִׁימוּ דְקִיסְטָא דְחִיּוּתָא דְלָבָא.

וְנַפְשָׁא אֲזָלָא וּבַעֲיָא לְסָלְקָא, וְכַמְּה דְרַגְיָן לְדְרַגְיָן לְסָלְקָא, שְׁטָאָת וְהִיא אֲתַעְרַעַת בְּהַנִּי קוּמְרִין טְהִירִין דְמִסְאָבוּתָא, אִי הִיא דְכִיָּאָת דְלָא אֲסַתְּאָבַת בִּימְמָא, סָלְקָא לְעִילָא, וְאִי לָאו דְכִיָּאָת, אֲסַתְּאָבַת בִּינְיָהּ וְאֲתַדְבַּקַת בְּהוּ, וְלָא סָלְקָא יִתִיר, וְתַמְן מוֹדְעֵי לָהּ מְלִין, וְאִיְהִי אֲתַדְבַּקַת מְאֻנּוֹן מְלִין דְזַמְן קְרִיב, וְלְזַמְנִין דְחִיּוּכִין בְּהּ, וּמוֹדְעִין לָהּ מְלִין כְּדִיבִין, וְכַדִּין אֲזָלָא כְּהִיא גּוּנָא כְּלָ לִילָא, עַד דִּיתַעַר בַּר נֶשׁ וְתַאבַת לְאַתְרָהּ, זְפֵאִין אֲנּוֹן צְדִיקָיָא, דְגָלִי לֹון קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְזִין דִּילִיָּה בְּחֻלְמָא, בְּגִין דִּיסְתַּמְרוֹן מִן דִּינָא, וְוִי לְאֲנּוֹן חֲיִיבֵי עֲלָמָא דְמִסְאָבִין גְּרַמִּיָּהּ וְנַפְשִׁיָּהּ.

מתוק מדבש

עולם הגשמי אל עולם הרוחני אם לא תעבור את שלש קליפות טמאות שהם תהו ובהו וחשך, ואחר כך היא עוברת את קליפת נוגה, ומשם היא עולה אל הקדושה, לכן נפש האדם בצאתה מהגוף שְׁטָאָת, וְהִיא אֲתַעְרַעַת בְּהַנִּי קוּמְרִין טְהִירִין דְמִסְאָבוּתָא היא משוטטת ופוגשת באלו הקליפות הטמאות הטמונות באויר ומאירות שם, וסוגרות הדרכים שהנפש לא תוכל לעלות, (מלת קומרין היא מלשון המשנה אהלום פ"ג מ"ו, ציז שהוא קמור תחת הצימ, שפירש הרע"ב חפירה בקרקע ומקורה שפירושה שסגורה מלמעלה, ומלת טהירין היא מלשון שנגא גטיהרסא, ע"י מס' חולין דף ס ע"ב), אִי הִיא דְכִיָּאָת דְלָא אֲסַתְּאָבַת בִּימְמָא סָלְקָא לְעִילָא ואם היא טהורה שלא נטמאה ביום אז היא עולה למעלה ואין בהם כח לעכבה אצלם, וְאִי לָאו דְכִיָּאָת אֲסַתְּאָבַת בִּינְיָהּ וְאֲתַדְבַּקַת בְּהוּ וְלָא סָלְקָא יִתִיר ואם אינה טהורה אז נשאר ונטמאת ביניהם ומתדבקת בהם ואינן נותנות לה לעלות יותר למעלה, וְתַמְן מוֹדְעֵי לָהּ מְלִין ושם מודיעות לה איזה דברים ממה שנגזר למעלה, וְאִיְהִי אֲתַדְבַּקַת מְאֻנּוֹן מְלִין דְזַמְן קְרִיב והיא שומעת ומשגת בחלומה מהדברים שיבואו לזמן קרוב, וְלְזַמְנִין דְחִיּוּכִין בְּהּ וּמוֹדְעִין לָהּ מְלִין כְּדִיבִין ולפעמים אם נטמאה כל כך שלא תזכה לשמוע לאותם הידיעות שיבואו בקרוב, אז שוחקות בה בחלום ומודיעות לה דברי שקר, וְכַדִּין אֲזָלָא כְּהִיא גּוּנָא כְּלָ לִילָא וכך הולכת באופן זה ומשוטטת לכאן ולכאן כל הלילה, עַד דִּיתַעַר בַּר נֶשׁ וְתַאבַת לְאַתְרָהּ עד שיתעורר האדם משינתו וחוזרת הנפש למקומה בגוף, זְפֵאִין אֲנּוֹן צְדִיקָיָא דְגָלִי לֹון קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְזִין דִּילִיָּה בְּחֻלְמָא בְּגִין דִּיסְתַּמְרוֹן מִן דִּינָא אשריהם הצדיקים שהקב"ה מגלה להם סודות שלו בחלום כדי שיהיו נשמרים מן הדין, רצה לומר על ידי שיוודעים בחלומם מה שנגזר למעלה גם מהדברים שיבואו לזמן רחוק, הם מתענים ושבים בתשובה ומבטלים את הגזרה, וְוִי לְאֲנּוֹן חֲיִיבֵי עֲלָמָא דְמִסְאָבִין גְּרַמִּיָּהּ וְנַפְשִׁיָּהּ אוי להם לרשעי העולם שמטמאים גופם ונפשם ביום על ידי מעשים רעים, שבזה גורמים שלא תעלה נפשם למעלה בלילה. (רמ"ק וכ"פ ומפרשים)

"מאמר עליית הנפש בלילה" ומבואר בו כי כשאדם ישן בלילה, או עולה נפשו למעלה להתחדש, ומבאר כי העליה היא לפי מדרגת האדם וחכמותיו, כי מי שזכאי וטהור אוי עולה נפשו בלא מונע ומעכב, ומתחדשת נפשו ונוספת לו טהרה. אבל מי שאינו ראוי והוא חסר טהרה, אוי נפשו מתעכבת במדורות החיצונים ומוסיפה שם טומאה על טומאתה רח"ל.
(מקור המאמר בזהר פרשת לך לך דף פג ע"א, בביאורינו כרך ב עמ' ערב-עדר)

פֶּתַח וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְפָרֵשׁ מַה שְׁכַתּוּב נַפְשֵׁי אֹיְתִיךָ בְּלִילָה פִּירוּשׁ נַפְשֵׁי תַתְּאוּה לַעֲלוֹת אֵלֶיךָ ה' בְּלִילָה בְּשִׁנְיָתִי, אֶף רוּחִי בְּקִרְבִי אֲשַׁחֲרֶךָ פִּירוּשׁ כֹּל עוֹד שְׂרוּחִי בְּקִרְבִי אֲשַׁחֲרֶךָ וְאֲדַרְוֶשׁ אוֹתְךָ, הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ וְאוֹקִימְנָא לִיה פְּסוּק זֶה כִּבְר פִּירוּשׁוֹהוּ הַחֲכָמִים וְגַם הַחֲבָרִים פִּירוּשׁוֹהוּ (צ"פ אַחֲרֵי מוֹט דף קז ע"א ג' לופניס), אֲבָל תָּא חֲזִי נַפְשָׁא דְבַר נֶשׁ כַּד סָלִיק לְעַרְסִיָּה נַפְקַת מִנְיָה וְסָלְקָא לְעִילָא אֲבָל בָּא וְרָאָה כְּשָׂאָדָם עוֹלָה עַל מַטְוִי וּישֵׁן אִזּו נַפְשׁוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְעוֹלָה לְמַעְלָה, וְאִי תִימָא דְכְּלָהּ סָלְקָאן וְאִם תִּאמַר שְׂכַל הַנַּפְשׁוֹת עוֹלוֹת לַחַזוֹת בְּנוֹעַם ה' וְלִבְקַר בְּהִיכְלוֹ, וְאוֹמַר לָאו כָּל חַד וְחַד חֲמִי אֶפְי מְלָפָא לָא כֹּל אֶחָד זוֹכֵה לְרִאוֹת אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, הֵינּוּ לַעֲלוֹת לְמַלְכוּת לְהַתְּחַדֵּשׁ בַּהּ (כְּמוֹ שִׁמְעוֹן צִשְׁעָה"כ דְּרוֹשׁ ג' לִילָה, צְסוּד חֲדָשִׁים לְנַקְרִים רַצָּה אֲמוּנָתְךָ, כִּי הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת אֲמוּנָה נַעֲשִׂית גְּדוּלָה וְרַצָּה כֹּל לִילָה עַל יְדֵי נַשְׁמוֹת הַמַּחֲמוּסִים הַעוֹלוֹת כֹּל לִילָה לְהַכֵּל וְלְהַמְעַזֵּר צְמוּכָה כְּדִי לְהַתְּחַדֵּשׁ שֶׁסִּ צְהִיּוּתָא צְמוּכָה, וְאַחַר כֵּן צְצַק יוֹלָאוֹת מִשֶׁס מַחֲדוּשׁוֹת, וְזֶה מַה שְׁכַתּוּב חֲדָשִׁים לְנַקְרִים), אֲלָא נַפְשָׁא סָלְקָא וְלָא אֲשַׁתָּאֵר בָּהּ בְּהַדִּי גּוּפָא בַּר חַד רְשִׁימוּ דְקִיסְטָא דְחִיּוּתָא דְלָבָא אֲלָא הַנַּפְשׁוֹת שֶׁל כֹּל בְּנֵי אָדָם יוֹצֵאוֹת מִן הַגּוּף, וְלָא נִשְׁאֲרַת בְּגוּף אֲלָא רִשְׁמִיָּה אֶחָת שֶׁל מַדַּת חַיּוֹת הַלֵּב שֶׁעַל יְדֵי אֲפֻשֶׁר לְהַתְּקִיִּים. (רמ"ק וכ"פ ומפרשים)

וממשיך לפרש כי וְנַפְשָׁא אֲזָלָא וּבַעֲיָא לְסָלְקָא הַנַּפְשׁוֹת הוֹלְכַת וְרוֹצָה לַעֲלוֹת לְהַמַּלְכוּת לְהַתְּחַדֵּשׁ בַּהּ, וְכַמְּה דְרַגְיָן לְדְרַגְיָן לְסָלְקָא אֲבָל כְּמָה וְכַמְה מַדְרָגוֹת יֵשׁ לָהּ לַעֲלוֹת, כִּי אֵין מַעְבַּר מִן

תָּא חֲזִי אַנּוּן דְּלֵא אֶסְתָּאבוּ, פִּד סְלָקִי בְּעַרְסִייהוּ, נִפְשָׁא סְלָקָא וְעָאלַת בֵּין כָּל הַנִּי דְרָגִין בְּקַדְמִיתָא, וְסְלָקָא וְלֵא אֶתְדַבְּקַת בְּהוּ, וְלִבְתֵּר אֲזֵלָא וְשִׁטָּא, וְסְלָקָא כְּפּוּם אֲוִרְחָה, הֵהִיא נִפְשָׁא דְזֻכַּת לְסְלָקָא, אֶתְחַזִּיאַת קָמִי דְסַבְר אֲפִי יוֹמִין, וְאֶתְדַבְּקַת בְּרַעוּתָא לְאֶתְחַזְזָא בְּתִיאֻבְתָּא עֲלָאָה, לְמַחְמִי בְּנוּעָם מְלָפָא, וְלִבְקָרָא בְּהִיכְלִיָּה, וְדָא הוּא בַר נָשׁ דְּאִית לִיה חוּלְקָא תְדִיר בְּעֲלָמָא דְאַתִּי, וְדָא הִיא נִפְשָׁא דְכְסִיפָא דִילָהּ פִּד סְלָקָא בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תְדִיר, וְלֵא אֶתְדַבְּקַת בְּהִנֵּי זִינִין טְהִירִין אַחְרָנִין, וְהִיא אֲזֵלַת בְּתֵר זִינָא קְדִישָׁא, בְּאַתְרָא בְּתֵר אֶתְרָא דְנִפְקַת מִתְמָן, וּבְגִין כְּפָּ כְּתִיב נִפְשֵׁי אֲוִיתִיךָ בְּלִילָהּ, בְּגִין לְמַרְדֵּף בְּתֵרְךָ, וְלֵא לְאֶתְפַּתָּא בְּתֵר זִינָא אַחְרָא נּוֹכְרָאָה.

מתוק מדבש

המלכות, ורצה לומר שמשגת הנפש בנועם הבינה המתגלה על ידי התפארת במלכות, וְדָא הוּא בַר נָשׁ דְּאִית לִיה חוּלְקָא תְדִיר בְּעֲלָמָא דְאַתִּי וְזוּהוּ הַאִישׁ שִׁישׁ לוֹ תְמִיד חֶלֶק בְּעוֹלָם הַבָּא, רִצָּה לומר אפילו בחיים חיותו שהרי היא מקבלת הארת הבינה שהיא סוד עולם הבא, וְדָא הִיא נִפְשָׁא דְכְסִיפָא דִילָהּ פִּד סְלָקָא בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תְדִיר וְזוּהִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁכָּל חֲשָׁקָה תְמִיד כְּשֶׁעוֹלָה בְּלִילָהּ לַעֲלוֹת לְהַקְבִּ"ה, עַל דֶּרֶךְ שֶׁכָּתוּב נִכְסְפָה וְגַם כִּלְתָה נִפְשֵׁי לַחֲצוֹת ה', וְלִכֵּן זוֹכֵה לַעֲלוֹת עַד שְׂמִגְעַת לְמַחֲזוֹ חֲפְצָה, וְלֵא אֶתְדַבְּקַת בְּהִנֵּי זִינִין טְהִירִין אַחְרָנִין וְאִינָה מִתְדַבְּקַת בְּמִינֵי אֻרוֹת אַחֲרִים שֶׁל הַקְּלִיפּוֹת, וְהִיא אֲזֵלַת בְּתֵר זִינָא קְדִישָׁא בְּתֵר אֶתְרָא דְנִפְקַת מִתְמָן וְהִיא הוֹלֶכֶת וְעוֹלָה אַחַר מִינָה הַקְּדוּשׁ לְשׁוֹרְשָׁה שֶׁבְּמַלְכוּת לְמַקּוֹם שִׁיעָאָה מִשָּׁם, וּבְגִין כְּפָּ כְּתִיב וְלִכֵּן כְּתִיב נִפְשֵׁי אֲוִיתִיךָ בְּלִילָהּ שֶׁפִּירוּשׁוֹ שֶׁנִּפְשֵׁי חוֹשֶׁקֶת וּמִתְאֻוָּה אֵלַיךְ כְּשֶׁעוֹלָה בְּלִילָהּ, בְּגִין לְמַרְדֵּף בְּתֵרְךָ וְלֵא לְאֶתְפַּתָּא בְּתֵר זִינָא אַחְרָא נּוֹכְרָאָה כְּדִי לְרַדּוֹף אַחֲרֶיךָ לְהִתְדַבֵּק בְּךָ וְלֵא לְהִתְפַּתּוֹת אַחֲרֵי מִינִים אַחֲרִים שֶׁל קְלִיפּוֹת הַזֵּרוֹת. (רמ"ק ו"כ"פ)

תָּא חֲזִי אַנּוּן דְּלֵא אֶסְתָּאבוּ בַּא וְרָאָה אֵלוּ שְׁלֵא נִטְמָאוּ וְלֵא פְּגָמוּ נִפְשָׁם בְּיוֹם, פִּד סְלָקִי בְּעַרְסִייהוּ נִפְשָׁא סְלָקָא וְעָאלַת בֵּין כָּל הַנִּי דְרָגִין בְּקַדְמִיתָא כְּשֶׁעוֹלִים עַל מִטְתָּם וּישְׁנִים הַנֶּפֶשׁ עוֹלָה וְנִכְנַסַת וְעוֹבֵרַת תַּחֲלָה בֵּין כָּל אֵלוּ מִדְּרָגוֹת הַקְּלִיפּוֹת כְּנ"ל, וְסְלָקָא וְלֵא אֶתְדַבְּקַת בְּהוּ וְעוֹלָה לְמַעֲלָה וְאִינָה מִתְדַבְּקַת בְּהַם, כִּי אִם טְהוּרָה הִיא אֵין לְהֵם בְּה שׁוּם אַחִיזָה, וְלִבְתֵּר אֲזֵלָא וְשִׁטָּא וְסְלָקָא כְּפּוּם אֲוִרְחָה וְאַחַר כֵּךְ הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטְטַת וְעוֹלָה כְּפִי דְרִכָּה וּזְכוּתָהּ, וּמִשְׁגַּת לְמַעֲלָה כְּפִי טְהוּרָתָה אִם מַעֲט וְאִם רַב, הֵהִיא נִפְשָׁא דְזֻכַּת לְסְלָקָא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁזְּכָתָה לַעֲלוֹת לְמַעֲלָה, אֶתְחַזִּיאַת קָמִי דְסַבְר אֲפִי יוֹמִין מִתְרַאִית לְפָנֵי מִלְּאֲךָ מִט"ט כִּי הוּא שׁוֹמֵר הַפֶּתַח, וְנִקְרָא סַבְר אֲפִי יוֹמִין לְפִי שֶׁהוּא מְקַבֵּל אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּסַבְר פָּנִים יְפוֹת, וְגַם נִקְרָא סַבְר אֲפִי יוֹמִין לְפִי שֶׁהוּא שֶׁר הַפָּנִים וְתְמִיד מְקוּהָ וּמְשַׁבֵּר לְהֵאֲרַת הַמַּלְכוּת הַמְשַׁפְּעַת בּוּ, וְנִקְרָא בְּעַל שִׁיבָה וְעֵתִיק יוֹמִין, וְאֶתְדַבְּקַת בְּרַעוּתָא לְאֶתְחַזְזָא בְּתִיאֻבְתָּא עֲלָאָה וְהַנֶּפֶשׁ הֵהִיא עוֹלָה מִשָּׁם לְמַלְכוּת לְהִתְרַאֲוֹת אֵלֶיהָ בַּחֲשָׁק גְּדוֹל וּמִתְדַבְּקַת בְּהָ בְּסוּד מ"ן, לְמַחְמִי בְּנוּעָם מְלָפָא וְלִבְקָרָא בְּהִיכְלִיָּה הוּא מִלְשׁוֹן הַכְּתוּב לַחֲזוֹת בְּנַעַם ה' וְלִבְקָר בְּהִיכְלוֹ, וּפִירוּשׁוֹ לְרֵאוֹת בְּנוּעָם ה' שֶׁהוּא אֹרֵךְ הַיָּמִים, וְלִבְקָר בְּהִיכְלוֹ שֶׁהוּא

לך לך יום חמישי

הרחק משכן רע

תָּא חֲזִי כְּמָה דְשְׂכִינְתָא לָא אֲתַגְלִיא אֶלָּא בְּאַתְרָא דְאַתְחֲזִי לָהּ, אֹוּף הָכִי לָא אֲתַחֲזִי וְלָא אֲתַגְלִיא אֶלָּא בְּכַר נֶשׁ דְאַתְחֲזִי לָהּ, דְהָא מִן יוֹמָא דְסָלִיק עַל רְעוּתִיהָ דְלוּט לְאַתְהַפְכָּא בְּסַרְחַנְיָה, אֶסְתַּלְקַת רוּחָא קְדִישָׁא מֵאַבְרָהָם, וְכַד אֶסְתַּלַּק לׁוט מִנְיָה, מִיַּד שָׂרָא רוּחַ קְדִישָׁא בְּדוּכְתִיָּה, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיְהוּ"ה אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּרֶד לׁוט מַעֲמוּ וְגו'.

תָּא חֲזִי פִּינּוֹן דְחָמָא אַבְרָהָם דְלוּט הָוָה תְּבַב לְסַרְחַנְיָה, הָוָה דְחִיל אַבְרָהָם, אָמַר דִּילְמָא חֶס וְשְׁלוֹם בְּגִין חֲבָרוּתָא דָּדָא, אַבְיָדְנָא בְּגִינְיָה חוּלְקָא קְדִישָׁא דְאַעֲטַר לִי קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא, פִּינּוֹן דְאַתְפָּרֵשׁ מִנְיָה, אָמַר לִיָּה שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֲתָה שָׂם, מֵאִי מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֲתָה שָׂם, דְאַתְדַּבַּקַת בֵּיָה בְּקַדְמִיתָא וְאַתְעֲטַרַת בְּהִימְנוּתָא שְׁלִימָתָא, צְפוּנָה וְנִגְבָּה וְקַדְמָה וַיְמָה, אֵלֶיךָ אֲנֹוֹן מִסְעִי דְהוּוּ בְּקַדְמִיתָא, דְכְּתִיב וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו, וְכְּתִיב הֶלֶךְ וְנִסְוַע הַנִּגְבָּה, אֵלֶיךָ דְרַגְיִן עֲלָיִן דְאַתְעֲטַר בְּמְהִימְנוּתָא שְׁלִימָתָא בְּקַדְמִיתָא, וְכַדִּין אֲתַבְּשַׁר דְלָא יַעֲדִי מִנְיָה וּמִן בְּנוֹי לְעֲלָמִין, דְכְּתִיב כִּי אֵת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר רֹאֶהָ, מֵאִי אֲשֶׁר אֲתָה רֹאֶהָ, דָּא דְרַגָּא קְדַמָּה דְאַתְגְּלִיא לִיָּה, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר לִיְהוּ"ה הַנִּרְאָה אֵלֶיךָ, וּבְגִין

מתוק מדבש

אַבְרָהָם אָמַר דִּילְמָא חֶס וְשְׁלוֹם בְּגִין חֲבָרוּתָא דָּדָא אַבְיָדְנָא בְּגִינְיָה חוּלְקָא קְדִישָׁא דְאַעֲטַר לִי קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא הִיָּה יִרְא אֲצַרְהֶס וְאַמַר שְׂמַח ח'ו' מַחֲמַת הַמַּחֲזוּתִי עִם לׁוט אֲצַדְתִּי כְּשֶׁצִּילוּ חֶלֶק הַקְּדוֹשׁ שְׁעִיטַר לִי הַקְּצֵ"ה לְעוֹלָם הַבָּא, פִּינּוֹן דְאַתְפָּרֵשׁ מִנְיָה כִּינּוֹן שְׁלוֹט נַפְרַד מִמֶּנּוּ, אָמַר לִיָּה שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֲתָה שָׂם וּמִפְּרֶשׁ מֵאִי מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֲתָה שָׂם הֵיִינוּ דְאַתְדַּבַּקַת בֵּיָה בְּקַדְמִיתָא מִן הַמְּקוֹם שְׂנַתְדַּבַּקַת צו כְּתַמְלָה הֵיִינוּ כְּתַמְלָכּוֹת שְׁהִיָּא פַתַּח הַכְּנִיסָה כְּדִי לִיכַס כְּקַדְוֶשָׁה, וְאַתְעֲטַרַת בְּהִימְנוּתָא שְׁלִימָתָא וְנַתְעַרַת כְּאַמוּנָה שְׁלִימָה הֵיִינוּ כְּתַמְלָכּוֹת, וּמִמְנָה עֲלִית צְפוּנָה גְּזוּרָה, וְנִגְבָּה וּמַסַּס נַתְדַּבַּקַת כְּתַמְלָכּוֹת חַסְדָּא, וּמַסַּס חוֹרַת אֵל הַיְחוּד, וְהֵיִינוּ וְקַדְמָה וַיְמָה לִימַד הַתְּפֹאֶרֶת שְׂנַמְזוּרַת עִם מַלְכוּת שְׂנַמְעַרְב, רַחֵם לׁוֹמַר תַּחֲלָה עֲלֵה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה מֵהַמַּלְכוּת אֵל הַחַסְדָּא וְאַחַר כֵּךְ יִרַד מִלְמַעְלָה לְמַטָּה מַחֲסַד אֵל הַמַּלְכוּת, וְזֶה שְׂאֲמַר אֵלֶיךָ אֲנֹוֹן מִסְעִי דְהוּוּ בְּקַדְמִיתָא אֵלׁוּ הֶס מַסְעִי שְׁהֵלַךְ כְּתַמְלָה, דְכְּתִיב וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו פִּירוּשׁ שְׂתַמְלָה הֵלַךְ אֵל הַמַּלְכוּת, וְכְּתִיב הִלְוֶה וְנִסְוַע הַנִּגְבָּה שְׂאֲמַר כֵּךְ עֲלֵה אֵל הַחַסְדָּא, אֵלֶיךָ דְרַגְיִן עֲלָיִן דְאַתְעֲטַר בְּמְהִימְנוּתָא שְׁלִימָתָא בְּקַדְמִיתָא אֵלׁוּ הֶס הַמַּדְרַגּוֹת הַעֲלִיוֹנוֹת שְׂנַתְעַטַר כֶּסֶם אֲצַרְהֶס כְּתַמְלָכּוֹת שְׂנַתְעַטַר כֶּסֶם וּמִן בְּנוֹי לְעֲלָמִין עֲלֵה מִלְמַעְלָה וְכַדִּין אֲתַבְּשַׁר דְלָא יַעֲדִי מִנְיָה וּמִן בְּנוֹי לְעֲלָמִין, דְכְּתִיב כִּי אֵת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר רֹאֶהָ, מֵאִי אֲשֶׁר אֲתָה רֹאֶהָ עַל מַה מַרְמֹו, אֵלָּא דָּא דְרַגָּא קְדַמָּה דְאַתְגְּלִיא לִיָּה זֹוֵהי מַדְרַגָּה הַרְשָׁוָה שְׂנַגְלַתָּה לׁוּ כְּמָה דְאַתְּ אָמַר לִיְהוּ"ה הַנִּרְאָה אֵלֶיךָ וְהִיא הַמַּלְכוּת שְׂנַרְחִית אֵל אֲצַרְהֶס

"מאמר הרחק משכן רע" ומבואר בו כי השכינה שורה רק על האדם הראוי, ומביא ראיה מאברהם שמעת שלוט רצה לחזור לסורו, אזי נסתלקה השכינה מאברהם ההולך עמו, וכאשר נפרד לוט מאברהם חזרה השכינה לשרות על אברהם, וחזר להשיג את מדרגותיו כבתחילה.

(מקור המאמר בזהר פרשת לך לך דף פה ע"א, בבאוריניו כרך ב עמ' רצב-רצד)

ועתה מפרש את הפסוק וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו, ואמר תָּא חֲזִי כְּמָה דְשְׂכִינְתָא לָא אֲתַגְלִיא אֶלָּא בְּאַתְרָא דְאַתְחֲזִי לָהּ בא וראה כמו שהשכינה לא מתגלה אלא במקום הראוי לה, אוף הָכִי לָא אֲתַחֲזִי וְלָא אֲתַגְלִיא אֶלָּא בְּכַר נֶשׁ דְאַתְחֲזִי לָהּ כמו כן לא נראית ולא מתגלה אלא לאדם הראוי לה, לפי שאדם שאינו הגון הקליפות שולטות עליו ואם תתגלה עליו השכינה נמצאת מתלבשת באותן הקליפות, וראיה לזה דְהָא מִן יוֹמָא דְסָלִיק עַל רְעוּתִיהָ דְלוּט לְאַתְהַפְכָּא בְּסַרְחַנְיָה אֶסְתַּלְקַת רוּחָא קְדִישָׁא מֵאַבְרָהָם כִּי מִן הַיּוֹם שְׁעֵלָה בְּרַצוּנֵי שֶׁל לׁוט לְהַתְּהַפֵּךְ וּלְחַזוֹר לְסוּרוֹ נִסְתַּלַּק רוּחַ הַקְּדוֹשׁ מֵאַבְרָהָם מַחֲמַת הַתְּחַבְּרוּתוֹ עִם לׁוט, וְכַד אֶסְתַּלַּק לׁוט מִנְיָה מִיַּד שָׂרָא רוּחַ קְדִישָׁא בְּדוּכְתִיָּה וְכַשְׁנַפְרַד לׁוט מִמֶּנּוּ מִיַּד שְׂרָה רוּחַ הַקְּדוֹשׁ בְּמִקְוֵמוֹ עַל אַבְרָהָם, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיְהוּ"ה אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּרֶד לׁוט מַעֲמוּ וְגו' הִרִי שְׂכַל זְמַן שְׁלוֹט הִיָּה עֲמוּ הִיָּה הַדְּבֹר פּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ. (רמ"ק ור"א"ג ומפרשים)

תָּא חֲזִי פִּינּוֹן דְחָמָא אַבְרָהָם דְלוּט הָוָה תְּבַב לְסַרְחַנְיָה כַּל וְרַחֵם כִּינּוֹן שְׂרָחָה אֲצַרְהֶס שְׁלוֹט חוֹר לְסוּרוֹ, הָוָה דְחִיל

כָּף אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה, בְּגִין דְּרַגְא דָּא קְדַמָּא אַתְּפִלִּיל מְפִלְהוּ דְרַגִּין, וְכִלְהוּ אַתְחַזוֹן בֵּיהּ, וּבְגִין כָּף כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה וְגו'.

מתוק מדבש

כָּף וּלְכֵן כְּמִיז כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה וְגו' פִּירוּט גַּם אֵת כָּל הַמְדַרְגּוֹת הַנִּרְאוֹת צְמֻלְכוֹת. (רמ"ק ורא"ג ומפרשים)

מחלה, וּבְגִין כָּף לְכֵן כְּמִיז אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה, בְּגִין דְּרַגְא דָּא קְדַמָּא אַתְּפִלִּיל מְפִלְהוּ דְרַגִּין לְפִי שְׂמַדְרַגָּה זוּ הַרְאָשׁוֹנָה נִכְלַל מִכָּל הַמְדַרְגּוֹת, רַחֵם לֹמֵר כָּל הַסְפִירוֹת מֵאִירוֹת זֶה, וְכִלְהוּ אַתְחַזוֹן בֵּיהּ וְכוּלָּם מֵרְאוֹת זֶה מֵאִירוֹת הַעֲלִיוֹנָה מִמֶּנּוּ, וּבְגִין

לך לך יום ששי

בתקון השכינה נמצא תשלום הבריאח

וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, דָּא תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה, דְּאִיהוּ יוֹם שְׁבִיעִי, וַבֵּיהּ אֲשַׁתְּכַלֵּל עֲלֵמָא, דְּאִיהוּ קִיּוּמָא דְכֻלָּא, מְלֵאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וְלֹא כָּל מְלֵאכְתּוֹ, דְּהָא תוֹרָה שְׁבַכְתְּב אַפִּיק כֻּלָּא בְּתוֹקְפָא דְכַתְּב דְּנַפִּיק מְחַכְמָתָא.

תְּלַת זְמַנִּין הָכָא בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיִּשְׁבּוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְבָרַךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, הָא תְּלַת, וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי דָּא תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה, דְּעַם יוֹם הַשְּׁבִיעִי דָּא אֲשַׁתְּכַלֵּל עֲלֵמָא פְּדָקָא אֲמָרְן, וַיִּשְׁבּוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי דָּא יְסוּדָא דְעֵלְמָא, בְּסַפְרָא דְרַב יִיבָא סְבָא, דָּא יוֹבְלָא, וְעַל דָּא כְּתִיב הָכָא מְכַל מְלֵאכְתּוֹ, דְּכֻלָּא נָפִיק מִנְיָה, וְאַנְן דָּא יְסוּדָא פְּדָקָא אֲמָרְן, דְּהָא נִיחָא בֵּיהּ הָוָה יִתִּיר מְכַלָּא, וַיְבָרַךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, דָּא כְּהֵן גְּדוּל דְּמְבָרַךְ לְכֻלָּא, וְהוּא נְטִיל בְּרִישָׁא, דְּתַנְן כְּהֵן נוֹטֵל בְּרֵאשׁ, וַיְבָרַךְ אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַאֲקָרִי שְׁבִיעִי.

מתוק מדבש

ואמר עוד תְּלַת זְמַנִּין הָכָא בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי ג' פעמים כתיב כֵּן צִוּם הַשְּׁבִיעִי, וּמִפְּרֵט וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיִּשְׁבּוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְבָרַךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, הָא תְּלַת הַרִי שְׁלֵט, וְעַנִּינֵס הוּא כִי וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, דָּא תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה הִיא הַמְּלָכּוֹת שֶׁהִיא סְפִירָה הַשְּׁבִיעִית לז"ת, דְּעַם יוֹם הַשְּׁבִיעִי דָּא אֲשַׁתְּכַלֵּל עֲלֵמָא פְּדָקָא אֲמָרְן שַׁעַל יְדֵי הַמְּלָכּוֹת נִגְמַר וְנִשְׁלַם כֹּל מַעֲשֵׂה הַעוֹלָם כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, הַצ' הוּא וַיִּשְׁבּוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי דָּא יְסוּדָא דְעֵלְמָא פִּירוּשׁ שְׁעִתָּה הַצִּנָּה שְׁנַקְרָאת אֱלֹהִים צִסּוּד דו"א שְׁהוּא שְׁבִיעִי לְצִנָּה, בְּסַפְרָא דְרַב יִיבָא סְבָא כְּתוּב, כִי וַיִּשְׁבּוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי דָּא יוֹבְלָא זִוְהִי הַצִּנָּה הַנִּקְרָאת יוֹבֵל, רַחֵם לֹאמַר שֶׁהַחֲכָמָה עֲשִׂתָּה שְׁבִיעִית צִנָּה שֶׁהִיא שְׁבִיעִית מֵהִיסוּד וְלִמְעַלָּה, וַיְעַל דָּא בְּכִתְיֵב הָכָא מְכַלָּא מְלֵאכְתּוֹ לְכֵן כְּתִיב כֵּן מְכַל מְלֵאכְתּוֹ, דְּבִבְרָא נָפִיק מִנְיָה כִי כֹל מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית יֵלֵךְ מֵהַצִּנָּה, וְרַצִּי שְׁמַעוֹן אֲמַר וְאַנְן דָּא יְסוּדָא פְּדָקָא אֲמָרְן וְאַנּוּ סוֹצְרִיס כִי וַיִּשְׁבּוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי הוּא הִיסוּד כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, דְּהָא נִיחָא בֵּיהּ הָוָה יִתִּיר מְכַלָּא כִי מְנוּחַת הַמְּלָכּוֹת צְסוּד הִיסוּד הִיא עַל יְדוּ יוֹתֵר מְכַל הַסְפִירוֹת, וְהַג' הוּא וַיְבָרַךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, דָּא כְּהֵן גְּדוּל הוּא הַחֲסֵד שֶׁהוּא שְׁבִיעִי מִמְּלָכּוֹת וְלִמְעַלָּה וְעוֹד שֶׁהוּא כֹלְלוֹת כֹּל הו"ת, דְּמְבָרַךְ עֵלְמָא שֶׁהוּא מִשְׁפִּיעַ צְרָכּוֹת וְחֲסָדִים לְכֹל הַתַּחְתּוּנִים, וְהוּא נְטִיל בְּרִישָׁא וְהוּא מְקַבֵּל שְׁפַע הַצְּרָכּוֹת מֵהַצִּנָּה תַּחְלָה, דְּתַנְן צְמַס' יוֹמָא דְּיַד ע"א, כְּהֵן גְּדוּל נְטִילָא בְּרֵאשׁ רוֹמוֹ שֶׁהוּא מְקַבֵּל הַשְּׁפַע תַּחְלָה, וַיְבָרַךְ אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהַצְּרָכּוֹת צוּ נִמְנָאִיס לְצִרְךָ אֶת הַתַּחְתּוּנִים, וַאֲקָרִי שְׁבִיעִי מֵהַמְּלָכּוֹת וְלִמְעַלָּה. (רמ"ק כ"פ ומק"מ)

"מאמר בתקון השכינה נמצא תשלום הבריאח" ומבואר בו כי השלמות מעשה בראשית הכתוב ביום השביעי, רומז למדת המלכות שבה תשלום וקיום כל הנמצאים. ומבאר לרמוז עוד את הנאמר "ביום השביעי" בנ' מקומות, שהוראתם על הספירות הקדושות בהשפעתם בבחינות שונות.

(מקור המאמר בזהר פרשת בראשית דף מז ע"ב, בבוארנו כרך א עמ' תקעה-תקעו)

דע כי מה שאנו מונים מנין הספירות שהכתר הוא הראשון והחכמה הצ' והצנינה הג', והחסד הד' וכו', אין ענין זה קצוץ לעולם אלא לסימנא בעלמא נקטינן הכי כדי לדעת באיזו ספירה אנו מדברים, אצל לפעמים תקרא הצנינה ראשונה לז"ת, וז' ליסוד, וכן החסד הוא לפעמים הד' לכתר, וראשון לז"ת, ושביעי למלכות, וכיוצא בזה, מזה תבין מה שדורש כאן כי יום השביעי הוא לפעמים צמלכות, או ציבוד, או צנינה או צמסד או צמפארט, וד"ל. (כתם פז)

מה שכתוב וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פִירוּשׁ דָּא תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה דְּאִיהוּ יוֹם הַשְּׁבִיעִי הִיא הַמְּלָכּוֹת שֶׁהִיא סְפִירָה הַשְּׁבִיעִית מֵהו"ת, וְרַחֵם לֹאמַר שְׁבִיעִי הַעוֹלָם הַתַּחֲלִיל מִחֲסֵד כְּמוֹ שְׁכַתּוּב עוֹלָם חֲסֵד יִצְנָה וְנִשְׁלַם צְמִלְכוֹת שֶׁהִיא הַשְּׁבִיעִית לַחֲסֵד, וְהִינּוּ וַבֵּיהּ אֲשַׁתְּכַלֵּל עֲלֵמָא וְצְמִלְכוֹת נִשְׁלַם עוֹלָם הַאֲחִילוֹת כִי הִיא סְפִירָה הַאֲחִרוֹנָה שְׁמִשְׁלִימָתּוֹ, דְּאִיהוּ קִיּוּמָא דְּבִבְרָא שֶׁהִיא קִיּוּם כֹּל הַנִּמְנָאִיס, וְמֵה שְׁכַתּוּב מְלֵאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וְלֹא כְּתִיב כֵּן מְלֵאכְתּוֹ כְּמוֹ שְׁכַתּוּב לְהֵן וַיִּשְׁבּוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל מְלֵאכְתּוֹ, טַעַם הַדְּבַר דְּהָא תוֹרָה שְׁבַכְתְּב שֶׁהִיא הַתַּפְּאֵרֶת, אַפִּיק פְּרָא בְּתוֹקְפָא דְּכַתְּב דְּנַפִּיק מְחַכְמָתָא הוֹיָא וְהַשְּׁלִים הַכֹּל צְחוּקָא שֶׁל הַכְּתָב שֶׁהוּא הַצִּנָּה שְׁבַע שוֹרֵשׁ הַאֲחִילוֹת וְהִיא יֵלֵךְ מֵהַחֲכָמָה, וְרַחֵם לֹאמַר כִי הַתַּפְּאֵרֶת הוּא סוּד תוֹרָה שְׁבַכְתְּב שְׁבַע כְּתוּב הַכֹּל צְשִׁילּוֹמוֹת לְכֵן שִׁיךְ צֵה לֹאמַר כֹּל מְלֵאכְתּוֹ, אֲצֵל הַמְּלָכּוֹת שֶׁהִיא סוּד תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה לֹא נִשְׁלַמָּה לְגַמְרִי כִי צְכֵל דוֹר וְדוֹר מִתְּחַדְּשִׁים הַלְכוֹת מִתּוֹדָשׁוֹת לְכֵן לֹא שִׁיךְ לֹאמַר צֵה כֹּל מְלֵאכְתּוֹ לְפִי שֶׁלֹּא נִשְׁלַמָּה לְגַמְרִי.

וּירָא יוֹם רֵאשׁוֹן

אברהם עסק לטהר את בני אדם

מֵאֵי טַעְמָא אַעְסַק אַבְרָהָם לְדַפְאָה לְבְנֵי נֶשָׂא, בְּגִין דְּאִיהוּ טְהוֹר וְאַקְרִי טְהוֹר, דְּכַתִּיב (איוב יד ד) מִי יִתֵּן טְהוֹר מִטְמֵא לֹא אֶחָד, טְהוֹר דָּא אַבְרָהָם דְּנִפְק מִתְּרַח.

רְבִי שְׁמַעוֹן אָמַר, בְּגִין לְתַקְנָא הַהוּא דְרֵגָא דְאַבְרָהָם, וּמֵאֵן אִיהוּ מֵיִם, בְּגִין פֶּה אֲתַקִּין לְדַפְאָה בְּנֵי עֲלָמָא בְּמֵיא, וּבִשְׁעֵתָא דְאַזְמִין לְמַלְאַכִּין, שִׁירוּתָא דְמַלְוֵי מַה פְּתִיב יוֹקָח נָא מֵעַט מֵיִם, בְּגִין לְאַתְתַּקְפָּא בְּהַהוּא דְרֵגָא דְמֵיִן שְׂרָאן בְּה, וּבְגִינֵי כֶּף הָוָה מְדַפֵּי לְכָל בְּנֵי נֶשָׂא מִפְּלָא, מְדַפֵּי לֹוֹן מִסְטָרָא דְעֵבוּדָה זָרָה, וּמְדַפֵּי לֹוֹן מִסְטָרָא דְמִסְאַבָּא, וְכַמְּה דְאִיהוּ מְדַפֵּי לְגוּבְרִין, הֵכִי נְמִי שְׂרָה מְדַפְּתָא לְנֶשִׁין, וְאַשְׁתַּפְּחוּ פְּלָהוּ דְאַתְיִין לְגַבְיֵיהוּ דְכִיִּין מִפְּלָא.

תָּא חֲזִי אֵילְנָא נְטַע אַבְרָהָם בְּכָל אֲתַר דְּדִיּוּרִיָּה תַמָּן, וְלֹא הָוָה סְלִיק בְּכָל אֲתַר פְּדָקָא יָאוּת, בַּר בְּשַׁעֲתָא דְּדִיּוּרִיָּה בְּאַרְעָא דְכְנַעַן, וּבְהַהוּא אֵילְנָא הָוָה יָדַע מֵאֵן דְּאַתְאַחִיד בֵּיה בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמֵאֵן דְּאַתְאַחִיד בְּעֵבוּדָה זָרָה, מֵאֵן דְּאַתְאַחִיד בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֵילְנָא הָוָה פְּרִישׁ עֲנַפּוּי וְחַפֵּי עַל רִישֵׁיהּ וְעֵבִיד עָלֶיהָ צִלָּא יָאָה, וּמֵאֵן דְּאַתְאַחִיד בְּסְטָרָא דְעֵבוּדָה זָרָה, הַהוּא אֵילְנָא הָוָה אֶסְתַּלַּק וְעֲנַפּוּי הָוּוּ

מתוק מדבש

הראשון שעשה אברהם עמהם היה במים, והטעם בְּגִין לְאַתְתַּקְפָּא בְּהַהוּא דְרֵגָא דְמֵיִן שְׂרָאן בְּה כְּדִי לְהַתְחַזֵּק בְּאוּתָהּ הַמְדֻרְגָה שֶׁהִיא הַחֹסֵד שֶׁהֵמִים שׁוֹרִים בֶּה, וּבְגִינֵי כֶּף הָוָה מְדַפֵּי לְכָל בְּנֵי נֶשָׂא מִפְּלָא וּלְכֹן הִיָּה מְטַהַר לְכָל בְּנֵי אָדָם מִכָּל מִינֵי טוּמְאוֹת, כְּדִי לְהוֹסִיף כַּח בְּשִׁכְיָהּ וּבְמִדַּת הַחֹסֵד שֶׁל מַעְלָה, מְדַפֵּי לֹוֹן מִסְטָרָא דְעֵבוּדָה זָרָה הִיָּה מְטַהַר אוֹתָם מִטוּמְאֵת עֵבוּדָה זָרָה, וּמְדַפֵּי לֹוֹן מִסְטָרָא דְמִסְאַבָּא וּמְטַהַר אוֹתָם מִשָּׂאֵר מִינֵי טוּמְאוֹת, וְכַמְּה דְאִיהוּ מְדַפֵּי לְגוּבְרִין וְכַמּוֹ שֶׁאַבְרָהָם הִיָּה מְטַהַר אֶת הָאֲנָשִׁים, הֵכִי נְמִי שְׂרָה מְדַפְּתָא לְנֶשִׁין כְּמוֹ כֵּן שְׂרָה הִיָּתָה מְטַהַרֶת אֶת הַנָּשִׁים, וְאַשְׁתַּפְּחוּ פְּלָהוּ דְאַתְיִין לְגַבְיֵיהוּ דְכִיִּין מִפְּלָא וְנִמְצְאוּ כָל אוֹתָם שֶׁבָּאוּ אֵלֵיהֶם טְהוֹרִים מִכָּל טוּמְאָה. (רמ"ק וּמְפַרְשֵׁי)

תָּא חֲזִי אֵילְנָא נְטַע אַבְרָהָם בְּכָל אֲתַר דְּדִיּוּרִיָּה תַמָּן בֵּא וּרְאָה שֶׁאַבְרָהָם נְטַע אֵילָן בְּכָל מְקוֹם שֶׁהִיָּה גֵר, וְלֹא הָוָה סְלִיק בְּכָל אֲתַר פְּדָקָא יָאוּת וְלֹא הִיָּה עוֹלָה כְּרָאוּי בְּכָל מְקוֹם, בַּר בְּשַׁעֲתָא דְּדִיּוּרִיָּה בְּאַרְעָא דְכְנַעַן רַק בְּשַׁעֲתָא שֶׁקָּבַע דִּירְתוֹ בְּאַרְץ כְּנַעַן שֶׁהִיָּתָה מְכוּוֹנַת לְעוֹמֵת אֲרֶץ הָעֲלִיוֹנָה שֶׁעַץ הַחַיִּים נִטוּעַ בֶּה, וְרָלָה לֹוֹמַר לְפִי שְׂאוֹתוֹ הַאֵילָן שֶׁנִּטַּע אֲנִיחָס הִיָּה צְחִינַת עַץ הַחַיִּים כְּלַקְמֵן, וְהוּא צְחִינַת הַתְּפֹאֶרֶת שֶׁגָּדַל צְמַלְכוֹת שֶׁהִיא צְחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבְהַהוּא אֵילְנָא הָוָה יָדַע מֵאֵן דְּאַתְאַחִיד בֵּיה בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמֵאֵן דְּאַתְאַחִיד בְּעֵבוּדָה זָרָה וְעַל יְדֵי אוֹתוֹ הַאֵילָן יָדַע מִי הוּא שְׂנַתְאֲחַד בְּהַקְב"ה, וּמִי הוּא שְׂנַתְאֲחַד בְּעֵבוּדָה זָרָה, כִּי מֵאֵן דְּאַתְאַחִיד בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֵילְנָא הָוָה פְּרִישׁ עֲנַפּוּי וְחַפֵּי עַל רִישֵׁיהּ וְעֵבִיד עָלֶיהָ צִלָּא יָאָה מִי שְׂנַתְאֲחַד בְּהַקְב"ה הִיָּה הַאֵילָן פּוֹרֵשׁ עֲנַפּוּי וּמְחַפֵּה עַל רֵאשׁוֹ וְעוֹשֶׂה עֲלֵיו צֶל נֵאָה, וּמֵאֵן דְּאַתְאַחִיד בְּסְטָרָא דְעֵבוּדָה זָרָה, הַהוּא אֵילְנָא הָוָה אֶסְתַּלַּק וְעֲנַפּוּי הָוּוּ סְלִיקִין לְעֵילָא וּמִי שְׂנַתְאֲחַד בְּעֵבוּדָה זָרָה אוֹתוֹ הַאֵילָן נִסְתַּלַּק מֵעֲלֵיו וְעֲנַפּוּי עָלוּ לְמַעְלָה,

"מאמר אברהם עסק לטהר את בני אדם" ומבואר בו שלפי שאברהם עבד על עצמו וזכה לטהרה לכן עסק להביא טהרה על בני אדם, ועוד שמדתו של אברהם בחסד לכן טהר לבני אדם במים הרומזים למדת החסד, וכיון בזה להמשיך לשכינה הקדושה חסדים. ומבאר עוד שאברהם היה בודק לאורחים בסימן צל ענפי האילן שנמטע, והיה עומד על חומר טומאתם על ידי סימן עליית מי המעיין שתחת האילן. ומסיק שכיון שאברהם היה גלגולו של אדם הראשון לכן עשה תשובת המשקל על פגם עץ הרעת, והמשיך טהרה וקדושה לעולם על ידי עץ שנמטע הרמוז לעץ החיים.

(מקור המאמר בזהר פרשת וירא דף קב ע"ב, בבאוריניו כרך ב עמ' תעט-תפב)

מֵאֵי טַעְמָא אַעְסַק אַבְרָהָם לְדַפְאָה לְבְנֵי נֶשָׂא לְמַה הַתְּעַסַק אַבְרָהָם לְטַהַר אֶת בְּנֵי הָאָדָם, וְלֹא הִסְתַּפַּק בְּמַה שֶׁגִּיירָם, בְּגִין דְּאִיהוּ טְהוֹר אֵלָא לְפִי שֶׁהוּא הִיָּה טְהוֹר לְכֹן עִסַק בְּטַהַרָה לְהַשְׁפִּיעַ מִמִּדְתּוֹ גַּם לְאַחֲרִים, וְאַקְרִי טְהוֹר וְהַכְּתוּב קוֹרְאָהוּ טְהוֹר דְּכַתִּיב מִי יִתֵּן טְהוֹר מִטְמֵא לֹא אֶחָד פִּירוּשׁ טְהוֹר דָּא אַבְרָהָם דְּנִפְק מִתְּרַח טְהוֹר זֶה אַבְרָהָם שִׁיעָא מִתְּרַח שֶׁהִיָּה טְמֵא, וְרַצָּה לֹוֹמַר שֶׁמִּלְבַּד טוּמְאֵת הַקְּלִיפָה שֶׁהִיָּתָה נִשְׁמַתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁקוּעָה בְּתוֹכָהּ, קוֹדֵם שֶׁהִכִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ עוֹד הִיָּתָה עֲלָיו טוּמְאָה פְּרִטִית מִטוּמְאָתוֹ שֶׁל תְּרַח אֲבִיו, וְמַה שֶׁכְּתוּב לֹא אֶחָד פִּירוּשׁוֹ מִי עִשָּׂה כֵּן וְכִי לֹא יַחֲדוֹ שֶׁל עוֹלָם (ע"י צַמְד"ר רפ"ט). (רמ"ק וּמְפַרְשֵׁי)

רְבִי שְׁמַעוֹן אָמַר שֶׁלְכֹן עִסַק אַבְרָהָם לְטַהַר אֶת הַבְּרִיּוֹת, בְּגִין לְתַקְנָא הַהוּא דְרֵגָא דְאַבְרָהָם וּמֵאֵן אִיהוּ מִי"ם כְּדִי לְתַקֵּן אֶת מִדַּת אַבְרָהָם שֶׁהִיא הַחֹסֵד שֶׁמִּשָּׁם שׁוֹרֵשׁ הַמֵּיִם, בְּגִין כֶּף אֲתַקִּין לְדַפְאָה בְּנֵי עֲלָמָא בְּמֵיא לְכֹן הַתְּקִין וְהַתְּעַסַק לְטַהַר אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם בְּמֵיִם, וּבִשְׁעֵתָא דְאַזְמִין לְמַלְאַכִּין וְכֵן בְּשַׁעֲתָא שֶׁהוּמִין אֶת הַמַּלְאכִּים, שִׁירוּתָא דְמַלְוֵי בְּתַחֲלַת דְּבִרְוֵי מַה פְּתִיב יוֹקָח נָא מֵעַט מֵיִם וְרַחְצוּ רַגְלֵיכֶם, רַצָּה לֹוֹמַר שֶׁחֹסֵד

סְלִיקִין לְעִילָא, פְּדִין הָוּה יָדַע אַבְרָהָם, וְאַזְהִיר לִיהּ, וְלֹא אַעֲדִי מִתְּמָן עַד דְּאַתְאַחִיד בְּמַהִימְנוּתָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהָכִי מֵאֵן דְּאִיהוּ דְכִיָּא מְקַבֵּל לִיהּ אֵילָנָא, מֵאֵן דְּאִיהוּ מְסַאב לָא מְקַבֵּל לִיהּ, פְּדִין יָדַע אַבְרָהָם וּמְדַפֵּי לֹוֹן בְּמִיָּא, וּמְעִינָא דְמִיָּא הָוּה תְּחוּת הַהוּא אֵילָנָא, וּמֵאֵן דְּצָרִיךְ טְבִילָה מִיַּד מִיִּין סְלִיקִין לְגַבְיָהּ, וְאֵילָנָא אֶסְתְּלִקִין עֲנַפּוּי, פְּדִין יָדַע אַבְרָהָם דְּאִיהוּ מְסַאבָּא וּבְעֵי טְבִילָה מִיַּד, וְאִם לָאוּ מִיָּא נְגִיבִין, פְּדִין יָדַע דְּבְעֵי לְאַסְתְּמָרָא וּלְאַסְתְּמָרָא שְׂבַעָה יוֹמִין.

תָּא חֲזִי דְאַפִּילוּ בְּשַׁעְתָּא דְאַזְמִין לֹוֹן לְמִלְאַכִּין, אָמַר לֹוֹן וְהַשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ, בְּגִין לְמַחְמֵי וּלְמַבְדַּק בְּהוּ, וּבְהַהוּא אֵילָנָא הָוּה בְּדִיק לְכָל בְּנֵי עֲלָמָא, וְרָזָא דָּא בְּגִין קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָא אָמַר, דְּאִיהוּ אֵילָנָא דְחֵי לְכָלָא, וּבְגִין כֶּף וְהַשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ וְלֹא תַּחַת עֵבֻדָּה זָרָה.

וְתָא חֲזִי, פֶּד חָב אָדָם בְּעֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע חָב, דְּכְתִיב (בראשית ב' יז) וּמְעֵץ הַדְּעַת וְגו', וְאִיהוּ בִּיהּ חָב, וְגַרְם מוּתָא לְעֲלָמָא, מַה פְּתִיב (שם ג' כב) וְעֵתָהּ פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מְעֵץ הַחַיִּים וְגו', וְכַד אָתָּא אַבְרָהָם בְּאֵילָנָא אַחְרָא אֶתְקִין עֲלָמָא, דְּהוּא אֵילָנָא דְחֵי, וְאוּדַע מְהִימְנוּתָא לְכָל בְּנֵי עֲלָמָא.

מתוק מדבש

ולברוק אותם אם הם טהורים, והיינו בעוד שהיה מסתפק אם הם בני אדם, ובההוא אילנא הנה בדיק לכל בני עלמא וכוה האילן היה בודק לכל בני העולם, ורזא דא בגין קדשא בריך הוא קא אמר דאיהו אילנא דחיי לכלא וסוד הדבר שבשביל הקב"ה אמר והשענו תחת העץ כי הוא סוד עץ החיים לכל החיים, ובגין כף ולכן אמר והשענו תחת העץ וכונתו היתה לומר ולא תחת עבודה זרה שלא תחסו עוד תחת אילן העבודה זרה. (מפרטיס)

וְתָא חֲזִי פֶד חָב אָדָם בֹּא וְרֵאָה כִּשְׁחַטָּא אָדָם הָרֵאשׁוֹן, בְּעֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע חָב בְּעֵץ הַדְּעַת חַטָּא, דְּכְתִיב וּמְעֵץ הַדְּעַת וְגו', וְאִיהוּ בִּיהּ חָב וְגַרְם מוּתָא לְעֲלָמָא וְהוּא בּוֹ חַטָּא וְגַרְם מִיתָה לְכָל הָעוֹלָם, וְעוּד מַה פְּתִיב וְעֵתָהּ פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מְעֵץ הַחַיִּים וְגו' וְאִם לְחַי לְעוֹלָם, נִמְצָא שְׂבַשְׁבִּיל עֵץ הַחַיִּים שְׁלַחוּ הַקַּב"ה מִגֵּן עֵדֶן, וְכַד אָתָּא אַבְרָהָם וְכִשְׁבָּא אַבְרָהָם שְׁהִיָּה גִלְגּוּלוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן, בְּאֵילָנָא אַחְרָא אֶתְקִין עֲלָמָא דְּהוּא אֵילָנָא דְחֵי בְּאֵילָן אַחַר שְׁהוּא עֵץ הַחַיִּים תִּיקֵן אֶת הָעוֹלָם, וְאוּדַע מְהִימְנוּתָא לְכָל בְּנֵי עֲלָמָא וְהוּדִיעַ אֶת הָאֲמוּנָה לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, רִצָּה לֹוֹמַר לִכֵּן בְּעֵץ תִּיקֵן אֶת הָעוֹלָם שִׁיְהִיָּה כְּתֻשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל נִגְדַּח חַטָּא שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּעֵץ הַדְּעַת. (מפרטיס)

פְּדִין הָוּה יָדַע אַבְרָהָם אַז יָדַע אַבְרָהָם שְׁהוּא עוֹבַד עֵבֻדָּה זָרָה, וְאַזְהִיר לִיהּ וְלֹא אַעֲדִי מִתְּמָן עַד דְּאַתְאַחִיד בְּמַהִימְנוּתָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְהוּזְהִיר אוֹתוֹ שִׁיפְרוֹשׁ מֵהַעֲבֻדָּה זָרָה וְלֹא זֹו מִשֵּׁם עַד שְׁנַתְאַחַד בְּאֲמוּנַת הַקַּב"ה, וְהָכִי מֵאֵן דְּאִיהוּ דְכִיָּא מְקַבֵּל לִיהּ אֵילָנָא וְכִמוּ כֵּן מִי שְׁהוּא טְהוּר הָאֵילָן הִיָּה מְקַבֵּל אוֹתוֹ, מֵאֵן דְּאִיהוּ מְסַאב לָא מְקַבֵּל לִיהּ וּמִי שְׁהוּא טְמֵא הָאֵילָן לֹא הִיָּה מְקַבֵּל אוֹתוֹ בְּצִילוֹ, פְּדִין יָדַע אַבְרָהָם וּמְדַפֵּי לֹוֹן בְּמִיָּא אַז יָדַע אַבְרָהָם שְׁהוּא טְמֵא וּמְטַהְרוּ בְּמִים, וּמְפַרֵּשׁ מַה הִיָּה סִימָן הַטּוֹמָאָה, וְאִמַּר כִּי וּמְעִינָא דְמִיָּא הָוּה תְּחוּת הַהוּא אֵילָנָא מְעִינָא שֶׁל מִים הִיָּה תַּחַת הָאֵילָן, דּוֹגְמַת עֵץ הַחַיִּים שֶׁל מַעֲלָה שְׂכַל מִימֵי בְּרֵאשִׁית מִתְחַלְקִים תַּחְתּוֹ, וּמֵאֵן דְּצָרִיךְ טְבִילָה מִיַּד מִיִּין סְלִיקִין לְגַבְיָהּ וּמִי שְׁהִיָּה צָרִיךְ טְבִילָה מִיַּד הַמִּים עֲלוּ אֵלָיו, וְאֵילָנָא אֶסְתְּלִקִין עֲנַפּוּי וְעַנְפֵי הָאֵילָן הִיוּ מִסְתַּלְקִים מֵעֲלוּי, פְּדִין יָדַע אַבְרָהָם דְּאִיהוּ מְסַאבָּא וּבְעֵי טְבִילָה מִיַּד אַז יָדַע אַבְרָהָם שְׁהוּא טְמֵא טּוֹמָאָה קֵלָה וְצָרִיךְ טְבִילָה מִיַּד, וְאִם לָאוּ מִיָּא נְגִיבִין וְאִם הִיָּה טְמֵא טּוֹמָאָה חֲמוּרָה וְאִינוּ רְאוּי עֲדִיין לְטְבִילָה אַז הִיוּ הַמִּים מְתִיבִישִׁים, פְּדִין יָדַע דְּבְעֵי לְאַסְתְּמָרָא וּלְאַסְתְּמָרָא שְׂבַעָה יוֹמִין אַז יָדַע שְׁהוּא צָרִיךְ עֲדִיין לְהִיוֹת טְמֵא וּלְשִׁמּוֹר שְׂבַעַת יְמֵי נְקִיִּים. (רמ"ק ומפרטיס)

תָּא חֲזִי דְאַפִּילוּ בְּשַׁעְתָּא דְאַזְמִין לֹוֹן לְמִלְאַכִּין אָמַר לֹוֹן בֹּא וְרֵאָה שְׂאֵפִילוּ כְּשִׁהְזִמִּין אֶת הַמְּלָאכִים אִמַּר לְהֵם וְהַשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ, בְּגִין לְמַחְמֵי וּלְמַבְדַּק בְּהוּ כַּדִּי לְרֵאוּת

וירא יום שני

הקב"ה מוזמין לאדם מצוה שבזכותה ינצל מן הדין

וַיִּקְוֵמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סְדוֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, תָּא חֲזִי פְּמָה אָנְהָג קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא טִיבוּ עִם כָּל בְּרִיּוֹן, וְכָל שְׂפָן לְאֲנוּן דְּאֶזְלִי בְּאוֹרְחֵי, דְּאֶפִּילוּ בְּזִמְנָא דְּבַעֵי לְמִידָן עַלְמָא, אִיהוּ גְרִים לְמֵאן דְּרַחֲמִים לִיהַּ לְמִזְכֵּי בְּמִלָּה עַד לֹא יִיתִי הֵהוּא דִּינָא לְעַלְמָא, דְּתַנִּינָן בְּשַׁעְתָּא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רַחֲמִים לִיהַּ לְבַר נָשׁ, מְשַׁדֵּר לִיהַּ דוֹרוֹנָא, וּמֵאן אִיהוּ, מְסַפְנָא, בְּגִין דִּיזְכֵּי בֵּיהַּ, וְכִיּוֹן דִּיזְכֵּי בֵּיהַּ אִיהוּ אֲמַשִּׁיף עָלֵיהַּ חַד חוּטָא דְּחַסְדֵּי דְּאֶתְמַשֵּׁף מְסַטֵּר יְמִינָא, וּפְרִישׁ אֲרִישִׁיָּה וְרָשִׁים לִיהַּ, בְּגִין דְּכַד יִיתִי דִּינָא לְעַלְמָא הֵהוּא מְחַבְּלָא יַזְדְּהַר בֵּיהַּ, וְזַקִּיף עֵינָיו וְחָמָא לְהֵהוּא רְשִׁימוּ, כְּדִין אֶסְתַּלַּק מִגְּנִיָּה וְאַזְדְּהַר בֵּיהַּ, בְּגִינֵי כֶּךָ אֶקְדִּים לִיהַּ קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמָה דִּיזְכֵּי.

וְתָא חֲזִי, כְּדִ בְּעָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאִיתָאָה דִּינָא עַל סְדוֹם, אֲזַכֵּי קוּדְם לְאַבְרָהָם, וְשַׁדֵּר לִיהַּ דוֹרוֹנָא לְמִזְכֵּי עֲמֵהוֹן, בְּגִין לְשַׁזְּבָא לְלוּט בַּר אַחוּהַּ מִתְּמָן, הָדָא הוּא דְּכְתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת לוּט מִתּוֹךְ הַהַפְּכָה, וְלֹא כְּתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת לוּט, דְּהָא בְּזִכְרוֹתֵיהּ דְּאַבְרָהָם אֲשַׁתְּזִיב, וּמֵאֵי וַיִּזְכֹּר, דְּדְכִיר לִיהַּ מֵאֵי דְּאֲזַכֵּי קוּדְם עִם אֲנוּן תְּלַת מְלֶאכִינ.

מתוק מדבש

הוא עני ששולח לו הקב"ה כדי שיזכה על ידו, כי העני של מטה הוא דוגמת העני של מעלה שהוא השכינה הנקראת עני דלית לה מגרמה כלום, וְכִיּוֹן דִּיזְכֵּי בֵּיהַּ וְכִיּוֹן שִׁזְכָּה עַל יְדוּ, אִיהוּ אֲמַשִּׁיף עָלֵיהַּ חַד חוּטָא דְּחַסְדֵּי דְּאֶתְמַשֵּׁף מְסַטֵּר יְמִינָא הַעֲנִי שֶׁל מַעְלָה מִמְשִׁיךְ עֲלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד הַנִּמְשָׁךְ מִצַּד הַיְמִינִי, וּפְרִישׁ אֲרִישִׁיָּה וְרָשִׁים לִיהַּ וּפּוֹרֵשׁ אוֹתוֹ עַל רֵאשׁוֹ וּרְשׁוֹם אוֹתוֹ, בְּגִין דְּכַד יִיתִי דִּינָא לְעַלְמָא הֵהוּא מְחַבְּלָא יַזְדְּהַר בֵּיהַּ כְּדִי שַׁעַל יְדֵי זֶה כְּשִׁיבָא הַדִּין לְעוֹלָם הַמִּשְׁחִית יִזְהַר בּוֹ מִלְּהִזְקוֹ, וְזַקִּיף עֵינָיו וְחָמָא לְהֵהוּא רְשִׁימוּ, כְּדִין אֶסְתַּלַּק מִגְּנִיָּה וְאַזְדְּהַר בֵּיהַּ וְכַשְׁזֹּקֵף אֶת עֵינָיו וּרְוָאָה אֶת הַרוּשִׁים שֶׁל חוּט שֶׁל חֶסֶד עַל יְדֵי זֶה מִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וְנוֹהַר בּוֹ מִלְּהִזְקוֹ, בְּגִינֵי כֶּךָ אֶקְדִּים לִיהַּ קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמָה דִּיזְכֵּי לְכַן הַקְּדִים לּוֹ הַקְּב"ה אִיזוֹ זְכוּת בְּמָה שִׁיזְכָּה. (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

וְתָא חֲזִי, כְּדִ בְּעָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאִיתָאָה דִּינָא עַל סְדוֹם, בָּא וּרְוָאָה כְּשַׁרְצָה הַקְּב"ה לְהַבִּיא דִּין עַל סְדוֹם, אֲזַכֵּי קוּדְם לְאַבְרָהָם, וְשַׁדֵּר לִיהַּ דוֹרוֹנָא לְמִזְכֵּי עֲמֵהוֹן זִיכָּה תַחֲלָה אֶת אַבְרָהָם בְּמִצְוָה וְשַׁלַּח לוֹ דוֹרוֹן שֶׁל שְׁלֹשָׁה אוֹרְחִים לְזְכוּת עַל יְדֵם, בְּגִין לְשַׁזְּבָא לְלוּט בַּר אַחוּהַּ מִתְּמָן כְּדִי לְהַצִּיל אֶת לוּט בֶּן אַחִיו מִסְדוֹם, הָדָא הוּא דְּכְתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת לוּט מִתּוֹךְ הַהַפְּכָה, וְאָמַר כִּי וְלֹא כְּתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת לוּט כִּי לֹא בְּזִכְרוֹת עֲצָמוֹ נִיצֵל, דְּהָא בְּזִכְרוֹתֵיהּ דְּאַבְרָהָם אֲשַׁתְּזִיב אֵלָּא בְּזִכְרוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם נִיצֵל, וּמֵאֵי וַיִּזְכֹּר וּמָה זָכַר לוֹ הַקְּב"ה, דְּדְכִיר לִיהַּ מֵאֵי דְּאֲזַכֵּי קוּדְם עִם אֲנוּן תְּלַת מְלֶאכִינ אֵלָּא שֹׁכֵר לוֹ מָה שִׁזְכָּה מִקּוּדְם עַל יְדֵי הַשְּׁלֹשָׁה מְלֶאכִינ. (רמ"ק ומפרשים)

"מאמר הקב"ה מוזמין לאדם מצוה שבזכותה ינצל מהדין" ומבאר בו כי מחסדי הקב"ה הוא להזמין לעושה רצונו איזו מצוה, כדי שיזכו בה, ועל ידה ינצלו מן הדין והפורענות העתידה. ומבאר שמצוה זו היא בדרך כלל צדקה וחסד עם עני המזדמן לפניו, ורושם מצוה זו מרחקת את המקמרג בשעת הדין. ומוכיח זאת מאברהם שעל ידי שזכה לארח את שלשת המלאכים, היה בידו זכות להציל את לוט בן אחיו מהפיכת סדום. ומפרש שכן הוא בכל אדם הפועל צדקה, שיש בכח מצוה זו לעמוד לו להנצל בשעת הדין אפילו מן המיתה.

(מקור המאמר בזהר פרשת וירא דף קד ע"א, בבאורינו כרך ב עמ' תקה-תקז)

וַיִּקְוֵמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקִיפוּ עַל פְּנֵי סְדוֹם הֵינּוּ אַחַר שְׁקִיּוֹם אַבְרָהָם בְּמִלְאכִים מִצְוֹת הַכִּנְסֹת אוֹרְחִים, אִזּוֹ הִלְכוּ לְפַעוּל אֶת גִּזְרֵת הַדִּין בְּסְדוֹם, וְלִפְנֵי כֵן הִצִּילוּ לְלוּט בֶּן אַחִי אַבְרָהָם, הֵנָּה רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רוּצָה לְבָאָר כִּי מַחְסְדֵי הַא"ל עִם אוֹהַבֵי וְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו בְּטֵרֵם בָּא יוֹם ה' לַעֲשׂוֹת דִּין, מִזְמִין לָהֶם מִצְוָה שִׁיזְכּוּ בָּהּ שְׁלֹא יִגִּיעַם הָרַע, וְזֶה שֶׁאָמַר תָּא חֲזִי פְּמָה אָנְהָג קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא טִיבוּ עִם כָּל בְּרִיּוֹן בָּא וּרְוָאָה עַד כַּמָּה מִתְּנַהֵג הַקְּב"ה בְּמִדַּת הַחֶסֶד עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְכָל שְׂפָן לְאֲנוּן דְּאֶזְלִי בְּאוֹרְחֵי וְכָל שְׂכָן עִם אֵלּוֹ שְׁהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי, דְּאֶפִּילוּ בְּזִמְנָא דְּבַעֵי לְמִידָן עַלְמָא שֶׁאֶפִּילוּ בְּזִמְנָן הַרְצָה לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם, אִיהוּ גְרִים לְמֵאן דְּרַחֲמִים לִיהַּ לְמִזְכֵּי בְּמִלָּה עַד לֹא יִיתִי הֵהוּא דִּינָא לְעַלְמָא הוּא גּוֹרֵם לְמִי שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ לְזְכוּת בְּאִיזוֹ מִצְוָה עַד שְׁלֹא יִבָּא אוֹתוֹ הַדִּין לְעוֹלָם, דְּתַנִּינָן בְּשַׁעְתָּא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רַחֲמִים לִיהַּ לְבַר נָשׁ כִּי לְמַדְנּוּ בְּשַׁעַת הַהַקְּב"ה אוֹהֵב אֶת הָאָדָם, מְשַׁדֵּר לִיהַּ דוֹרוֹנָא שׁוֹלַח לוֹ דוֹרוֹן, וּמֵאֵן אִיהוּ וּמִי הוּא הַדּוֹרוֹן, וְאָמַר מְסַפְנָא, בְּגִין דִּיזְכֵּי בֵּיהַּ

בְּגוֹוֹנָא דָא בַר נָשׁ דִּיזְכִּי בְּצַדְקָה עִם בְּנֵי נָשָׂא, בְּשַׁעְתָּא דְדִינָא שְׂרִיָא בְּעֵלְמָא, קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אֲדַפְרָ לִיה לְהֵיִא צְדָקָה דְעֵבֵד, בְּגִין דְּבְכָל שַׁעְתָּא דְזְכִי בַר נָשׁ, הָכִי אֲכַתִּיב עֲלֵיהּ לְעִילָא, וְאֶפִּילוּ בְּשַׁעְתָּא דְדִינָא שְׂרִיָא עֲלוּי, קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אֲדַפְרָ לִיה לְהֵהוּא טִיבּוּ דְעֵבֵד וְזָכָה עִם בְּנֵי נָשָׂא, כְּמָה דְאַתָּה אָמַר (משלי יא ד) וְצַדִּיקָה תְּצִיל מִמָּוֶת, בְּגִינֵי כֶף אֲקָדִים לִיה קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא לְאַבְרָהָם, בְּגִין דִּיזְכִּי וַיִּשְׁזִיב לְלוֹט.

מתוק מדבש

הקב"ה זוכר לו אותו החסד שעשה עם בני אדם והמצוה שזכה על ידי כך, כִּי, כְּמָה דְאַתָּה אָמַר וְצַדִּיקָה תְּצִיל מִמָּוֶת בְּיוֹם שְׂבָא דִין לְעוֹלָם הַצַּדִּיקָה שֶׁעָשָׂה מִצִּילתוֹ מִן הַמִּיתָה, בְּגִינֵי כֶף אֲקָדִים לִיה קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא לְאַבְרָהָם בְּגִין דִּיזְכִּי וַיִּשְׁזִיב לְלוֹט לִכְן הַקָּדִים הַקַּב"ה לְזָכוֹת אֶת אַבְרָהָם בְּמִצְוֹת הַכִּנְסָת אֲוֹרָחִים כְּדִי שִׁיזְכֶה וּבִזְכוּתוֹ יִצִּיל אֶת לוֹט קְרוּבוֹ. (רמ"ק וּמְפִלְשִׁים)

בְּגוֹוֹנָא דָא בַר נָשׁ דִּיזְכִּי בְּצַדְקָה עִם בְּנֵי נָשָׂא כַעֲיִן זֶה הָאָדָם שְׁזוּכָה לְעִשׂוֹת צַדִּיקָה עִם בְּנֵי אָדָם, בְּשַׁעְתָּא דְדִינָא שְׂרִיָא בְּעֵלְמָא קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אֲדַפְרָ לִיה לְהֵיִא צְדָקָה דְעֵבֵד אִזּוּ בְּשַׁעְתָּא שְׁשׁוּרָה דִין בְּעוֹלָם הַקַּב"ה זֹכֵר לוֹ אוֹתָהּ הַצַּדִּיקָה שֶׁעָשָׂה, בְּגִין דְּבְכָל שַׁעְתָּא דְזְכִי בַר נָשׁ הָכִי אֲכַתִּיב עֲלֵיהּ לְעִילָא לְפִי שְׂבָכָל שַׁעְתָּא שְׁזוּכָה הָאָדָם בְּאִיזוֹ מִצְוָה כְּפִי שֶׁעָשָׂה כִּי נִכְתַּב עֲלָיו לְמַעַלָּה, וְאֶפִּילוּ בְּשַׁעְתָּא דְדִינָא שְׂרִיָא עֲלוּי וְאֶפִּילוּ כְּשֶׁהָדִין שׁוּרָה עֲלוּי, קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אֲדַפְרָ לִיה לְהֵהוּא טִיבּוּ דְעֵבֵד וְזָכָה עִם בְּנֵי נָשָׂא

וירא יום שלישי

הקב"ה משגיח בפרטיות זון ומפרנס לכל

רַבִּי חֲזַקְיָה פְּתַח, (איוב כח כד) פִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יְבִיט, תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה, כַּמָּה אֵיךְ לֹזֵן לְבָנֵי נִשְׂא לְאַסְתִּפְלָא בְּעוֹבְדוֹי דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְלֹאֲשַׁתְּדֵלָא בְּאוֹרֵייתָא יִמְמָא וְלִילֵי, דְכָל מָאן דְּאֲשַׁתְּדֵל בְּאוֹרֵייתָא קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲשַׁתְּבַח בֵּיה לְעִילָא וְאֲשַׁתְּבַח בֵּיה לְתַתָּא, בְּגִין דְּאוֹרֵייתָא אֵילְנָא דְחֵי אֵיהִי לְכָל אַנּוּן דְּעִסְקִין בָּהּ, לְמִיחָב לֹזֵן חֵינֵן בְּעִלְמָא דִּין וְלְמִיחָב לֹזֵן חֵינֵן בְּעִלְמָא דְאַתֵּי.

תָּא חֲזַי, פִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יְבִיט, לְמִיחָב לֹזֵן מְזוֹנָא, וְלְסַפְקָא לֹזֵן מִפְּלֵ מַה דְּאַצְטְרִיכוּ, בְּגִין דְּאֵיהִו אֲשַׁגַּח בָּהּ תְּדִיר, דְּכְתִיב (דברים יא יב) תְּמִיד עֵינַי יְהוָה אֱלֹהֵיךָ בָּהּ מְרַשִּׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה, בְּגִין דְּאָרֶץ דָּא מַה פְּתִיב בָּהּ, (משלי לא טו) מִמְּרַחֵק תָּבִיא לְחֻמָּה, וְלִבְתַּר אֵיהִי יְהִיב מְזוֹנָא וְטַרְפָּא לְכָל אַנּוּן חֵיווֹן בְּרָא, דְּכְתִיב (שם) וַתִּקַּם בְּעוֹד לֵילָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֶק לְנַעֲרוֹתֶיהָ, וְעַל דָּא פִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יְבִיט, תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה, לְכַלְהוּ בְּנֵי עִלְמָא לְמִיחָב לֹזֵן מְזוֹנָא וְסַפּוּקָא לְכָל מַה דְּאַצְטְרִיךְ פֶּלַח חַד וְחַד, דְּכְתִיב (תהלים קמה טו) פּוֹתַח אֶת יַדְךָ וּמִשְׁפִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן.

מתוק מדבש

לחם ושמלה, דכתיב פי הוא לקצות הארץ יביט הנה הארץ היא השכינה הקדושה, וקולמיה הם כל הנצרכים המשמלשלים ממנה למטה, והקצ"ה שהוא ז"ל מציט ומשגיח למיחב לזון מזונא וספוקא לזון מכל מה דאצטריכו לתת להם מזון ולספק אותם בכל מה שצרכים על ידי המלכות, בגין דאיהו אשגח בה תדיר לפי שהקצ"ה משגיח צהשכינה תמיד, דכתיב תמיד עיני יהוה אלהיך בה הקצ"ה משגיח תמיד צאריך ישראל שהיא סוד השכינה ומשפיע צה שפע היורד ומשתלשל מרשית השנה ועד אחרית שנה מהחכמה שהיא ראשית הספירות עד המלכות שהיא אחרית הספירות (כנודע שמתל שני"ה גימטריא ספירה), ומפרש בגין דאריך דא מה פתיב בה לפי שעל השכינה כתיב, ממרחק תביא לחמה פירוש השכינה מציאה ומקצלת את לחמה ושפעה מספירת החכמה שהיא למעלה רחוק ממנה הרבה, ולבתר איהו יחבת מזונא וטרפא לזון חיוון ברא ואחר כך היא נותנת מזון וטרף לכל אותם החיות שהם מחוץ לאילנות, והיינו כל הכחות החילוניים והפנימיים של כל עולמות צי"ע, דכתיב ותקם בעוד לילה פירוש שהשכינה יורדת בכל חנות לילה לעולם הצריאה, ותתן טרף לביתה פירוש שנותנת שפע מזון לפנימיות צי"ע, וחק לנערותיה וכן היא נותנת שפע מזון לחילוניות צי"ע, ועל דא ועל זה נאמר פי הוא לקצות הארץ יביט פירוש כי הקצ"ה ישגיח על כל כללות מלאכי צי"ע, תחת כל השמים וראה וגם הוא יראה להשגיח על כל פרטי החסותונים, דהיינו לבקרו בגי עילמא למיחב לזון מזונא וספוקא לזון מכל מה דאצטריכו לזון חיוון לכל בני העולם מזונס וספוקס לכל אחד ואחד כפי הצורך לו, דכתיב פותח את ידך אתה ה' פותח את ידך, ומשפיע לבקרו חיוון רצון ואתה משפיע לכל חיוון פרנסתו כפי רצונו של כל אחד ואחד. (רמ"ק וכ"פ ומפרשים)

"מאמר הקב"ה משגיח בפרטיות זון ומפרנס לכל" ומבואר בו כי האדם העוסק בתורה מעלתו גדולה, והקב"ה משתבח בו ומוזין לו את פרנסתו. ונמשך לבאר על הסוד את אופן השגחת הקב"ה על עולמו והמשכת השפע המשתלשל לכל הברואים על ידי השכינה הקדושה. ומבאר עוד כי הקב"ה משגיח בהשגחה פרטית בכל מעשה בני האדם, ואחר שגדון כל העולם יחד, גדון אחר כך כל אחד בפני עצמו. וכן גדונו אנשי סדום ונתחייבו. (מקור המאמר בזהר פרשת וירא דף קו ע"ב - קו ע"א, בבואורינו כרך ב עמ' תקלג-תקלה)

רַבִּי חֲזַקְיָה פְּתַח לפרש מה שכתוב פי הוא לקצות הארץ יְבִיט, הקב"ה יביט אל קצות הארץ, תחת כל השמים יִרְאֶה והוא רואה כל מה שנעשה תחת השמים, רצה לומר שהוא משגיח על כל ברואיו ואין שום דבר נעלם ונסתר ממנו, ומקדים בשבח העוסק בתורה ואומר כַּמָּה אֵיךְ לֹזֵן לְבָנֵי נִשְׂא לְאַסְתִּפְלָא בְּעוֹבְדוֹי דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כַּמָּה יֵשׁ לְהֵם לְבָנֵי אָדָם לְהַסְתַּכֵּל וְלְהַתְּבַנֵּן בְּמַעֲשֵׂיו שֶׁל הַקַּב"ה, וְלֹאֲשַׁתְּדֵלָא בְּאוֹרֵייתָא יִמְמָא וְלִילֵי וְלַהֲשַׁתְּדֵל וְלַעֲסוֹק בְּתוֹרָה יוֹמֵם וְלַיְלָה, דְּכָל מָאן דְּאֲשַׁתְּדֵל בְּאוֹרֵייתָא כִּי כָל מִי שְׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה, קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲשַׁתְּבַח בֵּיה לְעִילָא הַקַּב"ה מִשְׁתַּבַּח בּוֹ לְמַעַלָּה בֵּין הַמַּלְאכִים וּבֵין נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁבֵּין עֵדָן, וְאֲשַׁתְּבַח בֵּיה לְתַתָּא וּמִשְׁתַּבַּח בּוֹ לְמַטָּה שְׁמוּדִיעַ טַבְעוֹ בְּעוֹלָם, בְּגִין דְּאוֹרֵייתָא אֵילְנָא דְחֵי אֵיהִי לְכָל אַנּוּן דְּעִסְקִין בָּהּ לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה הִיא עֵץ חַיִּים לְכָל אֱלוֹ שְׁעוֹסִקִים בָּהּ, לְמִיחָב לֹזֵן חֵינֵן בְּעִלְמָא דִּין וְלְמִיחָב לֹזֵן חֵינֵן בְּעִלְמָא דְאַתֵּי לְתַת לְהֵם חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלְתַת לְהֵם חַיִּים בְּעוֹלָם הַבָּא, כִּי מִמְּנָה תּוֹצְאוֹת חַיִּים בּוֹהַ וּבַבְּא. (כ"פ ומפרשים)

תָּא חֲזַי צַה וְרַחַה אֵיךְ הַקַּצ"ה זֵן וּמִפְרַנְסֵת אֶת כָּל הַנִּצְרָאִים, אִם כֵּן אֵיךְ לֵךְ לֹמַר אֵיךְ אֲעִסְקוֹק צְתוּרָה וְצַנִּימֵי אֵיךְ

דְּבַר אַחַר, פִּי הוּא לְקִצּוֹת הָאָרֶץ יָבִיט, לְאַסְתָּפְלָא בְּעוֹבְדוֹי דְּבַר נָשׁ, וּלְאַשְׁגָּחָא בְּכָל מָה דְּעַבְדֵי בְּנֵי
נָשָׂא בְּעֻלְמָא, תַּחַת פְּל הַשְּׁמַיִם יִרְאֶה, מְסִתְפַל וְחָמֵי לְכָל חַד וְחַד.

מתוק מדבש

העולם יחד, ואחר כך נדון כל אחד ואחד בפני עצמו, ולכך
הקדים פסוק זה לומר שנעשה דין וחשבון על כל מעשי סדום
ועמורה בפרטות ויצאו חייבים בדין, ואז נשלחו המלאכים
לשחתם, וגם אז באה השכינה לשם לבדוק מעשיהם ולהסכים
על הדין.

דְּבַר אַחַר פִּי הוּא לְקִצּוֹת הָאָרֶץ יָבִיט פִּירוּשׁ לְאַסְתָּפְלָא
בְּעוֹבְדוֹי דְּבַר נָשׁ הַקַּב"ה מְבִיט וּמְסַתְכַל בְּבַת אַחַת עַל
מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם, וּלְאַשְׁגָּחָא בְּכָל מָה דְּעַבְדֵי בְּנֵי נָשָׂא
בְּעֻלְמָא לְהַשְׁגִּיחַ בְּכָל מָה שֶׁבְנֵי אָדָם עוֹשִׂים בְּעוֹלָם בְּכַלְלוּת,
תַּחַת פְּל הַשְּׁמַיִם יִרְאֶה וּמָה שֶׁתַּחַת כָּל חֵלֶק מֵהַשְּׁמַיִם הוּא
רוֹאֶה, דֵּהֵינּוּ מְסִתְפַל וְחָמֵי לְכָל חַד וְחַד הַקַּב"ה רוֹאֶה
וּמְסַתְכַל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית, כִּי תַחֲלֶה נְדוּן כָּל

וּיְרָא יוֹם רַבִּיעִי

מַעֲלַת וּשְׁבַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ קְיָיְמִי יוֹמָא חַד וְעֶסְקִי בְּהַאי קְרָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתִיב (דְּבָרִים ח ט) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפְּנוֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ, הַאִי בָּהּ תִּרִי זְמַנִּי אֲמַאי, אֲלֵא הָא אֲתַמַּר דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּלִיג כָּל עַמִּין וְאַרְעָאן לְמַמְנָן שְׁלִיחִין, וְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל לֹא שְׁלִיט בָּהּ מְלֹאכְאָ וְלֹא מְמַנָּא אַחְרָא, אֲלֵא אִיהוּ בְּלַחְדוּדִי, בְּגִין כֶּף אָעִיל לְעַמָּא דְלֹא שְׁלִיט בְּהוּ אַחְרָא, לְאַרְעָא דְלֹא שְׁלִיט בָּהּ אַחְרָא, תָּא חֲזִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב מְזוּנָא תַמָּן בְּקַדְמִיתָא, וּלְבַתֵּר לְכָל עַלְמָא, כָּל שְׂאָר עַמִּין בְּמִסְפְּנוֹת, וְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל לֹא הִכִּי, אֲלֵא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲתָנִן בְּקַדְמִיתָא, וּלְבַתֵּר כָּל עַלְמָא, וּבְגִין כֶּף אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפְּנוֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם, אֲלֵא בְּעֵתִירוּ בְּסַפּוּקָא דְכָלָא, תֹּאכַל בָּהּ וְלֹא בְּאַתֵּר אַחְרָא, בָּהּ בְּקִדְשׁוֹ דְאַרְעָא, בָּהּ שְׂרִיא מְהִימְנוּתָא עֲלֵאָה, בָּהּ שְׂרִיא בְּרַפְתָּא דְלַעֲיִלָא, וְלֹא בְּאַתֵּר אַחְרָא.

תָּא חֲזִי פְתִיב (בְּרַאשִׁית יג י) כִּגְן יְהו"ה כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, עַד הֵכָּא לֹא אֲתִידַע גֵּן יְהו"ה אִי הוּא אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאִי אִיהוּ אֶרֶץ סְדוּם, וְאִי אִיהוּ גֵן יְהו"ה דְאַקְרִי גֵן עֲדָן.

מֵתוּק מִדְּבַשׁ

דְיִשְׂרָאֵל לֹא הִכִּי כָל שְׂאָר הָעַמִּים הֵם מְקַבְּלִים מְזוּנָם בַּעֲנִיּוֹת וּבְעַמְצוּם וְאַרְץ יִשְׂרָאֵל אִינָה כֵן, אֲלֵא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲתָנִן בְּקַדְמִיתָא וּלְבַתֵּר כָּל עַלְמָא אֲלֵא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִזְוֵנָה תַחֲלִילָה מַעֲיָקָר הַשְּׁפַע וְאַחַר כֵּךְ כָּל הָעוֹלָם נִזְוֵנִים מִהַתְּמַצִּית, וּבְגִין כֶּף לִכְּן כְּתוּב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפְּנוֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם, אֲלֵא בְּעֵתִירוּ בְּסַפּוּקָא דְכָלָא אֲלֵא בְּעֵשִׁירוֹת בְּסַפּוּק לְכָל אֲשֶׁר הֵם בָּהּ, וּמִדִּיִּק תֹּאכַל בָּהּ, וְלֹא בְּאַתֵּר אַחְרָא רַק בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל תֹּאכַל בְּעֵשִׁירוֹת וְלֹא בְּמִקוּם אַחֵר, בָּהּ, בְּקִדְשׁוֹ דְאַרְעָא וְיִתּוּר מַלְת בַּה מוֹרָה עַל קְדוּשַׁת הָאֶרֶץ, רַצָּה לִזְמַר מַחֲמַת קְדוּשַׁת הָאֶרֶץ שֶׁהִיא מְכוּוֹנָת כִּגְד הָאֶרֶץ הָעֲלִיוֹנָה לִכְּן תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם בְּעֵשִׁירוֹת, וְעוֹד טַעַם מְדוּע לֹא בְּמִסְכְּנוֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם, כִּי בָּהּ שְׂרִיא מְהִימְנוּתָא עֲלֵאָה בַּה שׁוֹרָה אֲמוֹנָה הָעֲלִיוֹנָה, הֵינּוּ הַמְּלָכוֹת הָעֲלִיוֹנָה, בָּהּ שְׂרִיא בְּרַפְתָּא דְלַעֲיִלָא וְלֹא בְּאַתֵּר אַחְרָא לִכְּן רַק בַּה שׁוֹרָה בְּרַכָּה הָעֲלִיוֹנָה הַנְּשַׁפְּעַת מִהַמְּלָכוֹת וְלֹא בְּמִקוּם אַחֵר, וְלִכְּן כְּתוּב בַּה בַּה בִּי פַעֲמִים לְהוֹרוֹת עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַתַּחֲתוֹנָה וְעַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעֲלִיוֹנָה שֶׁהִיא הַמְּלָכוֹת, וְלִכְּן הַקְּדִים מֵאֵמַר זֶה כְּדִי שִׁיתְבָּאָר מִתּוֹכוֹ מְקוֹר הַשְּׁפַע שֶׁהִיא בְּכַר הִירְדֵן, שְׁלִפִי שֶׁהִיא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל הִיא נִזְוֵן מַעֲיָקָר הַשְּׁפַע וְלִכְּן הִיא שֵׁם כִּגְן עֲדָן כְּדִלְקַמֵּן. (רמ"ק וכו"פ וּמְפַרְשִׁים)

תָּא חֲזִי פְתִיב כִּגְן יְהו"ה כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַכְּתוּב זֶה מִסְפַּר בְּשִׁבְחַת סְדוּם שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשָּׂא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיְרָא אֶת כָּל כְּכַר הִירְדֵן כִּי כָּלָה מִשְׁקָה לִפְנֵי שַׁחַת ה' אֶת סְדוּם וְאֶת עַמּוּרָה כִּגְן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְשׁוֹאֵל עַד הֵכָּא לֹא אֲתִידַע גֵּן יְהו"ה עַדִּין אִינִי יוֹדַע עַל מִי נֵאֱמַר כִּגְן ה', אִי הוּא אֶרֶץ מִצְרַיִם אִם הוּא אֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁנֶּקְרָאת גֵן ה', וְלִפְנֵי זֶה פִּירוּשׁ הַפְּסוּק הוּא שֶׁאֶרֶץ סְדוּם דּוּמָה לִגְן ה' שֶׁהוּא אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאִי אִיהוּ אֶרֶץ סְדוּם אוֹ הוּא אֶרֶץ סְדוּם שֶׁנֶּקְרָאת גֵן ה', וְלִפְנֵי זֶה פִּירוּשׁ הַפְּסוּק הוּא שֶׁסְדוּם שֶׁהִיא גֵן ה' דּוּמָה לְאַרְץ מִצְרַיִם, וְכִי הַדְּמִיּוֹן שֶׁל כִּגְן ה', הוּא לֹא דוּקָא, וְאִי אִיהוּ גֵן יְהו"ה דְאַקְרִי גֵן עֲדָן אוֹ נֵאֱמַר

"מֵאֵמַר מַעֲלַת וּשְׁבַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל" וּמְבֹאָר בּוֹ כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שׁוֹלֵט בָּהּ הַקְּב"ה לְבַדּוֹ, וְאִינָה מוֹנֵהֶגַת וּמוֹשַׁגַּחַת עַל יְדֵי מְלֹאךְ וּמְמוֹנָה כְּשֹׂאֵר הָאֲרָצוֹת. וְלִפְנֵי שֶׁהִשְׁכִּינָה הַקְּדוּשָׁה שׁוֹרָה בַּה לִכְּן הִיא מְקַבְּלַת אֶת עֵיקַר הַשְּׁפַע, וְשֹׂאֵר אֲרָצוֹת נִזְוֵנִים מִתְּמַצִּיתָהּ. וּמִכָּאֵן נִמְשָׁךְ לְבֹאֵר כִּי הַשְּׁפַע הָרַב שֶׁהִיא בְּסְדוּם שְׁבַכְכֵר הִירְדֵן, הִיא מַחֲמַת הַיּוֹתָה בְּתַחֲמוֹם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁבַּה הִיא הַשְּׁפַע רַב כִּגְן עֲדָן, וּמִכָּאֵר שֶׁאֲנִשֵּׁי סְדוּם הִיתָה עֵינִים צָרָה כְּאוֹרְחִים כִּי לֹא רָצוּ שִׁיבּוֹא לְגוֹר בְּמִקוּמָם וַיַּחֲלִקוּ בְּשַׁפְעָם הָרַב. וּמִסִּיק שֶׁהֵגֵם שֶׁהִיוּ רַשְׁעִים בְּגוֹפָם וּבְמַמּוֹנָם, עִם כָּל זֹאת גּוֹר דִּינָם נַחֲתָם עַל שֶׁהִיוּ רַשְׁעִים בְּמַמּוֹנָם, כִּי צָר עֵין אֵין לוֹ קִיּוּם בְּעוֹלָם, אֲבָל הוֹוֹתָרֵן זוּכָה לְקִיּוּם וּשְׁפַע בְּב' עוֹלָמוֹת.

(מְקוֹר הַמֵּאֵמַר בּוֹהַר פְּרִשְׁתָּ וּיְרָא דָף קח ע"ב - קט ע"א, בְּבִיאורֵינוּ כִּדְבַר ב' עמ' תַּקְנֵט-תַּקְס"ב)

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ קְיָיְמִי יוֹמָא חַד וְעֶסְקִי בְּהַאי קְרָא רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ עוֹמְדִים יוֹם אֶחָד וְעֶסְקוּ בּוֹהַ הַפְּסוּק דְלַקְמָן, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, פְּתִיב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפְּנוֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ וְקִשָּׁה הַאִי בָּהּ תִּרִי זְמַנִּי אֲמַאי לְמָה כְּתוּב מַלְת בַּה בִּי פַעֲמִים, רַצָּה לִזְמַר שֶׁהִיא קִשָּׁה לוֹ עַל מַלְת בַּה הָרַאשׁוֹנָה שֶׁהִיא מִיּוֹתֶרֶת, שֶׁהִיא יִכוֹל לִזְמַר אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכְּנוֹת תֹּאכַל לֶחֶם, וּמִתְרַץ אֲלֵא הָא אֲתַמַּר דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּלִיג כָּל עַמִּין וְאַרְעָאן לְמַמְנָן שְׁלִיחִין אֲלֵא כְּבֹר לְמַדְנֵן שֶׁהַקְּב"ה חֲלַק כָּל הָעַמִּים וְכָל הָאֲרָצוֹת לְמַמּוֹנִים שְׁלִיחִים, שֶׁהֵם מְשַׁגִּיחִים עֲלֵיהֶם בְּרַצוֹן הַקְּב"ה, וְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל לֹא שְׁלִיט בָּהּ מְלֹאכְאָ וְלֹא מְמַנָּא אַחְרָא אֲלֵא אִיהוּ בְּלַחְדוּדִי וְאַרְץ יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוֹלֵט בָּהּ לֹא מְלֹאךְ וְלֹא מְמוֹנָה אַחֵר אֲלֵא הַקְּב"ה לְבַדּוֹ, בְּגִין כֶּף אָעִיל לְעַמָּא דְלֹא שְׁלִיט בְּהוּ אַחְרָא לְאַרְעָא דְלֹא שְׁלִיט בָּהּ אַחְרָא לִכְּן הַכְּנִיס לְעַם שְׁלֹא שׁוֹלֵט עֲלֵיו מְמוֹנָה אַחֵר דֵּהֵינּוּ עִם יִשְׂרָאֵל, לְאַרְץ שֶׁאִינוּ שׁוֹלֵט בָּהּ אַחֵר חוּץ מִהַקְּב"ה, תָּא חֲזִי, קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב מְזוּנָא תַמָּן בְּקַדְמִיתָא בֵּא וְרַאה הַקְּב"ה נוֹתֵן מְזוּן בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל תַּחֲלִילָה, וּלְבַתֵּר לְכָל עַלְמָא וְאַחֵר כֵּךְ לְכָל הָעוֹלָם, וְעוֹד כָּל שְׂאָר עַמִּין בְּמִסְפְּנוֹת וְאַרְעָא

אֶלָּא פֶּגַן יְהוּ"ה דְּאִית בֵּיה סְפוּקָא וְעֵדוּנָא דְכֻלָּא, הָכִי נִמְי הָוָה סְדוּם, וְהָכִי נִמְי מְצָרִים, מַה גֵּן יְהוּ"ה
 לֹא אֶצְטְרִיף בְּר נֶשׁ לְאִשְׁקָאָה לִיה, אוּף מְצָרִים לֹא אֶצְטְרִיף אַחְרָא לְאִשְׁקָאָה לִיה, בְּגִין דְּנִילוּס
 אִיהוּ אִסִּיק וְאִשְׁקִי לְכָל אַרְעָא דְמְצָרִים, תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב (זכריה יד יז) וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפַּחַת
 הָאָרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַיִם וְגו', דָּא הוּא עוֹנָשָׁא דְלַהוֹן דְּאִתְמַנַּע מִנְהוֹן מְטָרָא, מַה פְּתִיב וְאִם מִשְׁפַּחַת מְצָרִים
 לֹא תַעֲלֶה וְלֹא בָאָה וְגו', חֲמִי דְלָא פְתִיב וְלֹא עֲלִיהֶם יְהִיָּה הַגֶּשֶׁם, בְּגִין דְּלֹא נַחֲת מְטָרָא לְמְצָרִים וְלֹא
 אֶצְטְרִכֵּן לִיה, אֶלָּא עוֹנָשָׁא דְלַהוֹן מַה הוּא, דְכָתִיב (שם פסוק יב) וְזֹאת תְּהִיָּה הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגּוֹף ה' אֶת כָּל
 הָעַמִּים וְגו', בְּגִין דְּמְצָרִים לֹא צְרִיכִין לְמְטָרָא, אוּף סְדוּם מַה פְּתִיב בֵּיה, פִּי כְלָה מִשְׁקָה, כָּל עֵדוּנִין
 דְּעֵלְמָא הוּוּ בְּה, וְעַל דָּא לֹא כְּעָאן דְּבָנֵי נֶשָׁא אַחְרָנִין יִתְעַדְנִין בְּה.

רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר, אֲנֹן הוּוּ חֲזִיבִין מְגַרְמִיָּהוּ וּמְמֻמְוִנְהוֹן, דְּכָל בְּר נֶשׁ דְּאִיהוּ צַר עֵינָא לְגַבִּי מְסַפְנָא, יְאוּת
 הוּא דְלָא יִתְקִיִּים בְּעֵלְמָא, וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְלִית לִיה חֲזִיִּים לְעֵלְמָא דְאִתִּי, וְכָל מָאן דְּאִיהוּ וּוְתָרְן
 לְגַבִּי מְסַפְנָא, יְאוּת הוּא דִּיתְקִיִּים בְּעֵלְמָא וְיִתְקִיִּים עֵלְמָא בְּגִינִיה, וְאִית לִיה חֲזִיִּים וְאוּרְכָא דְחִיִּי לְעֵלְמָא
 דְּאִתִּי.

מתוק מדבש

כי הנילוס היה משקה אותה, לכן לא היה אפשר לענוש אותם
 במניעת המטר כמו שאר האומות, אוּף סְדוּם מַה פְּתִיב בֵּיה,
 פִּי כְלָה מִשְׁקָה וְלֹא הִיו צְרִיכִים לְהַשְׁקוּתָהּ, וְגַם כָּל עֵדוּנִין
 דְּעֵלְמָא הוּוּ בְּה כֹל מִינֵי תַעֲנוּגִים שְׁבַעוּלָם הִיו בְּה, וְעַל דָּא
 לֹא כְּעָאן דְּבָנֵי נֶשָׁא אַחְרָנִין יִתְעַדְנִין בְּה וְעַל כֵּן לֹא רְצוּ
 שְׂאנְשִׁים אַחֲרֵים יִתְעַנְּגוּ בְּה, שְׂאֵם יִרְגִישוּ בְּתַעֲנוּגָה יִדְחִקוּ אוֹתָם
 וּלְפִיכֵךְ מִנְעוּ רַגְלֵי בְנֵי אָדָם מִשֵּׁם, לְכֵן כְּתוּב סְדוּם הִיתָה דוּמָה
 לְגֵן עֵדֶן, וְכִמוּ כֵן הִיתָה דוּמָה לְמְצָרִים שְׂגַם הִיא הִיתָה דוּמָה לְגֵן
 עֵדֶן. (רמ"ק ורל"ג ומפּרשׁים)

רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר הַטַּעַם שֶׁמִּנְעוּ רַגְלֵי בְנֵי אָדָם מִשֵּׁם, כִּי אֲנֹן הוּוּ
 חֲזִיבִין מְגַרְמִיָּהוּ וּמְמֻמְוִנְהוֹן לְפִי שְׂאנְשֵׁי סְדוּם הִיו רְשָׁעִים
 בְּגוּפָם וּבְמִוּנָם, וְעַם כָּל זֶה עִיקַר גְּזֻרָתָם הִיתָה לְפִי שֶׁהִיו חֲטָאִים
 בְּמִוּנָם, וְאִם תֵּאמַר וְכִי חֲטָא בְּמִוּנָם חֲמוּר יוֹתֵר מִחֲטָא בְּגוּפָם,
 וּמִתְרַץ שֶׁכֵּן הוּא לְפִי דְכָל בְּר נֶשׁ דְּאִיהוּ צַר עֵינָא לְגַבִּי
 מְסַפְנָא יְאוּת הוּא דְלָא יִתְקִיִּים בְּעֵלְמָא שְׂכָל אָדָם שֶׁהוּא צַר
 עֵין כְּלָפִי עֵנִי רְאוּי הוּא שְׂלֵא יִתְקִיִּים בְּעוֹלָם, כִּי אִינוּ יִכּוֹל לְהַמְשִׁיךְ
 עַל עֲצָמוֹ שֶׁפַּע מִמֶּדֶת הַצְּדָקָה לְהִתְקִיִּים בְּעוֹלָם, וְלֹא עוֹד אֶלָּא
 דְּלִית לִיה חֲזִיִּים לְעֵלְמָא דְּאִתִּי וְלֹא דִי בּוּזָה אֵלָּא שְׂגַם אִינוּ
 נִהְנֶה מְאוּר חֲזִיִּים לְעוֹלָם הַבָּא, אֵלָּא יוֹשֵׁב בַּחֲשֵׁךְ בְּתוֹךְ הַקְּלִיפּוֹת
 בְּעַמְקֵי הַשְּׂאוּל, וְכָל מָאן דְּאִיהוּ וּוְתָרְן לְגַבִּי מְסַפְנָא יְאוּת
 הוּא דִּיתְקִיִּים בְּעֵלְמָא אֲבָל כֹּל מִי שֶׁהוּא וּוְתָרְן כְּלָפִי עֵנִי רְאוּי
 הוּא שִׁיתְקִיִּים בְּעוֹלָם, וְיִתְקִיִּים עֵלְמָא בְּגִינִיה וְיִתְקִיִּים הָעוֹלָם
 בְּזַכּוּתוֹ, וְאִית לִיה חֲזִיִּים וְיֵשׁ לוֹ חֲזִיִּים מְאוּר הַחֲכֵמָה וְהַבִּינָה
 שְׂמִשְׁם שׁוֹרֵשׁ חֲזִיִּים, וְאוּרְכָא דְּחִיִּי לְעֵלְמָא דְּאִתִּי וְעוֹד יֵשׁ לוֹ
 תּוֹסַפַּת חֲזִיִּים לְעוֹלָם הַבָּא מְאִירֵךְ אֲנִפִּין. (רמ"ק ומפּרשׁים)

סְדוּם הִיא כַּגֵּן ה' שֶׁהוּא הֵגֶן עֵדֶן הָאֲמוֹר בְּתוֹרָה, וְגַם כֵּן דוּמָה
 לְאַרְץ מְצָרִים.

וּמִתְרַץ אֶלָּא כּוֹנֵת הַפְּסוּק הוּא פֶּגַן יְהוּ"ה דְּאִית בֵּיה סְפוּקָא
 וְעֵדוּנָא דְכֻלָּא כְּמוֹ הֵגֶן עֵדֶן שֶׁהוּא גֵן ה' שִׁישׁ בּוֹ סְפוּק
 וְתַעֲנוּג לְכָל מִי שֶׁנִּמְצָא שֵׁם, הָכִי נִמְי הָוָה סְדוּם וְהָכִי נִמְי
 מְצָרִים כְּמוֹ כֵּן הִיתָה סְדוּם וְכֵן הִיתָה מְצָרִים שֶׁהִיא בְּהֵם סְפוּק
 וְתַעֲנוּג לְכָל מִי שֶׁהִיא שֵׁם, וְעוֹד מַה גֵּן יְהוּ"ה לֹא אֶצְטְרִיף
 בְּר נֶשׁ לְאִשְׁקָאָה לִיה כְּמוֹ שֶׁהֵגֶן עֵדֶן אִין אָדָם צְרִיךְ לְהַשְׁקוּתוֹ
 כְּמוֹ שְׁכָתוּב וְנִהְרִי יוֹצֵא מִעֵדֶן לְהַשְׁקוּת אֶת הֵגֶן, אוּף מְצָרִים לֹא
 אֶצְטְרִיף אַחְרָא לְאִשְׁקָאָה לִיה אִף מְצָרִים לֹא הִיא צְרִיךְ אַחַר
 לְהַשְׁקוּתוֹ, בְּגִין דְּנִילוּס אִיהוּ אִסִּיק וְאִשְׁקִי לְכָל אַרְעָא
 דְּמְצָרִים לְפִי שֶׁהִנְלוּס הִיא עוֹלָה וּמִשְׁקָה אֶת כָּל אַרְץ מְצָרִים,
 וּמִבִּיא רְאִיָּה לְזֶה וְאוֹמַר תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב, וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא
 יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפַּחַת הָאָרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַיִם וְגו' וְלֹא עֲלִיהֶם
 יְהִיָּה הַגֶּשֶׁם, דָּא הוּא עוֹנָשָׁא דְלַהוֹן דְּאִתְמַנַּע מִנְהוֹן מְטָרָא
 זֶהוּ הָעוֹנֵשׁ שֶׁל שָׂאֵר כָּל הָאֲמוֹת שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לְיְרוּשָׁלַיִם לְרַגֵּל שִׁמְנַע
 מִהֶם הַגֶּשֶׁם, אֲבָל בְּמְצָרִים מַה פְּתִיב וְאִם מִשְׁפַּחַת מְצָרִים לֹא
 תַעֲלֶה וְלֹא בָאָה וְגו' פִּירוּשׁ שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לְרַגֵּל, חֲמִי דְלָא פְתִיב
 וְלֹא עֲלִיהֶם יְהִיָּה הַגֶּשֶׁם, בְּגִין דְּלֹא נַחֲת מְטָרָא לְמְצָרִים
 וְלֹא אֶצְטְרִכֵּן לִיה רְאִיָּה שֶׁלֹּא כְּתוּב בְּמְצָרִים שְׁעוֹנָשָׁם יְהִיָּה שְׂלֵא
 יִרְדַּע עֲלֵיהֶם הַגֶּשֶׁם, לְפִי שְׂאִין גֶּשֶׁם יוֹרֵד בְּמְצָרִים וְאִינֵם צְרִיכִים
 אֲלֵיו לְצוּרֵךְ מְזוּנָם, לְפִי שְׁנִילוּס עוֹלָה וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ, אֶלָּא עוֹנָשָׁא
 דְלַהוֹן מַה הוּא אֵלָּא מַה הוּא הָעוֹנֵשׁ שֶׁלֹּהֶם דְכָתִיב וְזֹאת תְּהִיָּה
 הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגּוֹף יְהוּ"ה אֶת כָּל הָעַמִּים וְגו' פִּירוּשׁ שְׂאֵם
 מִשְׁפַּחַת מְצָרִים לֹא יַעֲלוּ לְרַגֵּל יְהִיָּה עוֹנָשָׁם כְּמוֹ הָעוֹנֵשׁ אֲשֶׁר יִגּוֹף
 ה' אֶת הָאֲמוֹת אֲשֶׁר יִלְחַמוּ עַל יְרוּשָׁלַיִם, וְהוּא הַמֶּקֶת בְּשֵׂרָם, בְּגִין
 דְּמְצָרִים לֹא צְרִיכִין לְמְטָרָא לְפִי שְׂמְצָרִים לֹא צְרִיכִים לְמִטְרָא

וירא יום חמישי

השכינה משתתפת בצער ישראל

פֶּתַח וְאָמַר, (ישעיה סג ט) בְּכָל צָרְתָם לֹא צָר וּמִלֶּאךָ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם וְגו', תָּא חֲזִי, בְּכָל צָרְתָם דְּיִשְׂרָאֵל פֶּד אֲזַדְמֵן לֹון עֶאקְן, פְּתִיב לֹא בְּאֵל"ף, וְקָרִי בְּוֹא"ו, בְּגִין דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲמַהוֹן בְּעָקו, לֹא בְּאֵל"ף, אֲתַר עֲלָאָה יִתִּיר, אָף עַל גַּב דְּלָאוּ בְּהֵוּא אֲתַר רוּגְזָא וְעָקו, לְהֵתָם לְעֵילָא מְטָא עֶקְתָּא דְּיִשְׂרָאֵל, לֹא בְּאֵל"ף, פְּמָה דְּאֵת אָמַר (תהלים ק א) הוּא עֲשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ, פְּתִיב בְּאֵל"ף וְקָרִי בְּוֹא"ו.

וּמִלֶּאךָ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם, וְהָא אִיהו עֲמַהוֹן בְּהֵוּא עָקו, וְאֵת אָמַרְתָּ הוֹשִׁיעֵם, אֲלֵא מוֹשִׁיעֵם לֹא פְּתִיב אֲלֵא הוֹשִׁיעֵם מְקַדְמַת דְּנָא, דְּאִיהו זְמִין בְּהֵוּא עָקו לְמַסְבַּל עֲמַהוֹן, תָּא חֲזִי בְּכָל זְמָנָא דְּיִשְׂרָאֵל אֲנֹון בְּגִלוּתָא, שְׂכִינְתָּא עֲמַהוֹן בְּגִלוּתָא, וְהָא אוֹקְמוּהָ דְּכְתִיב (דברים ל א) וְשָׁב יְהו"ה אֱלֹהֵינוּ אֵת שְׁבוּתָךְ וְרַחֲמֶךָ וְגו'.

דְּבַר אַחַר וּמִלֶּאךָ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם, דָּא שְׂכִינְתָּא דְּאִיהִי עֲמַהוֹן בְּגִלוּתָא, וְאֵת אָמַרְתָּ דְּאִיהו הוֹשִׁיעֵם, אֲלֵא הָכִי הוּא וְדָאִי, דְּאֵלִין אֲנֹון מְשַׁבְּנוּתֵינוּ דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִלוּתָא, וּבְגִין דְּשְׂכִינְתָּא עֲמַהוֹן, קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲדַפַּר לֹון לְאוּטְבָא לֹון, וְלֵאפְקָא לֹון מִן גְּלוּתָא, דְּכְתִיב (שמות ו ה) וְאֲזַכְּרֶנּוּ אֵת בְּרִיתִי בְּקִדְמִיתָא, וְלִבְתַּר

מתוק מדבש

הושיעם, אֲלֵא מדייק שבהיות כי מושיעם לֹא פְּתִיב שהוּא המושיע שלהם, אֲלֵא הוֹשִׁיעֵם מְקַדְמַת דְּנָא בלשון עבר שכבר הושיעם מקודם לכן, היינו מכיון דְּאִיהו זְמִין בְּהֵוּא עָקו לְמַסְבַּל עֲמַהוֹן שהוא מזומן באותה הצרה לסבול עם ישראל זו היא תשועתן בידועם כי בפקידתה יפקדו גם הם, ומפרש תָּא חֲזִי בְּכָל זְמָנָא דְּיִשְׂרָאֵל אֲנֹון בְּגִלוּתָא שְׂכִינְתָּא עֲמַהוֹן בְּגִלוּתָא בא וראה בכל זמן שישראל הם בגלות השכינה עמהם בגלות, וְהָא אוֹקְמוּהָ וכבר ביארוהו במס' מגילה דף כט ע"א, דְּכְתִיב וְשָׁב יְהו"ה אֱלֹהֵינוּ אֵת שְׁבוּתָךְ וְרַחֲמֶךָ וְגו' והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקב"ה שב עמהם מבין הגליות. (רמ"ק ואל"ג ומפרשים)

"מאמר השכינה משתתפת בצער ישראל" ומבואר בו כי השכינה נמצאת בגלות עם ישראל, ולכן נחמתינו היא שבפקידתה נפקד גם אנו. ומבאר על דרך הסוד את הצער המגיע למדות העליונות בהיותנו בגלות, ואת מקור הפקידה והרחמים במדות העליונות שמשם תמשך הארוכה והמרפא לישועה בגאולה הקרובה, בב"א. (מקור המאמר בזהר פרשת וירא דף קב ע"ב, בכיאווינו כרך ב עמ' תרפ-תרפב)

דְּבַר אַחַר מִפְרַשׁ צְלוּפֵן אַחַר, וְאֵמַר וּמִלֶּאךָ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם, דָּא שְׂכִינְתָּא דְּאִיהִי עֲמַהוֹן בְּגִלוּתָא הַמְלֵאךְ היינו השכינה שהיא עם ישראל בגלות, וְאֵת אָמַרְתָּ דְּאִיהו הוֹשִׁיעֵם הרי אין חנוש מתיר עלמנו מצית האסורים, אֲלֵא הָכִי הוּא וְדָאִי אֵלֵא כֵן הוּא וְדָאִי שְׂהַשְׂכִּינָה צַעֲמָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּגִלוּת, וְהַקְצִי"ה שְׁהוּא ז"א מושיעם צְסִיצַת הַשְׂכִּינָה שַׁעֲמָה, דְּאֵלִין אֲנֹון מְשַׁבְּנוּתֵינוּ דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִלוּתָא שְׂהַשְׂכִּינָה עִם מִרְכַּנְתָּה הַם מִשְׁכֹּונָתוֹ שֶׁל הַקְצִי"ה בְּגִלוּת, וְהוּא פִירוּשׁ הַפְּסוּק, וּמֵלֵאךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם, שׁו"א מושיעם צוֹכֹות הַשְׂכִּינָה שְׁהִיא מֵלֵאךְ פָּנָיו, וּבְגִין דְּשְׂכִינְתָּא עֲמַהוֹן וּלְפִי שְׂהַשְׂכִּינָה עִמָּה, קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲדַפַּר לֹון לְאוּטְבָא לֹון לְכֵן הַקְצִי"ה זֹכֵר אוֹתָם לְהַטִּיב לָהֶם לְהוֹשִׁיעֵם מִנְרַתָּם, וְיֵאָפְקָא לֹון מִן גְּלוּתָא וְעוֹד לְהוֹלִיֵאס מִן הַגְּלוּת, דְּכְתִיב וְאֲזַכְּרֶנּוּ אֵת בְּרִיתִי בְּקִדְמִיתָא שְׁאוֹכֵר אֵת הַשְׂכִּינָה הַנִּקְרָאת צְרִיתִי תְּמִילָה, וְיִבְתַּר וְעֵתָה הַגָּה צַעֲבַת בְּגִי יִשְׂרָאֵל בְּאֵת אֵלֵי פִירוּשׁ וְאַחַר כֵּן תַּעֲלֵה לְפָנַי לְעֶקֶת וּתְפַלֵּת צְנִי יִשְׂרָאֵל וְלוֹשִׁיעֵם אוֹתָם, וְמֵה שְׁכִינָתוֹ

פֶּתַח וְאָמַר רבי יהודה לפרש מה שכתוב בְּכָל צָרְתָם לֹא צָר וּמִלֶּאךָ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם וְגו' פירושו תָּא חֲזִי בְּכָל צָרְתָם דְּיִשְׂרָאֵל פֶּד אֲזַדְמֵן לֹון עֶאקְן בא וראה בכל צרתם של ישראל כשנזדמן להם צרות, פְּתִיב לֹא בְּאֵל"ף וְקָרִי בְּוֹא"ו כתוב עליהם לא צר באות א' ואנו קוראים אותו באות ו' לו צר, שפירושו לו להקב"ה צר בצרתם של ישראל, בְּגִין דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲמַהוֹן בְּעָקו לפי שהקב"ה עם ישראל בצרה, ומה שכתוב לֹא בְּאֵל"ף, אֲתַר עֲלָאָה יִתִּיר הוא מורה על מקום עליון דְּהִינּוּ עַל א"ל, וְהִינּוּ אָף עַל גַּב דְּלָאוּ בְּהֵוּא אֲתַר רוּגְזָא וְעָקו אף על פי שאין באותו מקום רוגז וצער, לְהֵתָם לְעֵילָא מְטָא עֶקְתָּא דְּיִשְׂרָאֵל עם כל זה שם למעלה מגעת צרתם של ישראל, וזה שכתוב בכל צרתם לֹא צר, פירושו לֹא שְׁהוּא א"ל צר בצרתם של ישראל, ואמר כי לֹא בְּאֵל"ף, פְּמָה דְּאֵת אָמַר הוּא דוּמָה לְמָה שְׁכִתוּב הוּא עֲשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ שֶׁם גַּם כֵּן פְּתִיב בְּאֵל"ף שפירושו ולא שְׁהוּא א"ל אֲנַחְנוּ, וְקָרִי בְּוֹא"ו היינו לֹא שְׁהוּא סוּד ו' דְּהוּ"ה. (רמ"ק ומפרשים)

ומה שכתוב אחר כך וּמִלֶּאךָ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם שואל וְהָא אִיהו עֲמַהוֹן בְּהֵוּא עָקו הרי המלאך שהוא השכינה עדיין עמהם באותה הצרה, וְאֵת אָמַרְתָּ הוֹשִׁיעֵם ואיך אתה אומר שכבר

וַעֲתָה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי, וְגַם רְאִיתִי, לְאַסְגָּאָה רְאִיָּה אַחֲרָא דְאִיהוּ קְדַמָּאָה דְכֻלָּא, וּכְתִיב (שם ב כד) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ, דָּא שְׂכִינְתָא, אֶת אַבְרָהָם, לְאַבְרָהָם מִבְּעֵי לֵיהּ, אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם, דָּא הוּא חֲבֻרְתָא וְזוּגָא דִּילָהּ בְּאַבְהֶן, אֶת אַבְרָהָם, דָּא הוּא מְעַרְבִית דְרוּמִית, אֶת יֶצְחָק דָּא הוּא צְפוֹנִית מְעַרְבִית, וְאֶת יַעֲקֹב דָּא הוּא זוּגָא חָדָא, פְּלִלָא חָדָא, זוּגָא שְׁלִים פְּדָקָא יָאוּת, פְּגוּוּנָא דָּא אֶת הַשְּׁמַיִם, דָּא הוּא פְּלִלָא מַדַּת לִילָהּ בַּיּוֹם, וְאֶת הָאָרֶץ דָּא מַדַּת יוֹם בְּלִילָהּ פְּחָדָא, אוּף הֵכָא בְּכֻלְהוּ אֶת, וּבִיעֲקֹב וְאֶת, לְמַהוּי פְּלָא זוּגָא חָדָא דִּלָּא מִתְפַּרְשִׁין דְכַר וְנוֹקְבָא לְעֻלְמִין.

וְזַמִּין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַכְרָזָא בְּכָל עֻלְמָא, וּלְאַשְׁמַעָא קָל דְיִימָא, (ישעיה סג ח) וַיֹּאמֶר אֶף עַמִּי הִמָּה בְּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ.

מתוק מדבש

היחודים, פְּגוּוּנָא דָּא כַּעֲנִין זֶה נֹאמַר צַפְסוּק, אֶת הַשְּׁמַיִם, דָּא הוּא בְּעֻלְמָא מַדַּת לִילָהּ בַּיּוֹם וְזֶה כְּלֻמַּת מַדַּת הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאָת לֵילָה עַם ז"א הַנִּקְרָא יוֹם, וְיָאוּת הָאָרֶץ, דָּא מַדַּת יוֹם בְּעֻלְמָא בְּחָדָא אוֹת ו' שֶׁל וַאֲת הַיָּא סוּד ז"א וּמַלְת אֶת הַיָּא הַמַּלְכוּת צִהַתְלֻלְתֻס יַחַד, אוּף הֵכָא בְּעֻלְמָא אֶת אֶף כֹּאן צְכוּלֻס כְּתִיב מַלְת אֶת הַרְוּמוֹת עַל הַמַּלְכוּת, וּבִיעֲקֹב וְאֶת צַחוּסַפַּת אוֹת ו' שֶׁהִיא מַדַּת הַתְּפֹאֲרָה, כִּי הַתְּפֹאֲרָה וְהַמַּלְכוּת שְׁנֵיהֶם שְׂרוּ עַל יַעֲקֹב, וְהוּא חִיבַר וַיַּחַד אוֹתֻם, לְמַהוּי בְּעֻלְמָא זוּגָא חָדָא דְיִימָא מִתְפַּרְשִׁין דְכַר וְנוֹקְבָא לְעֻלְמִין לְהַיּוֹת כוּלֻס צִיחוּד אַחַד שֶׁלֹּא יִתְפַּרְשׁוּ זוּ"ן לְעוֹלָם, וְצוּכוֹת כֹּל זֶה גַּאֲל הַקְּצִ"ה אֶת יִשְׂרָאֵל מִמַּנְרִיס.

אמר כך וגם ראיתי פירוש לְאַסְגָּאָה רְאִיָּה אַחֲרָא דְאִיהוּ קְדַמָּאָה דְכֻלָּא מַלְת גַּם צִהַת לְרִצוּת רְאִיָּה אַחֲרַת שֶׁהִיא רִאשׁוֹנָה לְכוּלֻס שֶׁהִיא רְאִיָּה א"א שְׁסַם מַגִּיעַ עַד יִשְׂרָאֵל כְּנ"ל. וּכְתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ דָּא שְׂכִינְתָא צִרִיתוֹ הֵינּוּ הַשְּׁכִינָה, וּמַה שְׂכִינְתוֹ אֶת אַבְרָהָם שׁוֹאֵל לְאַבְרָהָם מִבְּעֵי לֵיהּ שֶׁהַקְּצִ"ה זוֹכֵר אֶת צִרִיתוֹ לְאַזְרַהֵם, אֶלָּא מַה שְׂכִינְתוֹ אֶת אַבְרָהָם, דָּא הוּא חֲבֻרְתָא וְזוּגָא דִּילָהּ בְּאַבְהֶן מַלְת אֶת רוּמוֹת עַל הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא כְּלוּלָה מְכ"צ אוֹתוֹת מֵא' וְעַד ת', וְצִהַת לְרַמּוֹ עֲנִין הַתְּפֹאֲרוֹת אוֹ יחוד הַשְּׁכִינָה עַם הַצְּבוֹת, וּמִפְּרַשׁ אֶת אַבְרָהָם פִּירוּשׁ דָּא הוּא מְעַרְבִית דְרוּמִית מַעֲרַב הוּא צִחִינַת הַשְּׁכִינָה שְׂצַמְעַרַב וְדָרוּס הוּא סוּד חֶסֶד שֶׁל אַזְרַהֵם, וְהֵינּוּ סוּד הַחִיצוּק צִימִין, אֶת יֶצְחָק, דָּא הוּא צְפוֹנִית מְעַרְבִית לְפִן הוּא צְנֻזְרָה, וְהֵינּוּ הַשְּׁכִינָה עַם יַחַק, וְהֵינּוּ סוּד הַחִיצוּק צְשִׁמְאֵל, וְאֶת יַעֲקֹב שֶׁהוּא סוּד ז"א, הַמַּתְיַחַד עַם רַחֵל צְכֻמָּה אוֹפֵינִים, וּמִפְּרַשׁ דָּא הוּא זוּגָא חָדָא הֵינּוּ סוּד יַחוּד יַעֲקֹב וְרַחֵל צְשִׁמְרִית דְחוּל שְׁאִיהוּ צְנַחַח וְאִיהִי צְהוּד, בְּעֻלְמָא חָדָא סוּד יַחוּד יַעֲקֹב וְרַחֵל צְשִׁמְרִית דְשַׁבַּת שְׁאִז הֵם נְכַלְלִים כְּכֹל פְּרָטוּף ז"א, זוּגָא שְׁלִים בְּדָקָא יָאוּת סוּד יַחוּד יִשְׂרָאֵל וְרַחֵל צְמוּסַף שַׁבַּת שֶׁהוּא יַחוּד הַגְּדוּל מְכֹל

ומסיים בדבר טוב ואומר וְזַמִּין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַכְרָזָא בְּכָל עֻלְמָא וּלְאַשְׁמַעָא קָל דְיִימָא עֲתִיד הַקְּב"ה לְהַכְרִיז בְּכֹל הָעוֹלָם וְלְהַשְׁמִיעַ קוֹל שִׂיאֵמַר וַיֹּאמֶר אֶף עַמִּי הִמָּה בְּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ שְׁאִז יוֹשִׁיעַ הַקְּב"ה אֶת עַמּוֹ וַיַּגְאֵלֵם עַל יְדֵי מֹשִׁיחַ צְדֻקִינוּ בְּב"א. (רמ"ק ור"א ג ומק"מ)

וּיְרֵא יוֹם שְׁשִׁי

בשבת העולם שמור בשמירה עליונה

תָּא חֲזִי פִד אֲתִקְדֵּשׁ יוֹמָא בְּמַעְלֵי שַׁבְּתָא, סוּפַת שְׁלוֹם שְׂרִיָא וְאֲתַפְרִיסַת בְּעֵלְמָא, מֵאן סוּפַת שְׁלוֹם, דָּא שַׁבְּתָא, וְכָל רוּחִין וְעֲלֵעוּלִין וְשִׁדִּין וְכָל סִטְרָא דְּמִסְאָבָא, כְּלָהוּ טְמִירִין וְעֲאֵלִין בְּעֵינָא דְּרִיחִיָּא דְּנוּקְבָא דְּתֵהוּמָא רַבָּא, דְּהָא פִּינּוּן דְּאֲתַעַר קְדוּשָׁתָא עַל עֵלְמָא, רוּחַ מִסְאָבָא לֹא אֲתַעַר בְּהִדְיָה, וְדָא עָרִיק מְקַמֵּיהּ דְּדָא, וְכִדְיִן עֵלְמָא בְּנִטִירוּ עֵלְאָה, וְלֹא בְּעֵינָן לְצֵלְאָה עַל נְטִירוּ, פְּגוּן שׁוּמְרָא אֶת עֵמוּ יִשְׂרָאֵל לְעַד אָמֵן, דְּהָא דָּא בְּיוֹמָא דְּחוּל אֲתַתְקֵן, דְּעֵלְמָא בְּעֵינָא נְטִירוּ, אֲבָל בְּשַׁבְּתָא סוּפַת שְׁלוֹם אֲתַפְרִיסַת עַל עֵלְמָא, וְאֲתַנְטִיר בְּכָל סִטְרִין, וְאֲפִילוּ חֲיִיבֵי גֵיהֶנְם נְטִירִין אֲנוּן, וְכֵלָּא בְּשֵׁלְמָא אֲשַׁתְּפַחוּ עֲלָיִן וְתַתְּאִין, וּבְגִין כְּךָ בְּקְדוּשָׁא דְּיוֹמָא מְבָרְכִין הַפּוֹרְס סִכַּת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל עֵמוּ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַיִם, אֲמַאי עַל יְרוּשָׁלַיִם, אֲלֵא דָּא הִיא מְדוּרָא דְּהִיא סִכָּה, וּבְעֵינָא לְזַמְנָא לְהֵיא סִכָּה דְּאֲתַפְרִיסַת עֲלֵנָא וּלְמִשְׁרֵי עֲמָנָא, וּלְמַהוּי מְגִינָא עֲלֵנָא פְּאֲמָא דְּשְׂרִיָּא עַל בְּנִין, וּבְגִין דָּא לֹא דְּחֲלִין מִכָּל סִטְרִין, וְעַל דָּא הַפּוֹרְס סוּפַת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ.

מתוק מדבש

פְּגוּן שׁוּמְרָא אֶת עֵמוּ יִשְׂרָאֵל לְעַד אָמֵן לִכְן לֹא מְסִימִים בּוּזָה בְּרַכַּת הַשְּׂכִיבֵנו כְּמוֹ בַּחוּל כִּי הָעוֹלָם שְׁמוֹר בְּקְדוּשַׁת הַשַּׁבָּת, דְּהָא דָּא בְּיוֹמָא דְּחוּל אֲתַתְקֵן דְּעֵלְמָא בְּעֵינָא נְטִירוּ כִּי סִיוֵם בְּרַכָּה זֶה נִתְקַן לִימּוֹת הַחוּל שְׁאֵז הָעוֹלָם צָרִיךְ שְׁמִירָה מִן הַחֲצִיצוֹנִים, אֲבָל בְּשַׁבְּתָא סוּפַת שְׁלוֹם אֲתַפְרִיסַת עַל עֵלְמָא אֲבָל בְּשַׁבְּתָא הַשְּׂכִיבֵנו פְּרַסָּה כְּנַפְיָה עַל הָעוֹלָם, וְאֲתַנְטִיר בְּכָל סִטְרִין לִכְן הָעוֹלָם שְׁמוֹר מִכָּל הַצַּדִּים, וְאֲפִילוּ חֲיִיבֵי גֵיהֶנְם נְטִירִין אֲנוּן וְאֲפִילוּ רִשְׁעֵי הַגֵּיהֶנְם שְׁמוֹרִים וְשׁוֹבְתִים בְּשַׁבָּת, וְכֵלָּא בְּשֵׁלְמָא אֲשַׁתְּפַחוּ עֲלָיִן וְתַתְּאִין וְכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים הֵם בְּשֵׁלְמָא וְשִׁלוּהָ, וּבְגִין כְּךָ בְּקְדוּשָׁא דְּיוֹמָא מְבָרְכִין וְלִכְן בְּהַתְקַדְּשׁ הַיּוֹם אֲנוּ מְבָרְכִים בְּמִקּוֹם שׁוּמְרָא עֵמוּ יִשְׂרָאֵל לְעַד הַפּוֹרְס סִכַּת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל עֵמוּ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַיִם, וְשׁוֹאֵל אֲמַאי לְמָה אֲמַרִים עַל יְרוּשָׁלַיִם וְאֲמַר אֲלֵא דָּא הִיא מְדוּרָא דְּהִיא סִכָּה אֵלָּא יְרוּשָׁלַיִם הִיא מְדוּרָה שֶׁל הַשְּׂכִיבֵנו, וְאֲנוּ מְשַׁבְּחִים לְהַקְבִּי"ה עַל שֶׁהַשְּׂכִיבֵנו נִמְצָאת בְּשַׁבָּת בְּמְדוּרָה בִּירוּשָׁלַיִם, וּבְעֵינָא לְזַמְנָא לְהֵיא סִכָּה דְּאֲתַפְרִיסַת עֲלֵנָא וְאֲנוּ צְרִיכִים לְזַמֵּן אֶת הַשְּׂכִיבֵנו שְׁפוֹרְסַת כְּנַפְיָה עֲלֵינוּ, וּלְמִשְׁרֵי עֲמָנָא וּלְמַהוּי מְגִינָא עֲלֵנָא פְּאֲמָא דְּשְׂרִיָּא עַל בְּנִין שְׁתַּרְהָ עִמָּנוּ וְתַהִיָּה מְגִינָה עֲלֵינוּ כַּאֲם הַשּׁוֹרָה וְחֻפְפַת עַל בְּנֵיהּ, וּבְגִין דָּא לֹא דְּחֲלִין מִכָּל סִטְרִין וְעַל יְדֵי זֶה אֵין אֲנוּ יְרֵאִים בְּשַׁבָּת מִכָּל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְעַל דָּא וְלִכְן תִּיקְנוּ לּוֹמַר הַפּוֹרְס סוּפַת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ. (רמ"ק ומפּרִשִׁים)

"מאמר בשבת העולם שמור בשמירה עליונה" ומבואר בו כי בהתקדש השבת או השכינה הקדושה שהיא סוד השבת פורסת כנפיה על העולם, ושורה בו, ולכן אין שליטה לחיצונים או, כי הם נסתרים בנוקבא דתהומא רבה, והעולם כולו נמצא בשמירה עליונה, שכן גם חייבי הגיהנם שובתים בשבת. ומבאר שזה סוד ברכת השכיבנו שבשבת משנים את נוסחה מימות החול. (מקור המאמר בזה פרשת בראשית דף מ"א, בבאוריניו כרך א עמ' תקפב-תקפד)

תָּא חֲזִי פִד אֲתִקְדֵּשׁ יוֹמָא בְּמַעְלֵי שַׁבְּתָא בֵּא וְרֵאָה כְּשִׁנְתְּקִדְּשׁ יוֹם הַשַּׁבָּת בְּכַנִּיסַת הַיּוֹם, סוּפַת שְׁלוֹם הִיא הַשְּׂכִיבֵנו כְּשֶׁהִיא מִיּוֹחַדַּת עִם הַיּוֹסֵד הַנִּקְרָא שְׁלוֹם, שְׂרִיָּא וְאֲתַפְרִיסַת בְּעֵלְמָא הִיא שׁוֹרָה וּמִתְפַשֵּׁט בְּעוֹלָם, וּמִפְרֵשׁ מֵאן סוּפַת שְׁלוֹם, דָּא שַׁבְּתָא הִיא הַשְּׂכִיבֵנו הַנִּקְרָאת שַׁבָּת, וְכָל רוּחִין וְעֲלֵעוּלִין וְשִׁדִּין וְכָל סִטְרָא דְּמִסְאָבָא כְּלָהוּ טְמִירִין וְאֶת הַרוּחוֹת וְרוּחַ סַעֲרוֹת וְשִׁדִּים וְכָל צַד הַטּוּמָאָה כּוֹלֵם נַחְבָּאִים, וְעֲאֵלִין בְּעֵינָא דְּרִיחִיָּא דְּנוּקְבָא דְּתֵהוּמָא רַבָּא וְנַכְנַסִים בְּעִין הַרְחִים שֶׁל הַנִּקְבָּה דִּתְהוּם הַגְּדוֹל שֶׁהוּא הַבִּינָה דְּקַלִּיפָה כְּנ"ל, כִּי בְּכַנִּיסַת שַׁבָּת הָרֵאשׁוֹן הָיוּ רַק אַחַר הַרְחִים הֵיינו אַחֲרֵי הַמְרַכְבָּה שֶׁלָּה, אֲבָל בְּכָל כְּנִיסַת שַׁבָּת מְכַנְסִים אֹתָם בְּתוֹךְ הַמְרַכְבָּה כְּדֵי שִׁיְהִי סְגוּרִים שֶׁם וְלֹא יוֹכְלוּ לְצַאֲתָא, דְּהָא פִּינּוּן דְּאֲתַעַר קְדוּשָׁתָא עַל עֵלְמָא כִּי כִיוֵן שְׁנַתְעוֹרְרָה קְדוּשַׁת הַשַּׁבָּת עַל הָעוֹלָם, רוּחַ מִסְאָבָא לֹא אֲתַעַר בְּהִדְיָה רוּחַ הַטּוּמָאָה לֹא יוֹכֵל לְהַתְעוֹרֵר עִמָּה, וְדָא עָרִיק מְקַמֵּיהּ דְּדָא וְרוּחַ הַטּוּמָאָה בּוֹרַח מִלְּפָנֵי רוּחַ הַקְּדוּשָׁה, וְכִדְיִן עֵלְמָא בְּנִטִירוּ עֵלְאָה וְאֵז הָעוֹלָם שְׁמוֹר בְּשִׁמְרָה עֲלִיוֹנָה, וְלֹא בְּעֵינָן לְצֵלְאָה עַל נְטִירוּ וְאֵין צְרִיכִים לְהַתְפַּלֵּל עַל שְׁמִירָה,

אֲבָרְהָם לֹא עָאֵל בְּאִינוֹן יוֹמִין עֲלָאִין עַד דְּהוּה סִיב פְּמָה דְּאֲתָמֵר, וְכֵן דְּדוּד דְּכְתִיב (מ"א א א) וְהַמְלִיךְ דְּדוּד זְקָן בָּא בְּיָמִים, אָבֵל מְאָרִיה דְּתִשׁוּבָה מִיַּד עָאֵל וְאֲתַדְבֵּק בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְּרִיף הוּא.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, תְּנִינָן אֲתֵר דְּמְאָרִיהוֹן דְּתִשׁוּבָה קְיָיְמִי בֵּיהּ בְּהֵהוּא עֲלָמָא, צְדִיקִים גְּמוּרִים לִית לֹוֹן רְשׁוּ לְקָיְמָא בֵּיהּ, בְּגִין דְּאִינוֹן קְרִיבִין לְמַלְפָּא יִתִּיר מִפְּלָהוּ, וְאִינוֹן מְשַׁכֵּי עֲלֵיהּוּ בְּרַעוּתָא דְּלָבָא יִתִּיר, וּבְחִילָא סְגִיא לְאֲתַקְרָבָא לְמַלְפָּא.

תָּא חֲזִי פְּמָה אֲתֵרִין מְתוּקְנִין לִיהּ לְקִדְשָׁא בְּרִיף הוּא בְּהֵהוּא עֲלָמָא, וּבְכִלְהוּ בִּי מוֹתְבִי לֹוֹן לְצְדִיקִים, כֹּל חַד וְחַד לְפֻם דְּרִגְיָה פְּדָקָא חֲזִי לִיהּ.

פְּתִיב (תהלים סה ה) אֲשָׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵּב יִשְׁפֵּן חֲצִרֶיךָ, דְּקִדְשָׁא בְּרִיף הוּא קְרִיב לֹוֹן לְגַבְיָה, דְּסִלְקִין אִינוֹן נִשְׁמַתִּין מִתְתָּא לְעִילָא, לְאֲתַחְדָּא בְּאַחְסִנְתִּיהוֹן דְּאֲתַתְקִנָּן לְהוּ, יִשְׁפֵּן חֲצִרֶיךָ, אֵלִין אֲתֵרִין וְדִרְגִין לְבָר, וּמֵאֵן אִינוֹן פְּמָה דְּאֲתָ אָמַר (וכריה ג ז) וְנָתַתִּי לָךְ מֵהֶלְכִים בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה, וְהָאִי הוּא דְרָגָא בֵּין קְדִישִׁין עֲלָאִין, וּמֵאֵן דְּזַפְּאִין לְדִרְגָא דָּא, אִינוֹן שְׁלִיחָן דְּמְאָרִי עֲלָמָא בְּאִינוֹן מְלָאכִין, וְעַבְדִּין שְׁלִיחוּתָא תְּדִיר בְּרַעוּתָא דְּמְאָרִיהוֹן, בְּגִין דְּאֵלִין תְּדִיר בְּקְדוּשָׁה וְלֹא אִסְתְּאָבוּ.

מתוק מדבש

להקב"ה בעולם העליון דהיינו בגן עדן, ובכִּלְהוּ בִּי מוֹתְבִי לֹוֹן לְצְדִיקִים ובכולם יש בתי מושב להצדיקים, כֹּל חַד וְחַד לְפֻם דְּרִגְיָה פְּדָקָא חֲזִי לִיהּ לְכָל אַחַד וְאַחַד לְפִי מִדְּרַגְתוֹ הֵרְאוּיָה לוֹ, כִּי יֵשׁ מִקוּמוֹת מִיּוֹחָדִים לְכָל מִינֵי צְדִיקִים, וְהַמְקוּמוֹת הֵם מְעוּלִים זֶה מִזֶּה לְפִי גְדוּלַת וּמַעֲלַת אוֹתָם הַצְדִיקִים, וְאֵף בְּמִקוּם אַחַד לְכָל צְדִיק וְצְדִיק נִמְשָׁךְ שֶׁפֶע וְאוֹר כְּפִי עֵרְכוֹ הַמְגִיעַ לוֹ. (רמ"ק ומפרשים)

ועתה חוזר לפרש הפסוק שהתחיל בו, ואמר פְּתִיב דוּד הַמֶּלֶךְ אֲמַר לְהַקְב"ה אֲשָׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵּב יִשְׁפֵּן חֲצִרֶיךָ פִּירוּשׁוֹ אֲשָׁרִי לְאוֹתָן הַנִּשְׁמוֹת דְּקִדְשָׁא בְּרִיף הוּא קְרִיב לֹוֹן לְגַבְיָה שֶׁהַקְב"ה קָרַב אוֹתָן אֵלָיו, דְּסִלְקִין אִינוֹן נִשְׁמַתִּין מִתְתָּא לְעִילָא שְׁעוּלוֹת אֵלוֹ הַנִּשְׁמוֹת מִמְטָה לְמַעְלָה, לְאֲתַחְדָּא בְּאַחְסִנְתִּיהוֹן דְּאֲתַתְקִנָּן לְהוּ לְהַתְאָחוּז בְּנַחֲלָתָם שֶׁנִּתְקַנָּה לָהֶם, וּמֵהִי הַנַּחֲלָה יִשְׁפֵּן חֲצִרֶיךָ פִּירוּשׁ אֵלִין אֲתֵרִין וְדִרְגִין לְבָר אֵלוֹ הֵם הַמְקוּמוֹת וְהַמְדְּרַגּוֹת שֶׁמְחוּץ לְגַן עֵדֶן הַעֲלִיּוֹן שֶׁבְּבִרְיָאָה, וְהֵינּוּ שֶׁהֵם נִשְׁאָרִים בְּעוֹלָם הַיְצִירָה הַנִּקְרָא חֲצֵר כְּלָפִי עוֹלָם הַבְּרִיָּאָה הַנִּקְרָא בֵּית, וּמֵאֵן אִינוֹן וּמִי הֵם הַשׁוֹכְנִים בְּחֲצֵר, פְּמָה דְּאֲתָ אָמַר וְנָתַתִּי לָךְ מֵהֶלְכִים בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה פִּירוּשׁ אֲתָן לָךְ מֵהֶלְכִים וְטוּלִים בֵּין הַמְּלָאכִים הָאֵלֶּה הַעוֹמְדִים פֶּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֶׁם וַיֹּאמֶר אֵל הַעוֹמְדִים לִפְנֵי (מְנוּדוֹת), וְהָאִי הוּא דְרָגָא בֵּין קְדִישִׁין עֲלָאִין וְזוֹ הִיא מִדְּרַגָּה יְדוּעָה בֵּין מְלָאכִים הַקְדוּשִׁים הַעֲלִיּוֹנִים שֶׁבְּעוֹלָם הַיְצִירָה, וּמֵאֵן דְּזַפְּאִין לְדִרְגָּא דָּא וְאֵלוֹ שְׁזוּכִים לְמִדְּרַגָּה זוֹ, אִינוֹן שְׁלִיחָן דְּמְאָרִי עֲלָמָא בְּאִינוֹן מְלָאכִין הֵם נִעְשִׂים שְׁלִיחִים שֶׁל רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם כְּמוֹ הַמְּלָאכִים, וְעַבְדִּין שְׁלִיחוּתָא תְּדִיר בְּרַעוּתָא דְּמְאָרִיהוֹן וְעוֹשִׂים שְׁלִיחוֹת תְּמִיד בְּרַצוֹן רַבּוֹנָם, בְּגִין דְּאֵלִין תְּדִיר בְּקְדוּשָׁה וְלֹא אִסְתְּאָבוּ לְפִי שֶׁאֵלוֹ הֵיוּ תְּמִיד בְּקְדוּשָׁה וְלֹא נִטְמְאוּ לְכֵן זוּכִים לְמִדְּרַגָּה זוֹ, וְעִלְיָהֶם אֲמַר דוּד שֶׁאֲשָׁרִי חֵלְקָם. (רמ"ק ומפרשים)

הלא אֲבָרְהָם לֹא עָאֵל בְּאִינוֹן יוֹמִין עֲלָאִין עַד דְּהוּה סִיב פְּמָה דְּאֲתָמֵר אֲבָרְהָם לֹא נִכְנַס בְּאֵלוֹ הַיְמִיִּים הַעֲלִיּוֹנִים שֶׁהֵם הַחֲסִדִּים דו"ט דו"ט אלא עד שֶׁנִּעֲשֶׂה זְקָן כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁמַר לְעִיל, וְכֵן דְּדוּד לֹא נִכְנַס בִּימֵים הַעֲלִיּוֹנִים עַד שֶׁנִּעֲשֶׂה זְקָן דְּכְתִיב וְהַמְלִיךְ דְּדוּד זְקָן בָּא בְּיָמִים פִּירוּשׁ בֹּא בְּמִדּוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת, אָבֵל מְאָרִיה דְּתִשׁוּבָה מִיַּד עָאֵל וְאֲתַדְבֵּק בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְּרִיף הוּא אֲבֵל בְּעַל תְּשׁוּבָה עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה גְדוּלָה מִיַּד נִכְנַס וּמִתְדַבֵּק בְּהַקְב"ה כְּדַמְפְּרֵשׁ רַבִּי יוֹסִי לְהַלָּן. (רמ"ק ומפרשים)

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, תְּנִינָן לְמִדְּרַגּוֹת בְּמִסְּבָּחֵי בְּרִכּוֹת דָּף לַד ע"ב, אֲתֵר דְּמְאָרִיהוֹן דְּתִשׁוּבָה קְיָיְמִי בֵּיהּ בְּהֵהוּא עֲלָמָא מִקוּם שְׁבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים בּוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא, צְדִיקִים גְּמוּרִים לִית לֹוֹן רְשׁוּ לְקָיְמָא בֵּיהּ אִין רְשׁוֹת לְצְדִיקִים גְּמוּרִים לְעַמּוּד בּוֹ, בְּגִין דְּאִינוֹן קְרִיבִין לְמַלְפָּא יִתִּיר מִפְּלָהוּ לְפִי שֶׁהֵם קְרוּבִים אֵל הַמֶּלֶךְ ב"ה יוֹתֵר מְכּוּלָם, לְפִי שֶׁעַל יְדֵי תְּשׁוּבָה עֲצוּמָה הַנִּקְרָאת תְּשׁוּבָה עִילָאָה הֵם עוֹלִים וְנִכְנָסִים בְּאִימָא עִילָאָה שְׁבָה שׁוֹרֵשׁ הַתְּשׁוּבָה, מֵה שְׁאִין צְדִיקִים גְּמוּרִים יִכּוּלִים לְעֵלוֹת עַד שֶׁם, וְאִינוֹן מְשַׁכֵּי עֲלֵיהּוּ בְּרַעוּתָא דְּלָבָא יִתִּיר וְהֵם מוֹשְׁכִים עֲלֵיהֶם אוֹר הַקְדוּשָׁה בְּרַצוֹן הַלֵּב יוֹתֵר, וּבְחִילָא סְגִיא לְאֲתַקְרָבָא לְמַלְפָּא וּבְכַח גְדוּלָה יוֹתֵר לְהַתְקַרֵּב אֵל הַמֶּלֶךְ ב"ה, וְרַצָּה לֹוֹמֵר לְפִי שֶׁבְּעוֹנוֹתֵיהֶם הִרְבִּים הֵיוּ סְגוּרִים בְּעוֹמְקֵי הַקְּלִיפּוֹת וְצְרִיכִים מִלְּחָמָה גְדוּלָה לְהוֹמֵם וְלֵאבְדֵם וְלַעֲלוֹת מִשָּׁם עַד שִׁזְכוּ לְבֹא אֵל הַמֶּלֶךְ ב"ה, וְעוֹד כִּי בְּעִלֵי תְּשׁוּבָה הֵם בְּהַכְנַעָה גְדוּלָה וְלִבָּם נִשְׁבַּר בְּקִרְבָם בְּמִרְיוֹת נֶפֶשׁ וּבְצוּם וּבְכִי וּמִסְפַּד עַל אֲשֶׁר הִכְעִיסוּ אֶת בּוֹרָאם, וְעַל יְדֵי זֶה עוֹלִים לְמַעֲלַת חֲסִיד שְׁהוּא בְּמַעֲלָה יוֹתֵר מִצְדִיק גְּמוּר, וְעַל יְדֵי הַלֵּב נִשְׁבַּר פּוֹעֲלִים יוֹתֵר מִשָּׂאֵר צְדִיקִים שְׁאִין לָהֶם לֵב נִשְׁבַּר כְּמוֹתָם. (רמ"ק ור"ג ומפרשים)

תָּא חֲזִי פְּמָה אֲתֵרִין מְתוּקְנִין לִיהּ לְקִדְשָׁא בְּרִיף הוּא בְּהֵהוּא עֲלָמָא בֹּא וְרָאָה כְּמָה מִקוּמוֹת וְהִיכְלוֹת מְתוּקְנִים לּוֹ

כְּגוֹנוֹא דָּא מֵאן דְּאִסְתָּאב בְּהַאי עֲלָמָא, אִיהוּ מְשִׁיף עֲלֵיהּ רוּחַ מְסָאב, וְכַד נָפֵק נְשַׁמְתִּיה מְנִיה, מְסָאבִין לִיה, וּמְדוֹרִיה בֵּין אֵינוֹן מְסָאבִין, וְאֵלִין אֵינוֹן מְזִיקִין דְּעֲלָמָא, כְּמָה דְּאִתְמַשֵּׁף בְּר נֶשׁ גְּרַמִּיה בְּהַאי עֲלָמָא, הֵכִי הוּא מְדוֹרִיה וְאִתְמַשֵּׁף בְּהַהוּא עֲלָמָא, וְאֵינוֹן רוּחֵי מְסָאבִין לִיה וְעֵאלִין לִיה לְגִיְהֵנָם.

תָּא חֲזִי מֵאן דְּאִתְקַדֵּשׁ וְנָטִיר גְּרַמִּיה בְּהַאי עֲלָמָא דְּלָא אִסְתָּאב, מְדוֹרִיה בְּהַהוּא עֲלָמָא בֵּין אֵינוֹן קְדִישִׁין עֲלָאִין, וְעֵבְדִין שְׁלִיחוּתָא תְּדִיר, וְאֵלִין קְיִימֵי בְּחָצֵר, כְּמָה דְּאִתְ אָמַר (שמות כו ט) אֵת חָצֵר הַמִּשְׁכָּן.

מתוק מדבש

לְגִיְהֵנָם ומכניסים אותו לגינהם.

תָּא חֲזִי מֵאן דְּאִתְקַדֵּשׁ וְנָטִיר גְּרַמִּיה בְּהַאי עֲלָמָא דְּלָא אִסְתָּאב בא וראה מי שמקדש עצמו ושומר עצמו בזה העולם שלא יהיה נטמא, מְדוֹרִיה בְּהַהוּא עֲלָמָא בֵּין אֵינוֹן קְדִישִׁין עֲלָאִין בין מלאכים הקדושים העליונים, וְעֵבְדִין שְׁלִיחוּתָא תְּדִיר והם עושים שליחות של הקב"ה תמיד, וְאֵלִין קְיִימֵי בְּחָצֵר ואלו נחשבים כעומדים בחצר כְּמָה דְּאִתְ אָמַר אֵת חָצֵר הַמִּשְׁכָּן ועליהם נאמר ישכון חצריך.

כְּגוֹנוֹא דָּא מֵאן דְּאִסְתָּאב בְּהַאי עֲלָמָא כְּעִין זֶה מי שנטמא בעונותיו בזה העולם, אִיהוּ מְשִׁיף עֲלֵיהּ רוּחַ מְסָאב הוא ממשיך עליו רוח הטומאה, וְכַד נָפֵק נְשַׁמְתִּיה מְנִיה מְסָאבִין לִיה וכשנשמתו יוצאת ממנו מטמאים אותו, וּמְדוֹרִיה בֵּין אֵינוֹן מְסָאבִין ודירתו בין אותם רוחות הטמאות, וְאֵלִין אֵינוֹן מְזִיקִין דְּעֲלָמָא ואלו נעשים מזיקים של העולם, כְּמָה דְּאִתְמַשֵּׁף בְּר נֶשׁ גְּרַמִּיה בְּהַאי עֲלָמָא כי כמו שממשיך האדם את עצמו בזה העולם, הֵכִי הוּא מְדוֹרִיה וְאִתְמַשֵּׁף בְּהַהוּא עֲלָמָא כך הוא מדורו ולאותו צד נמשך בעולם העליון, וְאֵינוֹן רוּחֵי מְסָאבִין מְסָאבִין לִיה ואותם רוחות הטמאות מטמאים אותו, וְעֵאלִין לִיה

חיי שרה יום שני

מעלת המדקדקים לעבוד בדרך הסוד

תָּא חֲזִי זַפְאִין אֵינּוֹן צְדִיקָא דְאַתְגְּנִיז לְהוּ כְּמָה טְבִין לְהֵוּא עֲלָמָא, וְלִית אֶתְר פְּנִימָאָה בְּכָל אֵינּוֹן, כְּאֵינּוֹן דִּידְעֵי רְזָא דְמֵאֲרִיהוֹן, וְיִדְעֵי לְאַתְדַּבְּקָא בְּהוּ בְּכָל יוֹמָא, עַל אֲלִין פְּתִיב (ישעיה סד ג) עֵין לֹא רְאֵתָהּ אֱלֹהִים זִוְלָתָהּ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לּוּ, מְאִי לְמַחְפָּה לּוּ כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (איוב לב ד) חֲפָה אֶת אֵיזֹב בְּדַבְרִים, וְאֲלִין אֵינּוֹן דְדַחֲקִין לְמִלָּה דְחֻכְמָתָא, וְדִיִּיקִין לָהּ, וּמְחַפְּאֵן לָהּ לְמַנְדַּע בְּרִירָא דְמִלָּה, לְאַשְׁתְּמוּדְעָא לְמֵאֲרִיהוֹן, אֲלִין אֵינּוֹן דְמֵאֲרִיהוֹן מְשַׁתַּבַּח בְּהוֹן בְּכָל יוֹמָא, אֲלִין אֵינּוֹן דְעֲאֲלִין בֵּין עֲלָאִין קְדִישִׁין, וְאֲלִין עֲאֲלִין כָּל תְּרַעֵי דְלְעִילָא, וְלִית מֵאֵן דִּימְחֵי בִידְהוֹן, זַפְאָה חוּלְקִיהוֹן בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי.

תָּא חֲזִי, אַבְרָהָם עָאל לְמַנְדַּע וּלְאַתְדַּבְּקָא בְּמֵאֲרִיהַּ פְּדָקָא יְאוּת, לְבַתֵּר דְאַקְדִים עוּבְדוֹי בְּקַדְמִיתָא, וְזַכָּה בְּאֵינּוֹן יוֹמִין עֲלָאִין, וְאַתְבְּרָהּ מְאַתֵּר דְכָל בְּרַכָּאֵן נְפְקֵי מִתְמָן, דְכְּתִיב וַיְהוֹ"ה בְּרַף אֶת אַבְרָהָם בְּפֶל, מְאִי בְּפֶל, אֶתֵּר דְנִהְרָא דְלֹא פְסָקֵי מִימּוֹי לְעֲלָמִין.

מתוק מדבש

שהקב"ה משתבח בהם בכל יום, אֲלִין אֵינּוֹן דְעֲאֲלִין בֵּין עֲלָאִין קְדִישִׁין אֵלוּ הֵם הַנִּכְנָסִים בֵּין מֵלָאכִים הַעֲלִיוֹנִים הַקְדוּשִׁים, וְאֲלִין עֲאֲלִין כָּל תְּרַעֵי דְלְעִילָא וְלִית מֵאֵן דִּימְחֵי בִידְהוֹן וְאֵלוּ נִכְנָסִים וְעוֹבְרִים אֶת כָּל הַשְּׁעָרִים שֶׁל מַעְלָה וְאֵין מִי שִׁמְחָה בִּידָם וַיַּעֲכֹב מִלִּיכֵנס וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְרַצָּה לֹאמַר כִּי אִם יַעֲסוֹק הָאָדָם רַק בַּפְּשֻׁטִי הַדְּבָרִים בַּחֲכָמָה הַזֹּאת לֹא יֵשִׁיג הַמְדֻרְגָה הַזֹּאת, אֵלָּא כֹּאשֶׁר יִפְלַל וַיִּטִּיב עֵיוֹנוֹ, וְאִם לֹא יֵשִׁיג בַּפֶּעַם אַחַת וּשְׁתַּיִם יַחֲכֶה וַיַּעֲמִיק וְלֹא יִתְיַאֵשׁ מִלְּהַבִּין, כִּי בַע"ה בַּהֲתַמְדַּת הָעֵינּוֹן יֵשִׁיג, וְזֶה נִקְרָא מַחֲכָה, וְאֵז יֵשִׁיג סוּד חֲכָמָה וּבִינָה, כִּי הַחֲכָמָה הִיא רֹאשִׁי פְרָקִים שֶׁנִּמְסְרוּ לָנוּ וְנִמְצָאִים בִּזְהַר הַקָּדוֹשׁ, וּבִינָה הִיא לְהַבִּין דְבַר מִתּוֹךְ דְבַר וּלְפַלְפֵל וּלְדַקֵּק הַרְבֵּה בַּחֲכָמָה זֶה, וְאֵז יִזְכֶּה לְהַבִּין הַסוּד כְּרֵאוּי, וְהָרִי הוּא מַחֲדָשׁ חֲדוּשִׁים בְּתוֹרָה שֶׁמַּעֲלָתוֹ גְדוּלָה לְמֵאד, וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים הַחֲשׂוּבִים לְפָנֵי הַבּוֹרָא ב"ה, זַפְאָה חוּלְקִיהוֹן בְּעֲלָמָא דִּין אֲשֶׁרֵי חֲלָקֵם בְּעוֹלָם הַזֶּה שִׁיּוּדְעִים לְרַצוֹת אֶת בּוֹרָאם בַּתְּפִלָּתָם, וְגַם יוֹדְעִים חוֹמֵר הַחֲטָאִים וְנִשְׁמָרִים מֵהֶם, וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי וְאֲשֶׁרֵיהֶם בְּעוֹלָם הַבַּא שִׁיּוּכּוֹ לְשַׁכַּר גְּדוּל אֲשֶׁר עֵין לֹא רֵאתָהּ. (רמ"ק ו"פ ומפרשים)

תָּא חֲזִי בֵּא וְרֵאָה שְׁעִיקֵר הַדְּבָקוֹת וְהַעֲבוּדָה הַשְּׁלִימָה הִיא דוּקָא בְּמִי שְׁזוֹכָה לְנִשְׁמָה מְעוֹלָם הַאֲצִילוֹת בְּבַחֲנִית קְדוּשׁ הַיְכֻלְךָ כְּנ"ל, שֶׁהָרִי אַבְרָהָם עָאל לְמַנְדַּע וּלְאַתְדַּבְּקָא בְּמֵאֲרִיהַּ פְּדָקָא יְאוּת אַבְרָהָם נִכְנָס לְדַעַת אֶת קוּנוֹ וְלַהֲתַדְּבֵק בּוֹ כְּרֵאוּי, וְלֹא זָכָה לְזֶה רַק לְבַתֵּר דְאַקְדִים עוּבְדוֹי בְּקַדְמִיתָא אַחַר שֶׁהִקְדִים מַעֲשֵׂיו הַטּוֹבִים תְּחִילָה, וְעַל יְדֵי כְּשֶׁרוֹן מַעֲשָׂיו נִתְעַלָּה מַעֲט מַעֲט וְנִשְׁתַּרְשַׁח בְּעוֹלָם הַאֲצִילוֹת וְקִיבַל מִשָּׁם נִשְׁמָה, וְזַכָּה בְּאֵינּוֹן יוֹמִין עֲלָאִין עַד שְׁזוֹכָה לְעַת זְקַנְתּוֹ לִיכְנָס בְּאֵלוֹ הַיָּמִים הַעֲלִיוֹנִים הַיָּיִנוּ צַחֲסָדִים שֶׁל הַז' ס' דו"ס הַנִּקְרָאוֹת יָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְאַבְרָהָם זָקֵן בֵּא בִימֵי, וְאַתְבְּרָהּ מְאַתֵּר דְכָל בְּרַכָּאֵן נְפְקֵי מִתְמָן וְנִתְחַבֵּר מִמְקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרֻכּוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם, דְכְּתִיב וַיְהוֹ"ה בְּרַף אֶת אַבְרָהָם בְּפֶל וּמִפְרֵשׁ מְאִי בְּפֶל וְאֵמַר אֶתֵּר דְנִהְרָא דְלֹא פְסָקֵי מִימּוֹי לְעֲלָמִין הוּא מִקּוֹם הַיְסוּד שֶׁהוּא כְּנֵהר שֶׁאֵין מִימּוֹי פּוֹסְקִים לְעוֹלָם. (רמ"ק ומפרשים)

"מאמר מעלת המדקדקים לעבוד בדרך הסוד" ומבואר בו כי אלו הצדיקים שכל מגמתם הוא לקיים את המצוות על דרך הסוד, והם מעיינים ומתייגעים בפנימיות חכמת הסוד, הנה מעלתם גדולה מאד, והם זוכים לנשמה מעולם האצילות ושכרם רב. ומבאר עוד כי עיקר הדבקות והעבודה השלימה היא דוקא במי שזכה לנשמה מאצילות הנ"ל. וכן זכה אברהם שנתעלה על ידי כשרון מעשיו וזכה לכך. ולפי שהשיג את מקור שורש טומאת נשי העמים, לכן לא רצה שיצחק ישא אשה מהם.

(מקור המאמר בזהר פרשת חיי שרה דף קל ע"א, בבאוריניו כרך ג עמ' נה-נו)

תָּא חֲזִי זַפְאִין אֵינּוֹן צְדִיקָא דְאַתְגְּנִיז לְהוּ כְּמָה טְבִין לְהֵוּא עֲלָמָא, וְלִית אֶתְר פְּנִימָאָה בְּכָל אֵינּוֹן, כְּאֵינּוֹן דִּידְעֵי רְזָא דְמֵאֲרִיהוֹן, וְיִדְעֵי לְאַתְדַּבְּקָא בְּהוּ בְּכָל יוֹמָא, עַל אֲלִין פְּתִיב (ישעיה סד ג) עֵין לֹא רְאֵתָהּ אֱלֹהִים זִוְלָתָהּ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לּוּ, מְאִי לְמַחְפָּה לּוּ כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (איוב לב ד) חֲפָה אֶת אֵיזֹב בְּדַבְרִים, וְאֲלִין אֵינּוֹן דְדַחֲקִין לְמִלָּה דְחֻכְמָתָא, וְדִיִּיקִין לָהּ, וּמְחַפְּאֵן לָהּ לְמַנְדַּע בְּרִירָא דְמִלָּה, לְאַשְׁתְּמוּדְעָא לְמֵאֲרִיהוֹן, אֲלִין אֵינּוֹן דְמֵאֲרִיהוֹן מְשַׁתַּבַּח בְּהוֹן בְּכָל יוֹמָא, אֲלִין אֵינּוֹן דְעֲאֲלִין בֵּין עֲלָאִין קְדִישִׁין, וְאֲלִין עֲאֲלִין כָּל תְּרַעֵי דְלְעִילָא, וְלִית מֵאֵן דִּימְחֵי בִידְהוֹן, זַפְאָה חוּלְקִיהוֹן בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי.

תָּא חֲזִי, אַבְרָהָם עָאל לְמַנְדַּע וּלְאַתְדַּבְּקָא בְּמֵאֲרִיהַּ פְּדָקָא יְאוּת, לְבַתֵּר דְאַקְדִים עוּבְדוֹי בְּקַדְמִיתָא, וְזַכָּה בְּאֵינּוֹן יוֹמִין עֲלָאִין, וְאַתְבְּרָהּ מְאַתֵּר דְכָל בְּרַכָּאֵן נְפְקֵי מִתְמָן, דְכְּתִיב וַיְהוֹ"ה בְּרַף אֶת אַבְרָהָם בְּפֶל, מְאִי בְּפֶל, אֶתֵּר דְנִהְרָא דְלֹא פְסָקֵי מִימּוֹי לְעֲלָמִין.

"מאמר מעלת המדקדקים לעבוד בדרך הסוד" ומבואר בו כי אלו הצדיקים שכל מגמתם הוא לקיים את המצוות על דרך הסוד, והם מעיינים ומתייגעים בפנימיות חכמת הסוד, הנה מעלתם גדולה מאד, והם זוכים לנשמה מעולם האצילות ושכרם רב. ומבאר עוד כי עיקר הדבקות והעבודה השלימה היא דוקא במי שזכה לנשמה מאצילות הנ"ל. וכן זכה אברהם שנתעלה על ידי כשרון מעשיו וזכה לכך. ולפי שהשיג את מקור שורש טומאת נשי העמים, לכן לא רצה שיצחק ישא אשה מהם.

(מקור המאמר בזהר פרשת חיי שרה דף קל ע"א, בבאוריניו כרך ג עמ' נה-נו)

תָּא חֲזִי זַפְאִין אֵינּוֹן צְדִיקָא דְאַתְגְּנִיז לְהוּ כְּמָה טְבִין לְהֵוּא עֲלָמָא, וְלִית אֶתְר פְּנִימָאָה בְּכָל אֵינּוֹן, כְּאֵינּוֹן דִּידְעֵי רְזָא דְמֵאֲרִיהוֹן, וְיִדְעֵי לְאַתְדַּבְּקָא בְּהוּ בְּכָל יוֹמָא, עַל אֲלִין פְּתִיב (ישעיה סד ג) עֵין לֹא רְאֵתָהּ אֱלֹהִים זִוְלָתָהּ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לּוּ, מְאִי לְמַחְפָּה לּוּ כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (איוב לב ד) חֲפָה אֶת אֵיזֹב בְּדַבְרִים, וְאֲלִין אֵינּוֹן דְדַחֲקִין לְמִלָּה דְחֻכְמָתָא, וְדִיִּיקִין לָהּ, וּמְחַפְּאֵן לָהּ לְמַנְדַּע בְּרִירָא דְמִלָּה, לְאַשְׁתְּמוּדְעָא לְמֵאֲרִיהוֹן, אֲלִין אֵינּוֹן דְמֵאֲרִיהוֹן מְשַׁתַּבַּח בְּהוֹן בְּכָל יוֹמָא, אֲלִין אֵינּוֹן דְעֲאֲלִין בֵּין עֲלָאִין קְדִישִׁין, וְאֲלִין עֲאֲלִין כָּל תְּרַעֵי דְלְעִילָא, וְלִית מֵאֵן דִּימְחֵי בִידְהוֹן, זַפְאָה חוּלְקִיהוֹן בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי.

אָמַר רַבִּי חֵיִיא, תָּא חֲזִי דְאַבְרָהָם לָא בָּעָא לְאַתְעָרְבָא בְּנִשְׂי עֲלֵמָא, וְלֹאֲתַדְבָּקָא בְּשָׂאָר עַמִּין, בְּגִין דְּנִשְׂיִיא דְשָׂאָר עַמִּין אִינוּן סְאָבִין לְגוּבְרִיָּהּ וְלֹאִינוּן דְּמִתְדַּבְּקִין בְּהוּן, בְּגִין דְּכֵד אַבְרָהָם יָדַע חֲכָמְתָא, יָדַע עֲקָרָא וְשָׂרְשָׂא, וּמֵאָן אֲתַר נַפְקִי וְשִׁטְיִין רוּחֵי מְסָאָבִין בְּעֲלֵמָא, וְעַל דָּא אוּמֵי לְעַבְדֵיהּ דְּלֹא יִסְבּ אֲתַתָּא לְבְרִיהּ מְשָׂאָר עַמִּין.

מתוק מדבש

דקדושה, יָדַע עֲקָרָא וְשָׂרְשָׂא יָדַע עֵיקַר וְשׁוֹרֵשׁ שֶׁל כָּל דָּבָר, וּמֵאָן אֲתַר נַפְקִי וְשִׁטְיִין רוּחֵי מְסָאָבִין בְּעֲלֵמָא וִידַע מֵאִיזָה מְקוּם יוֹצְאוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת רוּחוֹת הַטְּמְאוֹת בְּעוֹלָם, וִידַע טוֹמְאוֹתָן שֶׁל נְשֵׁי הָעַמִּים וְעַל דָּא אוּמֵי לְעַבְדֵיהּ דְּלֹא יִסְבּ אֲתַתָּא לְבְרִיהּ מְשָׂאָר עַמִּין לְכֵן הִשְׁבִּיעַ אֶת עַבְדּוֹ שֶׁלֹּא יִקַּח אִשָּׁה לְבָנּוֹ מִשָּׂאָר הָעַמִּים אֲלֵא יֵלֵךְ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ וּמִשָּׁם יִקַּח לוֹ אִשָּׁה. (רמ"ק ומפרשים)

וכתוב אחר כך ויאמר אברהם אל עבדו וגו', ואשביעך וגו' אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני וגו', ומפרש אָמַר רַבִּי חֵיִיא, תָּא חֲזִי דְאַבְרָהָם לָא בָּעָא לְאַתְעָרְבָא בְּנִשְׂי עֲלֵמָא וְלֹאֲתַדְבָּקָא בְּשָׂאָר עַמִּין בָּא וְרָאָה כִּי אַבְרָהָם לֹא רָצָה לְהִתְעַרְבַּב בְּנִשְׂי הָעוֹלָם וְלְהִתְדַבֵּק בְּשָׂאָר עַמִּים, בְּגִין דְּנִשְׂיִיא דְשָׂאָר עַמִּין אִינוּן סְאָבִין לְגוּבְרִיָּהּ וְלֹאִינוּן דְּמִתְדַּבְּקִין בְּהוּן לְפִי שֶׁהַנְּשִׂים שֶׁל שָׂרָה הָעַמִּים הֵם מְטַמְאוֹת אֶת בְּעֻלְיָהֶן וְלֹאֹתָם הַמִּתְדַּבְּקִים בָּהֶן, בְּגִין דְּכֵד אַבְרָהָם יָדַע חֲכָמְתָא לְפִי שֶׁכִּשְׂאֻבְרָהֶם יָדַע חֲכָמָה

חיי שרה יום שלישי

מקור יצירת גוף ונשמת האדם

רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח וְאָמַר, (קהלת יב ז) וַיֵּשֶׁב הָעֶפְרָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה, תָּא חֲזִי פַד בְּרָא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, נָטַל עֶפְרִיָּה מֵאֶתֶר דְּמִקְדָּשָׁא, וּבְנָה גּוֹפִיָּה מֵאֲרֻבַּע סֻטְרִין דְּעֵלְמָא, דְּכֻלְהוּ יִהְיִבוּ לֵיהּ חֵילָא, לְבַתֵּר אֶתְרַק עֲלֵיהּ רוּחָא דְחַיִּי, כְּמָה דְאַתָּה אָמַר (בראשית ב ז) וַיִּפַּח בְּאָפִיו נְשָׁמַת חַיִּים וְגו', לְבַתֵּר קָם וַיֵּדַע דְּאִיהוּ מְעִילָא וְתַתָּא, וַיְכַדִּין אֶתְדַבֵּק וַיֵּדַע חֲכָמָה עֲלָאָה. כְּגוֹנוּנָא דָא פֶּל בַּר נָש דְּעֵלְמָא אִיהוּ פְּלִיל מְעִילָא וְתַתָּא, וְכָל אֵינּוֹן דִּידְעִין לְאֶתְקִדְשָׁא בְּהַאי עֵלְמָא פְּדָקָא יָאוּת, פַּד אוֹלִידוּ בַר מְשָׁכִין עֲלֵיהּ רוּחָא קִדְשָׁא מֵאֶתֶר דְּכָל קִדְוִשִׁין נְפָקִין מִגְּנִיָּה, וְאַלִּין אֶקְרוּן בְּנִין לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין דְּגּוֹפָא אֶתְעֵבִיד בְּקִדְוִשָׁה פְּדָקָא יָאוּת, הָכִי נְמִי יִהְבִּין לֵיהּ רוּחָא מֵאֶתֶר עֲלָאָה קִדְשָׁא פְּדָקָא חֲזִי וְהָא אֶתְמַר.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְזַמִּין בַּר נָש לְמִיָּהֵב חוֹשְׁבֵן עוֹבְדוּי עַד לָא יְפוּק מְעֵלְמָא, הַהוּא יוֹמָא יוֹמָא דְחוֹשְׁבֵן

מתוק מדבש

הַזְרִיָּה וְרוּחוֹ מְמַלְכוֹת דְּלֵאֲנִילוֹת וְנִשְׁמָתוֹ מוֹ"ס וְנִשְׁמָה לְנִשְׁמָה מֵאוֹ"ס שֶׁל עוֹלָם הַלְאֲנִילוֹת, לְבַתֵּר קָם וַיֵּדַע דְּאִיהוּ מְעִילָא וְתַתָּא אַחַר כֵּךְ קָם עַל רַגְלָיו וַיֵּדַע שֶׁהוּא כְּלוּל מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה, וְהִבִּין שְׂמוּתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה הוּא הַדַּעַת דְּקִדְוִשָׁה, וְנִתְּן אֵל לְבוֹ שְׁלֵא נִבְרָא לְהוֹרִיד חֶלֶק הַקִּדְוִשָׁה לְמַטָּה, אֵלֵא אֲדַרְבָּה זוֹ הִיא עֲבוּדָתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה לְהַעֲלוֹת חֶלֶק הַתַּחְתּוֹן לְמַעְלָה, וְהַתַּחֲלִיל לְדַקֵּק בְּחֻכְמָה, וַיְכַדִּין אֶתְדַבֵּק וַיֵּדַע חֲכָמָה עֲלָאָה וְאִזּוֹ הַשִּׁיג וַיֵּדַע חֻכְמָה עֲלִינוּה. (רמ"ק ומפּרָשִׁים)

כְּגוֹנוּנָא דָא פֶּל בַּר נָש דְּעֵלְמָא אִיהוּ פְּלִיל מְעִילָא וְתַתָּא כַּעֲיִן זֶה כָּל אָדָם שְׂבַעֲלוֹם הוּא כְּלוּל מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה, רִצָּה לְזַמֵּר מִנְשְׂמָה וּמִגּוֹף, וְכָל אֵינּוֹן דִּידְעִין לְאֶתְקִדְשָׁא בְּהַאי עֵלְמָא פְּדָקָא יָאוּת וְכָל אֵלוֹ שְׂוִידַעִים לְהַתְקַדֵּשׁ בְּתַשְׁמִישָׁם בּוּזָה הַעוֹלָם כְּרַאוּי, פַּד אוֹלִידוּ בַר מְשָׁכִין עֲלֵיהּ רוּחָא קִדְשָׁא מֵאֶתֶר דְּכָל קִדְוִשִׁין נְפָקִין מִגְּנִיָּה כְּשֶׁהֵם מוֹלִידִים בֵּן מִמְשִׁיכִים עֲלֵיוֹ רוּחַ קִדְוִשׁ וְנִשְׁמָה קִדְוִשָׁה מִמְקוֹם שְׂכָל הַקִּדְוִשׁוֹת יוֹצְאוֹת מִשֵּׁם דְּהֵינּוּ מִמְלַכּוֹת דְּאֲצִילוֹת, וְאַלִּין אֶקְרוּן בְּנִין לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאֵלוֹ נִקְרָאִים בְּנִים לְהַקְבִּיָּה, וְעֲלֵיהֶם נִאֲמַר בְּנִים אֲתֵם לֵה' אֱלֹהֵיכֶם, בְּגִין דְּגּוֹפָא אֶתְעֵבִיד בְּקִדְוִשָׁה פְּדָקָא יָאוּת לְפִי שֶׁהַגּוֹף נַעֲשֶׂה בְּקִדְוִשָׁה כְּרַאוּי, הָכִי נְמִי יִהְבִּין לֵיהּ רוּחָא מֵאֶתֶר עֲלָאָה קִדְשָׁא פְּדָקָא חֲזִי וְהָא אֶתְמַר לֵכֵן נּוֹתְנִים לוֹ לְהוֹלִיד רוּחַ קִדְוִשׁ וְנִשְׁמָה קִדְוִשָׁה מִמְקוֹם קִדְוִשׁ וְעֲלִין כְּרַאוּי וְכִבְרָא נִאֲמַר כֵּן בְּמִקּוֹם אַחֵר. (רמ"ק ומפּרָשִׁים)

תָּא חֲזִי בַּא וְרַאָה שְׂאִין הַנִּשְׁמָה קְשׁוּרָה בְּגוֹף בְּדֶרֶךְ הַטְּבַע אֵלֵא הִיא יוֹרֶדֶת לְמַטָּה מִמְקוֹם רֵם וְנִשְׂא, וְהַקְבִּיָּה שׁוֹלַחַה לְעוֹלָם הַזֶּה בְּכּוֹנָה עֲלִינוּה, לֵכֵן בְּשַׁעְתָּא דְזַמִּין בַּר נָש לְמִיָּהֵב חוֹשְׁבֵן עוֹבְדוּי עַד לָא יְפוּק מְעֵלְמָא בְּשַׁעֲהָ שֶׁהָאָדָם עֲתִיד לְתַת חֲשׁוֹבֵן עַל מַעֲשָׂיו עַד שְׁלֵא יוֹצֵא מִן הַעוֹלָם, הַהוּא יוֹמָא יוֹמָא דְחוֹשְׁבֵן אִיהוּ, דְּגּוֹפָא וְנִשְׁמָתָא יִהְיִי חוֹשְׁבֵנָא אוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם שֶׁל חֲשׁוֹבֵן, שֶׁהַגּוֹף וְהַנִּשְׁמָה יַחַד נּוֹתְנִים חֲשׁוֹבֵן עַל

"מֵאֲמַר מִקּוּר יִצְרַת גּוֹף וְנִשְׁמַת הָאָדָם" וּמְבַאֵר בּוֹ כִּי יִסּוּד גּוֹף הָאָדָם שֶׁנִּבְרָא מִן הָאָדָמָה הוּא מִן הָעֶפְרָר שֶׁמִּמְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָעֲלִיּוֹן שְׂבַעֲלוֹם הַיִּצִּירָה. וּמִקּוּר רוּחַ הַחַיִּים שְׂבּוֹ הוּא מִסּוּד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת, וְרַק בְּאָדָם יֵשׁ חֶלֶק הַדַּעַת דְּקִדְוִשָׁה. וּמְבַאֵר שֶׁעַל כֵּן צִרַךְ הָאָדָם לְהַתְקַדֵּשׁ בְּזִיוּגוֹ וּבּוּזָה יִמְשִׁךְ לְבִנּוֹ נִשְׁמוֹת קִדְוִשׁוֹת וְעֲלִינוֹת מִמְלַכּוֹת דְּאֲצִילוֹת. וּמְבַאֵר עוֹד שֶׁמֵרַם פְּטִירַת הָאָדָם עֲדִיין בְּהִיוֹתוֹ מִחוּבֵר בְּגוֹף וְנִשְׁמָה, אִזּוֹ הוּא נּוֹתֵן דִּין וְחֲשׁוֹבֵן עַל מַעֲשָׂיו. וּבְפְטִירַתוֹ נִפְרָדִים הַגּוֹף וְהַנִּשְׁמָה, וְהַגּוֹף חוֹזֵר לְעֶפְרָר, עַד וּמִן הַתַּחֲיָה שְׁחוֹזְרִים הֵם לְהַתְחַבֵּר כְּמִקּוּרָם, וְהַתַּחֲיָה תְּהִיָּה עַל יְדֵי מַלְּ שֶׁהוּא אוֹר עֲלִיוֹן. וְאִזּוֹ יִבּוֹטֵל הַיִּצֵּר הַרַע וּמְמִילָא תְּבוּטָל הַמִּיתָה מִן הָעוֹלָם.

(מִקּוּר הַמֵּאֲמַר בּוּזָה פְּרַשְׁתָּ חַיִּי שְׂרָה דִּף קַל ע"ב - קַלָּא ע"א, בְּבִיאורֵינוּ כַּרְךָ ג' ע"ב - צ"ק)

מוֹצָא צוּזָה"ק פ' קְדוּשִׁים דִּף פַּג ע"א, כִּי גּוֹפּוֹ שֶׁל אָדָם הַרְאָשׁוֹן נִזְרָא מִעֶפְרָר צִיַּת הַמִּקְדָּשׁ הָעֲלִיּוֹן שְׂבַעֲלוֹם הַיִּצִּירָה, וְזוּ"ן דְּלִיצִירָה הוֹלִידוֹ אֵת גּוֹפוֹ, וּמוֹז"ן דְּלֵאֲנִילוֹת נִשְׁמָתָה לּוֹ נִשְׁמָתוֹ, וְעִי"ש צְפִירוּשָׁנוּ, וְעִי"ן צִשְׁט"ל פ"א צמ"ק מַעֲנִין מַעֲלָת נִר"ן שֶׁל אָדָם הַרְאָשׁוֹן, וְזִוָּה תַּצִּין צַע"ה מֵאֲמַר הַצָּא.

רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח וְאָמַר לְפָרֵשׁ מַה שֶּׁכְּתוּב וַיֵּשֶׁב הָעֶפְרָר פִּירוּשׁ גּוֹף הָאָדָם שֶׁנִּבְרָא מִעֶפְרָר יוֹשֵׁב עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב כִּי עֶפְרָר וְאֵל עֶפְרָר תָּשׁוּב, וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה פִירוּשׁ שֶׁהָרוּחַ וְהַנִּשְׁמָה חוֹזְרוֹת לְעֲלוֹת לְמַעְלָה לְהַמְלַכּוֹת אֲשֶׁר הִיא נִתְּנָתָם בְּגוֹף הָאָדָם, תָּא חֲזִי פַד בְּרָא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם בַּא וְרַאָה כְּשֶׁבְרָא הַקְבִּיָּה אֵת אָדָם הַרְאָשׁוֹן, נָטַל עֶפְרִיָּה מֵאֶתֶר דְּמִקְדָּשָׁא לְקַח אֵת הָעֶפְרָר לְצוּרֵךְ בְּרִיאַת גּוֹפוֹ מִמְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָעֲלִיּוֹן שְׂבַעֲלוֹם הַיִּצִּירָה, וּבְנָה גּוֹפִיָּה מֵאֲרֻבַּע סֻטְרִין דְּעֵלְמָא וּבְנָה אֵת גּוֹפוֹ מִד' רוּחוֹת הָעוֹלָם, לְכַּה לְזַמֵּר צִחַת חַגְמָ"ס דְּלִיצִירָה שֶׁהֵם כְּנַגַּד ד' רוּחוֹת הָעוֹלָם וְד' יְסוּדוֹת שֶׁהֵם כְּנַגַּד ד' אוֹתוּמוֹת הו"ו"ה, דְּכֻלְהוּ יִהְיִבוּ לֵיהּ חֵילָא שְׂכּוֹלָם נִתְּנוּ לוֹ מִכַּחַם, לְבַתֵּר אֶתְרַק עֲלֵיהּ רוּחָא דְחַיִּי אַחֵר כֵּךְ הִרִיק וְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיו הַקְבִּיָּה רוּחַ חַיִּים מִיִּסּוּד זו"ן לְאֲנִילוֹת כְּמָה דְאַתָּה אָמַר וַיִּפַּח בְּאָפִיו נְשָׁמַת חַיִּים וְגו' פִּירוּשׁ כִּי נִפְשׁוֹ הִיָּתָה מִעוֹלָם

אִיהוּ דְגוּפָא וְנִשְׁמָתָא יְהִיב חוּשְׁפָנָא, לְבַתֵּר נִשְׁמָתָא אֲתַפְרָשָׁא מִיְנִיהּ, וְגוּפָא תָּב לְאַרְעָא, וְכֹלָא תָּב לְאַתְרֵיהּ דְּאַתְנָסִיב מִתְמָן וְהָא אֻקְמוּהּ, עַד זְמָנָא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא זְמִין לְאַחֵיָא מִתְיָא פְּלָא גְנִיז קַמִּיהּ, וְהָהוּא גוּפָא מִמָּשׁ וְהָיָא נִשְׁמָתָא מִמָּשׁ זְמִין קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְאַתְבָּא לְעֵלְמָא פְּמִלְקֵדְמִין, וְלַחֲדָתָא אֲנַפִּי עֲלֵמָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (ישעיה כו יט) יִחִיו מִתֵּיךְ נְבִלְתֵי יְקוּמוּן, וְהָיָא נִשְׁמָתָא מִמָּשׁ גְּנִיזָא קַמִּי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְתַבְתָּ לְאַתְרָהּ פְּפּוּם אֲרַחָהָא, פְּמָה דָּאֵת אָמַר וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָהּ.

וְלְזְמָנָא דְזְמִין קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְאַחֵיָא מִתְיָא, זְמִין אִיהוּ לְאַרְקָא טְלָא מְרִישִׁיהּ עֲלֵייהוּ, וּבִהָהוּא טְלָא יְקוּמוּן פְּלָא מַעְפְּרָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (שם) פִּי טַל אֲוֹרוֹת טַלְךָ, מֵאֵי טַל אֲוֹרוֹת, אֲוֹרוֹת מִמָּשׁ, מֵאִינוּן נְהוּרִין דְּלַעֲיֵלָא, דְּבַהוּן זְמִין לְאַרְקָא חֵיין לְעֵלְמָא, בְּגִין דְּאֵילְנָא דְחֵיין, יְרִיק חֵיין דְּלָא פְּסֻקִין לְעֵלְמִין, דְּהָא הִשְׁתָּא פְּסֻקִין, בְּגִין דְּהָא חוּיָא בִישָׁא שְׁלֵטָא וְאַתְפְּסִיָּא סִיְהָרָא, וּבְגִין פְּךָ פְּכָ"יִכּוּל פְּסֻקִין מִימּוֹי, וְחֵיין לָא שְׁלֵטִין בְּעֵלְמָא פְּדָקָא יְאוּת.

וּבִהָהוּא זְמָנָא הָהוּא יֵצֵר הָרַע דְּאִיהוּ חוּיָא בִישָׁא יִסְתַּלַּק מִעֵלְמָא וְיַעֲבֵר לִיהּ קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, פְּמָה דְּאַתְמַר (זכריה יג ב) וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעַבִּיר מִן הָאָרֶץ, וְלְבַתֵּר דְּאִיהוּ יִתְעַבֵּר מִעֵלְמָא, סִיְהָרָא לָא אֲתַפְּסִיָּא, וְנַהֲרָא דְנִגִּיד וְנִפְיָק לָא יִפְסֻקוּן מְבוּעוּי, וּבְדִין פְּתִיב (ישעיה ל כו) וְהָיָה אֹרֶךְ הַלְּבָבָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה, וְאֹרֶךְ הַחֲמָה יְהִיָּה שְׁבַעֲתַיִם כְּאֹרֶךְ שְׁבַעֲתַיִם הַיָּמִים וְגו'.

מתוק מדבש

של מעלה, דְּבַהוּן זְמִין לְאַרְקָא חֵיין לְעֵלְמָא שְׁבַח עֵתִיד הַקב"ה לְהַרְיֵק חֵיין לְעוֹלָם, רְצָה לומר כִּי כָל הָעוֹלָמוֹת וְאִפִּילוּ הַסְפִירוֹת יִתְחַדְּשׁוּ לָהֶם חֵיין מִפְּנֵי חִידוּשׁ הָעוֹלָמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים, בְּגִין דְּאֵילְנָא דְחֵיין כִּי עֵץ הַחַיִּים שְׁהוּא ז"ל, יְרִיק חֵיין דְּלָא פְּסֻקִין לְעֵלְמִין יִשָּׁאב חֵיין מִלְּמַעְלָה וְיִשְׁפִיעַם לַתַּחְתּוֹנִים וְלֹא יִהְיוּ נִפְסָקִים עוֹד לְעוֹלָם, דְּהָא הִשְׁתָּא פְּסֻקִין כִּי עֲתָה בְּגִלוֹת מִפְּנֵי פְּגַם הַתַּחְתּוֹנִים חֵיין נִפְסָקִים, בְּגִין דְּהָא חוּיָא בִישָׁא שְׁלֵטָא לְפִי שְׁהַנְחֵשׁ הָרַע שְׁהוּא הָרַע שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם, וְאַתְפְּסִיָּא סִיְהָרָא וְהַלְבָּנָה שְׁהִיא הַמַּלְכוּת מְכוּסָה מִלְּהַתִּיחַד עִס ז"ל, וּמִלֵּךְ צֵלָא מִלְּכָה אִינוּ מִלֵּךְ כְּרָאוּי לִכּוֹן אִין ז"ל יִכּוֹל לְהַשְׁפִיעַ חֵיין אֲרוּכִים צֵלִי הַפֶּסֶק, וּבְגִין פְּךָ פְּכָ"יִכּוּל פְּסֻקִין מִימּוֹי לִכּוֹן נִפְסָקִים שְׁפַע מִימּוֹי, דְּהֵיִינוּ וְחֵיין לָא שְׁלֵטִין בְּעֵלְמָא פְּדָקָא יְאוּת וְהַחֵיין לֹא שׁוֹלְטִים בְּעוֹלָם כְּרָאוּי.

כל מעשיהם, לְבַתֵּר נִשְׁמָתָא אֲתַפְרָשָׁא מִיְנִיהּ אַחַר כֵּךְ הַנְשַׁמָּה נִפְרַדַת מִהַגּוּף, וְגוּפָא תָּב לְאַרְעָא וְהַגּוּף שְׁנִבְרָא מַעְפֵּר חוּזֵר וְשׁוֹב לְעַפְרָא, וְכֹלָא תָּב לְאַתְרֵיהּ דְּאַתְנָסִיב מִתְמָן וְהָא אֻקְמוּהּ וְהַכֵּל שׁוֹב לְמַקּוּמוֹ שְׁנִלְקַח מִשָּׁם וְכִבֵּר בִּיאֲרוּהוּ, עַד זְמָנָא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא זְמִין לְאַחֵיָא מִתְיָא פְּלָא גְנִיז קַמִּיהּ וְעַד הַזְמָן שְׁהַקב"ה עֵתִיד לְהַחִיֹּת אֶת הַמֵּתִים הַכֵּל גְּנוּז לְפָנָיו, רְצָה לומר שְׁהַנְשַׁמָּה גְּנוּזָה עִם הַנְשַׁמּוֹת, וְהַגּוּף גְּנוּז בְּקִבְרָא, וְהָהוּא גוּפָא מִמָּשׁ וְאוֹתוֹ הַגּוּף מִמָּשׁ, רְצָה לומר אֹתוֹ הָעֵצִים הַנִּשְׁאָר בְּקִבְרָא וְאוֹתוֹ הָעֵפֶר שְׁנַעֲשָׂה מִבְּלוֹי הַגּוּף מֵהֶם יַעֲשֶׂה הַקב"ה גּוּף חֲדָשׁ מֵאִיר וּוּךְ, וְהָיָא נִשְׁמָתָא מִמָּשׁ זְמִין קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְאַתְבָּא לְעֵלְמָא פְּמִלְקֵדְמִין וְאוֹתָהּ הַנְשַׁמָּה מִמָּשׁ שְׁהִיתָה בְּגוּף בְּעוֹלָם הַזֶּה עֵתִיד הַקב"ה לְהַחֲזִירָהּ לְעוֹלָם כְּבַתְחִילָהּ, וְלַחֲדָתָא אֲנַפִּי עֲלֵמָא וְלַחֲדָשׁ פְּנֵי הָעוֹלָם, כִּי כִמוֹ שְׁהַגּוּפִים יִזְדַּכְּכוּ כֵּךְ יִזְדַּכֵּךְ הָעוֹלָם, וְיֵצֵא מִגְּשַׁמְיֹתוֹ שְׁנַתְּגַשֵּׁם בַּחֲטָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן, הָדָא הוּא דְכְּתִיב יִחִיו מִתֵּיךְ נְבִלְתֵי יְקוּמוּן פִּירוּשׁ יִחִיו הַמֵּתִים וְיִקּוּמוּ הַגּוּפִים, וְהָיָא נִשְׁמָתָא מִמָּשׁ גְּנִיזָא קַמִּי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְאוֹתָהּ הַנְשַׁמָּה מִמָּשׁ גְּנוּזָה לְפָנֵי הַקב"ה, וְתַבְתָּ לְאַתְרָהּ פְּפּוּם אֲרַחָהָא וְתַחֲזוֹר לְמַקּוּמָהּ פִּירוּשׁ לְגוּפָהּ הַקּוּדֵם כְּפִי דְרִכָּה הָרָאוּי לָהּ, פְּמָה דָּאֵת אָמַר וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָהּ הִרִי שְׁהַנְשַׁמָּה גְּנוּזָה לְפָנֵי הַקב"ה.

וְלְזְמָנָא דְזְמִין קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְאַחֵיָא מִתְיָא וְלֹאֲוֹתוֹ הַזְמָן שְׁעֵתִיד הַקב"ה לְהַחִיֹּת אֶת הַמֵּתִים, זְמִין אִיהוּ לְאַרְקָא טְלָא מְרִישִׁיהּ עֲלֵייהוּ עֵתִיד הַקב"ה לְהוֹרִיק טַל מֵרָאוּשׁוֹ עֲלֵיהֶם, רְצָה לומר לְהַשְׁפִיעַ טַל תַּחֲמִיהּ מִרִישָׁא דְז"ל לְרִישָׁא דְמַלְכוּת וּמִמְנָה לְעוֹלָם הַזֶּה לְהַחִיֹּת הַמֵּתִים, וּבִהָהוּא טְלָא יְקוּמוּן פְּלָא מַעְפְּרָא וּבִזְוָה הַטַּל יְקוּמוּ כָל הַמֵּתִים מַעְפֵּר הָדָא הוּא דְכְּתִיב פִּי טַל אֲוֹרוֹת טַלְךָ פִּירוּשׁ בְּמַצּוּדוֹת שְׁאוֹרוֹת הוּא שֵׁם צִמַח מֵה, לִכּוֹן שׁוֹאֵל מֵאֵי טַל אֲוֹרוֹת וְאִמַר אֲוֹרוֹת מִמָּשׁ דְּהֵיִינוּ מֵאִינוּן נְהוּרִין דְּלַעֲיֵלָא מֵאוֹתָם הָאוֹרוֹת

חיי שרה יום רביעי

שבח התורה ומעלת העוסקים בה

רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט יח) גַּל עֵינַי וְאֶבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ, כִּמָּה אֵינּוֹן בְּנֵי נִשְׂא טַפְשֵׁיין, דְּלֹא יַדְעִין וְלֹא מִסְתַּפְּלִין לְאַשְׁתְּדָּלָא בְּאוֹרֵייתָא, בְּגִין דְּאוֹרֵייתָא כֹּל חֵיין וְכֹל חֵירוֹ וְכֹל טוֹב בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי, חֵיין אֵינּוֹן בְּעֵלְמָא דִּין, דִּיזְכּוֹן לְיוֹמִין שְׁלָמִין בְּהַאי עֵלְמָא, כִּמָּה דְאַתְּ אָמַר (שמות כג כו) אֶת מִסְפַּר יְמֵיךָ אֲמַלֵּא, וְלְיוֹמִין אֲרִיכִין בְּעֵלְמָא דְאַתִּי, בְּגִין דְּאֵינּוֹן חֵיין שְׁלִמִין, אֵינּוֹן חֵיין דְּחֵירוֹ, חֵיין בְּלֹא עֲצִיבוֹ, חֵיין דְּאֵינּוֹן חֵיין.

חֵירוֹ בְּעֵלְמָא דִּין חֵירוֹ דְּכֹלָא, דְּכָל מֵאן דְּאַשְׁתְּדָּל בְּאוֹרֵייתָא לֹא יִכְלִין לְשַׁלְטָאָה עֲלוּי כָּל עַמִּין דְּעֵלְמָא, וְאִי תִימָא אֵינּוֹן בְּנֵי שְׂמַד, גְּזָרָה הִיא מְלַעֲיָלָא, כְּגוֹן רַבִּי עֲקִיבָא וְחֲבֵרָיו, וְכִף סְלִיק בְּמַחְשָׁבָה, חֵירוֹ דְּמִלְאַף הַמּוֹת דְּלֹא יִכִּיל לְשַׁלְטָאָה עֲלוּי, וְהָכִי הוּא וְדָאִי, דְּאִי אָדָם הָוָה אֲתַדְּבַק בְּאֵילָנָא דְּחֵיין דְּאֵיהוּ אֹרֵייתָא, לֹא גָרִים מוֹתָא לִיהּ וְלִכְל עֵלְמָא, וּבְגִין כִּף פֶּד יְהֵב קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אֹרֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל, מָה פְּתִיב בְּהָ (שמות לב טז) חֲרוֹת עַל הַלּוּחֹת וְהָא אוֹקְמוּהָ, וְאַלְמָלָא אֵינּוֹן לֹא חָטוּ וְשִׁבְקוּ אֵילָנָא דְּחֵיין,

מתוק מדבש

אֵינּוֹן חֵיין דְּחֵירוֹ הֵם חֵיים שֶׁל שְׂמַחָה כִּי אִזּוּ יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשֵׁיו, חֵיין בְּלֹא עֲצִיבוֹ חֵיים בְּלֹא עֲצוּבוֹת, כִּי הַעֲצוּבוֹת הֵינּוּ מִצַּד הַחִיצוֹנִים, חֵיין דְּאֵינּוֹן חֵיין חֵיים שְׁנִקְרָאִים חֵיים אֲמֵתִים. (רמ"ק ומפרשים)

וְעַתָּה מִפְּרַשׁ אֶת עֲנִין הַחֵירוֹת, וְאָמַר חֵירוֹ בְּעֵלְמָא דִּין חֵירוֹ דְּכֹלָא הַתּוֹרָה נוֹתֵנָת לְאָדָם חֵירוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה הֵינּוּ חֵירוֹת מִכָּל מִינֵי שְׂעוּבָה הַמְּבַטֵּל אֶת הָאָדָם מִתּוֹרָה, דְּכָל מֵאן דְּאַשְׁתְּדָּל בְּאוֹרֵייתָא לֹא יִכְלִין לְשַׁלְטָאָה עֲלוּי כָּל עַמִּין דְּעֵלְמָא שְׂכַל מִי שְׂעוּסָק בְּתוֹרָה לֹא יִכְלִים לְשַׁלּוֹט עֲלוּי כָּל עַמִּי הַעוֹלָם. וְאִי תִימָא אֵינּוֹן בְּנֵי שְׂמַד וּמִקְשָׁה הָרִי אוֹתָם בְּנֵי שְׂמַד שֶׁנִּהְרְגוּ הֵגַם שְׂעוּסָקוֹ בְּתוֹרָה, וּמִתְרִין גְּזָרָה הִיא מְלַעֲיָלָא הוּא גְּזָרָה מִלְּמַעְלָה לְטַעַם הַנּוֹדֵעַ לְהַקְב"ה, כְּגוֹן רַבִּי עֲקִיבָא וְחֲבֵרָיו כְּגוֹן הַעֲשָׂרָה הַרוּגִי מַלְכוּת, וְכִף סְלִיק בְּמַחְשָׁבָה וְכִן עֲלֵתָה הַגְּזָרָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּמַחְשָׁבָה, וְרַנָּה לֹמַר צִי"ס דְּחִמְמָה שְׁהִיא סוּד הַמַּחְשָׁבָה זֶה סְדוּמִים כָּל דְּנִימִים הַנִּסְתָּרִים מִזְּנֵי אָדָם וְלֹא נִתְגַּלָּה לְמַטָּה טַעַם הַגְּזָרָה, אֲבָל בְּדֶרֶךְ כָּל הַתּוֹרָה הִיא חֵירוֹ דְּמִלְאַף הַמּוֹת דְּלֹא יִכִּיל לְשַׁלְטָאָה עֲלוּי חֵירוֹת מִמֶּלֶךְ הַמּוֹת שֶׁלֹּא יִכֹּל לְשַׁלּוֹט עֲלוּי, וְהָכִי הוּא וְדָאִי דְּאִי אָדָם הָוָה אֲתַדְּבַק בְּאֵילָנָא דְּחֵיין דְּאֵיהוּ אֹרֵייתָא וְכִן הוּא בְּרוּר שְׂאֵם אָדָם הִיא שְׂאֵם הַיָּדֵים מִתְּדַבֵּק בְּעֵץ הַחַיִּים שֶׁהוּא הַתּוֹרָה, לֹא גָרִים מוֹתָא לִיהּ וְלִכְל עֵלְמָא לֹא הִיא גּוֹרֵם מִיתָה לוֹ וְלִכְל הַעוֹלָם, וּבְגִין כִּף פֶּד יְהֵב קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אֹרֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל וְלִכְן כִּשְׁנַתְּ הַקְב"ה אֶת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מָה פְּתִיב בְּהָ חֲרוֹת עַל הַלּוּחֹת וְהָא אוֹקְמוּהָ אֶל תְּקֵרֵי חֲרוֹת אֵלָּא חֵירוֹת, וְדַרְשׁוּ חֲז"ל חֵירוֹת מִמֶּלֶךְ הַמּוֹת, וְאַלְמָלָא אֵינּוֹן לֹא חָטוּ וְשִׁבְקוּ אֵילָנָא דְּחֵיין וְאֵם בְּנֵי דוֹר

"מאמר שבח התורה ומעלת העוסקים בה" ומבואר בו כי התורה כוללת כל חיים וכל טוב בעולם הזה ובעולם הבא, ומבאר שמי שעוסק בתורה זוכה לחירות מכל שעבוד, ואין האומות יכולים לשלוט בו, ואין מלאך המות שולט עליו, כי מת במיתת נשיקה ונדבק בשכינה הקדושה. ואפילו אם ימצא שהעוסק בתורה חטא, הנה בזכות תורתו מייסרו הקב"ה מעט בעולם הזה, ונטהר או שנכנס לשעה קלה לגיהנם ועצם כניסתו היא כפרתו וטהרתו, ומשם זוכה בקביעות לחירות ולחיי עולם בן עדן.

(מקור המאמר בזה פרשת חיי שרה דף קלא ע"ב - קלב ע"א, בבאוריני כרך ג עמ' קח-קיא)

רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח בִּשְׂבַח הַתּוֹרָה וְאָמַר מָה שְׂכַתּוּב גַּל עֵינַי וְאֶבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ הֵנָּה כִּמָּה אֵינּוֹן בְּנֵי נִשְׂא טַפְשֵׁיין דְּלֹא יַדְעִין וְלֹא מִסְתַּפְּלִין לְאַשְׁתְּדָּלָא בְּאוֹרֵייתָא כִּמָּה בְּנֵי אָדָם טַפְשֵׁים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְלִים לְעוֹסֵק בְּתוֹרָה, בְּגִין דְּאוֹרֵייתָא כֹּל חֵיין וְכֹל חֵירוֹ וְכֹל טוֹב בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי אֵיהוּ (ה"ג ד"ח) לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה כּוֹלֵלָת כָּל חֵיים וְכָל חֵירוֹת וְכָל טוֹב בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וְרַנָּה לֹמַר הַתּוֹרָה שְׁהִיא סוּד הַתְּפִאֲרָה הוּא מִקְצֵל חַיִּים מִן הַמַּחְמָה, וְחֵירוֹת מִהַצְּנִינָה, וְכָל טוֹב מִן הַדַּעַת, וּמִפְּרַשׁ עֲנִין הַחַיִּים וְאָמַר חֵיין אֵינּוֹן בְּעֵלְמָא דִּין הַתּוֹרָה הִיא הַנּוֹתֵנָת חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה, דִּיזְכּוֹן לְיוֹמִין שְׁלָמִין בְּהַאי עֵלְמָא שִׁיזְכוּ לַיְמִים שְׁלָמִים וּמְלָאִים בְּזֶה הַעוֹלָם כִּמָּה דְאַתְּ אָמַר אֶת מִסְפַּר יְמֵיךָ אֲמַלֵּא פִירוּשׁ אֲמַלֵּא בְּנַחַת וּבְשִׂמְחָה, וְרַנָּה לֹמַר יְמֵים הַשְּׁלָמִים נִשְׁפָּעִים מִהו"ק ד'ז"א וּמִמְלֻכוֹת הַיּוֹנְקִים מִהַצְּנִינָה וְהֵם הַמִּנְהַיְגִים אֶת עוֹלָם הַזֶּה, וְגַם וְלְיוֹמִין אֲרִיכִין בְּעֵלְמָא דְאַתִּי וְיִזְכֶּה לַיְמִים אֲרוּכִים בְּעוֹלָם הַבָּא הַנִּשְׁפָּעִים מֵאֲרִיךְ אֲנִפִין צְנִינָה שְׁהִיא סוּד עוֹלָם הַבָּא, בְּגִין דְּאֵינּוֹן חֵיין שְׁלִמִין לְפִי שֶׁעוֹלָם הַבָּא הוּא חַיִּים שְׁלָמִים,

לֹא גִרְמוּ מוֹתָא לְעֵלְמָא פְּמִלְקִדְמִין, וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר (תהלים פב ו) אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן פְּלִכֶם, חִבְלָתוֹן גְּרַמִּיכוֹן, אֲכֹן פְּאָדֶם תְּמוֹתוֹן וְגו', וְעַל דָּא פִּלְ מַאֲן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא לֹא יִכִּיל לְשִׁלְטָאָה עַלּוּי הַהוּא חוּיָא בִּישָׂא דְאַחֲשִׁיף עַלְמָא.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, אִי הָכִי מִשָּׁה אֲמַאי מִית, דְּאִי הָכִי פִּיּוֹן דְּלֹא חָב לָא יְמוֹת, אָמַר לִיה וּדְאִי מִית, אָבֵל לֹא שְׁלֵטָא בִּיה קְאֲמְרִינָן, אֲלֵא לֹא מִית עַל יְדוּי, וְלֹא אִסְתָּאב בִּיה, וְלֹא מִית וּדְאִי, אֲלֵא אֲתַדְבַּק בְּשִׁכְנֵיתָא וְאָזִיל לְחַיֵּי עַלְמָא, וְהָאִי חֵי אֲקָרִי, פְּמָה דְּאוּקִימְנָא דְכְּתִיב (ש"ב כג כ) וּבְנֵיהוּ בֶן יְהוֹדָע בֶּן אִישׁ חֵי וְגו', וְעַל דָּא פִּלְ מַאֲן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא חִירוּ אֵית לִיה מַכְלָא, בְּעַלְמָא דִּין מְשַׁעְבּוּדָא דְשָׁאָר עַמּוּן, חִירוּ בְּעַלְמָא דְאֲתִי בְּגִין דְּלֹא יִתְבַּעוֹן מַנְיָה דִּינָא בְּהַהוּא עַלְמָא פְּלִל.

תָּא חֲזִי בְּאוֹרֵייתָא פְּמָה רְזִין עַלְאִין סְתִימִין אֵית בָּהּ, בְּגִין פֶּךָ פְּתִיב (משלי ג טו) יִקְרָה הֵיא מִפְּנִינִים, פְּמָה גְּנִיזִין טְמִירִין אֵית בָּהּ, וְעַל דָּא פִּד אִסְתַּפַּל דְּוֹד בְּרוּחָא דְחֻכְמָתָא, וְיָדַע פְּמָה פְּלִיאָן נְפָקִין מְאוֹרֵייתָא, פְּתַח וְאָמַר (תהלים קיט יח) גַּל עֵינַי וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ.

מתוק מדבש

כזה נקרא חי, פְּמָה דְּאוּקִימְנָא כמו שאמרו חז"ל במס' ברכות דף יח ע"ב, דְּכְתִיב וּבְנֵיהוּ בֶן יְהוֹדָע בֶּן אִישׁ חֵי וְגו' שאפילו במיתתו נקרא חי, וְעַל דָּא פִּלְ מַאֲן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא חִירוּ אֵית לִיה מַכְלָא ועל כן כל מי שעוסק בתורה יש לו חירות מכל, ומפרש בְּעַלְמָא דִּין מְשַׁעְבּוּדָא דְשָׁאָר עַמּוּן בעולם הזה יש לו חירות משעבוד של שאר העמים, חִירוּ בְּעַלְמָא דְאֲתִי בְּגִין דְּלֹא יִתְבַּעוֹן מַנְיָה דִּינָא בְּהַהוּא עַלְמָא פְּלִל ויש לו חירות בעולם הבא שלא יתבעו ממנו דין בעולם העליון כלל, הנה לא אמר שלא יתבעו ממנו חשבון כלל, שאין לך מי שאינו נותן דין וחשבון כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אלא בזכות התורה שלמד הקב"ה מייסרו בעולם הזה עד שנטהר מעונותיו ונכנס בטהרה לעולם הבא, אי נמי שנכנס לגיהנם וכניסתו שם נחשבת לו לעונש ונטהר שם בלי צער ואין אור של גיהנם שולט בו לייסרו. (רמ"ק ומפרשים)

תָּא חֲזִי בְּאוֹרֵייתָא פְּמָה רְזִין עַלְאִין סְתִימִין אֵית בָּהּ בא וראה כמה סודות עליונים סתומים יש בתורה, בְּגִין פֶּךָ פְּתִיב יִקְרָה הֵיא מִפְּנִינִים פִּירוּשׁ יִקְרָה הֵיא מַחֲמַת הַפְּנִימִיּוֹת שְׁבָה, כִּי פְּמָה גְּנִיזִין טְמִירִין אֵית בָּהּ כמה אוצרות נסתרות יש בה, וְעַל דָּא פִּד אִסְתַּפַּל דְּוֹד בְּרוּחָא דְחֻכְמָתָא ועל כן כשהסתכל דוד בתורה ברוח החכמה שבו, וְיָדַע פְּמָה פְּלִיאָן נְפָקִין מְאוֹרֵייתָא וידע כמה דברים נפלאים יוצאים מהתורה, פְּתַח וְאָמַר גַּל עֵינַי וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ שגם אני אזכה להביט ולהשיג את הנפלאות שבתורה. (רמ"ק ומפרשים)

המדבר לא היו חוטאים בעגל ולא עזבו את התורה שהיא עץ החיים, לֹא גִרְמוּ מוֹתָא לְעֵלְמָא פְּמִלְקִדְמִין לא היו גורמים מיתה לעולם כמו אדם הראשון, וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לישראל אחר קבלת התורה אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן פְּלִכֶם פִּירוּשׁ שאתם כמלאכים שאין המות שולט בהם, חִבְלָתוֹן גְּרַמִּיכוֹן ולפי שחטאתם בעגל והשחתם לעצמכם, לכן אֲכֹן פְּאָדֶם תְּמוֹתוֹן וְגו' שתמותו כמו אדם הראשון, וְעַל דָּא פִּלְ מַאֲן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא ועל כן כל מי שעוסק בתורה, לֹא יִכִּיל לְשִׁלְטָאָה עַלּוּי הַהוּא חוּיָא בִּישָׂא דְאַחֲשִׁיף עַלְמָא לא יכול לשלוט עליו אותו הנחש הרע שהוא מלאך המות שהחשיך פני העולם. (רמ"ק ור"א ג ומפרשים)

אָמַר רַבִּי יִיסָא לְרַבִּי אֲלֵעָזָר, אִי הָכִי מִשָּׁה אֲמַאי מִית אם כן לדברך למה מת משה, דְּאִי הָכִי פִּיּוֹן דְּלֹא חָב לָא יְמוֹת שֵׁם כֵּן שֵׁרַק חֲטָא גּוֹרֵם הַמִּיתָה כִּיּוֹן שְׁהוּא לֹא חֲטָא בַּעַל לֹא יְמוֹת, וְגַם אִם הַתּוֹרָה נוֹתֵנָת חַיִּים וּדְאִי רֵאוּי שְׁלֹא יְמוֹת כִּי לֹא הָיָה עוֹד מִי שְׁנִדְבַק בַּעַץ הַחַיִּים כְּמוֹהוּ אֲשֶׁר עַל יְדוֹ נִיתְנָה הַתּוֹרָה, אָמַר לִיה וּדְאִי מִית אמר לו רבי אלעזר ודאי מת משה מחמת תיקון חטא אדם הראשון, אָבֵל לֹא שְׁלֵטָא בִּיה קְאֲמְרִינָן אבל מה שאמרנו שהדבוק בעץ החיים אינו מת רצה לומר שאינו שולט בו מלאך המות, אֲלֵא לֹא מִית עַל יְדוּי אלא הכונה שלא ימות על ידו ותצא נשמתו בנשיקה ומיתה כזו לא נקראת מיתה, וְלֹא אִסְתָּאב בִּיה וְגַם וְלֹא נִטְמָא בו, וְלֹא מִית וּדְאִי לִכֵּן נַחֲשָׁב כְּאִילוּ לֹא מֵת, אֲלֵא אֲתַדְבַּק בְּשִׁכְנֵיתָא וְאָזִיל לְחַיֵּי עַלְמָא וְהָאִי חֵי אֲקָרִי אלא התדבק בשכינה והלך לחיי העולם ואיש

לזן לאעלא צלותיה, אל דמעתי אל תחרש, דא אעיל קמי מלפא, ולית תרעא דקאים קמיה, ולעולם לא אהדרו דמעין בריקניא.

תו הא פתיב הקא תלת דרגין, תפלה, שועה, דמענה, לקביל אלין תלת אחרנין, פי גר אנכי עמך, לבתר תושב, לבתר פכל אבותי, עקרא דעלמא.

תא חזי, צלותא דבר נש מעומד, בגין דתרי צלותא נינהו, חד מיושב וחד מעומד, ואינון חד, לקביל תרין דרגין תפלה של יד ותפלה של ראש, לגבי יום ולילה, וכלא חד, אוף הקא תפלה מיושב לגבי תפלה של יד, לאתקין לה פמאן דאתקין לכלה וקשיט לה לאעלאה לחופה, הכי נמי מקשטין לה ברזא דרתיכאה ומשירייהא, יוצר משרתים ואשר משרתיו, והאופנים וחיית הקדש וכו', ועל דא צלותא מיושב. פיין דעאלת לגבי מלפא עלאה, ואיהו אתי לקבלא לה, פדין אנון קיימין קמי מלפא עלאה, דהא פדין דכורא אתחבר בנוקבא, ובגין כך לא יפסיק בין גאולה לתפלה.

ובגין דבר נש קאים קמי מלפא עלאה, נטל ארבע אמות לצלותיה, ואוקמוה דבשיעורא בשיעורא

מתוק מדבש

ושניהם הם צחינה אחת צמוד היסוד, אוף הקא תפלה מיושב לגבי תפלה של יד אף כן כן תפלה של מיושב היא כנגד המלכות שהיא סוד תפלין של יד, לאתקין לה פמאן דאתקין לבתיה וקשיט לה לאעלאה לחופה לתקן אותה כמי שמתקן את הכלה ומקשט אותה כדי שתהיה ראויה ליכנס לחופה, הכי נמי מקשטין לה ברזא דרתיכאה ומשירייהא כמו כן מקשטים את המלכות צמוד מרכזותיה ומחנותיה, הנרמזות צמלות יוצר משרתים ואשר משרתיו וכו', והאופנים וחיית הקדש וכו' שהם מלאכי המלכות שעל ידם היא מתקשטת, ועל דא צלותא מיושב ועל כן תפלה של מיושב היא לקשט את המלכות.

פיין דעאלת לגבי מלפא עלאה כיון שנתפלת יוצר עולה המלכות מהצריחה ונכנסת צתפלת העמידה למלך העליון שצאליות, וסוד הדצר כי הארת יסוד דאצא המלוצסת ציסוד דו"א מאירה אל המלכות שעומדת צצריחה ועל ידי זה יש זה כח לעלות לאצילות, ויסוד דאצא הוא סוד מלך העליון שצאליות, ואיהו אתי לבתיה איה והוא צא לקבל אותה כשעולה מהצריחה, פדין אנון קיימין קמי מלפא עלאה אז אנו עומדים לפני מלך העליון צ"ה באצילות, לכן צריך לקום מעומד כשאומרים תהלות לא"ל עליון לכבוד הארת היסוד דאצא המאירה אז למלכות, דהא פדין דכורא כי אז היסוד דו"א, אתחבר בנוקבא מתחצר עם המלכות בעודה צצריחה כדי להעלותה, ובגין כך לא יפסיק בין גאולה על לתפלה ולרמוז על זה לא יפסיק צין גאולה שהיא רומזת על היסוד, לתפלה שהיא רומזת על המלכות. (רמ"ק וכ"פ ומק"מ)

תפלה להכניס תפלתו מיד מתוך דוחק הצרה, אל דמעתי אל תחרש, דא אעיל קמי מלפא תפלה בדמעות נכנסת לפני המלך ב"ה, ולית תרעא דקאים קמיה ואין שער שעומד כנגדה, ולעולם לא אהדרו דמעין בריקניא ולעולם תפלה בדמעות אינה חוזרת ריקם. (רמ"ק ומפרשים)

תו עוד יש סוד צפסוק זה, כי הא פתיב הקא תלת דרגין הרי כחוצ כחן שלש מדרגות של תפלה, שהם תפלה צמלכות, שועה ציסוד דו"א, דמענה צחג"מ דו"א, לקביל אלין תלת אחרנין כנגד ג' אלו יש צפסוק שלאחריו ג' מדרגות אחרות, והם פי גר אנכי עמך הוא כנגד לשון של תפלה שצמלכות שזה מקום הגרים, לכן כשנכנס אדם להתפלל ראוי לו לחשוב שהוא כגר צארץ צשערי תפלה העליונה, לבת תושב ואחר כך יריס קולו צאמירת הקרצנות וזמירות ותפלה דמיושב כחושב, כי לשון שועה שהוא ציסוד הוא צחינת תושב שאינו גולה כהמלכות אלא מיושב צהיכלו, לבת כך אבותי ואחר כך צתפלת העמידה ישפוך דמעות ויכוין להעלות תפלתו לשערי דמעה שצחג"מ שזה שורש האצות שתיקנו התפלות, וכשעולה התפלה צדמעות עד חג"מ אז כל ג' אצות מסכימים לדעת אחת לרחם על צעל הדמעה, ומפרש הטעם כי האצות עקרא דעלמא הם עיקר קיום העולם לכן יש צחחס לרחם על צעל הדמעה. (רמ"ק וכ"פ ומפרשים)

ועתה מפרש סוד תפלה דמיושב ותפלה דמעומד, ואמר תא חזי, צלותא דבר נש מעומד צא וראה כי עיקר תפלת האדם היא תפלת שמונה עשרה שתיקנו חכמים שיהיה מעומד, בגין דתרי צלותא נינהו לפי שיש צ' חלקי תפלה, חד מיושב וחד מעומד אחת שהיא תפלת יוצר היא מיושב כנגד המלכות, ואחת שהיא תפלת שמונה עשרה שהיא מעומד כנגד ז"א, ואינון חד והם צחינת אחת שצריך ליחדם צסוד היסוד ואסור לגרום פירוד ציניהם כעין שאסור להפסיק צין תפלין של יד לצין תפלין של ראש, וזה שאמר לקביל תרין דרגין תפלה של יד ותפלה של ראש ה' תפלות הם כנגד צ' מדרגות, אחת כנגד תפלין של יד שהיא סוד המלכות, וה' כנגד תפלין של ראש שהיא סוד ז"א, לגבי יום וצריחה וזו"ן הם כנגד יום ולילה, ובתא חד

ועתה מפרש הטעם שאסור לעזור צד' אמות של המתפלל, ואמר ובגין דבר נש קאים קמי מלפא עלאה ולפי שנתפלת העמידה האדם נחשב כאילו עומד לפני מלך העליון באצילות ששם השראת השכינה, נטל ארבע אמות צצלותיה לכן לוקח האדם ד' אמות לתפלתו, ואוקמוה בשיעורא דסורקטא דיווצר בתא (סורטא הוא כמו סרט שהוא חוט של קו המדה שהיה ידוע אללס) ופירשו החכמים את הד' אמות כנגד ד' אותיות הוי"ה שהיא שיעור מדת קומתו של יוצר הכל, כי צסם הוי"ה נרמזים כל ה' פרצופי

דְּסוּרְטָא דְיוֹצֵר פְּלֵא, וְכָל מַה דְּאָתִי בְּסִטְרָא דְדְכוּרָא בְּעֵי לִיה לְאִינִישׁ לְמִיקָם בְּקִיּוּמִיה וְיִזְדַּקְתָּ, פְּגוּנָא דָא פִד אִיהוּ פּוֹרַע פּוֹרַע בְּבְרוּךְ, וְכֵד אִיהוּ זְקִיף זְקִיף בְּשָׁם, בְּגִין לְאַחְזָא שְׁבָחָא דְדְכוּרָא עַל נוֹקְבָא.

מתוק מדבש

צַרִּיאה, וְכֵד אִיהוּ זְקִיף זְקִיף בְּשָׁם וְכֵהוּא זֻקְף זֻקְף צַס, לְרַמּוּז זְקִיפַת הַמַּלְכוּת וְעֵלִיתָה לְמַעְלָה לְאַצִּילוֹת לַגְּבִי ז"א, בְּגִין לְאַחְזָא שְׁבָחָא דְדְכוּרָא עַל נוֹקְבָא כְּדִי לְהַרְאוֹת שְׂנֵחוֹ שֶׁל ז"א עַל הַמַּלְכוּת שֶׁהוּא תַּמִּיד לְמַעְלָה צַאצִּילוֹת וְהוּא הַמְשַׁפֵּיעַ לְמַלְכוּת וּמַעְלָה אוֹתָהּ אֵלֶיּוּ. (רמ"ק וּמְפַרְשִׁים)

הַאצִּילוֹת שֶׁהֵם שְׁעוֹר מַדַּת קוֹמַת כָּל הַאצִּילוֹת. וְעַתָּה מְפַרֵשׁ הַטַּעַם שֶׁצָּרִיךְ לְעַמּוּד צַתְפֵּלַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, כִּי וְכָל מַה דְּאָתִי בְּסִטְרָא דְדְכוּרָא בְּעֵי לִיה לְאִינִישׁ לְמִיקָם בְּקִיּוּמִיה וְיִזְדַּקְתָּ שְׂכַל מַה שְׂבָחָ מַנְד הַזְכָּר צָרִיךְ הַאֲדָם לְעַמּוּד צְקוּמָה זְקוּפָה, וְעוֹלָם הַאצִּילוֹת הוּא סוּד עוֹלָם הַזְכָּר, פְּגוּנָא דָא כַּעֲיִן זֶה אִמְרוּ צַשְׂנָה הַזְכָּר עַל הַנְּקֻצָּה, כִּי פִד אִיהוּ פּוֹרַע פּוֹרַע בְּבְרוּךְ כִּשְׁהַאֲדָם כּוֹרַע כּוֹרַע צַצְרוּךְ, לְרַמּוּז הַמְשַׁכַּת הַאֲרֵה מִז"א לְמַלְכוּת צַעוּדָה לְמַטָּה

חיי שרה יום ששי

סוד נשמה יתירה בשבת

תָּא חֲזִי בְּשַׁעְתָּא דְיִשְׂרָאֵל מְבַרְכִין וּמְזַמְּנִין לְהַאי סַפְתָּ שְׁלוֹם, אוֹשְׁפִיזָא קְדִישָׁא, וְאַמְרֵי הַפּוֹרֶס סַפְתָּ שְׁלוֹם, כְּדִין קְדוּשַׁתָּא עֲלָאָה נְחֵתָא וּפְרִיסַת גְּדַפְהָא עֲלֵיהּוּ דְיִשְׂרָאֵל, וּמְכַסֵּי לֹון כְּאַמָּא עַל בְּנִין, וְכָל זֵינִין בִּישִׁין אֲתַכְּנִישׁוּ מְעֻלְמָא, וְיִתְבִי יִשְׂרָאֵל תְּחֹת קְדוּשַׁתָּא דְמֵאֲרִיהוֹן, וּכְדִין דָּא סַפְתָּ שְׁלוֹם יְהִיב נְשַׁמְתִּין חֲדָתִין לְבִנְהָא, מְאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּבִיהַּ נְשַׁמְתִּין שְׂרִיין, וּמְנִיָּה נְפֻקִין, וּכְיִן דְּשְׂרִיָּא וּפְרִיסַת גְּדַפְהָא עַל בְּנְהָא, אַרְיִקַת נְשַׁמְתִּין חֲדָתִין לְכָל חַד וְחַד.

תו אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַל דָּא תְּנִינן שַׁבַּת דְּוִגְמָא דְעֻלְמָא דְאַתִּי אִיהוּ, וְהִכִּי הוּא וְדָאִי, וְעַל דָּא שְׁמִיטָה וְיֻבַל דְּוִגְמָא דָּא בְּדָא, וְשַׁבַּת וְעֻלְמָא דְאַתִּי הִכִּי הוּא, וְהָהוּא תּוֹסַפַּת דְּנִשְׁמַתָּא מְרִזָּא דְזִכּוֹר קָא אֲתִיָּא עַל הַאי סַפְתָּ שְׁלוֹם, דְּנִטִּיל מְעֻלְמָא דְאַתִּי, וְדָא תּוֹסַפַּת יְהִיבַת לְעֻמָּא קְדִישָׁא, וּבִהָהוּא תּוֹסַפַּת חֲדָאן וְיִתְנַשִּׁי מְנִיָּהוּ כָּל מְלִין דְּחֹל, וְכָל צַעְרִין וְכָל עֻקִּין, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה יד ג) בְּיוֹם הַגִּיחַ יְהוֹ"ה לְךָ מְעַצְבָּךְ וּמְרַגְזָךְ וּמִן הַעֲבוּדָה הַקְּשָׁה וְגוֹמֵר.

וּבְלִילְיָא דְשַׁבַּתָּא בְּעֵי בַר נָשׁ לְאַטְעָמָא מְפֻלָּא, בְּגִין לְאַחֲזָאָה דְהַאי סַפְתָּ שְׁלוֹם מְפֻלָּא אֲתַפְלִילַת, וּבְלִבְדָּ דְלָא יַפְגִּים מִיכְלָא חֲדָא לְיוֹמָא, וְאִית דְּאַמְרֵי תְרִין לְתִרִין סַעוּדַתִּי אַחֲרָנִין דְּיוֹמָא

מתוק מדבש

תו אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן עוֹד אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַל דָּא עַל זֶה שְׁאַמְרֵנוּ לְעִיל שְׁהַשְׁכִּינָה מִשְׁפַּעַת נְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת לְיִשְׂרָאֵל, עַל זֶה תְּנִינן, שַׁבַּת דְּוִגְמָא דְעֻלְמָא דְאַתִּי אִיהוּ שְׁנַת הַיָּמִין עוֹלָם הַבָּא, וְהִכִּי הוּא וְדָאִי וְכֵן הוּא וְדָאִי גַם לְפִי הַסּוּד, וְעַל דָּא שְׁמִיטָה שְׁהִיא צְמִינַת הַמַּלְכוּת הַשְּׁלוֹטַת צְמִינַת, וְיֻבַל שְׁהִיא צְמִינַת הַצִּינָה הַשְּׁלוֹטַת לְעוֹלָם הַבָּא צִיֹּס שְׁכוּלָה שְׁנַת, דְּוִגְמָא דָּא בְּדָא הַס דּוֹמֹת זֶה לֹו, וְשַׁבַּת וְעֻלְמָא דְאַתִּי הִכִּי הוּא לְכֵן שְׁנַת וְעוֹלָם הַבָּא כֵן הוּא שִׁישׁ לְהַס קֶשֶׁר וְהַשְׁתַּמוּת, כִּי וְהָהוּא תּוֹסַפַּת דְּנִשְׁמַתָּא מְרִזָּא דְזִכּוֹר קָא אֲתִיָּא עַל הַאי סַפְתָּ שְׁלוֹם לְפִי שְׁהַתּוֹסַפַּת הַנְּשָׁמָה הַנְּשַׁמְכַת לְיִשְׂרָאֵל צְמִינַת הַיָּמִין לְהַשְׁכִּינָה מִסּוּד זְכוֹר שְׁהוּא ז'ו"א, דְּנִטִּיל מְעֻלְמָא דְאַתִּי שְׁהוּא נוֹטְלָה מֵהַצִּינָה, וְלְפִי שְׁשׁוֹרֶשׁ הַנְּשָׁמָה שְׁהַמַּלְכוּת מִשְׁפִּיעָה לְהַתְחַמְטוּס הוּא מֵהַצִּינָה לְכֵן יֵשׁ קֶשֶׁר לְהַמַּלְכוּת עִם הַצִּינָה, וְדָא תּוֹסַפַּת וְהָבַת לְעֻמָּא קְדִישָׁא וְאֵת תּוֹסַפַּת זֶה הוּא נוֹמַנַת לְעַם הַקְּדוּשָׁה, וּבִהָהוּא תּוֹסַפַּת חֲדָאן וְיִתְנַשִּׁי מְנִיָּהוּ כְּ מְלִין דְּחֹלָה וְזֶה הַתּוֹסַפַּת נְשָׁמָה הַס שְׁמַחִים וְנִשְׁכַּח מֵהַס כָּל דְּצִרֵי הַחֹל, וְכָל צַעְרִין וְכָל עֻקִּין וְכָל נֶעַר וְכָל נְרָה כְּמָה דְאַתְּ אָמַר בְּיוֹם הַגִּיחַ יְהוֹ"ה לְךָ מְעַצְבָּךְ וּמְרַגְזָךְ וּמִן הַעֲבוּדָה הַקְּשָׁה וְגוֹמֵר הוּא רֹומוֹ עַל מְנוּחַת יוֹם הַשַּׁבַּת.

"מאמר סוד נשמה יתירה בשבת" ומבואר בו כי באמירת חתימת ברכת השכינה "הפורס סוכת שלום", אנו מזמינים את השכינה הקדושה כאורח אצלנו, ואז השכינה מכסה ומגנת עלינו, והיא משפעת לנו תוספת נשמה. ומבואר עוד את סוד הענין ששבת היא מעין עולם הבא. ומוסיף לבאר כי לכבוד השכינה אנו צריכים לטעום בליל שבת מכל המאכלים שהכנו לכבוד השבת, וזוהו אנו מורים על עונג השכינה שכלולה ממינים הרבה, אכן צריך להשאיר מאכל שלם לסעודת שחרית ולסעודה שלישית, שיאכלו בוונם.

(מקור המאמר בזהר פרשת בראשית דף מח ע"א-ב, בבואורינו כרך א עמ' תקפד-תקפה)

תָּא חֲזִי בְּשַׁעְתָּא דְיִשְׂרָאֵל מְבַרְכִין וּמְזַמְּנִין לְהַאי סַפְתָּ שְׁלוֹם, אוֹשְׁפִיזָא קְדִישָׁא בַּא וְרָאָה בְּשַׁעָה שִׁישְׂרָאֵל מְבַרְכִים וּמְזַמְּנִים אֵת הַשְׁכִּינָה שְׁתַּהִיָּה כְּאוֹרַח קְדוּשׁ אֲצֻלְנוּ, וְאַמְרֵי הַפּוֹרֶס סַפְתָּ שְׁלוֹם לְכַבּוֹד בִּיאַת הַשְׁכִּינָה, כְּדִין קְדוּשַׁתָּא עֲלָאָה נְחֵתָא וּפְרִיסַת גְּדַפְהָא עֲלֵיהּוּ דְיִשְׂרָאֵל אִז קְדוּשָׁה עֲלִינָה יוֹרֶדַת וּפּוֹרֶסַת כְּנַפִּיהָ עַל יִשְׂרָאֵל, וּמְכַסֵּי לֹון כְּאַמָּא עַל בְּנִין וּמְכַסָּה אוֹתָם כְּאֵם הַחוּפַּת עַל הַבְּנִים, וְכָל זֵינִין בִּישִׁין אֲתַכְּנִישׁוּ מְעֻלְמָא וְכָל מִינֵי הַחִיצוֹנִים מִסְתַּלְקִים מִן הָעוֹלָם, וְיִתְבִי יִשְׂרָאֵל תְּחֹת קְדוּשַׁתָּא דְמֵאֲרִיהוֹן וְיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים תַּחַת קְדוּשַׁת רַבּוֹנָם, וּכְדִין דָּא סַפְתָּ שְׁלוֹם יְהִיב נְשַׁמְתִּין חֲדָתִין לְבִנְהָא אִז הַשְׁכִּינָה נוֹתַנַת נְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת לְבִנְיָה יִשְׂרָאֵל, מְאִי טַעְמָא לְמָה הִיא נוֹתַנַת נְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת רַק בְּשַׁבַּת, בְּגִין דְּבִיהַּ נְשַׁמְתִּין שְׂרִיין לְפִי שְׁבַח שׁוֹרוֹת הַנְּשָׁמוֹת, וּמְנִיָּה נְפֻקִין וּמְנַמְנָה הֵם יוֹצְאוֹת לְעוֹלָם, וּכְיִן דְּשְׂרִיָּא וּפְרִיסַת גְּדַפְהָא עַל בְּנְהָא וּכְיִן שְׁבַשְׁבַּת הִיא שׁוֹרָה וּפּוֹרֶסַת כְּנַפִּיהָ עַל בְּנִיָּה, אַרְיִקַת נְשַׁמְתִּין חֲדָתִין לְכָל חַד וְחַד אִז הִיא מוֹרִיקָה וּמִשְׁפַּעַת נְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

(רמ"ק ומפרשים)

וּבְלִילְיָא דְשַׁבַּתָּא בְּעֵי בַר נָשׁ לְאַטְעָמָא מְפֻלָּא וּבְלִיל שַׁבַּת צִירִךְ הָאֲדָם לְטַעוּם מְכָל הַמַּאכְלִים שְׁהַכִּין לְכַבּוֹד שַׁבַּת, בְּגִין לְאַחֲזָאָה דְהַאי סַפְתָּ שְׁלוֹם מְפֻלָּא אֲתַפְלִילַת כְּדִי לְהַרְאוֹת שְׁהַשְׁכִּינָה הַנְּקִרָא סַכַּת שְׁלוֹם כְּלוּלָה מְכָל מִינֵי שְׁפַע שְׁמִקְבַּלַת מֵהַיְסוּד הַנְּקִרָא שְׁלוֹם, לְכֵן רְאוּי לְאָדָם לְהַתְדַמּוֹת אֵל הַשְׁכִּינָה לְהַתְעַנֵּג בְּמִינִים הַרְבֵּה שְׁבֻזָּה הוּא מְרָאָה עַל עוֹנֵג הַשְׁכִּינָה שְׁכָלוּלָה מִמִּינִים הַרְבֵּה, וּבְלִבְדָּ דְלָא יַפְגִּים מִיכְלָא חֲדָא לְיוֹמָא וּבְלִבְדָּ

וְשָׁפִיר, וְכָל שֶׁפֶן אִי סָלִיק יְתִיר לְיוֹמָא, וְיִכְיֵל לְמַטְעָם מִמִּיכְלִין אֶחָרְנִין, וְלִזְעִירֵי בְתָרֵי תְבַשְׂיִלִין סְגִיָא, וְאוֹקְמוּהָ חֲבָרְיָא.

מתוק מדבש

ויכול לטעום בלילה ממאכלים אחרים ודאי יפה עושה, וְלִזְעִירֵי בְתָרֵי תְבַשְׂיִלִין סְגִיָא ולפחות ישאיר ב' תבשילים לב' סעודות של היום, וְאוֹקְמוּהָ חֲבָרְיָא במס' שבת דף קיח ע"ב. (רמ"ק ומפרשים)

שלא יפגום ולא יאכל מאכל אחד המיוחד לסעודת היום כדי שישאר שלם לכבוד ז"א שהוא מדת יום, וְאֵית דְּאָמְרֵי תְרִין לְתָרִין סְעוּדָתֵי אֶחָרְנִין דְּיוֹמָא וְשָׁפִיר ויש אומרים שצריך להשאיר ב' מאכלים לב' סעודות אחרות של היום ודבריהם ישרים, וְכָל שֶׁפֶן אִי סָלִיק יְתִיר לְיוֹמָא וכל שכן אם משאיר יותר מאכלים לסעודת היום, וְיִכְיֵל לְמַטְעָם מִמִּיכְלִין אֶחָרְנִין

תולדות יום ראשון

התורה היא שורש בריאת וקיום העולם

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק וְגו', פֶּתַח רַבִּי חֵיָא וְאָמַר, (תהלים קו ב) מִי יִמְלֹל גְּבוּרוֹת יְהוָה יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ, תָּא חֲזִי פַד בְּעָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְסָלִיק בְּרַעוּתָא קַמִּיהָ לְמַבְרִי עֲלֵמָא, הָוּה מְסַתְּפַל בְּאוּרִייתָא וּבְרָא לִיהָ, וּבְכָל עוֹבְדָא וְעוֹבְדָא דְבְרָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֲלֵמָא הָוּה מְסַתְּפַל בְּאוּרִייתָא וּבְרָא לִיהָ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (משלי ח ל) וְאֶהְיָ אֶצְלוֹ אֲמוֹן, וְאֶהְיָ שַׁעֲשׂוּעִים יוֹם יוֹם, אֵל תִּקְרִי אֲמוֹן אֶלָּא אֲמוֹן.

פַּד בְּעָא לְמַבְרִי אָדָם, אָמְרָה תּוֹרָה קַמִּיהָ, אִי בַר נָשׁ יִתְבָּרִי וּלְבָתֵּר יַחֲטִי, וְאַנְתָּ תִּידוֹן לִיהָ, אֲמַאי יְהוֹן עוֹבְדֵי יָדָךְ לְמַגְנָא, דְּהָא לָא יִיכוֹל לְמַסְבֵּל דִּינָךְ, אָמַר לָהּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָא אֲתַקִּינַת תְּשׁוּבָה עַד לָא בְּרָאתִי עֲלֵמָא, אָמַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֲלֵמָא בְּשַׁעְתָּא דְעֵבֶד לִיהָ וּבְרָא לְאָדָם, אָמַר לִיהָ עֲלֵמָא עֲלֵמָא, אַנְתָּ וְנִימוּסָךְ לָא קְיִימִין אֶלָּא עַל אוּרִייתָא, וּבְגִין כֶּף בְּרָאתִי לִיהָ לְאָדָם בְּךָ בְּגִין דִּיתַעֲסַק בְּהָ, וְאִי לָאו הָא אָנָּא אֶהְדֵּר לָךְ לְתַהוּ וּבַהוּ, וְכֵלָּא בְּגִינִיהָ דְאָדָם קְיִימָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (ישעיה מה יב) אֲנֹכִי

מתוק מדבש

מגודלת אצל הקב"ה, וְאֶהְיָ שַׁעֲשׂוּעִים יוֹם יוֹם והייתי לו לשעשוע בכל יום ויום, ואמרו חז"ל (ז"ר פ"א ז') אֵל תִּקְרִי אֲמוֹן שפירושו ענין גידול ילד, אֶלָּא אֲמוֹן פירושו שהתורה אומרת אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה לברוא על ידי את העולם. (רא"ג ומפרכס)

פַּד בְּעָא לְמַבְרִי אָדָם כשרצה הקב"ה לברוא את האדם, אָמְרָה תּוֹרָה קַמִּיהָ אמרה התורה לפני הקב"ה, אִי בַר נָשׁ יִתְבָּרִי וּלְבָתֵּר יַחֲטִי אם האדם יהיה נברא ואחר כך יחטא, לפי שהוא עלול לחטוא מחמת שדעתו מורכבת מעץ הדעת טוב ורע, וְאַנְתָּ תִּידוֹן לִיהָ ואתה תדון אותו כמעשיו, אֲמַאי יְהוֹן עוֹבְדֵי יָדָךְ לְמַגְנָא למה יהיו מעשי ידיך לשוא, דְּהָא לָא יִיכוֹל לְמַסְבֵּל דִּינָךְ כי לא יוכל לסבול את דינך ועונשך, כי כפי ערך מה שחטא האדם לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אין לו תקנה לעולם אפילו על ידי רבוי עונשים, אָמַר לָהּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָא אֲתַקִּינַת תְּשׁוּבָה עַד לָא בְּרָאתִי עֲלֵמָא אמר לה הקב"ה הרי כבר תיקנתי תשובה עד שלא בראתי את העולם, ואם יחטא האדם ויתקן את אשר עוות בתשובה אני אמחול לו, ועוד אָמַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֲלֵמָא בְּשַׁעְתָּא דְעֵבֶד לִיהָ וּבְרָא לְאָדָם אמר הקב"ה להעולם בשעה שעשה אותו וברא את האדם, אָמַר לִיהָ עֲלֵמָא עֲלֵמָא, אַנְתָּ וְנִימוּסָךְ לָא קְיִימִין אֶלָּא עַל אוּרִייתָא א"ל עולם עולם אתה וכל סדרי הנהגתך אינם עומדים אלא על התורה, לפי שנבראו על ידי התורה לכן גם קיומם הוא על ידי התורה, וּבְגִין כֶּף בְּרָאתִי לִיהָ לְאָדָם בְּךָ בְּגִין דִּיתַעֲסַק בְּהָ ולכן בראתי את האדם כך כדי שיתעסק בתורה, וְאִי לָאו הָא אָנָּא אֶהְדֵּר לָךְ לְתַהוּ וּבַהוּ ואם האדם לא יתעסק בתורה הרי אני מחזיר אותך לתהו ובהו, וְכֵלָּא בְּגִינִיהָ דְאָדָם קְיִימָא והכל עומד וקיים בעבור האדם, הָדָא הוּא דְכְּתִיב אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אֶרֶץ אמר הקב"ה על ידי התורה שפתחתי בה באנכי, עשיתי ובראתי את הארץ, וְאָדָם

"מאמר התורה היא שורש בריאת וקיום העולם" ומבואר בו כי הקב"ה הסתכל בתורה וברא על ידה את העולם, והקדים את מדת התשובה טרם ברא את האדם, והתנה עם כל הבריאה שקיומה יהיה על ידי עסק התורה הקדושה. ומבאר עוד כי כל מי שעוסק בתורה הוא מקיים את העולם בכללות ובפרטות, כי הוא ממשיך שפע קודש לכל הנבראים. כי כל בריות העולם הם עומדים כנגד רמ"ח אברי האדם המיוסדים על רמ"ח מצות התורה. ומסיק שבתורה כלולים כל סודות פרטי הברואים שבארבע עולמות אבי"ע, ואשרי העוסק בתורה ועומד על פרטי סודם.

(מקור המאמר בזהר פרשת תולדות דף קלד ע"ב - קלה ע"א, בביאוריני כרך ג עמ' קלח-קמא)

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק וְגו' כדי לפרש פסוק זה פֶּתַח רַבִּי חֵיָא וְאָמַר הקדים לפרש מה שכתוב מִי יִמְלֹל גְּבוּרוֹת יְהוָה יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ לפי שלקמן דף קלה ע"א מפרש פסוק זה על תולדות יצחק לכן פתח בפסוק זה, ותחלה מתחיל לדבר בשבח התורה ואמר תָּא חֲזִי פַד בְּעָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְסָלִיק בְּרַעוּתָא קַמִּיהָ לְמַבְרִי עֲלֵמָא בא וראה כשרצה הקב"ה ועלה ברצון לפניו לברוא את העולם הזה התחתון, אז עלו במחשבה לפניו כל המעשים התחתונים מה שעתיד להעשות עד סוף כל הדורות, כי הכל גלוי וצפוי לפניו קודם היותם, ורצה להוציא מה שהיה לפניו בכח אל הפועל, מה עשה הָוּה מְסַתְּפַל בְּאוּרִייתָא וּבְרָא לִיהָ היה מסתכל בתורה וברא אותה, רצה לומר הסתכל בכ"ב אותיות התורה ובעשרה מאמרות שהם סוד ל"ב נתיבות חכמה שכנגדם כתוב ל"ב פעמים שם אלהי"ם במעשה בראשית, שבהם ברא הקב"ה את עולמו, וּבְכָל עוֹבְדָא וְעוֹבְדָא דְבְרָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֲלֵמָא הָוּה מְסַתְּפַל בְּאוּרִייתָא וּבְרָא לִיהָ ובכל פרט מהמעשים שברא הקב"ה בעולם היה מסתכל בתורה וברא אותה, כי על ידי אות פלונית נברא דבר פלוני, ועל ידי אות פלונית נברא דבר פלוני, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְאֶהְיָ אֶצְלוֹ אֲמוֹן התורה אומרת אני הייתי

עֲשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בְּרֵאתִי, וְאוֹרֵייתָא קְיִימָא וּמְכַרְזָא קְמִייהוּ דְבַנֵּי נֶשְׂא בְּגִין דִּיתְעַסְקוּ וַיִּשְׁתַּדְּלוּ בָּהּ, וְלִית מָאן דִּירְפִין אוֹדְנִיהּ.

תָּא חֲזִי פֶל מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא אִיהוּ קְיִים עֲלֵמָא, וְקְיִים פֶּל עוֹבְדָא וְעוֹבְדָא עַל תְּקוּנָה פְּדָקָא יְאוּת, וְלִית לָךְ פֶּל שִׁיפָא וְשִׁיפָא דְקְיִימָא בִּיהּ בְּכַר נֶשׂ דְּלָא הָוִי לְקַבְּלִיהּ בְּרִיָּה בְּעֲלֵמָא, דְּהָא כְּמָה דְּבַר נֶשׂ אִיהוּ מִתְפַּלֵּיג שִׁיפִין, וְכִלְהוּ קְיִימִין דְּרִגִין עַל דְּרִגִין, מִתְתַּקְנִין אֶלְיָן עַל אֶלְיָן, וְכִלְהוּ חַד גּוּפָא, הֵכִי נִמְי עֲלֵמָא, פֶּל אֵינוֹן בְּרִיין פִּלְהוּ שִׁיפִין שִׁיפִין, וְקְיִימִין אֶלְיָן עַל אֶלְיָן, וְכַד מִתְתַּקְנִין פִּלְהוּ, חַד גּוּפָא מִמֶּשׁ. וְכִלְא פְּגוּוֹנָא דְאוֹרֵייתָא, דְּהָא אוֹרֵייתָא פִּלְא שִׁיפִין וּפְרָקִין, וְקְיִימִין אֶלְיָן עַל אֶלְיָן, וְכַד מִתְתַּקְנִין פִּלְהוּ אֶתְעַבְדוּ חַד גּוּפָא, פִּינִין דְּאִסְתַּפַּל דוֹד בְּעוֹבְדָא דָּא פִּתַח וְאָמַר (תְּהִלִּים ק"ד כ"ד) מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה פֶּלֶם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָךְ.

בְּאוֹרֵייתָא אֵינוֹן פֶּל רְזִין עֲלֵאִין חֲתִימִין דְּלָא יְכַלִּין לְאִתְדַבְּקָא, בְּאוֹרֵייתָא פֶּל אֵינוֹן מְלִין עֲלֵאִין דְּאִתְגַּלְיִין וְלָא אִתְגַּלְיִין, בְּאוֹרֵייתָא אֵינוֹן פֶּל מְלִין דְּלֵעִילָא וְלִתְתָא, פֶּל מְלִין דְּעֲלֵמָא דִּין וְכַל מְלִין דְּעֲלֵמָא דְּאִתִּי בְּאוֹרֵייתָא אֵינוֹן, וְלִית מָאן דִּישְׁגַח וַיִּדַע לֹוֹן, וּבְגִין כֶּף כְּתִיב (תְּהִלִּים ק"ו ב') מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת יְהוָה יִשְׁמִיעַ פֶּל תְּהִלָּתוֹ.

מתוק מדבש

הַתּוֹרָה, דְּהָא אוֹרֵייתָא פִּלְא שִׁיפִין וּפְרָקִין וְקְיִימִין אֶלְיָן עַל אֶלְיָן כִּי הַתּוֹרָה כּוֹלָה הִיא אַבְרָם וּפְרָקִים וְעוֹמְדִים אֵלוּ עַל אֵלוּ, וְכַד מִתְתַּקְנִין פִּלְהוּ אֶתְעַבְדוּ חַד גּוּפָא וְכַשְׁכוֹלִים יִתְתַּקְּנוּ יַעֲשׂוּ כַעֲשֵׂי גוֹף אֶחָד, וְרַצָּה לוֹמַר לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה בְּרָאָה וְצִיִּירָה אֵת הָעוֹלָם וְאֵת הָאָדָם עַל כֵּן כּוֹלֵם הֵם בְּדוֹגְמַת הַתּוֹרָה, פִּינִין דְּאִסְתַּפַּל דוֹד בְּעוֹבְדָא דָּא כִּינִין שֶׁהִסְתַּכַּל דוֹד בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאתִי בְּפִרְטוֹת, פִּתַּח וְאָמַר מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה מֵאֵד רַבּוּ, פֶּלֶם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ כֹּל מַעֲשֵׂיךָ עֲשִׂיתָ בְּחֻכְמַת הַתּוֹרָה, מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָךְ כֹּל הַדְּבָרִים הַמְּמַלְאִים אֵת הָעוֹלָם שֶׁלְךָ הֵם וְקִנּוּיִם לָךְ. (רמ"ק רל"ג ומפּרֵשִׁים)

וּמִזְכִּיר כַּאֲן ד' פְּעַמִּים עֲנִין שְׁבַח הַתּוֹרָה כְּנֶגֶד מַה שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרַשְׁתָּ בְּד' עוֹלְמוֹת אַבְיָע, כִּי כְּפִי אוֹתוֹ עוֹלָם שִׁירְדָה הַתּוֹרָה לְשֵׁם כֵּן תִּדְרַשׁ שֵׁם הַתּוֹרָה כְּפִי הִרְאוּי לְאוֹתוֹ עוֹלָם, א' בְּאוֹרֵייתָא אֵינוֹן פֶּל רְזִין עֲלֵאִין חֲתִימִין דְּלָא יְכַלִּין לְאִתְדַבְּקָא בְּתוֹרָה חֲתוּמִים כֹּל סוּדוֹת הַגְּדוּלִים שֶׁל הָאֲצִילוֹת שֶׁלֹּא יְכוּלִים בְּנֵי אָדָם לְהַשִּׁיגֵם, ב' בְּאוֹרֵייתָא פֶּל אֵינוֹן מְלִין עֲלֵאִין דְּאִתְגַּלְיִין וְלָא אִתְגַּלְיִין בְּתוֹרָה כְּלוּלִים כֹּל דְּבָרִים הָעֲלִיוֹנִים שֶׁל עוֹלָם הַבְּרִיאָה שֶׁהֵם נִגְלִים וְאֵינֵם נִגְלִים, רַצָּה לוֹמַר סוּדוֹת הַתּוֹרָה שֶׁאֵינֵם מִתְגַּלִּים רַק לְהִרְאוּיִם אֵלֵיהֶם, ג' בְּאוֹרֵייתָא אֵינוֹן פֶּל מְלִין דְּלֵעִילָא וְלִתְתָא בְּתוֹרָה כְּלוּלִים כֹּל הַדְּבָרִים שֶׁל מַעְלָה וְשֶׁל מַטָּה שֶׁל עוֹלָם הַיְצִירָה, וְרַצָּה לוֹמַר שֶׁבְּעוֹלָם הַיְצִירָה מִתְקַשְׁרוֹת כֹּל הַסְפִירוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת כֹּל סְפִירָה בְּהִיכַל שְׁלֵה, וְכֵן כֹּל מַעֲשֵׂי הַתְּחַתּוֹנִים עוֹלִים וּמִתְקַשְׁרִים שֵׁם, ד' פֶּל מְלִין דְּעֲלֵמָא דִּין כֹּל הַדְּבָרִים שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי, וְכֹל מְלִין דְּעֲלֵמָא דְּאִתִּי בְּאוֹרֵייתָא אֵינוֹן וְכֹל הַדְּבָרִים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא הֵם בְּתוֹרָה, וְהֵינּוּ כְּנֶגֶד מַה שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרַשְׁתָּ בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָה הַרוּחָנִי, וְלִית מָאן דִּישְׁגַח וַיִּדַע לֹוֹן אֲבָל אֵין מִי שִׁישְׁגִיחַ וַיִּתְבּוֹנֵן לְדַעַת בְּאוֹתָם הַסּוּדוֹת, וְאֵין מִי שִׁיּוֹדַע אוֹתָם עַל בּוֹרֵיִים, וּבְגִין כֶּף כְּתִיב מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת יְהוָה מִי יִכּוֹל לְדַבֵּר כֹּל עֲנִינֵי סוּדוֹת הַתּוֹרָה, יִשְׁמִיעַ פֶּל תְּהִלָּתוֹ וְמִי הוּא שִׁיּוּכַל לְהַשְׁמִיעַ לְאַחֲרִים כֹּל תְּהִלּוֹת וּשְׁבַחֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. (רל"ג ומפּרֵשִׁים)

עָלֶיהָ בְּרֵאתִי וְאוֹתוֹ הִשְׁלַטְתִּי עַל הָאָרֶץ, וְאוֹרֵייתָא קְיִימָא וּמְכַרְזָא קְמִייהוּ דְבַנֵּי נֶשְׂא בְּגִין דִּיתְעַסְקוּ וַיִּשְׁתַּדְּלוּ בָּהּ, וְהַתּוֹרָה עוֹמְדַת וּמְכַרְזַת לְפָנֵי בְנֵי אָדָם שִׁיתְעַסְקוּ וַיִּשְׁתַּדְּלוּ בָּהּ, וְלִית מָאן דִּירְפִין אוֹדְנִיהּ אֲבָל אֵין מִי שִׁיטָה אֲזַנּוּי לְשִׁמוּעַ הַכְּרוּז הַהוּא. (רל"ג ו"פ ומפּרֵשִׁים)

תָּא חֲזִי פֶל מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא אִיהוּ קְיִים עֲלֵמָא בֵּא וְרָאָה כֹּל מִי שְׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה הוּא מְקִיִּים אֵת הָעוֹלָם בְּכַלְלוֹת, וְקְיִים פֶּל עוֹבְדָא וְעוֹבְדָא עַל תְּקוּנָה כְּרָאוּי, וְלִית לָךְ וּמְקִיִּים כֹּל פְּעוּלָה וּפְעוּלָה בְּפִרְטוֹת עַל תְּקוּנָה כְּרָאוּי, וְלִית לָךְ פֶּל שִׁיפָא וְשִׁיפָא דְקְיִימָא בִּיהּ בְּכַר נֶשׂ וְאֵין לָךְ כֹּל אֲבַר וְאֲבַר שִׁישׁ בְּאָדָם, דְּלָא הָוִי לְקַבְּלִיהּ בְּרִיָּה בְּעֲלֵמָא שֶׁאֵין כְּנֶגֶדוֹ אִיזוֹ בְּרִיָּה בְּעוֹלָם, רַצָּה לוֹמַר כְּמוֹ שְׁגוּף הָאָדָם מִתְחַלֵּק לְרַמ"ח אַבְרָם, כְּמוֹ כֵּן כֹּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם דְּרִךְ כְּלָלוֹת הֵם שִׁיעוֹר קוּמָה אֶחָד כְּלוּלוֹת מְרַמ"ח אַבְרָם (הַמְשַׁל זֶה כְּגוֹן הַסְּרִיּוֹת הֵם כְּנֶגֶד זְרוּעוֹת הָעוֹלָם וְהַדּוּבִים הֵם כְּנֶגֶד רַגְלֵי הָעוֹלָם וְכוּלָא זֶה), אֵלֵא שְׁבַע עוֹנוֹתֵינוּ אֲבָדָה חֻכְמַת חֲכָמִי, וְאֵין אִתְּנוּ יוֹדַע בְּדְבָרִים הַלְלוּ אִיזוֹ בְּרִיָּה כְּנֶגֶד אִיזָה אֲבַר שְׁבַאָדָם, וְכְמוֹ כֵּן הַתּוֹרָה הִיא נִחְלַקְתָּ לְרַמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה כְּנֶגֶד רַמ"ח אַבְרָם הָאָדָם, כֹּל מִצְוָה הִיא כְּנֶגֶד אֲבַר אֶחָד, וְאוּלַי הִיא נוֹדַע לְחֻכְמִים הַקְּדוּמוֹנִים כֹּל מִצְוָה וּמִצְוָה כְּנֶגֶד אִיזָה אֲבַר הִיא בְּאָדָם, וְנִמְצָא שֶׁהָעוֹלָם מְקוּשֵׁר הֵיטֵב עַל יְדֵי הָאָדָם כִּי הוּא אֲמַצְעִי בֵּין הַתּוֹרָה וּבֵין הָעוֹלָם, וְעַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם עוֹסֵק בְּתוֹרָה מוֹרִיד וּמְשַׁפִּיעַ בְּרַכָּה לְעוֹלָם בְּכַלְלוּי וּבְפִרְטִיּוֹ, וְזֶה שֶׁאֲמַר דְּהָא כְּמָה דְּבַר נֶשׂ אִיהוּ מִתְפַּלֵּיג שִׁיפִין כִּי כְּמוֹ שְׁגוּף הָאָדָם מִתְחַלֵּק לְרַמ"ח אַבְרָם, וְכִלְהוּ קְיִימִין דְּרִגִין עַל דְּרִגִין מִתְתַּקְנִין אֶלְיָן עַל אֶלְיָן וְכִלְהוּ חַד גּוּפָא וְכוֹלֵם עוֹמְדִים מְדֻרְגוֹת עַל מְדֻרְגוֹת מִתְקוּנוֹת אֵלוּ לְמַעְלָה מֵאֵלוּ וְכוֹלֵם הֵם גּוּף אֶחָד, הֵכִי נִמְי עֲלֵמָא פֶּל אֵינוֹן בְּרִיין פִּלְהוּ שִׁיפִין שִׁיפִין וְקְיִימִין אֶלְיָן עַל אֶלְיָן כְּמוֹ כֵּן כֹּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם כוֹלֵם הֵם כַּעֲשֵׂי אַבְרָם אַבְרָם וְעוֹמְדוֹת אֵלוּ עַל אֵלוּ, וְכַד מִתְתַּקְנִין פִּלְהוּ חַד גּוּפָא מִמֶּשׁ וְכַשְׁכוֹלִים יִתְתַּקְּנוּ אִזוֹ כוֹלֵם יִהְיֶה כְּגוּף אֶחָד מִמֶּשׁ.

וְכִלְא פְּגוּוֹנָא דְאוֹרֵייתָא וּבֵין הָאָדָם וּבֵין הָעוֹלָם כוֹלֵם הֵם כְּדַמִּינִין

תולדות יום שני

תועלת הנסיונות

וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְכָּד הַרְעֵב הָרֵאשׁוֹן וְגו', רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח וְאָמַר (תהלים י"א ה) יְהו"ה צַדִּיק יִבְחֵן וְרָשָׁע וְאוֹהֵב חָמֵס שְׂנֵאָה נִפְשׁוֹ, כִּמְהָ עוֹבְדוֹי דְקָדְשָׁא בְרִיף הוּא מִתְתַקְנָן, וְכָל מַה דְאִיהוּ עֲבִיד כְּלָא עַל דִּינָא וְקָשׁוּט, כִּמְהָ דְכְתִיב (דברים לב ד) הַצּוֹר תָּמִים פִּעְלוֹ פִּי כָל דְרָכָיו מִשְׁפָּט, א"ל אֲמוּנָה וְאִין עוֹל צַדִּיק וְיִשְׁרָ הוּא, תָּא חֲזִי לָא דִן קְדָשָׁא בְרִיף הוּא לְאָדָם קְדָמָא עַד דְפָקִיד לִיה לְתוֹעֲלִיתָהּ, דְלָא יִסְטִי לְבִיה וְרַעוּתִיהָ לְאַרְחָ אַחְרָא בְגִין דְלָא יִסְתָּאב, וְאִיהוּ לָא אִסְתָּמַר וְעֵבֵר עַל פְּקוּדֵי דְמֵאֲרִיהָ, וְלִבְתָּר בְּן דִּין לִיה דִּינָא, וְעַם כָּל דָּא לָא דִן לִיה פְּדָקָא חֲזִי לִיה, וְאוּרִיף עֲמִיהָ רוּגְזִיהָ, וְאַתְקִימֵם יוֹמָא חַד דְאִיהוּ אֶלְף שְׁנִין, בְּרֵי אֵינּוֹן שְׁבַעִים שָׁנִים דְמָסַר לִיה לְדוֹד מִלְכָּא, דְלָא הָוָה לִיה מְגַרְמִיָּה כְּלוּם.

כְּגוֹוְנָא דָּא לָא דִן לִיה לְבַר נֶשׁ פְּעוֹבְדוֹי בִּישִׁין דְאִיהוּ עֲבִיד תְּדִיר, דְאִי הָכִי לָא יִכִּיל עֲלָמָא לְאַתְקִימָא, אֶלָּא קְדָשָׁא בְרִיף הוּא אַרְיָף רוּגְזִיהָ עִם צַדִּיקָא, וְעַם רְשִׁיעִיא יִתִּיר מְצַדִּיקָא, עִם רְשִׁיעִיא בְּגִין דִּיתוּבּוֹן בְּתִיּוּבְתָא שְׁלִימְתָא, דִּיתְקִימוֹן בְּהַאי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי, כִּמְהָ דְכְתִיב (יחזקאל לג י"א) חִי אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי וְגו' אִם אַחְפֵּץ וְגו' פִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדְרָכּוֹ וְחָיָה, וְחָיָה בְּעֲלָמָא דִּין וְחָיָה בְּעֲלָמָא דְאַתִּי, וְעַל

מתוק מדבש

לְתוֹעֲלִיתָהּ בַּא וְרָאָה שְׁלָא דִן הַקְב"ה אֶת אֲדָם הָרֵאשׁוֹן עַד שְׁצוּהָ אוֹתוֹ עַל עֵץ הַדַּעַת לְתוֹעֲלָתוֹ וּלְטוּבָתוֹ, דְלָא יִסְטִי לְבִיה וְרַעוּתִיהָ לְאַרְחָ אַחְרָא בְּגִין דְלָא יִסְתָּאב שְׁלָא יִטָּה לְבַבּוֹ וּרְצוּנוֹ לְדַרְךְ אַחֲרָת שְׁלָא יִהִיָּה נִטְמָא מִהַסְטְרָא אַחֲרָא, וְאִיהוּ לָא אִסְתָּמַר וְעֵבֵר עַל פְּקוּדֵי דְמֵאֲרִיהָ הוּא לָא שְׁמַר עֲצָמוֹ וְעֵבֵר עַל מִצְוֹת קוּנּוֹ, וְלִבְתָּר בְּן דִּין לִיה דִּינָא וְאַחֲרָ כֵךְ דִן אוֹתוֹ הַקְב"ה בְּדִין הָרָאוּי לוֹ, וְעַם כָּל דָּא לָא דִן לִיה פְּדָקָא חֲזִי לִיה עִם כָּל זֶה לָא דִן אוֹתוֹ הַקְב"ה כְּרָאוּי לוֹ כְּפִי עוּנּוֹ, וְאוּרִיף עֲמִיהָ רוּגְזִיהָ וְהָאֵרִיךְ לוֹ אִפּוֹ, וְאַתְקִימֵם יוֹמָא חַד דְאִיהוּ אֶלְף שְׁנִין וְנִשְׂאָר בְּחַיִּים יוֹם אַחַד שֶׁל הַקְב"ה שֶׁהוּא אֶלְף שָׁנִים, כְּמוֹ שְׁכָתוּב כִּי אֶלְף שָׁנִים בְּעֵינֵיךְ כִּיּוֹם אֶתְמוּל כִּי יַעֲבֹר, בְּרֵי אֵינּוֹן שְׁבַעִים שָׁנִים דְמָסַר לִיה לְדוֹד מִלְכָּא מִלְכָּד אוֹתָם הַע' שָׁנִים שְׁמַסַּר לְדוֹד הַמֶּלֶךְ, דְלָא הָוָה לִיה מְגַרְמִיָּה כְּלוּם שְׁמַעְצָמוֹ לָא הִיָּה לוֹ חַיִּים כָּלֵל. (מִפְרָשִׁים)

כְּגוֹוְנָא דָּא לָא דִן לִיה לְבַר נֶשׁ פְּעוֹבְדוֹי בִּישִׁין דְאִיהוּ עֲבִיד תְּדִיר כְּעִין זֶה אִין הַקְב"ה דִן אֶת הָאָדָם כְּפִי מַעֲשֵׂיו הָרָעִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תְּמִיד, דְאִי הָכִי לָא יִכִּיל עֲלָמָא לְאַתְקִימָא שְׁאֵם כֵּן לָא הִיָּה הָעוֹלָם יִכּוֹל לְהַתְקִימֵם, אֶלָּא קְדָשָׁא בְרִיף הוּא אַרְיָף רוּגְזִיהָ עִם צַדִּיקָא וְעַם רְשִׁיעִיא יִתִּיר מְצַדִּיקָא אִלָּא הַקְב"ה מֵאֵרִיךְ אִפּוֹ עִם הַצַּדִּיקִים שְׁאִינוּ דִן אוֹתָם מִיד, וְעַם הָרָשָׁעִים מֵאֵרִיךְ אִפּוֹ עוֹד יוֹתֵר מְצַדִּיקִים, וּמִפְרָשׁ עִם רְשִׁיעִיא בְּגִין דִּיתוּבּוֹן בְּתִיּוּבְתָא שְׁלִימְתָא לְכֵן מֵאֵרִיךְ אִפּוֹ עִם הָרָשָׁעִים כְּדִי שִׁיחֲזוּרוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלִימָה, דִּיתְקִימוֹן בְּהַאי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי וִיתְקִימוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, כִּמְהָ דְכְתִיב, חִי אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי וְגו' אִם אַחְפֵּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע פִּי אִם

"מֵאֵמַר תוֹעֲלַת הַנְּסִיווֹת" וּמִבּוֹאֵר בּוֹ כִּי כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה הֵם לְתוֹעֲלַת הָאָדָם, כְּדִי לְהַרְחִיקוֹ מִהַסְטְרָא אַחֲרָא, וְהַקְב"ה דִן בְּצַדִּיק וּמִשְׁפָּט, וְהַגֵּם שֶׁהָרָשָׁעִים מִתְחַיִּיבִים בְּדִין עִם כָּל זֹאת אִין הַקְב"ה דָּנָם כְּפִי עוּנּוֹם, אִלָּא בְּאִרְכּוֹת אִפּוֹם, וְהַקְב"ה מֵאֵרִיךְ אִפּוֹ עִם הָרָשָׁעִים כְּדִי שִׁיחֲזוּרוּ בְּתִשׁוּבָה אוֹ מִשׁוּם שִׁינָא מֵהֶם בֵּן צַדִּיק, אֲבָל לְעוֹמֵת זֹאת הַקְב"ה מִדְּרָקָא עִם הַצַּדִּיקִים לְפִי שִׁוְרַע אֶת תּוֹקֵף חוּזָק אֲמוּנָתָם וְשְׁלָא יִטּוּ יִמּוֹן וּשְׁמַאֲל מִדְּרָכּוֹ. וּמִסִּיק כִּי נִסְיוֹן הוּא מִלְשׁוֹן הַרְמַת נֶס וּפְרָסוּם, וְהַקְב"ה בּוֹחֵן לְצַדִּיקִים בְּנְסִיווֹת כְּדִי לְהַרִּים אֶת הַגֵּלָם וּלְפָרְסָם אֶת שְׁמֵם בְּעוֹלָם.

(מְקוּר הַמֵּאֵמַר בּוֹהַר פְּרִשְׁתַּת תּוֹלְדוֹת דָּף קֶלֶט ע"ב - קַמ ע"א, בְּבִיאורֵינוּ כִּרְך ג ע"א קַסֶּט-קַעֲא)

פִּירוּשׁ הַפְּסוּק הַמּוּבָא לְהַלֵּן, ה' צַדִּיק יִבְחֵן כֵךְ מִדְתּוֹ שֶׁל הַקְב"ה לִיסַר וּלְנַסּוֹת אֶת הַצַּדִּיקִים וְלָא אֶת הָרָשָׁעִים, וְרָשָׁע וְאוֹהֵב חָמֵס שְׂנֵאָה נִפְשׁוֹ וּמִצְנִיעַ לוֹ אֶת גְּמוּל עוֹנוֹתָיו לְעוֹלָם הָאָרוּךְ. (רַש"י)

וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְכָּד הַרְעֵב הָרֵאשׁוֹן וְגו', רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח וְאָמַר לְפָרֵשׁ מַה שְׁכָתוּב יְהו"ה צַדִּיק יִבְחֵן, וְרָשָׁע וְאוֹהֵב חָמֵס שְׂנֵאָה נִפְשׁוֹ וְהַקְדִּים וְאֵמַר כִּמְהָ עוֹבְדוֹי דְקָדְשָׁא בְרִיף הוּא מִתְתַקְנָן עַד כְּמַה מַעֲשֵׂיו שֶׁל הַקְב"ה מִתּוֹקֵנִים וְיִשְׁרִים, וְכָל מַה דְאִיהוּ עֲבִיד כְּלָא עַל דִּינָא וְקָשׁוּט וְכָל מַה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַכֹּל הוּא בְּדִין מִצַּד הַמַּלְכוּת וּבְאֵמַת מִצַּד הַתְּפָאֶרֶת, כִּמְהָ דְכְתִיב הַצּוֹר תָּמִים פִּעְלוֹ מִצַּד הַמַּלְכוּת, פִּי כָּל דְרָכָיו מִשְׁפָּט מִצַּד הַתְּפָאֶרֶת, א"ל אֲמוּנָה לְשֶׁלֶם לְצַדִּיקִים צַדְקָתָם לְעוֹלָם הַבָּא, וְאִין עוֹל אֶף לְרָשָׁעִים מִשְׁלָם שְׁכָר צַדְקָתָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, צַדִּיק וְיִשְׁרָ הוּא הַכֹּל מְצַדִּיקִים עֲלֵיהֶם אֶת דֵּינּוֹ (רַש"י). תָּא חֲזִי לָא דִן קְדָשָׁא בְרִיף הוּא לְאָדָם קְדָמָא עַד דְפָקִיד לִיה

דָּא אורִיף רוגְזִיה לֹון תְּדִיר, אוּ בְּגִין דִּיפּוֹק מְנַהוֹן גְּזַעָא טְבָא בְּעֻלְמָא, כְּמָה דְאַפִּיק אַבְרָהָם מִתְּרַח, דְּאִיהוּ גְזַעָא טְבָא וְשָׂרְשָׁא וְחוּלְקָא טְבָא לְעֻלְמָא, אֲבָל קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא מְדַקְדֵּק עִם צְדִיקָא תְּדִיר בְּכָל עוֹבְדֵין דְּאִינוּן עֲבָדִין, בְּגִין דִּידַע דְּלָא יִסְטוּן לְיַמִּינָא וְלִשְׂמָאלָא, וּבְגִין כְּףֵי אַבְחִין לֹון, לָאוּ בְּגִינִיה דְּהָא אִיהוּ יָדַע יִצְרָא וְתוֹקְפָא דְמַהִימְנוּתָא דְלַהוֹן, אֶלָּא בְּגִין לְאַרְמָא רִישִׁיהוֹן בְּגִינִיהוּ.

כְּגוֹוְנָא דָּא עֲבַד לִיה לְאַבְרָהָם, דְּכְתִיב (בראשית כב א) וְהֵאלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם, מֵאֵי נִסָּה, הֲרַמַּת נִס, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה סב י) הָרִימוּ נִס, (ירמיה ד ו) שְׂאוּ נִס, אָרִים דְּגִלָּא דִּילִיה בְּכָל עֻלְמָא, וְאַף עַל גַּב דְּהָא אֲתַמַּר, בְּגִין דָּא קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אָרִים דְּגִלָּא דְאַבְרָהָם בְּעִינֵיהוֹן דְּכֻלָּא, הֲדָא הוּא דְכְתִיב, נִסָּה אֶת אַבְרָהָם, אוּף הֵכִי קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא בְּגִין לְאַרְמָא דְּגִלָּא דְצְדִיקָא, אִיהוּ בְּחִין לֹון לְאַרְמָא רִישִׁיהוּ בְּכָל עֻלְמָא.

מתוק מדבש

כְּגוֹוְנָא דָּא עֲבַד לִיה לְאַבְרָהָם כַּעֲיֵן זֶה עֲשֵׂה הַקְּב"ה עִם אַבְרָהָם דְּכְתִיב וְהֵאלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם, מֵאֵי נִסָּה מַה פִּירוּשׁוֹ, וְאֲמַר שְׂהוּא לִשׁוֹן הֲרַמַּת נִס, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר הָרִימוּ נִס, וְכְתִיב שְׂאוּ נִס שְׂפִירוּשׁ מִלַּת נִס אָרִים דְּגִלָּא דִּילִיה בְּכָל עֻלְמָא הַקְּב"ה הָרִים אֶת דְּגָלוֹ וְהִרְאָה מַעֲלָתוֹ לְכָל הָעוֹלָם, וְאַף עַל גַּב דְּהָא אֲתַמַּר וְאַף עַל פִּי שְׂכַבְרָא נִאֲמַר (לעיל צוטר דף קיט ע"ג) שְׂהַנְסִיּוֹן שֶׁל הָעֵקֶדָה הִיא כְּדִי שִׁיכַלֵּל הַחֲסֵד שֶׁל אַבְרָהָם בְּגַבּוּרְתוֹ שֶׁל יִצְחָק, אֲבָל גַּם זֶה נִכּוֹן כִּי בְּגִין דָּא קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אָרִים דְּגִלָּא דְאַבְרָהָם בְּעִינֵיהוֹן דְּכֻלָּא שְׂעַל יְדֵי זֶה הַנְּסִיּוֹן הָרִים הַקְּב"ה דְּגָלוֹ שֶׁל אַבְרָהָם בְּעִינֵיהֶם שֶׁל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, הֲדָא הוּא דְכְתִיב, נִסָּה אֶת אַבְרָהָם שְׂפִירוּשׁוֹ הָרִים דְּגָלוֹ, אוּף הֵכִי קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא בְּגִין לְאַרְמָא דְּגִלָּא דְצְדִיקָא אִיהוּ בְּחִין לֹון כְּמוֹ כֵּן כְּדִי לְהָרִים דְּגָלָם שֶׁל הַצְּדִיקִים הַקְּב"ה בּוֹחֵן וּמְנַסֵּה אוֹתָם, לְאַרְמָא רִישִׁיהוּ בְּכָל עֻלְמָא לְהָרִים אֶת רֵאשִׁים וּלְפָרְסִים אֶת שְׂמֵם הַטּוֹב בְּכָל הָעוֹלָם. (רמ"ק וּמְפָרְשִׁים)

בְּשׁוֹב רְשַׁע מְדַרְפּוֹ וְחִיָּה רַצָּה לֹומר וְחִיָּה בְּעֻלְמָא דִּין וְחִיָּה בְּעֻלְמָא דְאַתִּי שִׁיחִיה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְיַחִיָּה בְּעוֹלָם הַבָּא, וְעַל דָּא אורִיף רוגְזִיה לֹון תְּדִיר וְעַל כֵּן הַקְּב"ה מֵאֲרִיךְ אִפּוֹ עִם הַרְשָׁעִים תְּמִיד. אוּ בְּגִין דִּיפּוֹק מְנַהוֹן גְּזַעָא טְבָא בְּעֻלְמָא אוּ בְּשִׁבִיל שִׁיזַא מַהֶם גְּזַע טוֹב בְּעוֹלָם פִּירוּשׁ בְּנִים צְדִיקִים, כְּמָה דְאַפִּיק אַבְרָהָם מִתְּרַח כְּמוֹ שְׂהוּצִיא הַקְּב"ה אֶת אַבְרָהָם מִתְּרַח, דְּאִיהוּ גְזַעָא טְבָא וְשָׂרְשָׁא וְחוּלְקָא טְבָא לְעֻלְמָא שְׂהוּא גְזַע טוֹב וְשׁוֹרֵשׁ וְחֵלֵק טוֹב בְּעוֹלָם. אֲבָל קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא מְדַקְדֵּק עִם צְדִיקָא תְּדִיר בְּכָל עוֹבְדֵין דְּאִינוּן עֲבָדִין אֲבָל עִם הַצְּדִיקִים הַקְּב"ה מְדַקְדֵּק תְּמִיד בְּכָל מַעֲשֵׂיהֶם שְׂהֶם עוֹשִׂים, בְּגִין דִּידַע דְּלָא יִסְטוּן לְיַמִּינָא וְלִשְׂמָאלָא לְפִי שִׁוִּידַע שְׂלֵא יִטוּ לִימִין וְלִשְׂמָאל, וּבְגִין כְּףֵי אַבְחִין לֹון וְעַל כֵּן הוּא בּוֹחֵן וּמְנַסֵּה אוֹתָם, לָאוּ בְּגִינִיה דְּהָא אִיהוּ יָדַע יִצְרָא וְתוֹקְפָא דְמַהִימְנוּתָא דְלַהוֹן לֵא בְּשִׁבִילוֹ כִּי הוּא יוֹדַע הַתְּגַבְּרוּתָם עַל יִצְרָא וְתוֹקְפָא וְחוּזְקָא אֲמוֹנָתָם, אֶלָּא בְּגִין לְאַרְמָא רִישִׁיהוֹן בְּגִינִיהוּ אֵלָּא בְּשִׁבִיל לְהָרִים קֶרְנִים בְּשִׁבִיל שְׂעַמְדוֹ בְּנִסִּיּוֹן. (רמ"ק

והרמ"ו ורמ"ג)

תולדות יום שלישי

שכר מצוה קלה

וַיֵּצֵא אֲבִימֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָם לֵאמֹר הַנּוֹגֵעַ בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמָת, תָּא חֲזִי כַּמָּה אֲוִרֶיךָ לְהוֹי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְרִשְׁיַעְיָא, בְּגִין הָהוּא טִיבוּ דְעֵבֵד עִם אַבְרָהָם קַמָּאי, דְּהָא בְּגִין דָּא לָא שְׁלִיטוּ בְּהוּ יִשְׂרָאֵל עַד לְבָתֵּר דְּרִין בְּתַרְאִין, יְאוּת עֵבֵד אֲבִימֶלֶךְ דְּעֵבֵד טִיבוּ עִם יַצְחָק, דְּאָמַר לִיהַ הִנֵּה אֲרִצִּי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ שָׁב.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, חָבַל עָלֵיהוּ דְרִשְׁיַעְיָא, דְּטִיבוּתָא דְלַהוֹן לָאו אִיהוּ שְׁלִים, תָּא חֲזִי עֶפְרוֹן בְּקִדְמִיתָא אָמַר (בראשית כג יא) אָדוֹנִי שְׁמַעֲנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לָךְ נָתַתִּיךָ וְגו', וּלְבָתֵּר אָמַר אֲרִץ אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָל פְּסָף וְגו', וּכְתִיב וַיִּשְׁקוּל אֲבְרָהָם לְעֶפְרוֹן וְגו' עוֹבֵר לְסוּחָר. אוּף הָכָא פְּתִיב בְּקִדְמִיתָא הִנֵּה אֲרִצִּי לְפָנֶיךָ וְגו', וּלְבָתֵּר אָמַר לוֹ לָךְ מַעֲמָנוּ פִּי עֲצַמְתָּ מִמָּנוּ מְאֹד. אָמַר לִיהַ רַבִּי אֶלְעָזָר, דָּא הוּא טִיבוּ דְעֵבֵד עֲמִיהַ, דְּלָא נְסִיב מְדִילִיהַ אֲבִימֶלֶךְ פְּלוּם, וְשִׁדְרִיהַ בְּכָל מְמוּנִיהַ, וּלְבָתֵּר אָזַל בְּתַרִּיהַ לְמַגְזֵר עֲמִיהַ קִיָּים.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יְאוּת עֵבֵד יַצְחָק, דְּהָא בְּגִין דִּידַע רְזָא דְחֻכְמָתָא, אֲשֶׁתְּדַל וְחִפְר בִּירָא דְמִיין, בְּגִין לְאַתְתַּקְפָּא בְּמַהִימְנוּתָא פְּדָקָא יְאוּת, וְכֵן אֲבְרָהָם אֲשֶׁתְּדַל וְחִפְר בִּירָא דְמִיָּא, יַעֲקֹב אֲשַׁפַּח

לִיה מִתְתַקֵּן וַיִּתֵּיב עָלֶיהָ, וְכָלְהוּ אָזְלוּ בְתַרְיָה וְאִשְׁתַּדְלוּ, בְּגִין לְאַתְתַּקֵּפָא בְמַהִימְנוּתָא שְׁלִימְתָא פְדָקָא יָאוּת.

וְהַשְׁתָּא יִשְׂרָאֵל אֲתַתְקֵפוּ בֵיה בְרַזִּי דְפַקוּדֵי אֹרְיִיתָא, פְּגוֹן דְּכָל יוֹמָא וַיּוֹמָא אֲתַתְקֵף בַּר נָשׁ בְּצִיצִית דְּאִיהוּ מְצוּהָ, וּבַר נָשׁ אֲתַעֲטֵף בֵּיה, הָכִי נָמִי בְתַפְלֵי דְמַנְחָא אַרְיִשִׁיָּה וּבְדַרְוֵעִיָּה, דְּאִינוּן רְזָא עֲלָאָה פְדָקָא חֲזִי, בְּגִין דְּקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲשַׁתְּכַח בֵּיה בְּבַר נָשׁ דְּאֲתַעֲטֵר בֵּיה בְתַפְלוּי וְאֲתַעֲטֵף בְּצִיצִית, וְכָלָא רְזָא דְמַהִימְנוּתָא עֲלָאָה, וְעַל דָּא מֵאן דְּלֹא אֲתַעֲטֵף בְּהַאי, וְלֹא אֲתַעֲטֵר לְאַתְתַּקֵּפָא בְתַפְלֵי בְּכָל יוֹמָא, דְּמִי לִיה דְּלֹא שְׂרִיא עַמִּיה מְהִימְנוּתָא, וְאֲתַעֲדֵי מְנִיָּה דְחִילוּ דְמַאֲרִיָּה, וְצְלוּתִיה לָאו צְלוּתָא פְדָקָא יָאוּת, וּבְגִין כִּד אַבְהֵן הָווּ מִתְתַקְפִּי גוּ מְהִימְנוּתָא עֲלָאָה, בְּגִין דְּבִירָא עֲלָאָה, דְּרְזָא דְמַהִימְנוּתָא שְׁלִימְתָא שְׂרִיא בֵיה.

תולדות יום רביעי

דרך הבטחון בקב"ה כראוי

וַיִּקְרָא אֶת עֶשׂוֹ בְּנֵוֹ הַגָּדוֹל, דְּאֵתְפַלֵּל מִסְטָרִיָּה דְדִינָא קִשְׁיָא. וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זְקַנְתִּי לֹא יִדְעָתִי יוֹם מוֹתִי, רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים פד ו) אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹז לוֹ כֶּף וְגוֹ', זַפְאָה בַר נֶשׁ דְּאֵתְתַקַּף בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וַיִּשְׁוֵי תוֹקְפִיָּה בֵּיהּ, יְכוּל פְּחֻנְגִּיה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה דְאֵתְתַקְפוּ וְאָמְרוּ (דניאל ג י) הֵן אִיתִי אֶלְהֵנָא דִּי אֲנַחְנָא פְּלַחִין, יְכַל לְשִׁיזְבוּתְנָא מִן אַתּוֹן נוֹרָא יְקִידְתָּא, וּמִן יֶדֶף מַלְפָּא יִשְׁזִיב, תָּא חֲזִי דְאִי לֹא יִשְׁזִיב וְלֹא אֲתַקִּיִּים עֲלִיָּהוּ קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, אֲשֶׁתְּכַח שְׁמִיָּה דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְלֹא יִתְקַדֵּשׁ בְּעִינְיָהוּ דְכֻלָּא פְּמָה דְאָמְרוּ, אֶלָּא פִּיּוֹן דִּידְעוּ דְלֹא אָמְרוּ פְּדָקָא יְאוּת, אֶהְדְּרוּ וְאָמְרוּ, וְהֵן לָא, יִדְיעַ לְהוּי לָךְ מַלְפָּא וְגוֹ', בֵּין יִשְׁזִיב בֵּין לָא יִשְׁזִיב יִדְיעַ לְהוּי לָךְ מַלְפָּא וְגוֹ'.

וּתְנִינֵן דְמַלְהָ אֹדְעַ לְהוּ יַחְזַקְאֵל, וְשְׁמַעוּ וְקַבִּילוּ מַנְיָה, דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לֹא אֲתַקִּיִּים עֲלִיָּהוּ, בְּגִין דִּיקְבִּלוֹן אַגְרָא, וּכְדִין אֶהְדְּרוּ וְאָמְרוּ, וְהֵן לָא, יִדְיעַ לְהוּי לָךְ מַלְפָּא וְגוֹ'.

אֶלָּא לֹא יִתְתַקַּף בַּר נֶשׁ דִּיִּמָּא קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יִשְׁזִיבְנִי, אוֹ אִיהוּ עֶבֶיד לִי כֶּף וְכֶף, אֲבָל יִשְׁוֵי תוֹקְפִיָּה

מתוק מדבש

להמית אותנו יכול הוא להצילנו מכולם, והיינו שבטחו בה' שבודאי יציל אותם מיד נבוכדנצר, ואמר שאין זה בטחון הראוי, כי תָּא חֲזִי דְאִי לֹא יִשְׁזִיב וְלֹא אֲתַקִּיִּים עֲלִיָּהוּ קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בא וראה שאם לא יצילם ולא יתקיים הנס של הקב"ה עליהם, אֲשֶׁתְּכַח שְׁמִיָּה דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְלֹא יִתְקַדֵּשׁ בְּעִינְיָהוּ דְכֻלָּא פְּמָה דְאָמְרוּ נמצא שלא יתקדש שמו של הקב"ה בעיני כל העולם כמו שאמרו, אֶלָּא פִּיּוֹן דִּידְעוּ דְלֹא אָמְרוּ פְּדָקָא יְאוּת אלא כיון שידעו שלא אמרו כראוי, אֶהְדְּרוּ וְאָמְרוּ וְהֵן לֹא יִדְיעַ לְהוּי לָךְ מַלְפָּא וְגוֹ' חזרו ואמרו שאף אם לא יחפוץ הקב"ה להציל אותנו יהיה ידוע לך המלך אשר עם כל זה לא נעבוד לאלהיך, והיינו שאמרו בֵּין יִשְׁזִיב בֵּין לָא יִשְׁזִיב יִדְיעַ לְהוּי לָךְ מַלְפָּא וְגוֹ' בין שיציל אותנו ובין שלא יציל יהיה ידוע לך המלך שלא נשתחוה להצלם, ואז בכל אופן יתקדש שמו יתברך שיראו כל האומות שעם ישראל מאמינים באלהיה"ם עד שנשרפים על קדושת שמו. (רמ"ק ומפרשים)

וּתְנִינֵן דְמַלְהָ אֹדְעַ לְהוּ יַחְזַקְאֵל וּלְמַדְנוּ שְׁדַבֵּר זֶה הוֹדִיעַ לְהֵם יַחְזַקְאֵל הַנְּבִיא, וְשְׁמַעוּ וְקַבִּילוּ מַנְיָה, דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לֹא אֲתַקִּיִּים עֲלִיָּהוּ וְשָׁמְעוּ וְקַבִּלוּ מִמְּנוּ שֶׁהַקְּב"ה לֹא יִתְקִיִּים עֲלִיהֶם, כְּלוֹמַר שֶׁאִמְרַת הַקְּב"ה לִיַּחְזַקְאֵל אִם יִסְמְכוּ עַל הַנֶּס לֹא אֲצִילֶם, אֲלֵא אִם יִמְסְרוּ אֶת נַפְשָׁם בְּהַחֲלֵט שְׁלֹא עַל מִנַּת הַנֶּס אֲזִ אֲצִילֶם, בְּגִין דִּיקְבִּלוֹן אַגְרָא וְאִמְרַת לְהֵם כִּךְ כִּדִּי שִׁילְכוּ בְּתַמִּימוֹת וַיִּמְסְרוּ נַפְשָׁם עַל מִנַּת לְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ יִתְבַרַךְ וַיִּקְבִּלוּ שְׁכַר, וּכְדִין אֶהְדְּרוּ וְאָמְרוּ וְהֵן לֹא יִדְיעַ לְהוּי לָךְ מַלְפָּא וְגוֹ' ואז חזרו ואמרו אפילו שהקב"ה לא יציל אותנו גם כן יהיה ידוע לך המלך שלא נשתחוה להצלם.

ומסיק דבריו ואמר אֶלָּא לֹא יִתְתַקַּף בַּר נֶשׁ דִּיִּמָּא קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יִשְׁזִיבְנִי אלא לא יבטח אדם ויאמר שהקב"ה בודאי יצילני, אוֹ אִיהוּ עֶבֶיד לִי כֶּף וְכֶף אוֹ שֶׁהַקְּב"ה יַעֲשֶׂה לִּי טוֹבָה כִּךְ וְכֶךְ, אֲבָל יִשְׁוֵי תוֹקְפִיָּה בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא

"מאמר דרך הבטחון בקב"ה כראוי" ומבואר בו כי הדרך הנכונה להיות בוטח בקב"ה כראוי, היא בתמימות ובלי כל תנאי, היינו כאשר האדם יסיר כל פניה עצמית, ולא יסמוך על נס, ואז יבטח שהקב"ה יעזרהו ויסייעהו בזכות זאת שהוא רוצה לילך בדרך האמת והטהרה, ורצונו רק שיתקדש שם שמים על ידו, ויהיה מוכן למסור נפשו הנם שלא יעשה לו נס וינצל, עם כל זאת לא יסור מהקב"ה, כי הוא מאמין בהשגחה הפרטית, הנה זה נקרא נקרא בטחון כראוי, ושכרו בצדו. ומוכיח זאת מחנניה מישאל ועזריה, שכן הורה להם יחזקאל הנביא. ונמשך לבאר שדרך לימוד התורה כראוי היא ללמוד תורה לשמה, ולכבוד לקב"ה. ומכאן מבאר שענין הברכות שלקח יעקב מעשו, היה בהשגחה פרטית לתקן את הטא אדם וחווה, ויצחק שהיה דבק בקב"ה בבטחון כראוי, לא יצאה תקלה מתחת ידו בכרכתו ליעקב.

(מקור המאמר בזהר פרשת תולדות דף קמב ע"א, בבואורינו כרך ג עמ' רמז-רכ)

פירוש הפסוק המובא להלן, אשרי אדם עוז לו כן פירוש אשר שם אותך עוז מבטחו, מסילות בלבכם פירוש וחושב בלבו מסילות דרכיו ליישר את דרכו. (לש"י)

וַיִּקְרָא אֶת עֶשׂוֹ בְּנֵוֹ הַגָּדוֹל פִּירוּשׁוֹ דְאֵתְפַלֵּל מִסְטָרִיָּה דְדִינָא קִשְׁיָא שְׁנַכְלַל עֶשׂוֹ בְּמַדַּת הַדִּין הַקְּשָׁה מַדַּתוֹ שֶׁל יַצְחָק לְכֵן קְרֵאוּהוּ גְדוֹל בְּמַדַּת הַדִּין. וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זְקַנְתִּי לֹא יִדְעָתִי יוֹם מוֹתִי בא לפרש איך יעקב איש תם עשה כל התחבולות מענין הבכורה והברכה, ושכולם היו כהוגן וכראוי בהסכמה העליונה, לְכֵן רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר לְפָרֵשׁ תַּחִּילָה מַה שְׁכַתּוֹב אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹז לוֹ כֶּף וְגוֹ' דְהֵינּוּ זַפְאָה בַר נֶשׁ דְּאֵתְתַקַּף בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וַיִּשְׁוֵי תוֹקְפִיָּה בֵּיהּ אֲשֶׁרִי אִישׁ שֶׁמִּתְחַזַּק בְּהַקְּב"ה וְשֶׁם בּוֹ מִבְּטַחוֹ, יְכוּל שֶׁהַבְּטַחוֹן יִהְיֶה פְּחֻנְגִּיה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה, דְאֵתְתַקְפוּ וְאָמְרוּ הֵן אִיתִי אֶלְהֵנָא דִּי אֲנַחְנָא פְּלַחִין שְׁבַטְחוּ בְּהַקְּב"ה וְאִמְרוּ לְנְבוּכַדְנֶצַּר הִנֵּה יֵשׁ אֱלֹהִיִּים שֶׁהוּא אֱלֹהֵינֵינוּ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עוֹבְדִים, יְכַל לְשִׁיזְבוּתְנָא מִן אַתּוֹן נוֹרָא יְקִידְתָּא וּמִן יֶדֶף מַלְפָּא יִשְׁזִיב שֶׁהוּא יְכוּל לְהַצִּיל אֹתָנוּ מִן תְּנוּרָא אֲשֶׁר הַבּוֹעֵר וְאִף מִן יֶדֶךְ הַמֶּלֶךְ יִצִּיל אֹתָנוּ, רַצָּה לּוֹמַר בְּכָל אֹפֶן שֶׁתְּרַצָּה

בִּיה בְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דִּי־סִייעַ לִיה פִּד אִיהוּ אֲשַׁתְּדַל בְּאִינוּן פְּקוּדִין דְּאוּרִייתָא, וּלְמִיּהָ בְּאַרְחָ קְשׁוּט, דְּכִינוּן דְּאִתִּי בַר נֶשׁ לְאַתְדַּכְּאָה מְסִייעִין לִיה וְדַאי, וּבְדָא יִתְתַּקַּף בִּיה בְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְּאִיהוּ יְסִייעַ לִיה, וְיִתְתַּקַּף בִּיה, דְּלֹא יִשְׁוֵי תוּקְפִיה בְּאַחְרָא, וּבְגִין כֶּף עוֹז לֹא בְּךָ.

מְסִלוֹת בְּלִבְכֶם, דִּיעֲבִיד לְבִיה פְּדָקָא יָאוּת בְּלֹא הֲרַהוּרָא אַחְרָא, אֲלֵא פְּהַאי מְסִלָּה דְּאִיהִי מְתִישְׁבָּא לְאַעֲבָרָא בְּכָל אֲתַר דְּאַצְטְרִיף, הֲכִי נְמִי.

דְּבַר אַחַר, אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹז לֹא בְּךָ, עוֹז כְּמָה דְּאִתְּ אֲמַר (תהלים כט יא) יְהו"ה עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, בְּגִין דְּאַצְטְרִיף לִיה לְבַר נֶשׁ דִּיתַעֲסֵק בְּאוּרִייתָא לְשִׁמְיָה דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, דְּכָל מָאן דְּאַתַּעֲסֵק בְּאוּרִייתָא וְלֹא אֲשַׁתְּדַל לְשִׁמְיָה, טַב לִיה דְּלֹא אֲתַבְּרִי. מְסִלוֹת בְּלִבְכֶם, מְאִי מְסִלוֹת בְּלִבְכֶם, כְּמָה דְּאִתְּ אֲמַר (שם סח ה) סוּלוֹ לְרוּכְבַּ פְּעַרְבוֹת בִּי"ה שְׁמוֹ, דָּא הֲהִיא אוּרִייתָא דְּאִיהוּ אֲשַׁתְּדַל בָּהּ, לְאַרְמָא לִיה לְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וּלְמַעַבְד לִיה חֲטִיבָא בְּעֵלְמָא.

תָּא חֲזִי יַעֲקֹב כָּל עוֹבְדוֹי הוּוּ לְשִׁמְא דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וּבְגִין כֶּף קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוָה עֲמִיה תְּדִיר דְּלֹא אַעֲדִי מַגִּיָּה שְׁכִינְתָּא, דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דְּקָרָא לִיה יִצְחָק לְעֶשׂוֹ בְּרִיָּה, יַעֲקֹב לֹא הָוָה תַּמָּן, וְשְׁכִינְתָּא אוֹדְעַת לָהּ לְרַבְּקָה, וְרַבְּקָה אוֹדְעַת לִיה לְיַעֲקֹב.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, תָּא חֲזִי אִי חֶס וְשְׁלוֹם בְּהֵהוּא זְמַנָּא יִתְבְּרַךְ עֶשׂוֹ, לֹא יִשְׁלוּט יַעֲקֹב לְעֵלְמִין, אֲלֵא מְעַם קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוָה, וְכֹלָא בְּאַתְרֵיהּ אֲתָא פְּדָקָא חֲזִי.

מתוק מדבש

כְּמָה דְּאִתְּ אֲמַר סוּלוֹ לְרוּכְבַּ פְּעַרְבוֹת בִּי"ה שְׁמוֹ שְׁפִירוֹשׁוּ רוממו לה' הרוכב על השמים הנקראים ערבות, ואמר דָּא הֲהִיא אוּרִייתָא דְּאִיהוּ אֲשַׁתְּדַל בָּהּ לְאַרְמָא לִיה לְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וּלְמַעַבְד לִיה חֲטִיבָא בְּעֵלְמָא פְּסוּק זֶה בֵּא לְהוֹרוֹת שְׁבִאוֹתָה הַתּוֹרָה שְׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ תְּהִיָּה כּוֹנֵתוֹ לְרוּמְס שְׁמוֹ יִתְבְּרַךְ וּלְעֶשׂוֹתוֹ מְכוּבַד וְחָשׁוּב בְּעוֹלָם. (רמ"ו ומפרשים)

אבל ישים בטחוננו בהקב"ה, דִּי־סִייעַ לִיה פִּד אִיהוּ אֲשַׁתְּדַל בְּאִינוּן פְּקוּדִין דְּאוּרִייתָא וּלְמִיּהָ בְּאַרְחָ קְשׁוּט שִׁי־סִייעַ לוֹ כְּשִׁהוּא יִשְׁתַּדֵּל בְּקִיּוּם מִצּוֹת הַתּוֹרָה וְיִשְׁתַּדֵּל לְלַכַּת בְּדֶרֶךְ הָאִמְתָּ, דְּכִינוּן דְּאִתִּי בַר נֶשׁ לְאַתְדַּכְּאָה מְסִייעִין לִיה וְדַאי שְׁכִיּוֹן שְׁבֵא אָדָם לְהַטְהֵר וְדַאי מְסִייעִין לוֹ, וּבְדָא יִתְתַּקַּף בִּיה בְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְּאִיהוּ יְסִייעַ לִיה וּבִזָּה יִבְטַח הָאָדָם בְּהַקְב"ה שְׁהוּא יְסִייעַ לוֹ, רִצָּה לֹמַר שְׁאֵם ח"ו יִאֲנִסוּהוּ לְעַבּוֹר עַל דְּבִרֵי תּוֹרָה יִשִּׁים בְּטַחְוֹנוֹ בְּהַקְב"ה שִׁיעֲזַרְהוּ לְעַמּוּד בְּאוֹתָן הִיסוּרִין וְלֹא יַעֲבּוֹר ח"ו, וְיִתְתַּקַּף בִּיה דְּלֹא יִשְׁוֵי תוּקְפִיה בְּאַחְרָא וְיִבְטַח בּוֹ שְׁלֵא יִשִּׁים בְּטַחְוֹנוֹ בְּדַבְרֵי אַחַר לֹמַר שִׁישׁ לִי כַח מְעַצְמִי לְעַמּוּד בְּנִסְיוֹן, וּבְגִין כֶּף עַל זֶה נִאֲמַר אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹז לֹא בְּךָ פִּירוּשׁ שְׁהַבְּטַחְוֹן שְׁלוֹ הוּא רַק בְּךָ, רִצָּה לֹמַר בְּעַבּוֹר לְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ בְּלִתִּי שׁוּם פְּנִיָּה וּמַחֲשַׁבָּה אַחֲרָת, וְלֹא בְּעַבּוֹר שְׁתַּצִּילְהוּ אוֹ שְׁתַּטִּיב לוֹ. (רמ"ק ומפרשים)

תָּא חֲזִי יַעֲקֹב כָּל עוֹבְדוֹי הוּוּ לְשִׁמְא דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בֵּא וְרֵאָה כָּל מְעַשְׂוֵי שֶׁל יַעֲקֹב הָיוּ לְשִׁמּוֹ שֶׁל הַקְב"ה, וּבְגִין כֶּף קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוָה עֲמִיה תְּדִיר וּבִשְׁבִיל זֶה הִיָּה הַקְב"ה שְׁהוּא הַשְׁכִּינָה עִמּוֹ תְּמִיד כְּמוֹ שְׁכָתוּב וְהִנֵּה אֲנִכִי עִמָּךְ, דְּלֹא אַעֲדִי מַגִּיָּה שְׁכִינְתָּא וְלֹא נִסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ הַשְׁכִּינָה, וְרֵאָה לְדַבְרֵי דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דְּקָרָא לִיה יִצְחָק לְעֶשׂוֹ בְּרִיָּה כִּי בְּשַׁעֲתָא שִׁיעֲחַק קָרָא אֲתָ עֶשׂוֹ בְּנוֹ, יַעֲקֹב לֹא הָוָה תַּמָּן יַעֲקֹב לֹא הִיָּה שֵׁם וְלֹא יָדַע שִׁיעֲחַק רִוְצָה לְבַרְךָ אֲתָ עֶשׂוֹ, וְשְׁכִינְתָּא אוֹדְעַת לָהּ לְרַבְּקָה אֲלֵא הַשְׁכִּינָה הוֹדִיעָה לְרַבְּקָה בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ, וְרַבְּקָה אוֹדְעַת לִיה לְיַעֲקֹב כְּדִי שְׁרַבְקָה תּוֹדִיעַ לְיַעֲקֹב, כִּי רִצּוֹן הַקְב"ה הִיָּה שִׁיתְבְּרַךְ יַעֲקֹב.

ומה שכתוב מְסִלוֹת בְּלִבְכֶם פִּירוּשׁ דִּיעֲבִיד לְבִיה פְּדָקָא יָאוּת בְּלֹא הֲרַהוּרָא אַחְרָא שִׁיתַּקֵּן אֲתָ לְבוֹ כְּרֵאוֹי שְׁלֵא יִבֵּא בְּלָבוֹ הַרְהוּר אַחַר, אֲלֵא פְּהַאי מְסִלָּה דְּאִיהִי מְתִישְׁבָּא לְאַעֲבָרָא בְּכָל אֲתַר דְּאַצְטְרִיף אֲלֵא כְּאוֹתָהּ הַמְסִילָה הַמְתוֹקֶנֶת לְעַבּוֹר דְּרַכָּה בְּכָל מְקוּם שְׁצִרִיךְ, הֲכִי נְמִי וְכַךְ יִהְיֶה לְבוֹ מְתוֹקֵן וּבְטוֹחַ בְּהַקְב"ה שְׁאִפִּילוֹ אִם לֹא יִהְיֶה הַעֲזֹר כְּפִי רִצּוֹנוֹ, אֵל יִתְרִיס נִגְדוֹ אִפִּילוֹ בְּמַחֲשַׁבָּה ח"ו, אֲלֵא יִתְחַזַּק לְבוֹ תְּמִיד בְּהַקְב"ה וְלֹא יַעֲזוּב אוֹתוֹ בְּשׁוּם פְּנִים וְלֹא יִשִּׁים בְּטַחְוֹנוֹ בְּאַחַר. (כ"פ ורמ"ק ורמ"ו)

דְּבַר אַחַר, אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹז לֹא בְּךָ פִּירוּשׁ עוֹז הוּא הַתּוֹרָה, כְּמָה דְּאִתְּ אֲמַר יְהו"ה עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן הִרִי שְׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת עוֹז, בְּגִין דְּאַצְטְרִיף לִיה לְבַר נֶשׁ דִּיתַעֲסֵק בְּאוּרִייתָא לְשִׁמְיָה דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְפִי שְׁצִרִיךְ הָאָדָם שִׁיתַעֲסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמּוֹ שֶׁל הַקְב"ה, וְזֶה שְׁאֲמַר אֲשֶׁרִי אָדָם הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה הַנִּקְרֵאת עוֹז, וְרַק כֵּךְ לְשֵׁם ה', דְּכָל מָאן דְּאַתַּעֲסֵק בְּאוּרִייתָא וְלֹא אֲשַׁתְּדַל לְשִׁמְיָה טַב לִיה דְּלֹא אֲתַבְּרִי כִּי כָל מִי שִׁמְתַעֲסֵק בְּתוֹרָה וְאִינוּ מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ לְשִׁמְיָה טוֹב הִיָּה לוֹ שְׁלֵא נִבְרָא, וְמָה

רַבִּי יוֹסִי אָמַר לִכֵּן הִיָּה מוֹכְרָח שִׁיתְבְּרַךְ יַעֲקֹב, כִּי תָּא חֲזִי אִי חֶס וְשְׁלוֹם בְּהֵהוּא זְמַנָּא יִתְבְּרַךְ עֶשׂוֹ בֵּא וְרֵאָה אִם ח"ו עֶשׂוֹ הִיָּה מְתַבְּרַךְ בְּאוֹתָהּ שַׁעֲתָא, לֹא יִשְׁלוּט יַעֲקֹב לְעֵלְמִין לֹא הִיָּה שׁוֹלֵט יַעֲקֹב לְעוֹלָם, וְרִצָּה לֹמַר שְׁהִיָּה נִשְׂאָר הָעוֹלָם בְּקַלְקוּלוֹ וּבְפִגְמוֹ שֶׁל אָדָם הַרְאִשׁוֹן וְהַקְלִיפָה הִיתָה מְתַגְבַּרַת בְּעוֹלָם, וְהַעֲנִין הוּא כִּי יַעֲקֹב הִיָּה גִלְגּוּל אָדָם הַרְאִשׁוֹן, וְרַבְּקָה גִלְגּוּל חוּהָ, וְעֶשׂוֹ גִלְגּוּל הַנַּחֲשׁ, וְעַתָּה בֵּאוּ לְתַקֵּן מָה שְׁעוּוֹתָיו תְּחִילָה, וְאִם ח"ו עַתָּה יִתְבְּרַךְ עֶשׂוֹ שְׁהוּא הַנַּחֲשׁ אוֹ יִתְגַּבֵּר בְּכַח גְּדוּל לִינֵק מִן הַשְׁכִּינָה, וְנִמְצָא שִׁישְׂאָר אָדָם הַרְאִשׁוֹן וְחוּהָ בְּקַלְתָּם נִכְנָעִים תַּחַת הַקְלִיפּוֹת לְעוֹלָם, אֲלֵא מְעַם קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוָה אֲלֵא מְהַקְב"ה הִיָּה שִׁיתְבְּרַךְ יַעֲקֹב כְּדִי לְתַקֵּן אֲתָ הַקְלִלָה שְׁנַתְקַלֵּל אָדָם הַרְאִשׁוֹן, וְכֹלָא בְּאַתְרֵיהּ אֲתָא פְּדָקָא חֲזִי וְהַכֵּל עַל מְקוּמוֹ בֵּא כְּרֵאוֹי וְנִתְקַן חֲטָא אָדָם הַרְאִשׁוֹן לְפִי עֶרְבָּה תַּמָּן שְׁהִיָּה צִרִיךְ לְתַקֵּן רַעֲתָה הִיָּה. כִּי הַזְכוּרִיּוֹת שְׁמוֹרִית לְמַרְכָּז מְתוֹק מִדְּבַשׁ מִתּוֹךְ יִהְיֶה לִּי כִּי־כֵּן לְלִימוֹד בְּלִבִּי וְלֹא לְמַאֲגָר וְלֹא לְמַכִּיָּה. 02-50-222-33

תולדות יום חמישי

בהכנעת היצה"ר תלויה הכנעת האויבים

דָּבָר אַחֵר, וַיֹּאמֶר, כְּמָה דָּאֵת אָמַר (שמות טו כו) וַיֹּאמֶר אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, אִנִּי הֵכָא וַיֹּאמֶר לֹא יֹאמַר עוֹד שְׁמֶךָ יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל, כִּדִּין אֲתַעֲטֵר יַעֲקֹב בְּדַרְגִּי, לְמַהוּי כְּלָלָא דְאַבְהֹן, מַה כְּתִיב וַיִּכְרַךְ אֹתוֹ שֵׁם, מֵאִי וַיִּכְרַךְ אֹתוֹ שֵׁם, דְּאוּדֵי לִיה עַל כְּלָהוּ בְּרַכָּאן דְּבְרַכְיָה אָבוּי.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וַאֲמַר, (משלי טו י) בְּרִצּוֹת יְהוָה דְּרַכִּי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלִים אֹתוֹ, תָּא חֲזִי כְּמָה אֵית לִיה לְבַר נֶשׁ לְאַתְתְּקָנָא שְׁבִילוֹי בִּיה בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין לְמַעַבְד פְּקוּדֵי דְאוּרִייתָא, דְּהָא אוֹקְמוּהָ דְּוִדָּאי תְּרִי מְלֹאכִין שְׁלִיחֵן אֵית לְבַר נֶשׁ מְלַעֲיִלָא לְאַזְדוּוּגָא בְּהַדְיָה, חַד לִימִינָא וְחַד לְשְׁמֹאלָא, וְאִינוּן סְהַדִּין בִּיה בְּבַר נֶשׁ, כְּכָל מַה דְּאִיהוּ עֵבִיד אִינוּן מְשַׁתְּפְּחֵי תְּמָן, וְקִרְיָנָן לֹון יִצְר טוֹב וַיִּצְר רַע, אֲתִי בַר נֶשׁ לְאַתְדַּפְּאָה וְלֹא שְׁתַּדְּלָא בְּפְקוּדֵי דְאוּרִייתָא, הֵהוּא יִצְר טוֹב דְּאַזְדוּוּגָא בִּיה, כְּכָר אִיהוּ אֲתַתְּקָף עַל הֵהוּא יִצְר הָרַע וְאַשְׁתַּלִּים בְּהַדְיָה, וְאַתְהַפִּיף לִיה לְעַבְדָּא, וְכַד בַּר נֶשׁ אָזִיל לְאַסְתַּאבָּא הֵהוּא יִצְר הָרַע אֲתַתְּקָף וְאַתְגַּבַּר עַל הֵהוּא יִצְר טוֹב וְהָא אוֹקִימָנָא, וְדָאי כַּד הֵהוּא בַר נֶשׁ אֲתִי לְאַתְדַּפְּאָה, כְּמָה תְּקִיפוּ אֲתַתְּקָף בַּר נֶשׁ כַּד אֲתַגְבְּרָא הֵהוּא יִצְר טוֹב, כְּדִין אוֹיְבָיו יִשְׁלִים אֹתוֹ, דְּהֵהוּא יִצְר הָרַע אֲתַפְּיָא קַמִּיהָ דְּיִצְר

מתוק מדבש

שלמים עמו, תָּא חֲזִי כְּמָה אֵית לִיה לְבַר נֶשׁ לְאַתְתְּקָנָא שְׁבִילוֹי בִּיה בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בַּא וְרָאָה עַד כְּמָה יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְתַקֵּן דְּרַכִּיו בְּדְרַכֵי הַקְּבִיָּה, בְּגִין לְמַעַבְד פְּקוּדֵי דְאוּרִייתָא כְּדִי לְעִשׂוֹת וּלְקִיָּים מִצְוֹת הַתּוֹרָה, דְּהָא אוֹקְמוּהָ דְּוִדָּאי תְּרִי מְלֹאכִין שְׁלִיחֵן אֵית לְבַר נֶשׁ מְלַעֲיִלָא לְאַזְדוּוּגָא בְּהַדְיָה חַד לִימִינָא וְחַד לְשְׁמֹאלָא כִּי כְּבַר לְמַדְנָו שְׁבוּדָאי ב' מְלֹאכִים שְׁלִיחִים יֵשׁ לְאָדָם שְׁלוּחִים אֵלָיו מִלְּמַעְלָה לְהַתְּחַבֵּר עִמּוֹ אֶחָד לִימִינוֹ וְאֶחָד לְשְׁמֹאלוֹ, וְאִינוּן סְהַדִּין בִּיה בְּבַר נֶשׁ וְהֵם מְעִידִים עַל הַמַּעֲשִׂים שֶׁל הָאָדָם, כְּכָל מַה דְּאִיהוּ עֵבִיד אִינוּן מְשַׁתְּפְּחֵי תְּמָן כִּי כְּכָל מַה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הֵם נִמְצָאִים שֵׁם, וְקִרְיָנָן לֹון יִצְר טוֹב וַיִּצְר רַע וְקוֹרָאִים אֶת הַב' מְלֹאכִים יִצְר טוֹב וַיִּצְר הָרַע, אֲתִי בַר נֶשׁ לְאַתְדַּפְּאָה וְלֹא שְׁתַּדְּלָא בְּפְקוּדֵי דְאוּרִייתָא אִם בַּא הָאָדָם לְהַטְהֵר וּלְהַשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, אִפִּילוּ עַדִּיין לֹא נִטְהַר וְלֹא קִיָּים הַמִּצְוֹת, הֵהוּא יִצְר טוֹב דְּאַזְדוּוּגָא בִּיה אִז הֵיִצְר טוֹב שֶׁנִּתְחַבֵּר עִמּוֹ, כְּכָר אִיהוּ אֲתַתְּקָף עַל הֵהוּא יִצְר הָרַע כְּכָר הוּא מִתְּגַבֵּר עַל הֵיִצְר הָרַע, וְאַשְׁתַּלִּים בְּהַדְיָה וְאַתְהַפִּיף לִיה לְעַבְדָּא עַד שֶׁהֵיִצְר הָרַע מְשַׁלִּים עִמּוֹ וּמִתְּהַפֵּךְ לוֹ לְעַבְד לְהִיֹּת נִכְנַע תַּחְתּוֹ, וְכַד בַּר נֶשׁ אָזִיל לְאַסְתַּאבָּא וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם בַּא לְהַטְמָא, הֵהוּא יִצְר הָרַע אֲתַתְּקָף וְאַתְגַּבַּר עַל הֵהוּא יִצְר טוֹב, אִז הֵיִצְר הָרַע מִתְּחַזֵּק וּמִתְּגַבֵּר עַל הֵיִצְר טוֹב, וְהָא אוֹקִימָנָא וְהָרִי כְּבַר לְמַדְנָו, כִּי וְדָאי כַּד הֵהוּא בַר נֶשׁ אֲתִי לְאַתְדַּפְּאָה הַדְּבַר בְּרוּר שְׁכַשְׁהָאָדָם בַּא לְהַטְהֵר, כְּמָה תְּקִיפוּ אֲתַתְּקָף בַּר נֶשׁ כַּד אֲתַגְבְּרָא הֵהוּא יִצְר טוֹב כְּמָה חוּזֵק מִתְּחַזֵּק נִשְׁמַת הָאָדָם כְּשֶׁהֵיִצְר טוֹב מִתְּגַבֵּר עַל הֵיִצְר הָרַע, כְּדִין אוֹיְבָיו יִשְׁלִים אֹתוֹ פִּירוּשׁ דְּהֵהוּא יִצְר הָרַע אֲתַפְּיָא קַמִּיהָ דְּיִצְר טוֹב שְׁאוּ

"מאמר בהכנעת היצה"ר תלויה הכנעת האויבים" ומבואר בו כי יעקב זכה להכניע את יצרו, ובוה נתעטר ונתעלה במדרגה עליונה, ולכן ניצח למלאך, וממילא לעשו אויבו. ומבאר כי שתי היצרות הם מלאכים המתחברים עם האדם, וכפי פעולותיו לטוב או לרע, כך היא גבורתם והתחזקותם אחד על חברו, וכשאדם הולך בדרך הטוב אזי גם אויבו היצר הרע ובכללו כל כתות הרע והשונאים נכנעים לפני האדם. וזה הוא שהיה ביעקב, שלפי שבחר בדרך הטוב ובטח בקב"ה, לכן הודמן לו המלאך שרו של עשו שינצחו, וממילא אחר כך ניצח גם לעשו אויבו.

(מקור המאמר בוהר פרשת תולדות דף קמד ע"ב, בבאוריניו כרך ג עמ' רמג-רמה)

דָּבָר אַחֵר פִּירוּשׁ אַחֵר עַל מַה שְׁכַתּוּב וַיֹּאמֶר, כְּמָה דָּאֵת אָמַר כְּמֹו שְׁמַעוֹתָ אֹמֵר וַיֹּאמֶר אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שֶׁהִשְׁכִּינָה אִמְרָה מֵאִמְרָה הֵהוּא, אִנִּי הֵכָא וַיֹּאמֶר הַשְׁכִּינָה אִמְרָה מַה שְׁכַתּוּב לֹא יַעֲקֹב עוֹד שְׁמֶךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל (ה"ג הרמ"ק), כִּדִּין אֲתַעֲטֵר יַעֲקֹב בְּדַרְגִּי לְמַהוּי כְּלָלָא דְאַבְהֹן אִז נִתְעַטֵּר יַעֲקֹב בְּמַדְרַגְתּוֹ שְׁכַתּוּבָא לְהִיֹּת כְּלָל הָאֲבוֹת, לְנֶה לֹוּמַר הַתְּפֹאֶרֶת שְׁכַתּוּבָא כֹּוּלָּל אֶת חו"ג שְׁנֵי אֲחִיּוֹת לְנֶהֱסֵם וּלְנֶהֱסֵם, וְאַחַר שְׁרָאָה הַס"מ שִׁיעֲבַד נִתְעַטֵּר בְּמַדְרַגְתּוֹ הָעֲלִיּוֹנָה, אִז מַה כְּתִיב וַיִּכְרַךְ אֹתוֹ שֵׁם וְשׁוּאֵל מֵאִי וַיִּכְרַךְ אֹתוֹ שֵׁם מַה הִיִּתָּה בְּרַכָּה זֹו, אִלָּא דְּאוּדֵי לִיה עַל כְּלָהוּ בְּרַכָּאן דְּבְרַכְיָה אָבוּי שֶׁהוּדָה לוֹ וְהַסְכִּים עַל כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּרַכּוּ אִבּוֹ. (הרמ"ו וּמְפָרְשִׁים)

רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וַאֲמַר לְפָרֵשׁ מַה שְׁכַתּוּב בְּרִצּוֹת יְהוָה דְּרַכִּי אִישׁ לְהִיֹּתוֹם יִשְׁרִים, גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלִים אֹתוֹ פִּירוּשׁ יְהוּ

טוב, וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֵמָה (שם יב ט) טוֹב נִקְלָה וְעֵבֶד לוֹ, מְאִי וְעֵבֶד לוֹ, דָּא יֵצֵר הָרַע, וּכְדִין פֶּד אָזִיל בְּר נֶשׁ בְּפִקּוּדֵי אוֹרֵייתָא, כְּדִין גַּם אוֹיְבֵי יִשְׁלִים אֲתוּ, דָּא יֵצֵר הָרַע וְדָאֲתָא מְסֻטְרוּי.

תָּא חֲזִי, בְּגִין דִּיעֲקֵב אֲבָטַח בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְּרִיף הוּא, וְכָל אֲרַחֲוֵי הוּוּ לְשִׁמְיָהּ, עַל דָּא אוֹיְבֵי יִשְׁלִים אֲתוּ, וְדָא (ד"א דָּא) סמא"ל חֵילָא וְתוֹקְפָא דְעֵשׂוּ דְאִשְׁלִים עֲמִיהּ דִּיעֲקֵב, וּבְגִין דְאִשְׁלִים עֲמִיהּ דִּיעֲקֵב וְאוּדֵי לִיהּ עַל אֵינוֹן בְּרַכָּאן, כְּדִין אִשְׁלִים עֲמִיהּ עֵשׂוּ, וְעַד דְּלֹא אִשְׁתַּלִּים עֲמִיהּ יֵעֲקֵב לְגַבֵּי הַהוּא מְמַנָּא דְאֲתַפְקֵד עֲלֵיהּ, לֹא אִשְׁלִים עֲמִיהּ עֵשׂוּ, בְּגִין כֶּן בְּכָל אֲתַר תּוֹקְפָא דְלְתַתָּא תְּלִיָא בְּתוֹקְפָא דְלְעִילָא.

מתוק מדבש

דִּיעֲקֵב זֶה הַס"מ שֶׁהוּא כְחוֹ וְחוּזְקוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ שֶׁהִשְׁלִים עִם יַעֲקֹב, וּבְגִין דְאִשְׁלִים עֲמִיהּ דִּיעֲקֵב וְאוּדֵי לִיהּ עַל אֵינוֹן בְּרַכָּאן וּלְפִי שֶׁהַס"מ הַשְּׁלִים עִם יַעֲקֹב וְהוּדָה לוֹ עַל אוֹתָם הַבְּרוּכֹת, כְּדִין אִשְׁלִים עֲמִיהּ עֵשׂוּ אִז גַּם עֵשׂוֹ הִשְׁלִים עִמוֹ, וְעַד דְּלֹא אִשְׁתַּלִּים עֲמִיהּ יֵעֲקֵב לְגַבֵּי הַהוּא מְמַנָּא דְאֲתַפְקֵד עֲלֵיהּ לֹא אִשְׁלִים עֲמִיהּ עֵשׂוּ וְעַד שֶׁלֹּא הִשְׁלִים יַעֲקֹב עִם הַמְמוּנָה שֶׁנִּפְקֵד עַל עֵשׂוֹ לֹא הִשְׁלִים עִמוֹ עֵשׂוּ, וְרַצָּה לוֹמַר לְכֵן שֶׁלַח הַקַּב"ה אֶת שְׂרוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ לִיעֲקֵב שִׁישְׁלִים אֲתוּ, כְּדִי שֶׁכְּשִׁיבּוֹא עֵשׂוֹ יִהְיֶה הַשֵּׁר שֶׁלוֹ כֹּבֵר מִשׁוֹעֲבֵד וְנִכְנַע לִיעֲקֵב וְאִז מִמִּילָא גַם עֵשׂוֹ עִם אֲלוֹפִיו יוֹכַרְחוֹ לְהִשְׁלִים עִמוֹ, בְּגִין כֶּן בְּכָל אֲתַר תּוֹקְפָא דְלְתַתָּא תְּלִיָא בְּתוֹקְפָא דְלְעִילָא לְפִי שֶׁבְכָל מְקוֹם תּוֹקֵף וְחוּזְקֵי שֶׁלֹּא מְטָה תְלוּי בְּתוֹקֵף וְחוּזְקֵי שֶׁלֹּא מְעַלָּה. (הַרְמ"וֹ וּמְפֻרְשִׁים)

הַיֵּצֵר הָרַע נִכְנַע לְפָנָיו הַיֵּצֵר טוֹב, וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֵמָה וְעַל זֶה אָמַר שֵׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ טוֹב נִקְלָה טוֹב לְמִי שֶׁהוּא מְקַל בְּכַבּוּדוֹ לְכַבּוּד הַמְּקוֹם, כִּי אִז וְעֵבֶד לוֹ וְשׁוֹאֵל מְאִי וְעֵבֶד לוֹ מִי הוּא לוֹ לְעֵבֶד, וְאָמַר דָּא יֵצֵר הָרַע זֶה הַיֵּצֵר הָרַע, וּכְדִין פֶּד אָזִיל בְּר נֶשׁ בְּפִקּוּדֵי אוֹרֵייתָא וְאִז כֶּשֶׁהָאֲדָם הוֹלֵךְ בְּקִיּוֹם מִצּוֹת הַתּוֹרָה, כְּדִין גַּם אוֹיְבֵי יִשְׁלִים אֲתוּ, דָּא יֵצֵר הָרַע אִז גַּם אוֹיְבוֹ שֶׁהוּא הַיֵּצֵר הָרַע יִשְׁלִים אֲתוּ, וְדָאֲתָא מְסֻטְרוּי וּמְדַכְתִּיב אוֹיְבוֹ בְּלִשׁוֹן רַבִּים אֲנוּ מְרַבִּים כָּל הַכְּתוּת הַרְעוּת הַבְּאוּת מִצְדוֹ שֶׁגַם כֵּן יִשְׁלִימוּ אֲתוּ. (הַרְמ"וֹ וּמְפֻרְשִׁים)

כָּל זֶה הַקְּדִים רַבִּי שֶׁמְעוֹן לְבָאֵר אֶת עֵינֵי יַעֲקֹב וְעֵשׂוֹ, וְאָמַר תָּא חֲזִי בְּגִין דִּיעֲקֵב אֲבָטַח בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְּרִיף הוּא בֵּא וְרָאָה כִּיִּן שִׁיעֲקֵב בְּטַח בְּהַקַּב"ה, וְכָל אֲרַחֲוֵי הוּוּ לְשִׁמְיָהּ וְכָל דְרַכֵּי הִיוּ לְשִׁמּוֹ יִתְבַרֵךְ, עַל דָּא עַל כֵּן נִתְקִיִים בּוֹ כִּי גַם אוֹיְבֵי יִשְׁלִים אֲתוּ וּמְפֻרֵשׁ דָּא סמא"ל חֵילָא וְתוֹקְפָא דְעֵשׂוֹ דְאִשְׁלִים עֲמִיהּ

תולדות יום ששי

נר של שבת - סודו וסגולתו

נֵר שֶׁל שַׁבַּת לְנִשְׂי עֲמָא קְדִישָׁא אֲתִיְהִיבַת לְאֲדֻלְקָא, וְחִבְרִיָּא הָא אָמְרוּ, דְּאִיְהִי פְּבִתָּהּ בּוּצִינָא דְעֻלְמָא וְאַחֲשִׁיכַת לִיָּה וְכוּ' וְשִׁפִּיר, אָבֵל רְזָא דְמִלָּה, הָאִי סִפְתָּ שְׁלוֹם מְטְרוֹנִיתָא דְעֻלְמָא הִיא, וְנִשְׁמָתִין דְּאֲנֹן בּוּצִינָא עֲלָאָה בְּהָ שְׁרִיין, וְעַל דָּא מְטְרוֹנִיתָא בְּעִיָּא לְאֲדֻלְקָא, דְּהָא בְּדוּכְתָּהָ אֲתִאֲחַדַּת, וְעַבְדַּת עוּבְדָּהָ, וְאַתְתָּא בְּעִיָּא בְּחַדְדָּהּ דְּלִבָּא וְרַעוּתָא לְאֲדֻלְקָא בּוּצִינָא דְשַׁבַּת, דְּהָא יִקְרָא עֲלָאָה הִיא לָהּ, וְזִכּוּ רַב לְגֵרְמָה לְמַזְפִּי לְבָנִין קְדִישִׁין, דִּיהוֹן בּוּצִינִי דְעֻלְמָא בְּאוּרִייתָא וּבְדַחֲלָתָא, וְיִסְגוֹן שְׁלָמָא בְּאַרְעָא, וְיִהִיבַת לְבַעֲלָהּ אוּרְכָא דְחִיין, בְּגִין כְּףָּ בְּעִיָּא לְאַזְדַּהֲרָא בְּהָ.

תָּא חֲזִי, שַׁבַּת לִילִיָּא וְיוֹמָא זְכוּר וְשְׁמוּר אִיהוּ פְּחָדָא, וְעַל דָּא כְּתִיב (שמות כ ז) זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וְכְתִיב (דברים ה יא) שְׁמוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, זְכוּר לְדַכּוּרָא, שְׁמוּר לְנוֹקְבָא, וְכֹלָא חַד, זְפִאין אֲנֹן יִשְׂרָאֵל חוּלְקִיָּה דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲדִבְיָה וְאַחֲסַנְתִּיָּה, עֲלִיָּהוּ כְּתִיב (תהלים קמ"ד טו) אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁפְכָה לוֹ אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁיְהוּ"ה אֱלֹהֵינוּ.

מתוק מדבש

כמעשה להדליק נר של שבת כמו שהמלכות מאירה לנשמות ישראל, ואתתא בעיא בחדדה דלפא ורעותא לאדלקא בוצינא דשבת וצריכה האשה להדליק נר של שבת בשמחת לבב וברצון טוב דהא יקרא עלאה היא לה כי כבוד גדול הוא לה להיות דומה אל השכינה, וזכו רב לגרמה למזפי לבנין קדישין והוא לה לזכות גדול לזכות לבנים קדושים, דיהון בוציני דעלמא פאורייתא ובדחלתא ויסגון שלמא פארעא שיהיו מאירים את העולם בתורה וביראה וירבו שלום בעולם, כי תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, ויהיב לבעלה אורכא דחין וגם גורמת לתת לבעלה חיים ארוכים, בגין כף בעיא לאזדהרא בה לכן היא צריכה להזהר בהדלקת הנרות. (כ"פ ומפרשים)

"מאמר נר של שבת - סודו וסגולתו" ומבואר בו כי מה שאמרו חז"ל שהאשה נצמחה על נר של שבת כי בזה היא מתקנת את פגם חוה שהחשיכה את נשמת אדם הראשון, הנה כן הוא גם הסוד, וזאת לפי שהנשמה מאירה לשכינה, והאשה היא מושרשת בשכינה, לכן עליה בדוקא לתקן פגם זה על ידי הדלקת הנר. ובסגולת זאת תזכה לבנים מאירים בתורה, שתאיר נשמתם מאור השכינה, ותמשך חיים ארוכים לבעלה, בזהירותה במצוה זו. ומבאר עוד כי ליל ויום שבת הם סוד זכור ושמוּר, והם רומזים ליחוד קב"ה ושכינתיה שצריך ליחדם במעשינו תמיד.

(מקור המאמר בזהר פרשת בראשית דף מח ע"ב, בבאוריניו כרך א עמ' תקפו-תקפז)

נֵר שֶׁל שַׁבַּת לְנִשְׂי עֲמָא קְדִישָׁא אֲתִיְהִיבַת לְאֲדֻלְקָא נֵר שֶׁל שַׁבַּת נִתֵן לְנִשְׂי עִם הַקְּדוּשָׁה לְהַדְלִיק, וְחִבְרִיָּא הָא אָמְרוּ וְהַחֲבֵרִים אָמְרוּ, בְּבִרְאשִׁית רַבָּה סוּף פֶּרֶק יז, הֵטַעַם דְּאִיְהִי פְּבִתָּהּ בּוּצִינָא דְעֻלְמָא וְאַחֲשִׁיכַת לִיָּה וְכוּ' וְשִׁפִּיר שֶׁהָאִשָּׁה כָּתְבָהּ נֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם הֵינָּה חוֹה עַל יְדֵי שֶׁהַחֲטִיָּאָה לְאָדָם הִרְאִישׁוֹן הַחֲשִׁיכָה נִשְׁמַתָּהּ הַקְּרוּיָה נֵר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם, וְנִשְׁמַתָּהּ הִיטָה נֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם כִּי כָל הַנִּשְׁמוֹת הֵיוּ תְלוּיּוֹת בְּאִיפְתּוֹ שֶׁל אָדָם הִרְאִישׁוֹן, וַיִּפֶּה אָמְרוּ, אָבֵל רְזָא דְמִלָּה, הָאִי סִפְתָּ שְׁלוֹם מְטְרוֹנִיתָא דְעֻלְמָא הִיא אֲבֵל סוּד הַדְּבַר הוּא, כִּי הַשְּׂכִינָה הִיא הַמַּלְכָה שֶׁל הָעוֹלָם, וְנִשְׁמָתִין דְּאֲנֹן בּוּצִינָא עֲלָאָה בְּהָ שְׁרִיין וְהַנִּשְׁמוֹת הַנִּקְרָאוֹת נֵרוֹת מוֹשְׁרָשׁוֹת בָּהּ, וְעַל דָּא מְטְרוֹנִיתָא בְּעִיָּא לְאֲדֻלְקָא לְכֹן דּוּקָא הָאִשָּׁה שֶׁהִיא הַמַּלְכָה שֶׁל בֵּיתָה צְרִיכָה לְהַדְלִיק הַנֵּרוֹת וְלֹא הַבְּעַל, דְּהָא בְּדוּכְתָּהָ אֲתִאֲחַדַּת לְפִי שֶׁהָאִשָּׁה אַחֲזוּהָ וּמוֹשְׁרָשֶׁת בְּמִקּוּמָהּ בְּמַלְכוּתָהּ, וְעַבְדַּת עוּבְדָּהָ לְכֹן צְרִיכָה לַעֲשׂוֹת

ויצא יום ראשון

יראה שמא יגרום החטא

רַבִּי חֵיִיא פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים סה ד) דְּבַרְי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי פִּשְׁעֵינוּ אֶתְּה תְּכַפֵּרֵם, הַאִי קָרָא קִשְׂיָא דְלָאוּ סוּפִיָּה רִישִׁיָּה וְלָאוּ רִישִׁיָּה סוּפִיָּה, אֶלָּא דְּוֹד בְּעָא עַל גְּרַמִּיָּה וּלְבַתֵּר בְּעֵיא עַל פְּלָא, דְּבַרְי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי, אָמַר דְּוֹד אֲנָא יִדְעָנָא בְּגַרְמִי דְּחִבְנָא, אֲבָל כְּמָה חֵיִיבִין אֵינוֹן בְּעֵלְמָא דְּאֶתְגַּבְרוּ חוֹבֵיָּהּ עַלְיָהּ וְיִתִּיר מִנִּי, הוֹאִיל וְכֵן, לִי וְלַהוֹן, פִּשְׁעֵינוּ אֶתְה תְּכַפֵּרֵם.

תָּא חֵזִי בְּשַׁעְתָּא דְּחֵיִיבִין סְגִיאִין בְּעֵלְמָא, אֵינוֹן סְלִקִין עַד הַהוּא אֶתֵּר דְּסַפְרֵי דְּחֵיִיבִיא אֶתְפַּתְחוּ, כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר (דניאל ז י) דִּינָא יִתִּיב וְסַפְרִין פְּתִיחוּ, וְהַהוּא סַפֵּר לְעֵילָא מְרִישִׁיָּה דְּוֹד אֵיהּ, בְּגִינֵי כְּפָה דְּבַרְי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי, וְעַל דָּא פִּשְׁעֵינוּ אֶתְה תְּכַפֵּרֵם.

יַעֲקֹב כְּפָה בְּגִין דָּא, בְּגִין כְּפָה לָא הֵימִין, אִי תִימָא דְלָא הֵימִין בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לָא, אֶלָּא דְלָא הֵימִין בִּיָּה בְּגַרְמִיָּה, דִּילְמָא יָחוּב, וְהַהוּא חוֹבָא יִמְנַע לֵיהּ דְלָא יִתּוּב בְּשַׁלְּם, וְיִסְתַּלַּק נְטִירוֹ

מתוק מדבש

לִי וְלַהוֹן פִּשְׁעֵינוּ אֶתְה תְּכַפֵּרֵם לִי וְגַם לְהֵם תְּכַפֵּר פִּשְׁעֵינוּ. (רמ"ק ומפרשים)

ומפרש עוד את הפסוק באופן אחר ואמר תָּא חֵזִי בְּשַׁעְתָּא דְּחוֹבִין (ה"ג ד"ו) סְגִיאִין בְּעֵלְמָא בא וראה בשעה שהעונות רבים בעולם, אֵינוֹן סְלִקִין עַד הַהוּא אֶתֵּר הֵם עוֹלִים עַד הֵיכַל הַגְּבוּרָה, דְּסַפְרֵי דְּחֵיִיבִיא אֶתְפַּתְחוּ שֵׁם פְּתוּחִים סַפְרֵי הַרְשָׁעִים לְדוֹנָם לְזוֹת אוֹ לְחוּב, כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר דִּינָא יִתִּיב הַדֵּינִים יִשְׁבוּ לְמַשְׁפֵּט, וְסַפְרִין פְּתִיחוּ וְסַפְרֵי הַזְּכוּנוֹת שִׁישׁ לְכָל אֶחָד סַפֵּר לְעַצְמוֹ שְׁבַחֵם נַפְרִטִים כָּל מַעֲשֵׂיו הֵמָּה פְּתוּחִים לְפָנֵי הַדֵּינִים, וְהַהוּא סַפֵּר וְסַפֵּר הַהוּא שְׁפַתּוֹ בְּהֵיכַל הַגְּבוּרָה, לְעֵילָא מְרִישִׁיָּה דְּוֹד אֵיהּ הוּא לְמַעְלָה מְרַאשׁוֹ שֶׁל דוֹד פִּירוּשׁ לְמַעְלָה מִהַמְּלָכוֹת הַנִּקְרָאוֹת דוֹד, בְּגִינֵי כְּפָה לְכֵן אָמַר דוֹד דְּבַרְי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי פִּירוּשׁ שְׁדַבְרֵי הַעוֹנוֹת שֶׁנַּפְרִטִים בְּסַפְרֵי הַרְשָׁעִים גָּבְרוּ וְעַלֹּה הֵיכַל הַגְּבוּרָה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמְּדַתִּי שֶׁהִיא הַמְּלָכוֹת לְכֵן אֵין בִּיכְלָתִי לְחַקֵּם וְלַהֲמַתִּיקֵם, וְעַל דָּא פִּשְׁעֵינוּ אֶתְה תְּכַפֵּרֵם וְעַל כֵּן רַק אֶתְה הַקְּבִ"ה עַל יְדֵי מַדַּת הַחֲסֵד הַנִּקְרָאת אֶתְה (נְסוּד אֶתְה כֵּן לְעוֹלָם) שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִן הַגְּבוּרָה, תִּשְׁפִּיעַ מִימֵי חֲסֵד לְכַפֵּר הַפִּשְׁעִים לְטַהֵרם וּלְקַנְחֵם. (לא"ג ומק"מ ומפרשים)

יַעֲקֹב כְּפָה בְּגִין דָּא כַּעֲיָן זֶה הִיָּה בִיעַקֵּב שֶׁהִיָּה מִתִּירָא שְׁמָא יִגְרוּם הַחֲטָא, (יש ספרים ללא גרסי מלות בְּגִין דָּא, כִּי אֵין עֵינוּ שֶׁל יַעֲקֹב דוֹמָה מִמֶּשׁ לְשֶׁל דוֹד, וְאִזּוּ הַגִּיכָסָא) יַעֲקֹב בְּגִין כְּפָה לָא הֵימִין לְכֵן לֹא הִיָּה יַעֲקֹב בְּטוֹחַ בְּהַבְּטַחַת הַקְּבִ"ה שֶׁהַבְּטִיחַ לוֹ וְהֵנָּה אֲנִי עֵמֶךְ וְשִׁמְרַתִּיךְ בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְךְ וְהַשְׁבֹּתִיךְ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת וְגו', וְאָמַר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי בְּלִשׁוֹן סַפֵּק, וּמִפְרָשׁ יוֹתֵר וְאָמַר אִי תִימָא דְלָא הֵימִין בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִם תִּאמַר שֶׁלֹּא הָאֲמִין בְּהַבְּטַחַת הַקְּבִ"ה, לָא וְדָאִי לֹא כֵן הוּא, אֶלָּא דְלָא הֵימִין בִּיָּה

"מאמר יראה שמא יגרום החטא" ומבואר בו כי האבות הקדושים היו שלמים בבטחונם בקב"ה, והאמינו בכל לב להבטחותיו, אבל היו יראים שמא יגרום החטא ויפסידו להבטחות. ומבאר שדוד לימד זכות על עצמו כאשר הוזהר את מעשיו לרשעי הדור ונמצא מעולה מהם, ועל ידי כך מצא זכות להתפלל גם על אחרים שהם בני הדור. ומפרש עוד שדוד ביקש את מדת החסד תשמש ותכפר לרשעים שעוונותם עלו למעלה ממקום מדתו שבמלכות. ומוכיח שגם יעקב ירא שמא יגרום החטא, והגם שהיה מאמין בהבטחתו של הקב"ה.

(מקור המאמר בזה פרשת ויצא דף קנ ע"ב - קנא ע"א, בבאוריניו כרך ג עמ' שב-שה)

רַבִּי חֵיִיא פִּתַּח וְאָמַר לְהוֹדִיעַ כִּי מַה שֶׁנִּרְאָה כִּאִילוֹ אֵין לְצַדִּיקִים בְּטַחֲוֹן, הוּא מִטַּעַם שֶׁהֵם מִתִּירָאִים שְׁמָא יִגְרוּם הַחֲטָא, וְתַחֲלִילָה מִפְּרָשׁ מַה שֶׁכָּתוּב דְּבַרְי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי פִּשְׁעֵינוּ אֶתְה תְּכַפֵּרֵם פִּירוּשׁ עֵינֵי הַעוֹנוֹת שֶׁעֲשִׂיתִי גָּבְרוּ מִנִּי, וְאֵין בְּהַזְכִּירוֹת כְּדִי לְהַכְרִיעַ אוֹתָם, עִם כָּל זֶה אֶתְה בְּחֲסֵדְךָ תְּכַפֵּרֵם, הַאִי קָרָא קִשְׂיָא, דְלָאוּ סוּפִיָּה רִישִׁיָּה וְלָאוּ רִישִׁיָּה סוּפִיָּה פִּסּוּק זֶה קִשָּׁה כִּי אֵין סוּפּוֹ דוֹמָה לְרַאשׁוֹ וְלֹא רַאשׁוֹ לְסוּפּוֹ, כִּי בְּתַחֲלִילָה כָּתוּב גָּבְרוּ מִנִּי בְּלִשׁוֹן יָחִיד, וּבְסוּפּוֹ כָּתוּב פִּשְׁעֵינוּ בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וְהִיָּה לוֹ לְזַמֵּר פִּשְׁעֵי אֶתְה תְּכַפֵּרֵם, וּמִתְרַץ אֶלָּא דְּוֹד בְּעָא עַל גְּרַמִּיָּה וּלְבַתֵּר בְּעֵיא עַל פְּלָא אֵלָּא דוֹד הַתְּפַלֵּל וְלִימַד זְכוּת עַל עַצְמוֹ תַּחֲלִילָה כְּדִי שֶׁתִּקְבַּל תְּפִלָּתוֹ וְאַחַר כֵּן הַתְּפַלֵּל עַל כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְּכַפְּרוּ עוֹנוֹתֵיהֶם, וְזֶה פִּירוּשׁ הַפִּסּוּק דְּבַרְי עֲוֹנוֹת שֶׁל רִשְׁעִים אַחֲרֵים גָּבְרוּ מִנִּי גָּבְרוּ עַל עוֹנוֹתֵי, אָמַר דְּוֹד, אֲנָא יִדְעָנָא בְּגַרְמִי דְּחִבְנָא אֲנִי יוֹדַע בְּעַצְמִי שֶׁחֲטָאתִי, אֲבָל כְּמָה חֵיִיבִין אֵינוֹן בְּעֵלְמָא דְּאֶתְגַּבְרוּ חוֹבֵיָּהּ עַלְיָהּ וְיִתִּיר מִנִּי אֲבָל כְּמָה רִשְׁעִים יֵשׁ בְּעוֹלָם שֶׁנִּתְּגַבְּרוּ וְנִתְּרַבּוּ עוֹנוֹתֵיהֶם יוֹתֵר מִעוֹנוֹתֵי, וְכִשְׁתַּחֲשַׁבְנִי לְעוֹמַתָּם הִרִי אֲנִי כְּצַדִּיק וְרַאוי שֶׁתִּקְבַּל תְּפִלָּתִי, הוֹאִיל וְכֵן לְכֵן אֲנִי בֹא לְבַקֵּשׁ,

מִיָּה, וּבְגִין כֶּף לֹא הֵימִין בְּגִרְמִיהָ, וְהָיָה יְהו"ה לִי לֵאלֹהֵי"ם, אֲפִילוּ רַחֲמֵי כֹד אֵיתוּב בְּשָׁלֵם אֲשׁוּי לְקַבְּלֵי לְדִינָא, בְּגִין דְּאָנָא פְּלַח קַמִּיהָ תְּדִיר.

אָמַר רַבִּי אַחָא, אָמַר יַעֲקֹב, הַשְׁתָּא לֹא אֲצַטְרִיכְנָא לְדִינָא, כֹּד אֵיתוּב לְבֵית אָבָא אַתְּפִילְנָא בְּדִינָא וְאַתְקַשְׁר בֵּיה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָאו הָכִי, אֲלֵא אָמַר, הַשְׁתָּא אִם יְהִיֵּה אֱלֹהֵי"ם עִמָּדִי, דִּינָא אֲצַטְרִיכְנָא לְנִטְרָא לִי, עַד דְּאֵיתוּב בְּשָׁלֵם לְבֵית אָבָא, אֲבָל פִּיּוֹן דְּאֵיתוּב בְּשָׁלֵם, אַתְּפִילְנָא רַחֲמֵי בְּדִינָא, וְאַתְקַשְׁר בְּקַשׁוּרָא מְהִימְנָא, לְאַכְלֵלָא כֹּלָא כַּחַד.

מתוק מדבש

הדין אלא למדת הרחמים שמשמני מעשו ולכן, כד איתוב לְבֵית אָבָא אַתְּפִילְנָא בְּדִינָא כְּשִׁאוּב לְבֵית אֲבִי שְׁהוּא צַמְדַת הַדִּין אִז אַכְלוּל מַדְתִּי הַתְּפִירַת שְׁהוּא מַדְתִּי הַרַחֲמִים צַדִּין, וְאַתְקַשְׁר בֵּיה וְעַל יַדִּי זֶה הַתְּכַלְלוּת אַתְקַשְׁר צְגִזְרוּהָ עֲנַמְהָ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָאו הָכִי אִינוּ כְּמוֹ שְׁאֵמַרְתָּ שְׁצַדְרַךְ לֹא רָצָה לְעוֹרֵר אַתְּ הַדִּין, אֲלֵא אָמַר הַשְׁתָּא אִם יְהִיֵּה אֱלֹהֵי"ם עִמָּדִי פִּירוּשׁ אִם יְהִיֵּה שֵׁם אֱלֹהֵי"ם שְׁהוּא מַדְתִּי הַדִּין עִמָּדִי צַדְרַךְ, דִּינָא אֲצַטְרִיכְנָא לְנִטְרָא לִי אִנִּי צַרִּיךְ עַתָּה לְעוֹרֵר מַדְתִּי הַדִּין עַל עֲשׂוֹ וּלְצַן שְׁרוּטִים לְהוֹיָקֵנִי וְעַל יַדִּי זֶה אֵהִיֵּה נִשְׁמַר מֵהֶם, עַד דְּאֵיתוּב בְּשָׁלֵם לְבֵית אָבָא עַד שְׁאֵשׁוּב צְשָׁלוּם לְבֵית אֲבִי, אֲבָל פִּיּוֹן דְּאֵיתוּב בְּשָׁלֵם אַתְּפִילְנָא רַחֲמֵי בְּדִינָא אֲבָל כִּיּוֹן שְׁאֵשׁוּב צְשָׁלוּם אִז אַכְלוּל אַתְּ מַדְתִּי הַרַחֲמִים צַדִּין, וְאַתְקַשְׁר בְּקַשׁוּרָא מְהִימְנָא וְאַתְקַשְׁר צַקְשֵׁר שֶׁל אֲמוּנָה שְׁהוּא הַמַּלְכוּת, לְאַכְלֵלָא כֹּלָא כַּחַד כְּדִי לְכַלּוֹל כֹּל הַסְּפִירוֹת יַחַד צְמַלְכוּת. (רמ"ק וּמְפַרְשִׁים)

בְּגִרְמִיהָ אֵלֵא שְׁלֹא הָאֵמִין בְּעֲצָמוֹ שְׁרָאוּי לְשִׁמְרָה עֲלִיוְנָה כִּי חֲשָׁב דִּילְמָא יְחֻבֵּי שְׁמָא יַחֲטָא, וְהָהוּא חוֹבָא יִמְנַע לִיהָ דְּלֹא יְתוּב בְּשָׁלֵם וְאוֹתוֹ הַחֲטָא יִמְנַע אוֹתוֹ שְׁלֹא יֵשׁוּב לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוּם, וְיִסְתַּלַּק נְטִירוֹ מִיָּה וְתִסּוּר הַשְּׁמִירָה הַעֲלִיוְנָה מִמֶּנּוּ, וּבְגִין כֶּף לֹא הֵימִין בְּגִרְמִיהָ וּבִשְׁבִיל זֶה לֹא הָאֵמִין בְּעֲצָמוֹ, הָרִי אֲנוּ רוֹאִים אִיךָ שְׁהַצְדִּיקִים מִפְּחָדִים תְּמִיד אוֹלֵי יַחֲטָאוּ לְפָנֵי הַמֶּקוּם. וְמָה שְׁכַתוּב וְהָיָה יְהו"ה לִי לֵאלֹהֵי"ם פִּירוּשׁוֹ אֲפִילוּ רַחֲמֵי כֹד אֵיתוּב בְּשָׁלֵם אֲשׁוּי לְקַבְּלֵי דִּינָא כְּשִׁאוּב לְבֵיתוֹ לְשָׁלוּם אִז אֲפִילוּ אַתְּ שֵׁם הַי"ה שְׁהוּא סוּד רַחֲמִים אֲשִׁימְנוּ לְנִגְדֵי כְּאִילוּ הוּא שֵׁם אֱלֹהֵי"ם שְׁהוּא סוּד הַדִּין, וְזֶה בְּגִין דְּאָנָא פְּלַח קַמִּיהָ תְּדִיר כִּי אִז קִיס לִי צְגוּאֵי שְׁאִנִּי אַעֲצוּד לְפָנֵי תְּמִיד וְאִין לִי מוֹרָא מִשּׁוּם עוֹן שִׁיגְרוּס לִי שְׁאֵעֲנֵשׁ עַל יַדִּי מַדְתִּי הַדִּין, אֲבָל צְהִיּוּמוֹ צַדְרַךְ הִיָּה צַרִּיךְ גַּם לְמַדְתִּי הַרַחֲמִים שְׁתֵּהִיֵּה עִמּוֹ כְּדִי שִׁינְלֵל מֵעֲשׂוֹ וּמִלְצַן. (רמ"ג וּמְפַרְשִׁים) אָמַר רַבִּי אַחָא פְּלִיג צְמַקְמַת וְאֵמַר שְׁצַדְרַךְ לֹא הִיָּה רוֹצֵה לְעוֹרֵר אַתְּ הַדִּין כֹּלְל, וְזֶה שְׁאֵמַר אָמַר יַעֲקֹב, הַשְׁתָּא לֹא אֲצַטְרִיכְנָא לְדִינָא עַתָּה צְהִיּוּמִי צַדְרַךְ אִין אִנִּי צַרִּיךְ לְהַתְּעוֹרְרוּת

ויצא יום שני

מעלת ישיבת ארץ ישראל

תָּא חֲזִי, אֲשֶׁרִי שְׁמַרִי מִשְׁפֵּט, דְּנִטְרִי מִהִימְנוּתָא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, בְּגִין דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אִיהוּ מִשְׁפֵּט, וּבְעֵי לִיה לְבַר נָשׁ לְנִטְרָא דְלָא יִסְטִי לְאוֹרְחָא אַחְרָא, אֲלָא דִיְהֵא נְטִיר מִשְׁפֵּט, בְּגִין דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אִיהוּ מִשְׁפֵּט דְכָל אֲרָחוּי מִשְׁפֵּט.

עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת, וְכִי בְכָל עֵת יִכִּיל בַּר נָשׁ לְמַעַבְד צְדָקָה, אֲלָא מֵאֵן דִּישְׁתַּדַּל בְּאוֹרְחוּי דְאוֹרִייתָא, וְעֵבִיד צְדָקָה עִם אֵינוֹן דְאַצְטְרִיכוּ לָהּ, דְכָל מֵאֵן דְעֵבִיד צְדָקָה עִם מִסְפְּנָא, אֲסֻגִי הֵהִיא צְדָקָה לְעִילָא וְתַתָּא.

תָּא חֲזִי, מֵאֵן דְאַשְׁתַּדַּל בְּצְדָקָה, הֵהִיא צְדָקָה דְעֵבִיד סְלִיק לְעִילָא, וּמָטָא לְעִילָא לְהֵהוּא אַתְרָא דִיעֻקֵּב דְאִיהוּ רְתִיבָא עֲלָאָה, וְאַמְשִׁיף בְּרַכָּאֵן לְהֵהוּא אַתְר מִמְבוּעָא דְכָל מְבוּעִין, וּמִהֵהִיא צְדָקָה אַמְשִׁיף וְאַרְבֵּי בְרַכָּאֵן לְכָל אֵינוֹן תַּתָּאי, וּלְכָל רְתִיכִין וּלְכָל חִילִין, וְכִלְהוּ אַתְבְּרָכָאֵן, וְאַתּוּסְפֵן נְהוּרִין בְּדָקָא יְאוּת, בְּגִין דְכִלְהוּ אֲקֵרוּ עֵת, וְדָא הוּא דְכְתִיב עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת.

מתוק מדבש

צְדָקָה עִם אֵינוֹן דְאַצְטְרִיכוּ לָהּ וְעוֹשֶׂה גַם צְדָקָה עִם הַעֲנִיִּים הַצְרִיכִים לְצְדָקָה שְׁהִיא תִיקוֹן הַמַּלְכוּת, עַל יְדֵי זֶה הוּא גּוֹרֵם לִישׁוּד וְזוּ"ן לְמַעְלָה, דְכָל מֵאֵן דְעֵבִיד צְדָקָה עִם מִסְפְּנָא אֲסֻגִי הֵהִיא צְדָקָה לְעִילָא וְתַתָּא כִּי כָל מִי שְׁעוֹשֶׂה צְדָקָה עִם הַעֲנִי הוּא מַרְבֵּה כַח הַצְדָקָה שֶׁהִיא הַשְׂכִּינָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְזֶה שְׁאֵמֵר עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת, שְׂאֵם אֵין לוֹ לִיתֵן צְדָקָה יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה בְּכָל עֵת שֶׁהוּא גַם כֵּן עֲשִׂיית צְדָקָה. (רמ"ג ומפּרשׁים)

"מאמר מעלת ישיבת ארץ ישראל" ומבואר בו כי הנשמר מחטא וזוכה להיות רבוק בקב"ה, וכשהארם משתדל לילך בדרך התורה ועוסק בה בכל עת וכן כשנותן צדקה לעניים, הנה זה מרבה את כח השפעת השכינה בעליונים ובתחתונים. ומכאן מברר כי על ידי קיום התורה והמצוות אנו מעלים התעוררות רצון למדות העליונות, ועל ידי זה נמשך לנו משם שפע קודש. ובזמן המקדש המשכנו שפע מהשכינה לארץ ישראל התחתונה, אבל עתה בגלות היושבים בחוץ לארץ תחת רשות הסטרא אחרא, הנה נמנע מהם הברכות. ומכאן מוכיח את מעלת ישוב ארץ ישראל. ומבאר שיעקב ומשה הגם שיצאו מהארץ לפי שעה, עם כל זאת הנה זכו לידבק ולהתחבר עם השכינה גם שם.

(מקור המאמר בזהר פרשת ויצא דף קנ"ג ע"א, בבאורינו כרך ג עמ' שכג-שכה)

תָּא חֲזִי זַל וְרַחֵם פִּירוּשׁ אַחַר צַפְסוּק זֶה עַל דְרַךְ הַנְּסַתְר, מֵאֵן דְאַשְׁתַּדַּל בְּצְדָקָה מִי שְׁעוֹסֵק בְּצְדָקָה, הֵהִיא צְדָקָה דְעֵבִיד סְלִיק לְעִילָא אִתְּהֵא הַנְּדָקָה שְׁעוֹשֶׂה עוֹלָה לְמַעְלָה עַד הַמַּלְכוּת הַנְּקֻרָא לְדָק, וּמִשָּׁם מִתְפַּשְׁט וּמָטָא לְעִילָא וְתַתָּא אַתְרָא דִיעֻקֵּב דְאִיהוּ רְתִיבָא עֲלָאָה וּמַגַּעַת לְאוּתוּ הַמְקוּס שֶׁסָּם מוֹשְׁרֵשׁ יַעֲקֹב שֶׁהוּא הַתְּפֻרָא, וְאִז נַעֲשֶׂה הַתְּפֻרָא מִרְכַּזָּה עֲלִיוֹנָה לְצִנָּה, וְאַמְשִׁיף בְּרַכָּאֵן לְהֵהוּא אַתְר מִמְבוּעָא דְכָל מְבוּעִין וּמִמְשִׁיךְ שִׁפְעַת צְרוּת לַתְּפֻרָא מִמְקוֹר כָּל הַמְקוּרוֹת, פִּירוּשׁ מִכְתָּר וּמְכַמֵּה הַכְּלוּלִים צְנִינָה, כִּי כָל אַחַת מֵהַגִּ' נְקֻרָא מְצוּעַ דְכָל מְצוּעִין לְפִי שְׂכוּלָם מְצִיעִים וּמִשְׁפִּיעִים הַשְּׁפַעְתָּם לְמַטָּה, וּמִהֵהִיא צְדָקָה אַמְשִׁיף וְאַרְבֵּי בְרַכָּאֵן לְכָל אֵינוֹן תַּתָּאי וּמִכַּח אִתְּהֵא הַנְּדָקָה מִמְשִׁיךְ וּמְרַבֵּה צְרוּת לְכָל הַתְּחַתּוֹנִים שְׁצַעוּלִים הַזֶּה, וְיִבְרַךְ רְתִיבִין וְיִבְרַךְ חִילִין וּלְכָל הַמְרַכְזוֹת וּלְכָל הַנְּצֻחוֹת שֶׁל מַעְלָה, וְיִבְרַךְ אַתְבְּרָכָאֵן וְכוּלָם מִתְצַרְכִּים צִשְׁפַּע צְרוּת, וְאַתּוּסְפֵן נְהוּרִין בְּדָקָא יְאוּת וְעוֹד נְמוֹסְפִים לְהַס אִוְרוֹת כְּרָאוּ לְכָל אַחַד, כַּעֲיֵן פִּנִּים וְכַפִּים לַחִיּוֹת הַקּוֹדֵשׁ, בְּגִין דְיִבְרַךְ אֲקֵרוּ עֵת לְפִי שְׂכָל מַלְאכֵי צִ"ע שְׁהֵם חִילֵי הַמַּלְכוּת נְקֻרָאִים עֵת עַל שְׁמָה, לְפִי שְׁהֵם מִתְהַפְּכִים צָלַל עֵת מִדִּין לְרַחֲמִים וְנַעֲשִׂים צְחִינָה עֵת אַחַת צָלַל לְעֵשׂוֹת רְלוּנָה, וְדָא הוּא דְכְתִיב עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת פִּירוּשׁ שְׁעוֹשֶׂה לְדָקָה וּמִמְשִׁיךְ שִׁפְעַת לְכָל הַמַּלְאכִּים הַנְּמַשְׁכִּים מִהַשְׂכִּינָה הַנְּקֻרָא עֵת. (רמ"ק ורמ"ג ומפּרשׁים)

תָּא חֲזִי מַה שְׁכַתוּב אֲשֶׁרִי שְׁמַרִי מִשְׁפֵּט פִּירוּשׁ אֲשִׁירָהֵם לְאֵלוּ דְנִטְרִי מִהִימְנוּתָא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הַשּׁוֹמְרִים אִמּוֹנְתוֹ שֶׁל הַקְּב"ה וְנִשְׁמְרִים מִלְּהַתְּדַבֵּק בַּסְטְרָא אַחְרָא, וְהַטַּעַם שֶׁתִּלְהַה כְּתוּב אֵת הַאִמּוֹנָה בְּמִשְׁפֵּט בְּגִין דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אִיהוּ מִשְׁפֵּט לְפִי שְׁהַקְּב"ה הוּא מֶלֶךְ הַמִּשְׁפֵּט, וּבְעֵי לִיה לְבַר נָשׁ לְנִטְרָא דְלָא יִסְטִי לְאוֹרְחָא אַחְרָא וְצִרִיךְ הָאֵדָם לְשַׁמּוֹר אֵת עֲצָמוֹ שְׁלֵא יִטֵּה לְדִרְךְ הַסְטְרָא אַחְרָא, אֲלָא דִיְהֵא נְטִיר מִשְׁפֵּט אֲלָא שִׁיחֵהּ שׁוֹמֵר מִשְׁפֵּט פִּירוּשׁ שִׁשְׁמוֹר עֲצָמוֹ מִחַטָּאִים שְׁלֵא יִסְתַּלֵּק מִעֲלִיו הַמִּשְׁפֵּט שֶׁהוּא הַקְּב"ה, וְאֵמֵר שְׁלִכְן מְכַנֵּה אֵת הַקְּב"ה מִשְׁפֵּט בְּגִין דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אִיהוּ מִשְׁפֵּט דְכָל אֲרָחוּי מִשְׁפֵּט לְפִי שְׁהַקְּב"ה נִקְרָא מֶלֶךְ הַמִּשְׁפֵּט שְׁכָל דְרַכִּיו מִשְׁפֵּט, לְכֵן יִשְׁמוֹר הָאֵדָם דְרַכִּיו כִּי אִם יַחַטֵּא יִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַקְּב"ה וְיַעֲנֹשׁ בְּמִשְׁפֵּט. (רמ"ק ורמ"ג ומפּרשׁים)

ומה שכתוב עושה צדקה בכל עת מקשה וכי בכל עת יכיל בר נש למעבד צדקה וכי בכל שעה יכול האדם לעשות צדקה, ומתוך אלא מאן דישתדל באורחוי דאורייתא אלא מי שישתדל וילך בדרכי התורה הנקראת גם כן צדקה, והיא תקון התפארת, ועבדי

תָּא חֲזִי, בְּזַמְנָא דְהוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא קְדִישָׁא, אֵינּוּן הוּוּ מְשִׁכֵי בְרַכָּאן מְלַעֲיָלָא לְתַתָּא, וְכַד נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מְאַרְעָא קְדִישָׁא, עָאֵלוּ תַחֲתוֹת רְשׁוֹ אַחְרָא, וּבְרַכָּאן אַתְּמִנְעוּ מְעֻלְמָא, תָּא חֲזִי יַעֲקֹב הָוּה תַחֲתוֹת רְשׁוֹ קְדִישָׁא, פִּינּוֹן דְנִפְק מְאַרְעָא, עָאֵל בְּרְשׁוֹ אַחְרָא, וְעַד לָא עָאֵל תַחֲתוֹת רְשׁוֹ אַחְרָא, אַתְּגְלִי עֲלֵיהּ קְדִישָׁא בְרִיךְ הוּא בְּחַלְמָא, וְחֻמָּא פִל מַה דְחֻמָּא, וְאִזְלוּ עֲמִיהּ מְלֻאכִין קְדִישִׁין, עַד דִּיתִיב עַל בִּירָא, וְכִינּוֹן דִּיתִיב עַל בִּירָא, סְלִיקוּ מִיָּא לְגַבִּיּהּ, וְכִן הָוּה מְשָׁה, דְמַתְמָן אֲזַדְמַנַת לִיהּ אַתְתִּיהּ, רְזָא דְמַלְהָ, בִּירָא לָא סְלִקָא אֵלָא פַד חֻמָּא קְשָׁרָא דִילִיָּה לְאַתְחַבְרָא בְּהַדִּיָּה.

מתוק מדבש

וְחֻמָּא פִל מַה דְחֻמָּא וְרָאָה אַת מְרָאָה הַסּוּלָם וְשָׂאֵר דְבָרִים נוֹרָאִים שְׂרָאָה, וְאִזְלוּ עֲמִיהּ מְלֻאכִין קְדִישִׁין וְהִלְכוּ עִמּוֹ מְלֻאכִים קְדוּשִׁים לְלוֹתוֹ וְלִשְׁמֵרוֹ מֵאַחֲזִית הַחִיצוֹנִים שְׂבַחוּץ לְאַרְץ, עַד דִּיתִיב עַל בִּירָא עַד שִׁיבַע עַל הַבָּאָר שֶׁהִיא סוּד הַשְׂכִּינָה, וְכִינּוֹן דִּיתִיב עַל בִּירָא סְלִיקוּ מִיָּא לְגַבִּיּהּ וְכִינּוֹן שִׁיבַע עַל הַבָּאָר עַל הַמִּים לְקִרְאָתוֹ, וְכִן הָוּה מְשָׁה וְכִן הִיא אֲצֵל מְשָׁה שְׁעֵלוּ הַמִּים לְקִרְאָתוֹ, דְמַתְמָן אֲזַדְמַנַת לִיהּ אַתְתִּיהּ וּמִשָּׁם נִזְדַּמְנָה לוֹ אֲשֵׁתוֹ, וְהִיא הִיתָה עִמּוֹ בְּמִקּוּם הַשְׂכִּינָה, רְזָא דְמַלְהָ בִּירָא לָא סְלִקָא אֵלָא פַד חֻמָּא קְשָׁרָא דִילִיָּה סוּד הַדְּבַר כִּי הַבָּאָר אֵינָה עוֹלָה אֵלָא כְּשֵׁרוּאָה אַת הַקְּשֵׁר שְׁלָה, הֵינּוּ מִי שֶׁהוּא אָדָם שְׁלָם שְׂאֵז הוּא רְאוּי לְאַתְחַבְרָא בְּהַדִּיָּה שֶׁהַשְׂכִּינָה תִּתְחַבֵּר עִמּוֹ בְּמִקּוּם הַתְּפֹאֶרֶת לִהְיוֹת בַּחֲיִנַת בַּעֲלָה דְמִטְרוֹנִיתָא כְּמוֹ יַעֲקֹב וּמִשָּׁה. (רמ"ק ור"ג ומפּרָשִׁים)

תָּא חֲזִי בְּזַמְנָא דְהוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא קְדִישָׁא בָא וְרָאָה בְּזַמְנָן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה, אֵינּוּן הוּוּ מְשִׁכֵי בְרַכָּאן מְלַעֲיָלָא לְתַתָּא הֵם הָיוּ מִמְשִׁיכִים הַבְּרִכוֹת מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל שֶׁל מַעֲלָה שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל שֶׁל מַטָּה, וְכַד נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מְאַרְעָא קְדִישָׁא וְכִשְׂעִיזָאוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְץ הַקְּדוּשָׁה וְהִלְכוּ בַּגְּלוּת, עָאֵלוּ תַחֲתוֹת רְשׁוֹ אַחְרָא נִכְנְסוּ תַחַת הַרְשׁוֹת שֶׁל הַסְטֵרָא אַחְרָא, וּבְרַכָּאן אַתְּמִנְעוּ מְעֻלְמָא וְהַבְּרִכוֹת נִמְנְעוּ מִלִּירֵד לְמַטָּה לְעוֹלָם הַזֶּה. וְרָאָה הַהַפְסָד שֶׁגוֹרֵם לְעֲצֻמוֹ הָאָדָם הַיּוֹצֵא מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל, כִּי תָּא חֲזִי עֲתָה מִפְרָשׁ הַפְּסוּק שֶׁהַתְּחִיל בּוֹ בַּתְּחִילַת הַמֵּאמֵר, וְאָמַר יַעֲקֹב הָוּה תַחֲתוֹת רְשׁוֹ קְדִישָׁא בָא וְרָאָה יַעֲקֹב הִיא בְּבָאָר שְׁבַע בְּרִשׁוֹת הַקְּדוּשָׁה, פִּינּוֹן דְנִפְק מְאַרְעָא עָאֵל בְּרְשׁוֹ אַחְרָא כִינּוֹן שִׂיזָא מֵאַרְץ הַקְּדוּשָׁה לְחוּץ לְאַרְץ נִכְנַס בְּרִשׁוֹת הַסְטֵרָא אַחְרָא, אֲבָל יַעֲקֹב כְּדִי שְׁלָא תִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ הַשְׂכִּינָה זָכָה וְעַד לָא עָאֵל תַחֲתוֹת רְשׁוֹ אַחְרָא אַתְּגְלִי עֲלֵיהּ קְדִישָׁא בְרִיךְ הוּא בְּחַלְמָא שְׁעַד שְׁלָא נִכְנַס תַחַת רִשׁוֹת אַחְרָת נִתְגַּלָּה אֵלָיו הַקַּב"ה בַּחֲלוּם,

ויצא יום שלישי

הברואים העליונים והתחתונים קשורים זה בזה

וַיִּלְךְ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קָצִיר חֹטִים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה. רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים קד כד) מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה כָּל־מַחְכְּמָה עֲשִׂיתָ מְלֶאכֶה הָאָרֶץ קִנְיָנָה, הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ בְּכַמְהָ אֶתֶר, אֲלֵא מֵאֵן יָכִיל לְמַמְנֵי עוֹבְדוּי דְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְהָא פְּמָה חִילִין וּמִשְׁרַיִין מְשַׁנְיִין דָּא מִן דָּא דְלִית לֹון חוֹשְׁבֵנָא, וְכִלְהוּ בְּזַמְנָא חֲדָא, כְּמַרְזָפָא דְאִפִּיק זִיקִין לְכָל סְטָרִין בְּזַמְנָא חֲדָא, כְּךָ קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִפִּיק פְּמָה זִינִין וּמִשְׁרַיִין מְשַׁנְיִין דָּא מִן דָּא דְלִית לֹון חוֹשְׁבֵנָא, וְכִלְהוּ בְּזַמְנָא חֲדָא.

תָּא חֲזִי, בְּדַבְרָא וּבְרוּחָא פְּחָדָא אֲתַעְבִּיד עֲלָמָא, דְכְּתִיב (שם לג ו) בְּדַבְרֵי יְהוָה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פְּיוּ כָּל צְבָאָם, בְּדַבְרֵי יְהוָה דָּא דְבוּרָא, וּבְרוּחַ פְּיוּ דָּא רוּחָא, דָּא בְּלָא דָּא לָא אָזִיל, וְאֲתַפְּלִיל דָּא בְּדָא, וְנִפְּיָק מְנִיְהוּ פְּמָה חִילִין וְחִילִין וּמִשְׁרַיִין לְמִשְׁרַיִין, וְכִלְא בְּזַמְנָא חֲדָא.

תָּא חֲזִי כַּד בְּעָא קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַבְרֵי עֲלָמִין, אִפִּיק חַד נְהוּרָא סְתִימָאָה, דְמִן הַהוּא נְהוּרָא נִפְקִין וְנִהָרִין כָּל אֵינּוֹן נְהוּרִין דְאֲתַגְּלִיין, וּמַהֲהוּא נְהוּרָא נִפְקִין וְאֲתַפְּשְׁטוּ וְאֲתַעְבִּידוּ שְׂאָר נְהוּרִין, וְאִיהוּ

מתוק מדבש

תָּא חֲזִי בְּדַבְרָא וּבְרוּחָא פְּחָדָא אֲתַעְבִּיד עֲלָמָא כָּל וּרְחָא כְּדַבְרֵי וּזְרוּת כְּלַחַת שְׁהַס סוּד יַחֲוּד ז'וּן נַעֲשֵׂה וּנְזַרְחָה הַעוֹלָם, דְכְּתִיב בְּדַבְרֵי יְהוָה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פְּיוּ כָּל צְבָאָם וּמִפְרַט עַל פִּי סוּד מַעֲטָ מַסְדֵּר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת עַד יִצְיָאתָם מִהַשְׁכִּינָה הַקְדוּשָׁה. וּמִסִּיק כִּי כָל דַּבְרֵי קָמֵן בַּעוֹלָם הוּא יֵשׁ לוֹ שׁוּרֵשׁ בַּעוֹלְמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, וְכִפִּי שְׁמַעוּרִים הַתַּחְתּוֹנִים אֶת הַדַּבְרֵי בַּעוֹלָם הוּא כֵּן מִתְעוֹרֵר הַדַּבְרֵי בַּעוֹלָם הָעֲלִיוֹן. (מקור המאמר בזהר פרשת ויצא דף קנו ע"א-ב, בבאורינו כרך ג עמ' שנו-שנט)

מִמַּמְר הַבְּרוּאִים הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה וּמְבֹאֵר בּוֹ כִּי הַקַּב"ה בְּרָא בַּחֲכָמָה גְּדוּלָה בְּרוּאִים רַבִּים וּמְשׁוּנִים זֶה מִזֶּה, וְכוּלָם נִבְרָאוּ בְּבֵת אַחַת עַל יְדֵי יַחֲוּד קַב"ה וּשְׁכִינְתוּהָ. וּמִפְרַט עַל פִּי סוּד מַעֲטָ מַסְדֵּר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת עַד יִצְיָאתָם מִהַשְׁכִּינָה הַקְדוּשָׁה. וּמִסִּיק כִּי כָל דַּבְרֵי קָמֵן בַּעוֹלָם הוּא יֵשׁ לוֹ שׁוּרֵשׁ בַּעוֹלְמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, וְכִפִּי שְׁמַעוּרִים הַתַּחְתּוֹנִים אֶת הַדַּבְרֵי בַּעוֹלָם הוּא כֵּן מִתְעוֹרֵר הַדַּבְרֵי בַּעוֹלָם הָעֲלִיוֹן.

תָּא חֲזִי כַּד בְּעָא קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַבְרֵי עֲלָמִין כָּל וּרְחָא כְּשִׁרְחָה הַקַּב"ה שְׁהוּא הַחֲכָמָה לְזַרוּחַ הַעוֹלְמוֹת, רַחָה לֹומֵר כְּשִׁרְחָה לְתַקֵּן אֶת כָּל הַפְּרַלְפּוּסִים מְזִינָה עַד הַמַּלְכוּת, וְגַם לְתַקֵּן אֶת הַעוֹלָם הַזֶּה שְׁהוּא מַמְלְכוּת עַד נְקוּדַת הַאֲחַרוּנָה, אִפִּיק חַד גְּהוּרָא סְתִימָאָה הוֹלִיֵא אֹור אֶחָד שְׁהוּא סְמוּס, וְהֵינּוּ אֹור הַזִּינָה הַכּוֹלֵל אֶת כָּל הַגְּוִי, דְמִן הַהוּא גְּהוּרָא נִפְקִין וְנִהָרִין כָּל אֵינּוֹן נְהוּרִין דְאֲתַגְּלִיין שְׁמֵן אֹומוֹ הַאֹור יוֹלְאִים וּמִאִירִים כָּל אֹורוֹת הַנְּגִלִים שְׁהַס הו"ק לז"א, וּמַהֲהוּא גְּהוּרָא נִפְקִין וְאֲתַפְּשְׁטוּ וְאֲתַעְבִּידוּ שְׂאָר גְּהוּרִין וּמִאֹומוֹ אֹור יֵלְאוּ וְנַתְּפְשְׁטוּ וְנַעֲשׂוּ שְׂאָר אֹורוֹת שְׁהַס פְּרַלְפּוּסֵי עוֹלְמוֹת צִי"ע, וְאֲתַעְבִּידוּ (ה"ג

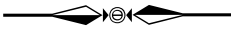
וַיִּלְךְ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קָצִיר חֹטִים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה. (הַפְּסוּק מִתְזַכָּר עַם זֵהמִטָּן הַמֵּאמֵר) רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח וְאָמַר לְפָרֵשׁ מָה שְׁכַתּוֹב מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה כָּל־מַחְכְּמָה עֲשִׂיתָ מְלֶאכֶה הָאָרֶץ קִנְיָנָה, הַאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ בְּכַמְהָ אֶתֶר פְּסוּק זֶה כָּבֵר בִּיאָרוּ חו"ל בְּכַמְהָ מִקּוּמוֹת בּוּזֵהר וּבַמְדַרְשִׁים, אֲלֵא עֲתָה נִפְרַשׁ בְּאוּפֵן זֶה, כִּי מֵאֵן יָכִיל לְמַמְנֵי עוֹבְדוּי דְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִי יִכּוֹל לְסַפּוֹר כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקַּב"ה שְׁהֵם רַבּוּ מִלְּסַפּוֹר, דְהָא פְּמָה חִילִין וּמִשְׁרַיִין מְשַׁנְיִין דָּא מִן דָּא דְלִית לֹון חוֹשְׁבֵנָא כִּי כַמָּה צְבָאוֹת וּמַחֲנוֹת שֶׁל מְלַאכֵי מַעֲלָה הַמְשׁוּנִים זֶה מִזֶּה שְׁאִין לְהֵם חֲשׁבוֹן וּמִסְפָּר בְּרָא הַקַּב"ה, וְכִלְהוּ בְּזַמְנָא חֲדָא וְכוּלָם יִצְאוּ בְּבֵת אַחַת וּבְרַגַע אַחַד, כְּמַרְזָפָא דְאִפִּיק זִיקִין לְכָל סְטָרִין בְּזַמְנָא חֲדָא כַּפְטִישׁ יִפּוּצֵץ סַלַע שְׁמוּצִיא הַרְבֵּה נִיצוּצוֹת לְכָל צַד בְּבֵת אַחַת, כְּךָ קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִפִּיק פְּמָה זִינִין וּמִשְׁרַיִין מְשַׁנְיִין דָּא מִן דָּא כַךְ הַקַּב"ה הוֹצִיא כַמָּה מִינֵי צְבָאוֹת וּמַחֲנוֹת מְלַאכִים שְׁמִשׁוּנָה זֶה מִזֶּה בַּמְשַׁלְתָּם כִּי כָל אַחַד מִמּוֹנָה עַל דַּבְרֵי אַחַר, דְלִית לֹון חוֹשְׁבֵנָא וְכִלְהוּ בְּזַמְנָא חֲדָא שְׁאִין לְהֵם חֲשׁבוֹן וְכוּלָם בְּרָא בְּבֵת אַחַת. (רמ"ק ומפרשים)

עֲלָמָא עֲלָאָה, תו אַתְפֹּשֵׁט הָאֵי נְהוּרָא עֲלָאָה וְעֵבִיד אוּמְנָא, נְהוּרָא דְלָא נְהִיר, וְעֵבִיד עֲלָמָא תַתְּאָה, וּבְגִין דְּאִיהוּ נְהוּרָא דְלָא נְהִיר, בְּעֵי לְאַתְקֻשְׁרָא לְעֵילָא, בְּעֵי לְאַתְקֻשְׁרָא לְתַתָּא, וּבְקֻשְׁרָא דְלְתַתָּא אַתְקֻשְׁרָא לְאַתְנַהֲרָא בְּקֻשְׁרָא דְלְעֵילָא, וְהָאֵי נְהוּרָא דְלָא נְהִיר בְּקֻשְׁרָא דְלְעֵילָא, אַפִּיק כָּל חֵילִין וּמְשָׁרְיִין לְזִינִין סְגִיאִין, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (תהלים קד כד) מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה וְגו', וְכָל מָה דֵּי בְּאַרְעָא הָכִי נִמְי לְעֵילָא, וְלִית לָךְ מְלָה זַעִירָא בְּהָאֵי עֲלָמָא, דְּלָא תְלִיָא בְּמַלְהָ אַחְרָא עֲלָאָה דְאַתְפֹּקְדָא עֲלֵיהָ לְעֵילָא, בְּגִין דְּכַד אַתְעַר הָאֵי לְתַתָּא אַתְעַר הָהוּא דְאַתְפֹּקְדָא עֲלֵיהָ לְעֵילָא, דְּכָלָא אַתְאַחַד דָּא בְּדָא.

מתוק מדבש

חֵילִין וּמְשָׁרְיִין לְזִינִין סְגִיאִין הוֹלִיָאָה כָּל מִינֵי זְבָאוֹת וּמַחֲנוֹת לְמִינֵי רְצִים, הַמְמוּנִים לְפַעוּל פְּרָטִים רְצִים זְעוּלָס הַזֶּה, הָדָא הוּא דְכְּתִיב מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה וְגו' כָּל הַמַּעֲשִׂים שְׁעִית שְׂרָצִים הֵם מְלַסְפוּר, כּוֹלָס זַחֲמָה עִשִׂית, פִּירוּשׁ עַל יְדֵי הַמַּלְכוֹת שֶׁהֵיא סוּד חֲכָמָה תַתְּאָה, וְכָל מָה דֵּי בְּאַרְעָא וְכָל מָה שְׂזַרְחָה הַמַּלְכוֹת לַמַּטָּה זַרְחָן, הָכִי נִמְי לְעֵילָא כִּמוּ כֵן הֵם לַמַּעֲלָה כִּי שׁוֹרְסִים נִשְׁאָר לַמַּעֲלָה, כִּי דְזַר רוּחֵי מַתְרַצָּה כַּמְדְּלִיק נֵר מִנֵּר וְאִינוּ נַעֲמַק מִמְקוּמוֹ, וְלִית לָךְ מְלָה זַעִירָא בְּהָאֵי עֲלָמָא וְאִין לָךְ דְּזַר קֶטֶן זְעוּלָס הַזֶּה, דְּלָא תְלִיָא בְּמַלְהָ אַחְרָא עֲלָאָה דְאַתְפֹּקְדָא עֲלֵיהָ לְעֵילָא שְׂאִינוּ תְלוּי זְדַכְר אַחַר עֲלִינֵן הַמְמוּנָה עֲלִיו לַמַּעֲלָה, בְּגִין דְּכַד אַתְעַר הָאֵי לְתַתָּא לְפִי שְׂכָאֲשֵׁר מַתְעוּרֵר דְּזַר לַמַּטָּה, אַתְעַר הָהוּא דְאַתְפֹּקְדָא עֲלֵיהָ לְעֵילָא מַתְעוּרֵר הַכֹּחַ הַמְמוּנָה עֲלִיו לַמַּעֲלָה, דְּכָלָא אַתְאַחַד דָּא בְּדָא לְפִי שְׂהַעֲלִינִים וְהַתְחַתְּוִינִים כּוֹלָס אַחֲוִים אֵלוּ זָאלוּ. (רמ"ק ו"פ ומפרשים)

הַרְמ"ק) עֲלָמָא עֲלָאָה וְנַעֲשׂוּ וְנַתְקֵנו כָּל הו"ק דו"א הַנִּקְרָא עוֹלָם הָעֲלִינֵן, תו אַתְפֹּשֵׁט הָאֵי נְהוּרָא עֲלָאָה עוֹד נַפְשֵׁט זֶה הָאוּר הָעֲלִינֵן שֶׁל הַצִּינָה, וְעֵבִיד אוּמְנָא נְהוּרָא דְלָא נְהִיר וְעֵשָׂה אוּמֵן שֶׁהוּא אוּר שְׂאִינוּ מְאִיר מַעֲנָמוּ, וְרַחֵף לוֹמַר שְׂמִיקָן אַתְּ הַמַּלְכוֹת דְּלִית לָהּ מַגְרָמָה כְּלוּם, וְהֵיא נַעֲשִׂית אוּמֵן לְזַרוּא וְלַתְקֵן אַתְּ עוֹלָמוֹת זִי"ע, וְעֵבִיד עֲלָמָא תַתְּאָה וְהֵיא עֲשָׂתָה וְתִיקְנָה אַתְּ עוֹלָם הַתְּחַתּוֹן הַזֶּה, וּבְגִין דְּאִיהוּ נְהוּרָא דְלָא נְהִיר וְלְפִי שְׂהַמַּלְכוֹת הֵיא אוּר שְׂאִינָה מְאִירָה מַעֲנָמָה, בְּעֵי לְאַתְקֻשְׁרָא לְעֵילָא לְכֵן זְרִיכָה לְהַתְקַשֵּׁר לַמַּעֲלָה זו"א כְּדִי לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ כַח עֲלִינֵן זְכוּד מ"ד, בְּעֵי לְאַתְקֻשְׁרָא לְתַתָּא וְגַם זְרִיכָה לְהַתְקַשֵּׁר לַמַּטָּה זְנִי יִשְׂרָאֵל כְּדִי לְקַבֵּל מֵהֶם סוּד הַמ"ן עַל יְדֵי הַמַּחֲוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּבְקֻשְׁרָא דְלְתַתָּא אַתְקֻשְׁרָא לְאַתְנַהֲרָא בְּקֻשְׁרָא דְעֵילָא וְעַל יְדֵי קֶשֶׁר שֶׁל מַטָּה הֵיא מַתְקַשֶּׁרֶת לְהֵאִיר זְקֶשֶׁר שֶׁל מַעֲלָה, רַחֵף לוֹמַר עַל יְדֵי קְבֻלַּת הַמ"ן מֵהַתְחַתּוּנִים מִקְבֻלַּת הַמַּלְכוֹת אַתְּ שְׂפַע הַמ"ד מו"א, וְהָאֵי נְהוּרָא דְלָא נְהִיר בְּקֻשְׁרָא דְעֵילָא וְהַמַּלְכוֹת עַל יְדֵי הַקֶּשֶׁר עִם ז"א, אַפִּיק כָּל

ויצא יום רביעי

בתורה רמוזים סודות גדולים

וַיֵּצֵג אֶת הַמְקָלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֶהֱטִים וְגו', פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי ט יב) אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ וְלִצְפָּה לְבַדְּךָ תִּשָּׂא, אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ, תָּא חֲזִי וְוִי לְאִינוֹן חֲיִיבִי עַלְמָא, דְּלֹא יָדְעִין וְלֹא מִשְׁגִּיחִין בְּמִלֵּי דְאוֹרֵייתָא, וְכַד אִינוֹן מִשְׁגִּיחִין בְּהָ, בְּגִין דְּלִית לֹון סְכֻלְתָּנוּ, מְלִין דְּאוֹרֵייתָא דְמִיִּין בְּעִינֵיהוּ כְּאִילוּ כְּלָהוּ מְלִי רִיקְנִיָּא וְלִית בְּהוּ תוֹעֵלְתָא, וְכֻלָּא בְּגִין דְּאִינוֹן רִקְנִין מִדְּעַתָּא וְסְכֻלְתָּנוּ, דְּהָא כָּל מִלֵּי דְאוֹרֵייתָא כְּלָהוּ מְלִין עַלְאִין וְיִקְרִין, וְכָל מְלָה וּמְלָה כְּתִיב בְּהָ (שם ג טו) יִקְרָה הִיא מְפִנִינִים וְכָל חֲפְצֵיךָ לֹא יִשְׁווּ בְּהָ, וְכָל אִינוֹן טְפָשִׁין אֲטִימִין דְּלִבָּא, כַּד חֲמָאן מְלִי דְאוֹרֵייתָא, לֹא דִי לֹון דְּלֹא יָדְעִי, אֲלֵא דְאִינוֹן אֲמָרִי דְאִינְהוּ מְלִין פְּגִימִין, מְלִי דְלִית בְּהוּ תוֹעֵלְתָא, וְוִי לֹון כַּד יִתְבַּע לֹון קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַלְבוֹנָא דְאוֹרֵייתָא, וְיִתְעַנְשׁוֹן עוֹנְשָׁא דְמָרְדִי בְּמָאֲרִיהוֹן.

מָה כְּתִיב בְּאוֹרֵייתָא, (דברים לב מו) כִּי לֹא דָבָר רַק הוּא מִכֶּסֶם, וְאִי אִיהוּ רַק, מִכֶּסֶם אִיהוּ, דְּהָא אוֹרֵייתָא כְּלֹא מְלִיָּיא מְכָל אֲבָנִין טְבִין וּמְרַגְלָאן יִקְרִין, מְכָל טְבִין דְּעַלְמָא, כְּמָה דְּאֵת אֲמָר וְכָל חֲפְצֵיךָ לֹא יִשְׁווּ בְּהָ, וְהִיךְ יִמְרוֹן דְּאִיהִי רִיקְנִיָּא.

מתוק מדבש

בתורה, היו רואים קצת בפניני התורה, דְּהָא כָּל מִלֵּי דְאוֹרֵייתָא כְּלָהוּ מְלִין עַלְאִין וְיִקְרִין כִּי כָל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה כּוֹלֵם הֵם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים וִיקְרִים וּפְנִינִיה רְבוּת מֵאֵד, וְאִין דְּבָר שִׁיחִיה רִיק מִהַשְׁכֻּלוֹת עֲמוּקוֹת בְּתוֹרָה, וּמוֹסִיף לְבָאָר מַעֲלוֹת הַתּוֹרָה וְאֵמַר וְכָל מְלָה וּמְלָה כְּתִיב בְּהָ וְאֵפִילוּ כָּל דְּבָר וּדְבוּר שֶׁל הַתּוֹרָה נֹאמַר בְּהָ יִקְרָה הִיא מְפִנִינִים, וְעוֹד כְּתוּב וְכָל חֲפְצֵיךָ לֹא יִשְׁווּ בְּהָ פִירוּשׁ שׁוֹם חֲפֵץ יִקְרָה הַעֲרֵךְ אִי אֲפִשֶׁר לְהַשׁוּוֹת לִיקְרוֹת הַתּוֹרָה, וְכָל אִינוֹן טְפָשִׁין אֲטִימִין דְּלִבָּא וְכָל אוֹתָם הַטְּפָשִׁים שֶׁהֵם אֲטוּמִי לֵב, כַּד חֲמָאן מְלִי דְאוֹרֵייתָא לֹא דִי לֹון דְּלֹא יָדְעִי כְּשִׁרוּאִים דְּבָרֵי הַתּוֹרָה לֹא דִי לְהֵם שֶׁלֹא יוֹדְעִים בְּשִׁבְחָהּ, אֲלֵא דְאִינוֹן אֲמָרִי דְאִינְהוּ מְלִין פְּגִימִין מְלִי דְלִית בְּהוּ תוֹעֵלְתָא אֵלֹא שֶׁהֵם מְבִזִים אוֹתָהּ שְׂאוּמִרִים שֶׁהֵם דְּבָרִים מִיּוֹתֵרִים דְּבָרִים שְׂאִין בְּהֵם תוֹעֵלְתָא, וְוִי לֹון כַּד יִתְבַּע לֹון קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַלְבוֹנָא דְאוֹרֵייתָא אוֹי לְהֵם כְּשִׁיתְבַּע מִהֵם הַקְּבִיָּה אֵת עֲלִבוֹן הַתּוֹרָה מָה שְׁבִיזוֹ אוֹתָהּ, וְיִתְעַנְשׁוֹן עוֹנְשָׁא דְמָרְדִי בְּמָאֲרִיהוֹן וְיַעֲנִשׁוּ בְּעוֹנֵשׁ הָרְאוּי לְמוֹרְדִים בְּרְבוּנָם. (רמ"ק וּמְפִרְשִׁים)

מָה כְּתִיב בְּאוֹרֵייתָא, כִּי לֹא דָבָר רַק הוּא מִכֶּסֶם פִּירוּשׁוֹ וְאִי אִיהוּ רַק וְאֵם נְדָמָה לְכֵם שְׁהוּא רִיק, מִכֶּסֶם אִיהוּ מִכֵּם הוּא רִיק, דְּהָא אוֹרֵייתָא כְּלֹא מְלִיָּיא מְכָל אֲבָנִין טְבִין וּמְרַגְלָאן יִקְרִין מְכָל טְבִין דְּעַלְמָא כִּי הַתּוֹרָה כּוֹלָה הִיא מֵלֵאָה מְכָל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיוֹת יִקְרוֹת וּמְכָל טוֹבוֹת שְׁבַעֲלוֹם, כְּמָה דְּאֵת אֲמָר וְכָל חֲפְצֵיךָ לֹא יִשְׁווּ בְּהָ פִירוּשׁ כָּל מִינֵי חֲפְצֵי עֲרֵךְ לֹא יִשְׁווּ לְעֲרֵךְ הַתּוֹרָה. וְהִיךְ יִמְרוֹן דְּאִיהִי רִיקְנִיָּא וְאִיךְ יֵאמְרוּ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא רִיקָה. (רמ"ק וּמְפִרְשִׁים)

"מֵאֵמַר בְּתוֹרָה רְמוּזִים סוּדוֹת גְּדוֹלִים" וּמְבוּאָר כּוּ כִי כָל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הֵם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים וִיקְרִים, וְיִשׁ כְּכָל דְּבָרִיה שְׁכָל עֲמוּק מֵאֵד, וְעַל כֵּן אִי אֲפִשֶׁר לְהַשׁוּוֹת לֵה שׁוֹם חֲפֵץ יִקְרָה. וּמְבוּאָר שְׁלֹכֵן טְפָשִׁים הֵם אֵלֹו שְׂאִינֵם מִשְׁגִּיחִים לִידַע אֵת הַקְּדֻמוֹת הַתּוֹרָה, וְהֵנֵם שְׁמִשְׁגִּיחִים הֵנָּה הֵם חוֹשְׁבִים שְׁדְּבָרֵי הַתּוֹרָה הֵם לֹלֹא תוֹעֵלְתָא. וּמְבוּאָר עוֹד כִּי כָל שְׁהָאֵדִם מִתְּחַכֵּם בְּתוֹרָה הֵנָּה הוּא מוֹסִיף בְּעַצְמוֹ יִדְעָה וְדַעְתָּ, אֲבָל לֹא שְׁמוּסִיף כְּלוֹם בְּתוֹרָה. וּמוֹסִיף כִּי הַמְּתוֹלְצִים בְּדְּבָר מִן הַתּוֹרָה לוֹמַר שִׁישׁ בְּהָ דְּבָר שֶׁלֹא לְצוּרְךָ, הֵנָּה הֵם נַעֲנָשִׁים בְּשֵׁי עוֹלָמוֹת, הַפֶּךְ הַמְּחַבְּבָה וְהַמְּעַרִיכָה שׁוֹכְחָה לְנַחֲלַת שְׁנֵי עוֹלָמוֹת. (מְקוֹר הַמֵּאֵמַר בּוֹהַר פְּרִשְׁת וִיצָא דָף קֶסֶג ע"א, בְּבִיאורֵינוּ כַּרְך ג ע"א תְּכַד-תְּכוּ)

וַיֵּצֵג אֶת הַמְקָלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֶהֱטִים וְגו' הַקְּדִים לְהוֹדִיעַ כִּי כָל מָה שֶׁעֲשִׂה יַעֲקֹב אֲבִינוּ בְּחַכְמָה נִפְלְאָה עֲשִׂה, וּבְכָל פְּסוּקִים שֶׁל עֲנִינֵי הַמְּקָלוֹת רְמוּזִים סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים, וְכֵן כְּכָל מְלָה וּמְלָה שֶׁל הַתּוֹרָה רְמוּזִים סוּדוֹת נִפְלְאִים, וְזֶה שְׂאֵמַר פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר מָה שְׁכְּתוּב אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ וְלִצְפָּה לְבַדְּךָ תִּשָּׂא מִפְּרֵשׁ וְאֵמַר אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ, תָּא חֲזִי וְוִי לְאִינוֹן חֲיִיבִי עַלְמָא בֹא וְרֹאֵה אוֹי לְהֵם לְרִשְׁעֵי הָעוֹלָם, דְּלֹא יָדְעִין שֶׁלֹא נוֹתֵנִים לֵב לְדַעְתָּ, וְלֹא מִשְׁגִּיחִין בְּמִלֵּי דְאוֹרֵייתָא וְאִינֵם מִשְׁגִּיחִים לְדַעְתָּ הַהֲקְדָּמוֹת הַצְּרִיכוֹת לִידְעַת הַתּוֹרָה, וְכַד אִינוֹן מִשְׁגִּיחִין בְּהָ וְאֵפִילוּ כֹאשֶׁר מִשְׁגִּיחִים בְּהָ, בְּגִין דְּלִית לֹון סְכֻלְתָּנוּ לְפִי שְׂאִין בְּהֵם תְּבוּנָה, מְלִין דְּאוֹרֵייתָא דְמִיִּין בְּעִינֵיהוּ כְּאִילוּ כְּלָהוּ מְלִי רִיקְנִיָּא וְלִית בְּהוּ תוֹעֵלְתָא דְּבָרֵי הַתּוֹרָה דּוּמִים בְּעִינֵיהֵם כְּאִילוּ כּוֹלֵם הֵם דְּבָרִים רִיקִים וְאִין בְּהֵם תוֹעֵלְתָא, וְכֻלָּא בְּגִין דְּאִינוֹן רִקְנִין מִדְּעַתָּא וְסְכֻלְתָּנוּ וְהַכֵּל הוּא מִשׁוֹם שֶׁהֵם רִיקְנִים מִדַּעְתָּ וְתְּבוּנָה, שְׂאִילוּ הִיוּ יוֹדְעִים אֵפִילוּ קִצַּת יִדְעָה

וְשִׁלְמָה מִלְפָּא אָמַר, אִם חֲכָמָתְךָ חֲכָמָתְ לָךְ, דְּכַד יִתְחַפֵּם בְּרַ נְשׁ בְּאוֹרֵייתָא תוּעֵלְתָא דִּילִיָּה אִיהוּ, דְּהָא בְּאוֹרֵייתָא לָא יְכִיל לְאוֹסְפָא אֶפִּילוּ אֶת אַחַת, וְלִצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא, דְּהָא אוֹרֵייתָא לָא יִגְרַע מִשְׁבַּחָהּ אֶפִּילוּ, וְלִצְנוּתָא דִּילִיָּה אִיהוּ, וְאִשְׁתָּאֵר בֵּיהּ לְאוֹבְדָא לִיָּה מְהַאי עֲלָמָא וּמְעֲלָמָא דְאַתִּי.

מתוק מדבש

לא תגרע ולא תפחת מערך שבחה כלום, ולא ידל כבוד התורה מפני העדר ידיעת השוטים, שהרי היא חכמה עשויה ושלמה, וערוכה היא בכל ושמורה מכל חסרון בלא תוספת ומגרעת, וְלִצְנוּתָא דִּילִיָּה אִיהוּ והליצנות שלו הוא כאילו התלוצץ מעצמו, ורצה לומר המתלוצץ בדבר מדבריה לומר מה צורך לכתבו, כמו הפסוק ותמנע היתה פלגש ודומה לזה, האיש הזה ישא את עונו וְאִשְׁתָּאֵר בֵּיהּ לְאוֹבְדָא לִיָּה מְהַאי עֲלָמָא וּמְעֲלָמָא דְאַתִּי ונשאר בו העון להאבידו מעולם הזה ושאריתו ישא עמו להאבידו מעולם הבא. (רמ"ק וק"פ ומפרשים)

ומוסיף ואמר וְשִׁלְמָה מִלְפָּא אָמַר, אִם חֲכָמָתְךָ חֲכָמָתְ לָךְ פִּירוּשׁוּ דְכַד יִתְחַפֵּם בְּרַ נְשׁ בְּאוֹרֵייתָא תוּעֵלְתָא דִּילִיָּה אִיהוּ שכאשר יתחכם האדם בתורה היא תועלת שלו, רצה לומר שלא נחשוב שיש בתורה הקדמות שמהם יוכל האדם להתחכם ולהוציא עוד דברים חדשים ח"ו, אלא כל מה שיוסיף אדם דעת אל יחשוב שהוסיף בתורה אלא הוסיף לעצמו ידיעה מה שלא ידע מקודם וזה שאמר אם חכמת חכמת לך, דְּהָא בְּאוֹרֵייתָא לָא יְכִיל לְאוֹסְפָא אֶת אַחַת כִּי בתורה אינו יכול להוסיף אות אחת, כִּי התורה לא תקבל תועלת משום חכם, כִּי הקב"ה כלל בתורה כל החכמות וכל הדקדוקים והחידושים, וְלִצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא פִירוּשׁוּ דְהָא אוֹרֵייתָא לָא יִגְרַע מִשְׁבַּחָהּ אֶפִּילוּ כִּי התורה

ויצא יום חמישי

מעלת הנושא אשה

וַיַּעֲקֹב הֵלֶךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, רַבִּי אֲבָא פְתַח וְאָמַר, (בראשית ה ב) זָכַר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וְגו', פָּמָה אֵית לָן לְאַסְתַּפְלָא בְּמַלְי דְּאוּרֵייתָא, וְוִי לֹזֵן לְאַיְנוּן אֲטִימִי לְבָא וּסְתִימִי עֵינִינִן, הָא אוּרֵייתָא קְאָרִי קַמְיֵיהּ, (משלי ט ה) לָכוּ לְחַמּוּ בְּלַחְמֵי וּשְׂתוּ בֵּינָן מְסֻכְתֵּי, (שם פסוק ד) מִי פְתִי יִסּוּר הִנֵּה חֶסֶר לֵב אֲמָרָה לוּ, וְלִית מֵאֵן דִּישְׁגַּח.

תָּא חֲזִי, הָא קָרָא אֵית בֵּיה רְזִין עֲלָאִין, אִיהוּ לְגוּ וְאִיהוּ לְבַר, זָכַר וּנְקֵבָה בְּרָאָם, אֲשֶׁתְּמַע לְהָא גְוֹנָא וְאֲשֶׁתְּמַע לְהָא גְוֹנָא, וְאֲשֶׁתְּמַע דְּשִׁמְשָׁא וְסִיְהָרָא בְּחַבּוּרָא חֲדָא אִינוּן, דְּכְתִיב בְּרָאָם, פָּמָה דָּאֵת אָמַר (חבקוק ג יא) שְׁמֶשׁ יָרַח עֲמַד זְבוּלָה, וְאֲשֶׁתְּמַע דְּאָדָם וְחַוָּה פְּחָדָא אֲתַבְּרִיאֻ, בְּזוּוּגָא חַד, וְכִינֹן דְּאֲשֶׁתְּפַחוּ בְּזוּוּגָא חַד, מִיָּד וַיִּבְרַךְ אֹתָם, דְּלִית בְּרִכְתָּא שְׂרִיא אֲלָא בְּאַתְר דְּאֲשֶׁתְּפַחוּ דְּכַר וְנוֹקְבָא.

מתוק מדבש

זה של זכר ונקבה זרעם יש צו סודות עליונים, איהו ג'גו הוא מדבר צפנימיות המורה, ואיהו ג'ב'ר וגם הוא מדבר צחון צפוטות המורה, ומפרש ז'כר ונ'קבה ב'ר'אם א'ש'ת'מ'ע ג'ח'אִי ג'וֹנָא פסוק זה מונח ונשמע צלופן זה צלדס ומה המסתומים, וא'ש'ת'מ'ע ג'ח'אִי ג'וֹנָא ומונח צלופן אחר צו"ן העליונים, ועוד וא'ש'ת'מ'ע ד'ש'מ'ש'א וְסִיְהָרָא בְּחַבּוּרָא חֲדָא אִינוּן ומונח שז"א הנקרא שמש והנוקצא הנקראת ירח הם צמיצור אחד ולא יתיחס עליהם שם הרצוי, ד'כְּתִיב בְּרָאָם פִּירוּשׁ צִיחַד צִרְאָס וְלֹא כְמוֹצ צִרְא אֹתָם שֶׁהִיא מִשְׁמַע שְׁנַצֵּרָא כֹּל אֶחָד לְצִדּוּ, גְּמָה דָּאֵת אָמַר שְׁמֶשׁ יָרַח עֲמַד זְבוּלָה פִּירוּשׁ צִימִי יְהוּשַׁע עַמְדוֹ שֶׁמֶשׁ וְהִירַח צַמְדוֹרַס וְלֹא הִלְכוּ מֵהִלְכֵם, וְכְמוֹצ עַמְד צִלְשׁוֹן יִחִיד וְלֹא עַמְדוֹ צִלְשׁוֹן רְצִיס, לְהוֹרוֹת שְׁנֵינִים עוֹשִׂים כְּאֶחָד פְּעוּלָה אֶחָד, וְכִינֹן שְׁזו"ן הֶעֱלִינִים פְּעֵלוֹ צְשׁוּתָפוֹת, וְאֲשֶׁתְּמַע דְּאָדָם וְחַוָּה בְּחֲדָא אֲתַבְּרִיאֻ נִשְׁמַע מֵהַפְּסוּק זֶכֶר וּנְקֵבָה צִרְאָס שְׁגַם הַנְּפַעֲלִים שֶׁהִם אֶדָם וְחַוָּה נִצְרָאוּ כְּאֶחָד דּוּ פְּרֻזִפִּים, וְלֹא נִאֲמַר שְׁחַוָּה זֶנֶן הִימָה וְאַחַר כֵּךְ נִתְקַנָּה לְפִרְזוֹף הַנְּקֵבָה, גְּזוּוּגָא חַד וְכִן הִם פְּעֵלוֹ אֵת תּוֹלְדוּתָם יִחִיד צִיחוּד אֶחָד, וּמִסִּיק לְצִרְוִי וְאִמַר וְכִינֹן דְּאֲשֶׁתְּפַחוּ גְּזוּוּגָא חַד וְכִינֹן שְׁנַמְלָאוּ צִיחוּד אֶחָד מִיָּד וַיִּבְרַךְ אֹתָם חֲלוּ עֲלֵיהֶם הַצְּרֻכּוֹת, דְּלִית בְּרִכְתָּא שְׂרִיא אֲלָא בְּאַתְר דְּאֲשֶׁתְּפַחוּ דְּכַר וְנוֹקְבָא כִּי אִין הַצְּרֻכָה שׁוּרָה אֲלָא צִמְקוּס שְׁנַמְלָאִים זֶכֶר וּנְקֵבָה. (רמ"ק ומפרשים)

"מאמר מעלת הנושא אשה" ומבואר בו כי התורה מכרות שכל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד בה, ואם אטום לבו הנה התורה תאלפו חכמה ודעה. ומבאר עוד כי כל דבר תורה אפשר לבארו כפשוטו וגם כסודו, וכמו שהפסוק "זכר ונקבה בראם" מורה בפשוטו על אדם וחיה שזכו לשלימות בנישואין, כן במדות העליונות השלימות הוא בהיות יחוד. ומכאן מבאר את מעלת הנישואין והיחוד לדוגמא ביעקב, שיש חילוק במעלתו והשגתו בצאתו מחרן רווק לבין שוכו שהיה נשוי.

(מקור המאמר בזהר פרשת ויצא דף קסה ע"א-ב, בבאוריניו כרך ג עמ' תמה-תמח)

וַיַּעֲקֹב הֵלֶךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים כדי להבין פסוק זה רַבִּי אֲבָא פְתַח וְאָמַר לפרש תחילה מה שכתוב זָכַר וּנְקֵבָה בְּרָאָם ויברך אותם, והקדים בשבח התורה ואמר פָּמָה אֵית לָן לְאַסְתַּפְלָא בְּמַלְי דְּאוּרֵייתָא עד כמה אנו צריכים להתבונן בדברי התורה, וְוִי לֹזֵן לְאַיְנוּן אֲטִימִי לְבָא וּסְתִימִי עֵינִינִן אוי להם לאלו אטומי לב וסתומי עיני השכל, הָא אוּרֵייתָא קְאָרִי קַמְיֵיהּ הרי התורה קוראת ומכרזת לפנייהם, לָכוּ לְחַמּוּ בְּלַחְמֵי וּשְׂתוּ בֵּינָן מְסֻכְתֵּי פירוש אם אין לכם משל עצמכם באו הנה ואכלו בלחמי ושתו ביין אשר מזגתי אני, והוא ענין מליצה לומר הלא חכמת התורה היא נחמדת מאירת עינים וחוננת דעת לההוגים בה, וכאלו מכרזת ואומרת כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד, ואם אטום לבו משכל אני אשכילו דעה, מִי פְתִי יִסּוּר הִנֵּה חֶסֶר לֵב אֲמָרָה לוּ מי שהוא פתי שאין בו תבונה להשכיל בתורה יסור מן מקומו ויבא הנה, וכן תקרא לחסר לב מכל וכל ותאמר לו, שאם ירצה ללמוד תורה יבא ואני אשכילהו ואחכמהו, וְלִית מֵאֵן דִּישְׁגַּח אבל אין מי שישגיח וישמע לקריאת והכרזת התורה. (מנלזות ומפרשים)

תָּא חֲזִי הָא קָרָא אֵית בֵּיה רְזִין עֲלָאִין צֹל וְרֵאָה צִפְסוּק

ויצא יום ששי

סוד ויהי נעם במוצאי שבת

דְּבַר אַחַר, עֲלָמָא דְאַתִּי אַקְרִי נַעַם, וְכַד אַתְּעַר עֲלָמָא דְאַתִּי, כָּל חֲדוּ וְכָל טִיבוּ וְכָל נְהוּרִין וְכָל חִירוּ דְעֲלָמָא אַתְּעַר, וּבְגִינִי כִּן אַקְרִי נַעַם.

וְעַל דָּא תְּנִינָן, חִיבִין דְּגִיחָנָם בְּשַׁעְתָּא דְּעָאֵל שַׁבְּתָא נְיִיחִין פְּלָהוּ, וְאִית לְהוּ חִירוּת וְנִיחָא, בְּשַׁעְתָּא דְּנַפְיָא שַׁבְּתָא, אִית לָן לְאַתְּעָרָא חִירוּ עֲלָאָה עֲלָנָא, דְּנִשְׁתַּזִּיב מִהָהוּא עוֹנָשָׁא דְּחִיבִיבָא דְּאַתְּדַנּוּ מִהָהִיא שַׁעְתָּא וְלָהֲלָאָה, וְאִית לָן לְאַתְּעָרָא וְלִימָא (תהלים צ יז) וְיִהִי נַעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ, דָּא הוּא נַעַם עֲלָאָה, חִירוּ דְּכֻלָּא, וְעַל דָּא דְּרַכִּיָּה דְּרַכִּי נַעַם.

וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם, מֵאֵן נְתִיבוֹתֶיהָ, אֵלֵין אֵינּוֹן שְׁבִילֵין דְּנַפְקִין מִלְּעִילָא, וְכֻלְהוּ נְקִיט לֹון בְּרִית יְחִידָא, דְּאִיהוּ אַקְרִי שְׁלוֹם, שְׁלָמָא דְּבִיתָא, וְאַעִיל לֹון לִימָא רַבָּא, כַּד אִיהוּ בְּתוֹקְפִיהָ, וּכְדִין יְהִיב לִיהָ שְׁלָמָא, הָדָא הוּא דְּכְתִיב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.

מתוק מדבש

אלהינו עלינו פירוש דא הוא נעם עלאה חידו דכלא זהו מצד נעם העליון של הבינה שהיא שמחת כל העולם, רצה לומר שאנו מתפללים שנעזמת השבת תשרה עלינו ונצל מדיני הגיהנם, ועל דא ועל זה נאמר דרַכִּיָּה דְּרַכִּי נַעַם פִּירוּשׁ שְׁדַרְכֵי הַתּוֹרָה שְׁהִיא סוּד הַנְּהוּגוֹת חַג'ת דז"א שְׁהִיא מְנַהֵגִים אֶת הַמַּלְכוּת וְעַל יְדֵהָ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּנ"ל, הֵם דְּרַכִּי נַעַם לְפִי שְׁמַקְצִילִים הָאֲרַמְסִים מִהַצִּינָה הַנִּקְרָאָת נַעַם.

"מאמר סוד ויהי נעם במוצאי שבת" ומבואר בו כי עצמות הארת מדרת הבינה נקראת "נעם", ולפי שהארת קדושת השבת נמשכת ממדרת הבינה, ומכאן זה נמשך חירות ושמחה בכל העולמות עד שאפילו הרשעים שבגיהנם נחים, לכן כשיוצאת השבת אנו צריכים לעורר את נעם השבת שתמשך ותשרה עלינו ונצל מדיני הגיהנם המתחדשים אז. וממשיך לבאר כי הארות הבינה נמשכות במדרת היסוד שהוא הממשיכם לשכינה הקדושה, ובוה נמתקים דיניה. (מקור המאמר בזהר פרשת מקץ דף קצז ע"ב, בבואורינו כרך ד עמ' רה-רו)

ומה שכתוב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם שואל מֵאֵן נְתִיבוֹתֶיהָ מִי הֵם הַנְּתִיבוֹת, וְאֵמַר אֵלֵין אֵינּוֹן שְׁבִילֵין דְּנַפְקִין מִלְּעִילָא אֵלּוּ הֵם הַשְּׁצִילִים שְׁהִים סוּד חַמְשִׁים שְׁעָרֵי צִינָה הַיּוֹלָאִים מִלְּמַעְלָה מִהַצִּינָה, וְכֻלְהוּ נְקִיט לֹון בְּרִית יְחִידָא וְכָל הָאֲרוֹת אֵלּוּ לֹוקֵם וּמַקְצִילִים הַצִּינָה דְּהֵינּוּ הַיְסוּד כְּשֶׁהוּא עֵדִין יַחֲדָא וְכָל הָאֲרוֹת הַיְסוּד, דְּאִיהוּ אַקְרִי שְׁלוֹם, שְׁלָמָא דְּבִיתָא שְׁהוּא נְקִיט לֹון לְפִי שְׁעוּשָׁה שְׁלוֹם צִינָה עַל יְדֵי הַיְסוּד, וְאַעִיל לֹון לִימָא רַבָּא וּמַכְנִים הַיְסוּד אֶת כָּל אֵלּוּ הָאֲרוֹת אֵל הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאָת יֵס הַגְּדוֹל כַּד אִיהוּ בְּתוֹקְפִיהָ כְּשֶׁהִיא בְּתוֹקְפָה עַל יְדֵי הַתְּגַבְּרוּת הַדִּינִים, וּכְדִין יְהִיב לִיהָ שְׁלָמָא וְאֵז נוֹתֵן לָהּ הַיְסוּד שְׁלוֹם עַל יְדֵי שְׁמֵאִיר צֵה אֶת הָאֲרוֹת שֶׁל חַמְשִׁים שְׁעָרֵי צִינָה לְהַמְתִּיק לִינֵיהָ, הָדָא הוּא דְּכְתִיב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם פִּירוּשׁ כָּל נְתִיבוֹת הַתּוֹרָה שְׁהִים הַשְּׁצִילִים שֶׁל חַמְשִׁים שְׁעָרֵי צִינָה הַמְאִירִים צו"א כּוֹלֵם נַכְסִים צִיטוּד הַנִּקְרָאָת שְׁלוֹם, וְעַל יְדֵי שְׁהִיטוּד מִשְׁפִּיעַ לְמַלְכוּת הָאֲרוֹת אֵלּוּ נִמְתְּקִים כָּל הַדִּינִים שְׁזֵה וְנַעֲשֶׂה צֵה שְׁלוֹם צִין חַסְדָּא וְהַדִּין, וְזֵה שְׁאֲמַר הַנוֹתֵן צִים דְּרַךְ, פִּירוּשׁ שׁו"א נוֹתֵן דְּרַךְ צִמְלֻכוֹת, וְצִמִּים עוֹזִים נְתִיבָה, פִּירוּשׁ אֵלּוּ הַנְּתִיבוֹת שֶׁל חַמְשִׁים שְׁעָרֵי צִינָה, מְאִירִים צִמְלֻכוֹת כְּשֶׁהִיא צִטוּד לִינֵים הַנִּקְרָאִים מִיֵּס עוֹזִים, לְהַמְתִּיק לִינֵיהָ. (רמ"ק ומפרשים)

דְּבַר אַחַר פִּירוּשׁ אֶתְרֵן הָאֲרַמְסִים הַצִּינָה נְקִרָאָת נַעַם כְּשֶׁהִיא מְאִירָה צו"א, אֵלּוּ עֲלָמָא דְּאַתִּי אַקְרִי נַעַם צִינָה מֵאֵד עֲלָמָה נְקִרָאָת נַעַם (לְפִי שֵׁשׁ צֵה סוּד שֶׁסְ אֵהִי"ה דִּיּוּדִין שְׁגִימְטוּרִיא נַע"ס עַס הַכּוֹלֵל). וְכַד אַתְּעַר עֲלָמָא דְּאַתִּי וְכַאֲשֶׁר מִתְעוֹרֶרֶת הַצִּינָה לְהַשְׁפִּיעַ שְׁפַע ד' מוֹחִין לז"א וְהָאֲרוֹתֶיהָ לְמַלְכוּת, אֵז כָּל חֲדוּ וְכָל טִיבוּ וְכָל נְהוּרִין וְכָל חִירוּ דְּעֲלָמָא אַתְּעַר כָּל מִינֵי שְׁמַחָה דְּהֵינּוּ הַגְּבוּרָה דְּדַעַת, וְכָל טוֹב הֵינּוּ חַסְדָּא דְּדַעַת, וְכָל הָאֲרוֹת הֵינּוּ מוֹחַ הַחֲכָמָה, וְכָל חִירוּת שְׁצַעוֹלֵם הֵינּוּ מוֹחַ הַצִּינָה מִתְעוֹרֶרִים מִמֶּנָּה, וּבְגִינִי כִּן אַקְרִי נַעַם מִכָּח כָּל צִינּוֹת אֵלּוּ שְׁהִיא מִנְעַמַת וּמִשְׁמַחַת לזו"ן צֵאלוּ הַמוֹחִין הִיא נְקִרָאָת מֵאֵד עֲלָמָה נַעַם.

ועל דא תנינן ועל זה למדנו כי חייבין דגיהנמם בשעתא דעאל שבתא נייחין פלהו ואית להו חירות ונייחא רשעים שבגיהנם בשעה שנכנסת השבת כולם הם נחים ויש להם חירות ומנוחה מכח הארת קדושת שבת המתפשטת מהבינה, בשעתא דנפיק שבתא ובשעה שיוצאת השבת אית לן לאתערא חידו עלאה עלנא דנשתזיב מההוא עונשא דחייביא יש לנו לעורר עלינו שמחה עליונה שנצל מאותו העונש של הרשעים, דאתדנו מההיא שעתא ולהלאה שדנונים מאותה השעה ולהלאה, ואית לן לאתערא ולימא ויש לנו להתעורר ולומר ויהי נעם יהוה

וישלה יום ראשון

כניסת היצרים באדם, ופעולתם

וישלה יעקב מלאכים וגו', רבי יהודה פתח, (תהלים צא יא) פי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, האי קרא אוקמוה חבריאי, דהא בשעתא דבר נש אתי לעלמא, מיד אודמן בהדיה יצר הרע, דאיהו מקטרג ליה לבר נש תדיר, פמה דאת אמר (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ, מאי חטאת רובץ, דא יצר הרע, ודוד הכי נמי קרייה חטאת, דכתיב (תהלים נא ו) וחטאתי נגדי תמיד, בגין דאיהו עביד ליה לבר נש כל יומא למחטי קמי מריה, ויצר הרע דא לא אתעדי מבר נש מיומא דאתיליד בר נש לעלמין.

ויצר הטוב אתי לבר נש מיומא דאתי לאתדפאה, ואימתי אתי בר נש לאתדפאה, פד איהו בר תליסר שנין, פדין אודווג בר נש בתרווייהו, חד מימינא וחד משמאלא, יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא, ואלין אינון תרין מלאכין ממש ממנן, ואינון משתפחין תדיר בהדיה דבר נש, אתי בר נש לאתדפאה, ההוא יצר הרע אתפפא קמיה, ושליט ימינא על שמאלא, ותריווייהו מזדווגין לנטרא ליה לבר נש בכל ארחוי דהוא עביד, הדא הוא דכתיב פי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

מתוק מדבש

פ' יומא למחטי קמי מריה לפי שהוא המביא את האדם כל יום לחטוא לפני קונו, ויצר הרע דא לא אתעדי מבר נש מיומא דאתיליד בר נש לעלמין והיצר הרע אינו סר מן האדם מיום שנולד עד עולם, כי אפילו בעת זקנתו בסוף ימיו אפילו בפרק המיתה מנסה להעביר את האדם מדעת קונו. (רמ"ק ומפרש)

ויצר הטוב אתי לבר נש מיומא דאתי לאתדפאה והיצר טוב בא אל האדם מיום שבא להטהר בתשובה, ואימתי אתי בר נש לאתדפאה ומתי בא האדם להטהר, פד איהו בר תליסר שנין כשנעשה בן י"ג שנים שאז נכנס האדם לחיוב המצות, ואז זוכה האדם לנשמה המקרבת את האדם אל התשובה ומעוררת בו רוח טהרה שיבוא ליטהר, פדין אודווג בר נש בתרווייהו חד מימינא וחד משמאלא או מתחבר האדם עם שניהם אחד מימינו ואחד משמאלו, ומפרש יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא היצר טוב מימינו ויצר הרע משמאלו, ואלין אינון תרין מלאכין ממש ממנן ואלו הם ב' מלאכים ממש הממונים לשמור את האדם מכל דבר המזיק, ואינון משתפחין תדיר בהדיה דבר נש והם נמצאים תמיד עם האדם, אתי בר נש לאתדפאה ההוא יצר הרע אתפפא קמיה אם בא האדם להטהר בתשובה או היצר הרע נכנע לפני היצר טוב, ושליט ימינא על שמאלא ושולט יצר הטוב שבימין על יצר הרע שבשמאל, ותריווייהו מזדווגין לנטרא ליה לבר נש בכל ארחוי דהוא עביד ושניהם מתחברים בהסכמה אחת לשמור את האדם בכל דרכיו שהוא הולך, הדא הוא דכתיב פי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך מלאכיו משמע ב' מלאכים והם יצר הטוב ויצר הרע, כי כשמגביר האדם את הטוב על הרע, אז הרע בעל כרחו עונה אמן. (כ"פ ורמ"ק ורל"ג)

"מאמר כניסת היצרים באדם, ופעולתם" ומבואר בו כי משעה שנולד האדם כבר אז מתחבר עמו יצר הרע שהוא מלאך, ומסיתו לחטוא. והוא אינו סר מהאדם עד יום מותו. ובזמן שנעשה האדם בן י"ג שנים ומתחייב אז במצות, אז ניתנת בו נשמה, ונכנס בו גם מלאך טוב שהוא היצר הטוב המסייעו לקיים תורה ומצות. וכפי שהאדם משליט את יצרו כן מלאך שכנגד עונה אמן בעל כרחו. ומבאר כי המלאכים האלו ותולדותם הם הממונים לשמור את האדם מימינו ומשמאלו. ומכאן מפרש כי המלאכים שנבראו מתורתו ומעשיו הטובים של יעקב הם שהיו שומרים לו, ואותם ממש שלח לפני עשו.

(מקור המאמר בזהר פרשת וישלח דף קסה ע"ב - קסו ע"א, בבאוריני כרך ג עמ' תצו-תצח)

וישלה יעקב מלאכים וגו' כדי לפרש פסוק זה מביא ענין הדומה ממה שפירש רבי יהודה, וזה שאמר רבי יהודה פתח לפרש מה שכתוב פי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, האי קרא אוקמוה חבריאי פסוק זה כבר ביארו החברים, דהא בשעתא דבר נש אתי לעלמא כי בשעה שאדם בא לעולם, מיד אודמן בהדיה יצר הרע דאיהו מקטרג ליה לבר נש תדיר מיד מזדמן עמו היצר הרע שהוא מקטרג ומתקוטט עם האדם ורוצה להחטיו תמיד, פמה דאת אמר לפתח חטאת רובץ שמיד בצאתו מפתח רחם אמו היצר הרע שולט בו (כמנואר נמס' סנהדרין דף לא ע"ז), ושואל מאי חטאת רובץ מי נקרא חטאת, ומשיב דא יצר הרע זה היצר הרע הנקרא חטאת על שם שרוצה להחטיו תמיד, ודוד הכי נמי קרייה חטאת גם דוד קרא לו בשם חטאת דכתיב וחטאתי ולא אמר בלשון רבים חטאותי כמו שאמר כי פשעי, משמע שעל היצר הרע קאמר, ופירושו וחטאתי, המחטיא אותי, נגדי תמיד פירושו הוא כנגדי תמיד להלחם בי ולהחטיאני, בגין דאיהו עביד ליה לבר נש

רַבִּי אֶלְעָזָר, מוֹקִים לִיה לְהֵאֵי קָרָא בְּיַעֲקֹב, דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲזַמִּין בְּהַדְרִיה מְלֹאכִין מִשְׁרַיִין מִמֶּנָּן, בְּגִין דְּהָא אִיהוּ אֲתֵי שְׁלִים בְּשַׁבָּטִין עֲלָאִין פְּלֵהוּ שְׁלֵמִין פְּדָקָא יְאוּת, פְּמָה דְכְּתִיב וַיַּעֲקֹב הִלֵּךְ לְדַרְפּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלֹאכֵי אֱלֹהִים וְאֶתְמַר, וְהִכָּא פִּיּוֹן דְּאִשְׁתְּזִיב מִנְיָה דְלִבָּן וְהָא אֶתְפָּרֵשׁ מִנְיָה, פְּדִין אֲזַדְוֹגַת עֲמִיה שְׁכִינְתָּא, וְאִתּוּ מִשְׁרַיִין קְדִישִׁין לְסַחְרָא לִיה, וְכִדִּין וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב פֶּאֶשֶׁר רָאם וְגו', וּמְאִינוֹן מְלֹאכִין שְׁדֵר לִיה לְעֶשׂוֹ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלֹאכִים, מְלֹאכִים מִמֶּשׁ הוּוּ וְדָאֵי.

מתוק מדבש

פֶּאֶשֶׁר רָאם מַחְנָה אֱלֹהִים זֶה, פִּירוּשׁ מַחְנָה הַשְּׁכִינָה הַנִּקְרָאת אֱלֹהִים וּמְאִינוֹן מְלֹאכִין שְׁדֵר לִיה לְעֶשׂוֹ וּמֵאלוּ הַמְּלֹאכִים שֶׁלַח אֵל עֶשׂוֹ הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלֹאכִים פִּירוּשׁוֹ מְלֹאכִים מִמֶּשׁ הוּוּ וְדָאֵי הִיוּ מִמֶּשׁ מְלֹאכֵי מְרוֹם בּוּדָאֵי וְלֹא שְׁלִיחִים בְּנֵי אָדָם הַנִּקְרָאִים גַּם כֵּן לְפַעְמִים בְּשֵׁם מְלֹאכִים, רִצָּה לֹמַר אִף עַל פִּי שְׁקֵשָׁה הַדְּבַר לֹמַר שִׁישְׁלַח מְלֹאכִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם לְצַרְכּוֹ וְלֹא שֶׁלַח מִעַבְדֵּי, עִם כָּל זֶה מוֹכְרָחִים אֲנִי לְפָרֵשׁ כֵּן אַחֵר שֶׁאֵמַר וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלֹאכֵי אֱלֹהִים וְסַמֵּיךְ לִיה וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלֹאכִים, וְדָאֵי מֵהֶם הִיוּ. (רמ"ק וול"ג ו"פ)

רַבִּי אֶלְעָזָר מוֹקִים לִיה לְהֵאֵי קָרָא בְּיַעֲקֹב רַבִּי אֶלְעָזָר מִפְּרֵשׁ פְּסוּק זֶה בִּיעֲקֹב אֲבִינוּ, דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲזַמִּין בְּהַדְרִיה מְלֹאכִין מִשְׁרַיִין מִמֶּנָּן שֶׁהַקְּב"ה הַזִּמִּין עִמּוֹ מַחְנוֹת מְלֹאכִים הַמְּמוּנִים לְשִׁמְרוֹ, בְּגִין דְּהָא אִיהוּ אֲתֵי שְׁלִים בְּשַׁבָּטִין עֲלָאִין פְּלֵהוּ שְׁלֵמִין פְּדָקָא יְאוּת לְפִי שֶׁהוּא בָּא שְׁלָם עִם הַשַּׁבָּטִים הַנְּעֻלִים וְהַחֲשׁוּבִים שֶׁהִיוּ כּוֹלֵם חֲסִידִים שְׁלֵמִים כְּרֹאוּי, פְּמָה דְכְּתִיב וַיַּעֲקֹב הִלֵּךְ לְדַרְפּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלֹאכֵי אֱלֹהִים, וְאֶתְמַר וְכַבֵּר נֹאמַר לְעִיל שְׁבֹאוֹ לְשִׁמְרוֹ, וְהִכָּא פִּיּוֹן דְּאִשְׁתְּזִיב מִנְיָה דְלִבָּן וְהָא אֶתְפָּרֵשׁ מִנְיָה וְעַתָּה כִּיּוֹן שְׁנִיעַל מִלְּבָן וְנִפְרַד מִמֶּנּוּ, פְּדִין אֲזַדְוֹגַת עֲמִיה שְׁכִינְתָּא אִזְ נַתְּחַבְּרָה אֲלִיוֹ הַשְּׁכִינָה לְהִיּוֹת תְּמִיד עִמּוֹ, וְאִתּוּ מִשְׁרַיִין קְדִישִׁין לְסַחְרָא לִיה וּבֹאוּ עִם הַשְּׁכִינָה מַחְנוֹת מְלֹאכִים קְדוּשִׁים לְסַבֵּב אוֹתוֹ לְשִׁמְרוֹ, וְכִדִּין וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

דְּבַר אַחַר, טוֹב נִקְלָה דָּא יַעֲקֹב, דְּמֵאִיף רוחיה לגביה דְּעֵשׂו, בְּגִין דְּלִבְתַּר לִיהוּ עֶבֶד לוֹ וַיִּשְׁלוּט עָלוּי, וַיִּתְקַיֵּים בֵּיהּ (בראשית כו כט) יַעֲבֹדוּף עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָף לְאוּמִים וְגו', וְעַדִּין לֹא הָוּה זְמַנְיָה פְּלַל, אֶלֹא בְּגִין דְּסָלִיק לִיהּ יַעֲקֹב לְבַתַּר יוּמֵיָא, וְעַל דָּא הָוּה מֵיד נִקְלָה, וּלְבַתַּר הָוּה דְּאִיהוּ מִתְפַּבֵּד יְהֵא עֶבֶד לוֹ, הָוּה דְּאִיהוּ חֲסַר לְחַם, יְהֵא עֶבְדָּא לְהָוּה דִּיהָבּוּ לִיהּ רוּב דְּגָן וְתִירוּשׁ.

תָּא חֲזִי, עַל דָּא בְּגִין דִּידַע יַעֲקֹב דְּאַצְטְרִיף לִיהּ הַשְׁתָּא אַתְהַפֵּף לִיהּ נִקְלָה, וַיּוֹתַר חֲכָמָה וְעַקִּימוּ עֶבֶד בְּדָא, מִפְּל מַה דְּעֶבֶד לְגַבִּיָּה דְּעֵשׂו, דְּאִילוּ הָוּה יָדַע עֵשׂו חֲכָמָה דָּא, יִקְטִיל לִיהּ לְגַרְמִיָּה וְלֹא יִיתִי לְדָא, אֶבְל פְּלֹא עֶבֶד בְּחֲכָמָתָא, וְעַלִּיָּה אֲמַרָה חֲנָה (ש"א ב י) יְהוּ"ה יַחֲתוּ מְרִיבּוּ וְגו', וַיִּתֵּן עֵז לְמַלְכוּ וְגו'.

מתוק מדבש

וערמה עשה בזה נגד עשו במה שהקדימו והניח לו שיקח את הממשלה בראשונה בעולם הזה מכח ברכות אביו, מִפְּל מַה דְּעֶבֶד לְגַבִּיָּה דְּעֵשׂו יוֹתַר מִכַּל מַה שַּׁעֲשֵׂה עַד עַתָּה נִגַּד עֵשׂו בְּלִקְיַחַת הַבְּכוּרָה וְהַבְּרִכּוֹת, דְּאִילוּ הָוּה יָדַע עֵשׂו חֲכָמָה דָּא כִּי אִילוּ הִיָּה יוֹדַע עֵשׂו הַהַבְּדֵל שֵׁישׁ בֵּין מִמְשַׁלַּת עוֹלָם הַזֶּה לְבֵין מִמְשַׁלַּת עוֹלָם הַבָּא, יִקְטִיל לִיהּ לְגַרְמִיָּה וְלֹא יִיתִי לְדָא הִיָּה הוֹרֵג אַתְּ עֲצָמוּ כְּדִי שְׁלֹא יְבוּא לְזֵה שִׁיעֲקֵב יִשְׁפִּיל עֲצָמוּ לְפָנָיו, כִּי עֵיקַר הַמִּמְשָׁלָה תְּהִיָּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. וְעוֹד לְפִי שְׁכַשְׁהִשְׁפִּיל יַעֲקֹב עֲצָמוּ לְפָנָיו עֵשׂו, בְּכַח הַכְּנַעַנָה זֹו בִּירַר יַעֲקֹב חֵלֶק הַטוֹב שְׁבַעֲשׂו וּלְקַחוּ לְעֲצָמוּ, וְקַצַּת חֵלֶק רַע שֶׁהִיָּה בִיעֲקֵב נְבַרַר מִמֶּנּוּ וּלְקַחוּ עֵשׂו, וְזֹו הִיָּה הַחֲכָמָה שַׁעֲשֵׂה יַעֲקֹב כִּנְגַד עֵשׂו, שְׁאִילוּ יָדַע עֵשׂו מַה שַּׁעֲשֵׂה לוֹ יַעֲקֹב שְׁנִשְׂאֵר כּוֹלוּ רַעַה וְקַלִּיפָה הִיָּה הוֹרֵג עֲצָמוּ שְׁלֹא יְבוּא לְזֵה, אֶבְל פְּלֹא עֶבֶד בְּחֲכָמָתָא אֶבְל יַעֲקֹב עֵשֶׂה הַכַּל בְּחֲכָמָה, וְעַלִּיָּה וְעַל יַעֲקֹב אֲמַרָה חֲנָה, יְהוּ"ה יַחֲתוּ מְרִיבּוּ וְגו' פִּירוּשׁ הַקַּב"ה יִשְׁבוּר אַתְּ מְרִיבּוּ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהוּא עֵשׂו, וּמִתִּי הִיָּה זֹה וַיִּתֵּן עֵז לְמַלְכוּ וַיִּרַם קֶרֶן מִשִּׁיחוֹ, פִּירוּשׁ כְּשֶׁהִקְב"ה יִתֵּן עוֹז וּגְבוּרָה לְמֶלֶךְ הַמִּשִּׁיחַ שִׁיִּצֵּא מִיעֲקֹב שֶׁהוּא הִיָּה הַמוֹשֵׁל בְּכַל הָעוֹלָם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים בְּב"א. (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

דְּבַר אַחַר עוֹד פִּירוּשׁ עַל מַה שְׁכַתּוּב טוֹב נִקְלָה, דָּא יַעֲקֹב דְּמֵאִיף רוחיה לגביה דְּעֵשׂו זה נאמר על יעקב שהשפיל רוחו לפני עשו בתחילה ונעשה נקלה לפניו, בְּגִין דְּלִבְתַּר לִיהוּ עֶבֶד לוֹ וַיִּשְׁלוּט עָלוּי כְּדִי שְׁאֲחַר כִּךְ הִיָּה עֵשׂו לוֹ לְעֶבֶד וַיִּשְׁלוּט עָלוּי, וַיִּתְקַיֵּים בֵּיהּ וַיִּתְקַיֵּמוּ בִיעֲקֹב הַבְּרִכּוֹת שְׁבַרְכוּ אֲבִיו יַעֲבֹדוּף עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָף לְאוּמִים וְגו' שְׁכַל זֵה יִתְקַיֵּים לְעַתִּיד לְבוּא, וְעַדִּין לֹא הָוּה זְמַנְיָה פְּלַל וְעַדִּין לֹא הִיָּה הַזְמַן שִׁיעֲקֵב יִשְׁלוּט עָלוּי, אֶלֹא בְּגִין דְּסָלִיק לִיהּ יַעֲקֹב לְבַתַּר יוּמֵיָא אֶלֹא לְפִי שִׁיעֲקֵב סֵלֶק וְהִנִּיחַ אֵלוּ הַבְּרִכּוֹת לְאַחֲרִית הַיָּמִים, וְעַל דָּא הָוּה מֵיד נִקְלָה וּלְכֹן הִיָּה מֵיד נִקְלָה לְפָנָיו עֵשׂו, וּלְבַתַּר הָוּה דְּאִיהוּ מִתְפַּבֵּד יְהֵא עֶבֶד לוֹ וְאַחַר כִּךְ עֵשׂו שֶׁהִיָּה מַחֲזִיק עֲצָמוּ לְמַכּוּבַר הִיָּה עֶבֶד לִיעֲקֹב, וּמִפְּרַשׁ הָוּה דְּאִיהוּ חֲסַר לְחַם עֵשׂו שֶׁהוּא חֲסַר לְחַם כִּי לֹא נִתְבַּרַךְ בְּרוּב דְּגָן וְתִירוּשׁ, יְהֵא עֶבְדָּא לְהָוּה דִּיהָבּוּ לִיהּ רוּב דְּגָן וְתִירוּשׁ הִיָּה עֶבֶד לִיעֲקֹב שֶׁנִּתְבַּרַךְ וְנִתְּנוּ לוֹ רוּב דְּגָן וְתִירוּשׁ. (רמ"ק וכו"ג ומפרשים)

ואמר עוד תָּא חֲזִי עַל דָּא בְּגִין דִּידַע יַעֲקֹב דְּאַצְטְרִיף לִיהּ הַשְׁתָּא בְּא וְרָאָה עַל כֵּן לְפִי שִׁידַע יַעֲקֹב שֶׁהַשְׁעָה מִשְׁחַקַּת לְעֵשׂו וַיִּצְטַרַךְ עַתָּה בְּגִלוֹת אֵלוּי, לְכֹן אַתְהַפֵּף לִיהּ נִקְלָה נִתְהַפֵּךְ לְפָנָיו לְנִקְלָה, וַיּוֹתַר חֲכָמָה וְעַקִּימוּ עֶבֶד בְּדָא וַיּוֹתַר חֲכָמָה

וישלה יום שלישי

מעלת תפלת רבים

וְיָשׁוּבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל אַחִיךָ אֶל עֶשָׂו, וְגַם הוֹלֵךְ לִקְרֹאתְךָ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ, פִּינּוֹן דָּאָמַר בָּאנוּ אֶל אַחִיךָ, לֹא יִדְעָנָא דְאִיהוּ עֶשָׂו, וְכִי אַחִין אַחֲרָנִין הוּוּ לְיַעֲקֹב, אֲלֵא בָּאנוּ אֶל אַחִיךָ, וְאִי תִימָא דְהָדָר בְּתֻשׁוּבָה וְאֲזִיל בְּאַרְחַ מִתְקַנָּא, לָאו הָכִי אֲלֵא עֶשָׂו הָרְשָׁע פְּדַמְעִיקְרָא. וְגַם הוֹלֵךְ לִקְרֹאתְךָ, וְאִי תִימָא דְאִיהוּ בְּלַחֲדוּי אֲזִיל, לָאו, אֲלֵא אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ, וְכָל כֶּף לְמָה אָמְרוּ לִיה, בְּגִין דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתֵרְעִי תְדִיר בְּצִלְתָּהוֹן דְצַדִּיקָא, וּמִתְעַטֵּר בְּצִלְתָּהוֹן, פְּדַאֲמְרִינִן דְהָהוּא מְלֹאכָא דְמִמְנָא עַל צִלְתָּהוֹן דְיִשְׂרָאֵל סַנְדַּלְפוּ"ן שְׁמִיה, נְטִיל כָּל אֵינוֹן צִלְתִּין וְעֵבִיד מְנִייהוּ עֲטָרָה לְחֵי הָעוֹלָמִים וְאוֹקְמוּהָ, וְכָל שְׁפָן צִלְתָּהוֹן דְצַדִּיקָא, דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתֵרְעִי בְהוּ, וְאַתְעַבְדָּן עֲטָרָה לְאַתְעַטְרָא בְּאֵינוֹן צִלְתִּין לְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְאִי תִימָא מְשַׁרְיִין קִדְשִׁין הוּוּ אֲתֵינִן עִמֵּיהָ אֲמַאי דְחִיל, אֲלֵא צַדִּיקָא לָא סְמִכִין עַל זְכוּתֵיהוּ, אֲלֵא עַל צִלְתָּהוֹן וּבְעוֹתָהוֹן לְגַבֵּי מְאָרִיהוֹן.

וְתָא חֲזִי דְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, צִלְתָּא דְסַגִּיאִין סְלִיק קַמִּי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וּמִתְעַטֵּר בְּהָהוּא צִלְתָּא, בְּגִין דְסֻלְקָא בְּגוֹוִינִן סַגִּיאִין, וְאַתְפְּלִילת מִכְּמָה סְטְרִין, וּבְגִין דְאַתְפְּלִילת מִכְּמָה גּוֹוִינִן, אֲתַעְבִּידת עֲטָרָה

מתוק מדבש

בְּצִלְתָּהוֹן לְפִי שְׁהַקְבִּיה רוצה תמיד בתפלתן של הצדיקים ומתעטר בתפלתם, פְּדַאֲמְרִינִן בּוֹהַר פְּרֻשְׁת פְּקוּדֵי דָף רְמו ע"א, דְהָהוּא מְלֹאכָא דְמִמְנָא עַל צִלְתָּהוֹן דְיִשְׂרָאֵל סַנְדַּלְפוּ"ן שְׁמִיה שאותו המלאך הממונה על תפלתם של ישראל נקרא סנדל"ל, נְטִיל כָּל אֵינוֹן צִלְתִּין וְעֵבִיד מְנִייהוּ עֲטָרָה לְחֵי הָעוֹלָמִים הוּא לוקח כל תפלות ישראל ועושה מהם עטרה בראש חי העולמים, וְאוֹקְמוּהָ וכבר ביארוהו במדרשים, וְכָל שְׁפָן צִלְתָּהוֹן דְצַדִּיקָא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתֵרְעִי בְהוּ וְכָל שְׁכָן תפלתם של הצדיקים שהקב"ה רוצה בהם, וְאַתְעַבְדָּן עֲטָרָה לְאַתְעַטְרָא בְּאֵינוֹן צִלְתִּין לְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְנַעֲשׂוֹת עֲטָרוֹת לְהַתְעַטֵּר בָּהֶם הַקְבִּיה בְּאוֹתָם הַתְּפִלוֹת, וְאִי תִימָא מְשַׁרְיִין קִדְשִׁין הוּוּ אֲתֵינִן עִמֵּיהָ אֲמַאי דְחִיל ואם תאמר הרי מחנות מלאכים היו באים עמו אם כן למה נתיירא מעשו, אֲלֵא צַדִּיקָא לָא סְמִכִין עַל זְכוּתֵיהוּ אֵלֵא הַצַּדִּיקִים אֵינָם סוֹמְכִים עַל זְכוּתָם, אֲלֵא עַל צִלְתָּהוֹן וּבְעוֹתָהוֹן לְגַבֵּי מְאָרִיהוֹן אֵלֵא עַל תְּפִלְתָם וּבִקְשָׁתָם אֵל קוֹנֵם. (רמ"ק ומפרשים)

וְתָא חֲזִי דְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּא וְרָאָה שֶׁאִמְרָא רַבִּי שְׁמַעוֹן, צִלְתָּא דְסַגִּיאִין סְלִיק קַמִּי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וּמִתְעַטֵּר בְּהָהוּא צִלְתָּא תְּפִלָּה שֶׁל רַבִּים עוֹלָה לְפָנֵי הַקְבִּיה וּמִתְעַטֵּר בְּאוֹתָהּ הַתְּפִלָּה, בְּגִין דְסֻלְקָא בְּגוֹוִינִן סַגִּיאִין לְפִי שֶׁהִיא עוֹלָה בְּכִמָּה אֹפְנֵי כּוֹנוֹת וּשְׂאֵלוֹת, כִּי זֶה שׁוֹאֵל רְפוּאָה, וְזֶה פְּרֻשָּׁה, וְזֶה בְּנִים, וְזֶה חַיִּים וְכִיּוּצָא, וְלְפִי שְׂרָבוּי שְׂאֵלוֹת עוֹלוֹת לְפָנֵי הַשְּׁכִינָה, נְכַמְרִים רַחֲמֵיהָ בְּרָאוּתָהּ כִּמָּה הַצְּטֻרְכוּיּוֹת יֵשׁ בְּעוֹלָם, וּמִקְבֵּלָתָא אֵת כָּל הַתְּפִלוֹת, וְאַתְפְּלִילת מִכְּמָה סְטְרִין וְנִכְלַלְתָּ מִכְּמָה צַדִּיקִים רָצָה לִמְרָא גַם מִתְּפִלְתָם שֶׁל פְּרֻשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְגִין דְאַתְפְּלִילת מִכְּמָה גּוֹוִינִן אֲתַעְבִּידת עֲטָרָה וְלְפִי שֶׁהַתְּפִלָּה

"מאמר מעלת תפלת רבים" ומבואר בו כי המלאכים השיבו ליעקב בפרוט את גודל כח עשו, כדי שיכנס הפחד בלבו ויתעורר להתפלל, וזאת לפי שהקב"ה חפץ בתפלת הצדיקים. והגם שיעקב היו עמו מלאכים עם כל זאת התעורר להתפלל כי לא סמך על זכותו. ומבאר כי תפלת רבים יש לה מעלה שעולה לפני הקב"ה ביחוד, כי כלולים בה הרבה משאלות, והשכינה נכמרים רחמיה לבקשתם ומקבלת ומעלה את כל התפלות והגם שיש בהם מתפלות הפושעים. ומבאר שיעקב היתה תפלתו בכחית רבים כי כלל בתפלתו גם את תפלות בניו וגם פרט כמה משאלות. ומסיק כי אשריו ליעקב שהתעורר ופחד, כי דרך הצדיקים להיות דואגים ומפחדים תמיד שלא יחטאו וישנום עונשי הניהגם, וכזה מתרחקים הם מכל חטא, אכן העוסקים בתורה תדיר מושך עליו חיים בשני עולמים.

(מקור המאמר בזהר פרשת וישלה דף קסו ע"ב - קסח ע"א, בבאוריני כרך ג עמ' תקיז-תקיט)

וְיָשׁוּבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל אַחִיךָ אֶל עֶשָׂו וְגַם הוֹלֵךְ לִקְרֹאתְךָ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ שׁוֹאֵל פִּינּוֹן דָּאָמַר בָּאנוּ אֶל אַחִיךָ, לֹא יִדְעָנָא דְאִיהוּ עֶשָׂו לְמָה הִיא צְרִיךְ לִמְרָא מְלוֹת אֵל עֶשָׂו, וְכִי אַחִין אַחֲרָנִין הוּוּ לְיַעֲקֹב וְכִי אַחִים אַחֲרִים הִיוּ עוֹד לְיַעֲקֹב מִלְּבַד עֶשָׂו, וּמִתְרִין אֲלֵא הַמַּלְאָכִים אִמְרוּ לְיַעֲקֹב בָּאנוּ אֶל אַחִיךָ, וְאִי תִימָא דְהָדָר בְּתֻשׁוּבָה וְאֲזִיל בְּאַרְחַ מִתְקַנָּא וְאִם תִּאמַר שְׁחֹר בְּתֻשׁוּבָה וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיֶּשֶׁר, לָאו הָכִי, אֲלֵא עֶשָׂו הָרְשָׁע פְּדַמְעִיקְרָא אֵינוֹן כֵּן אֵלֵא הוּא עֶשָׂו הָרְשָׁע כִּמוֹ קוֹדֵם, וְעוֹד וְגַם הוֹלֵךְ לִקְרֹאתְךָ, וְאִי תִימָא דְאִיהוּ בְּלַחֲדוּי אֲזִיל וְאִם תִּאמַר שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְבַדּוֹ, לָאו, אֲלֵא אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ שְׂבָאִים לְהַלְחֵם אִתְךָ, וְכָל כֶּף לְמָה אָמְרוּ לִיה וְכָל כֶּךָ לְמָה הִיוּ צְרִיכִים הַמַּלְאָכִים לִמְרָא לוֹ זֹאת לְהַפְחִידוֹ, וְאוֹמַר בְּגִין דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתֵרְעִי תְדִיר בְּצִלְתָּהוֹן דְצַדִּיקָא וּמִתְעַטֵּר

וּמִנְחָא עַל רִישָׁא דְצַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים, וְצִלוֹתָא דִּיחִיד לָאו אִיהִי פְּלִילָא, וְלָאו אִיהִי אֱלָא בְּגוּוֹן חַד, וְעַל דָּא צִלוֹתָא דִּיחִיד לָאו אִיהוּ מִתְתַּקְנָא לְאַתְקַבְּלָא פְּצִלוֹתָא דְסַגִּיאִין, וְתָא חֲזִי יַעֲקֹב פְּלִיל הָוָה, וְעַל דָּא צִלוֹתִיהָ תָּאִיב לָהּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מָה פְּתִיב וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר, (משלי כח יד) אֲשֶׁרִי אָדָם מִפְּחַד תָּמִיד, וּמִקְשָׁה לְבוֹ יפּוֹל בְּרַעְיָה, זָפְאִין אִינוּן יִשְׂרָאֵל דְּקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעִי בְּהוּ, וְיָהֵב לוֹן אוֹרֵייתָא דְקִשׁוּט, בְּגִין לְמִזְפִּי בְּהָ לְחַיִּי עֲלֵמָא, דְּכָל מָאן דְּאֲשַׁתְּדַל בְּאוֹרֵייתָא, קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשִׁיךְ עֲלֵיהּ חַיִּין עֲלָאִין וְאָעִיל לִיהָ לְחַיִּי עֲלֵמָא דְאֲתִי, דְּכַתִּיב (דברים ל כ) פִּי הִיא חַיִּיךָ וְאֲרָךְ יָמֶיךָ, וְכַתִּיב (שם לב מז) וּבִדְבַר הַזֶּה תִּאָּרִיכוּ יָמִים, חַיִּין בְּהֵאִי עֲלֵמָא וְחַיִּין בְּעֲלֵמָא דְאֲתִי.

מתוק מדבש

תָּמִיד אֲשֶׁרִי מִי שְׂרוּאָג וּמִפְּחַד תָּמִיד מְעוֹנְשֵי הַגִּיהֶנֶם וּבַכֶּךָ יִתְרַחֵק מִעֵבִירָה, וּמִקְשָׁה לְבוֹ יפּוֹל בְּרַעְיָה הַמְּחַזֵּק אֶת לִבּוֹ וְלֹא מִפְּחַד מְעוֹנֵשׁ, הוּא יפּוֹל בְּגִיהֶנֶם הַנִּקְרָא רַעָה, וְכַדִּי לְפָרֵשׁ פְּטוֹק זֶה הַקְּדִים וְאָמַר, זָפְאִין אִינוּן יִשְׂרָאֵל דְּקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעִי בְּהוּ אֲשֶׁרִיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְּב"ה בָּחַר בָּהֶם מִצַּד רִצּוֹן הָעֲלִיוֹן בְּרַחֲמִים פְּשׁוּטִים וְלֹא מִצַּד שֶׁהֵם הָיוּ רַאוּיִים לַכֶּךָ מִצַּד מַעֲשֵׂיהֶם, וְיָהֵב לוֹן אוֹרֵייתָא דְקִשׁוּט בְּגִין לְמִזְפִּי בְּהָ לְחַיִּי עֲלֵמָא וְנָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת כַּדִּי לִזְכוּת בְּהָ לְחַיִּי הָעוֹלָם הַבֵּא, דְּכָל מָאן דְּאֲשַׁתְּדַל בְּאוֹרֵייתָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשִׁיךְ עֲלֵיהּ חַיִּין עֲלָאִין וְאָעִיל לִיהָ לְחַיִּי עֲלֵמָא דְאֲתִי כִּי כָל מִי שְׂעוֹסֵק בְּתוֹרַת הַקְּב"ה מוֹשֵׁךְ עֲלָיו חַיִּים עֲלִיוֹנִים וּמִבֵּיא אוֹתוֹ לְחַיִּי הָעוֹלָם הַבֵּא, דְּכַתִּיב פִּי הִיא חַיִּיךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֲרָךְ יָמֶיךָ לְעוֹלָם הַבֵּא, וְכַתִּיב וּבִדְבַר הַזֶּה תִּאָּרִיכוּ יָמִים סָתֵם יָמִים כָּל יָמִים בְּמִשְׁמַע, דְּהֵינּוּ חַיִּין בְּהֵאִי עֲלֵמָא וְחַיִּין בְּעֲלֵמָא דְאֲתִי חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה וְחַיִּים בְּעוֹלָם הַבֵּא.

נִכְלַל מִכְּמָה אוֹפְנִים נַעֲשִׂית עֲטֵרָה, וּמִנְחָא עַל רִישָׁא דְצַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים וּמוֹנַחַת עַל רֹאשׁ צַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים, וְלֹא לִוְמַר שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁכִים מוֹחִין לוֹ"א הַנִּקְרָאִים עֲטֵרוֹת, וְנִקְרָא ז"ל עַל שֶׁסָּ יִסּוּדוֹ נִדְּיֵק חַי הָעוֹלָמִים לְפִי שֶׁהוּא מַחִיָּה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת צַחַתוֹ לְכָל אֶחָד דִּי מַחֲסוּרוֹ. וְצִלוֹתָא דִּיחִיד לָאו אִיהִי פְּלִילָא וְלָאו אִיהִי אֱלָא בְּגוּוֹן חַד אֲבָל תְּפִלַּת יַחִיד אִינָה כְּלוּלָה וְאִינָה אֲלֵא בְּאוֹפֵן אַחַד, וְעַל דָּא צִלוֹתָא דִּיחִיד לָאו אִיהוּ מִתְתַּקְנָא לְאַתְקַבְּלָא פְּצִלוֹתָא דְסַגִּיאִין עַל כֵּן תְּפִלַּת יַחִיד אִינָה מִתּוֹקֶנֶת לְהַתְקַבֵּל כְּתְּפִלַּת הַרְבִּיּים. וְתָא חֲזִי יַעֲקֹב פְּלִיל הָוָה וְכָא וְרָאָה כִּי יַעֲקֹב הִיתָה תְּפִלָּתוֹ כְּלוּלָה מִתְּפִלוֹת בְּנֵי הַתְּפִלָּלוֹ עִמוֹ, וְגַם כָּלל בְּתְּפִלָּתוֹ כְּמָה שְׂאֵלוֹת וּבִקְשׁוֹת לְכֵן נִחְשַׁבְתָּ תְּפִלָּתוֹ כְּתְּפִלַּת רַבִּים, וְעַל דָּא צִלוֹתִיהָ תָּאִיב לָהּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְעַל כֵּן הִתְּאוּהָ הַקְּב"ה לְתְּפִלָּתוֹ, מָה פְּתִיב וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ פִּירוּשׁ שֶׁהַקְּב"ה הִבִּיא לוֹ יִרְאָה זֶה כַּדִּי שִׁיתְּפַלֵּל מִלֵּב וְנִפְשׁ מִפְּנֵי שֶׁהַקְּב"ה הִתְּאוּהָ לְתְּפִלָּתוֹ. (רס"ג וּמִפְּרָשִׁים)

רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר לְפָרֵשׁ מָה שְׂכַתוּב אֲשֶׁרִי אָדָם מִפְּחַד

וישלה יום רביעי

כל פעולות הצדיק הם לשם שמים

וְהוּא עֵבֶר לַפְּנִיָּהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַרְצָה שְׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אַחֲיו, רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר, (שמות לד יד) פִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי יְהוָה קִנְאָה שְׁמוֹ, וְכִי יַעֲקֹב דָּאִיהוּ שְׁלִימָא דְאַבְרָהָם, דְּאִתְבְּרִיר חוּלְקָא שְׁלִימָתָא לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִיהוּ אִתְקָרִיב לְגַבִּיָּה יִתִּיר, הֵיךְ סָגִיד לִיה לְהֵהוּא רְשָׁע דְעָשׂוּ דְאִיהוּ בְּסִטְרָא דְאֵל אַחֵר, וּמֵאַן דְּסָגִיד לִיה סָגִיד לְאֵל אַחֵר, אִי תִימָא בְּגִין דְּאָמְרוּ תַּעֲלָא בְּעַדְנִיָּה סָגִיד לִיה, לָאו הֵכִי, דְהָא עָשׂוּ כְּאֵל אַחֵר הָוֵה, וַיַּעֲקֹב לֹא יִסְגֹּד לְהֵהוּא סִטְרָא וּלְהֵהוּא חוּלְקָא כְּלָל, אֲלֵא פְתִיב (ש"א כה ו) וְאִמְרַתְּם כֹּה לְחֵי וְאִתְּהָ שְׁלוֹם וּבֵיתְךָ שְׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר לְךָ שְׁלוֹם, וְהָא אִתְּמַר דְּאָסִיר לְאִקְדוּמִי לְהוּ שְׁלָם לְרִשְׁיַעְיָא, וְכִינּוּן דְּאָסִיר הֵכִי אֲשַׁפְּחָנָא דְדוּד אָמַר הָאִי קָרָא לְנַבְל, אֲלֵא הָא אוּקְמוּהִי דְלְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קְאָמַר, בְּגִין לְקִשְׁרָא לִיה לְחֵי, וְחֻשְׁיב נַבְל דְעָלִיָּה קְאָמַר.

כְּגוֹוָנָא דָּא (בראשית מז לא) וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמָּטָה, וְכִי לְגַבִּי דְבְרִיָּה סָגִיד, אֲלֵא לְאִתְרִיָּה דְשְׁכִינְתָּא קָא פָּרַע וְסָגִיד, אוּף הֵכָא וְהוּא עֵבֶר לַפְּנִיָּהֶם, מָאִי וְהוּא, דָּא שְׁכִינְתָּא עֲלָאָה דְהָוָה אֲזֵלָא קְמִיָּה (פָּרַע), וְדָא הוּא נְטִירוֹ עֲלָאָה, פִּינּוּן דְחֻמָּא יַעֲקֹב, אָמַר הָא עֵידָן לְסָגְדָא לְגַבִּיָּה דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְהָוָה אֲזֵיל קְמִיָּה, פָּרַע וְסָגִיד שְׁבַע זְמַנִּין, עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אַחֲיו, וְלֹא כְתִיב וַיִּשְׁתַּחֲוּ

מתוק מדבש

וְאִמְרַתְּם כֹּה לְחֵי פִירוּשׁ כֹּה יִהְיֶה לְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְאִתְּהָ שְׁלוֹם שְׁתַּהִיָּה בְשִׁלּוּם וּבֵיתְךָ שְׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר לְךָ שְׁלוֹם, וְגַם שֵׁם קִשָּׁה וְהָא אִתְּמַר הֵלֵא לְמַדְנָא בְּמִסָּ' מְגִילָה דָּף טז ע"ב, דְּאָסִיר לְאִקְדוּמִי לְהוּ שְׁלָם לְרִשְׁיַעְיָא שְׁאִסוּר לְהַקְדִּים שְׁלוֹם לְרִשְׁעִים, לְפִי שְׁשִׁלוּם הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּב"ה, וּבְבִרְכּוֹ אוֹתוֹ בְּשֵׁם מִשְׁפָּיעַ עֲלֵינוּ כַּח קְדוּשָׁה, וְאִין רְאוּיָה זֶה לְרִשְׁעָא, וְכִינּוּן דְּאָסִיר הֵכִי אֲשַׁפְּחָנָא דְדוּד אָמַר הָאִי קָרָא לְנַבְל וְכִינּוּן שְׁאִסוּר אִיךְ מִצְאָנָא שְׁדוּד אִמַר פְּסוּק זֶה לְנַבְל שְׁהִיָּה רִשְׁעָא, וּמִתְרַץ אֲלֵא הָא אוּקְמוּהִי דְלְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קְאָמַר קְאָמַר אֵלֵא הֵרִי פִירוּשׁוֹהוּ חז"ל שְׁאִמַר זֹאת לְהַקְּב"ה, וְזֶה שְׁאִמַר וְאִמְרַתְּם כֹּה לְחֵי, פִירוּשׁ לְחֵי הַעוֹלָמִים, בְּגִין לְקִשְׁרָא לִיה לְחֵי כְּדִי לְקַשֵּׁר אֶת הַשְּׁכִינָה הַנִּקְרָאת כֹּה לְיִסוּד הַנִּקְרָא חֵי, וְחֻשְׁיב נַבְל דְעָלִיָּה קְאָמַר וְחֻשְׁב נַבְל שְׁעֲלִיו אִמַר דוּד. (רמ"ק ורל"ג ומפרכסיס)

כְּגוֹוָנָא דָּא כַּעֲיִן זֶה מֵה שְׁכִינָה וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמָּטָה גַם שֵׁם קִשָּׁה וְכִי לְגַבִּי דְבְרִיָּה סָגִיד וְכִי לְבָנֵי לְיוֹסֵף הַשְּׁתַּחֲוֶה, אֲלֵא לְאִתְרִיָּה דְשְׁכִינְתָּא קָא פָּרַע וְסָגִיד אֵלֵא לְמִקּוּם שֵׁם הֵיטָה הַשְּׁכִינָה כְּרַע וְהַשְּׁתַּחֲוֶה, וְהֵינּוּ עַל רֹאשׁ הַמָּטָה, כִּי הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה לְמַעְלָה מֵרֵאשׁוֹתֵינוּ שֶׁל חוּלָה, אוּף הֵכָא אִף כַּאֲן מֵה שְׁכִינָה וְהוּא עֵבֶר לַפְּנִיָּהֶם, מָאִי וְהוּא עַל מִי נִאִמַר "וְהוּא" דָּא שְׁכִינְתָּא עֲלָאָה דְהָוָה אֲזֵילָא קְמִיָּה אֵלֵא "וְהוּא" הַכּוֹנֵה עַל הַשְּׁכִינָה הַעֲלִינָה שֶׁהִלְכָה לְפָנָי יַעֲקֹב, וְדָא הוּא נְטִירוֹ עֲלָאָה וְזוֹ הִיא הַשְּׁמִירָה הַעֲלִינָה שֶׁהִלְכָה לְשִׁמּוֹר אוֹתוֹ, פִּינּוּן דְחֻמָּא יַעֲקֹב וְכִשְׂרָאָה אוֹתָהּ יַעֲקֹב אָמַר הָא עֵידָן לְסָגְדָא לְגַבִּיָּה דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְהָוָה אֲזֵילָא קְמִיָּה אִמַר הֵרִי עֵתָה הַשְּׁעָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְהַקְּב"ה שֶׁהִיָּה הוֹלֵךְ לְפָנָיו, פָּרַע וְסָגִיד שְׁבַע זְמַנִּין וְכַנְגְדוֹ כְּרַע וְהַשְׁתַּחֲוֶה שְׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אַחֲיו,

"מאמר כל פעולות הצדיק הם לשם שמים" ומבואר בו כי יעקב השתחוה לשכינה ולא לעשו, וכן דוד ברח לקב"ה ולא לנבל, והגם שעמדו מול אלו הרשעים הנה הם נתכוונו לגבוה. ומסיק מכאן שפשוט הוא שאסור להשתחוות לאדם וכן אסור לברך לרשע. ונלמד מכאן עוד שהגם שנראה בעינינו כי הצדיק עושה מעשה שאינו נכון, עם כל זאת אסור להרהר אחריו, כי בודאי מעשיו הם לשם שמים.

(מקור המאמר בזהר פרשת וישלח דף קעא ע"ב, בכיאווינו כרך ג עמ' תקנו-תקנמ)

וְהוּא עֵבֶר לַפְּנִיָּהֶם, וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַרְצָה שְׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אַחֲיו לְפִרְשׁ פְּסוּק זֶה רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר כְּתִיב פִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי יְהוָה קִנְאָה שְׁמוֹ פִּרְשׁ"י מְקַנָּא לְהַפְרַע וְאִינוּ מוֹוֹתֵר לְהַמְשַׁתְּחוּיִם לְאֵל אַחֵר, וְשׁוֹאֵל וְכִי יַעֲקֹב דָּאִיהוּ שְׁלִימָא דְאַבְרָהָם וְכִי יַעֲקֹב שְׁהוּא הַבְּחִיר שְׁבַאבוֹת, דְּאִתְבְּרִיר חוּלְקָא שְׁלִימָתָא לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁנַבְחֵר לְהִיֹּת חֵלֶק שֶׁלם לְהַקְּב"ה כְּמוֹ שְׁכִינָה כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ י"ה, וְאִיהוּ אִתְקָרִיב לְגַבִּיָּה יִתִּיר וְהוּא נִתְקָרַב לְהַקְּב"ה בְּיוֹתֵר, הֵיךְ סָגִיד לִיה לְהֵהוּא רְשָׁע דְעָשׂוּ דְאִיהוּ בְּסִטְרָא דְאֵל אַחֵר אִם כֵּן אִיךְ הַשְּׁתַּחֲוֶה לְעָשׂוּ הַרְשָׁע שֶׁהִיָּה בְּצַד שֶׁל אֵל אַחֵר, וּמֵאַן דְּסָגִיד לִיה סָגִיד לְאֵל אַחֵר וְמִי שְׁמַשְׁתַּחֲוֶה לוֹ נַחֲשָׁב כְּאִילוֹ מַשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר, אִי תִימָא בְּגִין דְּאָמְרוּ תַּעֲלָא בְּעַדְנִיָּה סָגִיד לִיה אִם תִּאִמַר הַטַּעַם שֶׁהַשְׁתַּחֲוֶה לְפָנָי שְׁאִמְרוּ שְׁבֻזְמָן שֶׁהַשׁוֹעֵל הוּא הַמֶּלֶךְ גַּם הָאִרִי מַשְׁתַּחֲוֶה לוֹ, רְצָה לוֹמַר שְׁעַל כֵּן הַשְׁתַּחֲוֶה לוֹ יַעֲקֹב לְפִי שְׁעֵתָה הִיטָה שְׁעֵת מִמְשַׁלְתּוֹ שֶׁל עָשׂוּ, לָאוּ הֵכִי אִינוּ דוֹמֵה, דְהָא עָשׂוּ כְּאֵל אַחֵר הָוֵה כִּי עָשׂוּ הִיָּה כַּעֲבוּדָה זֹרָה, וַיַּעֲקֹב לֹא יִסְגֹּד לְהֵהוּא סִטְרָא וּלְהֵהוּא חוּלְקָא כְּלָל וַיַּעֲקֹב לֹא יִשְׁתַּחֲוֶה לְאוֹתוֹ צַד וְלְאוֹתוֹ חֵלֶק כְּלָל, וּמִתְרַץ אֲלֵא פְתִיב

לְעֵשׂוֹ, אֵלֶּא פִּיּוֹן דְּחֻמָּא דְּהָא קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אֲזַל קַמֵּיהּ פְּדִין סָגִיד לְקַבְּלֵיהּ, בְּגִין דְּלֹא לְמִיהַב יְקָר לְמַסְגַּד לְאַחֲרָא בַּר מַנְיָה, וְכֹלָא אִיהוּ פְּדָקָא יָאוּת, זְפָאִין אֵינּוֹן צְדִיקָיָא דְּכָל עוֹבְדֵיהוֹן דְּקָא עֲבָדֵי בְּגִין יְקָרָא דְּמֵאֲרִיהוֹן אִיהוּ, וּבְגִין דְּלֹא יִסְטוֹן לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא.

מתוק מדבש

כבוד לקונם, ובגין דלֹא יִסְטוֹן לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא וכדי שלא יטו עצמם לימין ולשמאל מדרך הישר של הקב"ה.

הנה למדנו מכאן: כי גם אם נראה לנדיק עושה מעשה שנראה ממנו שאינו נכון, עם כל זאת אין ראוי להרהר אחריו כי אין ספק שכל מגמתו לשמים, והקב"ה צוחן לצות כי הוא יודע מחשבות אדם. (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

וְלֹא כְּתִיב וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְעֵשׂוֹ כִּי לֹא לַעֲשׂוֹ הִשְׁתַּחֲוּהוּ, אֵלֶּא פִּיּוֹן דְּחֻמָּא דְּהָא קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אֲזַל קַמֵּיהּ פְּדִין סָגִיד לְקַבְּלֵיהּ אִלָּא כִּיּוֹן שְׂרָאָה שְׁהַקְּבִ"ה הוֹלֵךְ לִפְנֵי אוֹ הִשְׁתַּחֲוּהוּ לְנַגְדוֹ, בְּגִין דְּלֹא לְמִיהַב יְקָר לְמַסְגַּד לְאַחֲרָא בַּר מַנְיָה כְּדִי שְׂלֹא לַתַּת כְּבוֹד לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְאַחַר חוּץ מִמֶּנּוּ, וְעֵשׂוֹ חָשַׁב שְׁכַנְגְדוֹ הִשְׁתַּחֲוּהוּ יַעֲקֹב, וְכֹלָא אִיהוּ פְּדָקָא יָאוּת וְהַכֹּל הִיָּה כְּרָאוּי, זְפָאִין אֵינּוֹן צְדִיקָיָא דְּכָל עוֹבְדֵיהוֹן דְּקָא עֲבָדֵי בְּגִין יְקָרָא דְּמֵאֲרִיהוֹן אִיהוּ אֲשֵׁרִיהֶם הַצְּדִיקִים שְׁכַל מַעֲשֵׂיהֶם שְׁעוֹשִׂים הֶם כְּדִי לַתַּת

וישלה יום חמישי

מעלת וסגולת ספר תהלים

פֶּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (שם לב ז) אֶתְּהָ סֵתֵר לִי מִצַּר תִּצְרֵנִי רַנִּי פִּלְט תְּסוּבְּבֵנִי סֵלָה, אֶתְּהָ סֵתֵר לִי, דָּא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְאִיהוּ סֵתֵרָא וּמַגֵּן לְבַר נֶשׁ דְּאִזִּיל בְּאַרְחֵי דְאֹרְיִיתָא, וְאִיהוּ אֶסְתַּתֵּר בְּצִלָּא דְגִדְפוּי, דְלָא יִכְלִין לְאַבְאָשָׁא לִיָּה, מִצַּר תִּצְרֵנִי, מְעִילָא וּמִתְתָּא, לְעִילָא אִית לִיָּה לְבַר נֶשׁ מְאָרִי דְכָבוּ, לְתַתָּא אוּף הָכִי נְמִי, וּמֵאֵן אִיהוּ דָּא יֵצֵר הָרַע, דְאִיהוּ צַר לְעִילָא וְצַר לְתַתָּא, וְאֶלְמָלָא יֵצֵר הָרַע, לָא אֶשְׁתַּכַּח מְאָרִי דְכָבוּ לְבַר נֶשׁ בְּעֶלְמָא, בְּגִין כֶּן מִצַּר תִּצְרֵנִי.

רַנִּי פִּלְט תְּסוּבְּבֵנִי סֵלָה, יְסוּבְּבֵנִי סֵלָה מִבְּעֵי לִיָּה, מְאִי תְּסוּבְּבֵנִי, אֵלִין אֵינּוֹן שִׁירִין דְאִית בְּהוּ דְרַגִּין לְהַצֵּלָה, תְּסוּבְּבֵנִי בְּהוּ לְשׁוֹבָא לִי בְּאַרְחָא, וְהָאִי קָרָא אִיהוּ פְּסִדְרָא וְאִיהוּ לְמַפְרַע, מְהָאִי גִיסָא וּמְהָאִי גִיסָא.

תָּא חֲזִי בְּאֵלִין שִׁירִין וְתוֹשְׁבֵתָן דְקָאֵמַר דְּוֹד, אִית בְּהוֹן רְזִין וּמְלִין עֲלָאִין בְּרַזִי דְחֶכְמָתָא, בְּגִין דְכֻלְּהוּ

מתוק מדבש

המחטיאו, בְּגִין כֶּן מִצַּר תִּצְרֵנִי לְכַן הִתְפַּלֵּל דוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁתִּשְׁמַרְנִי מִן הַיֵּצֵר הָרַע. (מִפְרָשִׁים)

ומה שכתוב רַנִּי פִּלְט תְּסוּבְּבֵנִי סֵלָה קשה אם הפירוש מה שכתוב רני פלט, אשורר וארנן, על הפליטה פירוש על ההצלה מצר הסובב אותי סלה, אם כן יְסוּבְּבֵנִי סֵלָה מִבְּעֵי לִיָּה כלומר רני פלט מן היצר הרע אשר יסובבני סלה, מְאִי תְּסוּבְּבֵנִי למה אמר לשון נוכח כלפי הקב"ה אתה תסובבני, ומתוך מה שכתוב תסובבני סלה אֵלִין אֵינּוֹן שִׁירִין דְאִית בְּהוּ דְרַגִּין לְהַצֵּלָה אלו הם השירים שיש בהם מדרגות של הצלה, דהיינו סגולה להציל את האדם מכל צרה, כי על ידי דברי השיר נעשים אורות מקיפים להקיף את האדם ולשמרו מכל צרה, ולכן בקש דוד מהקב"ה ואמר תְּסוּבְּבֵנִי בְּהוּ רְצָה לומר שהרנה בעצמה תסובב אותי סלה לְשׁוֹבָא לִי בְּאַרְחָא להציל אותי בדרך, לכן כתיב שם אחר פסוק אתה סתר וגו' שבקש דוד המלך, אשכילך ואורך בדרך זו תלך, שהיא תשובת רוח הקודש לומר לו שנתקבלה תפלתו, ומוסיף ואמר וְהָאִי קָרָא אִיהוּ פְּסִדְרָא וְאִיהוּ לְמַפְרַע פסוק זה אפשר לקראו כסדרו ואפשר לקראו למפרע, ומפרש מְהָאִי גִיסָא וּמְהָאִי גִיסָא מצד זה ומצד זה, רצה לומר כשתקרא אותו למפרע באופן זה: סלה תסובבני פלט רני תצרני מצר לי סתר אתה, גם כן יש לו אותה הבנה ממש כעין שהוא ביושר, וסגולתו היא לשמירה שלא תשלוט בו מגפה באמרו פסוק זה ג"פ ביושר וג"פ למפרע. (עטרת נצי וכ"פ)

תָּא חֲזִי בְּאֵלִין שִׁירִין וְתוֹשְׁבֵתָן דְקָאֵמַר דְּוֹד בא וראה באלו השירות והתשבחות שאמר דוד המלך, אִית בְּהוֹן רְזִין וּמְלִין עֲלָאִין בְּרַזִי דְחֶכְמָתָא יש בהם סודות ודברים עליונים בסודות החכמה, כמו שקבלו בעלי הקבלה כי מכל מזמור ומזמור ושיר ושיר יוצא שם אחד לענין ידוע, כאשר כתוב בשמוש תהלים, בְּגִין

"מאמר מעלת וסגולת ספר תהלים" ומבואר בו כי כל השונאים והצוררים העליונים והתחתונים שיש לאדם, הם מכח היצר הרע המחטיא לאדם ומקטרג. כי האדם ההולך בדרך הישר הנה השכינה מסתרת אותו בצל כנפיה לשומרו. ומבאר כי בשירים ובשבחות של ספר תהלים יש סגולה שהאומרם זוכה לעשות לו אורות מקיפים שבכוחם יהא נשמר מן היצר הרע ומכל שונא וצרה. ומבאר כי כל ספר תהלים אמרו דוד ברוח הקודש ובחכמה נפלאה. ומבאר עוד כי יצר הרע משתדל בכל עת להפיל את האדם ולדחותו משני עולמות, אכן כשהאדם נשמר במחשבה ובמעשה מלחטוא הנה הקב"ה עוזרו, ומשבר את כח היצר הרע ממנו. וזוכה לילך לבטח ולנחול שני עולמות.

(מקור המאמר בזהר פרשת וישלה דף קעח ע"ב - קעט ע"א, בבאוריגו כרך ג עמ' תרלח-תרמ)

פֶּתַח רַבִּי יוֹסִי (יש שגוסיס רַבִּי יִצְחָק, ע"י כ"פ) וְאָמַר לְפָרֵשׁ מַה שֶׁכְּתוּב אֶתְּהָ סֵתֵר לִי מִצַּר תִּצְרֵנִי רַנִּי פִּלְט תְּסוּבְּבֵנִי סֵלָה פִּירוּשׁ אֶתְּהָ סֵתֵר לִי, דָּא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְאִיהוּ סֵתֵרָא וּמַגֵּן לְבַר נֶשׁ דְּאִזִּיל בְּאַרְחֵי דְאֹרְיִיתָא אֶתְּהָ הֵינּוּ הַשְׁכִּינָה שְׁהִיא סֵתֵר וּמַגֵּן לְאָדָם הַהוּלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, וְאִיהוּ אֶסְתַּתֵּר בְּצִלָּא דְגִדְפוּי דְלָא יִכְלִין לְאַבְאָשָׁא לִיָּה וְהוּא מִסְתַּתֵּר בְּצִל כְּנַפְיָה שְׁלָא יוּכְלוּ לְהַרְע לּוּ, וְמַה שֶׁכְּתוּב מִצַּר תִּצְרֵנִי פִירוּשׁוֹ מְעִילָא וּמִתְתָּא שִׁיחִיה נִשְׁמַר מִצַּר שֶׁל מַעֲלָה וְשֶׁל מַטָּה, לְעִילָא אִית לִיָּה לְבַר נֶשׁ מְאָרִי דְכָבוּ כִּי לְמַעֲלָה יֵשׁ לְאָדָם שׁוֹנָאִים, לְתַתָּא אוּף הָכִי נְמִי וְגַם לְמַטָּה יֵשׁ לוֹ שׁוֹנָאִים, וְאִמַּר וּמֵאֵן אִיהוּ מִי הוּא שׁוֹנָא שֶׁל אָדָם, דָּא יֵצֵר הָרַע זֶהוּ הַיֵּצֵר הָרַע, דְאִיהוּ צַר לְעִילָא וְצַר לְתַתָּא שְׁהוּא צַר לְמַעֲלָה וְצַר לְמַטָּה, כִּי הוּא יוֹרֵד וּמִסִּית וּמִפְתָּה וְעוֹלָה וּמִסְטִין וּמִקְטָרְג, וְאֶלְמָלָא יֵצֵר הָרַע, לָא אֶשְׁתַּכַּח מְאָרִי דְכָבוּ לְבַר נֶשׁ בְּעֶלְמָא שְׁאֵם לָא הַיֵּצֵר הָרַע לָא הִיָּה נִמְצָא שׁוֹנָא לְאָדָם בְּעוֹלָם, כִּי כָל הַצּוֹרְרִים שִׁישׁ לוֹ לְאָדָם בֵּין לְמַעֲלָה וּבֵין לְמַטָּה הַכֵּל נִמְשַׁךְ מִצַּד הַיֵּצֵר הָרַע

בְּרוּחַ קְדָשָׁא אַתְאַמְרוּ, דְּהוּה שְׂרָא רִיחַ קְדָשָׁא עֲלֵיהּ דְּדוּד וְהוּה אָמַר שִׁירְתָּא, וּבְגִין כֶּף פְּלָהוּ בְּרִזֵי דְחֻכְמָתָא אַתְאַמְרוּ.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תהלים קיח יג) דְּחַה דְּחִיתְנִי לְנִפְל וְיְהוּ"ה עֲזָרְנִי, דְּחַה דְּחִיתְנִי, דְּחַה דְּחוּנִי מִפְּעִי לִי, מְאִי דְּחַה דְּחִיתְנִי, אֶלָּא דָּא סְטְרָא אַחְרָא דְּדְחִיָּא לִי לְבַר נֶשׁ תְּדִיר, וּבְעֵי לְדְחִיָּא לִי וּלְאַסְטָאָה לִי מַעַם קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְדָא הוּא יֵצֵר הָרַע דְּאַשְׁתַּכַּח לְגַבְיָה דְּבַר נֶשׁ תְּדִיר, וּלְקַבְלֵיהּ אַהְדָּר דְּדוּד וְאָמַר דְּחַה דְּחִיתְנִי לְנִפְּוֹל, בְּגִין דְּאִיהוּ הָוָה אֲשֶׁתַּדַּל לְגַבְיָה בְּכָל אֵינוֹן עֲקֻתִין לְאַסְטָאָה לִי מַעַם קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְעֲלֵיהּ אָמַר דְּדוּד דְּחַה דְּחִיתְנִי לְנִפְּוֹל בְּגִינְהֶם, וְיְהוּ"ה עֲזָרְנִי, דְּלָא אַתְמַסְרְנָא בִּידְךָ.

וְעַל דָּא אֵית לִי לְבַר נֶשׁ לְאַזְדַּהְרָא מְנִיָּה, בְּגִין דְּלָא יִשְׁלוּט עֲלֵיהּ, וְקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּדִין נְטִיר לִי בְּכָל אַרְחוּי, דְּכְתִיב (משלי ג כג) אִזּוּ תִלְךָ לְבִטָּח דְּרַפְךָ וְרִגְלְךָ לֹא תִגּוֹף, (שם ד יב) בְּלֻכְתְּךָ לֹא יֵצֵר צַעֲדְךָ וְאִם תִּרוּץ לֹא תִפְשַׁל, וּכְתִיב (שם פסוק יח) וְאַרְחַ צַדִּיקִים פְּאוּר נְגַה הוֹלְךָ וְאוּר עַד נְכוּן הַיּוֹם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זָפְאִין אֵינוֹן יִשְׂרָאֵל דְּקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיר לוֹן בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי, דְּכְתִיב (ישעיה ס כא) וְעַמְּךָ פְּלִם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ.

בְּרוּךְ יְהוּ"ה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

מתוק מדבש

להדיחני לגינהם, ויהו"ה עזרני, דלא אתמסרנא בידך שלא נמסרתי בידך. (רמ"ג ו"פ ומפרשים)

וְעַל דָּא אֵית לִי לְבַר נֶשׁ לְאַזְדַּהְרָא מְנִיָּה בְּגִין דְּלָא יִשְׁלוּט עֲלֵיהּ עַל כֵּן יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְהוֹזֵר מִן הַיֵּצֵר הָרַע כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁלוּט עֲלָיו, וְקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּדִין נְטִיר לִי בְּכָל אַרְחוּי וְאוּ הַקְּב"ה יִשְׁמֹר אוֹתוֹ בְּכָל דְּרֻכָיו, דְּכְתִיב אִזּוּ כִשְׁתַּהִיָּה נִשְׁמַר בְּמַעֲשֵׂה וּבְמַחֲשַׁבָה תִּלְךָ לְבִטָּח דְּרַפְךָ, וְרִגְלְךָ לֹא תִגּוֹף לֹא תִכָּה בְּאֵבֶן נֶגֶף, וּכְתוּב בְּלֻכְתְּךָ לֹא יֵצֵר צַעֲדְךָ פִּירוּשׁ כִּשְׁתַּלַּךְ לֹא יִהְיֶה צַר מִקּוֹם פְּסִיעוֹתֶיךָ, וְאוּ וְאִם תִּרוּץ לֹא תִפְשַׁל פִּירוּשׁ שְׁלֹא תִפּוֹל, וּכְתִיב וְאַרְחַ צַדִּיקִים הַדֶּרֶךְ שֶׁהַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים בוֹ, כְּאוּר נְגַה הוּא כְּאוּר הַיּוֹם הַמְּזַהֵר, הוֹלְךָ וְאוּר עַד נְכוּן הַיּוֹם הוֹלֵךְ וּמְאִיר בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר עַד אֲשֶׁר יִכּוֹן הַיּוֹם בְּשִׁלְמוֹתוֹ וְהוּא חֲצוֹת הַיּוֹם, רִצָּה לוֹמַר בְּכָל עֵת יִשְׁכִּילוּ יוֹתֵר לְעַמּוּד עַל דַּעַת הַתּוֹרָה (מְלוּדוֹת). אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זָפְאִין אֵינוֹן יִשְׂרָאֵל דְּקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיר לוֹן בְּעֲלָמָא דִּין אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְּב"ה שׁוֹמֵר אוֹתָם בְּעוֹלָם הַזֶּה מִן הַיֵּצֵר הָרַע שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם רוֹצֵה לְהַחֲטִיא אֶת הָאָדָם, אֲלֵא שֶׁהַקְּב"ה מִשְׁבֵּר כְּחוֹ וְלֹא יַעֲזֹבֵנוּ בִּידוֹ, וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי וּבְעוֹלָם הַבָּא יִשְׁמֹר אוֹתָם מִדִּינָה שֶׁל גִּינְהֶם, וּמִהַמְקַטְרִגִים שֶׁלֹּא יִסְטִינוּ עֲלָיו, דְּכְתִיב וְעֲלֵיהֶם נֹאמַר וְעַמְּךָ פְּלִם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ. (רמ"ק ורמ"ג ומפרשים)

דְּכָלְהוּ בְּרוּחַ קְדָשָׁא אַתְאַמְרוּ לְפִי שְׁכוֹלִם נֹאמְרוּ בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ, דְּהוּה שְׂרָא רִיחַ קְדָשָׁא עֲלֵיהּ דְּדוּד וְהוּה אָמַר שִׁירְתָּא כִּי הִיָּה שׁוֹרָה רִיחַ הַקּוֹדֵשׁ עַל דוּד וְאוּ אִמַר שִׁירָה, לְכֵן כָּל אוֹתוֹת שֶׁל מְזֻמּוֹרֵי תְהִלָּים נִכְתְּבוּ וְנִסְדְּרוּ בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ, וּבְגִין כֶּף פְּלָהוּ בְּרִזֵי דְחֻכְמָתָא אַתְאַמְרוּ וּלְכֵן כּוֹלִם בְּסוּדוֹת הַחֻכְמָה נֹאמְרוּ. (רמ"ק ורמ"ג ו"פ)

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר לְפָרֵשׁ מַה שֶׁכְּתוּב דְּחַה דְּחִיתְנִי לְנִפְּוֹל וְיְהוּ"ה עֲזָרְנִי וְשׁוֹאֵל לְמַה כְּתוּב דְּחַה דְּחִיתְנִי שְׁמַשְׁמַע שְׁאוּמֵר לְנֶגֶד הַקְּב"ה אֵת דְּחִיתְנִי, וְאֵינוֹ כֵּן אֲלֵא אִמַר עַל הַשְׁוֹנָאִים שְׁלוֹ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב לְפָנַי זֶה כָּל גּוֹיִם סַבְכוּנִי בְּשֵׁם ה' כִּי אֲמִלֵּם, אִם כֵּן דְּחַה דְּחוּנִי מִפְּעִי לִי פִירוּשׁ הַגּוֹיִם דְּחוּנִי, מְאִי דְּחַה דְּחִיתְנִי לְמַה אִמַר בְּלִשׁוֹן נוֹכַח, אֶלָּא דָּא סְטְרָא אַחְרָא דְּדְחִיָּא לִי לְבַר נֶשׁ תְּדִיר אֲלֵא זֶה אִמַר כְּלִפִּי הַסְטְרָא אַחְרָא הַדּוּחָה אֵת הָאָדָם תְּמִיד, וּבְעֵי לְדְחִיָּא לִי וּלְאַסְטָאָה לִי מַעַם קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְרוֹצֵה לְדַחֲוֵתוֹ וּלְהַנְטוֹתוֹ מִהַקְּב"ה, וְדָא הוּא יֵצֵר הָרַע דְּאַשְׁתַּכַּח לְגַבְיָה דְּבַר נֶשׁ תְּדִיר וְזֵהוּ הַיֵּצֵר הָרַע הַנִּמְצָא אֲצֵל הָאָדָם תְּמִיד, וּלְקַבְלֵיהּ אַהְדָּר דְּדוּד וְכַנְגְדוּ חוּר דוּד וְאָמַר דְּחַה דְּחִיתְנִי לְנִפְּוֹל, בְּגִין דְּאִיהוּ הָוָה אֲשֶׁתַּדַּל לְגַבְיָה בְּכָל אֵינוֹן עֲקֻתִין לְפִי שֶׁהוּא הִיָּה מִשְׁתַּדֵּל עִמּוֹ בְּכָל אוֹתָם הַצְרוֹת שֶׁעֲבָרוּ עֲלָיו, לְאַסְטָאָה לִי מַעַם קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְהַטּוֹתוֹ מִהַקְּב"ה, וְעֲלֵיהּ אָמַר דְּדוּד דְּחַה דְּחִיתְנִי לְנִפְּוֹל בְּגִינְהֶם שְׁרִיצִית

וישלה יום ששי

שבת שקולה ככל התורה

יהו"ה ילחם לכם ואתם תחרישון. רפי אפא פתח, (ישעיה נח יב) אם תשיב משבת רגליך עשות חפציך ביום קדשי, זפאין אינון ישראל דקדשא בריך הוא אתרעי בהון לאתדבקא בהו מפל שאר עמין דעלמא, ומגו רחימותא דלהון קריב לון לגביה, ויהב לון אורייתא, ויהב לון שבת, דאיהו קדישא מפל שאר יומין, ונייחא מפלא, וחדוה דכלא, ושקיל שבת לקבל אורייתא כולה, ומאן דנטיר שבת פאילו נטיר אורייתא כולה. וקראת לשבת ענג, ענוגא דכלא, ענוגא דנפשא וגופא, ענוגא דעלאין ותתאין.

מתוק מדבש

רחימותא דלהון קריב לון לגביה מתוך האהבה שאהב אותם קרב אותם אליו שיעבדו אותו, ויהב לון אורייתא ונתן להם את התורה, ויהב לון שבת דאיהו קדישא מפל שאר יומין ונתן להם את יום השבת שהוא קדוש מכל שאר ימים מלד הסכמה, ונייחא מפלא ויש בו מנוחה מכל יגיעה מלד הכתר, וחדוה דכלא והוא שמחת כל ישראל מלד הצניע, ושקיל שבת לקבל אורייתא כולה ושקולה שבת כנגד כל התורה כולה, ומאן דנטיר שבת פאילו נטיר אורייתא כולה ומי ששומר את השבת נחשב לו כאילו שמר את כל התורה כולה. ומה שכתוב וקראת לשבת ענג פירושו ענוגא דכלא שבת הוא עונג של הכל, דהיינו ענוגא דנפשא וגופא ענוגא דעלאין ותתאין עונג של הנפש ושל הגוף, ועונג של העליונים והתחתונים.

(הפסוק ה' ילחם לכם ומצאנו שם צהמטן המאמר צע"צ)

"מאמר שבת שקולה ככל התורה" ומבואר בו שבחם של ישראל קדושים, שהקב"ה בחר בנו מכל העמים וקרבתו לעבודתו, ונתן לנו מאהבתו את יום השבת, שהוא קדוש משאר הימים, ויש בו מנוחה ושמחה, והוא שקול ככל התורה, כי השומר שבת כהלכתה נחשב לו כאילו שמר את כל התורה. ומבאר עוד כי השבת היא עונג לכל, לנפשות ולגופות, לעליונים ולתחתונים.
(מקור המאמר בזהר פרשת בשלח דף מז ע"א, בבאוריניו כרך ה עמ' תקמז)

יהו"ה ילחם לכם ואתם תחרישון. כדי לפרש פסוק זה רפי אפא פתח לפרש מה שכתוב אם תשיב משבת רגליך עשות חפציך ביום קדשי, והקדים בשבחם של ישראל, ואמר זפאין אינון ישראל דקדשא בריך הוא אתרעי בהון לאתדבקא בהו מפל שאר עמין דעלמא אשריהם ישראל שהקב"ה בחר בהם להתדבק בהם מכל שאר עמי העולם, כי במצרים היו ישראל כמעט שוים לשאר עמים והקב"ה לקחם שם לחלקו ולנחלתו, ולא מצד מעשיהם הטובים בחר בהם, אלא ומגו

וישב יום ראשון

טעם לחנוך הילדים למצוות

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, תָּא חֲזִי, כְּתִיב טוֹב יֶלֶד מִסֶּפֶן וְחֶכֶם, מֵאֵן יֶלֶד מִסֶּפֶן, הָא אוֹקְמוּהּ וְאִתְּמַר דְּאִיהוּ יֵצֵר טוֹב, אֲבָל טוֹב יֶלֶד, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (תהלים לו כה) נֶעַר הָיִיתִי גַם זְקֵנְתִי, וְדָא הוּא נֶעַר דְּאִיהוּ יֶלֶד מִסֶּפֶן, דְּלִית לִיהּ מַגְרָמִיהּ פְּלוּם, וְאִמְאִי אֶקְרִי נֶעַר, בְּגִין דְּאִית לִיהּ חֲדָתוּ דְּסִיְהָרָא דְּמִתְחַדְּשָׁא תְּדִיר, וְתְדִיר אִיהוּ יֶלֶד מִסֶּפֶן כְּמָה דְּאֶמְרִין, וְחֶכֶם בְּגִין דְּחֶכְמָה שְׂרִיא בִּיהּ.

מִמְלַךְ זְקֵן, דָּא הוּא יֵצֵר הָרַע כְּמָה דְּאִתְּמַר, דְּהָא מִן יוֹמָא דְּהָוָה לָא נָפַק מִמְּסַאָבּוּתִיהּ לְעֵלְמִין, וְאִיהוּ כְּסִיל, דְּכָל אֶרְחוּי אֵינּוּן לְאֶרְחָא בִּישָׂא, וְאֶזִּיל וְסִטִּי לְבַנֵּי נְשָׂא, וְלָא יָדַע לְאֶזְדָּהָרָא, וְאִיהוּ אֶתִּי עִם בְּרַ נְשָׂא בְּתַסְקוּפִין, בְּגִין לְאֶסְטָאָה לִּין מְאֶרְחָ טְבָא לְאֶרְחָ בִּישָׂא.

תָּא חֲזִי עַל דָּא אֶקְדִּים עִם בְּרַ נְשָׂא בְּיוֹמָא דְּאִתְּלִיד בְּגִין דְּיִהְיִמִּין לִיהּ, דְּהָא כִּד אֶתִּי יֵצֵר טוֹב לָא יָכִיל בְּרַ נְשָׂא לְמַהִימְנָא לִיהּ, וְדָמִי עֲלִיהּ כְּמַטּוּלָא, כְּגוֹנוּנָא דָּא תְּנִינָן, מֵאֵן הוּא רְשָׁע עָרוּם, דָּא הוּא מֵאֵן

מתוק מדבש

שׁוֹז הוּא עֵנִי, וְחֶכֶם בְּגִין דְּחֶכְמָה שְׂרִיא בִּיהּ וְנִקְרָא מִטְּ"ט חֶכֶם לְפִי שְׁהַחֲמַה שׁוֹרָה צו, רַחֵף לִוְמַר הַמְּלָכוֹת הַנִּקְרָאֹת חֲכָמָה תַּחֲלָה מִתְּלַשְׁתָּ וְשׁוֹרָה צו. (רמ"ק ור"ג ומפרשים)

וּמָה שְׁכָתוּב מִמְלַךְ זְקֵן, דָּא הוּא יֵצֵר הָרַע כְּמָה דְּאִתְּמַר זְהוּ הַיֵּצֵר הָרַע כְּמוֹ שְׁלַמְדָּנוּ, וְהַטַּעַם שְׁנִקְרָא זְקֵן דְּהָא מִן יוֹמָא דְּהָוָה לָא נָפַק מִמְּסַאָבּוּתִיהּ לְעֵלְמִין כִּי מִיּוֹם הִיוּתוּ לָא יֵצֵא מִטּוּמְאָתוֹ לְעוֹלָם, וְאִין לֹא חִידוּשׁ וְטַהֲרָה כְּעֵין מִטְּ"ט הַנִּקְרָא נֶעַר עַל שֵׁם חִידוּשׁוֹ, וְאִיהוּ כְּסִיל, דְּכָל אֶרְחוּי אֵינּוּן לְאֶרְחָא בִּישָׂא שְׁכָל דְּרַכִּיּוֹ הֵם לְהַטוּת אֶת הָאָדָם לְדֶרֶךְ רַע, וְאֶזִּיל וְסִטִּי לְבַנֵּי נְשָׂא וְהוֹלֵךְ וּמַתְעָה לְבַנֵּי אָדָם, וְלָא יָדַע לְאֶזְדָּהָרָא וְאֵינּוּן יוֹדַע לְהַזְהֵר וְלִוְמַר הֵלֵא כְּבַר הַטַּעֲמִי אֶת הָאִישׁ הַזֶּה בְּאוּפִין זֶה וְלֹא שָׁמַע אֵלֵי מָה לִי לְפַתּוּתוֹ עוֹד פַּעַם הֵלֵא וְדָאִי לָא יִשְׁמַע לִי, וְאִיהוּ אֶתִּי עִם בְּרַ נְשָׂא בְּתַסְקוּפִין וְהוּא בָּא עִם בְּנֵי אָדָם בְּעֵלְיִלוֹת דְּבָרִים, בְּגִין לְאֶסְטָאָה לִּין מְאֶרְחָ טְבָא לְאֶרְחָ בִּישָׂא כִּדִּי לְהַטוּת מִדְּרַךְ הַטוֹב לְדֶרֶךְ הָרַע. (רמ"ק ור"ג ומפרשים)

תָּא חֲזִי עַל דָּא אֶקְדִּים עִם בְּרַ נְשָׂא בְּיוֹמָא דְּאִתְּלִיד בָּא וְרָאָה לְכֹן מִקְדִּים הַיֵּצֵר הָרַע לְהַתְּחַבֵּר עִם הָאָדָם מִיּוֹם שְׁנוּלָד, בְּגִין דְּיִהְיִמִּין לִיהּ כִּדִּי שְׁהָאָדָם יֵאֱמִין לוֹ, דְּהָא כִּד אֶתִּי יֵצֵר טוֹב לָא יָכִיל בְּרַ נְשָׂא לְמַהִימְנָא לִיהּ וְכַאֲשֶׁר בָּא אַחַר כֵּךְ הַיֵּצֵר טוֹב הָאָדָם אֵינּוּן יָכוֹל לְהֵאֱמִין לוֹ, וְדָמִי עֲלִיהּ כְּמַטּוּלָא וְדְּבָרֵי דוּמִים עֲלִיו כְּמַשָּׂא כְּבֹד, כִּי כְּבַר נִתְּרַגַּל עִם הַיֵּצֵר הָרַע וְהֵאֲרַגַּל עַל כָּל דְּבַר נַעֲשָׂה כְּטַבַּע אֲצִלוֹ, כְּגוֹנוּנָא דָּא תְּנִינָן כְּעֵין זֶה לְמַדְנָו בְּמַס' סוּטָה דָּף כָּא ע"ב, מֵאֵן הוּא רְשָׁע עָרוּם מִי נִקְרָא רְשָׁע עָרוּם, דָּא הוּא מֵאֵן דְּאֶקְדִּים לְאֶטְעָנָא מְלוּי לְקָמִי דִּינָא עַד לָא יִתִּי חֲבָרִיָּה מְאָרִי דִּינָא זֶה הוּא מִי שְׁמִקְדִּים לְטַעוֹן דְּבָרֵי לְפָנֵי הַדִּיין טַרַם שִׁיבָא חֲבָרוּ בְּעַל הַדִּין כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר צְדִיק הִרְאִשׁוֹן בְּרִיבּוֹ וְגו' הַבָּא רֵאשׁוֹן בְּרִיבּוֹ יִדְמָה לְצְדִיק בְּרִיבּוֹ, כִּי יוֹכֵל לְהַטַּעֵם דְּבָרֵי וְלַהֲכַנִּיסֵם בְּלַב הַשׁוֹמֵעַ

"מאמר טעם לחנוך הילדים למצוות" ומבואר בו כי היצר הטוב נקרא ילד לעומת היצר הרע שנקרא זקן, כי היצר הרע מקדים להכנס באדם מיום שנולד כדי שיקנה טבע אצל האדם, ואחר כך כשיכנס אצל האדם היצר הטוב בהיותו בר מצוה, הנה בדרך הטבע יאמין וימשך האדם אחר יצרו הרע שנתחבר עמו תחילה. ומכאן מצאנו טעם נכון לישראל קדושים שמקדימים לחנך את הקטנים למצוות כדי שיהיו מורגלים בכך, וכשיגיע היצר הטוב ימצא מכון טוב לשבתו. ומסיים בשבח הצדיקים שנלחמים עם יצרם וסובלים צרות ורעות כדי לדחותו, אכן הקב"ה עוזרם ומסייעם, ומצילם מיצרם הרע.

(מקור המאמר בזהר פרשת וישב דף קעט ע"ב, בבאורינו כרך ד עמ')

(ג-ו)

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, תָּא חֲזִי כְּתִיב טוֹב יֶלֶד מִסֶּפֶן וְחֶכֶם וְשׁוּאֵל מֵאֵן יֶלֶד מִסֶּפֶן וּמְשִׁיב הָא אוֹקְמוּהּ וְאִתְּמַר דְּאִיהוּ יֵצֵר טוֹב הִרִי בִיאָרְנוּ וְלַמְדָּנוּ שְׁהוּא יֵצֵר הַטוֹב, וְזֶהוּ כְּפִשׁוּטוֹ אֲבָל סוּד הַפְּסוּק מֵה שְׁכָתוּב טוֹב יֶלֶד, הָדָא הוּא דְכְּתִיב נֶעַר הָיִיתִי גַם זְקֵנְתִי וְאִמְרֵי וְאִמְרוּ מוֹ"ל זַמְס' יִצְמֹת דָּף טו ע"ג, פְּסוּק זֶה שְׁרוּ שַׁל עוֹלַם אִמְרוּ, וְהֵינּוּ מְלַאךְ מִטְּ"ט, וְדָא הוּא נֶעַר דְּאִיהוּ יֶלֶד מִסֶּפֶן וְזֶהוּ נֶעַר שְׁהוּא יֵלֵד עֵנִי, דְּלִית לִיהּ מַגְרָמִיהּ פְּלוּם לְפִי שְׁאִין לֹא מַשְׁלוּ כְּלוּם אִלָּא מֵה שְׁמַקְבַל מֵהַמְּלָכוֹת, וְאִמְאִי אֶקְרִי נֶעַר וְלַמָּה נִקְרָא נֶעַר, בְּגִין דְּאִית לִיהּ חֲדָתוּ דְּסִיְהָרָא לְפִי שִׁישׁ לֹא חִידוּשׁ הַלְּצַנָּה, רַחֵף לִוְמַר שְׁכָל זְמַן שְׁהַמְּלָכוֹת הַנִּקְרָאֹת לְצַנָּה מִתְּחַדְּשָׁת, אִוְתָהּ הַתְּחַדְּשׁוֹת וְהַשְׁפַּע מַגִּיעַ גַּם אִלּוּי, וְלְפִי שְׁהַמְּלָכוֹת נִקְרָאֹת נַעֲרָה, נִקְרָא מִטְּ"ט עַל שְׁמָה נֶעַר, דְּמִתְּחַדְּשָׁא תְּדִיר שְׁמִתְּחַדְּשָׁת הַמְּלָכוֹת תַּמִּיד כְּכֹל יוֹם וְיוֹם, וְעֵינִין הַתְּחַדְּשׁוֹת הַזֶּה הוּא כִּי כָל מַעֲשֵׂה הַתְּחַמּוּסִים מַעֲסַק הַתּוֹרָה וְהַמְּלָכוֹת עוֹלִים אִלֵּיהּ צְקוּד מ"ן, וְהִיא מִתְּקַטֵּט צֶהֶם וְעַל יַדִּי זֶה מִתְּחַדְּשָׁת עַס ז"א, וְאִז נִמְשַׁךְ אִלֵּיהּ שְׁפַע וּמַמְנוּ מִשְׁפַּעַת וְנוֹתַנָּת מִטְּ"ט, וְכַשִּׁישׁ לֹא הַשְׁפַּע נִקְרָא זְקֵן כְּמוֹ שְׁכָתוּב גַּם זְקֵנְתִי, צְקוּד עַצְדוֹ זְקֵן צִימוֹ הַמוּשַׁל כְּכֹל אֲשֶׁר לֹא, וְתְדִיר אִיהוּ יֶלֶד מִסֶּפֶן כְּמָה דְּאִתְּמַר וְתַמִּיד הוּא יֵלֵד עֵנִי כְּמוֹ שְׁאִמְרֵנוּ, כִּי אַחַר שְׁהַשְׁפַּע מִסְתַּלַּק מִמְנוּ

דְּאֶקְדִים לְאֶטְעָנָא מְלוּי לְקַמֵי דִינָנָא עַד לֹא יִיתִי חֲבֵרִיה מְאָרִי דְדִינָנָא, כְּמָה דְאֶתְ אָמַר (משלי יח יז) צְדִיק הָרָאשׁוֹן בְּרִיבּוֹ וְגו', כְּגוֹוֹנָא דָא הָאִי רְשָׁע עָרוּם, כְּמָה דְאֶתְ אָמַר (בראשית ג א) וְהִנְחֹשׁ הָיָה עָרוּם, וְהוּא אֶקְדִים וְשָׂרִי עֲמִיה דְבַר נֶשׁ, עַד לֹא יִיתִי חֲבֵרִיה לְאֶשְׂרָאָה עֲלִיה, וּבְגִין דְאִיהוּ אֶקְדִים וְהָא אֶטְעִין טַעֲנַתִּיה עֲמִיה, כִּד אֶתִי חֲבֵרִיה דְאִיהוּ יֶצֶר הַטּוֹב אֲבָאִישׁ לִיה לְבַר נֶשׁ בְּהַדְרִיה, וְלֹא יָכִיל לְזַקְפָּא רִישִׁיה, כְּאִילוּ אֶטְעִין עַל כְּתַפִּיה כֹּל מְטוּלִין דְעֶלְמָא, בְּגִין הַהוּא רְשָׁע עָרוּם דְאֶקְדִים עֲמִיה, וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֵמָה (קהלת ט ז) וְחֻכְמַת הַמַּסְכֵּן בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים, בְּגִין דְהָא אֶקְדִים אַחְרָא.

וְעַל דָּא, כֹּל דִינָנָא דְקַבִּיל מִבַּר נֶשׁ מְלָה עַד לֹא יִיתִי חֲבֵרִיה, כְּאִילוּ מְקַבֵּל עֲלִיה טַעֲוֹא אַחְרָא לְמַהִימְנוּתָא, אֲלֹא (משלי יח יז) וּבָא רַעְהוּ וְחֻקְרוּ, וְדָא הוּא אֲרַח דְבַר נֶשׁ זַפְאָה, דְהָא בַר נֶשׁ זַפְאָה דָּא הוּא, דְלֹא הֵימִין לְהַהוּא רְשָׁע עָרוּם דִיֶּצֶר הָרַע, עַד דִיִּיתִי חֲבֵרִיה דְאִיהוּ יֶצֶר טוֹב, וּבְגִין דָּא כְּנִי נֶשׂא אֵינוֹן כְּשָׁלִין לְעֶלְמָא דְאֶתִי.

אֲבָל הַהוּא זַפְאָה דְאִיהוּ דְחִיל לְמַאֲרִיה, כְּמָה בִישִׁין סְבִיל בְּהָאִי עֶלְמָא בְּגִין דְלֹא הֵימִין וְלֹא אֶשְׁתַּתֵּף בְּהַהוּא יֶצֶר הָרַע, וְקַדְשָׁא בְרִיף הוּא שְׁזִיב לִיה מְפֻלְהוּ, הָדָא הוּא דְכְתִיב (תהלים לד כ) רַבּוֹת רַעוֹת צְדִיק וּמְפֻלָּם יִצְיִלְנוּ יְהו"ה, רַבּוֹת רַעוֹת לְצְדִיק לֹא כְתִיב, אֲלֹא צְדִיק, בְּגִין דְקַדְשָׁא בְרִיף הוּא אֶתְרַעֵי בִיָּה, וּבְגִין כְּפֹךְ קַדְשָׁא בְרִיף הוּא אֶתְרַעֵי בְּהַהוּא בַר נֶשׁ וְשְׁזִיב לִיה מְפֻלָּא, בְּהָאִי עֶלְמָא וּבְעֶלְמָא דְאֶתִי, זַפְאָה חוּלְקִיה.

מתוק מדבש

שאינו מאמין לזה הרשע ערום שהוא היצר הרע, עַד דִיִּיתִי חֲבֵרִיה דְאִיהוּ יֶצֶר טוֹב עַד שִׁיבָא חֲבֵרוּ שֶׁהוּא הַיֶּצֶר טוֹב, וּבְגִין דָּא כְּנִי נֶשׂא אֵינוֹן כְּשָׁלִין לְעֶלְמָא דְאֶתִי וּבִשְׁבִיל שְׁבִנֵי אָדָם מֵאֵמִינִים לְהַיֶּצֶר הָרַע לְכֹן הֵם נִכְשָׁלִים לְעוֹלָם הַבָּא. וּמִטַּעַם זֶה זֹרַע יִשְׂרָאֵל מִחֲנֻכִּין אֵת בְּנֵיהֶם מִקְטְנוּתָם אֵל הַמִּצְוֹת עַד שֶׁלֹּא יִגִיעַ לְזִמְן חַיּוּבָם כְּדִי שִׁיְהִיו מוֹרְגָלִים בְּכַךְ, וּבִבּוּא הַיֶּצֶר טוֹב יִמְצָא מִכּוֹן לִשְׁבַתּוֹ. (רמ"ק ו"פ ומפרשים)

אֲבָל הַהוּא זַפְאָה דְאִיהוּ דְחִיל לְמַאֲרִיה אֲבָל זֶה הַצְדִיק שִׁירָא מְקוּוֹ, כְּמָה בִישִׁין סְבִיל בְּהָאִי עֶלְמָא בְּגִין דְלֹא הֵימִין וְלֹא אֶשְׁתַּתֵּף בְּהַהוּא יֶצֶר הָרַע כְּמָה רַעוֹת וְצַעַר סוּבַל בְּעוֹלָם הַזֶּה עַל יְדֵי שֶׁלֹּא הָאֵמִין וְלֹא נִתְחַבֵּר עִם הַיֶּצֶר הָרַע, רַצָּה לִוְמַר שְׁצִירֵךְ לְהִלָּחֵם עִמּוֹ בְּכִמָּה מִינֵי מִלְחָמוֹת וְנִסְיוֹנוֹת, וְקַדְשָׁא בְרִיף הוּא שְׁזִיב לִיה מְפֻלְהוּ וְהַקְב"ה מְצִילוֹ מִכֹּל הַרַעוֹת וְהַצְרוֹת, הָדָא הוּא דְכְתִיב רַבּוֹת רַעוֹת צְדִיק וּמְפֻלָּם יִצְיִלְנוּ יְהו"ה, וְאִמַר רַבּוֹת רַעוֹת לְצְדִיק לֹא כְתִיב דְהוּא מִשְׁמַע שֶׁהַרַעוֹת הֵם מִנֵּת חֶלְקוֹ, וְאִם כֵּן מָה זֶה שְׁמִסִּים וּמְכּוֹלָם יִצְיִלְנוּ ה', פִּירוּשׁ שִׁיִּצְיִלְנוּ שֶׁלֹּא יִבּוּאוּ עֲלֵינוּ, אֲלֹא רַבּוֹת רַעוֹת צְדִיק פִּירוּשׁ שְׁמַצַּד עֲצָמוֹ יֵשׁ לוֹ רַעוֹת וְצַעַר לְלַחוּם וּלְכַבּוֹשׁ אֵת יִצְרוֹ הָרַע, בְּגִין דְקַדְשָׁא בְרִיף הוּא אֶתְרַעֵי בִיָּה לְפִי שֶׁהַקְב"ה חָפֵץ בְּמָה שֶׁהָאָדָם לּוֹחֵם וּמִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, וּבְגִין כְּפֹךְ קַדְשָׁא בְרִיף הוּא אֶתְרַעֵי בְּהַהוּא בַר נֶשׁ וְשְׁזִיב לִיה מְפֻלָּא בְּהָאִי עֶלְמָא וּבְעֶלְמָא דְאֶתִי, זַפְאָה חוּלְקִיה וּבִשְׁבִיל זֶה הַקְב"ה חָפֵץ בּוֹה הָאָדָם וּמְצִיל אוֹתוֹ מִכֹּל הַצְרוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה שְׁכָתוּב וּמְכּוֹלָם יִצְיִלְנוּ ה', וְאִשְׁרֵי חֶלְקוֹ. (מפרשים)

הואיל ולא אמר מי בחלוף (מנודות), כְּגוֹוֹנָא דָּא הָאִי רְשָׁע עָרוּם כְּעִין זֶה הוּא הַיֶּצֶר הָרַע שֶׁהוּא רְשָׁע עָרוּם, כְּמָה דְאֶתְ אָמַר וְהִנְחֹשׁ הָיָה עָרוּם שֶׁהוּא הַיֶּצֶר הָרַע, וְהוּא אֶקְדִים וְשָׂרִי עֲמִיה דְבַר נֶשׁ עַד לֹא יִיתִי חֲבֵרִיה לְאֶשְׂרָאָה עֲלִיה וְהוּא מְקַדִּים וְשׁוֹרָה עִם הָאָדָם עַד שֶׁלֹּא יִבָּא חֲבֵרוֹ הַיֶּצֶר טוֹב לְשִׁרוֹת עִמּוֹ, וּבְגִין דְאִיהוּ אֶקְדִים וְהָא אֶטְעִין טַעֲנַתִּיה עֲמִיה וּלְפִי שֶׁהוּא הַקְדִים וְטַעֵן טַעֲנוּתוֹ עִם הָאָדָם, כִּד אֶתִי חֲבֵרִיה דְאִיהוּ יֶצֶר הַטּוֹב כְּאִשֶׁר יִבָּא אַחַר כֵּךְ חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא הַיֶּצֶר טוֹב, אֲבָאִישׁ לִיה לְבַר נֶשׁ בְּהַדְרִיה וְלֹא יָכִיל לְזַקְפָּא רִישִׁיה רַע לְאָדָם לְהִיּוֹת עִמּוֹ וְלֹא יִכּוֹל לְזַקּוֹף רִאשׁוֹ, כְּאִילוּ אֶטְעִין עַל כְּתַפִּיה כֹּל מְטוּלִין דְעֶלְמָא וְנִדְמָה לוֹ כְּאִילוּ הַיֶּצֶר טוֹב הַטַּעֵן עַל כְּתַפּוֹ כֹּל מִשְׁאוֹת הָעוֹלָם, בְּגִין הַהוּא רְשָׁע עָרוּם דְאֶקְדִים עֲמִיה בְּגַלל אוֹתוֹ רְשָׁע עָרוּם הַיֶּצֶר הָרַע שֶׁהַקְדִים לְהִיּוֹת עִמּוֹ, וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֵמָה וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֵמָה, וְחֻכְמַת הַמַּסְכֵּן שֶׁהוּא הַיֶּצֶר טוֹב כְּנִי לְבְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים וְטַעַם הַדְּבַר בְּגִין דְהָא אֶקְדִים אַחְרָא לְפִי שֶׁהַקְדִים אַחַר אֵת טַעֲנוּתוֹ. (מפרשים)

וְעַל דָּא כֹּל דִינָנָא דְקַבִּיל מִבַּר נֶשׁ מְלָה עַד לֹא יִיתִי חֲבֵרִיה וְעַל כֵּן כֹּל דִיִּין הַמְקַבֵּל דְבִרֵי טַעֲנוּתוֹ שֶׁל אָדָם עַד שֶׁלֹּא יִבָּא חֲבֵרוֹ בְּעַל דִּינוֹ, כְּאִילוּ מְקַבֵּל עֲלִיה טַעֲוֹא אַחְרָא לְמַהִימְנוּתָא נִחְשָׁב לוֹ כְּאִילוּ מְקַבֵּל עֲלֵיו אֱלֹהִים אַחֲרֵים לְהָאֵמִין בּוֹ וְלַעֲבֹדוֹ, אֲלֹא וּבָא רַעְהוּ וְחֻקְרוּ אֵלֵא אַחַר שִׁיבָא חֲבֵרוֹ אִזּוֹ שִׁמְעַ טַעֲנוּתִיהֶם וַיִּחְקֹר אֵת דְבָרֵיהֶם, וְדָא הוּא אֲרַח דְבַר נֶשׁ זַפְאָה וְזֶה הוּא דֶרֶךְ שֶׁל אִישׁ צְדִיק, דְהָא בַר נֶשׁ זַפְאָה דָּא הוּא כִי מִי הוּא אִישׁ צְדִיק, דְלֹא הֵימִין לְהַהוּא רְשָׁע עָרוּם דִיֶּצֶר הָרַע מִי

וישב יום שני

שכר העוסקים בתורה

וַיִּקְחֶהוּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה, וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם, רַבִּי יְהוּדָה פִּתַח וְאָמַר, (תהלים יט ח) תִּוְרַת יְהוָה תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ, כַּמָּה אֵית לֹון לְכַנֵּי נֶשָׂא לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא, דְּכָל מָאן דְּאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא לְהוּי לִיהַ חַיִּים בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי, וְזַכִּי בְּתַרִּין עֲלָמִין, וְאִפִּילוּ מָאן דְּאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא וְלֹא יִשְׁתַּדְּלָא בְּהַ לְשִׁמָּה פְּדָקָא יָאוּת, זְכִי לְאַגְר טַב בְּעֵלְמָא דִּין, וְלֹא דִּינִין לִיהַ בְּהַהוּא עֲלָמָא.

וְתָא חֲזִי פְּתִיב (משלי ג טז) אַרְךָ יָמִים בִּימִינָה בְּשִׁמְאֵלָה עֶשֶׂר וְכַבּוֹד, אַרְךָ יָמִים, בְּהַהוּא דְּאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא לְשִׁמָּה, דְּאֵית לִיהַ אַרְךָ יָמִים בְּהַהוּא עֲלָמָא, דְּבִיהַ אֹרְכָא דְיוֹמִין, וְאִינוּן יוֹמִין אִינוּן יוֹמִין וְדַאי, תַּמָּן אִיהוּ רְחֻצְנוּ דְקְדוּשָׁה דְלְעִילָא, דְאַתְרַחִיץ בְּר נֶש בְּהַאי עֲלָמָא לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא, לְאַתְתַּקְפָּא בְּהַהוּא עֲלָמָא, בְּשִׁמְאֵלָה עוֹשֶׂר וְכַבּוֹד, אַגְר טַב וְשְׁלוּה אֵית לִיהַ בְּהַאי עֲלָמָא.

וְכָל מָאן דְּיִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא לְשִׁמָּה, פֶּד נְפִיק מְהַאי עֲלָמָא, אֹרְיִיתָא אֲזֵלָא קַמִּיהַ וְאִכְרַזַּת קַמִּיהַ, וְאִגִּינַת עֲלִיהַ דְלֹא יִקְרַבּוּן בְּהַדִּיהַ מְאַרְיִהוּן דְדִינָא, פֶּד שְׁכִיב גּוֹפָא בְּקַבְרָא, הִיא נְטַרַת לִיהַ, פֶּד נִשְׁמַתָּא אֲזֵלָא לְאַסְתַּלְקָא לְמִיתַב לְאַתְרָה, אִיהַי אֲזֵלָא קַמִּיהַ דְהַהִיא נִשְׁמַתָּא, וְכַמָּה תַרְעִין אַתְבְּרוּ מְקַמָּה דְאוּרֵייתָא,

מתוק מדבש

יָמִים בְּהַהוּא עֲלָמָא דְבִיהַ אֹרְכָא דְיוֹמִין שִׁיש לוֹ אֹרַךְ יָמִים בְּעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא עוֹלָם הַנְּצִחִי וְשֵׁם הוּא סוּד אֲרִיכוֹת יָמִים, וְאִינוּן יוֹמִין אִינוּן יוֹמִין וְדַאי וְאוֹתָם הַיָּמִים הֵם יָמִים שֶׁל קִיּוֹם בּוֹדַאי, אֲבֵל הַיָּמִים שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה הֵם כְּצֵל עוֹבֵר כְּלִים בְּאִפְסֵי תְקוּהָ, וְרַצְחָ לּוֹמֵר שֶׁלֹּא יֵאמַר אָדָם מֵאַחַר שֶׁאֵינִי עוֹסֵק בְּתוֹרָה שְׁנֵאמַר עֲלִיו אֹרַךְ יָמִים, אֵהִיָּה בְטוֹחַ שֶׁלֹּא אֲמוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אֵין זֶה כּוֹנֵן הַפְּסוּק אֵלֹא אֹרַךְ יָמִים לְעוֹלָם הַבָּא, וְאֵמַר עוֹד תַּמָּן אִיהוּ רְחֻצְנוּ דְקְדוּשָׁה דְלְעִילָא שֶׁם הוּא שְׁכַר שֶׁל הַבְּטָחוֹן הָאֲמִיתִי שֶׁל מַעֲלָה, דְאַתְרַחִיץ בְּר נֶש בְּהַאי עֲלָמָא לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא שְׁבַטֵּחַ הָאָדָם בְּהַקְבָּ"ה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה, לְאַתְתַּקְפָּא בְּהַהוּא עֲלָמָא כְּדִי לְהַתְחַזֵּק בְּעוֹלָם הַבָּא, בְּשִׁמְאֵלָה עוֹשֶׂר וְכַבּוֹד זֶה נֵאמַר עַל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, וְגַם הוּא אַגְר טַב וְשְׁלוּה אֵית לִיהַ בְּהַאי עֲלָמָא שְׁכַר טוֹב וְשְׁלוּה דְהֵינּוּ עוֹשֶׂר וְכַבּוֹד יִהְיֶה לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה.

וְכָל מָאן דְּיִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא לְשִׁמָּה וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה, פֶּד נְפִיק מְהַאי עֲלָמָא כְּשִׁיחִיהַ נְפִטָר מִזֶּה הָעוֹלָם, וְיֹולִיכוּ אוֹתוֹ מִן הַבַּיִת לְקַבֵּר, אֹרְיִיתָא אֲזֵלָא קַמִּיהַ וְאִכְרַזַּת קַמִּיהַ הַתּוֹרָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו וּמְכַרְזַת לְפָנָיו, וְאִגִּינַת עֲלִיהַ דְלֹא יִקְרַבּוּן בְּהַדִּיהַ מְאַרְיִהוּן דְדִינָא וּמַגִּנַּת עֲלִיו שֶׁלֹּא יִקְרַבוּ אֵלָיו בְּעֵלֵי הַדִּינִים לְהַזִּיקוֹ, פֶּד שְׁכִיב גּוֹפָא בְּקַבְרָא הִיא נְטַרַת לִיהַ כְּשֶׁהֲגוֹף שׁוֹכֵב בְּקַבֵּר הִיא שׁוֹמֵרַת עֲלָיו, שֶׁלֹּא יִגְעוּ זָרִים בְּקַבְרוֹ וְלֹא יִהְיֶה נֶדוּן בְּחַבּוּט הַקַּבֵּר, פֶּד נִשְׁמַתָּא אֲזֵלָא לְאַסְתַּלְקָא לְמִיתַב לְאַתְרָה כְּשֶׁהֲנִשְׁמָה הוֹלֶכֶת לְעֵלוֹת מִגֵּן עֵדֶן שֶׁל מִטָּה דֶרֶךְ הַהִיכָלוֹת לִגֵּן עֵדֶן שֶׁל מַעֲלָה לְחַזּוֹר לְמִקּוּמָהּ, אִיהַי אֲזֵלָא קַמִּיהַ דְהַהִיא נִשְׁמַתָּא הִיא הוֹלֶכֶת לְפָנָיו אוֹתָהּ הַנִּשְׁמָה, וְכַמָּה תַרְעִין אַתְבְּרוּ מְקַמָּה דְאוּרֵייתָא עַד דְעָצַלַת לְדוּכְתָהּ וְכַמָּה שְׁעִירִים סְגוּרִים נִשְׁבָּרִים וְנִפְתָּחִים מִלְּפָנֵי הַתּוֹרָה הַהוֹלֶכֶת לְפָנָיו הַנִּשְׁמָה עַד

"מֵאֵמֶר שְׁכַר הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה" וּמְבֹאֵר בּוֹ כִּי הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה זוֹכֵה לְשִׁכַר לְחַיִּים בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת, וּמְפָרֵשׁ כִּי הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה זוֹכֵה לְשִׁכַר בְּעוֹלָם הַבָּא שֶׁשֵׁם הוּא בְּרַכַּת אֲרִיכוֹת יָמִים הָאֲמִיתִי, אֲבֵל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה הֵנָּה זֶה זוֹכֵה רַק לְשִׁכַר שֶׁל עוֹשֶׂר וְכַבּוֹד בְּעוֹלָם הַזֶּה. וּמְבֹאֵר עוֹד כִּי הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה בְּשַׁעַת פְּטוּיְתוֹ הַתּוֹרָה מְקַדְּמַת וּמְכַרְזַת לְפָנָיו, וּמַגִּנַּת עֲלִיו מְבַעֲלֵי הַדִּינִים, וְכֵן שׁוֹמֵרַת עֲלָיו בְּקַבְרוֹ מְחַבּוּט הַקַּבֵּר, וְכָל שְׁעָרֵי גֵן עֵדֶן נִפְתָּחִים לְפָנָיו, וּבְשַׁעַת הַתְּחִיָּה הַתּוֹרָה מְלַמֶּדַת עֲלָיו זְכוּת.

(מקור המאמר בזהר פרשת וישב דף קפד ע"ב - קפה ע"א, בבאוריניו כרך ד עמ' סג-סד)

וַיִּקְחֶהוּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה, וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם כְּדִי לְפָרֵשׁ פְּסוּק זֶה רַבִּי יְהוּדָה פִּתַח בְּשַׁבַּח הַתּוֹרָה וְאָמַר מֵה שְׁכַתוֹב תִּוְרַת יְהוָה תְּמִימָה פִּירוּשׁ הַתּוֹרָה הַתְּמִימָה שֶׁעוֹסֵק בָּהּ הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ גּוֹרַמַת לוֹ חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה וְשׁוֹבֵב אֵלָיו נִפְשׁוֹ בְּתַחִיַּת הַמֵּתִים כְּדִמְפָרֵשׁ וְאוּזִיל, כַּמָּה אֵית לֹון לְכַנֵּי נֶשָׂא לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא עַד כַּמָּה יֵשׁ לְכַנֵּי אָדָם לְהַשְׁתַּדְּלָא בְּתוֹרָה, דְּכָל מָאן דְּאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא כִּי כָל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה, לְהוּי לִיהַ חַיִּים בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי יִהְיֶה לוֹ חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וְזַכִּי בְּתַרִּין עֲלָמִין וְהוּא זוֹכֵה לִיהַנוֹת בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְאִפִּילוּ מָאן דְּאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא וְלֹא יִשְׁתַּדְּלָא בְּהַ לְשִׁמָּה פְּדָקָא יָאוּת וְאִפִּילוּ מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה וְאִינוּ עוֹסֵק בָּהּ לְשִׁמָּה כְּרָאוּי, זְכִי לְאַגְר טַב בְּעֵלְמָא דִּין זוֹכֵה גַם כֵּן לְשִׁכַר טוֹב בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא דִּינִין לִיהַ בְּהַהוּא עֲלָמָא וְלֹא דָנִים אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא.

וְתָא חֲזִי, פְּתִיב אַרְךָ יָמִים בִּימִינָה בְּשִׁמְאֵלָה עֶשֶׂר וְכַבּוֹד פִּירוּשׁוֹ אַרְךָ יָמִים הַבְּטָחָה זֶה נֵאמַרְהַ בְּהַהוּא דְּאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוּרֵייתָא לְשִׁמָּה בְּזֶה שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה, דְּאֵית לִיהַ אַרְךָ

עַד דְּעֵאלַת לְדוּכְתָהּ, וְקִיִּמָּא עֲלֵיהּ דְּבַר נָשׁ עַד דִּיתְעַר בְּזַמְנָא דִּיקוּמוֹן מִתֵּיִא דְעֲלָמָא, וְאִיהִי מְלָפָא סְנִיגוּרָא עֲלֵיהּ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (משלי ו כב) בְּהִתְהַלֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ בְּשֹׁכֵב תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָךְ, בְּהִתְהַלֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ כְּמָה דְאַתְמַר, בְּשֹׁכֵב תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ, בְּשַׁעֲתָא דְשָׁכִיב גּוּפָא בְּקַבְרָא, דְּהָא כְּדִין בְּהֵוּא זְמַנָּא אֶתְדִן גּוּפָא בְּקַבְרָא, וְכְדִין אֹרִייתָא אַגִּינַת עֲלֵיהּ, וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָךְ, כְּמָה דְאַתְמַר בְּזַמְנָא דִּיתְעַרוֹן מִתִּי עֲלָמָא מִן עַפְרָא, הִיא תְּשִׁיחָךְ, לְמַהוּי סְנִיגוּרֵיָא עֲלֶיךָ.

מתוק מדבש

נדון הגוף בקבר, וכדין אורייתא אַגִּינַת עֲלֵיהּ ואז התורה מגנת עליו מדיני הקבר, וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָךְ כְּמָה דְאַתְמַר פִּירוּשׁוֹ בְּזַמְנָא דִּיתְעַרוֹן מִתִּי עֲלָמָא מִן עַפְרָא בּוֹזֵמֵן שִׁתְעוּרְרוּ וִיקִיצוּ מִתִּי הָעוֹלָם מִן הָעֵפֶר, הִיא תְּשִׁיחָךְ לְמַהוּי סְנִיגוּרֵיָא עֲלֶיךָ אִז הַתּוֹרָה תִּהְיֶה מְלִיץ יוֹשֵׁר עֲלֶיךָ לְלַמֵּד עֲלֶיךָ זְכוּת. (כמ"ק וסחמ"ו

ומפרכים)

שנכנסת למקומה לגן עדן העליון, וְקִיִּמָּא עֲלֵיהּ דְּבַר נָשׁ עַד דִּיתְעַר בְּזַמְנָא דִּיקוּמוֹן מִתֵּיִא דְעֲלָמָא ועומדת על האדם עד שיתעורר ויקום בזמן שיקומו מתי העולם, וְאִיהִי מְלָפָא סְנִיגוּרָא עֲלֵיהּ והיא מלמדת זכות עליו, הָדָא הוּא דְכְּתִיב בְּהִתְהַלֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ, בְּשֹׁכֵב תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ, וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָךְ ומפרש בְּהִתְהַלֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ כְּמָה דְאַתְמַר שהתורה תלך לפניו בעת פטירתו מן העולם, בְּשֹׁכֵב תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ פִירוּשׁוֹ בְּשַׁעֲתָא דְשָׁכִיב גּוּפָא בְּקַבְרָא בשעה שהגוף שוכב בקבר, דְּהָא כְּדִין בְּהֵוּא זְמַנָּא אֶתְדִן גּוּפָא בְּקַבְרָא כִּי אִז בּוֹזֵמֵן הֵוּא

וישב יום שלישי

חובת וחומרת מצות פריה ורביה

תָּא חֲזִי, הָהוּא גּוּפָא מַה פְּתִיב (ישעיה נג י) וַיהו"ה חֲפֵץ דְּפָאוּ הַחֲלִי, אִם תְּשִׁים אֲשֶׁם נַפְשׁוֹ יִרְאֶה זְרַע יֶאֱרִיף יָמִים וְחֲפֵץ יְהו"ה בְּיָדוֹ יַצְלַח, וַיהו"ה חֲפֵץ דְּפָאוּ, הָאִי קָרָא אֵית לְאַסְתְּפֻלָּא בֵּיה, אַמְאִי חֲפֵץ, בְּגִין דִּיתְדַפֵּי, אִם תְּשִׁים אֲשֶׁם, אִם יִשִּׁים אֲשֶׁם מְבַעֵי לֵיה, מְאִי אִם תְּשִׁים, אֶלָּא לְנִשְׁמַתָּא אַהְדָּר מְלָה, אִי הָהִיא נִשְׁמַתָּא בְּעֵיא לְאַתְתַּקְנָא פְּדָקָא יָאוּת, יִרְאֶה זְרַע, בְּגִין דִּהָהִיא נִשְׁמַתָּא אֲזֵלַת וְשָׂאטַת, וְאִיהִי זְמִינָא לְאַעְלָא בְּהָהוּא זְרַע דְּאַתְעַסֵּק בָּהּ פֶּר נֶשׁ בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה, וּכְדִין יֶאֱרִיף יָמִים, וְחֲפֵץ יְהו"ה, דָּא אֲוִרִיתָא בִּידֵיהּ אַצְלַח.

תָּא חֲזִי, אָף עַל גַּב דְּבַר נֶשׁ אֲשִׁתְּדַל בְּאוֹרִיתָא יִמְמָא וְלִילִיא, וּמְקוֹרֵיהּ וּמִבּוּעֵיהּ קְיִימָא בֵּיה לְמַגְנָא, לִית לֵיה אַתְר לְאַעְלָא לְפִרְגוּדָא, וְהָא אַתְמַר דְּבִירָא דְמִיָּא אִי הָהוּא מְקוֹרָא וּמִבּוּעָא לָא עָאל בֵּיה לָאו אִיהוּ בְּאָר, דְּבִירָא וּמְקוֹרָא פְּחָדָא אִינוּן, וּרְזָא חָדָא אִיהוּ וְאוֹקִימָנָא.

מתוק מדבש

בפריה ורביה בעולם הזה, או יִרְאֶה זְרַע פִּירוּשׁוֹ בְּגִין דִּהָהִיא נִשְׁמַתָּא אֲזֵלַת וְשָׂאטַת לפי שנשמה זו הולכת ומשוטטת בעולם לראות בני אדם העוסקים בתשמיש, וְאִיהִי זְמִינָא לְאַעְלָא בְּהָהוּא זְרַע דְּאַתְעַסֵּק בָּהּ פֶּר נֶשׁ בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה והיא מזומנת להכנס באותו הזרע שאדם עוסק בה בקיום מצות פריה ורביה, כדי שתשוב ותתגלגל ותתוקן על ידי שתוליד בנים בגוף החדש, וּכְדִין יֶאֱרִיף יָמִים אז אותו האיש יהיה מובטח שיאריך ימים בעולם הזה, מה שלא האריך פעם ראשונה כי נתקצרו ימיו על שלא השתדל להוליד בנים, וְחֲפֵץ יְהו"ה פִּירוּשׁ דָּא אֲוִרִיתָא זו התורה שבה חפץ הקב"ה, בִּידֵיהּ אַצְלַח יַצְלִיחַ בִּידוֹ וּזְכוּה לְלִמּוּד תּוֹרָה וְלֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זְרַעוֹ עַד עוֹלָם. (רל"ג והרמ"ו וכ"פ)

ואמר עוד תָּא חֲזִי אָף עַל גַּב דְּבַר נֶשׁ אֲשִׁתְּדַל בְּאוֹרִיתָא יִמְמָא וְלִילִיא בא וראה אף על פי שאדם עוסק בתורה יומם ולילה, וּמְקוֹרֵיהּ וּמִבּוּעֵיהּ קְיִימָא בֵּיה לְמַגְנָא אם מקורו ומעיינו עומד בו בחנם, דהיינו שאינו רוצה לישא אשה ולהוליד בנים, לִית לֵיה אַתְר לְאַעְלָא לְפִרְגוּדָא אין לו מקום ליכנס למחיצתו של הקב"ה שהוא מחילת המלכות, וטעם הדבר וְהָא אַתְמַר דְּבִירָא דְמִיָּא אִי הָהוּא מְקוֹרָא וּמִבּוּעָא לָא עָאל בֵּיה לָאו אִיהוּ בְּאָר והרי למדנו שבאר מים אם המקור והמעין אינו נכנס בו אז אינה באר מים אלא היא בור ריק, דְּבִירָא וּמְקוֹרָא פְּחָדָא אִינוּן כי הבאר והמקור אחד הם, כי בלי המקור והמעין אינה באר, וּרְזָא חָדָא אִיהוּ וְאוֹקִימָנָא וסוד אחד להם כמו שפירשנו, לֵהָ לֹאמַר כִּי הַמַּלְכוּת שְׁהִיא סוּד הַצָּר כְּשֶׁאִין לָה שִׁפְעָה הִיא רַק צְחִינַת צוּר שְׁהוּא צְלִי מִיָּס, וְכִשְׁהִיסוּד שְׁהוּא הַמְקוֹר והמעין משפיע זה נעשית צלר נוצעת מים חיים, והנה אם האיש הזה עסק בחייו בפריה ורביה, לֹא גִרַס לְמַעַלָּה יְסוּד וְיִסוּד וּמַלְכוּת, וְנַעֲשִׂית הַמַּלְכוּת צְחִינַת צָרָה, לְכֵן אַחַר פְּטִירָתוֹ זֹכֵה לִיכְנֵס בַּהּ שְׁהִיא צְרוּר הַחַיִּים, אֲבָל אִם לֹא עִסַּק בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה וּגְרַם שֶׁתִּשְׁאָר הַמַּלְכוּת בְּבַחֲנִית בּוֹר, אִז אִינוּן זֹכֵה לִיכְנֵס בְּתוֹכָהּ. (הרמ"ו ורל"ג ומפרשים)

"מאמר חובת וחומרת מצות פריה ורביה" ומבואר בו כי מו שלא השתדל לישא אשה ולהוליד בנים, הנה הגם שעסק בתורה, אין לו חלק לעולם הבא, אבל הקב"ה שחפץ בתקונו עושה עמו חסד ומגלגלו שנית כדי שיתקן את פגמו ויזכה לעולם הבא. ומבאר שהנמנע מלהתעסק במצות פריה ורביה אחר מותו אינו יכול להכנס למחיצתו של הקב"ה, כי מנע בחייו את סוד היחוד העליון, ולא המשיך שפע לשכינה הקדושה. ומבאר עוד כי גם בעולם הזה חייו אינם חיים, והוא נמצא בעצבות ואינו רואה נחת בכל עמלו, מה שאינו כן במוליד בנים שאוכל את לחמו בשמחה, ונקרא ידיר לקב"ה.

(מקור המאמר בזהר פרשת וישב דף קפו ע"א, בבאוריניו כרך ד עמ' פה-פז)

פירוש הפסוק המובא להלן, שמדבר שם מרשע שנתיסר ביסורים, ואמר וה' חפץ דכאו החלי ה' חפץ לדכאו וליסרו כדי להחזירו למוטב לכן החלה אותו, אם תשים אשם נפשו אם האדם משים את עצמו אשם לומר כי בדין באו לו היסורים לכפרת עונותיו, ולא מהרהר אחר גזרת הבורא, אז גמולו יהיה יראה זרע יאריך ימים, שיהיו לו בנים וגם יאריך ימים בעולם הזה, וחפץ ה' בידו יצלח אם עמד בנסיון ולא הרהר אחר מדת הדין. (רש"י ומלודות)

ואמר תָּא חֲזִי הָהוּא גּוּפָא בא וראה זה הגוף שלא זכה לבנים, מַה פְּתִיב, וַיהו"ה חֲפֵץ דְּפָאוּ הַחֲלִי, אִם תְּשִׁים אֲשֶׁם נַפְשׁוֹ יִרְאֶה זְרַע יֶאֱרִיף יָמִים, וְחֲפֵץ יְהו"ה בְּיָדוֹ יַצְלַח ומפרש ואמר מה שכתוב וַיהו"ה חֲפֵץ דְּפָאוּ, הָאִי קָרָא אֵית לְאַסְתְּפֻלָּא בֵּיה, בַּפְּסוּק זֶה יֵשׁ מַה לְהַתְּבוּן, אַמְאִי חֲפֵץ לְמַה חֲפֵץ ה' לְדַכְאוּ וְלִיִּסְרוּ בִיִּסוּרִים, לִזֶּה אָמַר בְּגִין דִּיתְדַפֵּי כְּדִי שִׁיטְהַר מִעֲוֹנוֹתָיו לְכֵן הַחֲלָה אוֹתוֹ, כִּי מֵלַת דְּכָאוּ בִלְשׁוֹן אַרְמִי פִירוּשָׁה טְהָרָה, וְמַה שֶּׁכְּתוּב אִם תְּשִׁים אֲשֶׁם שׁוֹאֵל אִם יִשִּׁים אֲשֶׁם מְבַעֵי לֵיה בִלְשׁוֹן זָכַר, מְאִי אִם תְּשִׁים בִלְשׁוֹן נִקְבָּה, אֶלָּא לְנִשְׁמַתָּא אַהְדָּר מְלָה אֶלָּא לְהַנְשִׁמָּה נִאמַרְתָּ מֵלַת תְּשִׁים, אִי הָהִיא נִשְׁמַתָּא בְּעֵיא לְאַתְתַּקְנָא פְּדָקָא יָאוּת אִם זֶה הַנְשִׁמָּה רוצה להתתקן כראוי כשרואה שחטאה לפני קונה שלא נתעסקה

פְּתִיב (תהלים קכו ב) שְׁוֹא לָכֶם מִשְׁפִּימֵי קוֹם מֵאַחֲרֵי שֶׁבֶת, אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֶצְבִּים, כִּן יִתֵּן לִידִידוֹ שָׁנָה, תָּא חֲזִי כַּמָּה חֲבִיבִין אֵינוֹן מְלֵי דְאוֹרֵייתָא, דְּכָל מְלָה וּמְלָה דְאוֹרֵייתָא אֵית בֵּיה רְזִין עֲלָאִין קְדִישִׁין, וְהָא אֲתָמַר דְּכַד יִהֲב קְדָשָׁא בְרִיף הוּא אוֹרֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל, כִּל גְּנִיזִין עֲלָאִין קְדִישִׁין כְּלָהוּ יִהֲב לָהּוּ בְאוֹרֵייתָא, וְכָלָהוּ אֲתִיְהִיבוּ לָהּוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעְתָּא דְקַבִּילוּ אוֹרֵייתָא בְּסִינֵי.

תָּא חֲזִי, שְׁוֹא לָכֶם מִשְׁפִּימֵי קוֹם, אֲלִין אֵינוֹן יְחִידִים דְאַשְׁתַּכְּחוּ, דְלָאוּ אֵינוֹן דְכַר וְנוֹקְבָא כְּדָקָא יָאוֹת, וְאֶקְדָּמֵן בְּצַפְרָא לְעִבְדִּיתְהוּ, כַּמָּה דָּאֲתָ אָמַר (קהלת ד ח) יֵשׁ אֶחָד וְאִין שְׁנֵי וְגו', וְאִין קִין לְכָל עֲמָלוֹ, מֵאַחֲרֵי שֶׁבֶת, מֵאַחֲרִין נִיחָא, כַּמָּה דָּאֲתָ אָמַר (בראשית ב ג) כִּי בּוֹ שֶׁבֶת, בְּגִין דְאַתְתָּא לְגַבִּי בַר נֶשׁ אִיהִי נִיחָא לְגַבִּיהַּ וְדָאֵי.

אוֹכְלֵי לֶחֶם הָעֶצְבִּים, מְאֵי לָחֶם הָעֶצְבִּים, דְּכַד בַּר נֶשׁ אֵית לֵיה בְּנִין הֵהוּא נְהָמָא דְאָכִיל אָכִיל לֵיה בְּחֻדָּהּ וּבְרַעוּתָא דְלָבָא, וְהֵהוּא דְלִית לֵיה בְּנִין, הֵהוּא נְהָמָא דְאָכִיל אִיהוּ נְהָמָא דְעֶצְבוֹ, וְאֲלִין אֵינוֹן אוֹכְלֵי לָחֶם הָעֶצְבִּים וְדָאֵי. כִּן יִתֵּן לִידִידוֹ שָׁנָה, מְאֵי יִתֵּן לִידִידוֹ, דָּא הוּא דְמְקוֹרֵיהּ מְבַרְכָּה, דְקְדָשָׁא בְרִיף הוּא יִהֲב לֵיה שִׁנְהָ בְּהֵוּא עֲלֵמָא, כַּמָּה דָּאֲתָ אָמַר (משלי ג כד) וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנִתְּךָ, בְּגִין דָּאֵית לֵיה חוּלְקָא בְּעֲלֵמָא דָּאֲתֵי, בְּגִין דְהֵוּא בַר נֶשׁ שְׂכִיב וְיִתְהַנֵּי בְּהֵוּא עֲלֵמָא דָּאֲתֵי כְּדָקָא יָאוֹת.

מתוק מדבש

עֲמָלוֹ הוּא יַגַּע בְּעִבּוּדְתוֹ וְאִין לוֹ הִנָּה מִמְנָה, וּמָה שְׂכָתוֹב מֵאַחֲרֵי שֶׁבֶת פִּירוּשׁ מֵאַחֲרִין נִיחָא שְׂמַאחֲרִים מִנוּחַתָּם עַל יַדֵּי שְׂמַאחֲרִים לִישָׁא אִשָּׁה, כַּמָּה דָּאֲתָ אָמַר, כִּי בּוֹ שֶׁבֶת שְׂפִירוּשׁוֹ נַח בְּמִנוּחָה, הֵרִי שְׂמֵלֵת שֶׁבֶת הִיא לְשׁוֹן מִנוּחָה, בְּגִין דְאַתְתָּא לְגַבִּי בַר נֶשׁ אִיהִי נִיחָא לְגַבִּיהַּ וְדָאֵי כִי הָאִשָּׁה אֵל הָאִישׁ וְדָאֵי הִיא לּוֹ מִנוּחָתוֹ שְׂמִצִּילְתוֹ מִן הַחַטָּא.

וּמָה שְׂכָתוֹב אוֹכְלֵי לָחֶם הָעֶצְבִּים וּמְפָרֵשׁ מְאֵי לָחֶם הָעֶצְבִּים אִיזָה לָחֶם נִקְרָא לָחֶם הָעֶצְבִּים, וְאֲמַר דְּכַד בַּר נֶשׁ אֵית לֵיה בְּנִין כִּי כְּשִׁישׁ לְאָדָם בְּנִים, הֵהוּא נְהָמָא דְאָכִיל, אָכִיל לֵיה בְּחֻדָּהּ וּבְרַעוּתָא דְלָבָא אֵת הַלָּחֶם שְׂהוּא אוֹכֵל, אוֹכֵלוּ בְּשִׂמְחָה וּבְרִצּוֹן הַלֵּב לְפִי שְׂשִׂמַח שְׂבָנֵי אוֹכְלִים עִמּוֹ, וְהֵהוּא דְלִית לֵיה בְּנִין, הֵהוּא נְהָמָא דְאָכִיל אָכִיל לֵיה בְּעֶצְבוֹ (ס"ג ד"ו) וְזֶה שָׂאִין לוֹ בְּנִים, אֵת הַלָּחֶם שְׂהוּא אוֹכֵל אוֹכֵלוּ בְּעֶצְבוֹ, וְאֲלִין אֵינוֹן וְאֵלוּ הֵם שְׂעִלֵיהֶם נִאֲמַר אוֹכְלֵי לָחֶם הָעֶצְבִּים וְדָאֵי לְפִי שְׂלָא נִשְׂאוּ אִשָּׁה וְלֹא הוֹלִידוּ בְּנִים, וּמָה שְׂכָתוֹב כִּן יִתֵּן לִידִידוֹ שָׁנָה וּמְפָרֵשׁ מְאֵי יִתֵּן לִידִידוֹ רִצָּה לִזְמַר מִי נִקְרָא יִידִידוֹ שֶׁל הַקַּב"ה וְאֲמַר דָּא הוּא דְמְקוֹרֵיהּ מְבַרְכָּה זֶהוּ מִי שְׂמִקוֹרוֹ מְבוֹרֵךְ וּמוֹלִיד בְּנִים, דְקְדָשָׁא בְרִיף הוּא יִהֲב לֵיה שִׁנְהָ בְּהֵוּא עֲלֵמָא שְׂהַקַּב"ה נוֹתֵן לוֹ שִׁנְהָ בְּעוֹלָם הַבָּא דָּאֲתָ אָמַר וְשָׁכַבְתָּ בַקֶּבֶר, וְעָרְבָה שְׁנִתְּךָ שִׁנְתְּךָ תִּהְיֶה עֲרִיבָה עֲלֶיךָ, בְּגִין דָּאֵית לֵיה חוּלְקָא בְּעֲלֵמָא דָּאֲתֵי לְפִי שִׁישׁ לוֹ חֶלֶק בְּעוֹלָם הַבָּא אַחֲרֵי תַחִיית הַמֵּתִים, בְּגִין דְהֵוּא בַר נֶשׁ שְׂכִיב לְפִי שְׂזֶה הָאָדָם יִשְׁכַּב בַּקֶּבֶר בְּמִנוּחָה, וְיִתְהַנֵּי בְּהֵוּא עֲלֵמָא דָּאֲתֵי כְּדָקָא יָאוֹת וְיִהְנֶה בְּעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן דְהֵינּוּ בְּגִין עֲדָן כְּרָאוּי לוֹ, לְפִי שְׂבָנֵי יִצִּילוּ אוֹתוֹ מִדֵּינָה שֶׁל גִּיהֵנָם וְשִׁלָּא יִטְרִידוּהוּ מִמִּנוּחָתוֹ. (רמ"ק ורס"ג ורס"ו)

פִּירוּשׁ הַפְּסוּק הַמוֹבָא לְהֵלֵן, שְׂוֹא לָכֶם מִשְׁכִּימֵי קוֹם חָנַם הוּא מָה שְׂאֲתָם טוֹרְחִים לְקוֹם בְּהַשְׂכֵּמָה לְעִשׂוֹת מְלַאכְתְּכֶם, מֵאַחֲרֵי שֶׁבֶת כְּמוֹ כִּן שְׂוֹא לָכֶם מָה שְׂאֲתָם מֵאַחֲרִים לְשֶׁבֶת בְּעַסֵּק מְלַאכְתְּכֶם לְמִיעוּט בְּטַחֲנוֹנְכֶם בְּה', אוֹכְלֵי לָחֶם הָעֶצְבִּים הַאוֹכְלִים לָחֶם הַבָּא בְּעֶצֶב וּבְטוֹרַח הַמְּלַאכָה, כִּן יִתֵּן לִידִידוֹ שָׁנָה הֵלֵךְ כִּן יִתֵּן ה' דִּי מַחְסוֹרוֹ לִידִידוֹ הַמְּנַדֵּד שִׁנְהָ מְעִינֵי כְּדִי לְעַסֵּק בְּמַלְאכַת שָׁמַיִם. (מלודות)

וְאֲמַר עוֹד פְּתִיב שְׁוֹא לָכֶם מִשְׁפִּימֵי קוֹם מֵאַחֲרֵי שֶׁבֶת אוֹכְלֵי לָחֶם הָעֶצְבִּים כִּן יִתֵּן לִידִידוֹ שָׁנָה וְהַקְדִּים לִזְמַר כִּי הַגֵּם שְׂאֲמָרוֹ חֲז"ל שָׂאִין מְקָרָא יוֹצֵא מִיַּדֵּי פְּשׁוּטוֹ, עִם כָּל זֶה יֵשׁ גַּם סוּדוֹת וּרְמִזִּים בְּכָל הַתּוֹרָה, וְהַפְּסוּק הַנִּזְכָּר בָּא לְרַמֵּז עַל מִי שְׂלָא רוּצָה לִישָׁא אִשָּׁה, וְזֶה שְׂאֲמָר תָּא חֲזִי כַּמָּה חֲבִיבִין אֵינוֹן מְלֵי דְאוֹרֵייתָא בָּא וְרָאָה כַּמָּה חֲבִיבִים הֵם דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, דְּכָל מְלָה וּמְלָה דְאוֹרֵייתָא אֵית בֵּיה רְזִין עֲלָאִין קְדִישִׁין שְׂכָל מְלָה וּמְלָה שְׂבִתוּרָה יֵשׁ בָּהּ סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים הַקְדוּשִׁים, וְהָא אֲתָמַר דְּכַד יִהֲב קְדָשָׁא בְרִיף הוּא אוֹרֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל וְהֵרִי לְמַדְנֵוּ שְׂכָאֲשֵׁר נִתֵּן הַקַּב"ה אֵת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, כִּל גְּנִיזִין עֲלָאִין קְדִישִׁין כְּלָהוּ יִהֲב לָהּוּ בְּאוֹרֵייתָא כִּל סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים הַקְדוּשִׁים אֵת כּוֹלָם נִתֵּן לָהֶם בְּתוֹרָה, וְכָלָהוּ אֲתִיְהִיבוּ לָהּוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעְתָּא דְקַבִּילוּ אוֹרֵייתָא בְּסִינֵי וְכוֹלָם נִתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעְתָּא שְׂקַבְלוּ אֵת הַתּוֹרָה בְּסִינֵי, לְכִן יֵשׁ לְפָרֵשׁ סוּד בְּפִסּוּק זֶה וְאֵינוֹ סוּתֵר אֵת הַפְּשׁוּט.

וְאֲמַר תָּא חֲזִי בָּא וְרָאָה מָה דְכָתִיב שְׁוֹא לָכֶם מִשְׁפִּימֵי קוֹם פִּירוּשׁ אֲלִין אֵינוֹן יְחִידִים דְאַשְׁתַּכְּחוּ דְלָאוּ אֵינוֹן דְכַר וְנוֹקְבָא כְּדָקָא יָאוֹת אֵלוּ הֵם יְחִידִים בְּעוֹלָם שְׂאֵינָם זָכַר וְנוֹקְבָה כְּרָאוּי לְהִיּוֹת, רִצָּה לִזְמַר שְׂלָא נִשְׂאוּ אִשָּׁה, וְאֶקְדָּמֵן בְּצַפְרָא לְעִבְדִּיתְהוּ וּמְקַדִּימִים בְּבַקֵּר לְעִבּוּדְתָם, כַּמָּה דָּאֲתָ אָמַר, יֵשׁ אֶחָד וְאִין שְׁנֵי גַם כִּן וְאֵחָ אֵין לוֹ, פִּירוּשׁ שְׂהוּא יְחִידֵי וְאֵינוֹ נוֹשָׂא אִשָּׁה לְהִיּוֹת לוֹ כֹּאֵח לְעוֹזֵר וְלְהוֹלִיד בֵּן, וְאִין קִין לְכָל

וישב יום רביעי

הקב"ה שומר את הצדיקים

וַיְהִי יְהו"ה אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדוֹנָיו וַגּוֹ', רַבִּי יוֹסֵי פָתַח (תהלים לו כח) פִּי יְהו"ה אוֹהֵב מְשֻׁפֵּט וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ, הַי קָרָא אוֹקְמוּהָ בְּאַבְרָהָם, אֶת חֲסִידָיו, חֲסִידוֹ כְּתִיב, וְהָא אֶתְמַר.

תָּא חֲזִי בְּכָל אֶתְר דְּצַדִּיקָא אֲזִילי, קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיר לֹון וְלֹא שְׂבִיק לֹון, דְּוֹד אָמַר (שם כג ד) גַּם פִּי אֵלֶיךָ בְּגִיא צְלָמוֹת לֹא אִירָא רַע פִּי אֶתְהָ עֲמָדִי שְׂבִטָךְ וּמִשְׁעֲנִתְךָ וַגּוֹ', בְּכָל אֶתְר דְּצַדִּיקָא אֲזִילי שְׂכִינְתָּא אֲזִילָא עֲמָהוֹן וְלֹא שְׂבִיק לֹון, יוֹסֵף אֲזִיל בְּגִיא צְלָמוֹת וְנַחְתוּ לִיהָ לְמַצְרִים, שְׂכִינְתָּא הוּת עֲמִיהָ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיְהִי יְהו"ה אֶת יוֹסֵף, וּבְגִין דְּהוּת עֲמִיהָ שְׂכִינְתָּא, בְּכָל מַה דְּהוּת עֲבִיד הוּהוּ מְצַלַח בִּידֵיהָ, דְּאֶפִּילוּ מְאִי דְּהוּת בִּידֵיהָ, וְהוּהוּ תְּבַע לִיהָ מְאִרִיָּה בְּגוֹנוֹנָא אַחְרָא, הוּהוּ מְתַהַפֵּךְ בִּידֵיהָ לְהַהוּא גּוֹנוֹנָא דְרַעוּתָא דְמְאִרִיָּה הוּהוּ רַעִי בֵּיהָ, כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר וַיִּרָא אֲדוֹנָיו פִּי יְהו"ה אֶתוֹ, וְכָל אֲשֶׁר הוּא עוֹשָׂה יְהו"ה מְצַלִּיחַ בִּידוֹ, מְצַלִּיחַ בִּידוֹ וַדָּאי, פִּי יְהו"ה אֶתוֹ.

תָּא חֲזִי, וַיֵּדַע אֲדוֹנָיו פִּי יְהו"ה אֶתוֹ לֹא כְּתִיב, אֲלֹא וַיִּרָא אֲדוֹנָיו, דְּהָא בְּעֵינָיו הוּהוּ חָמִי עוֹבְדָא דְנִסְיָן בְּכָל יוֹמָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד בִּידֵיהָ, וְעַל דָּא וַיִּבְרַךְ יְהו"ה אֶת בֵּית הַמְצָרִי בְּגַלְל יוֹסֵף,

מתוק מדבש

לארץ, לֹא אִירָא מִמְקָרָה רַע וְהַטַּעַם פִּי אֶתְהָ עֲמָדִי וְשׁוֹמֵר אוֹתִי, (מש סכמז שְׂבִטָךְ וּמִשְׁעֲנִתְךָ וַגּוֹ' נִשְׁאֵל דְּפוֹסִיס לִיתָא), וּמִפְרַשׁ כִּי בְּכָל אֶתְר דְּצַדִּיקָא אֲזִילי שְׂכִינְתָּא אֲזִילָא עֲמָהוֹן וְלֹא שְׂבִיק לֹון בְּכָל מְקוֹם שֶׁהַצְּדִיקִים הוֹלְכִים הַשְּׂכִינָה הוֹלְכֵת עִמָּהֶם וְלֹא עוֹזֶבֶת אוֹתָם, וְרֵאִיָּה לְדַבֵּר כִּי יוֹסֵף אֲזִיל בְּגִיא צְלָמוֹת וְנַחְתוּ לִיהָ לְמַצְרִים שְׂכִינְתָּא הוּת עֲמִיהָ יוֹסֵף הֵלֶךְ בְּגִיא צְלָמוֹת וְהוֹרִידוּהוּ לְמַצְרִים וְהַשְּׂכִינָה הִיתָה עִמּוֹ הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיְהִי יְהו"ה אֶת יוֹסֵף וְהֵינִי הַשְּׂכִינָה, וּבְגִין דְּהוּת עֲמִיהָ שְׂכִינְתָּא וּלְפִי שֶׁהַשְּׂכִינָה הִיתָה עִמּוֹ, בְּכָל מַה דְּהוּת עֲבִיד הוּהוּ מְצַלַח בִּידֵיהָ לְכֹן כָּל מַה שֶׁהִיָּה עוֹשָׂה הִיָּה מְצַלִּיחַ בִּידוֹ, דְּאֶפִּילוּ מְאִי דְּהוּת בִּידֵיהָ וְהוּהוּ תְּבַע לִיהָ מְאִרִיָּה בְּגוֹנוֹנָא אַחְרָא שֶׁאֶפִּילוּ מַה שֶׁכָּבַר הִיָּה בִּידוֹ וּבִיקֵשׁ אוֹתוֹ רַבּוֹ בְּאוֹפֵן אַחֵר, הוּהוּ מְתַהַפֵּךְ בִּידֵיהָ לְהַהוּא גּוֹנוֹנָא דְרַעוּתָא דְמְאִרִיָּה הוּהוּ רַעִי בֵּיהָ הִיָּה הַדְּבַר מְתַהַפֵּךְ בִּידוֹ לְאוֹפֵן הַהוּא שֶׁרַבּוֹ חִפֵּץ בּוֹ, כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר וַיִּרָא אֲדוֹנָיו פִּי יְהו"ה אֶתוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עוֹשָׂה יְהו"ה מְצַלִּיחַ בִּידוֹ וּמִפְרַשׁ מְצַלִּיחַ בִּידוֹ וַדָּאי פִּירוּשׁ שֶׁבִידוֹ הִיָּה מְצַלִּיחַ כִּי נִהַפֵּךְ הַדְּבַר בִּידוֹ כְּרַצוֹן רַבּוֹ, וְהַטַּעַם פִּי יְהו"ה אֶתוֹ. (רמ"ק וּלְא"ג וּמִפְרַשִּׁיס)

ואמר עוד תָּא חֲזִי בֵּיהָ וְרֵאִיָּה בֵּיהָ וַיֵּדַע אֲדוֹנָיו פִּי יְהו"ה אֶתוֹ לֹא כְּתִיב, אֲלֹא וַיִּרָא אֲדוֹנָיו שְׂבִיבָה לְהוֹרוֹת דְּהָא בְּעֵינָיו הוּהוּ חָמִי עוֹבְדָא דְנִסְיָן בְּכָל יוֹמָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד בִּידֵיהָ כִּי פוֹטִיפֵר רֵאִיָּה בְּעֵינָיו מַעֲשֵׂה נִסִּים שֶׁעֲשָׂה הַקַּב"ה בִּידוֹ שֶׁל יוֹסֵף, וְעַל דָּא וְעַל זֶה כְּתוּב וַיִּבְרַךְ יְהו"ה אֶת בֵּית הַמְצָרִי בְּגַלְל

"מאמר הקב"ה שומר את הצדיקים" ומבואר בו כי בכל מקום שהולכים הצדיקים, השכינה עמהם, והקב"ה שומר אותם שלא יפלו ביד האויבים, ועושה להם נסים, ומוכיח זאת מאברהם ויוסף. ומבאר עוד כי בזכות הצדיקים מתברכים גם אחרים, ואפילו הרשעים מתברכים אגב הצדיקים. אכן הצדיקים בעצמם אינם מקבלים שפע והצלחה לעצמם בזכותם שלהם, אלא שהקב"ה הוא העוזר והמשפיעם.

(מקור המאמר בזהר פרשת וישב דף קפט ע"א-ב', בבאורינו כרך ד עמ' קט-קיב)

וַיְהִי יְהו"ה אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדוֹנָיו וַגּוֹ' כְּדִי לְפַרְשׁ פְּסוּק זֶה רַבִּי יוֹסֵי פָתַח הַקְּדִים לְפַרְשׁ מַה שְׂכַתוּב פִּי יְהו"ה אוֹהֵב מְשֻׁפֵּט לְשֵׁלֵם לְאִישׁ כְּגִמּוּלוֹ, לְכֹן וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ, וְאִמַר הַי קָרָא אוֹקְמוּהָ בְּאַבְרָהָם פְּסוּק זֶה פִּירוּשׁוֹ בְּמַדְרַשׁ עַל אַבְרָהָם שֶׁהַקַּב"ה לֹא עֲזָבוּ וּבְכָל עַת שְׁמֵרוּ, כִּי הַקְּרִי הוּא אֶת חֲסִידָיו אֲבָל חֲסִידוֹ כְּתִיב חָסֵר הַמּוֹרָה עַל לְשׁוֹן יַחִיד, וְהֵינִי אַבְרָהָם שֶׁהוּא אִישׁ הַחֲסֵד, וְהָא אֶתְמַר וְכָבַר לְמַדְנָו כֶּךָ בְּמַדְרַשׁ, וְלֵהֲלֹן מִפְרַשׁוֹ עַל יוֹסֵף.

תָּא חֲזִי בֵּיהָ וְרֵאִיָּה כִּי לֹא רַק אֶת אַבְרָהָם שֶׁמֶר הַקַּב"ה, אֲלֹא בְּכָל אֶתְר דְּצַדִּיקָא אֲזִילי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיר לֹון בְּכָל מְקוֹם שֶׁהַצְּדִיקִים הוֹלְכִים הַקַּב"ה שׁוֹמֵר אוֹתָם שֶׁלֹא יִפְלוּ בִּידֵי אוֹיְבִים, וְלֹא שְׂבִיק לֹון וְאִם כָּבַר נִפְלוּ בִּידָם אִין הַקַּב"ה עוֹזֵבֶם בִּידָם, וְרֵאִיָּה לְדַבֵּר דְּוֹד אָמַר, גַּם פִּי אֵלֶיךָ בְּגִיא צְלָמוֹת אֶפִּילוּ אִם אֵלֶךְ בְּמְקוֹם חֶשֶׁךְ וְסַכְנָה, וְרַצָּה לְזַמֵּר בְּמְקוֹם שְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים בַּחוּץ

קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא נָטִיר לֹוֹן לְצַדִּיקָא, וּבְגִינְהוֹן נָטִיר לֹוֹן לְרְשִׁיעֵיא, דְּהָא רְשִׁיעֵיא מִתְבָּרְכִין בְּגִינְהוֹן דְּצַדִּיקָא, פְּגוּנָא דָּא כְּתִיב (ש"ב ו' י"א) וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת בֵּית עֹבֵד אַדּוּם הַגָּתִי בְּעֵבֹר אַרְוֹן הָאֱלֹהִים. צַדִּיקָא, אַחֲרָנִין מִתְבָּרְכִין בְּגִינְיֵיהוּ, וְאִינוּן לָא יְכֻלִּי לְאַתְזָנָא בְּזִכּוֹתֵיהוּ וְהָא אֹקְמוּהָ, יוֹסֵף אֶתְבָּרֶךְ מְאֲרִיהָ בְּגִינְיָהּ, וְאִיהוּ לָא יְכִיל לְאַשְׁתְּזָבָא בְּזִכּוֹתֵיהָ מִנְיָה וּלְנַפְקָא לְחִירוֹ, וּלְבַתָּר אָעִיל לִיָּה בְּבֵית הַסֵּהָר, פְּמָה דְּאַתָּה אָמַר (תהלים קה יח) עֲנּוּ בַּכָּבֵל רְגְלוֹ בְּרוּזֵל בְּאָה נִפְשׁוֹ, עַד דְּלְבַתָּר קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֶפִיק לִיָּה לְחִירוֹ, וְשְׁלֻטִיָּה עַל כָּל אַרְעָא דְּמַצְרַיִם, וּבְגִין כֶּהָ פְּתִיב וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידּוֹ לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ, חֲסִידּוֹ כְּתִיב וְאַתְמַר, וְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אָגִין עַלֵּיהוּ דְּצַדִּיקָא בְּעַלְמָא דִּין וּבְעַלְמָא דְּאַתִּי דְּכְתִיב (תהלים ה יב) וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי כֶּהָ לְעוֹלָם יִרְנְנוּ וְתַסֵּף עַלֵּימוּ וַיַּעֲלִצוּ כֶּהָ אוֹהֲבֵי שְׁמֵךְ.

מתוק מדבש

לחירות, ולא עוד אלא ולבֵּתָר אָעִיל לִיָּה בְּבֵית הַסֵּהָר ואחר כך הכניסו לבית הסוהר פְּמָה דְּאַתָּה אָמַר עֲנּוּ בַּכָּבֵל רְגְלוֹ בְּרוּזֵל בְּאָה נִפְשׁוֹ פִּירוּשׁ עֲנּוּ את יוסף במה ששמו שלשלאות של ברזל על רגליו, עַד דְּלְבַתָּר קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֶפִיק לִיָּה לְחִירוֹ וְשְׁלֻטִיָּה עַל כָּל אַרְעָא דְּמַצְרַיִם עד שאחר כך הקב"ה הוציא לחירות והשליטו על כל ארץ מצרים, וּבְגִין כֶּהָ פְּתִיב ובשביל זה כתוב וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידּוֹ, לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ ואמרנו לעיל כי חֲסִידּוֹ פְּתִיב חסר וְאַתְמַר ולמדנו במדרש (צ"ר פ' פו ג) שזה רומז על יוסף הצדיק, וְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אָגִין עַלֵּיהוּ דְּצַדִּיקָא בְּעַלְמָא דִּין וּבְעַלְמָא דְּאַתִּי והקב"ה מגין על הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא דְּכְתִיב וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי כֶּהָ לְעוֹלָם יִרְנְנוּ, וְתַסֵּף עַלֵּימוּ ואתה תסך ותגן עליהם ותשמרם מכל רע וַיַּעֲלִצוּ כֶּהָ אוֹהֲבֵי שְׁמֵךְ. (מפרשים)

יוסף ומפרש כי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא נָטִיר לֹוֹן לְצַדִּיקָא הקב"ה שומר את הצדיקים, וּבְגִינְהוֹן נָטִיר לֹוֹן לְרְשִׁיעֵיא ואגב שמירתם הוא שומר גם את הרשעים, דְּהָא רְשִׁיעֵיא מִתְבָּרְכִין בְּגִינְהוֹן דְּצַדִּיקָא כי הרשעים מתברכים בזכות הצדיקים. פְּגוּנָא דָּא כְּתִיב כעין זה כתוב וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת בֵּית עֹבֵד אַדּוּם הַגָּתִי בְּעֵבֹר אַרְוֹן הָאֱלֹהִים הרי שנתברך בעבור הארון שהוא כדוגמת הצדיק. ואמר עוד כי צַדִּיקָא, אַחֲרָנִין מִתְבָּרְכִין בְּגִינְיֵיהוּ הצדיקים, אחרים מתברכים בשבילם, וְאִינוּן לָא יְכֻלִּי לְאַתְזָנָא בְּזִכּוֹתֵיהוּ וְהָא אֹקְמוּהָ והם בעצמם לא יכולים לקבל שפע מזון בזכותם, כמו שאמרו חז"ל (נמס' נרכות דף יז ע"ג) בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת, כל העולם כולו נוזנין בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת, וכן מצאנו ביוסף כי יוֹסֵף אֶתְבָּרֶךְ מְאֲרִיהָ בְּגִינְיָהּ יוֹסֵף, נתברך רבו בשבילו, וְאִיהוּ לָא יְכִיל לְאַשְׁתְּזָבָא בְּזִכּוֹתֵיהָ מִנְיָה וּלְנַפְקָא לְחִירוֹ והוא בעצמו לא היה יכול להנצל בזכותו ממנו ולצאת

וישב יום חמישי

היצר הרע שולט על המתגאה

וַיָּבֵא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ, בְּגִין לְאַשְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרֵייתָא וּלְמַעַבְד פְּקוּדֵי דְאוֹרֵייתָא, דְּאִיהוּ מְלֹאכְתּוֹ דְּבַר נָשׁ בְּהַאי עֲלָמָא, וְכִיּוֹן דְּעֵבִידְתָּא דְּבַר נָשׁ בְּהַאי עֲלָמָא הוּא עֵבִידְתָּא דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּעֵי לִיה לְבַר נָשׁ לְמַהוּי תְּקִיפָא פְּאָרִיָּא בְּכָל סְטְרוּי, בְּגִין דְּלֹא יִשְׁלוּט עֲלוּי סְטְרָא אַחְרָא, וְלֹא יִכִּיל לְמַפְתִּי לִיה. מַה פְּתִיב, וְאִין אִישׁ, לִית גְּבַר דִּיקוּם לְקַבְּלִיה דִּיִּצְר הָרַע, וְיִגַּח בֵּיה קְרָבָא פְּדָקָא יָאוּת, מְאִי אוֹרְחִיה דִּיִּצְר הָרַע, פִּיּוֹן דְּחָמֵי דְלִית בַּר נָשׁ קְאִים לְקַבְּלִיה וְלֹאֲגָחָא בֵּיה קְרָבָא, מִיָּד וְתַתְּפֹשְׁהוּ בְּבַגְדוֹ לְאִמְרו שְׂכָבָה עִמִּי, וְתַתְּפֹשְׁהוּ בְּבַגְדוֹ, בְּגִין דְּכַד שְׁלִיט יִצְר הָרַע עֲלֵיה דְּבַר נָשׁ אֲתַקִּין לִיה, וְקָשִׁיט לִיה לְבוּשׁוּי, מְסֻלְסֵל בְּשַׁעְרֵיה, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְתַתְּפֹשְׁהוּ בְּבַגְדוֹ לְאִמְרו שְׂכָבָה עִמִּי, אֲתַדְּבַק עִמִּי, מֵאֵן דְּאִיהוּ זְפָאָה אֲתַתְּקַף לְקַבְּלִיה וְאֲגַח בֵּיה קְרָבָא, מַה פְּתִיב וְיַעֲזֹב בְּגָדוֹ בִּידָה וְיִנְס וְיִצֵּא חוּצָה, יִשְׁבּוּק לִיה וְיַתְּתַקַּף לְקַבְּלִיה וְיַעֲרוֹק מְנִיָּה, בְּגִין לְאַשְׁתַּזְבָּא מְנִיָּה, וְלֹא יִשְׁלוּט עֲלוּי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, זְמִינִין אֵינּוֹן צְדִיקָא לְמַחְמֵי לִיִּצְר הָרַע פְּחַד טוֹרָא רַבְרָבָא, וְיַתְמָהוֹן וְיִימְרוֹן אִיף יִכִּילָנָא לְאַכְפִּיָּא לִיה לְטוֹרָא רַבְרָבָא הָדִין עֲלָאָה, וְזְמִינִין רְשִׁיעֵיָּא לְמַחְמֵי לִיה לִיִּצְר הָרַע דְּקִיק פְּחוּטָא

מתוק מדבש

כנגדו לערוך עמו מלחמה, מִיָּד וְתַתְּפֹשְׁהוּ בְּבַגְדוֹ לְאִמְרו שְׂכָבָה עִמִּי מַה שְׂכָתוּב וְתַתְּפֹשְׁהוּ בְּבַגְדוֹ בֵּא לְרַמּוּ בְּגִין דְּכַד שְׁלִיט יִצְר הָרַע עֲלֵיה דְּבַר נָשׁ לְפִי שְׂכָאֵר הַיִּצְר הָרַע שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, אֲתַקִּין לִיה וְקָשִׁיט לִיה לְבוּשׁוּי מְסֻלְסֵל בְּשַׁעְרֵיה מִפְתָּהוּ שִׁיתַקֵּן עֲצָמוּ וּיקָשֵׁט אֶת לְבוּשׁוֹ וְיִסְלַסֵּל בְּשַׁעְרוֹ, שְׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה חָשׁוּב וּמְכֻבָּד בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְתַתְּפֹשְׁהוּ בְּבַגְדוֹ לְאִמְרו שְׂכָבָה עִמִּי רְצוֹנוֹ לֹמַר אֲתַדְּבַק עִמִּי תִתְדַבֵּק עִמִּי, רְצָה לֹמַר מִתְחִיל בְּקִלוֹת שִׁיתְנַאָה בְּגוּפוֹ וּבְמַלְבוּשׁוֹ שׁוֹזֵה תְחִילַת הַזְמַנְתּוֹ לְעֵבִירָה, כִּי עַל יְדֵי זֶה לְבוֹ גַּם בּוֹ וּמוֹזָה יִכּוֹל לְבַא אֶל עֵבִירוֹת הַחֲמוּרוֹת רַח"ל, מֵאֵן דְּאִיהוּ זְפָאָה אֲתַתְּקַף לְקַבְּלִיה וְאֲגַח בֵּיה קְרָבָא אַבְל מִי שְׁהוּא צְדִיק מִתְגַּבֵּר כְּנַגְדוֹ וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ מִלְחָמָה, מַה פְּתִיב וְיַעֲזֹב בְּגָדוֹ בִּידָה וְיִנְס וְיִצֵּא חוּצָה פִּירוּשׁוֹ יִשְׁבּוּק לִיה דְּהֵינּוּ שִׁיפְשׁוּט בְּגָדוֹ הַנָּאִים וְיַעֲזֹב מְסֻלְסֵל בְּשַׁעְרוֹ, וְיַתְּתַקַּף לְקַבְּלִיה וְיַעֲרוֹק מְנִיָּה וְיַתְּגַבֵּר כְּנַגְדוֹ וְיִבְרַח מִמֶּנּוּ, כִּי כְּשֵׁרוּאָה הַיִּצְר הָרַע שְׁהָאָדָם הַתְּגַבֵּר עֲלֵיו בְּדַבְרֵי אַחַד מִשְׁתַּדֵּל לְהַכְשִׁילוֹ בְּדַבְרֵי אַחַר, לְכֵן צְרִיךְ לְבְרוּחַ מִמֶּנּוּ בְּגִין לְאַשְׁתַּזְבָּא מְנִיָּה וְלֹא יִשְׁלוּט עֲלוּי כְּדִי לְהַנְצִל מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי וְלֹא יִשְׁלוּט עֲלֵיו כֻּלָּל, כְּעִין שְׁעֵשֶׂה יוֹסֵף הַצְדִּיק. (כ"פ וּלֹא"ג וּמְפֻרְשִׁים)

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, זְמִינִין אֵינּוֹן צְדִיקָא לְמַחְמֵי לִיִּצְר הָרַע פְּחַד טוֹרָא רַבְרָבָא עֲתִידִים הַצְדִּיקִים לְרֵאוֹת אֶת הַיִּצְר הָרַע כְּהַר גְּבוּהָ, הַטַּעַם הוּא כִּי כָל הַגְּדוֹל מִחֲבִירוֹ יִצְרוֹ גְדוֹל הַיִּמְנּוֹ, וְכִשְׁנִשְׁמַתּוֹ גְבוּהָ לְעוֹמֵת זֶה גַּם יִצְרוֹ גְדוֹל, לְכֵן לְעֵתִיד לְבַא כְּאִשֶׁר יַעֲבִיר הַקַּב"ה אֶת רוּחַ הַטּוֹמָאָה מִן הָאָרֶץ, אִז וְיַתְמָהוֹן וְיִימְרוֹן אִיף יִכִּילָנָא לְאַכְפִּיָּא לִיה לְטוֹרָא רַבְרָבָא הָדִין עֲלָאָה יִתְמָהוּ הַצְדִּיקִים וְיִאֲמְרוּ אִיךְ יִכּוֹלְנוּ לְהַכְנִיעַ וּלְכַבּוֹשׁ לְהַר גְּבוּהָ זֶה, וְזְמִינִין רְשִׁיעֵיָּא לְמַחְמֵי לִיה לִיִּצְר הָרַע דְּקִיק פְּחוּטָא דְשַׁעְרָא וְעֲתִידִים הַרְשָׁעִים לְרֵאוֹת אֶת הַיִּצְר הָרַע דֵּק כְּחוֹט הַשַּׁעְרָה,

"מאמר היצר הרע שולט על המתגאה" ומבואר בו כי צריך האדם להשתדל בתורה ולקיים מצוות בעולם הזה, ועל ידי כן ישיג חייו ונבורה כנגד הסטרא אחרא. ומבאר כי דרכו של היצר הרע היא לפתות את האדם לסלסל בעצמו ולנהוג בנאות, ועל ידי שנשמע לו הוא מביא את האדם לחטא, ומסיק שעל כן צריך האדם ללחום בו ולברוח מפתויו. ומבאר עוד כי לעתיד יראו הצדיקים וגם הרשעים את גודל יצרם שהיה כפי ערך נשמתם והשגתם, כי הגדול מחברו יצרו גדול ממנו, ואז ישחוט ויבטל הקב"ה את היצר הרע לעיניהם.

(מקור המאמר בוהר פרשת וישב דף קצ ע"ב, בבאוריניו כרך ד עמ' קכד-קכו)

ואמר כי מה שכתוב וַיָּבֵא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ בֵּא לְרַמּוּ כְּשָׂאָדָם בֵּא לְבֵית הַמְדַרְשׁ שְׁהוּא בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם, בְּגִין לְאַשְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרֵייתָא וּלְמַעַבְד פְּקוּדֵי דְאוֹרֵייתָא כְּדִי לְעִסּוֹק בְּתוֹרָה וּלְעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, דְּאִיהוּ מְלֹאכְתּוֹ דְּבַר נָשׁ בְּהַאי עֲלָמָא שׁוֹזֵה הוּא מִלְּאֲכַתּוֹ שֶׁל אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְכִיּוֹן דְּעֵבִידְתָּא דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכִיּוֹן שְׂמֵלְאֲכַתּוֹ שֶׁל אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה הוּא מִלְּאֲכַתּוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, בְּעֵי לִיה לְבַר נָשׁ לְמַהוּי תְּקִיפָא פְּאָרִיָּא בְּכָל סְטְרוּי (ה"ג הַמְנ"ק) לְכֵן צְרִיךְ הָאָדָם לְהִיּוֹת גְּבוּר כְּאִרִי בְּכָל עֵינֵינוּ, בְּגִין דְּלֹא יִשְׁלוּט עֲלוּי סְטְרָא אַחְרָא וְלֹא יִכִּיל לְמַפְתִּי לִיה כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁלוּט עֲלֵיו הַסְטְרָא אַחְרָא וְלֹא יוֹכֵל לְפַתּוֹתוֹ.

ואמר אבל מה פְּתִיב אַחֲרָיו וְאִין אִישׁ פִּירוּשׁ לִית גְּבַר דִּיקוּם לְקַבְּלִיה דִּיִּצְר הָרַע וְיִגַּח בֵּיה קְרָבָא פְּדָקָא יָאוּת אִין אִישׁ שִׁיקוּם כְּנַגְדוֹ הַיִּצְר הָרַע וְיַעֲרוֹן עִמּוֹ מִלְחָמָה כְּרָאוּי לְעֲשׂוֹת לְבַעַל תְּשׁוּבָה, דְּהֵינּוּ עוֹזִיבַת הַחֲטָא לְגַמְרֵי, מְאִי אוֹרְחִיה דִּיִּצְר הָרַע מַה דְּרַכּוֹ שֶׁל הַיִּצְר הָרַע, פִּיּוֹן דְּחָמֵי דְלִית בַּר נָשׁ קְאִים לְקַבְּלִיה וְלֹאֲגָחָא בֵּיה קְרָבָא כִּיּוֹן שְׁרוּאָה שְׂאִין אִישׁ עוֹמֵד

דְּשַׁעְרָא, וַיִּתְמָהוּן וַיִּמְרוּן הֵיךְ לָא יְכִילְנָא לְאַכְפִּיא לְחוּטָא דְשַׁעְרָא פְּדָא דְקִיק, אֲלִין יְבֻפּוֹן וְאֲלִין יְבֻפּוֹן, וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְבַעַר לִיה מַעְלָמָא, וַיְפּוֹס לִיה לְעֵינֵיהוּ, וְלָא יִשְׁלוּט עוֹד בְּעַלְמָא, וַיַּחְמוּן צַדִּיקָא וַיַּחְדוּן, פְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים קמ יד) אַף צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָיִם אֶת פְּנֵיךָ.

מתוק מדבש

וישחוט אותו לעיניהם, וְלָא יִשְׁלוּט עוֹד בְּעַלְמָא ולא ישלוט עוד בעולם, וַיַּחְמוּן צַדִּיקָא וַיַּחְדוּן ויראו הצדיקים את היצר הרע שחוט וישמחו פְּמָה דְאַתְּ אָמַר אַף צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ על שזכו להתגבר על היצר הרע, יִשְׁבוּ יִשְׂרָיִם אֶת פְּנֵיךָ והישרים ישבו לפניך להללך. (רמ"ק והרמ"ו ומפרשים)

הטעם כי היצר הרע שלהם הוא קטן כפי ערך קטנות נשמתם, והצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, וַיִּתְמָהוּן וַיִּמְרוּן הֵיךְ לָא יְכִילְנָא לְאַכְפִּיא לְחוּטָא דְשַׁעְרָא פְּדָא דְקִיק והרשעים יתמהו ויאמרו איך לא יכולנו לכבוש לחוט השערה דק כזה, אֲלִין יְבֻפּוֹן וְאֲלִין יְבֻפּוֹן אלו יבכו ואלו יבכו (מסנצה הנזכרת לעיל, עי' נמס' סוכה דף נג ע"ב), וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְבַעַר לִיה מַעְלָמָא והקב"ה יבער את היצר הרע מן העולם, וַיְפּוֹס לִיה לְעֵינֵיהוּ

וישב יום ששי

הזמנה והכנה לשבת

וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת מַאי וְקִרְאתָ, דִּיזְמִין לִיהּ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ויקרא כג ב) מְקִרְאֵי קִדְשׁ, כְּלוּמַר זְמִינִין, כְּמָה דְמִזְמִין אוֹשְׁפִיזָא לְבִיתֵיהּ, וְעַל דָּא וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת עֲנַג, דִּיזְמִין לִיהּ כְּמָה דְמִזְמִין אוֹשְׁפִיזָא, כְּפִתּוּרָא מְתַקְנָא כְּבִיתָא מְתַקְנָא כְּדָקָא יָאוּת, כְּמִיכְלָא וּבְמִשְׁתַּיָּא כְּדָקָא יָאוּת, יִתִּיר עַל שְׂאָר יוֹמִין.

וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת מִפְּעוּד יוֹם, לְקִדּוּשׁ יְהוּ"ה מְכוּפָד, דָּא יוֹם כְּפוּרִים, תְּרֵי דְאֵינּוֹן חַד, וְכַפְדָּתוֹ מְעֻשׂוֹת דְרַכֵּיף כְּמָה דְאוּקִימָנָא.

מִמְצוּא חִפְצֵךְ וְדַבְרֵךְ דְּבַר, וְהָא אֲתַמַּר בְּגִין דְּהֵיא מְלָה סְלֵקָא וְאַתְעַר מְלָה דְחוּל לְעֵילָא, מֵאַן דְּמִזְמִין אוֹשְׁפִיזָא בֵּיהּ פְּעֵי לְאַשְׁתְּדֵלָא וְלֹא בְּאַחֲרָא.

מתוק מדבש

ימי החול.

ועוד מה שכתוב וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת מַאי וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת היינו מְפֻעוּד יוֹם פִּירוּשׁ שְׁיוּסִיף מחול על הקודש, וגם יכין מבעוד יום צרכי השבת, לְקִדּוּשׁ יְהוּ"ה מְכוּפָד יוֹם שְׁקִדְשׁוֹ הַמְקוּם והוא יום מְכוּבָד, דָּא יוֹם (מלך כפורים ל"ג ה"מ"ק והמק"מ) זהו יום השבת שצריך לכבדו יותר מליל שבת לפי שכבוד היום עדיף מכבוד הלילה, תְּרֵי דְאֵינּוֹן חַד לִיל שַׁבָּת וְיוֹם שַׁבָּת הֵם בִּי כַחֲנוּת כְּנַגַד זו"ן אַבֵּל הֵם רַק יוֹם אַחַד, כִּי אֵין לִילָה בְּלֹא יוֹם וְלֹא יוֹם בְּלֹא לִילָה, וְכֵן זו"ן שְׁהֵם כַּחֲנוּת לִיל וְיוֹם שְׁנֵיהֶם הֵם צִחוּד אַחַד, לְכֵן כְּתוּב אַחַר כֵּן וְכַפְדָּתוֹ מְעֻשׂוֹת דְרַכֵּיף בְּלִשׁוֹן יַחִיד כְּמָה דְאוּקִימָנָא כְּמוֹ שְׁהַעֲמַדְנוּ וּפִירְשֵׁנוּ לְפִי שְׁנֵיהֶם הֵם כַּחֲנוּת אַחַת.

ומה שכתוב מִמְצוּא חִפְצֵךְ וְדַבְרֵךְ דְּבַר, וְהָא אֲתַמַּר הֵרִי לְמַדְנוּ שְׁאִסוּר לְדַבְרֵי בִשְׁבַת דְּבִרֵי חוּל, בְּגִין דְּהֵיא מְלָה סְלֵקָא וְאַתְעַר מְלָה דְחוּל לְעֵילָא לְפִי שְׁדַבְרוּ שֶׁל חוּל בִּשְׁבַת עוֹלָה וּמַעוּרָר דְּבִרֵי חוּל לְמַעְלָה וְנַעֲשֶׂה עַל יְדֵי זֶה פֶּגַם בְּקִדּוּשׁ הַשַּׁבָּת, כִּי כֵךְ צָרִיךְ לְהִיּוֹת גַּם אֲצֵל בְּנֵי אָדָם מֵאַן דְּמִזְמִין אוֹשְׁפִיזָא בֵּיהּ פְּעֵי לְאַשְׁתְּדֵלָא וְלֹא בְּאַחֲרָא מִי שְׁמִזְמִין אֹרַח לְבִיתוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁתַּדֵּל רַק בּוֹ וְלֹא בְּדַבְרֵי אַחַר.

"מאמר הזמנה והכנה לשבת" ומבואר בו כי צריך האדם להזמין את השבת כשם שמזמין ומכין את עצמו אל האורח, ויעשה זאת על ידי שיערוך מבעוד יום שולחן מסודר במאכל ומשתה כראוי, יותר מהנהגתו שבכל יום. וכן צריך להוסיף מחול על הקדש. ומבאר עוד כי כבוד יום השבת גדול ומעולה יותר מליל שבת, והגם ששניהם הם בחינה אחת. ומוסיף ומבאר כי צריך להזהר מדבור חול בשבת, כדי שלא יפגום למעלה בקדושת השבת, והוא כדמיון האורח שצריך להתפנות ולכבד רק אותו ולא לעסוק או בענין אחר. (מקור המאמר בזהר פרשת בשלח דף מז ע"א-ב, בבאוריניו כרך ה עמ' תקטז-תקיז)

ומה שכתוב וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת שׁוּאֵל מַאי וְקִרְאתָ מַה פִּירוּשׁוֹ, וְאִמַר דִּיזְמִין לִיהּ שְׁיוּסִיף וּיְכִין אוֹתוֹ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר כְּמוֹ שְׁכְתוּב אֲצֵל הַמוֹעֲדִים, כְּלוּמַר זְמִינִין שְׁיוּסִיף וּיְקִרָא אֵת הַמוֹעֲדִים כְּמָה דְמִזְמִין אוֹשְׁפִיזָא לְבִיתֵיהּ כְּמוֹ שְׁמִזְמִין אֹרַח לְבִיתוֹ אֵל הַסְּעוּדָה וְאֵל הַעוֹנֵג, וְעַל דָּא וְעַל כֵּן גַּם מַה שְׁכְתוּב וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת עֲנַג גַּם כֵּן פִּירוּשׁוֹ דִּיזְמִין לִיהּ כְּמָה דְמִזְמִין אוֹשְׁפִיזָא שְׁיוּסִיף אֵת הַשַּׁבָּת כְּמוֹ שְׁמִזְמִינִים אֹרַח, וּמִפְרֵשׁ אֵיךְ מִזְמִינִים, וְאִמַר כְּפִתּוּרָא מְתַקְנָא כְּבִיתָא מְתַקְנָא כְּדָקָא יָאוּת בְּשִׁלְחוֹן עֶרוּךְ וּבְבִית מְסוּדָר כְּרֹאֵי לְהִיּוֹת, כְּמִיכְלָא וּבְמִשְׁתַּיָּא כְּדָקָא יָאוּת יִתִּיר עַל שְׂאָר יוֹמִין בְּמִאֲכָלִים מִתּוֹקִים וּבְמִשְׁקָאוֹת טוֹבִים כֹּל אַחַד לְפִי כַחוֹ כְּרֹאֵי לְהִיּוֹת יוֹתֵר מִבְּכָל שְׂאָר

מקץ יום ראשון

שומר הברית נקרא צדיק

וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וְגו', רַבִּי אֲבָא פִתַּח וְאָמַר, (תהלים קמו יא) רוֹצֵה יְהו"ה אֶת יְרָאִיו אֶת הַמִּיחָלִים לְחֶסֶדוֹ, כַּמָּה קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתָרְעִי בְּהוּ בְּצַדִּיקָא, בְּגִין דְּצַדִּיקָא אֵינוֹן עֲבָדִין שְׁלָמָא לְעִילָא וְעֲבָדִי שְׁלָמָא לְתַתָּא, וְאֶעְלִין כְּלָהּ בְּכַעְלָהּ, וּבְגִין כֶּךָ קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתָרְעִי בְּהוּ בְּאֵנוֹן דְּדַחֲלִין לֵיהּ וְעֲבָדִין רַעוּתִיהּ.

לְמִיחָלִים לְחֶסֶדוֹ, מֵאֵן אֵינוֹן מִיחָלִים לְחֶסֶדוֹ, הוּי אֵימָא אֵינוֹן דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוּרִייתָא בְּלִילָא, וְאִשְׁתַּתְּפוּ בְּהַדִּי שְׂכִינְתָא, וְכַד אֲתִי צַפְרָא אֵינוֹן מְחַפְּאֵן לְחֶסֶדוֹ, וְהָא אוֹקְמוּהּ, בְּזִמְנָא דְּבַר נֶשׁ אִשְׁתַּדְּלִי בְּאוּרִייתָא בְּלִילָא חוּטָא דְּחֶסֶד אֲתַמְשִׁיף עָלֶיהָ בִּימְמָא, פְּדַכְתִּיב (שם מב ט) יוֹמָם יִצְוֶה יְהו"ה חֶסֶדוֹ וּבְלִילָהּ שִׁירָה עֲמִי, מָאי טַעְמָא יוֹמָם יִצְוֶה יְהו"ה חֶסֶדוֹ, מְשׁוּם דְּבְלִילָהּ שִׁירָה עֲמִי, וּבְגִין כֶּךָ רוֹצֵה יְהו"ה אֶת יְרָאִיו כְּתִיב, וְלֹא בִירָאִיו, כְּמֵאֵן דְּרַעֲוִי בְּרַעוּתִיהּ לְאַחְרָא, וְאֲתָרְעִי לֵיהּ לְאַתְפִּיסָא בְּהַדִּיהּ, וּבְגִין כֶּךָ רוֹצֵה יְהו"ה אֶת יְרָאִיו וְלֹא בִירָאִיו.

כְּגוֹנוֹנָא דָּא יוֹסֵף הָוֶה עֲצִיב בְּעֲצִיבוֹ דְּרוּחָא בְּעֲצִיבוֹ דְּלִבָּא, דְּהָוֶה אָסִיר תַּמָּן, כִּיּוֹן דְּשַׁדְּר פְּרָעָה בְּגִינְהָ, מַה כְּתִיב וַיְרִיצֵהוּ אֲתַפִּיסוֹ לֵיהּ, וְאַהֲדָרוּ לֵיהּ מְלִין דְּחַדְרוּהּ, מְלִין לְמַחְדֵּי לִבָּא, בְּגִין דְּהָוֶה עֲצִיב מִן בִּירָא, תָּא חֲזִי בְּקַדְמִיתָא נֶפֶל בְּבִירָא, בְּבִירָא אִסְתַּלַּק לְבַתָּר.

מתוק מדבש

ומיחלים לחסדו, וְהָא אוֹקְמוּהּ וכבר פירשו חז"ל במס' עבודה זרה דף ג ע"ב, בְּזִמְנָא דְּבַר נֶשׁ אִשְׁתַּדְּלִי בְּאוּרִייתָא בְּלִילָא חוּטָא דְּחֶסֶד אֲתַמְשִׁיף עָלֶיהָ בִּימְמָא בזמן שאדם עוסק בתורה בלילה אז חוט של חסד נמשך עליו ביום, פְּדַכְתִּיב יוֹמָם יִצְוֶה יְהו"ה חֶסֶדוֹ וּבְלִילָהּ שִׁירָה עֲמִי ומפרש מאי טַעְמָא יוֹמָם יִצְוֶה יְהו"ה חֶסֶדוֹ למה ביום יצוה ה' את חסדו, מְשׁוּם דְּבְלִילָהּ שִׁירָה עֲמִי לפי שבלילה עסק בשירות ותשבחות של התורה, וּבְגִין כֶּךָ בשביל שהם מיחלים לחסדו, לכן רוֹצֵה יְהו"ה אֶת יְרָאִיו כְּתִיב, וְלֹא כְּתוּב בִּירָאִיו כמו רוצה ה' בעמו, שמשמעו שרוצה בהם סתם, אלא רוצה הוא לשון רצוי ופיוס, כלומר כְּמֵאֵן דְּרַעֲוִי בְּרַעוּתִיהּ לְאַחְרָא כמי שרוצה ברצונו להתחבר באיש אחר, וְאֲתָרְעִי לֵיהּ לְאַתְפִּיסָא בְּהַדִּיהּ ומרוצה בו להתפייס עמו, וּבְגִין כֶּךָ ובשביל זה כתוב רוֹצֵה יְהו"ה אֶת יְרָאִיו שפירושו שרוצה לרצות ולפייס את יראיו בחסדו, וְלֹא בִירָאִיו כי לא שייך לומר שמפייס ביראיו.

כְּגוֹנוֹנָא דָּא יוֹסֵף הָוֶה עֲצִיב בְּעֲצִיבוֹ דְּרוּחָא בְּעֲצִיבוֹ דְּלִבָּא דְּהָוֶה אָסִיר תַּמָּן כַּעֲיֵן זֶה יוֹסֵף הִיָּה בְּעַצְבוֹן, בְּעַצְב רוח ובעצב הלב על שהיה אסור בבית האסורים, כִּיּוֹן דְּשַׁדְּר פְּרָעָה בְּגִינְהָ כִּיּוֹן ששלח פרעה אחריו מַה כְּתִיב וַיְרִיצֵהוּ הוּא לשון רצוי ופיוס, דהיינו אֲתַפִּיסוֹ לֵיהּ שפייסו אותו על שנאסר בבית הסוהר כמה שנים בלא שום חטא, וְאַהֲדָרוּ לֵיהּ מְלִין דְּחַדְרוּהּ מְלִין לְמַחְדֵּי לִבָּא והשיבו לו דברים של שמחה דברים המשמחים את הלב, בְּגִין דְּהָוֶה עֲצִיב מִן בִּירָא לפי שהיה בעצבות מן ישיבתו בבור, ורצה לומר שהקב"ה שלח מלאכי השרת לרצותו ולפייסו מהעצבון שהיה לו בבור. תָּא חֲזִי בְּקַדְמִיתָא נֶפֶל בְּבִירָא בא וראה בתחילה נפל בבור כמו שכתוב וישליכו אותו הבורה,

"מאמר שומר הברית נקרא צדיק" ומבואר בו כי הקב"ה רוצה וחפץ בצדיקים היראים ממנו ועושים את רצונו. ומבאר כי העוסקים בתורה בלילה וכן העוסקים אז בשירות ותשבחות, הנה הם רצויים למעלה, וחוט של חסד נמשך עליהם ביום. ומבאר עוד כי יוסף היה בבית האסורים שרוי בעצבות, והקב"ה שלח את מלאכי השרת לרצותו ולפייסו. ונקרא יוסף צדיק רק לפי שעמד בנסיון הברית, ולכן שרתה עמו השכינה גם בבית האסורים, ובעלותו משם עלתה השכינה עמו, והיא אשר קראה להעלותו.

(מקור המאמר בזהר פרשת מקץ דף קצד ע"ב, בבאוריניו כרך ד עמ' קסו-קע)

וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וְגו' כדי לפרש פסוק זה רַבִּי אֲבָא פִתַּח וְאָמַר הקדים לפרש מה שכתוב רוֹצֵה יְהו"ה אֶת יְרָאִיו אֶת הַמִּיחָלִים לְחֶסֶדוֹ, ואמר כַּמָּה קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתָרְעִי בְּהוּ בְּצַדִּיקָא כמה רוצה וחפץ ה' בצדיקים, בְּגִין דְּצַדִּיקָא אֵינוֹן עֲבָדִין שְׁלָמָא לְעִילָא וְעֲבָדִי שְׁלָמָא לְתַתָּא לפי שהצדיקים עושים שלום למעלה ועושים שלום למטה, רַחֵם לומר שמתקנים את היסוד דז"א למעלה ואת היסוד דמלכות למטה, כי כל צחינת יסוד נקרא שלום, וזוה וְאֶעְלִין בְּפָּהּ בְּבַעֲזָהּ מְצִיחִים וּמִיחָדִים אֶת הַכֹּלָה שְׂהִיא הַשְּׂכִינָה צְנַעְלָה שְׂהוּא ז"א, וּבְגִין כֶּךָ קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתָרְעִי בְּהוּ בְּאֵנוֹן דְּדַחֲלִין לֵיהּ וְעֲבָדִין רַעוּתִיהּ ולפיכך הקב"ה רוצה באלו שיראים ממנו שמתוך היראה הם באים לעשות רצונו.

ומה שכתוב לְמִיחָלִים לְחֶסֶדוֹ מפרש מֵאֵן אֵינוֹן מִיחָלִים לְחֶסֶדוֹ מי הם המיחלים לחסדו, ואמר הוּי אֵימָא אֵינוֹן דְּמִשְׁתַּתְּפוּ בְּהַדִּי שְׂכִינְתָא הוּי אומר אלו העוסקים בתורה בלילה ומשתתפים עם השכינה, וְכַד אֲתִי צַפְרָא אֵינוֹן מְחַפְּאֵן לְחֶסֶדוֹ וכשמגיע הבקר הם מחכים

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, עַד לֹא אִירַע לְיוֹסֵף הֵהוּא עוֹבְדָא, לֹא אֶקְרִי צְדִיק, פִּינּוֹן דְּנָטֵר הֵהוּא בְּרִית קְיִימָא אֶקְרִי צְדִיק, וְהֵהוּא דְרָגָא דְבְּרִית קְדִישָׁא אֲתַעֲטֵר בְּהַדְיָה, וּמֵאֵן דְּהוּה בְּבוֹר בְּקַדְמֵיתָא, אֶסְתַּלַּק בְּהַדְיָה, וּכְתִיב וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבוֹר, אֶסְתַּלַּק מִן דָּא, וְאֲתַעֲטֵר בְּבָאֵר מִים חַיִּים.

וַיִּשְׁלַח פְּרַעְזָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, לְקָרָא לְיוֹסֵף מִבְּעֵי לֵיהּ, אֶלָּא וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף דָּא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכְתִיב (שם קה יט) עַד עַת בֹּא דְכָרוּ אֲמַרְת יְהו"ה צְרַפְתָּהוּ, עַד עַת בֹּא דְכָרוּ, הֲדָא הוּא דְכְתִיב וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, כְּתִיב הֲכָא וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, וּכְתִיב הֲתָם (ויקרא א א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה.

מתוק מדבש

שְׁיוֹסֵף שְׁהוּא צְחִינַת הַיִּסוּד הִיּה סְמוּס וּסְגוּר וְצוּר הַקְּלִיפּוֹת לְכַן גַּם יִסוּד הַעֲלִיּוֹן הִיּה סְמוּס, וְעַמָּה שְׁיוֹסֵף יֵלֵא מֵהַצּוּר נִפְתַּח מִקּוּר מִימֵי הַשַּׁפַּע שֶׁל הַיִּסוּד לְהַשְׁפִּיעַ לְמַלְכוּת, וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשִׂית צָרָה מִיַּס חַיִּים.

וַיִּשְׁלַח פְּרַעְזָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וְשׁוֹאֵל לְקָרָא לְיוֹסֵף מִבְּעֵי לֵיהּ כֵּךְ הִיּה צְרִיךְ לְהִיּוֹת לְפִי סֹדֵר הַלְשׁוֹן כְּמוֹ וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקָרָא לְדַתָּן וְאַבִּירָם, כִּי לֹא הוּא בַעֲצָמוֹ קְרָאוּ, אֶלָּא מֵה שְׁכַתוּב וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף הֵינְנוּ דָּא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא זֶהוּ הַקְּב"ה שֶׁהוּא הַשְּׂכִינָה שְׁקָרָאוּ לְצִאֲת לְחִירוֹת, דְּכְתִיב בְּיוֹסֵף, עֲנוּ בְּכַבֵּל רִגְלוֹ וְגו' עַד עַת בֹּא דְכָרוּ, אֲמַרְת יְהו"ה צְרַפְתָּהוּ פִּירוּשׁוֹ עַד עַת בֹּא דְכָרוּ פִּירוּשׁ דְּכָרוּ שֶׁל הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיא נִקְרָאת דְּבַר, כִּי אֲמַרְת ה' צְרַפְתָּהוּ, פִּירוּשׁ צְרַפּוּ וּבַחֲנוּ בְּאֶשֶׁת אֲדוֹנֵי וְעַמֵּד בְּנִסְיוֹן, לְכַן זֹכָה כִּי שֶׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירֵהוּ וְגו', הֲדָא הוּא דְכְתִיב וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, כְּתִיב הֲכָא וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, וּכְתִיב הֲתָם וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה כְּמוֹ שֶׁשֵּׁם פִּירְשָׁנוּ שׁוֹיִקְרָא הֵינְנוּ הַשְּׂכִינָה, הַכִּי נִמְי מֵה שְׁכַתוּב כֹּאֵן וַיִּקְרָא הֵינְנוּ הַשְּׂכִינָה.

וּמִשֵּׁם נִמְכַר לְמַצְרַיִם, בְּבִינְרָא אֶסְתַּלַּק לְבַתֵּר וְאַחַר כֵּךְ מֵהַבוֹר עָלָה לְגַדּוּלָה כְּמוֹ שְׁכַתוּב וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבוֹר, וְרוֹאִים בְּזֶה הַשְּׂגַחַת הַקְּב"ה כִּי בְּדַבָּר שֶׁהוּא מוּחָץ בּוֹ מִרְפָּא. (רמ"ק ור"א ג ומהרמ"ו)

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, עַד לֹא אִירַע לְיוֹסֵף הֵהוּא עוֹבְדָא לֹא אֶקְרִי צְדִיק עַד שֶׁלֹּא אִירַע לְיוֹסֵף מַעֲשֵׂה הַנְּסִיּוֹן שֶׁל אֶשֶׁת אֲדוֹנֵי לֹא הִיּה נִקְרָא צְדִיק, פִּינּוֹן דְּנָטֵר הֵהוּא בְּרִית קְיִימָא אֶקְרִי צְדִיק כִּיּוֹן שְׁשִׁמַר לְאוֹת בְּרִית קוֹדֵשׁ שֶׁלֹּא נִכְשַׁל בְּעִרְוֹת נִקְרָא צְדִיק, וְהֵהוּא דְרָגָא דְבְּרִית קְדִישָׁא אֲתַעֲטֵר בְּהַדְיָה וְאוֹתָהּ הַמְּדֻרְגָה שֶׁל בְּרִית קוֹדֵשׁ שֶׁהוּא הַיִּסוּד דו"א נִתְעַטֵּר עִמּוֹ, רִצָּה לֹמַר שְׁיוֹסֵף נַעֲשֵׂה מִרְכַּבָּה לְיִסוּד וְנִתְעַטֵּר הַיִּסוּד לְמַעֲלָה בְּמַעֲשָׂיו, וְגַם נִתְעַטֵּר יוֹסֵף בְּהֵאֲרַת הַיִּסוּד עַל רֵאשׁוֹ, וּמֵאֵן דְּהָוָה בְּבוֹר בְּקַדְמֵיתָא וְהַשְּׂכִינָה שֶׁהִיּוֹתָה עִם יוֹסֵף בְּבוֹר, דֵּהֵינְנוּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים בְּתַחֲלִילָה, כְּמוֹ שְׁכַתוּב וַיְהִי ה' עִם יוֹסֵף, אֶסְתַּלַּק בְּהַדְיָה נִתְעַלְתָּה עִמּוֹ, וְרִצָּה לֹמַר שֶׁהַשְּׂכִינָה אֶת יוֹסֵף מִן הַבוֹר וְנִתְעַלְתָּה עִמּוֹ, וּכְתִיב וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבוֹר פִּירוּשׁוֹ לְשׁוֹן רִיצָּה כְּפִשׁוּטוֹ, וְהֵינְנוּ אֶסְתַּלַּק מִן דָּא נִתְעַלָּה מִזֶּה הַבוֹר שֶׁל הַקְּלִיפּוֹת וְאֲתַעֲטֵר בְּבָאֵר מִים חַיִּים וְנִתְעַטֵּר בְּהַשְּׂכִינָה הַנִּקְרָאת בְּאֵר מִים חַיִּים, וְרַנָּה לֹמַר צְחִילָה הִיּוֹתָה הַמְּלֻכּוֹת כְּצוּר יֵצֵשׁ צְלֵי מִיַּס, לְפִי

מקץ יום שני

העוסק בתורה ובמצות מיוחד וממשיך שפע

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ט ט) רָאָה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגו', תָּא חֲזִי הָאִי קָרָא בְּרִזָּא עֲלָאָה אֵיהּ וְאוּקְמוּהּ, רָאָה חַיִּים, אֲלִין חֲזִין דְּעֲלָמָא דְאֲתִי, דְּזַפְאָה הוּא בַר נָשׁ דְּזָכִי בֵּיהּ בְּדָקָא יָאוּת, עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ, דָּא פְּנִסַת יִשְׂרָאֵל, בְּגִין דְּבָהּ פְּתִיב אֲהַבָּהּ, דְּכִתִּיב, (ירמיה לא א) וְאֲהַבְתָּ עוֹלָם אֲהַבְתִּיהּ, אֵימְתִי בְּשַׁעְתָּא דְּסִטְרָא דִּימִינָא אֲחִיד בָּהּ, דְּכִתִּיב (שם) עַל בֶּן מִשְׁכַּתִּיהּ חֶסֶד.

כָּל יְמֵי חַיֵּי הַבְּלָדָה, בְּגִין דְּאֵיהִי אֲתַקְשְׁרַת בְּחַיִּים, וְאֵיהִי עוֹלָם דְּחִיִּין שְׂרִיִין בֵּיהּ, דְּהָא עֲלָמָא דָּא לָא שְׂרִיִין בֵּיהּ חַיִּים, בְּגִין דְּאֵינּוּן תַּחַת הַשְּׁמַשׁ, וְלָא מְטָאן הָכָא אֵינּוּן נְהוּרִין דְּהָהוּא שְׁמַשָּׁא, וְאֲסַתְלָקוּ מִעֲלָמָא מִיּוּמָא דְּאֲתַחְרִיב בִּי מִקְדָּשָׁא. דְּכִתִּיב (ישעיה יג י) חֲשַׁף הַשְּׁמַשׁ בְּצִאתוֹ וְגו', מֵאִי חֲשַׁף הַשְּׁמַשׁ, דְּסִלִּיק נְהוּרִיָּה וְלָא נְהִיר, כְּמָה דְּאֲתָ אָמַר (שם נא א) הַצְּדִיק אָבָד וְגו'.

מתוק מדבש

המלכות הנקראת עולם, כן אהבתיך, ואמר אימתי מתי אוהב הקב"ה את ישראל, בְּשַׁעְתָּא דְּסִטְרָא דִּימִינָא אֲחִיד בָּהּ זַשְׁעָה שְׁדַּד הַיַּמִּין שְׁהוּא הַחֶסֶד דְּז"א אֲחוּס זַהמִּלְכוּת צְסוּד הַחִצּוּק צְסוּד וַיִּמְנו תַּחֲצִנִּי שְׁאֵז הוּא שַׁעַת הַיְחוּד, וְעַל יַדִּי זֶה נִמְשַׁכַת אֲהַבָּה לְיִשְׂרָאֵל, דְּכִתִּיב שֶׁשֶׁהַקְּב"ה אֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל עַל בֶּן מִשְׁכַּתִּיהּ חֶסֶד פִּירוּשׁ לְפִי שְׁאֲהַבְתִּיךָ לְכֵן אֲנִי מִמְשִׁיךְ אֲלֶיךָ חֶסֶד עֲלִיּוֹן דְּרַךְ הַמִּלְכוּת הַמִּקְצֵלַת הָאֲרַם הַחֶסֶד דְּז"א צְסוּד הַחִצּוּק זַשְׁעָה הַיְחוּד. (רא"ג ומפרשים)

"מאמר העוסק בתורה ובמצות מיוחד וממשיך שפע" ומבואר בו כי עתה כשחבר בית המקדש, אין כח ליחוד העליון להעשות לבדו ולהמשיך שפע לשכינה, רק אנו ישראל קדושים בהיותנו עוסקים בתורה ובמצות ובמעשים טובים, בכח הנשמה הקדושה שבקרבנו, אנו גורמים לשכינה הקדושה לעורר רצון עליון, ומתעורר היחוד, ומשם נמשך שפע קדש לעולם על ידינו. ומבאר כי בזכות כח השכינה שאנו מעוררים במעשינו הטובים בעולם הזה, אנו זוכים לקרן לחיי העולם הבא, ולפרות בעולם הזה, כי רק מי שמרח בערב שבת יאכל בשבת. ומבאר עוד שיוסף הצדיק זכה לכך, לפי שכל רצונו היה אל התכלית שהיא להתרבה בשכינה בהיותו בעולם הזה.

(מקור המאמר בזהר פרשת מקץ דף קצו ע"ב, בבאוריניו כרך ד עמ' קצ-קצה)

פירוש הפסוק המובא להלן ראה חיים עם אשה אשר אהבת פירוש ראה שתשב בשלום עם אשתך שיהיו חייך חיים, כי חיי מריבה לא יקראו חיים, כל ימי חיי הבלך כך תתנהג כל ימי חיי הבלך, אשר נתן לך תחת השמש כל ימי הבלך כל הימים אשר נתן לך הקב"ה עד שאתה תחת השמש כלומר בחיים, כי הוא חלקך בחיים הדבר הזה לבד הוא חלקך בימי החיים ולא יותר. (מלודות)

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר לְפָרֵשׁ מַה שְׁכַמוּז רָאָה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגו' וּמִפְרַשׁ תָּא חֲזִי, הָאִי קָרָא בְּרִזָּא עֲלָאָה אֵיהּ זַל וְרָאָה פְּסוּק זֶה הוּא צְסוּד עֲלִיּוֹן, וְאוּקְמוּהּ וְכַזְנִי פִירוּשׁוֹ זַמְקוּס אַחַר, וְעַמָּה נִפְרַשׁ זַאֲוִפִין זֶה כִּי מַה שְׁכַמוּז רָאָה חַיִּים, אֲלִין חֲזִין דְּעֲלָמָא דְאֲתִי אֲלוֹ הַס הַמוֹחִין שֶׁל ז"א הַנִּקְרָאִים חַיִּים הַנִּמְשָׁכִים לוֹ מִהַצְּנִיָּה שְׁהִיא כוּד עוֹלָם הַבָּא, דְּזַבְּרָאָה הוּא בַר נָשׁ דְּזָכִי בֵּיהּ בְּדָקָא יָאוּת שְׁאֲשֶׁרִי הַאֲדַם שׁוּכָה לְקַצֵּל הָאֲרַם מֵאֲלוֹ הַמוֹחִין כְּרָאוּי, וְאֹמֵר שְׁלַמָּה הַמֶּלֶךְ אֲתָה צֵן אֲדַם שֵׁשׁ לֶךְ אַחִיזָה עִם ז"א רָאָה לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַמְשִׁיךְ אֶת ז"א הַנִּקְרָא חַיִּים לִישְׁדוּ עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ פִירוּשׁ אֲשֶׁה דָּא בְּגִמְתָּ יִשְׂרָאֵל הִיא הַמִּלְכוּת, וְתַדַּע שְׁכַנְסַת יִשְׂרָאֵל הַכְּמוּז מִדְּצַר וְלָא זַאֲשַׁמוּ מִמַּשׁ בְּגִין דְּבָהּ פְּתִיב אֲהַבָּהּ לְפִי שַׁרְק זַה כְּמוּז אֲהַבָּהּ מַה שְׁלָא מִנְיָנו אֲלָל אֲשַׁמוּ מִמַּשׁ דְּכִתִּיב וְאֲהַבְתָּ עוֹלָם אֲהַבְתִּיהּ פִּירוּשׁ הַקְּב"ה אֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל כִּי זַאֲוִתָּה אֲהַבָּה שְׁאֵנִי אֲוַהַב אֶת

כִּי הוּא חִלְקָהּ בְּחַיִּים, דָּא הוּא שְׂמָשָׁא בְּסִיחָרָא, וּבְעֵינַן לְמִיעַל סִיחָרָא בְּשְׂמָשָׁא, וְשְׂמָשָׁא בְּסִיחָרָא, דְּלֹא לְאַפְרָשָׁא לֹוֹן, וְדָא הוּא חוּלְקָא דְּבַר נָשׁ לְמִיעַל בְּהוּ לְעֵלְמָא דְּאִתִּי.

מַה פְּתִיב בְּתַרְיָה, (קהלת ט י) כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה, כִּי אֵין מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשָׂאוֹל אֲשֶׁר אֵתָהּ הוּלְךָ שְׂמָה, הָאִי קָרָא אִית לְאַסְתְּפִלָּא בִּיהַ, כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת, וְכִי הוּתְרָה רְצוּעָה לְמַעַבְדַּב בַּר נָשׁ כֹּל מַה דִּיכִיל, אֲלֹא לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ כְּתִיב, מֵאִי בְּכַחַךְ, דָּא נִשְׁמַתִּיהַ דְּבַר נָשׁ, דְּאִיהִי חִילָא דְּבַר נָשׁ לְמַזְפִּי בְּהַ לְעֵלְמָא דִּין וְלְעֵלְמָא דְּאִתִּי.

דְּבַר אַחַר, בְּכַחַךְ, דָּא הִיא אֲשֶׁה דְּקֶאֱמָרֵן, דְּאִיהִי חִילָא לְאַתְתְּקַפָּא בְּהַ בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאִתִּי, וּבְעֵי בַר נָשׁ לְמַזְפִּי בְּהַ בְּהָאִי עֵלְמָא בְּהָאִי חִילָא, בְּגִין דִּיתְתְּקַף בְּהַ בְּהָהוּא עֵלְמָא, מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּלְבַתַּר דִּיפּוּק בַּר נָשׁ מְהָאִי עֵלְמָא, לִית בִּיהַ חִילָא לְמַעַבְדַּב מִיְדִי, וְלוֹמַר הַשְׁתָּא מְפָאן וְלַהֲלָאָה אַעֲבִיד עוֹבְדִין טְבִין, דְּוִדָּאִי אֵין מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשָׂאוֹל אֲשֶׁר וְגו', אִי לֹא זְכִי בַר נָשׁ בְּהָאִי עֵלְמָא, לֹא יִזְפִּי בִּיהַ לְבַתַּר בְּהָהוּא עֵלְמָא, וְאוֹקְמוּהַ מֵאן דְּלֹא אִתְקִין זְוֹדִין לְמִיהַ מְהָאִי עֵלְמָא, לֹא יִיכּוֹל בְּהָהוּא עֵלְמָא, וְאִית עוֹבְדִין טְבִין דְּעֵבִיד בַּר נָשׁ בְּהָאִי עֵלְמָא דִּיכִיל מְנִיְהוּ הֶכָא, וְכֹלָא אֲשֶׁתָּאָר לְעֵלְמָא דְּאִתִּי וְלַאֲתָזְנָא מְנִיְהוּ.

מתוק מדבש

דְּאִתִּי שְׁהִיא כַח הָאָדָם שְׁעַל יְדֵהּ הוּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת שִׁיזְכֶּה עַל יְדֵי זֶה לְעוֹלָם הַזֶּה וְלְעוֹלָם הַבָּא, וּפִירוּשׁ הַפְּסוּק כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ, פִּירוּשׁ כֹּל זְמַן שְׂמִסוֹר בִּידְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַח נִשְׁמַתְךָ תוֹרָה וּמִצְוֹת, עֲשֵׂה, כְּדִי לִזְכּוֹת עַל יְדֵם בּוֹזֵה וּבַבָּא.

דְּבַר אַחַר פִּירוּשׁ אַחַר עַל מַה שְׂכַתוּב בְּכַחַךְ, דָּא הִיא אֲשֶׁה דְּקֶאֱמָרֵן זֶה הִיא הַמְּלֻכּוֹת הַנִּקְרָאֵת אֲשֶׁה כְּמוֹ שְׂאִמְרֵנוּ לְעִיל, דְּאִיהִי חִילָא לְאַתְתְּקַפָּא בְּהַ בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאִתִּי שְׁהִיא הַנּוֹתְנַת לְךָ כַח לְהַתְגַּבֵּר עַל יְדֵהּ לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּדִי לִזְכּוֹת לְעוֹלָם הַבָּא, וּמְפִרְשׁ וּבְעֵי בַר נָשׁ לְמַזְפִּי בְּהַ בְּהָאִי עֵלְמָא בְּהָאִי חִילָא וְצִרִיךְ הָאָדָם לִזְכּוֹת עַל יְדֵי הַמְּלֻכּוֹת שְׁהִיא כַח הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּגִין דִּיתְתְּקַף בְּהַ בְּהָהוּא עֵלְמָא כְּדִי שִׁיתְחַזֵּק בְּהַ בְּעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן, מֵאִי טַעְמָא שְׂצִרִיךְ לְהַתְגַּבֵּר לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּגִין דְּלְבַתַּר דִּיפּוּק בַּר נָשׁ מְהָאִי עֵלְמָא לִית בִּיהַ חִילָא לְמַעַבְדַּב מִיְדִי לְפִי שְׂאִחַר שִׁיַּצַּא הָאָדָם מְעוֹלָם הַזֶּה אֵין בּוֹ עוֹד כַח לַעֲשׂוֹת מֵאוּמָה, וְלוֹמַר הַשְׁתָּא מְפָאן וְלַהֲלָאָה אַעֲשֵׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים, דְּוִדָּאִי אֵין מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשָׂאוֹל אֲשֶׁר וְגו' פִּירוּשׁוֹ אִי לֹא זְכִי בַר נָשׁ בְּהָאִי עֵלְמָא לֹא יִזְפִּי בִּיהַ לְבַתַּר בְּהָהוּא עֵלְמָא אִם לֹא זְכִי הָאָדָם בּוֹזֵה הַעוֹלָם לֹא יִזְכֶּה אַחַר כֵּךְ בְּעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן, וְאוֹקְמוּהַ וּפִירוּשׁוֹ חוֹזִיל (נְמִס' עֲזוּדָה זֶרֶה דָּף ג ע"א), מִי שְׂטַרַח בְּעַרְבִי שַׁבַּת יֵאֱכַל בְּשַׁבַּת, מִי שְׂלֹא שְׂטַרַח בְּעַרְבִי שַׁבַּת מְהִיכֵן יֵאֱכַל בְּשַׁבַּת, וְהִינֵינוּ מֵאן דְּלֹא אִתְקִין זְוֹדִין לְמִיהַ מְהָאִי עֵלְמָא מִי שְׂלֹא הִכִּין צִידָה לְדַרְךָ לְלַכַּת מְעוֹלָם הַזֶּה וְהִינֵינוּ מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, לֹא יִיכּוֹל בְּהָהוּא עֵלְמָא לֹא יִהִי לּוֹ מַה לְאֱכּוֹל בְּעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן, וְאִית עוֹבְדִין טְבִין דְּעֵבִיד בַּר נָשׁ בְּהָאִי עֵלְמָא דִּיכִיל מְנִיְהוּ הֶכָא וְיִשׁ מַעֲשִׂים טוֹבִים שְׂעוּשָׁה הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה שִׁיאֱכַל פִּירוּתִיהַן כֹּאן, וְכֹלָא אֲשֶׁתָּאָר לְעֵלְמָא דְּאִתִּי וְלַאֲתָזְנָא מְנִיְהוּ וְכֹל הַקָּרֵן יִשְׂאָר לּוֹ בְּשִׁלְיֻמוֹת לְעוֹלָם הַבָּא לִיזוֹן מִמֶּנּוּ (כְּמִנְאוּרִי נְמִשְׁנֵה נְרִישׁ מִס' פֶּאֶה).

הַאֲרוֹת הַמּוֹחִין שֶׁל ז"ל הַנִּקְרָאִים חַיִּים הַשְּׂיִכִּים אֵל הַמְּלֻכּוֹת הַנִּקְרָאֵת הַזֶּה, אֲשֶׁר נִתֵּן לְךָ הַקְּצוּ"ה כַח לְהַמְשִׁיךְ חַיִּים אֵלּוֹ שְׁהַס תַּחַת ז"ל אֵל הַמְּלֻכּוֹת.

וְאִמַּר עַל מַה שְׂכַתוּב כִּי הוּא הַיְיָ בְּחַיִּים פִּירוּשׁוֹ דָּא הוּא שְׂמָשָׁא בְּסִיחָרָא זֶה חִלְקָהּ לְגַרוּס שְׂמַתְחַזְרַת וּתְמִיחַד הַשְּׂמַשׁ שְׁהוּא ז"ל עַם הַלְּבָנָה שְׁהִיא הַמְּלֻכּוֹת עַל יְדֵי מַעֲשִׂיךְ הַטּוֹבִים, וּבְעֵינַן לְמִיעַל סִיחָרָא בְּשְׂמָשָׁא וְאִנּוּ נְרִיכִים לְהַצִּיא וְלַהֲעֵלוֹת אֵת הַאֲרוֹת הַמְּלֻכּוֹת הַנִּקְרָאֵת לְבָנָה שְׁהוּא סוּד הַמִּין זו"ל הַנִּקְרָא שְׂמַשׁ, וְשְׂמָשָׁא בְּסִיחָרָא וְלַהֲצִיא אֵת הַאֲרוֹת ז"ל שְׁהוּא סוּד הַמִּין ד' צְמֻלְכוֹת, כְּדִי דִּיָּא דְּאַפְרָשָׁא לֹוֹן שְׂלֹא לְהַפְרִיד אוֹתָם עַל יְדֵי אִיזִי חֶטֶא וְעוֹן, וְדָא הוּא חוּלְקָא דְּבַר נָשׁ זֶה הוּא חִלְקוֹ שֶׁל הָאָדָם עַל יְדֵי קִיוּס מְלֻכּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שְׂגַרְס לְעִלִּית הַמִּין, לְמִיעַל בְּהוּ לְעֵלְמָא דְּאִתִּי כְּדִי לִזְכּוֹת עַל יְדֵי זֶה לְעוֹלָם הַזֶּה. (רמ"ק ור"ג וּמְפִרְשִׁים)

פִּירוּשׁ הַפְּסוּק הַמוּבָא לְהַלֵּן כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה כֹּל אֲשֶׁר תִּשְׂגִי יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ בְּעוֹדְךָ חִי בְּעוֹלָם הַזֶּה הֵן מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת הֵן מַעֲשֵׂה הַתְּעוּגוּגִים עֲשֵׂה, כִּי אֵין מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה כִּי אֵין מַעֲשֵׂה הַתְּעוּגוּג וּמַחֲשַׁבַת בֵּינָה וְדַעַת וְחֻכְמָה, בְּשָׂאוֹל אֲשֶׁר אֵתָהּ הוּלְךָ שְׂמָה בְּקַבֵּר אֲשֶׁר אֵתָהּ הוּלְךָ וּמִתְקַרֵּב אֵלָיו, כִּי בְּכֹל עַת מִתְקַרֵּב יוֹם הַמִּיתָה וּמִתְקַרֵּב הָאָדָם אֶל הַקְּבֵר. (מְלוּדוֹת)

מַה פְּתִיב בְּתַרְיָה מַה כְּתוּב אַחַר פְּסוּק הַנּוֹזְכֵר לְעִיל כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֵׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשָׂאוֹל אֲשֶׁר אֵתָהּ הוּלְךָ שְׂמָה, הָאִי קָרָא אִית לְאַסְתְּפִלָּא בִּיהַ פְּסוּק זֶה יִשׁ לְהַתְּבוּנָן בּוֹ, מַה שְׂכַתוּב כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת מַה בִּיאוּרוֹ וְכִי הוּתְרָה רְצוּעָה לְמַעַבְדַּב בַּר נָשׁ כֹּל מַה דִּיכִיל וְכִי הוּתְרָה הַרְצוּעָה שִׁיכּוֹל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת כֹּל מַה שִׁיכּוֹל, וְהִלָּא רַק מַה שְׁהַתּוֹרָה הַתִּירָה מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת, אֲלֹא לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ כְּתִיב הוּסִיף הַכְּתוּב מִלַּת כַּחַךְ וְשׂוֹאֵל מֵאִי בְּכַחַךְ וְאִמַּר דָּא נִשְׁמַתִּיהַ דְּבַר נָשׁ זֶה נִאֲמַר עַל נִשְׁמַתּוֹ שֶׁל אָדָם, דְּאִיהִי חִילָא דְּבַר נָשׁ לְמַזְפִּי בְּהַ לְעֵלְמָא דִּין וְלְעֵלְמָא

תָּא חֲזִי, יוֹסֵף זָכָה בְּהַאי עֲלָמָא וְזָכָה בְּעֲלָמָא דְאַתִּי, בְּגִין דְּבִעָא לְאַתְאַחְדָּא בְּאַשָּׁה יִרְאֵת יְהוּ"ה, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (בראשית לט ט) וְחֲטָאתִי לְאַלֹהִי"ם, וּבְגִין כֶּף זָכָה לְמִשְׁלַט בְּהַאי עֲלָמָא, וְזָכָה לִזְיוֹן לְיִשְׂרָאֵל. מָה כְּתִיב (שם מז יד) וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַבְּסָף, וְהָכִי אֶתְחַזֵּי, דְּהָא הָהוּא נְהָר דְּנִגְיָד וְנִפְיָק אִיהוּ לְקִיט כְּלָא, וְכָל עוֹתָרָא בֵּיהּ קְיִימָא, וְדָא הִיא רְזָא דְכְּתִיב (שם א יז) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִי"ם בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם, וְכָלֵא אִיהוּ פְדָקָא יְאוּת, דְּוִדְאֵי יוֹסֵף בְּעֵי לְמִשְׁלַט עַל מַלְכוּתָא.

וְתָא חֲזִי, כְּתִיב וַיִּרְכַּב אוֹתוֹ בְּמִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה, מֵאֵן מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה, קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא עֵבִיד לִיהַ לְצַדִּיק שְׁלִיטָא, בְּגִין דְּהָא מְגִיָּה אֶתְזֵן עֲלָמָא, וְאַצְטְרִיף לְאַתְזֵנָא, וְקְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אִית לִיהַ רְתִיכָא עֲלָאָה, וְאִית לִיהַ רְתִיכָא תְתָאָה, רְתִיכָא תְתָאָה אִיהִי מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה, וַיּוֹסֵף צַדִּיק אֶקְרִי, וְלִיהַ אֶתְחַזֵּי לְמַהְוֵי רְכִיב עַל מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר לוֹ לְקְדָשָׁא בְּרִיף הוּא, וְכָלֵא אִיהוּ בְּרָזָא לְמַהְוֵי כְּגוֹוָנָא דְלַעֲיִלָא.

מתוק מדבש

וְתָא חֲזִי כְּתִיב זָל וּרְאָה מַה שְׁכַמוֹז וַיִּרְכַּב אוֹתוֹ בְּמִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה, מֵאֵן מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה מִי נְקֵרָא מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה, וְאִמַר קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא עֵבִיד לִיהַ לְצַדִּיק שְׁלִיטָא הַקְבִּי"ה עֵשָׂה אֵת הַלְדִיק מוֹשֵׁל צְעוּלָס, בְּגִין דְּהָא מְגִיָּה אֶתְזֵן עֲלָמָא וְאַצְטְרִיף לְאַתְזֵנָא לְכִי שְׁמַמְנו נִזוֹן הָעוֹלָם שְׁהִיא הַמַּלְכוּת וְכֵן כְּרִיכָה לְהוֹיֵת נִזוֹנָת עַל יְדוֹ, וְקְדָשָׁא בְּרִיף הוּא שְׁהוּא הַצִּינָה, אִית לִיהַ רְתִיכָא עֲלָאָה יֵשׁ לוֹ מִרְכַּבָּה עֲלִיוֹנָה צְסוּד חַגְמָ"ס דו"א שְׁהִס מִרְכַּבָּה לְצִינָה, וְאִית לִיהַ רְתִיכָא תְתָאָה וַיֵּשׁ לוֹ מִרְכַּבָּה תַּחְמוֹנָה דְהֵינֵן הַמַּלְכוּת שְׁהִיא מִרְכַּבָּה לִיסוּד, וּמִפְרַשׁ רְתִיכָא תְתָאָה אִיהִי מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה מִרְכַּבָּה תַּחְמוֹנָה שֶׁל הַמַּלְכוּת נְקֵרָא מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה, וַיּוֹסֵף צַדִּיק אֶקְרִי וְלִיהַ אֶתְחַזֵּי לְמַהְוֵי רְכִיב עַל מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר לוֹ לְקְדָשָׁא בְּרִיף הוּא וַיּוֹסֵף נְקֵרָא לְדִיק לְכֵן רָאוּי לוֹ לְהוֹיֵת רוֹכֵב עַל מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר יֵשׁ לְהַקְבִּי"ה, וְכָלֵא אִיהוּ בְּרָזָא לְמַהְוֵי כְּגוֹוָנָא דְלַעֲיִלָא וְהַכֵּל הוּא סוּד לְהוֹיֵת לְמַטָּה כְּדוֹגְמַת מַעְלָה, רְזָה לִוְמַר יוֹסֵף תַּחְמוֹן הָאֲחוּז צִסוּד רוֹכֵב צְמִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה לְמַטָּה, כְּדוֹגְמַת יסוד דו"א הַרוֹכֵב צְמִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה דְהֵינֵן עַל הַמַּלְכוּת לְמַעְלָה.

תָּא חֲזִי יוֹסֵף זָכָה בְּהַאי עֲלָמָא וְזָכָה בְּעֲלָמָא דְאַתִּי בַּא וְרָאָה יוֹסֵף זָכָה לְאַכּוּל פִּירוֹת מִצּוֹתָיו בְּעוֹלָם הַזֶּה וְזָכָה שִׁישָׂאָר לוֹ הַקֶּרֶן בְּשִׁלְיִמוֹת לְעוֹלָם הַבָּא, בְּגִין דְּבִעָא לְאַתְאַחְדָּא בְּאַשָּׁה יִרְאֵת יְהוּ"ה לְפִי שְׂרָצָה לְהַתְאַחֵז בְּהַשְׁכִּינָה הַנִּקְרָאת אִשָּׁה יִרְאֵת ה' כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וְחֲטָאתִי לְאַלֹהִי"ם וְהֵינֵן הַשְׁכִּינָה הַנִּקְרָאת אֱלֹהִי"ם, וּבְגִין כֶּף זָכָה לְמִשְׁלַט בְּהַאי עֲלָמָא וְזָכָה לִזְיוֹן לְיִשְׂרָאֵל וּבִשְׁבִיל זֶה זָכָה לְמִשׁוּל בְּעוֹלָם הַזֶּה וְזִיכָה אֶת יִשְׂרָאֵל.

מָה כְּתִיב וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַבְּסָף, וְהָכִי אֶתְחַזֵּי וְכֵן רָאוּי לְהוֹיֵת, דְּהָא הָהוּא נְהָר דְּנִגְיָד וְנִפְיָק אִיהוּ לְקִיט כְּלָא כִי אוֹתוֹ הִנְהִיר הַנִּמְשֵׁךְ וַיּוֹלֵא מַעְדָן שְׁהוּא הַיסוּד הוּא מַלְקֻט כֵּל הַמַּסְדִּים, וְכָל עוֹתָרָא בֵּיהּ קְיִימָא וְכֵן עֲשִׂירוֹת מַלְד הַגְּזוּרוֹת צוֹ נִמְלָאִים, וְדָא הִיא רְזָא דְכְּתִיב וְזֶה הַסוּד שְׁכַמוֹז וַיִּתֵּן אֹתָם אֵת הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵת הַיָּרֵחַ וְאֵת הַכּוֹכָבִים שְׁהִס סוּד הַחוּ"ג, אֱלֹהִי"ם הַצִּינָה בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם שִׁשְׁפִּיעוּ צִסוּד הַנְקֵרָא רִקִיעַ הַשָּׁמַיִם, כְּדִי לְהַאֲרִי אֵל הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת אֶרֶץ, וְכָלֵא אִיהוּ בְּרָזָא יְאוּת וְהַכֵּל הוּא כְּרָאוּי לְהוֹיֵת, דְּוִדְאֵי יוֹסֵף בְּעֵי לְמִשְׁלַט עַל מַלְכוּתָא כִי צוֹדֵאֵי יוֹסֵף שְׁהוּא הַיסוּד נְרִיךְ לְשִׁלוֹט עַל הַמַּלְכוּת וְלְהַשְׁפִיעַ צָה. (רמ"ק ור"ג ומפריס)

מקץ יום שלישי

גם החוטא בחטא קל שרוי בפחד

וַיִּפְרַי יוֹסֵף אֶת אָחָיו וְהֵם לֹא הִפְרִיחוּהוּ, רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים מט ו) לְמָה אֵינְרָא בְיָמַי רָע עוֹן עֲקָבִי יִסְבְּנִי, תָּא חֲזִי, תִּלְתּ אֵינּוֹן דְּדַחֲלִין וְלֹא יִדְעִין מַמְהָ דְּדַחֲלִין וְאִתְּמַר, אֲבָל אֵינְרָא מֵאֵן דְּדַחֲלִין וְלֹא יִדְעִי מַמְהָ אֵינְרָא דְּדַחֲלִין, בְּגִין אֵינּוֹן חֲטָאֵי דְּלֹא יִדְעוּ דְּאֵינּוֹן חֲטָאֵין וְלֹא אֲשַׁגְחָ בְּהוּ, וְאֵינְרָא דְּדַחֲלִין מִיָּמַי רָע.

מֵאֵן אֵינּוֹן יָמֵי רָע, אֲלִין אֵינּוֹן יוֹמִין, דְּאֵינּוֹן אֲזַדְמַנְן בְּהוּא רָע, וּמֵאֵן אֵינּוֹן, דָּא יִצְרַר הָרַע דְּאֵינְרָא אֲקָרִי רָע, וְאֵינְרָא לִיהַ יוֹמִין יִדְעִין, דְּאֲתִיְהִיב לִיהַ רָשׁוּ בְּעֵלְמָא, לְאִסְטָאָה לְכָל אֵינּוֹן דְּמִסְאָבֵי אֲרַחֲיִיהוּ, דְּמֵאֵן דְּאֲתִי לְאִסְטָאָבֵי מִסְאָבֵי לִיהַ, וְאֲלִין אֵינּוֹן אֲקָרוּן יָמֵי רָע, וְאֲלִין מְמַנְן עַל אֵינּוֹן חוֹבִין דְּדִשְׁוִין בְּהוּ בְּנֵי נְשָׂא בְּעֲקָבֵייהוּ.

תָּא חֲזִי, כָּל אֵינּוֹן דְּמִסְאָבֵי אֲרַחֲיִיהוּ, כְּמָה חֲבִילֵי טְהִירִין אֲזַדְמַנְן לְגַבְיִיהוּ וּמִסְאָבֵי לְהוּ, דְּבִאֲרַחֲא דְּבַעֲי בְּרַ נְשָׂא לְמִיְהַ, בְּהוּא אֲרַחֲא מְדַבְּרִין לִיהַ מְמַשׁ, אֲתִי בְּרַ נְשָׂא לְאֲתַדְפָּאָה כְּמָה אֵינּוֹן דְּמִסְיִעִין לִיהַ.

מתוק מדבש

יודע רצה לומר שאינם נחשבים בעיניו לכלום ואינו נזהר בהם, לכן אינו משגיח לשוב עליהם, וְאֵינְרָא דְּדַחֲלִין מִיָּמַי רָע והוא מפחד מימי רע.

ומפרש מֵאֵן אֵינּוֹן יָמֵי רָע מי הם ימי הרע, ואמר אֲלִין אֵינּוֹן יוֹמִין דְּאֵינּוֹן אֲזַדְמַנְן בְּהוּא רָע אלו הם הימים שהם מזומנים לשליטת הרע, וּמֵאֵן אֵינּוֹן ומי הם, ואמר דָּא יִצְרַר הָרַע דְּאֵינְרָא אֲקָרִי רָע וזה היצר הרע שהוא נקרא רע, וְאֵינְרָא לִיהַ יוֹמִין יִדְעִין דְּאֲתִיְהִיב לִיהַ רָשׁוּ בְּעֵלְמָא שיש לו ימים ידועים שניתן לו רשות בעולם, לְאִסְטָאָה לְכָל אֵינּוֹן דְּמִסְאָבֵי אֲרַחֲיִיהוּ להטות מדרך הישר לכל אלו שמטמאים דרכיהם, דְּמֵאֵן דְּאֲתִי לְאִסְטָאָבֵי מִסְאָבֵי לִיהַ כי מי שבא להטמא מטמאים אותו, וְאֲלִין אֵינּוֹן אֲקָרוּן יָמֵי רָע ואלו הימים נקראים ימי רע, וְאֲלִין מְמַנְן עַל אֵינּוֹן חוֹבִין דְּדִשְׁוִין בְּהוּ בְּנֵי נְשָׂא בְּעֲקָבֵייהוּ ואלו ממונים להעניש על אותם העונות שבני אדם דשים בעקביהם, וזה שאמר למה אֵינְרָא בְּיָמַי רָע, פִּירוּשׁ למה אֵינְרָא מֵאֵתֵם הַיָּמִים שְׁנִקְרָאִים יָמֵי רָע שֶׁהַשֵּׁטֶן שׁוֹלֵט בְּהֵם, לְפִי שְׁעוֹן עֲקָבִי יִסְבְּנִי, שֶׁהֵם הַעוֹנוֹת שֶׁאֵדָם דֵּשׁ בְּעֲקָבִיו. (רמ"ק ומפרשים)

תָּא חֲזִי, כָּל אֵינּוֹן דְּמִסְאָבֵי אֲרַחֲיִיהוּ בא וראה כל אלו שמטמאים דרכם בדברים הנראים להם קלים, כְּמָה חֲבִילֵי טְהִירִין אֲזַדְמַנְן לְגַבְיִיהוּ וּמִסְאָבֵי לְהוּ כמה חבורות חיצוניים המאירים מתוקף הדין שבהם מזדמנים להם ומטמאים אותם, דְּבִאֲרַחֲא דְּבַעֲי בְּרַ נְשָׂא לְמִיְהַ כי בדרך שאדם רוצה ללכת, בְּהוּא אֲרַחֲא מְדַבְּרִין לִיהַ מְמַשׁ באותו הדרך ממש מוליכים אותו, אֲתִי בְּרַ נְשָׂא לְאֲתַדְפָּאָה אם בא האדם להטהר, כְּמָה אֵינּוֹן דְּמִסְיִעִין לִיהַ כמה מלאכים יש שבאים לסייע אותו.

"מאמר גם החוטא בחטא קל שרוי בפחד" ומבואר בו כי עוונות שנחשבים לבני אדם כקטנים, ובני אדם דשים בהם ועוברים עליהם בשאט נפש, הנה על אלו יש ממונים להעניש לבני אדם בימים ידועים. ומכח חטאים אלו האדם שרוי בפחד, ואינו יודע ממה פוחד, כדוגמת נטילת ידים דשחרית, ואגב מבאר מצוה זו וסגולתה. וממשך ומבאר כי דוד היה שב על חטאים אלו לפני שהיה יוצא למלחמה, ועל כן היה בטוח בנצחונו, אבל אסא ויהושפט וחזקיה לא היו במדרגתו של דוד, ועל כן פחדו יותר מחטאים אלו. ומסיק ומה אלו המלכים הצדיקים שהיו פוחדים מאלו החטאים, קל וחומר שאר בני אדם שיש להם לירא. ומכאן מבאר שיוסף הצדיק היה בעל רחמים ועל כן ריחם על אחיו, ואפילו על שמעון ולוי שהיו מושרשים בצד הדין ונהגו בו במדת הדין. ומבאר כי חטאים קטנים אלו בהיות האדם מזולל בהם, הנה הם מצטרפים ונעשים מהם עוונות קשים, והמלאך המקטרג הנברא מהם מטה את האדם מדרך הושר, אכן אשרי להם לצדיקים המפושפשים במעשיהם ושבים אפילו על כל חטא קטן.

(מקור המאמר בזהר פרשת מקץ דף קצח ע"א - קצט ע"א, בבאורינו כרך ד עמ' ריב-ריט)

וַיִּפְרַי יוֹסֵף אֶת אָחָיו וְהֵם לֹא הִפְרִיחוּהוּ כְּדִי לְפָרֵשׁ פְּסוּקַי זֶה רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר הַקְּדִים לְפָרֵשׁ מַה שֶּׁכְּתוּב לְמָה אֵינְרָא בְּיָמַי רָע, עוֹן עֲקָבִי יִסְבְּנִי וְאֵינְרָא חֲזִי, תִּלְתּ אֵינּוֹן דְּדַחֲלִין וְלֹא יִדְעִין מַמְהָ דְּדַחֲלִין בא וראה שלשה הם שמפחדים ואינם יודעים ממה מפחדים, וְאִתְּמַר מַמְהָ וְכַבְרִי פִּירוּשׁוֹהוּ בְּמִסְאָבֵי פְּסוּקִים דְּף קִיב ע"א, שֶׁהֵם: א' הַנוּטֵל צַפְרָנִיו, ב' הַמְגַלַּח שְׁעֲרוֹתָיו, ג' הַמְקִיז דָם, שֶׁאֵלּוּ הַשְּׁלֵשָׁה אִם לֹא נִטְלוּ יָדֵיהֶם נוֹפֵל עֲלֵיהֶם פֶּחַד וְלֹא יוֹדְעִים מַמְהָ (וַיֵּשׁ עַס עוֹד ד' ע"י"ט), אֲבָל אֵינְרָא מֵאֵן דְּדַחֲלִין וְלֹא יִדְעוּ מַמְהָ אֵינְרָא דְּדַחֲלִין אֲבָל יֵשׁ עוֹד מִי שֶׁמִּפְחָד וְאֵינְרָא יוֹדְעִי מַמְהָ הוּא מִפְחָד, בְּגִין אֵינּוֹן חֲטָאֵי דְּלֹא יִדְעוּ דְּאֵינּוֹן חֲטָאֵין וְלֹא אֲשַׁגְחָ בְּהוּ בְּשִׁבִיל אֵלּוּ הַחֲטָאִים שֶׁאֵדָם דֵּשׁ בְּעֲקָבִיו וְאֵינְרָא

הָא תַנְיִנָן, דְכַד בַּר נָשׁ קָם בְּצַפְרָא, בְּעֵי לְאַסְחָא יְדוּי מַגוּ נְטִלָא דְמֵיא, דְאִיהוּ מְאֵנָא לִיטוּל מְנִיָּה מֵיא, מַגוּ מֵאָן דְאַסְחֵי יְדוּי בְּקַדְמִיתָא כְּמָה דְאֻקְמוּהָ, וְתָא חֲזִי, בְּגִין נְטִלָא דָא אֻקְיִמְנָא מְלָה.

וְתוּ דְבַעֲיָא לִיָּה לְבַר נָשׁ לְנְטִלָא יְדָא יְמִינָא בְּשְׂמָאֲלָא, בְּגִין לְשִׁלְטָאָה יְמִינָא עַל שְׂמָאֲלָא, וְיִסְתְּחֵי יְמִינָא מִן שְׂמָאֲלָא, וּבְגִין כְּךָ אִיהוּ נְטִילָא, וְעַל דָּא מֵאָן דְנְטִיל יְדוּי יְטוּל יְמִינָא בְּשְׂמָאֲלָא, לְאַשְׁלֻטָא יְמִינָא עַל שְׂמָאֲלָא, בְּגִין דְלָא יְהִיב דּוּכְתָא לְיַצֵּר הָרַע לְשִׁלְטָאָה כְּלָל, וְהָא אֻקְיִמְנָא.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְדִינָא בִישָׂא שְׁלֻטָא, לָא אֲתִיב יְדִיָּה מְלֵאכְאָשָׁא, וּבְשַׁעְתָּא דִימִינָא שְׁלֻטָא עַל עֲמִין לְתַבְרָא לֹוֹן, חַיִּים קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַלְיֵיהוּ וְלָא שְׂעִי לֹוֹן, וּבְגִין כְּךָ כָּל מֵאָן דְאִיהוּ חֲטִי בְּאִינוֹן חֲטָאִין דְדָשׁ בְּהוּ בְּרַגְלוּי, לָא יָדַע בְּהוּ וְדַחִיל תְּדִירָא. דְּוֹד מְלָפָא הָוָה אֶסְתַּמַּר תְּדִיר מְחוּבִין אֲלִין, וְכַד הָוָה נְפִיק לְקַרְבָּא הָוָה מְפַשְׁפֵּשׁ לֹוֹן, וְעַל דָּא לָא דַחִיל לְאַגְחָא עֲמַהוֹן קַרְבָּא.

וְתָא חֲזִי אַרְבַּע מְלָכִין הָווּ מֵאָן דְשָׂאִיל דָּא לָא שָׂאִיל דָּא, דְּוֹד אָמַר (תְּהִלִּים יח לח) אָרְדוּף אוֹיְבֵי וְאַשְׁיִגְם, וְלָא אָשׁוּב עַד כְּלוּתְם, מֵאִי טַעְמָא בְּגִין דְהָוָה אֶסְתַּמַּר מְאֲלִין חוּבִין, וְלָא יְהִיב דּוּכְתָא לְשִׁנְאוּי לְשִׁלְטָאָה, וְעַל דָּא בְּעֵי לְמַרְדֵּף אֲבַתְרִיָּהוּ תְּדִיר, וְלָא יְרַדְפוֹן אִינוֹן אֲבַתְרִיָּה לְמַתְבַּע חוּבֵי וַיְפוּל בִּידֵיָּהוּ.

מתוק מדבש

תָּא חֲזִי בְּשַׁעְתָּא דְדִינָא בִישָׂא שְׁלֻטָא בָא וְרָאָה בְשַׁעָה שְׂדִין רַע הַבָּא מִן הַשְּׂמָאֵל שׁוּלְט בְּעוֹלָם, לָא אֲתִיב יְדִיָּה מְלֵאכְאָשָׁא אִינוּ מְשִׁיב יְדוּ מְלַהֲרַע, כִּי כִיּוֹן שְׁנִיתָן רְשׁוּת לְמִשְׁחִית אִינוּ מְבַחִין בִּין צְדִיק לְרַשַׁע, וּבְשַׁעְתָּא דִימִינָא שְׁלֻטָא עַל עֲמִין לְתַבְרָא לֹוֹן וּבְשַׁעָה שְׁהִימִין שׁוּלְט עַל הָעַמִּים לְשַׁבּוּר אוֹתָם, בְּסוּד יְמִינָךְ ה' תְּרַעַץ אוֹיֵב, חַיִּים קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַלְיֵיהוּ וְלָא שְׂעִי לֹוֹן הַקְּבָ"ה מְרַחֵם עֲלֵיהֶם וְאִינוּ מְכַלָּה אוֹתָם, הַרִי הַפְּרַשׁ גְּדוּל בִּין שְׁלִיטָת יְמִין לְשְׁלִיטָת הַשְּׂמָאֵל, לְכֵן כָּל אָדָם יִזְהַר בְּכָל עֲנִינֵי לְהַגְבִּיר הַיְמִין עַל הַשְּׂמָאֵל, וּבְגִין כְּךָ כָּל מֵאָן דְאִיהוּ חֲטִי בְּאִינוֹן חֲטָאִין דְדָשׁ בְּהוּ בְּרַגְלוּי וּלְפִיכֵךְ כָּל מִי שְׁחַטָא בְּאוֹתָם הַחֲטָאִים שְׂאָדָם דֵּשׁ בְּהֶם בְּרַגְלוּי, לָא יָדַע בְּהוּ וְדַחִיל תְּדִירָא אִינוּ יוֹדַע בְּהֶם וּמְפַחַד תְּמִיד, רַצָּה לֹוֹמַר שְׂאִינוּ יוֹדַע מְמָה הוּא מְפַחַד כְּנ"ל. וְאִמַּר כִּי דְּוֹד מְלָפָא הָוָה אֶסְתַּמַּר תְּדִיר מְחוּבִין אֲלִין דּוּד הַמֶּלֶךְ הִיָּה נִשְׁמַר תְּמִיד מֵאֵלוּ הָעוֹנוֹת, וְכַד הָוָה נְפִיק לְקַרְבָּא הָוָה מְפַשְׁפֵּשׁ לֹוֹן וְכַשִּׁיעַצ לְמַלְחָמָה הִיָּה מְפַשְׁפֵּשׁ בְּהֶם לַעֲשׂוֹת עֲלֵיהֶם תְּשׁוּבָה, וְעַל דָּא לָא דַחִיל לְאַגְחָא עֲמַהוֹן קַרְבָּא לְכֵן לָא הִיָּה מְתִירָא לְעֲרוֹךְ מַלְחָמָה עִם אוֹיְבֵי כְּדַמְפְּרֵשׁ וְאוּזִיל.

וְתָא חֲזִי אַרְבַּע מְלָכִין הָווּ מֵאָן דְשָׂאִיל דָּא לָא שָׂאִיל דָּא בָא וְרָאָה אַרְבַּעַה מְלָכִים הִיוּ מִי שְׂשָׁל דְבַר זֶה לָא שְׂאֵל דְבַר זֶה, וּמְפַרֵּשׁ דְּוֹד אָמַר אָרְדוּף אוֹיְבֵי וְאַשְׁיִגְם וְלָא אָשׁוּב עַד כְּלוּתְם כִּי אִין אֲנִי מְתִירָא שְׁתַּעֲוֹרַר עֲלֵי מַדַּת הַדִּין בִּימֵי הַמַּלְחָמָה שְׁהֶם יְמֵי הָרַע, מֵאִי טַעְמָא מַה הַטַּעַם שְׁדוּד לָא הִיָּה מְתִירָא מְמַדַּת הַדִּין, בְּגִין דְהָוָה אֶסְתַּמַּר מְאֲלִין חוּבִין לְפִי שְׁהִיָּה נִשְׁמַר מֵאֵלוּ הַחֲטָאִים שְׂאָדָם דֵּשׁ בְּעַקְבֵי, וְלָא יְהִיב דּוּכְתָא לְשִׁנְאוּי לְשִׁלְטָאָה וְלָא נִתְּן מְקוּם לְשׁוֹנְאוּי שְׁהִיָּה לְהֶם כַּח לְשׁוּלְט עֲלֵיו, וְעַל דָּא בְּעֵי לְמַרְדֵּף אֲבַתְרִיָּהוּ תְּדִיר וְעַל כֵּן רַצָּה לְרַדְּוֹף אַחֲרֵיהֶם תְּמִיד, וְלָא יְרַדְפוֹן אִינוֹן אֲבַתְרִיָּה לְמַתְבַּע חוּבֵי וַיְפוּל בִּידֵיָּהוּ וְלָא יְרַדְפוּ הֶם אַחֲרֵיוּ לְחַבּוּעַ עוֹנוֹתָיו כְּדִי שִׁיפּוּל בִּידָם.

וְאִגַּב אַרְחִיָּה מְבַאָר עֲנִין נְטִילַת יְדִים, כִּי הוּא אַחַד מֵהַדְּבָרִים שְׁבִין אָדָם מְזוֹלְזִים בְּהֶם, וְאִמַּר הָא תַנְיִנָן הַרִי לְמַדְנּוּ לְעִיל דָּף נַג ע"ב וְעוּד, דְכַד בַּר נָשׁ קָם בְּצַפְרָא בְּעֵי לְאַסְחָא יְדוּי מַגוּ נְטִלָא דְמֵיא כְּשְׂאָדָם קָם בְּבוּקָר צְרִיךְ לִיטוּל יְדֵיו מְתוּךְ כְּלִי מִים, דְאִיהוּ מְאֵנָא לִיטוּל מְנִיָּה מֵיא שְׁהוּא כְּלִי הַמִּיּוּחַד לִיטוּל מִמְנוּ מִים, רַצָּה לֹוֹמַר שְׁלָא יְטוּל מְכַלִּי שְׁשׁוּתִים בּוּ, כִּי יִגְרוּם לְעַצְמוּ טוּמְאָה אִם יִשְׁתָּה בּוּ אַחַר שְׁנַטְל מִמְנוּ יְדֵיו שְׁחַרִית, וְעוּד שְׁהִיָּה כְּלִי חֲשׁוּב וְכַשֵּׁר לְנְטִילָה, מַגוּ מֵאָן דְאַסְחֵי יְדוּי בְּקַדְמִיתָא וְיטוּל יְדֵיו מִמִּי שְׁכַבַר נְטַל יְדֵיו תַּחִילָה, שְׂאָם יְטוּל יְדֵיו עַל יְדֵי מִי שִׁדְּיו עַדִּין טַמְאוֹת יַחְזוּר וְיִטְמָא יְדֵיו, כְּמָה דְאֻקְמוּהָ כְּמוּ שְׁפִירְשׁוּ חֲז"ל בְּמִס' בְּרַכּוֹת דָּף נָא ע"א, וְתָא חֲזִי בְּגִין נְטִלָא דָּא אֻקְיִמְנָא מְלָה בָא וְרָאָה בְּשַׁבִּיל כְּלִי זֶה לְהוֹרוֹת שְׁצִרִיךְ כְּלִי מִיּוּחַד לְנְטִילַת יְדִים שְׁחַרִית לְמַדְנּוּ כָּל הַמְאָמַר זֶה.

וְתוּ וְעוּד אִזְהַרָה אַחֲרַת, דְבַעֲיָא לִיָּה לְבַר נָשׁ לְנְטִלָא יְדָא יְמִינָא בְּשְׂמָאֲלָא שְׁצִרִיךְ הָאָדָם לִיטוּל יְדֵי יְמִין בִּיד שְׂמָאֵל, בְּגִין לְשִׁלְטָאָה יְמִינָא עַל שְׂמָאֲלָא כְּדִי לְהַשְׁלִיט אֶת הַיְמִין עַל הַשְּׂמָאֵל, וְיִסְתְּחֵי יְמִינָא מִן שְׂמָאֲלָא וְיִתְרַחֵץ הַיְמִין מִן הַשְּׂמָאֵל, כְּדִי שִׁישְׁתַּעֲבַד הַשְּׂמָאֵל הָעֲלִיוֹן אֶל הַיְמִין וּיְגַבִּיר הַיְמִין עַל הַשְּׂמָאֵל, וְצִרִיךְ לִיתֵן הַכְּלִי תַּחִילָה מִן הַיְמִין לְשְׂמָאֵל כִּי אִין מִים בְּשְׂמָאֵל אִלָּא מִן הַיְמִין, וּבְגִין כְּךָ אִיהוּ נְטִילָא וְלִכְּן בָּאָה הַנְטִילָה לְהַגְבִּיר וְלְהַשְׁלִיט אֶת הַיְמִין עַל הַשְּׂמָאֵל, וְעַל דָּא מֵאָן דְנְטִיל יְדוּי וְעַל כֵּן מִי שְׁנוּטַל יְדֵיו מִיד עַצְמוּ יַעֲשֶׂה כְּךָ יְטוּל יְמִינָא בְּשְׂמָאֲלָא לְאַשְׁלֻטָא יְמִינָא עַל שְׂמָאֲלָא יְטוּל הַיְמִין בְּשְׂמָאֵל כְּדִי לְהַשְׁלִיט הַיְמִין עַל הַשְּׂמָאֵל, בְּגִין דְלָא יְהִיב דּוּכְתָא לְיַצֵּר הָרַע לְשִׁלְטָאָה כְּלָל כְּדִי שְׁלָא יִתֵּן מְקוּם לְיַצֵּר הָרַע הַבָּא מִן הַשְּׂמָאֵל לְשׁוּלְט כְּלָל, וְהָא אֻקְיִמְנָא וְכַבֵּר פִּירְשְׁנוּ עֲנִין זֶה בְּמְקוּם אַחַר, וּמְאַחַר שְׁכַבַר נִכְנַע וּנְשַׁתְּעַבַד הַשְּׂמָאֵל לְהַיְמִין עַל יְדֵי שְׁשִׁימֵשׁ וְטִיָּהר אֶת הַיְמִין, לְכֵן מַה שְׂאָחַר כְּךָ נוּטַל הַיְמִין אֶת הַשְּׂמָאֵל הוּא כְּמִי שְׂמִיטִב עִם מִי שְׁהוּא קִטְן מִמְנוּ וּמְשַׁעוּבַד לוּ. (רמ"ק וסרמ"ו וּמְפַרְשֵׁים)

אָסָא הָוָה דְּחִיל יְתִיר, אַף עַל גַּב דְּהָוָה מְפַשְׁפֵּשׁ בְּחֻטְאֵי, וְלֹא כְדוּד מְלָפָא אִיהוּ, בְּעֵי לְמַרְדֵּף אֲבַתְרִיָּהּ וְלֹא יִגִּיחַ לֹוֹן, וְיִקְטוּל לֹוֹן קְדָשָׁא בְרִיף הוּא, וְכָף הָוָה, דְּכָתִיב (דְּה"ב י"ב) וַיִּרְדְּפֶם אָסָא וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וְגו', וְכָתִיב וַיִּגְוֶף יְהוּ"ה אֶת הַפּוֹשִׁים לִפְנֵי אָסָא וּלְפָנֵי יְהוּדָה וַיְנוֹסוּ הַפּוֹשִׁים, דְּוּד מַה פְּתִיב בֵּיהּ, (ש"א ל' י') וַיִּפֹּם דְּוּד מִהַנְּשָׁף וְעַד הָעָרֵב לְמַחְרָתָם, אֲבָל אָסָא אִיהוּ רְדִיף וְקְדָשָׁא בְרִיף הוּא מְחִי.

יְהוֹשֻׁפֵט מְלָךְ יְהוּדָה, אוּף הָכִי נָמִי הָוָה שְׂאִיל וְאָמַר, לֹא יִכְלִינָא לְמַרְדֵּף וְלֹא לְקַטְלָא, אֲלֵא אָנָּא אֲזַמַּר וְאַתָּה קְטִיל לֹוֹן, בְּגִין דְּלֹא הָוָה מְפַשְׁפֵּשׁ כָּל כָּף כְּפֹאֶסָא, וְקְדָשָׁא בְרִיף הוּא עֶבֶד לֵיהּ הָכִי, דְּכָתִיב (דְּה"ב כ' כב) וּבָעַת הַחֲלוֹ בְרָנָה וַתְּהַלֵּךְ, נָתַן יְהוּ"ה מְאָרְכִים עַל בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאֵב וְהָר שְׁעִיר הַבָּאִים לַיהוּדָה וַיִּנְגְּפוּ.

חֲזַקְיָה מְלָךְ יְהוּדָה, אוּף הָכִי נָמִי אָמַר, אָנָּא לֹא יִכְלִינָא לֹא לְזַמְרָא וְלֹא לְמַרְדֵּף וְלֹא לְאַגְחָא קְרָבָא, בְּגִין דְּדְחִיל מְאֲלִין חוּבִין דְּקְאָמְרָן, מַה פְּתִיב (מ"ב י"ט לה) וַיְהִי בַלְיִלָה הַהוּא, וַיֵּצֵא מִלְּאָף יְהוּ"ה וַיִּף בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר מְאָה וּשְׂמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֲלָף, וַיִּשְׁפִּימוּ בְּבִקְרָה וְהִנֵּה כָּלֶם פְּגָרִים מְתִים, וְחֲזַקְיָה הָוָה יְתִיב בְּבִיתֵיהּ וְשָׁכִיב בְּעַרְסֵיהּ, וְקְדָשָׁא בְרִיף הוּא קְטִיל לֹוֹן.

וַיְמַה צְדִיקִים אֲלִין הָוּוּ דְּחִלִין מְאֲלִין חוּבִין, שְׂאָר בְּנֵי עֲלָמָא עַל אַחַת פְּמָה וְכַמְהָ, בְּגִין כָּף אֵית לֵיהּ לְבַר נֶשׁ לְאַסְתְּמָרָא מְאֲלִין חוּבִין, וּלְפִשְׁפֵּשָׁא בְּהוֹן פְּדָקְאָמְרָן, בְּגִין דְּלֹא יִשְׁלֹטוּן עֲלוּי אֵינּוֹן יְמֵי רַע, דְּלֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּ.

מתוק מדבש

מוֹאֵב וְהָר שְׁעִיר הַבָּאִים לַיהוּדָה וַיִּנְגְּפוּ וּמִזָּה לֹא הִיָּה מַתִּירָא שִׁיתְעוּרָר עֲלוּי הַמְקַטְרֵג לֹוֹמַר לְמַה מְזַמְר בְּאִיבוּד אוֹיְבֵיו, כִּי הִיָּה נִשְׁמַר קִצַּת מִהַרְע.

אֲבַל חֲזַקְיָה מְלָךְ יְהוּדָה הִיָּה מַתִּירָא מִהַמְקַטְרֵג שִׁיקְטְרֵג עֲלוּי לֹוֹמַר הִנֵּה הוּא שְׂמַח וּמְזַמְר בְּמַפְלַת אוֹיְבֵיו, וְהוּא גַם כֵּן עִשָּׂה כַךְ וְכַךְ, וְזֶה שְׂאֵמַר אוּף הָכִי נָמִי אָמַר חֲזַקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה גַם כֵּן הַתְּפַלֵּל לְהַקְב"ה וְאָמַר לֹא יִכְלִינָא לֹא לְזַמְרָא וְלֹא לְמַרְדֵּף וְלֹא לְאַגְחָא קְרָבָא אֲנִי לֹא יִכּוֹל לֹא לְזַמְר וְלֹא לְרַדּוּף אַחֲרֵי אוֹיְבֵי וְלֹא לְעַרוּךְ עִמָּהֶם מִלַּחְמָה, בְּגִין דְּדְחִיל מְאֲלִין חוּבִין דְּקְאָמְרָן לְפִי שְׁהִיָּה מַתִּירָא מֵאוֹתָם הַחֲטָאִים שְׂאֵדָם דֵּשׁ בְּעַקְבֵי שְׂאֵמְרָנוּ, מַה פְּתִיב וַיְהִי בַלְיִלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מִלְּאָף יְהוּ"ה וַיִּף בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר מְאָה וּשְׂמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֲלָף, וַיִּשְׁפִּימוּ בְּבִקְרָה וְהִנֵּה כָּלֶם פְּגָרִים מְתִים, וְחֲזַקְיָה הָוָה יְתִיב בְּבִיתֵיהּ וְשָׁכִיב בְּעַרְסֵיהּ וְקְדָשָׁא בְרִיף הוּא קְטִיל לֹוֹן חֲזַקְיָהוּ הִיָּה יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ וְשׁוֹכֵב בְּמַטְתּוֹ וְהַקְב"ה הִרְג אֹתָם.

וּמַסִּיק דְּבִרְיוֹ וְאֹמַר וַיְמַה צְדִיקִים אֲלִין הָוּוּ דְּחִלִין מְאֲלִין חוּבִין מַה אֲלוֹ הַצְּדִיקִים הִיוּ מַתִּירָאִים מֵאֲלוֹ הַעֲוֹנוֹת שְׂאֵדָם דֵּשׁ בְּעַקְבֵי, שְׂאָר בְּנֵי עֲלָמָא עַל אַחַת פְּמָה וְכַמְהָ שְׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם וְדָאֵי שְׂצִרְכִים לִירָא מֵאֲלוֹ הַעֲוֹנוֹת, בְּגִין כָּף אֵית לֵיהּ לְבַר נֶשׁ לְאַסְתְּמָרָא מְאֲלִין חוּבִין וּלְפִשְׁפֵּשָׁא בְּהוֹן פְּדָקְאָמְרָן לְכֵן יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְהַשְׁמַר מֵאֲלוֹ הַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁפֵּשׁ בְּהֶם וּלְשׁוֹב עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שְׂאֵמְרָנוּ, בְּגִין דְּלֹא יִשְׁלֹטוּן עֲלוּי אֵינּוֹן יְמֵי רַע דְּלֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּ כְּדִי שְׂלֹא יִשְׁלֹטוּ עֲלוּי אֲלוֹ יְמֵי הַרְע שְׂאֵינִים מְרַחְמִים עֲלוּי. (רמ"ק וּמְפַרְשֵׁי)

אָסָא הָוָה דְּחִיל יְתִיר אַף עַל גַּב דְּהָוָה מְפַשְׁפֵּשׁ בְּחֻטְאֵי אָסָא הַמֶּלֶךְ הִיָּה מַתִּירָא יוֹתֵר מֵעוֹנוֹת שְׂאֵדָם דֵּשׁ בְּעַקְבֵי אַף עַל פִּי שְׁהִיָּה מְפַשְׁפֵּשׁ בְּחֻטְאֵי וְשׁוֹב עֲלֵיהֶם, וְלֹא כְדוּד מְלָפָא אִיהוּ אֲבַל לֹא הִיָּה כְדוּד הַמֶּלֶךְ, וְהִיָּה מַתִּירָא לְהַרוּג בְּאוֹיְבֵיו כִּי לְזֶה צְרִיךְ לְהַתְעַרֵב עִם הַרְעָה, אֲבַל לְרַדּוּף בְּלִי לְהַרוּג אֵין יְמֵי הַרְע מַתְחַזְקִים, לְכֵן בְּעֵי לְמַרְדֵּף אֲבַתְרִיָּהּ וְלֹא יִגִּיחַ לֹוֹן וְיִקְטוּל לֹוֹן קְדָשָׁא בְרִיף הוּא לְכֵן בְּקַשׁ מִהַקְב"ה שְׁהוּא רַק יִרְדּוּף אַחֲרֵי אוֹיְבֵיו וְלֹא יִצְטַרְךְ לְלַחוּם עִמָּהֶם אֲלֵא שְׁהַקְב"ה יְהַרוּג אוֹתָם, וְכָף הָוָה וְכֵן הִיָּה שְׁתַּפְּלֹתוֹ נִתְקַבְּלָה דְּכָתִיב וַיִּרְדְּפֶם אָסָא וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וְגו', וְכָתִיב וַיִּגְוֶף יְהוּ"ה אֶת הַפּוֹשִׁים לִפְנֵי אָסָא וּלְפָנֵי יְהוּדָה וַיְנוֹסוּ הַפּוֹשִׁים, אֲבַל דְּוּד מַה פְּתִיב בֵּיהּ וַיִּפֹּם דְּוּד מִהַנְּשָׁף וְעַד הָעָרֵב לְמַחְרָתָם הוּא בְּעַצְמוֹ הִכָּה וְהִרְג אֹתָם וְלֹא הִיָּה מַתִּירָא, אֲבָל אָסָא אִיהוּ רְדִיף וְקְדָשָׁא בְרִיף הוּא מְחִי אֲבַל אָסָא הוּא רַק רְדִיף אַחֲרֵי אוֹיְבֵיו וְהַקְב"ה הִכָּם וְהוֹרְגֶם.

יְהוֹשֻׁפֵט מְלָךְ יְהוּדָה אוּף הָכִי נָמִי הָוָה שְׂאִיל יְהוֹשֻׁפֵט מֶלֶךְ יְהוּדָה הִיָּה מַתִּירָא אֲפִילוֹ מִקְצַת הַתְעוּרְרוֹת יְמֵי הַרְע מַחֲמַת מִקְצַת הַעֲוֹנוֹת שְׂאֵדָם דֵּשׁ בְּעַקְבֵי, לְכֵן הִיָּה מִבְּקַשׁ מִהַקְב"ה וְאָמַר לֹא יִכְלִינָא לְמַרְדֵּף וְלֹא לְקַטְלָא אֲנִי לֹא יִכּוֹל לְרַדּוּף אַחֲרֵי אוֹיְבֵי וְלֹא לְהַרְגֶם, שְׂמָא יִקְטְרֵגוּ עֲלֵי יְמֵי הַרְע וְתַתְעוּרָר עֲלֵי מַדַּת הַדִּין, אֲלֵא אָנָּא אֲזַמְר וְאַתָּה קְטִיל לֹוֹן אֲלֵא אֲנִי אֲזַמְר וְאַתָּה תְּהַרוּג אוֹתָם, בְּגִין דְּלֹא הָוָה מְפַשְׁפֵּשׁ כָּל כָּף כְּפֹאֶסָא לְפִי שְׂלֹא הִיָּה מְפַשְׁפֵּשׁ אַחֲרֵי חֻטְאֵי לְשׁוֹב עֲלֵיהֶם כְּמוֹ אָסָא, וְקְדָשָׁא בְרִיף הוּא עֶבֶד לֵיהּ הָכִי וְהַקְב"ה עִשָּׂה לוֹ כֵּן דְּכָתִיב וּבָעַת הַחֲלוֹ בְרָנָה וַתְּהַלֵּךְ נָתַן יְהוּ"ה מְאָרְכִים עַל בְּנֵי עַמּוֹן

תָּא חֲזִי, וַיִּפְר יוֹסֵף אֶת אָחָיו בְּשַׁעֲתָא דְנִפְלֹ בְיַדְיָהּ אִיהוּ רַחִים עֲלֵיהוּ, בְּגִין דְּאִיהוּ שְׁלִים, וְהֵם לֹא הִפְרִוּהוּ, דְּאִינוּן שְׁמַעוֹן וְלוֹי אָתוּ מְסֻטְרָא דְדִינָא קְשִׁיא, וְעַל דָּא לֹא רַחִימוּ עֲלֵיהּ, דְּהָא כָּל אִינוּן מְאָרִיהוֹן דְּדִינָא קְשִׁיא, לֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהוּ דְבְנֵי נִשָּׂא בְּשַׁעֲתָא דְנִפְלֵי בְיַדְיָהּ.

וּבְגִין כֵּן אָמַר דְּוֹד (תהלים מט ו) לְמָה אֵירָא, יִרְאֵתִי לֹא כְתִיב, אֲלֵא אֵירָא, דְּאִית לִי לְמַדְחַל מְאִינוּן יָמֵי רַע כְּדָקְאֻמְרָן. עוֹן עֲקָבֵי יִסְבְּנִי, מֵאֵן עֲקָבֵי, אֲלִין אִינוּן בְּרִזָּא דְמַהִימְנוּתָא, דְּכְתִיב (בראשית כה כו) וַיְדוּ אוֹחֲזֹת בְּעֲקֵב עֵשׂו, דָּא הוּא עֲקָב, וְאִינוּן עֲקִיבִין דְּמִסְתַּפְּלִין בְּהוּ תְדִיר בְּהֵוּא חוּבָא דְדִשׁ בֵּיהּ בְּרַ נִשׁ תְּדִיר בְּעֲקָבוֹי.

תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב, (ישעיה ה יח) הוּי מוֹשְׁכֵי הָעוֹן בְּחַבְלֵי הַשְּׂוֹא, וְכַעְבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה, בְּחַבְלֵי הַשְּׂוֹא, דְּדִשׁ בֵּיהּ בְּעֲקָבָא וְלֹא חֲיִישׁ עֲלֵיהּ, וּלְבַתֵּר אֲתַתְּקַף וְאֲתַעְבִּיד כְּעַבוֹת הָעֲגָלָה, וְאֲתַתְּקַף הֵוּא חֲטָאָה, וְאִסְטִי לִיהּ בְּהַאי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי, זְפֵאִין אִינוּן צְדִיקָיָא דִּידְעִין לְאִסְתַּמְרָא מְחֻבְיָהוֹן, וְאִינוּן מְפַשְׁפְּשִׁין תְּדִיר בְּעוֹבְדֵיהוּ, בְּגִין דְּלֹא יִשְׁתַּפַּח עֲלֵיהוּ מְקֻטְרָגָא בְּהַאי עֲלָמָא, וְלֹא יִסְטוֹן עֲלֵיהוּ לְעֲלָמָא דְאַתִּי, דְּהָא אוֹרִייתָא מְתַקְנָא לְהוּ אֲרַחִין וְשְׁבִילִין לְמִיהָ בְּהוּ, דְּכְתִיב (משלי ג י) דְּרַכִּיָּה דְרַכִּי נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.

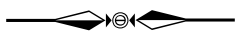
מתוק מדבש

פִּירוּשׁ הַפְּסוּק הַמּוּבָא לְהַלָּן, הוּי מוֹשְׁכֵי הָעוֹן הוּי עַל אֲלוּ הַמְּשִׁיכִים עַל עֲצֻמָּן אֵת הַיֵּצֵר הָרַע הַמְּסִית עַל הָעוֹן, בְּחַבְלֵי שׂוֹא כְּחַבְלִים דְּקִין וְכַמְעַט שְׂאִין בְּהֵם מְמַשׁ, וְכַעְבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה וּלְבַסּוּף מְשִׁיכִים הַיֵּצֵר הָרַע הַמְּחַטֵּיא כְּחַבְלִים עֲבִים שְׁמוֹשְׁכִים בְּהֵם אֵת הָעֲגָלָה, רַצָּה לְיֹמֵר בְּתַחֲלִילָה נִמְשָׁכִים אַחֲרֵיו מְעַט וּלְבַסּוּף נִמְשָׁכִים אַחֲרֵיו הַרְבֵּה. (מלכות)

תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב, הוּי מוֹשְׁכֵי הָעוֹן בְּחַבְלֵי הַשְּׂוֹא וְכַעְבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה וּמְפַרֵּשׁ בְּחַבְלֵי הַשְּׂוֹא פִּירוּשׁוֹ דְּדִשׁ בֵּיהּ בְּעֲקָבָא וְלֹא חֲיִישׁ עֲלֵיהּ הֵינּוּ הָעוֹן שְׂדֵשׁ הָאָדָם בְּעַקֵּב וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ עֲלֵיו וְאִינוּ מְחַשְׁבֵי לְחַטָּא, וּלְבַתֵּר אֲתַתְּקַף וְאֲתַעְבִּיד כְּעַבוֹת הָעֲגָלָה וְאֲחֵר כֵּן מְתַחֲזֵק וְנַעֲשֶׂה כְּעַבוֹת הָעֲגָלָה, וְאֲתַתְּקַף הֵוּא חֲטָאָה וְאִסְטִי לִיהּ בְּהַאי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי וּמְתַחֲזֵק כַּח הַמְּקֻטְרָג שְׂנַבְרָא מְאוּתָם הָעוֹנוֹת הַנִּקְרָא חֲטָאָה וּמְטָה אֵת הָאָדָם מְדֻרְךְ הַיֵּשֶׁר בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, זְפֵאִין אִינוּן צְדִיקָיָא דִּידְעִין לְאִסְתַּמְרָא מְחֻבְיָהוֹן אֲשֵׁרִיהֶם הַצְּדִיקִים שְׂיֹדְעִים לְהַשְׁמֵר מְעוֹנוֹתֵיהֶם, וְאִינוּן מְפַשְׁפְּשִׁין תְּדִיר בְּעוֹבְדֵיהוּ וְהֵם מְפַשְׁפְּשִׁים תְּמִיד בְּמַעֲשֵׂיהֶם לְשׁוֹב עֲלֵיהֶם, בְּגִין דְּלֹא יִשְׁתַּפַּח עֲלֵיהוּ מְקֻטְרָגָא בְּהַאי עֲלָמָא כְּדִי שְׂלֵא יִמְצָא עֲלֵיהֶם מְקֻטְרָג בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יִסְטוֹן עֲלֵיהוּ לְעֲלָמָא דְאַתִּי וְלֹא יִסְטִין עֲלֵיהֶם לְעוֹלָם הַבָּא, דְּהָא אוֹרִייתָא מְתַקְנָא לְהוּ אֲרַחִין וְשְׁבִילִין לְמִיהָ בְּהוּ כִּי הַתּוֹרָה מְתַקְנָת לְהֵם דְּרַכִּים וְשְׁבִילִים לְלַכֵּת בְּהֵם דְּכְתִיב דְּרַכִּיָּה שֶׁל הַתּוֹרָה הֵם דְּרַכִּי נַעַם, וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם מְבִיאֹת לְשׁוֹם.

תָּא חֲזִי בֵּא וְרֵאָה כִּי בְעֲלֵי הַדִּינִים הַמְּמוֹנִים עַל יָמֵי רַע אִין בְּהֵם רַחֲמֹת כָּלֵל, אֲבַל מִי שְׂבֵא מִצַּד הַרַחֲמִים הוּא יִרְחַם אֲפִילוּ עַל מִי שְׂלֵא יִרְחַם עֲלָיו, וְזֶה שְׂאֵמַר וַיִּפְר יוֹסֵף אֶת אָחָיו, בְּשַׁעֲתָא דְנִפְלֹ בְיַדְיָהּ אִיהוּ רַחִים עֲלֵיהוּ בְּגִין דְּאִיהוּ שְׁלִים בְּשַׁעֲתָא שְׂנַפְלוּ אַחָיו בִּידוּ הוּא יִרְחַם עֲלֵיהֶם לְפִי שְׂהוּא יִהֵא אִישׁ שְׁלֵם, לְרַצָּה לְיֹמֵר שְׂהִיָּה מוֹשְׁרַט צִיְסוּד שְׂצוּ נִמְנָל מִדַּת הַחֲסֵד וְהַרְחֲמִים, וְהֵם לֹא הִפְרִוּהוּ הֵינּוּ דְאִינוּן שְׁמַעוֹן וְלוֹי אָתוּ מְסֻטְרָא דְדִינָא קְשִׁיא הֵם שְׂמַעוֹן וְלוֹי שְׂבֵאוּ מִצַּד דִּין הַקְּשָׁה, וְעַל דָּא לֹא רַחִימוּ עֲלֵיהּ וְעַל כֵּן לֹא יִרְחַמוּ עַל יוֹסֵף כְּשִׁנְפַל בִּידָם, דְּהָא כָּל אִינוּן מְאָרִיהוֹן דְּדִינָא קְשִׁיא לֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהוּ דְבְנֵי נִשָּׂא בְּשַׁעֲתָא דְנִפְלֵי בְיַדְיָהּ כִּי כָּל אֲלוּ בְעֲלֵי דִין הַקְּשָׁה אִינָם מְרַחֲמִים עַל בְּנֵי אָדָם בְּשַׁעֲתָא שְׂנוֹפְלִים בִּידָם.

וּבְגִין כֵּן אָמַר דְּוֹד לְכֵן אָמַר דְּוֹד לְמָה אֵירָא, יִרְאֵתִי לְשׁוֹן עֵבֵר לֹא כְתִיב, אֲלֵא אֵירָא לְשׁוֹן הוּא לְפִי שְׂאֵמַר דְּאִית לִי לְמַדְחַל מְאִינוּן יָמֵי רַע כְּדָקְאֻמְרָן שִׁישׁ לִירָא תְּמִיד מֵאֲלוּ יָמֵי הָרַע כְּמוּ שְׂאֵמַרְנוּ לְעִיל, עוֹן עֲקָבֵי יִסְבְּנִי וּמְפַרֵּשׁ מֵאֵן עֲקָבֵי מַה הֵם אֲלוּ הַעֲקָבִים, וְאֵמַר אֲלִין אִינוּן בְּרִזָּא דְכְתִיב וַיְדוּ אוֹחֲזֹת בְּעֲקֵב עֵשׂו (ס"ג רמ"ק) פִּירוּשׁ שִׁיעַקֵב אֲבִינוּ אַחַז אֵת כַּחוֹת אֲלוּ שֶׁל עֵשׂו הַנִּקְרָאִים עַקֵּב כְּדִי לְהַכְנִיעֵם, וְאֵמַר דָּא הוּא עֲקָב זֶהוּ מַה שְׂכַתוּב עוֹן עַקֵּבֵי יִסְבְּנִי, וְאִינוּן עֲקִיבִין דְּמִסְתַּפְּלִין בְּהוּ תְּדִיר בְּהֵוּא חוּבָא דְדִשׁ בֵּיהּ בְּרַ נִשׁ תְּדִיר בְּעֲקָבוֹי וְהֵם סוּד עַקֵּבִים הַמְּמוֹנִים לְעִיין וְלְהַסְתַּכֵּל תְּמִיד בְּאוּתָם הָעוֹנוֹת שְׂאֵדָם דִּשׁ בְּעַקְבֵי תְּמִיד, שְׂמַהֲרַבָּה עוֹנוֹת קְטָנִים וְקִלִּים נַעֲשִׂים עוֹנוֹת גְּדוּלִים וְקִשִׁים כְּדִמְפַרֵּשׁ וְאוּזִיל. (רמ"ק וכו"פ וּמְפַרֵּשׁ)

מקץ יום רביעי א

אסור להתחכם ולעבור אף על דבר אחד מהתורה

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוּמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וְגו', רַבִּי חֲזִיָּא פִּתַח וְאָמַר, (שם כד יז) בְּנִפּוּל אוֹיְבֵךָ אֵל תִּשְׂמַח, וּבִכְשָׁלוֹ אֵל יִגַּל לְבָךָ, תָּא חֲזִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֶבֶד לֵיה לְבַר נֶשׁ דִּיזְכִּי לִיקְרָא דִּילֵיה, וְלִשְׁמֵשָׁא קַמֵּיה תְּדִירָא, וְלֹא שְׂתִדְלָא בְּאוּרֵייתָא יִמְמָא וְלִילֵי, בְּגִין דְּקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתֵרְעֵי בָּהּ בְּאוּרֵייתָא תְּדִיר, וְכִיּוֹן דְּבָרָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, יְהִיב קַמֵּיה אוּרֵייתָא, וְאוּלִיף לֵיה בָּהּ לְמַנְדַּע אֲרַחָהָא.

מְנַלְן, דְּכִתִּיב (אויב כח כו) אֲזִי רָאָה וַיִּסְפְּרָה הַכִּינָה וְגַם חֲקָרָה, וְלִבְתֵּר וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן יִרְאֵת יְהו"ה הִיא חֲכָמָה, וְסוּר מֵרַע בִּינָה, פִּיּוֹן דְּאִסְתַּפֵּל בָּהּ וְלֹא נָטִיר לָהּ, עֶבֶר עַל פְּקוּדָא דְמֵאֲרִיָּה, וְאֲתַפְּס בְּחוּבֵיהָ, וְכָל אֵינּוֹן דְּעֵבְרוּ עַל מְלָה חֲדָא דְאוּרֵייתָא אֲתַפְּסוּ בָּהּ.

שְׁלֵמָה מְלִפָּא דְאֲתַחֲפֵם עַל כָּל בְּנֵי עַלְמָא, עֶבֶר עַל מְלָה חֲדָא דְאוּרֵייתָא, וְגָרִים לֵיה לְאֲתַעֲבָרָא מְלִכּוּתֵיהָ מֵינָה, וְלֹא תַפְלָגָא מְלִכּוּתָא מִן בְּנוֹי, מֵאֵן דְּאֵעֲבֵר עַל אוּרֵייתָא עַל אַחַת פְּמָה וְכַמְּהָ.

וַיּוֹסֵף דִּהְוָה יָדַע אוּרֵייתָא, וְאֲחֹזִי נִפְלוּ בִידֵיהָ, אֲמַאי גְלַגַּל עֲלֵיהּ כָּל גְּלַגּוּלָא דָּא, וְהָא אִיהוּ יָדַע

מתוק מדבש

הַכִּינָה זִמְנָה בַתפֹּאֲרַת, וְגַם חֲקָרָה לַדַּעַת כָּל מִצְפוּנֵיה בַמְּלִכּוּת, וְלִבְתֵּר וְאַחַר שְׁבֵרָא בַּה אֵת כָּל הַבְּרִיאָה, וַיֹּאמֶר לְאָדָם לַמְדָה לַאֲדָם הַרְאִשׁוֹן עַד שֶׁהַגְּשִׁימָה לַפְּנִי, וְאִמַר לוֹ הֵן יִרְאֵת יְהו"ה הִיא חֲכָמָה פִּירוּשׁ יִרְאֵת ה' הִיא חֲכַמַת הַתּוֹרָה, וְזוֹ צְרִיכָה לְזוֹ וְאִין חֲכַמָּה יִפָּה בְּלֹא יִרְאָה, וְעַל יְדֵי יִרְאֵת ה' תִּשְׁגִּי דְבָרִים נְעֻלְמִים, וְסוּר מֵרַע בִּינָה וְסוּר מֵרַע הִיא הַכְּנָה אֵל הַבִּינָה שֶׁהִיא הַבְּנֵת דְּבַר מֵתוּךְ דְּבַר, פִּיּוֹן דְּאִסְתַּפֵּל בָּהּ וְלֹא נָטִיר לָהּ כִּיּוֹן שְׂאֲדָם הַסְתַּכַּל בַּה וְעַם כָּל זֶה לֹא שִׁמְרָא אוֹתָהּ, עֶבֶר עַל פְּקוּדָא דְמֵאֲרִיָּה וְאֲתַפְּס בְּחוּבֵיהָ וְעֵבֵר עַל מִצּוֹת בּוֹרְאוֹ לְכֵן נִתְפַּס בְּעוֹנוֹ לְפִי שֶׁחֲטָא הוּא סָם הַמְּמִית הַגּוֹרֵם לַאֲדָם שִׁיעֲנֵשׁ, וְאִין הַעוֹנֵשׁ נִקְמָה וְאִכְזוּרִיּוֹת, וְכֵן וְכָל אֵינּוֹן דְּעֵבְרוּ עַל מְלָה חֲדָא דְאוּרֵייתָא אֲתַפְּסוּ בָּהּ כָּל אֵלוֹ שֶׁעֲבָרוּ אֶפִּילוֹ עַל דְּבַר אֶחָד שֶׁל הַתּוֹרָה נִתְפַּסוּ בּוֹ וְנִלְכְּדוּ בְּעוֹנָם. (רמ"ק וּמְפִרְשִׁים)

וּמֵבִיא רֵאִיָּה וְאִמַר שְׁלֵמָה מְלִפָּא דְאֲתַחֲפֵם עַל כָּל בְּנֵי עַלְמָא, עֶבֶר עַל מְלָה חֲדָא דְאוּרֵייתָא שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּתְחַכֵּם עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, עֶבֶר עַל דְּבַר אֶחָד שֶׁל הַתּוֹרָה דְכִתִּיב וְלֹא יִרְבֶּה לּוֹ נִשְׁיָם, וְהוּא הִרְבִּה לּוֹ נִשְׁיָם, וְגָרִים לֵיה לְאֲתַעֲבָרָא מְלִכּוּתֵיהָ מֵינָה, וְלֹא תַפְלָגָא מְלִכּוּתָא מִן בְּנוֹי וְגַרְסָא לְעַצְמוֹ שֶׁתַּעֲבֹר וְתַתְּבַטֵּל מְלִכּוּתוֹ מִמֶּנּוּ, וְשִׁתְּחַלַּק מְלִכּוּתוֹ מִן בְּנוֹי, כָּל שֶׁכֵּן מֵאֵן דְּאֵעֲבֵר עַל אוּרֵייתָא עַל אַחַת פְּמָה וְכַמְּהָ מִי שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל הַתּוֹרָה וְדַאי שִׁיעֲנֵשׁ.

וְשׁוֹאֵל אִם כֵּן וַיּוֹסֵף דִּהְוָה יָדַע אוּרֵייתָא הֲלֹא יוֹסֵף שֶׁהִיא יוֹדַע הַתּוֹרָה כְּדִלְקַמֵּן, וְאֲחֹזִי נִפְלוּ בִידֵיהָ אֲמַאי גְלַגַּל עֲלֵיהּ כָּל גְּלַגּוּלָא דָּא וְכִשְׂאֲחִיו נִפְלוּ בִידוֹ לְמָה גְלַגַּל עֲלֵיהֶם כָּל אוֹתָם הַגְּלַגּוּלִים, וּמְפִרְשׁ וְהָא אִיהוּ יָדַע אוּרֵייתָא דְאוּלִיף לֵיה אֲבוֹי וְהָרִי הוּא יָדַע הַתּוֹרָה שֶׁלִּימַד אוֹתוֹ אֲבוֹי, רְצָה לְוֹמַר יָדַע מַה

"מֵאִמַר אִסוּר לְהִתְחַכֵּם וְלַעֲבֹר אֵף עַל דְּבַר אֶחָד מִהַתּוֹרָה" וּמֵבִיא רֵאִיָּה בּוֹ כִּי הָאֲדָם נִבְרָא כְּדִי שִׁזְכָּה לְהַבִּין אֵת חֲכַמַת ה' שֶׁבַּתּוֹרָה וְלַעֲבֹר לְקַב"ה כְּרֹאוֹי, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה מִיוֹסְדַת בַּחֲכַמָּה נִפְלְאָה, וְכֵה הַסְתַּכַּל הַקַּב"ה וְבִרְאָה הָעוֹלָם, וּמִסְרָה לְאָדָם, וְצִוְהוּ שֶׁיִּעֲסֹק בַּתּוֹרָה יַחַד עִם יִרְאֵת ה'. אֲבָל הָאֲדָם חֲטָא וְעֵבֵר עַל הַתּוֹרָה וְנִעֲנֵשׁ, וְכֵן שְׁלֵמָה הִתְחַכֵּם כְּנִגְדַּ מִצּוּה אַחַת מִהַתּוֹרָה וְנִעֲנֵשׁ, וְקַל וְחֹמֶר לְעוֹבְרִים עַל כָּל הַתּוֹרָה שׁוּדָאי שִׁיעֲנֵשׁוּ. וּמִמְשִׁיךְ וּמִבְּאֵר שִׁוּפָּף שִׁידַע אֵת הַתּוֹרָה, וְדַאי שְׁלֵמָה עֵבֵר עֲלֵיהּ, וְלֹא שְׂמַח בְּנִפּוּל אַחִיו לַפְּנִי, אֲלֵא שְׁכִיּוֹן לְגַלְגַּל שִׁיבִיאָו לַפְּנִי אוֹתוֹ בְּנִימּוֹן אַחִיו, וְאִדְרַבָּא רְצָה בַּחֲקוּנָם, כְּדִי שֶׁשִׁיעֲעַמְדוּ עַל הַצֵּלָת בְּנִימּוֹן אַחִיו מִיָּדוּ, יְכוּפֵר לָהֶם עוֹן מְכִירָתוֹ.

(מקור המאמר בזהר פרשת מקץ דף קצט ע"א, בבאוריניו כרך ד עמ' ריט-רכא)

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוּמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וְגו' כְּדִי לְפִרְשׁ פִּסּוּק זֶה רַבִּי חֲזִיָּא פִּתַח וְאָמַר הַקְּדִים לְפִרְשׁ מַה שֶׁכָּתוּב בְּנִפּוּל אוֹיְבֵךָ אֵל תִּשְׂמַח, וּבִכְשָׁלוֹ אֵל יִגַּל לְבָךָ וְאִמַר תָּא חֲזִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֶבֶד לֵיה לְבַר נֶשׁ דִּיזְכִּי לִיקְרָא דִּילֵיהָ בַּא וְרֵאָה הַקַּב"ה עֲשָׂה וְבִרְאָה אֵת הָאֲדָם שִׁזְכָּה לְהַבִּין חֲכַמַת ה' וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכָּה לְכַבּוֹד הַעֲלִיּוֹן, וְלִשְׁמֵשָׁא קַמֵּיה תְּדִירָא וְלִשְׁמֵשׁ לַפְּנִי תְּמִיד בְּקִיּוּם מִצּוֹת הַתּוֹרָה, וְלֹא שְׂתִדְלָא בְּאוּרֵייתָא יִמְמָא וְלִילֵי לְעִסּוֹק בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלִילָה, בְּגִין דְּקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתֵרְעֵי בָּהּ בְּאוּרֵייתָא תְּדִיר לְפִי שֶׁהַקַּב"ה רוּצָה וְחַפֵּץ בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה תְּמִיד, וְכִיּוֹן דְּבָרָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם יְהִיב קַמֵּיה אוּרֵייתָא וְאוּלִיף לֵיה בָּהּ לְמַנְדַּע אֲרַחָהָא כִּיּוֹן שְׁבֵרָא הַקַּב"ה לַאֲדָם הַרְאִשׁוֹן נִתֵּן לַפְּנִי אֵת הַתּוֹרָה וְלִימַד אוֹתוֹ לַדַּעַת דְּרִכְיָהּ.

מְנַלְן מֵאִין לָנוּ זֶה דְּכִתִּיב אֲזִי רָאָה הַקַּב"ה הַסְתַּכַּל בַּתּוֹרָה וְעַל יְדֵי עֲשָׂה אֵת הַכָּל בַּחֲכַמָּה, וַיִּסְפְּרָה סֵפֶר אוֹתוֹתֵיהָ בְּבִינָה,

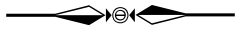
אֹרִייתָא דְאֹלִיף לִיה אָבוּי, אָלֵא חֵס וְשְׁלוֹם דְיוֹסָף גְּלָגַל עֲלֵייהוּ גְּלָגוּלִין לְנַקְמָא מְנִייהוּ, אָלֵא כָּל דָּא לָא עֵבֵד אָלֵא לְאַיִתָּאָה לְאַחוּה בְּנִימִין לְגַבִּיה, דְּתֵאוּבְתִיה הָוָה לְגַבִּיה, וְאַיְהוּ לָא שְׂבַק לְאַחוּי לְמַנְפֵּל, דְּהָא כְּתִיב וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת פְּלִיָּהֶם בָּר וְגו', וְכָל דָּא בְּגִין דְּלֵא יִנְפְּלוּן.

מתוק מדבש

העליונה המשפעת ביי"ב שבטים, וְכָל דָּא בְּגִין דְּלֵא יִנְפְּלוּן וְכָל זֶה עֵשָׂה כְּדֵי שְׁלֵא יִפְלוּ וִיתְרוּשְׁשׁוּ מִנְכִסִּיהֶם. (רמ"ק ומפרשים)

ואם תאמר וכי משום שתשוקתו היתה לראות את בנימין יצער כל כך את אחיו, אלא הענין הוא שיוסף רצה להתגלות לאחיו ולא ניתן לו רשות מן השמים, וגם הם שמכרוהו לא זכו להכירו, לכן גלגל הדבר שיבא בנימין שהוא לא היה במכירתו, ושיעשו בו תיקון של מדה כנגד מדה, על ידי שיסבב הדבר שיוכל לומר שבנימין ישאר לו לעבד, והם יעמדו כנגדו וישתדלו להצילו, ובזה יתכפר להם העון של לעבד נמכר יוסף, והיות שכך היה לכן ניתן לו אז רשות להתודע אליהם והם זכו להכירו, וזה היה טעמו של יוסף שרצה שיבא בנימין, כי בו היה תלוי הדבר. (רמ"ק)

שכתוב בנפול אויבך אל תשמח, ולמה שמח בנפול אחיו בידו, שאם לא שמח בנפולם לא היה מגלגל עליהם כל אותם הגלגולים, ואמר אָלֵא חֵס וְשְׁלוֹם דְיוֹסָף גְּלָגַל עֲלֵייהוּ גְּלָגוּלִין לְנַקְמָא מְנִייהוּ אלא ח"ו שיוסף גלגל עליהם גלגולים לנקום מהם, אָלֵא כָּל דָּא לָא עֵבֵד אָלֵא לְאַיִתָּאָה לְאַחוּה בְּנִימִין לְגַבִּיה דְּתֵאוּבְתִיה הָוָה לְגַבִּיה אלא כל זה לא עשה רק כדי להביא אליו את אחיו בנימין שתשוקתו היתה אליו. ומביא ראיה ואמר שלא די שלא שמח אלא אף לא הניח להם ליפול כלל, והכתוב אומר בנפול אויבך, וזה שאמר וְאַיְהוּ לָא שְׂבַק לְאַחוּי לְמַנְפֵּל והוא לא הניח לאחיו ליפול, דְּהָא כְּתִיב וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת פְּלִיָּהֶם בָּר וְגו' בלי מדה ומשקל ובלי כסף, אלא כפי יכולת המקבל, כמדתו

מקץ יום רביעי ב

תפלה על הפרנסה לפני האכילה

תו פֶּתַח וְאָמַר קְרָא אֲבֹתָרְיָה, (משלי כח ב) אִישׁ אֲמוּנֹת רַב בְּרֻכּוֹת, דָּא הוּא פֶּר נֶשׁ דְּמַהֲיִמְנוּתָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בֵּיה, פְּגוֹן רַבִּי יִיסָא סָבָא, דְּאָף עַל גַּב דְּהָוָה לִיה מִיכְלָא דְהָוָה יוֹמָא לְמִיכַל, לָא הָוָה מְתַקֵּין לִיה עַד דְּשָׂאִיל מְזוּנְיָה קָמִי מְלָפָא קְדִישָׁא, לְבַתֵּר דְּצִלֵי צְלוֹתֵיה וְשָׂאִיל מְזוּנְיָה קָמִי מְלָפָא, פְּדִין הָוָה מְתַקֵּין, וְהָוָה אָמַר תְּדִיר לָא נְתַקֵּין עַד דִּינְתַנּוּן מִבֵּי מְלָפָא.

מתוק מדבש

אדם שיש בו אמונת ה', רצה לומר כי האדם הבוטח בה' ומאמין כי הוא הנותן כח לעשות חיל, והוא הנותן לחם לכל בשר ומשביע לכל חי רצון, הנה זה האיש נקרא איש אמונות, פְּגוֹן רַבִּי יִיסָא סָבָא, דְּאָף עַל גַּב דְּהָוָה לִיה מִיכְלָא דְהָוָה יוֹמָא לְמִיכַל שאף על פי שהיה לו מאכל לאותו יום לאכול, לָא הָוָה מְתַקֵּין לִיה עַד דְּשָׂאִיל מְזוּנְיָה קָמִי מְלָפָא קְדִישָׁא לא היה מתקנו ומכין אותו עד ששאל מזונו מלפני הקב"ה, לְבַתֵּר דְּצִלֵי צְלוֹתֵיה וְשָׂאִיל מְזוּנְיָה קָמִי מְלָפָא פְּדִין הָוָה מְתַקֵּין ואחר שהתפלל תפלתו ושאל את מזונו מלפני הקב"ה אז היה מכין את מאכלו, וְהָוָה אָמַר תְּדִיר לָא נְתַקֵּין עַד דִּינְתַנּוּן מִבֵּי מְלָפָא ואמר תמיד לא נכין לאכול עד שיחנו מבית המלך, והודיע בזה כי אפילו כבר היה מאכלו ברשותו ובידו, איננו רשאי לאכול אם לא יסכימו עליו מלמעלה.

"מאמר תפלה על הפרנסה לפני האכילה" ומבואר בו כי האדם הבוטח בה' ומאמין כי הוא הנותן לו כח לעשות חיל, נקרא "איש אמונות". ומספר כי דרכו של רב ייסא סבא היתה להקדים תפלה על הפרנסה לפני שערך את שולחנו, והגם שהמאכל היה מצוי בביתו, ובבקשתו רשות מהשמים הורה על חוק אמונתו. (מקור המאמר בזהר פרשת מקץ דף קצט ע"ב, בביאורינו כרך ד עמ' רכו)

פירוש הפסוק המובא להלן, איש אמונות רב ברכות המתעסק באמונה ולא ירמה את הבריות מעותד הוא לרוב ברכות, ואף להעשיר לא ינקה אבל הממהר להעשיר את עצמו ולא יחדל מלרמות לא יהיה נקי מן הגמול הראוי לו. (מגודות)

תו פֶּתַח וְאָמַר עוד פתח אותו היהודי ואמר לפרש קְרָא אֲבֹתָרְיָה את הפסוק שלאחריו, דכתיב אִישׁ אֲמוּנֹת רַב בְּרֻכּוֹת פִּירוּשׁוּ דָּא הוּא פֶּר נֶשׁ דְּמַהֲיִמְנוּתָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בֵּיה זְהוּ

מקץ יום חמישי

שכר המוחל לחברו שגמלו רע

רַבִּי אַבָּא הָיָה יְתִיב אֶתְרַעָא דְאַבְבָּא דְלוּד, חֲמָא חַד בַּר נָשׁ דְהָוָה אֲתִי, וְיְתִיב בְּחַד קוֹלְטָא דְתַלְא דְאַרְעָא, וְהָוָה לְאִי מְאַרְחָא וְיְתִיב וְנָאִים תַּמָּן, אֲדַהְכִי חֲמָא חַד חוּיָא דְהָוָה אֲתִי לְגַבְיָה, נִפְק קוֹסְטָפָא דְגוּרְדְנָא וְקָטִיל לִיה לְחוּיָא, כַּד אֶתְעַר הַהוּא בַר נָשׁ חֲמָא הַהוּא חוּיָא לְקַבְלִיה דְהָוָה מִית, אֲזַדְקַף הַהוּא בַר נָשׁ וְנִפְל הַהוּא קוֹלְטָא לְעוּמְקָא דְתַחְתּוּתֵי וְאַשְׁתַּזִּיב, אֲתָא רַבִּי אַבָּא לְגַבְיָה, אָמַר לִיה אֵימָא לִי מָאן עוֹבְדֵךְ, דְהָא קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא רַחִישׁ לָךְ אֵלִין תְּרִין נְסִין, לָאו אֵינוֹן לְמַגְנָא.

אָמַר לִיה הַהוּא בַר נָשׁ כָּל יוֹמָאֵי לָא אֲשָׁלִים לִי בַר נָשׁ בִּישָׁא בְעַלְמָא, דְלָא אֲתַפְיִסְנָא בְהַדְיָה וּמְחִילְנָא לִיה, וְתוֹ אֵי לָא יְכִילְנָא לְאַתְפְּיִסָא בְהַדְיָה, לָא סְלִיקְנָא לְעַרְסֵי עַד דְמְחִילְנָא לִיה וְלְכָל אֵינוֹן דְמַצְעָרוֹ לִי, וְלָא חִישָׁנָא כָּל יוֹמָא לְהַהוּא בִישָׁא דְאֲשָׁלִים לִי, וְלָאו דִי לִי דָא, אֲלָא דְמָה הַהוּא יוֹמָא וְלַהֲלָאָה אֲשַׁתְּדִלְנָא לְמַעַבְד עֲמָהוֹן טָבָא, בְּכָה רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, יִתִיר עוֹבְדוּי דְדִין מִיוֹסֵף, דִּיוֹסֵף הוּוּ אַחוּי וְדָאֵי, וְהָוָה לִיה לְרַחֲמָא עֲלֵיהוּ, אָבָל מָה דְעֵבִיד דָּא יִתִיר הוּא מִיוֹסֵף, יָאוּת הוּא דְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא יְרַחִישׁ לִיה נִסָּא עַל נִסָּא.

מתוק מדבש

יחד עם הגל למטה לתוך עומק הגיא והיה נהרג, אֲתָא רַבִּי אַבָּא לְגַבְיָה בַּא אַבָּא אֵלִיו, אָמַר לִיה אֵימָא לִי מָאן עוֹבְדֵךְ דְהָא קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא רַחִישׁ לָךְ אֵלִין תְּרִין נְסִין לָאו אֵינוֹן לְמַגְנָא שַׁאֵל מִמְנָו אִמּוֹר לִי מָה מַעֲשִׂיךְ כִּי הִקְבִיָּה עֲשֵׂה לָךְ ב' נְסִים אֵלוֹ וְדָאֵי אֵינִם בַּחֲנָם.

אָמַר לִיה הַהוּא בַר נָשׁ, כָּל יוֹמָאֵי לָא אֲשָׁלִים לִי בַר נָשׁ בִּישָׁא בְעַלְמָא אִמּוֹר לִי אִתּוֹ הָאֲדָם, כָּל יְמֵי לָא עֲשֵׂה לִי אָדָם אִיזָה רַע בְּעוֹלָם דְלָא אֲתַפְיִסְנָא בְהַדְיָה וּמְחִילְנָא לִיה שְׁלָא נִתְפְּיִסְתִּי עִמּוֹ וּמְחִלְתִּי לוֹ, וְתוֹ אֵי לָא יְכִילְנָא לְאַתְפְּיִסָא בְהַדְיָה וְעוֹד אִם לָא הֵייתִי יְכוֹל לְהַתְפִּיֵס עִמּוֹ, לָא סְלִיקְנָא לְעַרְסֵי עַד דְמְחִילְנָא לִיה וְלְכָל אֵינוֹן דְמַצְעָרוֹ לִי לָא עֲלִיתִי לְמַטְתִּי עַד שְׁמַחֲלִיתִי לוֹ וְלְכָל אֵלוֹ שְׂצִיעָרוֹ אֲוִתִי, וְלָא חִישָׁנָא כָּל יוֹמָא לְהַהוּא בִישָׁא דְאֲשָׁלִים לִי וְלָא חֲשַׁשְׁתִּי עוֹד יוֹתֵר כָּל הַיָּמִים לְאוּתוֹ רַע שְׂעֵשָׂה לִי, וְלָאו דִי לִי דָא, אֲלָא דְמָה הַהוּא יוֹמָא וְלַהֲלָאָה אֲשַׁתְּדִלְנָא לְמַעַבְד עֲמָהוֹן טָבָא וְלָא דִי לִי זֶה, אֵלָא מְאוּתוֹ הַיּוֹם וְלַהֲלָאָה הַשְׁתַּדְלִיתִי לְעֲשׂוֹת עִמָּהֶם טוֹבוֹת, כַּדִּי שְׁלָא יַחֲשָׁבוּ שְׂאֵנִי שׁוֹנָא אֲוֹתָם, בְּכָה רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, יִתִיר עוֹבְדוּי דְדִין מִיוֹסֵף כַּכָּה רַבִּי אַבָּא וְאִמּוֹר מַעֲשִׂיוֹ שֶׁל זֶה הֵם גְּדוּלִים יוֹתֵר מִמַּעֲשִׂיוֹ שֶׁל יוֹסֵף, דִּיוֹסֵף הוּוּ אַחוּי וְדָאֵי, וְהָוָה לִיה לְרַחֲמָא עֲלֵיהוּ כִּי בִיוֹסֵף אַחוּי הָיוּ שְׂעֵשׂוֹ לוֹ רַע וּבּוֹדָאֵי הָיָה רְאוּי לְרַחֵם עֲלֵיהֶם כִּשְׁנַפְלוּ בִידוֹ, אָבָל מָה דְעֵבִיד דָּא יִתִיר הוּא מִיוֹסֵף אֲבָל מָה שְׂעֵשָׂה זֶה הָאִישׁ הוּא יוֹתֵר מִמַּעֲשִׂיוֹ שֶׁל יוֹסֵף כִּי רַחֵם עַל כָּל אָדָם אֲפִילוֹ לָא הָיוּ אַחוּי, יָאוּת הוּא דְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא יְרַחִישׁ לִיה נִסָּא עַל נִסָּא לְכָן רְאוּי הוּא שֶׁהִקְבִיָּה יַעֲשֵׂה לוֹ נֵס עַל נֵס. (רמ"ק ומפרכסים)

"מאמר שכר המוחל לחברו שגמלו רע" ומבואר בו כי מי שמוחל לחברו שגמלו רע, נקרא "הולך בתום", ושכרו הוא ששוכן בבטח, כי הקב"ה שומרו ומצילו מכל רע. ומביא על כך מעשה שמוכח ממנו כי המוחל לחברו הקב"ה עושה עמו נסים ומצילו גם ממותה משונה. ורבי אבא משבח לאדם זה שמעלתו גדולה מיוסף הצדיק, שלא גמל רע עם אחיו, כי אדם זה לא גומל רע אפילו עם אחרים שאינם אחיו. ומסיק כי מי שגומל רע היינו שנוקם בחברו, הנה זה ניכר לבעלי הדינים שנוקמים ממנו במדה כנגד מדה. אבל ההולך בתום זוכה להיות מוכסה ונסתר מכל בעלי דין, והקב"ה שומרו.

(מקור המאמר בזהר פרשת מקץ דף רא ע"ב, בבאורינו כרך ד עמ' רמז-רנ)

ומביא הסיפור דלקמן לראיה על גודל מעלת האדם אם אינו משלם רע למי שעשה לו רע, אלא אדרבה עוד מוחל לו ומפייס אותו, וזה שאמר רבי אבא הָוָה יְתִיב אֶתְרַעָא דְאַבְבָּא דְלוּד רבי אבא היה יושב בפתח שער העיר לוד, חֲמָא חַד בַּר נָשׁ דְהָוָה אֲתִי וְיְתִיב בְּחַד קוֹלְטָא דְתַלְא דְאַרְעָא ראה אדם אחד שהיה בא וישב על גל של אבנים שנתלקט ובלט מהארץ בשפוע ההר, וְהָוָה לְאִי מְאַרְחָא וְיְתִיב וְנָאִים תַּמָּן והיה עיף מן הדרך וישב וישן שם על הגל, אֲדַהְכִי חֲמָא חַד חוּיָא דְהָוָה אֲתִי לְגַבְיָה בתוך כך ראה רבי אבא שנחש אחד בא אל אותו אדם להזיקו, נִפְק קוֹסְטָפָא דְגוּרְדְנָא וְקָטִיל לִיה לְחוּיָא יצאה חתיכת עץ משורש אילן ונפלה על הנחש והרגה אותו, כַּד אֶתְעַר הַהוּא בַר נָשׁ חֲמָא הַהוּא חוּיָא לְקַבְלִיה דְהָוָה מִית כשנתעורר אותו האדם משינתו ראה את הנחש אצלו שהיה מת, אַחַר כֵּךְ אֲזַדְקַף הַהוּא בַר נָשׁ וְנִפְל הַהוּא קוֹלְטָא לְעוּמְקָא דְתַחְתּוּתֵי וְאַשְׁתַּזִּיב הזדקף וקם אותו האדם ואז נפל אותו הגל לתחתית ההר וניצל אותו האדם, ואם לא היה קם באותה שעה היה נופל

פְּתַח וְאָמַר (שם י ט) הוֹלֵךְ בְּתוֹם יֵלֵךְ בְּטַח וּמַעֲקֵשׁ דְּרָכָיו יוֹדֵעַ, הוֹלֵךְ בְּתוֹם יֵלֵךְ בְּטַח, דָּא הֵהוּא בַר נָשׁ דְּאָזִיל בְּאַרְחֵין דְּאֹרְיִיתָא, יֵלֵךְ בְּטַח, דְּלֹא יְכַלֵּי נְזָקֵי דְעֵלְמָא לְאַבְאָשָׁא לִיהּ. וּמַעֲקֵשׁ דְּרָכָיו יוֹדֵעַ, מֵאן יוֹדֵעַ, דָּא הוּא מֵאן דְּאֶסְטִי מְאַרְחָא דְקָשׁוּט, וּבְעֵי גַבֵּי דְחֻבְרִיָּה, יוֹדֵעַ, מֵהוּ יוֹדֵעַ, יִשְׁתַּמּוּדַע אִיהוּ בְּעֵינֵיהוֹן דְּכָל מְאָרִי דְדִינָא, דְּלֹא יִתְאַבִּיד מְנִיָּהוּ דִּיּוֹקְנָא דְהֵהוּא בַר נָשׁ, בְּגִין לְאִיִּתְאַה לִיהּ לְאַתְרָא דִּינְקֻמוֹן מְנִיָּה, וּבְגִין כְּףָּ יוֹדֵעַ.

וְתָא חֲזִי, הֵהוּא דְאָזִיל בְּאַרְחָ קָשׁוּט, קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא חֲפִי עֲלֵיהּ בְּגִין דְּלֹא אֲתִידַע וְלֹא אֲשַׁתְּמוּדַע לְגַבֵּי מְאָרִיָּהוֹן דְדִינָא, אֲבָל מַעֲקֵשׁ דְּרָכָיו יוֹדֵעַ וְיִשְׁתַּמּוּדַע לְגַבֵּיָּהוּ, זְכָאִין אֵינּוֹן בְּנֵי נָשָׁא דְאָזִלֵי בְּאַרְחָ קָשׁוּט, וְאָזִלֵי לְרוּחְצָן עַל עֵלְמָא, דְּלֹא דְחֲלֵי אֵינּוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וְלֹא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי.

מתוק מדבש

לְאַתְרָא דִּינְקֻמוֹן מְנִיָּה כְּדִי לְהַבִּיאוּ לְמַקּוֹם שִׁינְקֻמוֹ מִמְנוּ לְפִי שְׂרַצָּה לְנֻקּוֹם מִחֻבְרוֹ, וּבְגִין כְּףָּ יוֹדֵעַ וְלֹכֵן כְּתוּב יוֹדֵעַ, פִּירוּשׁ לְבַעֲלֵי הַדִּינִים שִׁינְקֻמוֹ מִמְנוּ מְדָה כִּנְגַד מְדָה.

וְתָא חֲזִי הֵהוּא דְאָזִיל בְּאַרְחָ קָשׁוּט בֵּא וּרְאָה מִי שְׁהוּלְךְ בְּדֶרֶךְ הָאֵמֶת, קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא חֲפִי עֲלֵיהּ בְּגִין דְּלֹא אֲתִידַע וְלֹא אֲשַׁתְּמוּדַע לְגַבֵּי מְאָרִיָּהוֹן דְדִינָא הַקְּב"ה מְכֹסָה עֲלֵיו כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה נוֹדַע וְנִיכַר לְבַעֲלֵי הַדִּינִים, אֲבָל מַעֲקֵשׁ דְּרָכָיו וּרְוַצָּה לְנֻקּוֹם נֻקָּם מִחֻבְרוֹ, יוֹדֵעַ, וְיִשְׁתַּמּוּדַע לְגַבֵּיָּהוּ אִזּוּ יִהְיֶה נוֹדַע וְנִיכַר לְבַעֲלֵי הַדִּינִים, זְכָאִין אֵינּוֹן בְּנֵי נָשָׁא דְאָזִלֵי בְּאַרְחָ קָשׁוּט וְאָזִלֵי לְרוּחְצָן עַל עֵלְמָא אֲשֶׁרִיָּהֶם לְבִנֵי אָדָם שְׁהוּלְכִים בְּדֶרֶךְ הָאֵמֶת וְהוּלְכִים לְבִטָּח עַל הָעוֹלָם, דְּלֹא דְחֲלֵי אֵינּוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וְלֹא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי שְׁאִינִים יִרְאִים לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא. (רמ"ק ורמ"ג ומפרשים)

פְּתַח וְאָמַר רַבִּי אַבָּא לְפִרְשׁ מַה שְׁכְּתוּב הוֹלֵךְ בְּתוֹם יֵלֵךְ בְּטַח מִי שְׁהוּלְךְ בְּתַמִּימוֹת לֹב הוּלֵךְ בְּטַח, וּמַעֲקֵשׁ דְּרָכָיו יוֹדֵעַ אֲבָל הַמַּעֲקֵם דְּרָכָיו לְלַכְתּוֹ בְּרַמְיָה הוּא יִשְׁבֵּר וְיִדּוּכָא (מלודוס), וּמִפְרֵשׁ מַה שְׁכְּתוּב הוֹלֵךְ בְּתוֹם יֵלֵךְ בְּטַח, דָּא הֵהוּא בַר נָשׁ דְּאָזִיל בְּאַרְחֵין דְּאֹרְיִיתָא זֶה נֹאמַר עַל הָאָדָם שְׁהוּלְךְ וּמִתְנַהֵג בְּדֶרֶכֵי הַתּוֹרָה, יֵלֵךְ בְּטַח, דְּלֹא יְכַלֵּי נְזָקֵי דְעֵלְמָא לְאַבְאָשָׁא לִיהּ שְׁלֹא יוּכְלוּ מְזִיקֵי הָעוֹלָם לְהַרְעָ לּוֹ, וּמַעֲקֵשׁ דְּרָכָיו יוֹדֵעַ שׁוֹאֵל מֵאן יוֹדֵעַ מִי יוֹדֵעַ, וְאֹמַר דָּא הוּא מֵאן דְּאֶסְטִי מְאַרְחָא דְקָשׁוּט זֶהוּ מִי שְׁנוּטָה מִדֶּרֶךְ הָאֵמֶת, וּבְעֵי גַבֵּי דְחֻבְרִיָּה וּרְוַצָּה לְגַבּוֹת מַה שִׁישׁ לּוֹ אֲצֵל חֻבְרוֹ, רַצָּה לּוֹמַר שְׂרוּצָּה לְנֻקּוֹם נֻקָּם וְלִשְׁלֹם רַע עַל מַה שְׁעֲשֶׂה לּוֹ חֻבְרוֹ רַע, יוֹדֵעַ, מֵהוּ יוֹדֵעַ מַה פִּירוּשׁוֹ, וְאֹמַר יִשְׁתַּמּוּדַע אִיהוּ בְּעֵינֵיהוֹן דְּכָל מְאָרִי דְדִינָא שִׁיָּהִי נִיכַר בְּעֵינֵיהֶם שֶׁל כָּל בַּעֲלֵי דִינִים לְהַרְעָ לּוֹ עַל יְדֵי שִׁיּוּרְשָׁם בְּפִנּוּי, דְּלֹא יִתְאַבִּיד מְנִיָּהוּ דִּיּוֹקְנָא דְהֵהוּא בַר נָשׁ שְׁלֹא תִּהְיֶה נֹאכְרַת מֵהֶם צוּרְתוֹ שֶׁל זֶה הָאָדָם, בְּגִין לְאִיִּתְאַה לִיהּ

מקץ יום ששי

איסור דבור חול בשבת

תָּא חֲזִי הֵהוּא מְלָה דְנִפְיָא מִפּוּמִיָּה דְבֵר נָשׁ, סְלִקָּא וְאִתְעָרָא אֶתְעָרוּתָא לְעִילָא, אִי לְטַב אִי לְבִישׁ, וּמֵאֵן דִּיתִיב בְּעֵנוּגָא דְשַׁבְתָּא, אָסִיר לִיה לְאִתְעָרָא מְלָה דְחוּל, דְּהָא פְּגִים פְּגִימוּ בְיוֹמָא קְדִישָׁא, מֵאֵן דִּיתִיב בְּהִילוּלָא דְמִלְפָּא, לָא יִתְחַזִּי לְמִשְׁבַּק לְמִלְפָּא וְיִתְעַסֵּק בְּאַחְרָא, וּבְכָל יוֹמָא בְּעֵי לְאַחְזָא עוֹבְדָא, וְלֹאֲתַעְרָא אֶתְעָרוּתָא מִמָּה דְאַצְטְרִיךְ, וּבְשַׁבְתָּא בְּמִלֵּי דְשְׁמִיָּא וּבְקְדוּשָׁא דְיוֹמָא בְּעֵי לְאַתְעָרָא וְלָא בְּמִלָּה אַחְרָא.

מתוק מדבש

שיושב בעונג שבת אסור לו לעורר דברי חול, דְּהָא פְּגִים פְּגִימוּ בְיוֹמָא קְדִישָׁא כִּי פּוּגִים פּוּגִים בְּיוֹם הַקְּדוּשָׁה, וּמִשְׁל לֹזָה כִּי מֵאֵן דִּיתִיב בְּהִילוּלָא דְמִלְפָּא לָא יִתְחַזִּי לְמִשְׁבַּק לְמִלְפָּא וְיִתְעַסֵּק בְּאַחְרָא מִי שְׂיֻשָּׁב בְּשִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ הֵינּוּ קוּד שְׂמַחַת עוֹלָם הַאֲזִילוּת שֵׁשׁ צִטְצִת אֵינּוּ רַאוּי שְׂעִזוּב אֶת הַמֶּלֶךְ וְיִתְעַסֵּק בְּאַחַר הֵינּוּ צְנַעַר מִט"ט שְׂהוּס שׁוֹלֵט צִימֵי הַסּוּל. וְהֵנָּה וּבְכָל יוֹמָא בְּעֵי לְאַחְזָא עוֹבְדָא וְלֹאֲתַעְרָא אֶתְעָרוּתָא מִמָּה דְאַצְטְרִיךְ בְּכָל יוֹם צְרִיךְ לְהִרְאוּת מַעֲשֵׂה וְלַעֲוֹרֵר הַתְּעוֹרְרוּת לַמַּטָּה מִמָּה שְׂצְרִיךְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְלִכְל עֵנִין וְעֵנִין כְּפִי עֵנִינוּ, וְלֹזָה וּבְשַׁבְתָּא בְּמִלֵּי דְשְׁמִיָּא וּבְקְדוּשָׁא דְיוֹמָא בְּעֵי לְאַתְעָרָא וְלָא בְּמִלָּה אַחְרָא וּבְשַׁבְתָּא שְׂהוּא יוֹם קְדוּשָׁה צְרִיכִים לְהַתְּעוֹרֵר בְּעֵנִינֵי שְׁמַיִם וּבְקְדוּשַׁת הַיּוֹם וְלָא בְּדַבְרָא אַחַר.

"מאמר איסור דבור חול בשבת" ומבואר בו כי כל מלה היוצאת מפה האדם, עולה למעלה ופועלת, ועל כן ביום השבת כשאנו יושבים בענג אסור לנו לדבר דברי חול כי בזה אנו מעוררים את שליטת ימי החול, וכשם שכשאדם נמצא לפני המלך אינו עוסק בענין אחר, כן ביום השבת אסור לנו לעסוק בעניני חול, רק בדבורי תורה ותפלה וקדושת היום.

(מקור המאמר בזהר פרשת בשלח דף מז ע"ב, בבאוריניו כרך ה עמ' תקז-תק"ח)

תָּא חֲזִי הֵהוּא מְלָה דְנִפְיָא מִפּוּמִיָּה דְבֵר נָשׁ בֵּא וְרֵאָה כָּל דִּיבּוּר שְׂיֻזָּא מִפִּי הָאָדָם אִפִּילוּ בְּחוּל, סְלִקָּא וְאִתְעָרָא אֶתְעָרוּתָא לְעִילָא אִי לְטַב אִי לְבִישׁ עוֹלָה וּמַעֲוֹרֵר הַתְּעוֹרְרוּת לַמַּעֲלָה אִם לְטוֹב וְאִם לְרַע, כִּי סְגוּלַת הַדְּבָר לְעִלּוֹת לַעֲוֹרֵר לַמַּעֲלָה, וְכִיּוֹן שְׂכֵן צְרִיךְ לְשַׁמּוֹר פְּתַחֵי פִּיּו בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שְׂלֵא יַעֲוֹרֵר אֶת הַמַּמּוֹנָה הַשׁוֹלֵט בִּימֵי הַחּוּל שְׂהוּא מִלְּאֵךְ מִט"ט, וְזֵה שְׂאֵמֵר וּמֵאֵן דִּיתִיב בְּעֵנוּגָא דְשַׁבְתָּא אָסִיר לִיה לְאַתְעָרָא מְלָה דְחוּל מִי

ויגש יום ראשון

מעלת הניעור בחצות לילה

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי אֶעְרְעוּ בְכֹפֶר חֲנֹן, עַד דִּהְוּוּ יְתִבִי בִּי אוֹשְׁפִיזִייהוּ, אֶתָּא חַד בְּר נֶשׁ, וְחַד מְטוּלָא דְחַמְרָא קָמִיה וְעָאֵל בְּבִיתָא, אֲדִהְכִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי, הָא תַנִּינָן דְדוּד מְלָכָא הָוָה מִתְנַמְנַם כְּסוּס וְשִׁנְתִּיהָ זְעִיר, הֵיךְ הָוָה קָם בְּפִלְגוֹת לִילְיָא, הָאִי שְׁעוּרָא זְעִיר אִיהוּ, וְלֹא הָוָה אֶתְעַר אֶפִּילוּ בְתַלְתּוֹת לִילְיָא.

אָמַר לִיה, בְּשַׁעְתָּא דְעָאֵל לִילְיָא הָוָה יְתִיב עִם כָּל רַבְרַבִּי בֵּיתִיה וְדָאִין דִּינָא וְעָסִיק בְּמַלְי דְאֹרִייתָא, וְלִבְתֵּר הָוָה נָאִים שִׁנְתִּיהָ עַד פְּלַגוֹת לִילְיָא, וְקָם בְּפִלְגוֹת לִילְיָא וְאֶתְעַר וְאֶשְׁתַּדַּל בְּפוּלְחָנָא דְמֶאֱרִיָּה בְּשִׁירִין וְתוֹשְׁבָחָן.

מתוק מדבש

בפרט אם שורש נשמתו הוא מזווג יעקב ולאח הנעשה אחר חצות לילה, עכ"ל.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי אֶעְרְעוּ בְכֹפֶר חֲנֹן ב' תנאים האלו נפגשו יחד באכסניא בכפר חנן, עַד דִּהְוּוּ יְתִבִי בִּי אוֹשְׁפִיזִייהוּ עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בְּבֵית הָאֲכַסְנִיָּא שְׁלָהֶם, אֶתָּא חַד בְּר נֶשׁ וְחַד מְטוּלָא דְחַמְרָא קָמִיה וְעָאֵל לְבִיתָא (ס"ג הרמ"ק) בֵּא אָדָם אֶחָד וּמִשָּׂא חֲמוּר אֶחָד לִפְנֵינוּ וּנְכַנַּס לְבֵיתָא, אֲדִהְכִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי בְּתוֹךְ כֵּךְ שָׁאֵל רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי, הָא תַנִּינָן הָרִי לְמַדְנּוּ בְּמַס' בְּרִכּוֹת דָּף ג ע"ב, דְדוּד מְלָכָא הָוָה מִתְנַמְנַם כְּסוּס שְׁדוּד הַמֶּלֶךְ הִיא מִתְנַמְנַם כְּסוּס, וְשִׁנְתִּיהָ זְעִיר וְשִׁנְתוֹ הִתְחַה שְׁעָה מוֹעֲטַת כְּשִׁנַּת הַסּוּס, וְקִשָּׁה (נִרְאָה שֶׁהֵנִיחַ כֶּהֱנַחַה פְּשׁוּטָה לְקוּשִׁייתוֹ שְׁבּוּדָאִי הִיא דוּד הַמֶּלֶךְ הוֹלֵךְ לִישָׁן כִּמְנַהֵג הָעוֹלָם דָּאוּ מִתְחִילַת הַלַּיְלָה, וְאִם כֵּן הָרִי יִשָּׁן קְרוּב לִשְׁ שְׁעוֹת שׁוּזָהוּ זְמַן רַב, וְלִפְנֵי זֶה הִקְשָׁה) הֵיךְ הָוָה קָם בְּפִלְגוֹת לִילְיָא אִיךְ אֵתָּה אֹמֵר שְׁדוּד הִיא קָם בְּחֻצוֹת לַיְלָה כְּמַ"שׁ חֻצוֹת לַיְלָה אֲקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ, הָאִי שְׁעוּרָא זְעִיר אִיהוּ הֲלֹא שִׁיעוּר זֶה שֶׁל שִׁנַּת הַסּוּס הוּא זְמַן מוֹעֵט, וְאִפִּילוּ אִם הֵינּוּ אֹמְרִים (הַגַּם שׁוּזָה אֵינוֹ אִמְתָּ, דְכָתִיב לְהִדְיָא חֻצוֹת לַיְלָה אֲקוּם) שֶׁהִיא קָם בְּסוּף מִשְׁמֵרָה הִרְאִישׁוֹנָה שֶׁל הַלַּיְלָה עֵדִיין קִשָּׁה דְהָרִי מִתְחִילַת הַלַּיְלָה עַד סוּף מִשְׁמֵרָה הִרְאִישׁוֹנָה הוּא גַם כֵּן כְּמָה שְׁעוֹת, וְזֶה שָׁאֵמַר וְלֹא הָוָה אֶתְעַר אֶפִּילוּ בְתַלְתּוֹת לִילְיָא וְלֹא שִׁיךְ לֹמֵר אִפִּילוּ שְׁנַתְעוּרָר לְקוּם בְּשִׁלִּישׁ הַלַּיְלָה שֶׁהוּא סוּף מִשְׁמֵרָה הִרְאִישׁוֹנָה, כִּי מוֹכְרָח לֹמֵר שָׁאֵחַר זְמַן מוֹעֵט שֶׁהִיא יִשָּׁן קָם מִשִּׁנְתוֹ כִּיֹּן שִׁישָׁן רַק כְּשִׁנַּת הַסּוּס שֶׁהִיא זְמַן מוֹעֵט.

אָמַר לִיה רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי יְהוּדָה מַה שְׁכָתוּב חֻצוֹת לַיְלָה אֲקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ, אִינְ הַכּוֹנָה שֶׁהִיא יִשָּׁן מִתְחִילַת הַלַּיְלָה עַד חֻצוֹת כֶּהֱנַחַה פְּשׁוּטָה שְׁלָךְ, כִּי לֹא כֵךְ הִיא אֲלֵא בְּשַׁעְתָּא דְעָאֵל לִילְיָא הָוָה יְתִיב עִם כָּל רַבְרַבִּי בֵּיתִיה וְדָאִין דִּינָא וְעָסִיק בְּמַלְי דְאֹרִייתָא בְּשַׁעְתָּא שְׁנַכְנַס הַלַּיְלָה הִיא יוֹשֵׁב עִם כָּל גְּדוּלֵי בֵּיתוֹ וְדָן אֵת הַדִּין וְעָסֵק בְּדַבְרֵי תוֹרָה עַד סְמוּךְ לְחֻצוֹת הַלַּיְלָה, וְלִבְתֵּר הָוָה נָאִים שִׁנְתִּיהָ עַד פְּלַגוֹת לִילְיָא וְאֶחַר כֵּךְ הִיא יִשָּׁן אֵת שִׁנְתוֹ עַד חֻצוֹת הַלַּיְלָה כְּשִׁיעוּר אוֹתוֹ זְמַן מוֹעֵט הַנִּקְרָא פְּחוֹת מִשְׁתִּין נִשְׁמִין, וְקָם בְּפִלְגוֹת לִילְיָא וְאֶתְעַר וְאֶשְׁתַּדַּל בְּפוּלְחָנָא דְמֶאֱרִיָּה בְּשִׁירִין וְתוֹשְׁבָחָן וְקָם מִיַּד בְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה וְנִתְעוּרָר וְהִשְׁתַּדַּל

"מאמר מעלת הניעור בחצות לילה" ומבואר בו כי מי שהולך לישון בחצי הראשונה של הלילה, ומתעורר בנקודת חצות, הנה זה לא טועם טעם מיתה בשינתו. ומבאר שכן היה דרכו של דוד המלך, שהיה עוסק בתורה בתחילת הלילה, ואחר כך יושן, וניעור בנקודת חצות, והיה עוסק בשירות ותשבחות של תורה, ועל כן נקרא "חי". ומפרש שדוד השתדל בזה במיוחד לפי שהיתה נשמתו מושרשת בשכינה, ובהיותו נעור אז גרם שלא יתאחזו הקליפות שהם מדרגות המיתה בשכינה הקדושה.

(מקור המאמר בזהר פרשת ויגש דף רו ע"ב - רו ע"א, בבאורינו כרך ד עמ' שו-שיא)

כדי להבין מאמר הבא נעתיק מה שכתוב בספר נהר שלום, מרבינו הרש"ש (דף כ טור א), וזה לשונו: באופן שאחר שש שעות מי"ב שעות של הלילה אז הוא חצות הלילה ממש, ותיכף ומיד יתגבר כארי לקום משינתו, ויזהר מאד שלא יעבור חצות והוא ישן, כי אם יעבור חצות והוא ישן אז הוא טעים טעמא דמותא ומתדבק ומתקשר ברזא דמותא ושליט עליה סטרא דמסאבא כי הוא יורד בחצי הרע דקליפת נוגה, כי השנייה בחצי הראשון של הלילה היא בבחינת חצי העליון דטוב דקליפת נוגה.

והוא כי בחינת השש שעות הראשונות של הלילה נקראות שתין נשמי כמבואר בדברי הרב ז"ל, וכמו שנבאר בע"ה בכונת השינה, והישן באותן השש שעות הראשונות, אותה השינה הן מעט הן הרבה נקראות שתין נשמי חסר חד ולא טעים טעמא דמותא והוא חי כנזכר בזהר פ' ויגש דף רו ע"א, ואפילו ישן אחר חצות אחר שיאמר הברכות ותיקון חצות אין בכך כלום, ולא שליט עליה עוד רוח מסאבא ולא טעים טעמא דמותא אחר שנתעורר בחצות והמשיך המוחין לז"א על ידי הברכות, כי סכנת האחיזה והשליטה הנזכרת של הקליפות הוא על מי שישן מקודם חצות ועבר עליו חצות ולא נתעורר, אז שולטים עליו הקליפות כנזכר, אבל הישן אחר חצות אין להם שליטה עוד עליו.

ולא כספר מקדש מלך שכתב משם הרמ"ז ע"ה על מאמר הזהר הנזכר יע"ש, כי גירסת הזהר שלהם היה בלא הגהת דרך אמת, וז"ל הזהר, דְכַד אֶתְפְּלִיג לִילְיָא וְקְדוּשָׁה עֲלָאָה אֶתְעַר, וְכֵר נֶשׁ נָאִים בְּעַרְסִיָּה וְלֹא אֶתְעַר וְכוּ' עיי"ש, (דמשמע לפי גירסא זו שאם הלך לישן לאחר חצות נאחז בו הטומאה, ואפילו היה ער מקודם בנקודת חצות), והאר"י ז"ל הגיה, וְכֵר נֶשׁ דְנָאִים בְּעַרְסִיָּה, במקום מלת נָאִים דְנָאִים רצה לומר שכבר היה ישן ולא אתער, וגם מה שאמר ולא אתער משמע שכבר היה ישן ולא אתער. ושינת אחר חצות (דמותר) כבר כתבה הרב ז"ל בפירושו, שאם אינו יכול לעמוד כל חצות עד הבקר שיכול לישן אחר כך, באופן שצריך זריזות וזהירות מאד לשמור נפשו שברגע חצות ימצא נעור,

אֲדַהְכִי אָמַר הֵהוּא בַר נֶשׁ, וְכִי הָאִי מְלָה דְקֶאֱמַרְתּוּ הֵכִי הוּא, רְזָא דְמְלָה הֵכָא, דְהָא דוּד מְלָפָא חִי וְקַיִים לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלָמִין, וְדוּד מְלָפָא הָוָה נְטִיר כֹּל יוֹמוֹי דְלָא יִטְעַם טַעַם מִיתָה, בְּגִין דְשִׁינְתָא חַד מִשְׁתִּין בְּמִיתָה אִיהוּ, וְדוּד בְּגִין דּוּכְתִיָּה דְאִיהוּ חִי, לָא הָוָה נְאִים אֶלָּא שְׁתִּין נֶשְׁמִי, דְעַד שְׁתִּין נֶשְׁמִי חֶסֶר חַד אִיהוּ חִי, מִתְּמָן וּלְהֵלְאָה טַעַם בַּר נֶשׁ טַעְמָא דְמוֹתָא, וְשְׁלִיט בֵּיה סְטְרָא דְרוּחַ מְסֻבָּא.

וְדָא הָוָה נְטִיר דוּד מְלָפָא דְלָא יִטְעַם טַעְמָא דְמוֹתָא, וְלָא יִשְׁלִיט בֵּיה סְטְרָא דְרוּחָא אַחְרָא, בְּגִין דְשְׁתִּין נֶשְׁמִי חֶסֶר חַד אִיהוּ רְזָא דְחַיִּים דְלַעֲיִלָא, עַד שְׁתִּין נֶשְׁמִי דְאִינוּן שְׁתִּין נֶשְׁמִי עֲלָאִין, וְאִילִין רְזָא דְלַהוּן דְתִלְיִין בְּהוּן חַיִּי, וּמְכָאן וּלְתַתָּא רְזָא דְמוֹתָא הוּא.

וְעַל דָּא דוּד מְלָפָא הָוָה מְשַׁעַר שְׁעוּרָא דְלִילָא, בְּגִין דִּיתְקַיִים בְּחַיִּים, דְלָא יִשְׁלוּט בֵּיה טַעְמָא דְמוֹתָא, וְכַד אֲתַפְּלִיג לִילָא הָוָה דוּד מִתְקַיִים בְּאַתְרֵיהּ, בְּגִין דְכַד אֲתַעַר פְּלַגוּ לִילָא, וְכַתְרָא קְדִישָׁא אֲתַעַר, בְּעָא דְלָא לֹא־שְׁפַחָא לִיה לְדוּד מִתְקַשֵּׁר בְּאַתַר אַחְרָא, בְּאַתַר דְמוֹתָא.

מתוק מדבש

חֶסֶר חַד לְפִי שְׁשִׁים נְשִׁימוֹת חֶסֶר נְשִׁימָה אַחַת שְׁהָאֲדָם יִשְׁן, הֵינּוּ בִשְׁשׁ שְׁעוֹת הִרְאִישׁוֹנוֹת שֶׁל הַלֵּילָה כַּמְבוֹאֵר לְקַמָּן, אִיהוּ רְזָא דְחַיִּים דְלַעֲיִלָא עַד שְׁתִּין נֶשְׁמִי הֵם סוּד חַיִּים שֶׁל מַעְלָה עַד שְׁשִׁים נְשִׁימוֹת, דְאִינוּן שְׁתִּין נֶשְׁמִי עֲלָאִין שְׁהֵם בְּחִינַת שְׁשִׁים נְשִׁימוֹת עֲלִיוֹנוֹת, וְאִילִין רְזָא דְלַהוּן דְתִלְיִין בְּהוּן חַיִּי וְאֵלּוּ הַסוּד שֶׁלֵּהֶם שְׁהַחַיִּים תְּלוּיִים בָּהֶם, וְהֵינּוּ חֲצִי הַטוֹב שֶׁבְנוּגָה, וּמְכָאן וּלְתַתָּא מְכָאן וְלַמְטָה דֵּהֵינּוּ מִי שִׁישָׁן וְעֵבֵר עֲלִיו חֲצוֹת לֵילָה בְּשִׁנְהָ, רְזָא דְמוֹתָא הוּא סוּד הַמִּיתָה כִּי הוּא יוֹרֵד בְּחֲצִי הַרַע דְקִלְיַת נּוּגָה.

וְעַל דָּא דוּד מְלָפָא הָוָה מְשַׁעַר שְׁעוּרָא דְלִילָא בְּגִין דִּיתְקַיִים בְּחַיִּים וְעַל כֵּן דוּד הַמֶּלֶךְ הִיָּה מְשַׁעַר שִׁיעוּר הַלֵּילָה לְדַעַת מַתִּי הוּא נְקוּדַת חֲצוֹת הַלֵּילָה כְּדִי שִׁתְקַיִים בְּחַיִּים, דְלָא יִשְׁלוּט בֵּיה טַעְמָא דְמוֹתָא שְׁלֹא יִשְׁלוּט בּוֹ טַעַם הַמִּיתָה מְצַד הַרַע שֶׁבְקִלְיַת נּוּגָה אִם יַעֲבֹר עֲלִיו חֲצוֹת לֵילָה בְּשִׁנְהָ, וְכַד אֲתַפְּלִיג לִילָא הָוָה דוּד מִתְקַיִים בְּאַתְרֵיהּ וְכַשֶּׁהֲגִיעָה נְקוּדַת חֲצוֹת הַלֵּילָה הִיָּה דוּד עוֹמֵד וּמִתְקַשֵּׁר בְּמִקּוֹם שְׁרִשׁוֹ שֶׁבְמַלְכוּת עַל יְדֵי שְׁקָם לְעִסוּק בְּשִׁירוֹת וּתְשׁוּבָחוֹת, בְּגִין דְכַד אֲתַעַר פְּלַגוּ לִילָא וְכַתְרָא קְדִישָׁא אֲתַעַר לְפִי שְׁכַשְׁמִיָּע חֲצוֹת הַלֵּילָה וְכַתֵּר הַקְּדוֹשׁ מִתְעוֹרֵר, הֵינּוּ סוּד הַתְּעוֹרְרוֹת הַקְּדוֹשָׁה לְמַעְלָה, בְּעָא דְלָא לֹא־שְׁפַחָא לִיה לְדוּד מִתְקַשֵּׁר בְּאַתַר אַחְרָא בְּאַתַר דְמוֹתָא צְרִיךְ שְׁלֹא יִמְצָא דוּד יִשְׁן, שְׁאוּ מִתְקַשֵּׁר בְּמִקּוֹם אַחַר דֵּהֵינּוּ בְּמִקּוֹם הַמִּיתָה וְהַסְטְרָא אַחְרָא.

וּמְבַאֵר אֵת הָעֲנִין יוֹתֵר, כִּי מֵה שְׁסַתֵּם בְּתַחֲלִילַת דְבָרֵינוּ וְאִמַר שִׁישׁ שְׁשִׁים מְדַרְגוֹת שֶׁל חַיִּים שְׁאַחֲרֵיהֶם בְּאוֹת מְדַרְגוֹת הַמִּיתָה וְהַקְּלִיפָה, פִּירוּשׁ הָעֲנִין הוּא, שֶׁבְנְקוּדַת חֲצוֹת הַלֵּילָה תְּלוּי הַדְּבַר, כִּי בִשְׁשׁ שְׁעוֹת שֶׁל הַלֵּילָה שְׁעַד נְקוּדַת חֲצוֹת, כֹּל שִׁינָה שִׁישָׁן הָאֲדָם בָּהֶם הוּא כְּנֶגֶד הַשְּׁתִּין נֶשְׁמִין הִרְאִישׁוֹנִים הַעֲלִיוֹנִים שֶׁל הַחַיִּים בְּבְחִינַת חֲצִי טוֹב דְנוּגָה, וּמִשָּׁם וְאִילֶךְ נִכְנַס בְּדַרְגַת הַמִּיתָה שֶׁל חֲצִי הַרַע דְקִלְיַת נּוּגָה, הִרִי שְׁסוּבֵר שְׁעֲנִין הַשְּׁתִּין נֶשְׁמִין אִינוּ עֲנִין שֶׁל זְמַן מֵה, אֵלָּא הוּא תְּלוּי בְּלַפְנֵי חֲצוֹת אוֹ אַחַר חֲצוֹת.

בְּעִבּוּדַת הַבוּרָא בְּשִׁירוֹת וּתְשׁוּבָחוֹת, וְעַל זֶה אִמַר חֲצוֹת לֵילָה אִקּוּם לְהוֹדוֹת לָךְ. נִמְצָא שְׂרָבִי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי שְׁנִיָּהם הִבִּינוּ כִּי שְׁתִּין נֶשְׁמִין הֵינּוּ זְמַן מֵה שִׁנְהָ.

אֲדַהְכִי אָמַר הֵהוּא בַר נֶשׁ בְּתוֹךְ כֵּךְ אִמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְכִי הָאִי מְלָה דְקֶאֱמַרְתּוּ הֵכִי הוּא וְכִי דָבַר זֶה כֵּךְ הוּא כְּפִשׁוּטוֹ כְּמוֹ שְׁאִמְרַתָּם שִׁיעוּר שְׁתִּין נֶשְׁמִין הוּא זְמַן מֵה, דְעוּ כִי רְזָא דְמְלָה הֵכָא יִשׁ כְּאֵן סוּד בְּעֲנִין זֶה, דְהָא דוּד מְלָפָא חִי וְקַיִים לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלָמִין כִּי דוּד הַמֶּלֶךְ הִיָּה חִי וְקַיִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים לְפִי שְׁהִיָּה תְּמִיד אַחוּז בְּצַד הַקְּדוּשָׁה וְהַחַיִּים, וְדוּד מְלָפָא הָוָה נְטִיר כֹּל יוֹמוֹי דְלָא יִטְעַם טַעַם מִיתָה וְדוּד הַמֶּלֶךְ הִיָּה נֶשְׁמֵר כֹּל יְמֵיו שְׁלֹא יִטְעוּם טַעַם מִיתָה עַל יְדֵי הַשִּׁינָה, בְּגִין דְשִׁינְתָא חַד מִשְׁתִּין בְּמִיתָה אִיהוּ לְפִי שִׁינְהָ הִיא אַחַת מִשְׁשִׁים בְּמִיתָה, וְדוּד בְּגִין דּוּכְתִיָּה דְאִיהוּ חִי וְדוּד בְּשִׁבִיל מְקוּמוֹ וּשְׁוֹרְשׁוֹ בְּמַלְכוּת דְאַצִּילוֹת דְקְדוּשָׁה שְׁהִיא בְּסוּד הַחַיִּים, כִּי תַחְתִּיָּה מִתַּחֲלִלוֹת מְדַרְגוֹת הַמִּיתָה וְהַקְּלִיפָה, לָא הָוָה נְאִים אֶלָּא שְׁתִּין נֶשְׁמִי לְכֵן לֹא הִיָּה יִשְׁן אֵלָּא שְׁשִׁים נְשִׁימוֹת פְּחוֹת נְשִׁימָה אַחַת, שְׁהוּא סוּד שֶׁשׁ שְׁעוֹת הִרְאִישׁוֹנוֹת שֶׁל הַלֵּילָה, שְׁהוּא כְּנֶגֶד חֲצִי הָעֲלִיוֹן וְהַטוֹב שֶׁל קְלִיפַת נּוּגָה, וּמִי שִׁישָׁן בָּהֶם הֵן מַעֲט הֵן הִרְבָּה אוֹתָהּ הַשִּׁינָה נְקִרְאָת שְׁתִּין נֶשְׁמִי חֶסֶר חַד, דְעַד שְׁתִּין נֶשְׁמִי חֶסֶר חַד אִיהוּ חִי כִי הִישָׁן עַד שְׁשִׁים נְשִׁימוֹת חֶסֶר נְשִׁימָה אַחַת הוּא בְּבְחִינַת חִי שְׁהוּא הַקְּדוּשָׁה, מִתְּמָן וּלְהֵלְאָה וּמִשָּׁם וְלַהֲלָאָה הֵינּוּ כְּשֶׁעֲבֵר עֲלִיו נְקוּדַת חֲצוֹת הַלֵּילָה וְלֹא נִתְעוֹרֵר מִשִּׁינְתּוֹ, טַעַם בַּר נֶשׁ טַעְמָא דְמוֹתָא טוֹעַם הָאֲדָם טַעַם מִיתָה וְשְׁלִיט בֵּיה סְטְרָא דְרוּחַ מְסֻבָּא וְשׁוּלְט עֲלִיו הַצַּד שֶׁל רוּחַ הַטּוֹמָאָה דֵּהֵינּוּ כַּחוֹת הַקְּלִיפּוֹת, כִּי עַל יְדֵי זֶה הוּא יוֹרֵד בְּחֲצִי הַרַע שֶׁל קְלִיפַת נּוּגָה.

וְדָא הָוָה נְטִיר דוּד מְלָפָא דְלָא יִטְעַם טַעְמָא דְמוֹתָא וְאֵת זֶה הִיָּה שׁוֹמֵר דוּד הַמֶּלֶךְ לְקוּם בְּחֲצוֹת לֵילָה כְּדִי שְׁלֹא יִטְעַם טַעַם מִיתָה, וְלָא יִשְׁלִיט בֵּיה סְטְרָא דְרוּחָא אַחְרָא וְלֹא יִשְׁלוּט עֲלִיו הַצַּד שֶׁל רוּחַ הָאַחֲרַת שֶׁל הַקְּלִיפּוֹת, בְּגִין דְשְׁתִּין נֶשְׁמִי

בְּגִין דְּכַד אַתְּפְּלִיג לִילְיָא וּקְדוּשָׁה עֲלָאָה אַתְּעַר, וּבַר נֶשׁ דְּנָאִים בְּעַרְסִיָּה וְלֹא אַתְּעַר לְאַשְׁגָּחָא בִּיקְרָא דְּמֵאֲרִיָּה, הָא אִיהוּ אַתְּקֶשֶׁר בְּרִזָּא דְּמוֹתָא וּמִתְדַבֵּק בְּאַתְרֵי אַחְרָא, וְעַל דָּא דְּוִד מְלִפָּא הָוָה קָאִים לְאַשְׁגָּחָא בִּיקְרָא דְּמֵאֲרִיָּה תְּדִיר, חֵי לְגַבֵּי חֵי, וְלֹא נָאִים בְּשִׁינְתָּא לְטַעְמָא טַעְמָא דְּמוֹתָא, וּבְגִין כְּףֵי הָוָה מִתְנַמְנֵם כְּסוּס שְׁתִּין נְשָׁמִי וְלֹא בְּשְׁלִימוֹ.

אַתּוּ רַבֵּי יְהוּדָה וְרַבֵּי יוֹסִי וּנְשָׁקוּהוּ, אָמְרוּ לִיהּ מַה שְּׁמֶךָ, אָמַר לְהוּ חֲזַקְיָה, אָמְרוּ לִיהּ יְתִישְׁר חֵילְךָ וַיְתַתְּקֵךָ אוּרִיתְךָ.

מתוק מדבש

המלכות דאצילות שהיא בבחינת חי וקדושה כי תחתיה מתחילות מדרגות המיתה והקליפה, וְלֹא נָאִים בְּשִׁינְתָּא לְטַעְמָא טַעְמָא דְּמוֹתָא ולא היה ישן בנקודת חצות כדי שלא יטעום טעם מיתה, וּבְגִין כְּףֵי הָוָה מִתְנַמְנֵם כְּסוּס שְׁתִּין נְשָׁמִי וְלֹא בְּשְׁלִימוֹ ולכך היה מתנמנם כסוס ששים נשימות ולא בשלימות ששים אלא חסר חד, היינו עד נקודת חצות לילה ולא עבר עליו חצות לילה בשינה. (לפי הס' נהר שלום דף כ הני"ל, ונהסנרו של יד"ן הגאון ר' יעקב הלל שליט"א)

אַתּוּ רַבֵּי יְהוּדָה וְרַבֵּי יוֹסִי וּנְשָׁקוּהוּ באו רבי יהודה ורבי יוסי ונשקוהו להורות ששמחו לדבריו והסכימו עליהם, אָמְרוּ לִיהּ מַה שְּׁמֶךָ שאלו ממנו מה שמך, אָמַר לְהוּ חֲזַקְיָה שמי, וברכוהו מעין שמו אָמְרוּ לִיהּ יְתִישְׁר חֵילְךָ וַיְתַתְּקֵךָ אוּרִיתְךָ אמרו לו יתאשר כחך ותחזק תורתך, רצה לומר חזק ואמץ בתורה.

ועל זה סיים דבריו ואמר בְּגִין דְּכַד אַתְּפְּלִיג לִילְיָא וּקְדוּשָׁה עֲלָאָה אַתְּעַר שכיון שמגיע חצות לילה וקדושה העליונה מתעוררת, וּבַר נֶשׁ דְּנָאִים בְּעַרְסִיָּה וְלֹא אַתְּעַר לְאַשְׁגָּחָא בִּיקְרָא דְּמֵאֲרִיָּה ואדם הישן במטתו וממשיך לישון ואינו מתעורר לקום להשגיח בכבוד קונו לעסוק בתורה או בשירות ותשבחות, הָא אִיהוּ אַתְּקֶשֶׁר בְּרִזָּא דְּמוֹתָא וּמִתְדַבֵּק בְּאַתְרֵי אַחְרָא הרי הוא מתקשר בסוד המיתה ומתדבק במקום הסטרא אחרא דהיינו בחצי הרע דקליפת נוגה, לכן צריך זריזות וזהירות מאד לשמור נפשו שברגע חצות ימצא נעור, (ובפרט אם שורש נשמתו הוא מיחוד יעקב ולא הא הנעשה אחר חצות לילה), וְעַל דָּא דְּוִד מְלִפָּא הָוָה קָאִים לְאַשְׁגָּחָא בִּיקְרָא דְּמֵאֲרִיָּה תְּדִיר ועל כן דוד המלך שהיה מושרש במלכות, היה קם בנקודת חצות לילה להשגיח בכבוד קונו תמיד בכל לילה לעסוק בשירות ותשבחות, כדי שלא ירד אל תוך מדרגות הקליפה והמיתה, חֵי לְגַבֵּי חֵי דוד שהיה בבחינת חי שלא טעם טעם מיתה על ידי השינה היה מקושר עם

ויגש יום שני

מעלת העוסק בשירות ותשבחות בחצות לילה

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שם פ"ב) יהו"ה אלה"י ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך, תא חזי דוד מלפא הוה קם בפלגות ליליא ואשתדל באורייתא בשירין ותושבחן, לחדוה דמלפא ומטרוניתא, ודא הוה חדוה דמהימנותא בארעא, בגין דהאי איהו שבחא דמהימנותא דאתחזי בארעא, דהא לעילא פתחי בחדוה שירתא, כמה מלאכין עלאין, בכמה זינין דקא משבחן בליליא בכל סטרין, וכהאי גוונא לתתא בארעא.

מאן דמשבח ליה לקדשא בריה הוא בארעא בליליא, רעי ביה (בעי) קדשא בריה הוא, וכל אינון מלאכין קדישין דקא משבחן ליה לקדשא בריה הוא, פלהו צייתין להווא דקא משבח ליה בליליא בארעא, דהאי תושבחתא איהו בשלימו, לסלקא יקרי דקדשא בריה הוא מתתא, ולזמרא בחדוה דיחודא.

תא חזי דוד מלפא פתב, יהו"ה אלה"י ישועתי וגו', יהו"ה אלה"י ישועתי, אימתי איהו ישועתי, בההוא יומא דאקדמית תושבחתא בליליא לגבך, פדין איהו ישועתי ביממא, ותא חזי דהא בליליא מאן דמשבח למאריה בתושבחתא דאורייתא, פדין אתתקף בתקיפו ביממא בסטרא דימינא, דהא חוטא חד נפקא מסטרא דימינא, וכדין אתמשך עליה ואתתקף ביה, ועל דא אמר יהו"ה אלה"י ישועתי יום צעקתי וגו'.

מתוק מדבש

ליה לקדשא בריה הוא בארעא בליליא מי שמשבח להקב"ה בארץ בלילה, בעי ביה קדשא בריה הוא הקב"ה חפץ בו, וכל אינון מלאכין קדישין דקא משבחן ליה לקדשא בריה הוא וכל אותם המלאכים הקדושים שמשבחים להקב"ה, פלהו צייתין לההוא דקא משבח ליה בליליא בארעא כולם מקשיבים לאותו איש שמשבח להקב"ה בלילה בארץ, דהאי תושבחתא איהו בשלימו כי זה השבח הוא בשלימות, לסלקא יקרי דקדשא בריה הוא מתתא להעלות כבודו של הקב"ה מלמטה, ולזמרא בחדוה דיחודא ולזמר בשמחת היחוד כי הם המעוררים את יחוד האמיתי, ומשובח יותר המעט של התחתונים מכל השירות של המוני מעלה.

(רמ"ק ומפרשים)

תא חזי דוד מלפא אמר (ה"ג הכ"ק) יהו"ה אלה"י ישועתי ומפרש אימתי איהו ישועתי מתי הוא ישועתי, בההוא יומא דאקדמית תושבחתא בליליא לגבך באותו היום שהקדמתי אליך שירות ותשבחות בלילה, פדין איהו ישועתי ביממא אז הוא ישועתי ביום, וזה פירוש הפסוק, מתי הקב"ה הוא ישועתי, ביום שבו צעקתי בלילה נגדך בשירות ותשבחות, ומפרש ואמר ותא חזי דהא בליליא מאן דמשבח למאריה בתושבחתא דאורייתא בא וראה כי בלילה מי שמשבח לקונו בתשבחות של תורה, פדין אתתקף בתקיפו ביממא בסטרא דימינא אז מתחזק בחזק בעבודת הקב"ה ביום בצד הימין והחסד, דהא חוטא חד נפקא מסטרא דימינא כי חוט אחד יוצא בבקר מקו הימין אל המלכות על ידי היסוד שנעשה לו, וכדין אתמשך עליה ואז נמשך על האדם הארה זו מיחוד העליון לפי שהוא היה הגורם לאותו היחוד, ואתתקף ביה ומתחזק בו ביום, ועל דא אמר ועל זה אמר דוד יהו"ה אלה"י ישועתי פירוש הקב"ה נותן לי תוקף וחזק על ידי חוט של חסד, יום צעקתי בלילה נגדך (ה"ג ד"ו) פירוש ביום שבו צעקתי בלילה נגדך בשירות ותשבחות.

"מאמר מעלת העוסק בשירות ותשבחות בחצות לילה" ומבאר בו כי מי שניעור בנקודת חצות לילה, ועוסק אז בשירות ותשבחות לקב"ה, הנה מעלתו גדולה והקב"ה חפץ בו. ותשבחותיו גדולים מכל שירת המלאכים, עד שהמלאכים בעצמם מקשיבים לו. ומבאר כי זה האדם זוכה להאחו במדת החסד, ולפיכך חוט של חסד נמשך עליו ביום, וזוכה באותו יום לישועה. ומוכיח זאת מדור וחזקיהו המלך שזכו להקרנות חיים בהשתדלותם בכך.

(מקור המאמר בזהר פרשת ויגש דף ר"ו ע"ב, בבאוריניו כרך ד עמ' שטו-שיח)

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר לפרש מה שכתוב יהו"ה אלה"י ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך פירוש עם כי צעקתי בתפלה כל היום, מכל מקום גם בלילה אערוך תפילתי לפניך (מנודות), ואמר תא חזי דוד מלפא הוה קם בפלגות ליליא ואשתדל באורייתא בשירין ותושבחן בא וראה דוד המלך היה קם בחצות לילה והשתדל בתורה ובשירות ותשבחות, לחדוה דמלפא ומטרוניתא לשמחת המלך והמלכה דסיינו לגרוס יסוד עליון דיעקב ורחל נתפלת שמרית, ודא הוה חדוה דמהימנותא בארעא וזו היא השמחה שיש להשכינה הנקראת אמונה למטה בארץ על ידי שבני ישראל אומרים שירות ותשבחות, בגין דהאי לפי שאלו השירות ותשבחות שישראל מספרים כבוד א"ל ונפלאותיו, איהו שבחא דמהימנותא דאתחזי בארעא הוא שבחה של השכינה שנראית בארץ על ידי נפלאות השם, לכן צריכים ישראל לומר שירות ותשבחות למטה דהא לעילא פתחי בחדוה שירתא כמה מלאכין עלאין כי למעלה בתחילת הלילה פותחים לומר שירה בשמחה כמה מלאכים עליונים, בכמה זינין דקא משבחן בליליא בכל סטרין בכמה מיני שירות שמשבחים לכבוד השכינה בלילה בכל רוחות העולם, וכהאי גוונא לתתא בארעא וכעין זה ראוי שישירו ישראל למטה בארץ.

ואמר דע, עד כמה חשובה שירת בני ישראל בלילה, כי מאן דמשבח

וּבְגִין כֶּף אָמַר (שם קטו יז) לֹא הַמְתִּים יְהַלְלוּ י"ה, לֹא הַמְתִּים, בְּגִין דְּאֶצְטְרִיף לְשַׁבְּחָא חֵי לְחֵי, וּמַת לְחֵי לָאו הָכִי, דְּכִתִּיב לֹא הַמְתִּים יְהַלְלוּ י"ה, וְאַנְחֵנוּ נִבְרָךְ י"ה, דְּהָא אָנֹן חַיִּין, וְלִית לָן חוּלְקָא בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא פְּלִל.

חֲזַקְיָהּוּ אָמַר (ישעיה לח יט) חֵי חֵי הוּא יוֹדֵךְ כְּמוֹנִי, בְּגִין דְּחֵי אֲתַקְרַב לְחֵי, דְּוֹד מְלַפָּא אִיהוּ חֵי וְקוֹרְבָא דִּילִיָּה לְחֵי הָעוֹלָמִים, וּמֵאן דְּאֲתַקְרַיב לְגַבִּיָּה אִיהוּ חֵי, דְּכִתִּיב (דברים ד ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּיהו"ה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים פְּלִכֶם הַיּוֹם, וְכִתִּיב (ש"ב כג ב) וּבְנִיָּהּוּ בְּן יְהוֹיָדָע בְּן אִישׁ חֵי רַב פְּעֻלִים מְקַבְּצָאֵל.

מתוק מדבש

וכן חֲזַקְיָהּוּ המלך אחר שנתרפא אָמַר חֵי חֵי הוּא יוֹדֵךְ כְּמוֹנִי פִּירוּשׁ מִי שֶׁהוּא חֵי הוּא יוֹכֵל לְהוֹדוֹת לְהַקְב"ה כְּמוֹנִי, בְּגִין דְּחֵי אֲתַקְרַב לְחֵי לְפִי שְׁמִי שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת חֵי הוּא יוֹכֵל לְהַתְקַרֵּב לְחֵי הָעוֹלָמִים, וְסִיִּים רַבִּי אֶלְעָזָר דְּבַרְיוֹ וְאִמַר דְּוֹד מְלַפָּא אִיהוּ חֵי דוֹד הַמֶּלֶךְ נִקְרָא חֵי לְפִי שְׁלֹא טַעַם טַעַם מִיתָה עַל יְדֵי הַשִּׁנָּה בְּחִצּוֹת לַיְלָה, וְקוֹרְבָא דִּילִיָּה לְחֵי הָעוֹלָמִים וְקַרְבָּתוֹ הִיא לְחֵי הָעוֹלָמִים, וּמֵאן דְּאֲתַקְרַיב לְגַבִּיָּה אִיהוּ חֵי וְמִי שֶׁמִּתְקַרֵּב לְהַקְב"ה הוּא נִקְרָא חֵי דְּכִתִּיב וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּיהו"ה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים פְּלִכֶם הַיּוֹם הִרִי מִי שֶׁדְּבוֹק לְהַקְב"ה הוּא נִקְרָא חֵי, וְכִתִּיב וּבְנִיָּהּוּ בְּן יְהוֹיָדָע בְּן אִישׁ חֵי רַב פְּעֻלִים מְקַבְּצָאֵל שֶׁמִּחַמַת צְדָקָתוֹ הִיא נִקְרָא חֵי. (רמ"ק וּמְק"מ וּמִפְרָשִׁים)

וּבְגִין כֶּף אָמַר לִכֵּן אִמַר דוֹד עַל אֱלוֹ הַיְשָׁנִים וְעַבְרָ עֲלֵיהֶם חִצּוֹת לַיְלָה בְּשִׁנָּה שֶׁאֵזוּ שׁוֹלֵט חִצֵּי הָרַע שֶׁל קְלִיפַת נוֹגַה שֶׁהוּא דְרַגָּא דְּמוֹתָא, לֹא הַמְתִּים יְהַלְלוּ י"ה וּמִפְרָשׁ לֹא הַמְתִּים אֱלוֹ הַשְּׁקוּעִים בְּשִׁנָּה שֶׁהִיא אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּמִיתָה, הֵם אֵינֶם יוֹכֵלִים לְהַלֵּל לְהַקְב"ה, בְּגִין דְּאֶצְטְרִיף לְשַׁבְּחָא חֵי לְחֵי לְפִי שְׁצַרִיךְ לְשַׁבַּח מִי שֶׁהוּא חֵי שְׁלֹא טַעַם טַעַם מִיתָה לְחֵי הָעוֹלָמִים, וּמַת לְחֵי לָאו הָכִי אֲבָל מִי שֶׁטַעַם טַעַם מִיתָה עַל יְדֵי שִׁישׁוֹן וְעַבְרָ עֲלֵיו חִצּוֹת לַיְלָה בְּשִׁנָּה הוּא אֵינּוּ רְאוּי לְשַׁבַּח לְחֵי הָעוֹלָמִים, דְּכִתִּיב לֹא הַמְתִּים יְהַלְלוּ י"ה לְפִי שֶׁהוּא נִכְנַס בְּדְרַגָּא דְּמוֹתָא, וְאַנְחֵנוּ נִבְרָךְ י"ה וּמִפְרָשׁ דְּהָא אָנֹן חַיִּין וְלִית לָן חוּלְקָא בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא פְּלִל כִּי אֲנַחְנוּ חַיִּים מִצַּד הַקְּדוּשָׁה וְאִין לָנוּ חֵלֶק בְּצַד הַמּוֹת שֶׁהוּא הַסְטְרָא אַחֲרָא כֹּלֵל לְפִי שְׁלֹא עַבְרָ עֲלֵינוּ חִצּוֹת לַיְלָה בְּשִׁנָּה.

ויגש יום שלישי

מצות צדקה בגוף ובממון ובדעת

וְלֹא יָכוֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו וְגו', רַבִּי חֵיָא פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים קיב ט) פִּזְרֵן נִתְּן לְאֲבִיוֹנִים צְדָקְתוֹ עוֹמֶדֶת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד, תָּא חֲזִי, קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּרָא עֲלֵמָא, וְאִשְׁלִיט עָלֶיהָ לְאָדָם דִּיהָא מִלְפָּא עַל פְּלָא, וְהָאִי בְרַ נֶשׁ מִתְפָּרְשָׁן מִגְּוִיָּה בְּעֲלָמָא כַּמָּה זִינִין, מְנַהוֹן צְדִיקָא וּמְנַהוֹן רְשִׁיעִיא, מְנַהוֹן טְפָשִׁין וּמְנַהוֹן חֲפִימִין, וְכִלְהוּ אֲתַקֵּימוּ בְּעֲלָמָא, עֲתִירִין וּמִסְפְּנִין, וְכִלְהוּ בְּגִין לְמַזְפֵּי אֱלִין בְּאֱלִין. לְמַזְפֵּי צְדִיקָא עִם רְשִׁיעִיא, לְמַזְפֵּי חֲפִימִין עִם טְפָשִׁין, לְמַזְפֵּי עֲתִירִין עִם מִסְפְּנִין, דְּהָא בְּגִין כְּף זְכִי בְרַ נֶשׁ לְחֵי עֲלָמָא, וְאֲתַקְשֵׁר בְּאֱלִינָא דְחֵי, וְלֹא עוֹד אֱלָא דְהָא צְדָקָה דְאִיהוּ עֶבֶד קָאִים לְעֲלָמִין, דְּכֹתִיב וְצְדָקְתוֹ עוֹמֶדֶת לְעַד.

פִּזְרֵן נִתְּן לְאֲבִיוֹנִים, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כִּד בְּרָא קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עֲלָמָא, קָאִים לִיהָ עַל סַמְכָא חַד וְצְדִיק שְׁמִיָּה, וְהָאִי צְדִיק אִיהוּ קִיּוּמָא דְעֲלָמָא, וְדָא אִיהוּ דְאִשְׁקִי וְזֶן לְכֵלָא, דְּכֹתִיב (בראשית ב' י) וְנָהָר יוֹצֵא

מתוק מדבש

בעולם בין עשירים ובין עניים, וְכִלְהוּ בְּגִין לְמַזְפֵּי אֱלִין בְּאֱלִין והכל ברא הקב"ה באופן זה כדי שיזכו בני ישראל לקיים מצות אלו על ידי אלו.

ומפרש לְמַזְפֵּי צְדִיקָא עִם רְשִׁיעִיא שיזכו הצדיקים על ידי שיחזירו בתשובה את הרשעים, לְמַזְפֵּי חֲפִימִין עִם טְפָשִׁין ושיזכו החכמים על ידי שילמדו דעת את הטפשים, לְמַזְפֵּי עֲתִירִין עִם מִסְפְּנִין ושיזכו העשירים על ידי שיתנו צדקה לעניים, כמו שכתוב פזר נתן לאביונים, היינו גמילות חסד בגוף ובממון ובדעת, דְּהָא בְּגִין כְּף זְכִי בְרַ נֶשׁ לְחֵי עֲלָמָא וְאֲתַקְשֵׁר בְּאֱלִינָא דְחֵי כִי עַל יְדֵי שְׂגוּמַל חֲסֵד עִם חֲבִירוֹ זוֹכָה הָאֲדָם לְחֵי הָעוֹלָם הַבָּא וְלִהְתַּקְשֵׁר בְּעֵץ הַחַיִּים, וְלֹא עוֹד אֱלָא דְהָא צְדָקָה דְאִיהוּ עֶבֶד קָאִים לְעֲלָמִין וְלֹא עוֹד אֱלָא הַצְדָּקָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עוֹמֶדֶת לְעוֹלָמִים דְּכֹתִיב וְצְדָקְתוֹ עוֹמֶדֶת לְעַד כִּי רוּשָׁם מִצוֹת צְדָקָה נִשְׁאָר קִיָּים עַל מִצַּח הָאֲדָם תְּמִיד. וְסוּד הַדְּבָר הוּא כִּי עַל יְדֵי שְׂמַחְזִיר אֶת הַרְשָׁעִים נִתְּנוּ הוּא מַעֲלָה אֶת הַמַּלְכוּת מִזֵּינ הַקְּלִיפּוֹת שִׁירְדָה לִשְׁם עַל יְדֵי רִשְׁעַת הַרְשָׁעִים, וְעַל יְדֵי זְדָקָה שְׁנוֹתָן לְעֵינִים הוּא מַמְלָא אֶת חֲסֵרוֹן הַשְּׁפַע שֶׁל הַשְּׂכִינָה, וְעַל יְדֵי שְׂמַלְמַד דַּעַת לְהַטְפִּישׁ הוּא מַאֲרִיךְ אֶת הַשְּׂכִינָה מֵאֵד הַחֲכָמָה, וְזֶה שְׂאֲמַר קִרְנֵי שֶׁהוּא הַשְּׂכִינָה, תְרוּם כְּצוּד, תְּרוּמוֹם וְתַעֲלָה עַל יְדֵי שְׁפַע הַחֲכָמָה שֶׁזֶה סוּד ל"צ נְחִיצוֹת כַּמְסַפֵּר כְּצו"ד.

ואמר עוד מה שכתוב פִּזְרֵן נִתְּן לְאֲבִיוֹנִים, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כִּד בְּרָא קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עֲלָמָא קָאִים לִיהָ עַל סַמְכָא חַד וְצְדִיק שְׁמִיָּה כַּשְׂנַרְלָה הַקְּב"ה אֶת הָעוֹלָם הַעֲמִיד אִתּוֹ עַל עַמּוּד אֶחָד וְלִדִּיק שְׁמוֹ, וְהָאִי צְדִיק אִיהוּ קִיּוּמָא דְעֲלָמָא וְזֶה הַלְדִּיק הוּא הַמְקַיֵּים אֶת הָעוֹלָם כְּמוֹ שְׂכַחְזוֹ וְלִדִּיק יִסּוּד עוֹלָם, וְדָא אִיהוּ דְאִשְׁקִי וְזֶן לְכֵלָא וְזֶה עַל יְדֵי שְׂמַשְׁקָה וְזֶן לְכָל עוֹלָמוֹת הַחֲסוּמוֹת, דְּכֹתִיב וְנָהָר יוֹצֵא

"מאמר מצות צדקה בגוף ובממון ובדעת" ומבאר בו כי הקב"ה ברא בני אדם עשירים ועניים, חכמים וטפשים, וזאת כדי שיזכו העשירים והחכמים על ידי העניים והטפשים, במצות הצדקה שהיא מתקיימת בגופו ובממונו ובדעתו של אדם. ומבאר כי רושם מצות הצדקה נשארת חקוקה על מצחו של האדם תמיד. ונמשך לבאר על פי סוד כי כשם שמדת היסוד מקבלת שפע מכל הספירות שלמעלה ממנה והיא המושפעת לשכינה הקדושה שאין לה מצד עצמה כלום, כן הם נבאי צדקה שזוכים בפעולתם ליטול שכר כנגד כולם, כי גדול המעשה מן העושה. וכשם שיוסף אחז במדת היסוד והשפיע מזון ושפע לאחיו ביחוד, כן מדת היסוד רצונה תמיד להשפיע לשכינה הקדושה, מבלי חלק לחיצונים. ומסיים כי לעתיד לבוא יהיה יחוד קב"ה ושכינתיה על ידי נשמות ישראל, ולא יתערבו הקליפות והאומות בשמחתינו, והוא כדוגמת סוד יום שמיני עשרת.

(מקור המאמר בוהר פרשת ויגש דף רח ע"א-ב', בבאורינו כרך ד עמ' שכנ-שכז)

וְלֹא יָכוֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו וְגו' כְּדִי לְפָרֵשׁ פְּסוּקָה זֶה רַבִּי חֵיָא פִּתַּח וְאָמַר הַקְּדִים לְפָרֵשׁ מַה שְׂכַתוֹב פִּזְרֵן נִתְּן לְאֲבִיוֹנִים בְּעִבּוֹר הַמְמוֹן אֲשֶׁר פִּזְרֵן הָאֲדָם וְנִתְּן לְאֲבִיוֹנִים צְדָקְתוֹ עוֹמֶדֶת לְעַד יִהְיֶה שְׂכַר צְדָקְתוֹ שְׂמוֹר לְעוֹלָם הַבָּא, קָרְנֵי תְרוּם בְּכָבוֹד וְגַם בְּעוֹלָם הַזֶּה תְרוּם מִמְשַׁלְתוֹ בְּכָבוֹד (מְנוּדוֹת), וְאָמַר תָּא חֲזִי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּרָא עֲלָמָא בָּא וְרָאָה הַקְּב"ה בְּרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאִשְׁלִיט עָלֶיהָ לְאָדָם דִּיהָא מִלְפָּא עַל פְּלָא וְהִשְׁלִיט עָלָיו אֶת הָאֲדָם שִׁיחִיָּה מִלֵּךְ עַל הַכָּל אִם יוֹכָה עַל יְדֵי מַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים, כְּמ"ש בְּבִרְיָתוֹ וְרָדוּ בְּדַגַּת הַיָּם וּבַעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הַרּוֹמֶשֶׁת עַל הָאָרֶץ, וְהָאִי בְרַ נֶשׁ מִתְפָּרְשָׁן מִגְּוִיָּה בְּעֲלָמָא כַּמָּה זִינִין וּמִן אָדָם הַזֶּה נִפְרָדִים מִמֶּנּוּ בְּעוֹלָם כַּמָּה מִינִים, מְנַהוֹן צְדִיקָא וּמְנַהוֹן רְשִׁיעִיא, מְנַהוֹן טְפָשִׁין וּמְנַהוֹן חֲפִימִין יִשׁ מֵהֶם צְדִיקִים וְיִשׁ מֵהֶם רְשָׁעִים, יִשׁ מֵהֶם טְפָשִׁים וְיִשׁ מֵהֶם חֲכָמִים, וְכִלְהוּ אֲתַקֵּימוּ בְּעֲלָמָא עֲתִירִין וּמִסְפְּנִין וְכֹלָם מִתְקַיְּמִים

מַעֲדָן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן, וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעָה רְאשִׁים, וּמִשָּׁם יִפְרֹד, מֵהוּ יִפְרֹד, אֲלֵא הֵהוּא מְזוּנָא וּמִשְׁקִיא דְהֵהוּא נְהַר, נְטִיל גְּנָתָא כְּלָא, וּלְבַתֵּר אֲתַבְדֵּר הֵהוּא מִשְׁקִיא לְאַרְבַּע סְטְרִין דְּעֵלְמָא.

וְכַמָּה אֵינּוּן דְּמַצְפָּאן לְאַתְשִׁקִיָּא וְלֵאֲתַזְנָא מִתְפָּן, בְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים קמ"ה טו) עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ, וּבִגְיִן כְּפֹר נִתֵּן לְאַבְיוֹנִים, דָּא צְדִיק, צְדָקְתוֹ עוֹמֶדֶת לְעַד, דָּא פְּנִסַת יִשְׂרָאֵל, דְּבִגְיִן כְּפֹר אֵיהִי קִיּוּמָא בְּרִזָּא דְשָׁלֵם בְּקִיּוּמָא שְׁלִים, רְשַׁע יִרְאָה וְכַעַס, דָּא מַלְכוּת עַכּוּ"ם.

תָּא חֲזִי מַלְכוּת שְׁמִים אֵיהִי בִי מַקְדָּשָׁא, לְקִיּוּמָא כָּל מִסְכְּנֵי בְּגוּ צֵלָא דְשְׁרוּתָא דְשְׁכִינְתָּא, וְצְדִיק דָּא אֵיהוּ אֲקָרִי גַבְּאֵי צְדָקָה, לְמִיחֹן וְלְמִיזֵן לְכֵלָא, דְּכַתִּיב פְּזֹר נִתֵּן לְאַבְיוֹנִים, בְּגִין כְּפֹר גַּבְּאֵי צְדָקָה נְטִילֵי אַגְרָא לְקַבִּיל כְּלָהוּ דִּיהִבֵי צְדָקָה.

תָּא חֲזִי וְלֵא יְכוּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים, אֲלִין אֵינּוּן כָּל דְּקִיּוּמֵי לְאַתְזָנָא וְלֵאֲתַשְׁקִיָּא מַנְיָה, וְלֵא עָמַד אִישׁ אֲתוּ בְּהַתּוֹדַע יוֹסֵף אֶל אַחִיו, אֲתוּ דָּא פְּנִסַת יִשְׂרָאֵל, אַחִיו אֲלִין שְׂאָר רְתִיכִין חֲזִילִין, דְּכַתִּיב בְּהוּ (תהלים קכ"ב ח) לְמַעַן אַחֵי וְרַעֲי.

דְּבַר אַחֵר, וְלֵא עָמַד אִישׁ אֲתוּ, בְּזַמְנָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתֵי לְאַזְדַּוּגָא בְּכַנְסַת יִשְׂרָאֵל, בְּהַתּוֹדַע יוֹסֵף אֶל אַחִיו, בְּזַמְנָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָוָה מִתְחַבֵּר בְּהוּ בִּישְׂרָאֵל, בְּגִין דְּאֵינּוּן נְטִילֵי בְּלַחֲדִיבָּיהוּ, וְלֵא

מתוק מדבש

לְאַבְיוֹנִים. בְּגִין כְּפֹר וּלְפִי שְׂגִיָּא לְדַקָּה הַמְחַמּוּנִים הֵם דּוּגְמַת הַיִּסוּד ד'ו"א, לְכֹן גַּבְּאֵי צְדָקָה שְׁלַמְטָה הַגּוֹצִים וּמְקַנְטִים לְדַקָּה לְחַלְקֵם לְעַנְיִים, גַּבְּאֵי אַגְרָא לְקַבִּיל בְּעָהוּ דִּיהִבֵי צְדָקָה מְקַנְטִים שִׁכְר כִּנְגַד כָּל אֲלוּ הַעֲשִׂירִים שִׁנְתָּנוּ לְהֵם הַלְדָקָה, כִּי גְדוֹל הַמַּעֲשֵׂה יוֹתֵר מִן הַעוֹשֶׂה, שְׁלַמְלָא הַגְּבִי הַטּוֹרַח לְקַבֵּץ מִן הַעֲשִׂירִים מֵהִיכֵן הֵיוּ מִתְפַּרְנְסִים הַעֲנִיִּים, וְסוּד הַדְּבַר שֶׁהֵם דּוּגְמַת הַיִּסוּד הַמְקַבֵּץ אֵת כָּל שִׁפְע הו"ק לְמוֹכוּ.

מַעֲדָן מֵהַמְּפֹאֲרַת, לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן אֵת הַמַּלְכוּת. וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעָה רְאשִׁים וּמִפְּרָשׁ מֵה שְׁכֵמוֹת וּמִשָּׁם יִפְרֹד שׁוֹאֵל מֵהוּ יִפְרֹד מֵה כּוֹנֵת הַכְּמוּב, וְאִמַר אֲלֵא הֵהוּא מְזוּנָא וּמִשְׁקִיא דְהֵהוּא נְהַר, נְטִיל גְּנָתָא כְּלָא אֲלֵא אֲתוּ הַמּוֹזֵן וְהַמְשַׁקֶּה שֶׁל הַיִּסוּד נוֹטֵל מֵהַמַּלְכוּת כּוֹלוּ, וְלְבַתֵּר אֲתַבְדֵּר הֵהוּא מִשְׁקִיא לְאַרְבַּע סְטְרִין דְּעֵלְמָא וְאַחֵר כֵּן מִתְפּוֹרִים מִימֵי הַשִּׁפְע מֵהַמַּלְכוּת לְד' רוֹחוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהֵם ד' מַחְנוֹת הַמַּלְאָכִים מִיכָּאֵל גְּבִירָאֵל אֲוִרִיאֵל וְרַפְּאֵל שֶׁהֵם מִרְכַּבַת הַמַּלְכוּת.

וְעַל פִּי זֶה חוֹזֵר לְפָרֵשׁ הַפְּסוּק שֶׁהַחֵמֵל צוּ, וְאִמַר תָּא חֲזִי צֵא וְרָאָה מֵה שְׁכֵמוֹת וְלֵא יְכוּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים פִּירוּשׁ הַיִּסוּד לֹא הֵיָה יְכוּל לְהַתְאַפֵּק מִלְּהַשְׁפִּיעַ שִׁפְע מוֹזֵן לְכָל הַנְּצִיבִים וְהַחְמוּנִים עֲלֵיו, אֲלִין אֵינּוּן כָּל דְּקִיּוּמֵי לְאַתְזָנָא וְלֵאֲתַשְׁקִיָּא מַנְיָה אֲלוּ הֵם כָּל הַעוֹמְדִים סְמוּךְ לְהַיִּסוּד לְקַבֵּץ שִׁפְע מוֹזֵן וּמַשְׁקֶה מִמֵּנוּ עַל יְדֵי הַמַּלְכוּת, וְהֵם שְׂרֵי אֲוִמוֹת הָעוֹלָם הַמְצַקְשִׁים טַרְפֵּס עֲצוּר אֲוִמוֹתֵם הַמְחַמּוּנֹת, וְיִקְרָא הוֹלִיאֵו כָּל אִישׁ מֵעַלֵי הַיַּיִן שְׂרֵי אֲוִמוֹת הָעוֹלָם, וְלֵא עָמַד אִישׁ אֲתוּ פִירוּשׁ שׁוּם שֶׁר מִכָּל אֲוִמוֹת שְׂרֵי הַאֲוִמוֹת, בְּהַתּוֹדַע יוֹסֵף אֶל אַחִיו פִּירוּשׁ נִשְׁעַת הַיִּחוּד, וּמִפְּרָשׁ אֲתוּ, דָּא בְּגִיָּת יִשְׂרָאֵל וְהַשְׁכִּינָה הַנִּקְרָאת אֵת כִּשְׁהִיא מַחְזַרַת עִם הַיִּסוּד שֶׁהוּא סוּד אֲוִמוֹת, אַחִיו, אֲלִין שְׂאָר רְתִיכִין חֲזִילִין אֲלוּ הֵם שְׂאֵר הַמְּרַכְּבוֹת וְהַנְּצִיבוֹת שֶׁהֵם מְצִיבֵי הַיִּסוּד, דְּכַתִּיב בְּהוּ שְׁעִלִיָּהֶם נִאֲמַר לְמַעַן אַחֵי וְרַעֲי הֵם צִנִּי הַיִּכָּל הַמַּלְכוּת, אֲדַבְּרָה שְׁלוֹם צֶדֶק, דְּהֵינּוּ לְלוֹךְ הַיִּחוּד. (רמ"ק וּמַק"מ וּמְפֹרְשִׁים)

וְאִמַר כִּי וְכַמָּה אֵינּוּן דְּמַצְפָּאן לְאַתְשִׁקִיָּא וְלֵאֲתַזְנָא מִתְפָּן וְרַצִּים הֵם הַמְנַפִּים לְקַבֵּץ שִׁפְע הַמַּשְׁקֶה וְהַמּוֹזֵן מֵהַמַּלְכוּת בְּמָה דְאַתְּ אָמַר עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ הֵרִי שְׁעִינֵי כָּל מַשְׁנָוֹת וּמַנְפּוֹת אֵל שִׁפְע הַמַּלְכוּת, וּבִגְיִן כְּפֹר וְעַל כֵּן כְּמוֹת פְּזֹר נִתֵּן לְאַבְיוֹנִים, דָּא צְדִיק הוּא הַיִּסוּד הַמְּפּוֹר אֵת הַשִּׁפְע לְאַבְיוֹנִים עַל יְדֵי הַמַּלְכוּת, לְכֹן צְדָקְתוֹ עוֹמֶדֶת לְעַד, דָּא בְּגִיָּת יִשְׂרָאֵל וְהֵם הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת לְדַקְתוֹ שֶׁל הַיִּסוּד הַנִּקְרָא לְדִיק, דְּבִגְיִן כְּפֹר שֶׁנִּשְׁבֵּל כֵּן לְפִי שֶׁהִיא מְקַבֵּלֶת הַשִּׁפְע מֵהַיִּסוּד כְּדֵי לְהַחֲיוֹת אֵת הַמְחַמּוּנִים, לְכֹן אֵיהִי קִיּוּמָא בְּרִזָּא דְשָׁלֵם בְּקִיּוּמָא שְׁלִים הִיא עוֹמֶדֶת לְעַד צָקוּד יְחוּד שֶׁלֶם מְקוּשָׁרַת עִם הַיִּסוּד הַנִּקְרָא צְרִית שְׁלוֹם כְּדֵי לְהַשְׁפִּיעַ לְהַמְחַמּוּנִים, וּמִפְּרָשׁ מֵה שְׁכֵמוֹת רְשַׁע יִרְאָה וְכַעַס, דָּא מְרַבּוֹת הַרְשָׁעָה (ה"ג הַרמ"ק) הִיא הַמַּלְכוּת שֶׁל הַסְטֵרָא אֲחֵרָא שֶׁהִיא צְרִיתָה שֶׁל הַמַּלְכוּת דְּקְדוּשָׁה שְׁכֵרָוָה שְׁנֵי יִשְׂרָאֵל מְקַנְטִים עֵיקַר הַשִּׁפְע וְאֲוִמוֹת הָעוֹלָם מְקַבֵּלוֹת רַק מֵהַמַּמְנִיַת הִיא כּוֹעַסַת.

תָּא חֲזִי מְרַבּוֹת שְׁמִים אֵיהִי בִי מַקְדָּשָׁא צֵא וְרָאָה הַמַּלְכוּת שְׁמִים הִיא סוּד צִית הַמְקַדֵּשׁ שֶׁמִּשָּׁם נִשְׁפַע שִׁפְע חַיִּים וּמוֹזֵן לְכָל הָעוֹלָם, לְקִיּוּמָא כְּפֹר מְסַבְּגֵי בְּגוּ צֵלָא דְשְׁרוּתָא דְשְׁכִינְתָּא כְּדֵי לְקַיֵּם אֵת כָּל הַעֲנִיִּים צַחוּךְ לֹא קוֹרַת הַשְׁכִּינָה עַל יְדֵי הַשִּׁפְע שֶׁמִּשְׁפַּעַת לְהֵם, וְצְדִיק דָּא אֵיהִי אֲקָרִי גַבְּאֵי צְדָקָה לְמִיחֹן וְלְמִיזֵן לְכֵלָא וְהַיִּסוּד נִקְרָא גְּבִיָּא לְפִי שֶׁהוּא שִׁפְע הַעֲלִיּוֹן מִלְּמַעְלָה כְּדֵי לְחוּנֵן וְלוֹזֵן אֵת כָּל הַמְחַמּוּנִים דְּכַתִּיב פְּזֹר נִתֵּן

וְרָאָה הַמַּלְכוּת שְׁמִים אֵיהִי בִי מַקְדָּשָׁא צֵא וְרָאָה הַמַּלְכוּת שְׁמִים הִיא סוּד צִית הַמְקַדֵּשׁ שֶׁמִּשָּׁם נִשְׁפַע שִׁפְע חַיִּים וּמוֹזֵן לְכָל הָעוֹלָם, לְקִיּוּמָא כְּפֹר מְסַבְּגֵי בְּגוּ צֵלָא דְשְׁרוּתָא דְשְׁכִינְתָּא כְּדֵי לְקַיֵּם אֵת כָּל הַעֲנִיִּים צַחוּךְ לֹא קוֹרַת הַשְׁכִּינָה עַל יְדֵי הַשִּׁפְע שֶׁמִּשְׁפַּעַת לְהֵם, וְצְדִיק דָּא אֵיהִי אֲקָרִי גַבְּאֵי צְדָקָה לְמִיחֹן וְלְמִיזֵן לְכֵלָא וְהַיִּסוּד נִקְרָא גְּבִיָּא לְפִי שֶׁהוּא שִׁפְע הַעֲלִיּוֹן מִלְּמַעְלָה כְּדֵי לְחוּנֵן וְלוֹזֵן אֵת כָּל הַמְחַמּוּנִים דְּכַתִּיב פְּזֹר נִתֵּן

ויגש יום רביעי

אין הקב"ה פועל רע

תָּא חֲזִי, אֵלֵיהּ אָמַר הָגַם עַל הָאֱלֻמְנָה אֲשֶׁר אָנִי מִתְגֹרֵר עִמָּה, בְּגִין דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אָמַר לִיה לְאֵלֵיהּ הִנֵּה צוֹיְתִי שָׁם אִשָּׁה אֱלֻמְנָה לְכַלְפֵּלָךְ, וְכָל מֵאֵן דִּזֵּן וּמְפָרְנֵס לְמֵאֵן דְּאַצְטְרִיף לִיה, וְכָל שְׁפָן בְּיוֹמָא דְכַפְנָא, הָא אֲתֵאֲחִיד בְּאֵילָנָא דְחִיִּי, וְגָרִים לִיה חִיִּים וְלִבְנוֹי וְהָא אוֹקִימְנָא, וְהִשְׁתָּא אֵלֵיהּ אָמַר, כָּל מֵאֵן דְּקִיִּים נִפְשָׁא בְּעֵלְמָא זְכִי לִיה חִיִּים, וְזְכִי לְאֲתֵאֲחִידָא בְּאֵילָנָא דְחִיִּי, וְהִשְׁתָּא שְׁלֵטָא אֵילָנָא דְמוֹתָא סְטְרָא דְרַע עַל הָאֱלֻמְנָה דְאַנְתָּ פְקִדְתָּ לְמִיזֵן לִי, בְּגִין כְּךָ הִרְעוּתָ.

וְאִי תִימָא דְרַע לָא אֲתַעְבִּיד לְבַר נֶשׁ מַעַם קְדֻשָׁא בְרִיךְ הוּא, תָּא חֲזִי בְּזִמְנָא דְבַר נֶשׁ אָזִיל לְיִמְיָנָא, נְטִירוֹ דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא תְדִיר לְגַבִּיהּ, וְלֹא יְכִיל סְטְרָא אַחְרָא לְשִׁלְטָאָה עֲלֵיהּ, וְהִיא רַע אֲתַפְפִּיא קַמִּיהּ וְלֹא יְכִיל לְשִׁלְטָאָה, וְכִינּוּן דְּנְטִירָא דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתַעְבְּרָא מְנִיָּה, בְּגִין דְּאִיהּ אֲתַדְבֵּק בְּרַע, כְּדִין הִהוּא רַע פִּינּוּן דְּחִמִּי דְּלָאוּ עִמִּיהּ נְטִירוֹ, כְּדִין שְׁלִיט עֲלֵיהּ וְאֲתִי לְשִׁינְטָאָה לִיה, וְכְדִין אֲתִיְהִיב לִיה רְשׁוֹ וְנְטִיל נְשִׁמְתִּיהּ.

מתוק מדבש

סְטְרָא דְרַע עַל הָאֱלֻמְנָה דְאַנְתָּ פְקִדְתָּ לְמִיזֵן לִי וְעַתָּה שִׁלְט עַץ הַמּוֹת שֶׁהוּא צַד הִרְעָה עַל הָאֱלֻמְנָה שֶׁאֲתָה צוֹיְתָה אוֹתָהּ לְזוֹן אוֹתִי, בְּגִין כְּךָ לְכֵן אֲמַר הִרְעוּתָ, וְעַל כֵּן הִקְבִּיָּה הַחִיָּה אֶת בֶּן הָאֱלֻמְנָה בְּזִמְנָה שֶׁפָּרְנֵסָה אֶת אֵלֵיהּ.

וְאִי תִימָא וְאִם תֵּאמַר סוֹף סוֹף אֵיךְ אֲמַרו מִשָּׁה וְאֵלֵיהּ לְמַה הִרְעוּתָ, הֲלֹא כְּתוּב (לֵכֶּה ג' ל) מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצַּא הִרְעוּתָ וְהַטּוֹב, הֲרִי דְרַע לָא אֲתַעְבִּיד לְבַר נֶשׁ מַעַם קְדֻשָׁא בְרִיךְ הוּא כִּי אֵין רַע נַעֲשֶׂה לְאָדָם מִהִקְבִּיָּה, וּמִתְרַץ תָּא חֲזִי בְּזִמְנָא דְבַר נֶשׁ אָזִיל לְיִמְיָנָא נְטִירוֹ דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא תְדִיר לְגַבִּיהּ בַּא וְרֵאָה בְּזִמְנָן שֶׁהָאָדָם הוֹלֵךְ לְצַד יְמִין דִּהִינּוּ לְצַד הַקְּדוּשָׁה אוֹ יֵשׁ לוֹ שְׁמִירָה מִהִקְבִּיָּה תְּמִיד, וְלֹא יְכִיל סְטְרָא אַחְרָא לְשִׁלְטָאָה עֲלֵיהּ וְאֵין הַסְטְרָא אַחְרָא יְכוּל לְשִׁלְטָה עֲלֵיו, וְהִיא רַע אֲתַפְפִּיא קַמִּיהּ וְלֹא יְכִיל לְשִׁלְטָאָה וְהִרְעָה נִכְנַע לְפָנָיו וְלֹא יְכוּל לְשִׁלְטָה, וְכִינּוּן דְּנְטִירָא דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתַעְבְּרָא מְנִיָּה אֲבַל כִּינּוּן שְׁמִירָתוֹ שֶׁל הִקְבִּיָּה מִסְתַּלְקַת מִמֶּנּוּ, בְּגִין דְּאִיהּ אֲתַדְבֵּק בְּרַע לְפִי שֶׁהוּא נִתְדַבֵּק בְּרַע שֶׁהוּא הַסְטְרָא אַחְרָא, כְּדִין הִהוּא רַע פִּינּוּן דְּחִמִּי דְּלָאוּ עִמִּיהּ נְטִירוֹ אוֹ כִּשְׁצַד הִרְעָה רֹאָה שֶׁאֵין עִמּוֹ שְׁמִירָה עֲלֵינָהּ, כְּדִין שְׁלִיט עֲלֵיהּ וְאֲתִי לְשִׁינְטָאָה לִיה אוֹ הוּא שׁוֹלֵט עֲלֵיו וְרוּצָה לְהַכְרִית אוֹתוֹ, וְכְדִין אֲתִיְהִיב לִיה רְשׁוֹ וְנְטִיל נְשִׁמְתִּיהּ וְאוֹ נִיתֵן לוֹ רְשׁוֹת וְנוֹטֵל אֶת נְשִׁמְתּוֹ, נִמְצָא שֶׁהָאָדָם בְּעִצְמוֹ גֹרֵם הַסְתַּלְקוֹת הַשְּׂגָחַת רַחֲמֵיו יִתְבַרֵךְ מֵעֲלָיו, וְאוֹ מִמִּילָא הִרְעָה שׁוֹלֵט עֲלָיו.

"מאמר אין הקב"ה פועל רע" ומבואר בו כי העוסק בצדקה, ובפרט בשעת הדוחק והרעב, הנה זה זוכה להרבק בעץ החיים, ומבאר שלכן תמה אליהו על בן האשה האלמנה שכלכלה אותו ברעב, למה מת. ומבאר מבאר ומוכיח שאין הקב"ה פועל רע, אלא בהיות האדם חוטא הוא מסלק מאיתו את התרבות השכינה, והשמירה העליונה סרה מעליו, וממילא באים כוחות הרע ושולטים בו להזיקו. ולכן תמיהת אליהו וכן משה היו למה נותן הקב"ה רשות לרע לשלוט באדם החוטא, אבל לא אמרו שהקב"ה ח"ו ממשיך רע לעולם, כי הקב"ה מסלק רק את השראתו ושמירתו מהאדם. ומסיק כי השפעת הטוב היא בהצנע ובחשאי כדי שלא ינקו החיצונים, וכדוגמת יוסף שהתודע לאחיו בצנעה.

(מקור המאמר בזהר פרשת ויגש דף רח ע"ב - רח ע"א, בבואורינו כרך

ד עמ' של-שלג)

תָּא חֲזִי בַּא וְרֵאָה אֵלֵיהּ אָמַר לְהִקְבִּיָּה הָגַם עַל הָאֱלֻמְנָה אֲשֶׁר אָנִי מִתְגֹרֵר עִמָּה פִּירוּשׁוֹ בְּגִין דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אָמַר לִיה לְאֵלֵיהּ לְפִי שֶׁהִקְבִּיָּה אֲמַר לְאֵלֵיהּ הִנֵּה צוֹיְתִי שָׁם אִשָּׁה אֱלֻמְנָה לְכַלְפֵּלָךְ וְנוֹדַע כִּי וְכָל מֵאֵן דִּזֵּן וּמְפָרְנֵס לְמֵאֵן דְּאַצְטְרִיף לִיה וְכָל שְׁפָן בְּיוֹמָא דְכַפְנָא הָא אֲתֵאֲחִיד בְּאֵילָנָא דְחִיִּי שְׁכַל מִי שְׁזַן וּמְפָרְנֵס לְמִי שְׁנַצְרַךְ לוֹ וְכַל שְׁכַן בִּימֵי הִרְעָב הֲרִי הוּא נִאֲחַז בְּעַץ הַחַיִּים, וְגָרִים לִיה חִיִּים וְלִבְנוֹי וְהָא אוֹקִימְנָא וְגֹרֵם לוֹ חִיִּים וְלִבְנוֹי כְּמוֹ שְׁכַבֵּר פִּירְשֵׁנוּ, וְהִשְׁתָּא אֵלֵיהּ אָמַר וְעַתָּה אֲמַר אֵלֵיהּ לְהִקְבִּיָּה כָּל מֵאֵן דְּקִיִּים נִפְשָׁא בְּעֵלְמָא זְכִי לִיה חִיִּים הֲלֹא כָל מִי שְׁמַקִּיִּים נִפְשָׁא אֲחַת בְּעוֹלָם זוֹכֶה לְחַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְזְכִי לְאֲתֵאֲחִידָא בְּאֵילָנָא דְחִיִּי וְזוֹכֶה לְהִאֲחַז בְּעַץ הַחַיִּים לְעוֹלָם הַבָּא, וְהִשְׁתָּא שְׁלֵטָא אֵילָנָא דְמוֹתָא

מִשָּׁה אָמַר לְמָה הָרַעוֹת, דְּאִתְיָהִיב לִיה רְשׁוֹ לְסִטְרָא דְרַע לְמִשְׁלַט עֲלֵיהּ דִּישְׂרָאֵל, לְמַהוּ בְּשַׁעְבוּדָא דִּילֵיהּ. דְּבַר אַחַר לְמָה הָרַעוֹת, דְּחֻמָּא פְּמָה מְנַהוֹן דְּהוּ מִתִּין וְאִתְמַסְרוּ בְּסִטְרָא דְרַע.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְטוֹב אִתְעַר דְּאִיהוּ יְמִינָא, פֶּל חִידוֹ וְכָל טִיבוֹ וְכָל בְּרַכְאָן מְשַׁתְּפַחֵן, וְכֹלָא בְּחֻשְׂאֵי אִיהוּ פְּמָה דְּאִוְקְמוּהּ, דְּאִמְרִינֵן בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד בְּחֻשְׂאֵי, וְרָזָא דָא, בְּגִין דְּאִיהוּ כְּדִין יְחוּדָא כְּדָקָא חֲזִי.

מתוק מדבש

מתעורר להתיחד עם המלכות, או פל חידו וכל טיבו וכל ברכאן משתפחן כל מיני שמחה מצד הגבורה וכל מיני טובות מצד החסד וכל מיני ברכות מלד הספאלת נמצאות בעולם, וכלא בחשאי איהו והכל הוא בלחש ובהעלם כי סוד היסוד הוא נלחש ונהלנע שלא ירגישו הקליפות, פמה דאוקמוה כמו שפירשו חז"ל במס' פסחים דף נו ע"א, דאמרינן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי שאומרים ברוך שם בלחש, ורזא דא בגין דאיהו כדין יחודא כדקא חזי וסוד זה לפי שכך ראוי להיות היחוד בלחש ובהצנע, וזה שאמר ויאמר יוסף הוציאו כל איש מעלי, ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, שפירשו כי בהתודע והתיחד יוסף שהוא היסוד עם המלכות לצורך השפעות השפע לאחיו בני ישראל, אז לא עמד איש אתו, שהם מלאכי ב"ע, כי כולם מתרחקים בעת היחוד לפי שהוא צריך להיות בחשאי ובהצנע. (רמ"ק ור"ג ומפרשים)

ועתה מפרש כי מה שמשה אמר למה הרעות פירושו שמה שאל מהקב"ה על דאיתיהיב ליה רשו לסטרא דרע למשלט עלייהו דישראל למהוי בשעבוּדא דיליה למה ניתן רשות לצד הרע לשלוט על ישראל להיותם בשעבוד שלו במצרים, והיינו על עצם שעבודם, וזה דוחק קצת כי עצם השעבוד היה מגזרת ברית בין הבתרים, לכן אמר דבר אחר פירושו אחר על מה שמשה אמר למה הרעות, דחמא פמה מנהון דהו מתין ואתמסרו בסטרא דרע לפי שראה שכמה מהם מתו מחמת כובד השעבוד וטורח העבודה שנתחדש עליהם עתה אחר שליחתו כמו שכתוב תכבד העבודה על האנשים ונמסרו לצד הרע שהוא מלאך המות, ובזה מתורץ גם מה שאליהו אמר הרעות, שפירושו שנתת רשות למלאך המות לשלוט על אותו הנער. (רמ"ק ור"ג ומפרשים) ועתה מוסיף לומר שאם שולט הרע הכל נפגם, ואם שולט הטוב הכל נתקן, ואין ממוצע בענינים אלו, וזה שאמר תא חזי בשעתא דטוב אתער דאיהו ימינא בא וראה בשעה שצד הטוב מתעורר שהוא צד הימין לנה לומר כשהיסוד הנקרא טוב

ויגש יום חמישי

מדה כנגד מדה

תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב, וַיִּבְרַךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרַעָה, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פְּרַעָה אָף עַל גַּב דְּאוּקְמוּהּ בְּרִזָּא אוּחְרָא, סְמַךְ דְּקָא סְמַכִּינָן בְּעֵלְמָא, אֲבָל תָּא חֲזִי (שיר א ט) לְסוּסְתֵי בְּרַכְבֵּי פְרַעָה דְּמִיתִיךְ רַעֲיָתִי, תָּא חֲזִי אִית רְתִיכִין לְשִׁמְאֵלָא בְּרִזָּא דְּסִטְרָא אַחְרָא, וְאִית רְתִיכִין לְיִמִּינָא בְּרִזָּא דְּלַעֲיֵלָא דְּקְדוּשָׁה, וְאֵלִין לְקַבֵּל אֵלִין, אֵלִין דְּרַחֲמֵי וְאֵלִין דְּדִינָא.

וְכַד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֶבֶד דִּינָא בְּמִצְרָאֵי, כָּל דִּינָא דְּעֵבִיד פְּהֵהוּא גְּוֹנָא דְּאִינּוֹן רְתִיכִין מְמַשׁ, וְכַגְּוֹנָא דִּילִיָּה דְּהֵהוּא סִטְרָא מְמַשׁ, מַה הֵהוּא סִטְרָא קְטִיל וְאַפִּיק נְשִׁמְתִין, אוּף קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֶבִיד בְּהֵהוּא גְּוֹנָא מְמַשׁ, דְּכְתִיב (שמות יג טו) וַיִּהְרַג יְהוָה כָּל בְּכוֹר, וְכֵן פְּלָא בְּמִצְרַיִם בְּהֵהוּא גְּוֹנָא מְמַשׁ, וּבְגִין כֶּף דְּמִיתִיךְ רַעֲיָתִי, כַּגְּוֹנָא דִּילָהּ מְמַשׁ לְקִטְלָא, דְּכְתִיב פִּי אֲנִי יְהוָה, אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר, וְלִזְמָנָא דְּאִתִּי מַה פְּתִיב, (ישעיה סג א) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה וְגוֹמֵר.

מתוק מדבש

עשה דין במצרים, כָּל דִּינָא דְּעֵבִיד פְּהֵהוּא גְּוֹנָא דְּאִינּוֹן רְתִיכִין מְמַשׁ כֹּל דִּין שְׁעֵשָׂה בְּבִיטוּל הַחִיצוֹנִים הִיָּה כְּדוּגְמַת אוֹתָם הַמְּרַכְבוֹת מִמֶּשׁ, רִצָּה לוֹמַר שְׁפַעַל בְּמִרְכַּבְתָּם כְּמִדַּתָּם מִמֶּשׁ, וְכַגְּוֹנָא דִּילִיָּה דְּהֵהוּא סִטְרָא מְמַשׁ וְכְדוּגְמַת מַעֲשֵׂיו שֶׁל הַסֵּטְרָא אַחֲרָא מִמֶּשׁ, דִּהֵינּוּ מַה הֵהוּא סִטְרָא קְטִיל וְאַפִּיק נְשִׁמְתִין כְּמוֹ שֶׁהַסֵּטְרָא אַחֲרָא הוֹרֵג וּמוֹצִיא נְשִׁמוֹת, אוּף קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֶבִיד בְּהֵהוּא גְּוֹנָא מְמַשׁ אֵף הַקַּב"ה עֲשָׂה בִּזְוָה הַאֹפֶן מִמֶּשׁ דְּכְתִיב וַיִּהְרַג יְהוָה כָּל בְּכוֹר אֵף עַל פִּי שְׁתֵּמִיד דְּרַכּוּ לְרַחֵם, וְכֵן פְּלָא בְּמִצְרַיִם בְּהֵהוּא גְּוֹנָא מְמַשׁ וְכֵן כֹּל מִינֵי עוֹנְשִׁים שְׁעֵשָׂה בְּמִצְרַיִם בְּעֵשֶׂר מִכּוֹת הַכֹּל עֲשָׂה בִּזְוָה הַאֹפֶן מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁהַסֵּטְרָא אַחֲרָא עוֹשֶׂה, וּבְגִין כֶּף וּבִשְׁבִיל זֶה כְּתוּב דְּמִיתִיךְ רַעֲיָתִי פִּירוּשׁ דְּמִיתִי אֵת הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיא רַעֲיָתִי לְרַכְבֵּי פְרַעָה, כְּלוּמַר שֶׁהִיא הִיתָה מְכָה בֵּהֶם כַּגְּוֹנָא דִּילָהּ מְמַשׁ לְקִטְלָא כְּדוּגְמַת הַסֵּטְרָא אַחֲרָא מִמֶּשׁ שֶׁדְּרַכּוּ לְהַרְגוֹ וְלְהוֹצִיא נְשִׁמוֹת, דְּכְתִיב וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה בְּהַכְּבִידִי בְּפִרְעָה בְּרַכְבּוֹ וּבְפִרְשֵׁיו, וּמִפְּרֵשׁ אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר אֲנִי דִּהֵינּוּ הַשְּׂכִינָה לְבַדָּה עֲשָׂתָה נִקְמָה בְּפִרְעָה וּבְמִצְרַיִם וְלֹא הַמְּלָאכִים וְהַשְּׂרָפִים, וְכְדוּגְמַת רַכְבּוֹ שֶׁל פְּרַעָה, וְלִזְמָנָא דְּאִתִּי מַה פְּתִיב וְלַעֲתִיד לְבָא מַה כְּתוּב בְּעִנְיַן נִקְמַת אָדוּם מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה וְגוֹמֵר כְּאִילוֹ יִשְׁאַלוּ מִי הוּא זֶה הַבָּא מֵאֲדוּם צְבוּעַ בְּגָדִים מִדָּם מַעֲיֵר הַבְּצוּרָה שֶׁהִיא כֹּרֵךְ גְּדוּל שֶׁל אָדוּם, וְהַפְּסוֹק מְסִיִּים שֶׁם אֲנִי הוּא הַמְּדַבֵּר בְּצַדִּיקָה, הִרִי שְׁגַם לַעֲתִיד לְבָא הַשְּׂכִינָה הַנִּקְרָאת אֲנִי עֲתִידָה לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּאָדוּם.

"מאמר מדה כנגד מדה" ומבואר בו כי זה לעמת זה עשה האלהי"סר, כי אותם כוחות שיש בקדושה, יש כנגדם בסטרא אחרא, וגם נקראים כחות הטומאה כשמותם בקדושה. ולדוגמא בקדושה השם "פרעה" רומז למדת הבינה, ובסטרא אחרא לכחות הטומאה. ומבאר שבזמן שפעל הקב"ה דין במצרים, הנה פעל במדת המצריים ממש, היינו שהתנהג עמם בדין בלי רחמים כלל. וכן ינהג הקב"ה כנגד הגויים לעתיד לבוא. ומוסיף ואומר כי בגלות מצרים היה השעבוד קל, והראיה שפרינו ורכינו בה, אבל הגלות האחרונה היא קשה יותר, וכמדת הגלות כן יענשו האומות. (מקור המאמר בזהר פרשת ויגש דף ריא ע"ב, בבאורינו כרך ד עמ' שם-שסב)

תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב בא וראה מה שכתוב וַיִּבְרַךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרַעָה, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פְּרַעָה אָף עַל גַּב דְּאוּקְמוּהּ בְּרִזָּא אוּחְרָא את שם פרעה אף על פי שפירשנו בסוד אחר שרומז על הבינה כנ"ל (לעיל זוהר דף רי ע"ב), סְמַךְ דְּקָא סְמַכִּינָן בְּעֵלְמָא כֹּל זֶה הוּא אִסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא, אֲבָל פְּרַעָה מִלֵּךְ מִצְרַיִם הִיָּה מִהַקְּלִיפּוֹת, וְזֶה שֶׁאֵמַר אֲבָל תָּא חֲזִי אֲבָל בא וראה מה שכתוב לְסוּסְתֵי בְּרַכְבֵּי פְרַעָה דְּמִיתִיךְ רַעֲיָתִי פִּירוּשׁוֹ תָּא חֲזִי אִית רְתִיכִין לְשִׁמְאֵלָא בְּרִזָּא דְּסִטְרָא אַחְרָא בא וראה יש מרכבות לצד שמאל בסוד הַסֵּטְרָא אַחֲרָא, וְאִית רְתִיכִין לְיִמִּינָא בְּרִזָּא דְּלַעֲיֵלָא דְּקְדוּשָׁה וִישׁ מְרַכְבוֹת לְצַד יְמִין בְּסוּד הַקְּדוּשָׁה הַעֲלִיּוֹנָה, וְאֵלִין לְקַבֵּל אֵלִין וְאֵלִין לְקַבֵּל אֵלִין וְאֵלִין דְּרַחֲמֵי מְרַכְבוֹת הַקְּדוּשָׁה הֵם שֶׁל רַחֲמִים, וְאֵלִין דְּדִינָא וְהַמְּרַכְבוֹת שֶׁל הַסֵּטְרָא אַחֲרָא הֵם שֶׁל דִּין. וְכַד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֶבֶד דִּינָא בְּמִצְרָאֵי וְכַאֲשֶׁר הַקַּב"ה

תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב, וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גּוֹשׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד, וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ, אַחֲסַנְתָּ עַלְמִין, וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ, דְּהָא לְהוֹן אַתְחֲזִי כְּמָה דְּאֻקְמוּהּ. וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד, וַדַּאי, דְּהָא צַעְרָא לָא שְׂרַאת בְּהוּ, וְקַיְימִי בְּתַפְנוּקֵי עַלְמָא, וּבְגִין כְּףֵי וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד.
בְּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן

מתוק מדבש

גושן לשרה אמנו במתנה וירושה, לכן ירשוה בניה אחריה אחרות עולם, ומה שכתוב וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד, וַדַּאי זו היתה הסיבה שפרו ורבו מאד דְּהָא צַעְרָא לָא שְׂרַאת בְּהוּ כי שום צער לא היה להם, וְקַיְימִי בְּתַפְנוּקֵי עַלְמָא והיו נמצאים בכל תענוגים עולם, וּבְגִין כְּףֵי וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד זו היתה הסיבה שפרו ורבו מאד. (רמ"ק והרמ"ו ורס"ג)

תָּא חֲזִי בא וראה כי למצרים לא הגיעה כל כך פורעניות כמו שעתידי הקב"ה לעשות למלכות הרשעה, כי מַה פְּתִיב, וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גּוֹשׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד ומפרש מה שכתוב וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ פירושו אַחֲסַנְתָּ עַלְמִין שאחזו בה אחרות עולם ולא גרשו אותם מארץ גושן, ולא כמו שעושה מלכות הרשעה שמגרשת את ישראל ממקום למקום, ועוד לכן כתוב וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ, דְּהָא לְהוֹן אַתְחֲזִי כי להם ראוי לאחוז בה, כְּמָה דְּאֻקְמוּהּ כמו שפירשו חז"ל שפרעה נתן את ארץ

ויגש יום ששי

שבת מקור הברכה

זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ, רַבִּי יִצְחָק אָמַר, פְּתִיב (שם ב ג) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשַּׁבְּעִי, וַיְכַתִּיב בְּמִן (שמות 16 כו) שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקָטְהוּ וּבַיּוֹם הַשַּׁבְּעִי שַׁבַּת לֹא יִהְיֶה בּוֹ, כִּי יוֹן דְּלֹא מִשְׁתַּכַּח בֵּיהּ מְזוֹנֵי מַה בְּרַכְתָּא אֲשַׁתְּכַח בֵּיהּ.

אֲלֹא הָכִי תֵאָנָא, כָּל בְּרַכָּאן דְּלַעֲיֵלָא וְתַתָּא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָא תְּלִיין, וְתֵאָנָא אֲמַאי לֹא אֲשַׁתְּכַח מְנָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָא, מִשּׁוּם דִּהְהוּא יוֹמָא מִתְּבַרְכָּאן מִיַּגְיָה כָּל שִׁיתָא יוֹמִין עֲלָאין, וְכָל חַד וְחַד יְהִיב מְזוֹנֵיהּ לְתַתָּא כָּל חַד בְּיוֹמוֹי, מֵהֵיא בְּרַכָּה דְּמִתְּבַרְכָּאן בְּיוֹמָא שְׁבִיעָא.

וּבְגִינֵי כֶּף מֵאן דְּאִיהוּ בְּדַרְגָּא דְּמַהִימְנוּתָא, בְּעֵי לְסַדְרָא פְּתוּרָא, וְלֹאֲתַקְנָא סְעוּדָתָא בְּלִילְיָא דְּשַׁבְּתָא, בְּגִין דִּיתְבַּרְךָ פְּתוּרִיהּ כָּל אֵינּוֹן שִׁיתָא יוֹמִין, דִּהָא בְּהֵוּא זְמַנָּא אֲזַדְמֵן בְּרַכָּה לְאֲתַבְרַכָּא כָּל שִׁיתָא

מתוק מדבש

מאותה הברכה שכל אחד מהם מתצרך ציום השביעי, רנה לומר כי החסד השולט ציום הראשון משפיע רצ חסד צמלכות מהשפע שקבל ציום השבת מהצנינה, וכן הגזורה השולטת ציום 3, עד היסוד השולט ציום הששי גם הוא משפיע שפע צמלכות ממנה שקבל מהצנינה, והמלכות מחלקת את שפע המזון אל התחתונים, ולכן לא ירד המן צצצת כי אז חוזרים העלולים שהם הו"ק אל עילתם שהיא הצנינה לחזור וליטול שפע חדש, וזמן שמקבלים אינס משפיעים, וזהו מה שלמדנו שמה שכתוב ויצרך אלהים את יום השביעי, פירושו שכל צרכאן דלעילא ותתא ציומא שביעאה תליין, לפי שיום השביעי שהוא הצנינה היא מקור הברכות לכן צו תלויות כל הברכות הראויות לעליונים ולתחתונים. (רא"ג ומפרשים)

"מאמר שבת מקור הברכה" ומבואר בו כי השבת היא המקור לברכת כל ששת ימי החול, וכפי שהאדם עורך את שולחנו בשבת, כן ממשך ברכה לכל ששת הימים. ומוכיח זאת מהמן שלא היה יורד ביום השבת. ומפרש על פי סוד כי מדת השבת עולה לקבל בעצמה ברכות ביום השבת, ובכח זה היא משפעת לכל ששת הימים שתחתיה.

(מקור המאמר בזהר פרשת יתרו דף פח ע"א, בביאורינו כרך ו עמ' רמד-רמו)

זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ כְּדִי לַפְרֵשׁ פְּסוּק זֶה, רַבִּי יִצְחָק אָמַר הַקְּדִים וְאִמַר פְּתִיב בַּשַּׁבַּת בְּרֵאשִׁית וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשַּׁבְּעִי הִרִי שֶׁבִשְׁבַּת יֵשׁ בְּרַכָּה מִיּוֹחַדַּת בְּעוֹלָם, וַיְכַתִּיב בְּמִן שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקָטְהוּ וּבַיּוֹם הַשַּׁבְּעִי שַׁבַּת לֹא יִהְיֶה בּוֹ פִירוּשׁ שְׁלֹא יֵרֵד הַמָּן בַּשַּׁבַּת, וְקִשָּׁה בְּיּוֹן דְּלֹא מִשְׁתַּכַּח בֵּיהּ מְזוֹנֵי כִּיּוֹן שֶׁבִשְׁבַּת לֹא נִמְצָא בּוֹ מְזוֹנוֹת כְּשִׁהִי יִשְׂרָאֵל בַּמַּדְבָּר כִּי לֹא יֵרֵד הַמָּן בַּשַּׁבַּת, יִהְיֶה מֵאִיזָה טַעַם שִׁיְהִיָּה, עַל כָּל פְּנִים מוֹכַרְח שְׂאִין בְּרַכַּת הַיּוֹם בְּמְזוֹנוֹת, כִּי אֵילוּ הִיתָה הַבְּרַכָּה לְצוּרְךָ מְזוֹן בְּנֵי אָדָם וְדֹאֵי הִיָּה יוֹרֵד הַמָּן בַּשַּׁבַּת, אִם כֵּן צְרִיךְ לְדַעַת מַה בְּרַכְתָּא אֲשַׁתְּכַח בֵּיהּ מַה הִיא הַבְּרַכָּה שֶׁנִּמְצָאָת בּוֹ שְׁעִלְיָה נִאֲמַר וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשַּׁבְּעִי.

אי נמי מה שאמר שמיים השבת מתצרכים כל ששה ימים העליונים, הענין הוא כי ציום השבת העולם נזון בשפע רוחני על ידי השכינה הציומה מלוצצת צלוצצין דצריאה שהם נקראים לצושי שבת ויום טוב של השכינה, ושם עדיין השפע רוחני, לכן אין שפע גשמי צצצת אלא שפע רוחני שהוא מזון הנפשות, וציומי החול העולם נזון על ידי מלאך מט"ט שהוא שר היצירה השולט צצצת ימי החול, ושפע הגשמי יורד צלוצצ היצירה הקרוב אל העשיה, וכל ששת ימים של מט"ט יונקים צצצת מהשכינה מזון רוחני, ועל ידם מתענה ומתגשם השפע כדי להשפיע לתחתונים איש ציומו שפע גשמי. (רמ"ק)

ואמר אָלֵא הָכִי תֵאָנָא אֲלֵא כִּי לְמַדְנּוּ, כִּי בָּרַכְתָּאן דְּשִׁיעָא וְתַתָּא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָא תְּלִיין כָּל הַבְּרַכּוֹת שֶׁל מַעְלָה וְשֶׁל מַטָּה תְּלוּיּוֹת צִיּוֹם הַשַּׁבְּעִי, וְתֵאָנָא וְלַמְדַּנּוּ כִּי אֲמַאי יָאֵא אֲשַׁתְּכַח מְנָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָא לְמַה לֹּא נִמְלָא מִן צִיּוֹם הַשַּׁבְּעִי, מִשּׁוּם דִּהְהוּא יוֹמָא מִתְּבַרְכָּאן מִיַּגְיָה כָּל שִׁיתָא יוֹמִין עֲלָאין לְפִי שִׁיּוֹם הַהוּא שֶׁהוּא הַשַּׁבַּת מִתְּצַרְכִּים מִמְנּוּ כָּל שֶׁשֶׁה יָמִים הָעֲלִיּוֹנִים, שֶׁהֵם שֶׁסְפִירוֹת עֲלִיּוֹנוֹת חֲסֵד גְּזוּרָה תְּפִאֲרַת נֹחַ הוּד יְסוּד שֶׁל ז"א, כִּי יוֹם הַשַּׁבַּת שׁוֹרְשׁוֹ צִנְיָה שְׁנֵה מִקּוֹר כָּל הַבְּרַכּוֹת לְכֵן מִתְּצַרְכִּים עַל יְדֵי חַג"ט נה"י דו"א הַעוֹמְדִים תַּחְתֵּיהּ, וְכָּל חַד וְחַד יְהִיב מְזוֹנֵיהּ לְתַתָּא וְכָל חַד וְחַד מֵאֵלּוּ הַשַּׁשֶּׁה יָמִים נּוֹתֵן מְזוֹנוֹ לְמַטָּה צְעוֹלָם הוּא כָּל חַד בְּיוֹמָיו כָּל חַד צִיּוֹמוֹ שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בּוֹ מֵהֵיא בְּרַכָּה דְּמִתְּבַרְכָּאן בְּיוֹמָא שְׁבִיעָא

ובגניני כף ולפי שכל הברכות נשפעות ביום השבת, לכן מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא מי שהוא במדרגה של אמונה, (והם בני ישראל הקדושים שנשמתם מעולם האלילות הנקרא מהימנותא שפירושו "אמונה" לפי שכל אמונתו ועבודתו הוא לאין סוף צ"ה המתגלה צעזע ספירות דאלילות), בעי לסדרא פתורא וּלְאֲתַקְנָא סְעוּדָתָא בְּלִילְיָא דְּשַׁבְּתָא צְרִיךְ לְסַדֵּר שְׁלַחַן וְלַהֲכִיֵּן סְעוּדָה בְּלִיל שַׁבַּת, בְּגִין דִּיתְבַּרְךָ פְּתוּרִיהּ כָּל אֵינּוֹן שִׁיתָא יוֹמִין כְּדִי שִׁתְּבַרְךָ שְׁלַחַנו כָּל שֶׁשֶׁת הַיָּמִים עַל יְדֵי סְעוּדָה זו, דִּהָא בְּהֵוּא זְמַנָּא אֲזַדְמֵן בְּרַכָּה לְאֲתַבְרַכָּא כָּל שִׁיתָא יוֹמִין דְּשַׁבְּתָא כִּי בּוֹמֵן הֵוּא מְזַדְמַנַּת שְׁפַע בְּרַכָּה כְּדִי שִׁתְּבַרְכוּ כָּל שֶׁשֶׁת יָמֵי הַשַּׁבּוּעַ עַל יְדֵי שְׁפַע זֶה, וְעַל יְדֵי שְׂאָדָם מְסַדֵּר שְׁלַחַן לְכַבּוֹד סְעוּדַת לַיִל שַׁבַּת

יּוֹמֵי דְשַׁבְּתָא, וּבִרְכַתָּא לָא אֲשַׁתְּכַח בְּפִתּוּרָא רִיקְנֵיָא, וְעַל כֵּן בְּעֵי לְסִדְרָא פְתוּרִיהּ בְּלִילְיָא דְשַׁבְּתָא בְּנֵהֲמֵי
וּבְמִזּוּנֵי.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֲפִילוּ בְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא נָמִי.

מתוק מדבש

לכל ימי השבוע, עוד כתב שם צסוף טור ד' מנהג מורי ז"ל להניח השלחן
צמקומו צליל שנת והמפה פרוסה על השלחן וקוס של הקידוש ושל צרכת
המזון מונח עליו, והיה מניח כל שהוא טפות יין צכוס הוא כדי להשאיר
שם צרכת ליל שנת, גם היה משייר צשלחן תחת המפה הפרוסה קצת פתימין
ופרווין של פת לסיצה הנזכר.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר מוֹסִיף עַל דְּבַרֵי הַבְּרִייתָא כִּי לֹא דִי שְׁצַרִיךְ לְסִדְרָא
שֶׁלַחְנוּ בְּלִיל שַׁבַּת, אֲלֵא אֲפִילוּ בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא נָמִי אֲפִילוּ
בְיוֹם הַשַּׁבַּת גַּם כֵּן רַאוי שִׁיהִיָּה שֶׁלַחְנוּ עֶרוּךְ וּמְסוּדָר בְּלַחֵם וּמִזּוּן,
כִּי אֲפִילוּ שֶׁקְבַלְנוּ בְּלִילָה מְבֻרְכֹת הַמְּזוּדְמָנוּת בְּלִילָה דֶּרֶךְ הַמַּלְכוּת
עַל יַדֵי שֶׁלַחֵן הָעֶרוּךְ, עוֹד צַרִיךְ שֶׁנִּקְבַּל מְבֻרְכֹת יוֹם הַשַּׁבַּת שֶׁהִיא
בְּרַכָּה יוֹתֵר עֲלִיוֹנָה.

מתברך שלחנו לכל ימי השבוע, וּבִרְכַתָּא לָא אֲשַׁתְּכַח בְּפִתּוּרָא
רִיקְנֵיָא וּבְרַכָּה לֹא נִמְצְאת בְּשֶׁלַחֵן רִיק, וְעַל כֵּן בְּעֵי לְסִדְרָא
פְתוּרִיהּ בְּלִילְיָא דְשַׁבְּתָא בְּנֵהֲמֵי וּבְמִזּוּנֵי וּלְכַךְ צַרִיךְ לְסִדְרָא
שֶׁלַחְנוּ בְּלִיל שַׁבַּת בְּלַחֵם וּמִזּוּן כְּדֵי שֶׁתְּחוּל הַבְּרַכָּה עַל שֶׁלַחֵן מִלֵּא
לְצוּרֶךְ שֶׁשֶׁת יַמֵי הַשַּׁבַּת דּוֹגְמַת שׁוֹלְחָן שֶׁל לַחֵם הַפְּנִים שֶׁבְּעֵרִיכְתּוּ
לְבַד הַשְּׁפִיעַ הַבְּרַכּוֹת, וְכִיוֵן שֶׁנִּכְנַסְתָּ הַשַּׁבַּת וּבָאָה מְנוּחָה וּשֶׁלַחְנוּ
עֶרוּךְ, הֲרִי נִתְבַּרְכוּ מִזּוּנֹתָיו לְכָל יַמֵי הַשַּׁבּוֹעַ וְשׁוֹב אֵין צַרִיךְ לְעֶרוּךְ
הַשׁוֹלְחָן לְשָׂאֵר סְעוּדוֹת הַיּוֹם.

אִתָּא צַעֲהֵ"כ דף ע"ג רִאִיתִי לְמוֹרֵי ז"ל שֶׁהִיא חוֹשֵׁשׁ וּמִקְפִיד מֵאֵד וְהִיר
לֹאֲכֹל צֶשֶׁלַחֵן שֶׁל ד' רִגְלִים דּוֹגְמַת שֶׁלַחֵן שֶׁל צִית הַמִּקְדָּשׁ, וְהִינּוּ כְּנִ"ל
שֶׁשֶׁלַחֵן שֶׁל שַׁבַּת צַרִיךְ לְהִיֹּת דּוֹמָה לְשֶׁלַחֵן שֶׁל צִית הַמִּקְדָּשׁ לְכֵן כִּמוּ שֶׁצַעֲרִיכְתָּ
לַחֵם הַפְּנִים עַל שֶׁלַחֵן שֶׁל צִית הַמִּקְדָּשׁ יִרְדַּ הַשְּׁפַע לְצַנֵי יִשְׂרָאֵל כִּמוּ כֵן עַל
יַדֵי שֶׁלַחְנוּ שֶׁל אֲדָם הָעֶרוּךְ וּמְסוּדָר צֶלַחֵם וּמִזּוּן לְכַזּוֹד שַׁבַּת יוֹרֵד שְׁפַע צַרְכָּה

ויחי יום ראשון

חיים של תורה ויראת שמים

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲמַאי פִּרְשָׁתָא דָא סְתִימָא, רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר, בְּשַׁעֲתָא דְמִית יַעֲקֹב, אֲסִתִּימוּ עֵינֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, דְּכַדִּין נַחְתוּ לְגַלְוַתָּא וְאַשְׁתַּעְבִּידוּ בְּהוֹן.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מַה פְּתִיב לְעִילָא וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ, וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וּכְתִיב וַיְחִי יַעֲקֹב, דְּלָא אֲתַחְזִי לְאַפְרָשָׁא בֵּין דָּא לְדָא, מַה אֵינּוֹן קִיִּימֵי בְּתַפְנוּקִין דְּמַלְכִין, וְקִבְּלוּ עֲנוּגָא וְכֹסְפִין לְגַרְמִייהוּ, אוּף יַעֲקֹב נְמִי קִיִּימֵי בְּתַפְנוּקֵי מַלְכִין, בְּעֲנוּגָא וְכֹסְפָא לְגַרְמִיָּה, לָא אֲתַפְרֵשׁ דָּא מִן דָּא, וְהָכָא אֲקָרִי וַיְחִי, דְּהָא פִּל יוֹמוֹי לָא אֲקָרִי וַיְחִי, בְּגִין דְּכָל יוֹמוֹי בְּצַעְרָא הוּוּ בְּצַעְרָא אֲשַׁתְּפַחֵן, עַלְיָה פְּתִיב (א״כ ג כו) לָא שְׁלוֹתִי וְלָא שְׁקֻטִי וְלָא נַחְתִּי וַיִּבֵּא רִגְזוֹ, אֲבָל בְּתַר דְּנַחַת לְמִצְרַיִם אֲקָרִי וַיְחִי, חֲמָא לְבַרְיָה מְלָפָא, חֲמָא לְכָל בְּנוֹי זְפִאִין צְדִיקִים, וְכִלְהוּ בְּתַעֲנוּגֵי וְתַפְנוּקֵי עֲלֵמָא, וְהוּא יְתִיב בֵּינֵיהוֹן פְּחֲמַר טַב דְּיְתִיב עַל דּוֹרְדֵייהָ, פְּדִין אֲקָרִי וַיְחִי יַעֲקֹב, וְלָא פְּרִישׁ בֵּין וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד לְוַיְחִי יַעֲקֹב, וְהָכִי אֲתַחְזִי.

שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, מַאי טַעְמָא שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, אֲלָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, פִּל יוֹמוֹי דְּיַעֲקֹב בְּצַעְרָא הוּוּ, בְּצַעְרָא אַעְבַּר לוֹן בְּקַדְמִיתָא, בֵּינּוֹן דְּחֲמָא לְיוֹסֵף וְהוּוּ קָאִים קָמִיָּה, פִּד יַעֲקֹב מִסְתַּפַּל בְּיוֹסֵף

מתוק מדבש

נְמִי קִיִּימֵי בְּתַפְנוּקֵי מַלְכִין בְּעֲנוּגָא וְכֹסְפָא לְגַרְמִיָּה אִף יַעֲקֹב הִיָּה נִמְצָא בְּתַעֲנוּגֵי מַלְכִים בְּתַעֲנוּג וְחִמְדָּה לְעַצְמוֹ, לָא אֲתַפְרֵשׁ דָּא מִן דָּא לְכֵן לָא נִפְרְדוּ הִבֵּי פִרְשִׁיּוֹת זֹו מְזוּ, וְאִמַּר כִּי וְהָכָא אֲקָרִי וַיְחִי כַּאֲן בְּמִצְרַיִם אֲנִי קוֹרָא וַיְחִי יַעֲקֹב, רַצָּה לומר שֶׁנִּשְׁחַשְׁבַּ לֹו לְחִיִּים טוֹבִים, דְּהָא פִּל יוֹמוֹי לָא אֲקָרִי וַיְחִי שֶׁהָרִי כֵל יִמְיוֹ לָא נִקְרָאוּ חִיִּים, בְּגִין דְּכָל יוֹמוֹי בְּצַעְרָא הוּוּ, בְּצַעְרָא אֲשַׁתְּפַחֵן עַל לְפִי שְׁכָל יִמְיוֹ הִיוּ בְּצַעַר, וּבְצַעַר הִיוּ נִמְצָאִים, עַלְיָה פְּתִיב עַל יַעֲקֹב כְּתוּב לָא שְׁלוֹתִי בְּבִיתוֹ שֶׁל לֶבֶן, וְלָא שְׁקֻטִי מַעֲשׂוּ וּמְשֻׁרוֹ, וְלָא נַחְתִּי מִצְרוֹת דֵּינָה וּשְׁכָם, וַיִּבֵּא רִגְזוֹ זֹו רֹוּגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף, אֲבָל בְּתַר דְּנַחַת לְמִצְרַיִם אֲקָרִי וַיְחִי אֲבָל אַחַר שִׁירַד לְמִצְרַיִם אַז נִקְרָא וַיְחִי יַעֲקֹב, חֲמָא לְבַרְיָה מְלָפָא כִּי רָאָה אֲתַ בְּנוֹ יוֹסֵף מֶלֶךְ וְנִשְׂאָר בְּצַדְקוֹ, חֲמָא לְכָל בְּנוֹי זְפִאִין צְדִיקִים וְרָאָה אֲתַ כֵּל בְּנוֹי זְכָאִים וְצְדִיקִים, וְכִלְהוּ בְּתַעֲנוּגֵי וְתַפְנוּקֵי עֲלֵמָא וְכוּלָם הִיוּ בְּתַעֲנוּגִים וּמַעֲדֵי עוֹלָם, וְהוּא יְתִיב בֵּינֵיהוֹן פְּחֲמַר טַב דְּיְתִיב עַל דּוֹרְדֵייהָ וְהוּא יֵשֵׁב בֵּינֵיהֶם כִּיִּין הַטוֹב הַשׁוֹקֵט עַל שְׁמֵרֵיו, פְּדִין אֲקָרִי וַיְחִי יַעֲקֹב אַז אֲנִי קוֹרָא עַלְיוֹ וַיְחִי יַעֲקֹב, וְלָא פְּרִישׁ לְכֵן לָא הִפְרִיד בֵּין וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד לְוַיְחִי יַעֲקֹב, וְהָכִי אֲתַחְזִי וְכֵן רָאוּי לְהִיֹּת אֲלוֹ הִבֵּי פִרְשִׁיּוֹת בְּהַמְשָׁךְ אַחַד. (רמ"ק ואל"ג ורמ"ו)

שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שׁוֹאֵל מַאי טַעְמָא מַה הַטַּעַם שֶׁהַתּוֹרָה מְסַפֵּר שֶׁיַעֲקֹב חֵי בְּמִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לָא פְּחוֹת וְלָא יוֹתֵר, וּמִתְרַץ אֲלָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, פִּל יוֹמוֹי דְּיַעֲקֹב בְּצַעְרָא הוּוּ כֵּל יִמְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הִיוּ בְּצַעַר, בְּצַעְרָא אַעְבַּר לוֹן בְּקַדְמִיתָא כִּי בְּצַעַר וּבְמַכְאוּבִים עֲבָרוּ יִמְיוֹ בְּתַחִילָה עַד שִׁירַד לְמִצְרַיִם וְרָאָה אֲתַ יוֹסֵף עוֹמֵד לְפָנָיו, פִּד יַעֲקֹב מִסְתַּפַּל בְּיוֹסֵף כְּשִׁיעֵקֵב הַסְתַּכַּל

"מאמר חיים של תורה ויראת שמים" ומבואר בו שלשה טעמים למה פרשה זו סתומה. ומבאר רשב"י כי יעקב זכה במצרים לחיים אמיתיים, כי ראה את כל בניו עוסקים בתורה, וראה ליוסף שעומד בצדקו בלא חטא, והתנחם בו על פטירת רחל אמו. וזכה יעקב לחיות במעדרים ותפנוקים שהיו לו לנחת בעוסקו בתורה, ובהיותו בשמחה השכינה שרתה עמו. ומסיק כי זה שהשכינה היתה עמו והיה דבוק בה, היא הנותנת שיקראו חיו חיים אמיתיים.

(מקור המאמר בזהר פרשת ויחי דף רטז ע"ב, בבאורינו כרך ד עמ' שפב-שפד)

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שׁוֹאֵל אֲמַאי פִּרְשָׁתָא דָּא סְתִימָא לְמַה פִּרְשָׁה זֹו סְתוּמָה, רַצָּה לומר שאִין שׁוּם רִיוּחַ בְּסִפְרַ תּוֹרָה בֵּין סִיוֹם פִּרְשָׁתָא וְיִגֵּשׁ לְהַתְחַלַּת פִּרְשַׁת וַיְחִי, רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר לְכֵן פִּרְשָׁה זֹו סְתוּמָה, כִּי בְּשַׁעֲתָא דְּמִית יַעֲקֹב אֲסִתִּימוּ עֵינֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל לְפִי שְׁבַעֲשָׁה שְׁמַת יַעֲקֹב אֲבִינוּ נִסְתַּמוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, רַצָּה לומר כִּי בַעֲוֹד שֶׁהִיָּה יַעֲקֹב חֵי הִיוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְאִירוֹת בְּאוֹר הַתּוֹרָה, וְכַשְׁמַת נִסְתַּמוּ עֵינֵי שְׁכָלָם מִלְרָאוֹת אוֹר הַתּוֹרָה, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, דְּכַדִּין נַחְתוּ לְגַלְוַתָּא וְאַשְׁתַּעְבִּידוּ בְּהוֹן שְׁאֵז כַּשְׁמַת יַעֲקֹב יִרְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּגִלוֹת וְהַתְחִילוּ הַמִּצְרַיִם לְשַׁעֲבָדָם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר הַטַּעַם שֶׁפִּרְשָׁה זֹו סְתוּמָה גַּם טַעַם סְמִיכוֹת הַפִּרְשִׁיּוֹת, כִּי מַה פְּתִיב לְעִילָא מַה כְּתוּב לְמַעְלָה בְּסוּף פִּרְשַׁת וְיִגֵּשׁ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וּכְתִיב וּמִיד אַחַר כֵּן כְּתוּב וַיְחִי יַעֲקֹב טַעַם הַדְּבַר דְּלָא אֲתַחְזִי לְאַפְרָשָׁא בֵּין דָּא לְדָא שְׁאִין רָאוּי לְהַפְרִיד בֵּין אֲלוֹ שְׁתֵּי פִרְשִׁיּוֹת, לְהוֹרוֹת מַה אֵינּוֹן קִיִּימֵי בְּתַפְנוּקִין דְּמַלְכִין וְקִבְּלוּ עֲנוּגָא וְכֹסְפִין לְגַרְמִיָּהוּ כְּמוֹ שִׁישְׂרָאֵל נִמְצָאוּ בְּתַעֲנוּגֵי מַלְכִים וְקִבְּלוּ תַעֲנוּגִים וְדַבְּרִים נַחְמִידִים לְעַצְמָם, אוּף יַעֲקֹב

ויחי יום שני

תקון הצלם שהוא לבוש הנשמה

וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתַי וְגו', רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר, (ישעיה מב יח) הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעֲוָרִים הִבִּיטוּ לְרֵאוֹת, הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ, אֲלֵיךְ בְּנֵי נֶשֶׁא דְלֹא צִיִּיתִין לְמַלּוּלֵי אוֹרֵייתָא, וְלֹא פְקַחִין אוֹדְנִייהוּ לְמִשְׁמַע לְפַקוּדֵי דְמַאֲרִיהוֹן, וְהַעֲוָרִים, דְלֹא מְסַתְּפְלִין לְמַנְדַּע עַל מָה אֵינּוֹן קְיִימִין, דְהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא פְרוּזָא נְפִיק וְקָרִי, וְלִית מַאן דְיִשְׁגַּח.

דְתַנְיָא אֵינּוֹן יוֹמִין דְבַר נֶשֶׁ, פֶּד אֲתַבְרִי בַּהּ הוּא יוֹמָא דְנַפְק לְעֵלְמָא, פְּלָהוּ קְיִימִין בְּקִיּוּמִייהוּ, וְאֲזֵלִין וְטָאֲסִין בְּעֵלְמָא, נְחַתִּין וְאֲזַהְרִין לְבַר נֶשֶׁ פֶּל יוֹמָא וְיוֹמָא בְּלַחֲדוּי, וְכַד הָהוּא יוֹמָא אֲתִי וְאֲזַהְרִי לֵיה, וְכַר נֶשֶׁ עֲבִיד בַּהּ הוּא יוֹמָא חוּבָא קָמִי מַאֲרִיה, הָהוּא יוֹמָא סָלִיק בְּכַסּוּפָא, וְאֲסַהֲיד סְהָדוּתָא, וְקָאִים בְּלַחֲדוּי לְבַר.

מתוק מדבש

הנשמה בעולם הזה לתקן ולברר, ע"כ.

וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתַי וְגו' כְּדִי לְפַרְשׁ פְּסוּק זֶה רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר לְפַרְשׁ מַה שִׁכְתוּב הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעֲוָרִים הִבִּיטוּ לְרֵאוֹת וּמְפַרְשׁ הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ, אֲלֵיךְ בְּנֵי נֶשֶׁא דְלֹא צִיִּיתִין לְמַלּוּלֵי אוֹרֵייתָא אִלּוּ הֵם בְּנֵי אָדָם שְׂאִינִים שׁוּמְעִים לְדַבְרֵי תוֹרָה, וְלֹא פְקַחִין אוֹדְנִייהוּ לְמִשְׁמַע לְפַקוּדֵי דְמַאֲרִיהוֹן וְאֵינִים פּוֹתַחִים אֶת אֲזִנֵיהֶם לְשִׁמּוֹעַ לְמִצְוֹת קוֹנֵם, לְהֵם אִמַר הַנְּבִיא שְׁמְעוּ, וְהַעֲוָרִים הֵינְנוּ דְלֹא מְסַתְּפְלִין לְמַנְדַּע עַל מָה אֵינּוֹן קְיִימִין שְׂאִינִים מְסַתְּכִלִים וּמְתַבּוֹנְנִים לְדַעַת לְמַה הֵם חַיִּים, לְהֵם אִמַר הַנְּבִיא הִבִּיטוּ לְרֵאוֹת, דְהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא פְרוּזָא נְפִיק וְקָרִי כִי בְכָל יוֹם וְיוֹם כְּרוּז יוֹצֵא וּמְכַרִּיז כְּמַחֲזִ"ל (נִפְרַק שְׁשִׁי לְאֲנוֹת), בְּכָל יוֹם וְיוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת מֵהַר חוֹרֵב וּמְכַרִּזת וְאוֹמַרְתָּ, אוֹי לְהֵם לְבִרְיוֹת מַעַלְבוֹנָה שֶׁל תוֹרָה, וְלִית מַאן דְיִשְׁגַּח וְאִין מִי שִׁישְׁגִיחַ לְשִׁים לְב לְזֶה הַכְּרוּז.

דְתַנְיָא, אֵינּוֹן יוֹמִין דְבַר נֶשֶׁ כִי לְמַדְנוּ שְׂאִלוּ הַיָּמִים שֶׁל אָדָם, שֶׁהֵם נִיּוּצִי נִשְׁמַתוּ, פֶּד אֲתַבְרִי בַּהּ הוּא יוֹמָא דְנַפְק לְעֵלְמָא כְּשֶׁנִּבְרָא אָדָם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שִׁיּצָא לְעוֹלָם, פְּלָהוּ קְיִימִין בְּקִיּוּמִייהוּ מִיַּד עוֹמְדִים כֹּל הַיָּמִים שֶׁל אָדָם בְּקִיּוּמֵם עַל יְדֵי הַנִּיּוּצוֹת שֶׁל צֵלֶם אָדָם וּמוֹכְנִים לְהַתְתַּקֵּן, וְאֲזֵלִין וְטָאֲסִין בְּעֵלְמָא נְחַתִּין וְאֲזַהְרִין לְבַר נֶשֶׁ פֶּל יוֹמָא וְיוֹמָא בְּלַחֲדוּי וְהֵם הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם וְיורִידִים וּמְזַהֲרִים אֶת אָדָם כֹּל יוֹם וְיוֹם בְּנִפְרַד שִׁיתַקֵּן אֶת הַנִּיּוּצוֹן שֶׁכִּנְגַד אוֹתוֹ הַיּוֹם וְלֹא יִפְגּוּם בּו עַל יְדֵי אִיזָה חֲטָא, וְכַד הָהוּא יוֹמָא אֲתִי וְאֲזַהְרִי לֵיה וְכַשְׁבָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם וּמְזַהֵר אֶת אָדָם שִׁיתַקֵּן אֶת הַנִּיּוּצוֹן שֶׁכִּנְגַד אוֹתוֹ הַיּוֹם, אִזִּי אִם ח"ו לֹא דִי שְׁלֹא תִיקֵן אֶת הַנִּיּוּצוֹן, אִלּא וְכַר נֶשֶׁ עֲבִיד בַּהּ הוּא יוֹמָא חוּבָא קָמִי מַאֲרִיה אָדָם עֵשָׂה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אִיזָה חֲטָא לְפָנֵי קוֹנוֹ, הָהוּא יוֹמָא סָלִיק בְּכַסּוּפָא וְאֲסַהֲיד סְהָדוּתָא אִזִּי אוֹתוֹ הַיּוֹם עוֹלָה בְּבוֹשֶׁת פָּנִים וּמַעֲיֵד עֲדוֹת עַל אָדָם שֶׁחֲטָא בְּזֶה הַיּוֹם וּפְגַם אוֹתוֹ, וְקָאִים בְּלַחֲדוּי לְבַר וְעוֹמַד אוֹתוֹ הַנִּיּוּצוֹן לְבַדוֹ בְּחוּץ וְאֵינּוֹן יִכּוֹל לְהַצְטַרֵף לְשָׂאֵר נִיּוּצֵי הַיָּמִים שֶׁכִּבַר נִתְקַנּוּ.

"מאמר תקון הצלם שהוא לבוש הנשמה" ומבואר בו כי בעולם הזה הנשמה מתלבשת בגוף גשמי, אבל בעולם הבא הנשמה מתלבשת בצלם, ומבאר כי צלם זה יש בו ניצוצות כמספר ימי חיי האדם, ובכל יום נתקן צלם אחד, ובאם ח"ו האדם פוגם מעשיו באותו יום או ניצוץ זה נפרד מלבושו שהוא צלמו, ומשתתף עם המזיק העומד סמוך למוזות ביתו כדי להזיק ח"ו, וכשנפטר מן העולם נדון העולם כפי שיעור הימים שפגם את צלמו. אבל אם שב בתשובה זוכה לתקן את הניצוץ ויכול להופכו מקטיגור לסניגור. ומסיק בשבח הצדיקים שמתקנים את לבושם בכל יום ויום.

(מקור המאמר בזהר פרשת ויחי דף רכז ע"א, בבאוריניו כרך ד עמ' תעד-תעז)

להבין את מאמר הבא בענין הימים שמהם נעשים לבושי הנשמה בגן עדן, נקדים בקיצור מה שכתב האריז"ל (נע"ח שער כ"ו פ"א), כי לא ניתנו המצות אלא לצרף ולברר וללבן הצלמים שהם לבושי הנשמות וגם הכלים שהם הגופים שבהם מתלבשים הצלמים עם הנשמות, ולהסיר מהם הקליפות על ידי קיום התורה והמצוות, ואז אחר מות גוף האדם מתלבש הצלם בגוף אחר רוחני הנקרא לבושי האדם שבגן עדן הארץ. אמנם כבר ידעת מהתחלוקות הנשמה לכמה ניצוצין ובכל גלגול וגלגול באים מקצת מהם, וכפי מספר הניצוצין של צלם ההוא הבא להשתלם עתה בגלגול זה, כך הוא מספר הניצוצין שיש בנשמה ההיא, לכן הצלם הזה נקרא מדת ימי אדם, כי כמספר ניצוצותיו כך מספר ימי חייו, והימים שעשה בהם מצות נתקן ניצוץ אחד של הצלם ההוא, והיום שאין נעשה בו מצות נשאר פגום ניצוץ ההוא של הצלם ההוא שהוא כנגד היום ההוא, ועל דרך זה נתקנים הלבושים שיש בגן עדן הארץ כל ניצוץ וניצוץ בכל יום ויום, ואמנם אי אפשר שיתלבש הצלם הזה במלבוש ההוא עד גמר תיקון כל הניצוצין, ואז נפטר האדם מעולם הזה והולך לגן עדן הארץ ומתלבש באותו הגוף העיקרי. כלל העולה כי הצורה שהיא הנשמה היא העיקר הנקרא אדם והיא חמש בחינות יחידה חיה נר"ן, והצלם גם הוא נחלק לחמש בחינות כנגדם והוא לבוש הצורה, ולעולם הצורה הזו אינה יכולה לעמוד בלתי צלם זה, והצלם הוא הבל דגרמי המתלבש תוך הגוף, ולכן נקרא צלם כי הוא דבר ממוצע בין הצורה והחומר ודומה לשניהם והוא צלם ודיוקן לשניהם, אמנם ידעת כי כל המצות אינם אלא לצרף ולברר הצלם והחומר, אך הצורה אינה צריכה תיקון כלל ולא הוצרכה להתלבש בצלם וחומר אלא להמשיך בהם אור לתקנם, והבן זה מאד כי זה טעם ירידת

וְתֵאנָא, בְּתֵר דְקָאִים בְּלַחֲדוּי, יְתִיב עַד דְּבֵר נָשׁ עֶבֶיד מְנִיָּה תְּשׁוּבָה, זְכָה תָב הָהוּא יוֹמָא לְאַתְרֵיהּ, לֹא זְכָה, הָהוּא יוֹמָא נְחִית וְאִשְׁתַּתַּף בְּהָהוּא רוּחָא דְלִבְר, וְתָב לְבִיתֵיהּ, וְאַתְתַּקֵּן בְּדִיּוּקְנֵיהּ דְּהָהוּא בַר נָשׁ מְמֵשׁ, בְּגִין לְאַבְאָשָׁא לֵיהּ, וְדִיֵּיר עֲמִיָּה בְּבִיתָא.

וְאִית דְּדִיּוּרָא לְטַב אִי הוּא זְכִי, וְאִי לֹא דִיּוּרֵיהּ עֲמִיָּה לְבִישׁ, בֵּין כְּף וּבֵין כְּף אֲתַפְקֵדן אֵינּוֹן יוֹמִין וְחֲסָרִים, וְלֹא עֲאֲלִין בְּמַנְיָנָא דְאֵינּוֹן דְאִשְׁתַּאֲרוּ, וְוִי לְהָהוּא בַר נָשׁ דְּגָרַע יוֹמוֹי קָמִי מְלָפָא קְדִישָׁא, וְלֹא שְׁבִיק לְעִילָא יוֹמִין לְאַתְעֵטְרָא בְּהוּ בְּהָהוּא עֲלָמָא, וְלֹאֲתַקְרָבָא בְּהַדִּיָּהוּ קָמִי מְלָפָא קְדִישָׁא.

תָּא חֲזִי, כַּד קָרִיבּוּ אֵינּוֹן יוֹמִין קָמִי מְלָפָא קְדִישָׁא, אִי הוּא זָפָאָה הָאִי בַר נָשׁ דְּנָפִיק מְעֲלָמָא, סְלִיק וְעֵאל בְּאֵינּוֹן יוֹמִין, וְאֵינּוֹן לְבוּשֵׁי יָקָר דְּמִתְלַבְּשָׁא בֵּיהּ נְשִׁמְתִּיהּ, וְאֵינּוֹן יוֹמִין הוּוּ דְזָכָה בְּהוּ וְלֹא חָב בְּהוּ, וְוִי לְהָהוּא דְגָרַע יוֹמוֹי לְעִילָא, דְכַד בְּעָאן לְאַלְבָּשָׁא לֵיהּ בְּיוֹמוֹי, אֵינּוֹן יוֹמִין דְּפָגִים אִיהוּ בְּחֻבּוֹי חֲסָרִין מְהָהוּא לְבוּשָׁא, וְאַתְלַבֵּשׁ בְּמָנָא חֲסָרָא.

כָּל שְׁכָן אִי סְגִיאִין אֵינּוֹן, וְלֹא לְהוּי לֵיהּ לְבַר נָשׁ בְּמָה דְאַתְלַבֵּשׁ בְּהָהוּא עֲלָמָא, כְּדִין וְוִי לֵיהּ וְוִי לְנַפְשֵׁיהּ, דְּדִינִין לֵיהּ בְּגִיָּהֶם עַל אֵינּוֹן יוֹמִין, יוֹמִין עַל יוֹמִין, עַל חַד תְּרִין, דְכַד נָפִיק מְהָאִי עֲלָמָא לֹא אֲשַׁכַּח יוֹמִין לְאַתְלַבְּשָׁא בְּהוּ, וְלֹא הוּי לֵיהּ לְבוּשָׁא בְּמָה דְאַתְפְּסִי, זָפָאִין אֵינּוֹן צְדִיקָא דִיּוֹמֵיהוֹן כְּלָהוֹן טְמִירִין אֵינּוֹן לְגַבִּיהּ דְּמְלָפָא קְדִישָׁא, וְאַתְעֵבִיד מְנִיָּהוּ לְבוּשֵׁי יָקָר לְאַתְלַבְּשָׁא בְּהוּ בְּעֲלָמָא דְאַתִּי.

מתוק מדבש

תָּא חֲזִי, כַּד קָרִיבּוּ אֵינּוֹן יוֹמִין קָמִי מְלָפָא קְדִישָׁא בַּא וְרָאָה כְּשִׂאוֹתָם הַיָּמִים מִתְקָרְבִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, אִי הוּא זָפָאָה הָאִי בַר נָשׁ דְּנָפִיק מְעֲלָמָא אִם הוּא צְדִיק זֶה הָאָדָם שִׂיעָא מִן הָעוֹלָם, סְלִיק וְעֵאל בְּאֵינּוֹן יוֹמִין עוֹלָה לְגַן עֵדֶן וּמִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתָם הַיָּמִים, וְאֵינּוֹן לְבוּשֵׁי יָקָר דְּמִתְלַבְּשָׁא בֵּיהּ נְשִׁמְתִּיהּ וְהֵם לְבוּשֵׁי כְבוֹד שְׂמִתְלַבֵּשׁת בְּהֵם נִשְׁמַחוּ, וְאֵינּוֹן יוֹמִין הוּוּ דְזָכָה בְּהוּ וְלֹא חָב בְּהוּ וְהֵם אוֹתָם הַיָּמִים שׁוֹכֵה בְּהֵם לְקִיָּים מִצוֹת וְלֹא חֲטָא בְּהֵם, וְוִי לְהָהוּא דְגָרַע יוֹמוֹי לְעִילָא אוּי לְאוֹתוֹ הָאָדָם שְׂגָרַע וְהַחֲסִיר יָמָיו לְמַעְלָה, דְכַד בְּעָאן לְאַלְבָּשָׁא לֵיהּ בְּיוֹמוֹי שְׂכַשְׂרוּצִים לְהַלְבִּישׁ אוֹתוֹ בִּימָיו, אֵינּוֹן יוֹמִין דְּפָגִים אִיהוּ בְּחֻבּוֹי חֲסָרִין מְהָהוּא לְבוּשָׁא אוֹתָם הַיָּמִים שְׂפָגַם אוֹתָם בְּחֲטָאֵי חֲסָרִים מְאוֹתוֹ הַלְבוּשׁ, וְאַתְלַבֵּשׁ בְּמָנָא חֲסָרָא וּמִתְלַבֵּשׁ בְּלְבוּשׁ חֲסָר.

כָּל שְׁכָן אִי סְגִיאִין אֵינּוֹן כֹּל שְׂכָן אִם הֵם יָמִים רַבִּים שְׂחֲסָרִים לוּ, וְלֹא לְהוּי לֵיהּ לְבַר נָשׁ בְּמָה דְאַתְלַבֵּשׁ בְּהָהוּא עֲלָמָא שְׂלֹא יִהְיֶה לִזְהָ הָאָדָם בְּמָה לְהַתְלַבֵּשׁ בְּעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, כְּדִין וְוִי לֵיהּ וְוִי לְנַפְשֵׁיהּ דְּדִינִין לֵיהּ בְּגִיָּהֶם עַל אֵינּוֹן יוֹמִין אַז אוּי לוּ וְאוּי לְנַפְשׁוֹ שְׂדִינִים אוֹתוֹ בְּגִיָּהֶם עַל אוֹתָם הַיָּמִים, וְהֵינּוּ שְׂדִינִים אוֹתוֹ יוֹמִין עַל יוֹמִין יוֹם שְׁלָם עַל יוֹם שְׂחֲטָא בּוּ וְהַחֲסִיר מִמְנִין יָמָיו, וְנִמְצָא שְׂנִדוֹן עַל חַד תְּרִין עַל חֲטָא שֶׁל יוֹם אַחַד נִעֲנַשׁ בְּבוּ עוֹנְשִׁים, שְׂחוּץ מְעוֹנַשׁ הַגִּיָּהֶם נִעֲנַשׁ עוֹד דְכַד נָפִיק מְהָאִי עֲלָמָא לֹא אֲשַׁכַּח יוֹמִין לְאַתְלַבְּשָׁא בְּהוּ לְפִי שְׂכַשְׂיוּצָא מִזֶּה הָעוֹלָם לֹא יִמְצָא יָמִים לְהַתְלַבֵּשׁ בְּהֵם, מֵאַחַר שְׂלֹא תִיקֵן אֲתָ יָמָיו וְקִלְקִלָם, וְלֹא הוּי לֵיהּ לְבוּשָׁא בְּמָה דְאַתְפְּסִי וְאִין לוּ לְבוּשׁ לְכִסּוֹת אֲתָ נַפְשׁוֹ הָעֲרוּמָה שְׂהִיא בּוּשָׁה גְדוּלָה לְנַפְשׁוֹ, זָפָאִין אֵינּוֹן צְדִיקָא דִיּוֹמֵיהוֹן כְּלָהוֹן טְמִירִין אֵינּוֹן לְגַבִּיהּ מְלָפָא קְדִישָׁא (ה"ג רמ"ק) אֲשֵׁרִיהֶם לְאוֹתָם הַצְּדִיקִים שְׂכָל יָמֵיהֶם טְמוּנִים אֲצֵל הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, וְאַתְעֵבִיד מְנִיָּהוּ לְבוּשֵׁי יָקָר לְאַתְלַבְּשָׁא בְּהוּ בְּעֲלָמָא דְאַתִּי וְנִעֲשָׂה מְהֵם לְבוּשֵׁי כְבוֹד לְהַתְלַבֵּשׁ בְּהֵם בְּעוֹלָם הַבָּא.

וְתֵאנָא, בְּתֵר דְקָאִים בְּלַחֲדוּי וּלְמַדְנָו אַחַר שְׂאוֹתוֹ הַנִּיצוּץ עוֹמֵד לְבַדּוֹ, יְתִיב עַד דְּבֵר נָשׁ עֶבֶיד מְנִיָּה תְּשׁוּבָה הוּא יוֹשֵׁב וּמַחֲכָה שִׂיעָשָׂה הָאָדָם תְּשׁוּבָה עַל מָה שְׂחֲטָא, זְכָה, תָּב הָהוּא יוֹמָא לְאַתְרֵיהּ אִם זֹכָה לְעִשׂוֹת תְּשׁוּבָה חֲזוֹר הַנִּיצוּץ שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם לְמַקּוּמוֹ וּמִצְטָרֵף עִם שְׂאָר נִיצוּצֵי הַיָּמִים שְׂכַבֵּר נִתְקַנּוּ, לֹא זְכָה, הָהוּא יוֹמָא נְחִית וְאִם לֹא זֹכָה לְעִשׂוֹת תְּשׁוּבָה אַז הַנִּיצוּץ שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם יוֹרֵד לְמַטָּה, כְּנוֹדַע שְׂכָל נִיצוּץ הוּא קוּמָה שְׂלִימָה שִׂישׁ לוֹ מִצִּיאוֹת רוּחָנִי כְּמוֹ מְלֹאךְ, כְּמַחְזוּל (לְנוֹת ד' יג), הָעוֹשָׂה מִצוּהָ אַחַת קוֹנָה לוֹ פְּרַקְלִיט אַחַד, וְאַשְׁתַּתַּף בְּהָהוּא רוּחָא דְלִבְר וּמִשְׁתַּתַּף בְּאוֹתוֹ הַרוּחַ שְׂעוּמַד בְּחוּץ אֲצֵל פֶּתַח הַבַּיִת שֶׁל הָאָדָם וּמַחֲכָה שִׂיּוּכָל לְהַזִּיק אֲתָ בְּנֵי הַבַּיִת, וְכַשְׂאָדָם חוּטָא אוֹתוֹ הַנִּיצוּץ שְׂכַנְגַד אוֹתוֹ הַיּוֹם מִשְׁתַּתַּף עִם אוֹתוֹ הַמְזִיק, וְתָב לְבִיתֵיהּ וְזֶה הַנִּיצוּץ נִכְנַס לְבִיתוֹ יַחַד עִם הַרוּחַ שְׂהִיָּה עוֹמַד אֲצֵל הַפֶּתַח וְלֹא יִהְיֶה יוֹכֵל לִיכְנַס לְבַדּוֹ מִחַמַּת קְדוּשַׁת הַמְזוּזָה, אֲבָל עַל יָדֵי שְׂהַשְׁתַּתַּף עִם זֶה הַנִּיצוּץ גַּם הוּא נִכְנַס, וְאַתְתַּקֵּן בְּדִיּוּקְנֵיהּ דְּהָהוּא בַר נָשׁ מְמֵשׁ בְּגִין לְאַבְאָשָׁא לֵיהּ, וְדִיֵּיר עֲמִיָּה בְּבִיתָא וּמִתְתַּקֵּן בְּצוֹרַת אוֹתוֹ הָאָדָם מִמַּשׁ כְּדִי לְהִרַע לוֹ וּלְהַזִּיקוֹ, וְדֵר עֲמוּ בְּבִיתוֹ.

וְאִית דְּדִיּוּרָא לְטַב אִי הוּא זְכִי וִישׁ לְפַעְמִים שְׂדִירְתוֹ בְּבִיתוֹ מִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה אִם הוּא זֹכָה עַל יָדֵי תְּשׁוּבָתוֹ וְאִז הַקְּטִיגוֹר נִעֲשָׂה לוֹ סְנִיגוֹר, וְאִי לֹא דִיּוּרֵיהּ עֲמִיָּה לְבִישׁ וְאִם לֹא עֲשָׂה תְּשׁוּבָה אַז דִּירְתוֹ עֲמוּ לְהִרַע לוֹ וּלְהַזִּיקוֹ, בֵּין כְּף וּבֵין כְּף אִם נַפְטָר זֶה הָאָדָם לְבִית עוֹלָמוֹ וְלֹא חֲזוֹר בְּתְשׁוּבָה, אַז מָה עוֹשִׂים בְּדִינּוֹ אֲתַפְקֵדן אֵינּוֹן יוֹמִין וְחֲסָרִים וְלֹא עֲאֲלִין בְּמַנְיָנָא דְאֵינּוֹן דְאִשְׁתַּאֲרוּ נְמִנִים הַנִּיצוּצוֹת שֶׁל אוֹתָם הַיָּמִים וְהִרִי הֵם חֲסָרִים וְאִינִם נִכְנַסִים בְּמִנִּין שְׂאָר נִיצוּצֵי הַיָּמִים שְׂנִתְקַנּוּ, וְוִי לְהָהוּא בַר נָשׁ דְּגָרַע יוֹמוֹי קָמִי מְלָפָא קְדִישָׁא אוּי לִזְהָ הָאָדָם שְׂגָרַע וְהַחֲסִיר יָמָיו לְפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, וְלֹא שְׁבִיק לְעִילָא יוֹמִין לְאַתְעֵטְרָא בְּהוּ בְּהָהוּא עֲלָמָא וְלֹא נִשְׂאָרוּ לוֹ אוֹתָם הַיָּמִים לְמַעְלָה לְהַתְעַטֵּר וּלְהַתְלַבֵּשׁ בְּהֵם בְּעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, וְלֹאֲתַקְרָבָא בְּהַדִּיָּהוּ קָמִי מְלָפָא קְדִישָׁא וּלְהַתְקָרֵב וּלְהַתְיַצֵּב בְּהֵם לְפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ.

ויחי יום שלישי

זווג מן השמים

הַמְלֶאךָּ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע יִכְרֹךְ אֶת הַנְּעָרִים וְגו', רַבִּי חֲיִיא פִתַּח וְאָמַר, (משלי י"ד) בֵּית וְהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת, וְכִי נַחֲלַת אָבוֹת אֵינָהוּ, וְהָא קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא יְהִיב כְּלָא לְבַר נָשׁ, אֶלְא דְכִיּוֹן דְאַחְסִין בֵּיתָא לְבַר נָשׁ וּמְמוֹנָא, לְזַמְנִין דִּיחֲסִין כְּלָא לְבָרִיהּ, וְיֵהָא אַחְסָנָא דְאָבוֹת.

אָבֵל וּמִיָּהוּ"ה אִשָּׁה מְשַׁפֵּלַת, בְּגִין דְאַתְתָּא פִד אַחְסִין לָהּ בַר נָשׁ מֵעַם קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא אַחְסִין לָהּ, דְהָא לֹא יַחְסִין לָהּ קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא לְבַר נָשׁ אֶלְא פִד מְכַרְיִזִין עֲלֵיהּ בְּרִיקְעָא, דְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא מְזוּוּג זְווגִין עַד לֹא יִיתוּן לְעֵלְמָא, וְכַד זְכוּ בְּנֵי נָשָׁא, לְפּוֹם עוֹבְדֵיהוֹן הָכִי יְהִי לוֹן אַתְתָּא, וְכְלָא אַתְגְּלִינִין קַמִּיהּ דְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא, וּלְפּוֹם עוֹבְדִין דִּזְפָּאִין הָכִי מְזוּוּג זְווגִין.

וּלְזַמְנִין דְקָא סְלִיקוּ בְּקִלְיִטִין, וְאַסְטִי הֵהוּא בַר נָשׁ אַרְחִיָּה, סְלִיק זְווגִיָּה לְאַחְרָא עַד דִּיכְשֵׁר עוֹבְדוּי, וְכַד יִכְשֵׁר עוֹבְדוּי אוּ דְמְטִי זְמַנִּיהּ, אַתְדַּחֲי גְבַר מְקַמֵּי גְבַר, וְאַתִּי הָאִי וְנָטִיל דִּילִיָּה, וְדָא קָשִׁי

מתוק מדבש

עמו, דְהָא לֹא יַחְסִין לָהּ קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא לְבַר נָשׁ אֶלְא פִד מְכַרְיִזִין עֲלֵיהּ בְּרִיקְעָא כִּי לֹא מִנְחִיל אוֹתָהּ הַקְּב"ה לְאָדָם אִלָּא כְּשִׁמְכַרְיִזִים עֲלֵיהּ בְּרִיקְעָא, כִּי אַרְבַּעִים יוֹם קוֹדֵם יִצִּירַת הוֹלֵד מְכַרְיִזִים בַּת פְּלוּנִי לְפְלוּנִי, דְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא מְזוּוּג זְווגִין עַד לֹא יִיתוּן לְעֵלְמָא כִּי הַקְּב"ה מְזוּוּג זְווגִים עַד שְׁלֹא בָאִים לְעוֹלָם, אֲבָל עַם כָּל זֶה אֵין אָדָם זוֹכֵה לְזוּוּגוּ שֶׁהַכְרִיזוּ עֲלֵיהּ אִלָּא אִם רָאוּי לְפִי מַעֲשִׂיו, וְהֵינּוּ אַחַר שִׁירְדוּ לְעוֹלָם וְהִגִּיעוּ לְפִרְקָן אִז מַעֲיִינִים בְּמַעֲשִׂיו אִם רָאוּי לְזוּוּגוּ, וְזֶה שֶׁאִמַר וְכַד זְכוּ בְּנֵי נָשָׁא וְכַאֲשֶׁר זוֹכִים בְּנֵי אָדָם לִישָׂא אִשָּׁה, אִז לְפּוֹם עוֹבְדֵיהוֹן הָכִי יְהִי לוֹן אַתְתָּא לְפִי הַרְאוּי לְהֵם כְּפִי מַעֲשִׂיהֶם כֶּךָ נּוֹתְנִים לְהֵם אִשָּׁה, וְכְלָא אַתְגְּלִינִין קַמִּיהּ דְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא וְכָל מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם גְּלוּיִים לְפָנֵי הַקְּב"ה, רְצָה לּוֹמַר שֶׁלְּפַעֲמִים רוֹאִים כְּשֶׁר יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה רְעָה עִם כָּל זֶה אֵין לְהַרְהֵר אַחַר מְדוּתוֹ יִתְבַרַךְ כִּי הַכֵּל גְּלוּי לְפָנָיו, וְאָדָם יִרְאֵה לְעֵינָיִם וְה' יִרְאֵה לְלִבֵּב, וּלְפּוֹם עוֹבְדִין דִּזְפָּאִין הָכִי מְזוּוּג זְווגִין וְלְפִי הַמַּעֲשִׂים שׁוֹזְכִים כֶּךָ מְזוּוּג לְהֵם הַקְּב"ה זְווגִים.

וְאִמַר עוֹד וּלְזַמְנִין דְקָא סְלִיקוּ בְּקִלְיִטִין לְפַעֲמִים עֵלּוּ הַזְווגִים בְּמַאֲזָנִים וְשִׁקְלוּ שְׁנֵיהֶם וְהִיוּ רָאוּים לְהַנְשֵׂא זֶה לְזֶה, וְאַסְטִי הֵהוּא בַר נָשׁ אַרְחִיָּה אִם נַחֲמֵן אוֹתוֹ אָדָם וְקִלְקַל אֶת דְרַכְיוֹ, אִז סְלִיק זְווגִיָּה לְאַחְרָא עַד דִּיכְשֵׁר עוֹבְדוּי הַקְּב"ה לּוֹקַח מִמֶּנּוּ זְווגוּ וְנִתְנָה לְאִישׁ אַחַר עַד שִׁיכְשִׁיר וְיִתְקַן אֶת מַעֲשִׂיו, וְכַד יִכְשֵׁר עוֹבְדוּי וְכַאֲשֶׁר יִתְקַן אוֹתוֹ הָאִישׁ אֶת מַעֲשִׂיו, אוּ דְמְטִי זְמַנִּיהּ אוּ שֶׁהִגִּיעַ זְמַן שֶׁקְצַבּוּ לוֹ שִׁיחֲזוֹר לְקַבֵּל אֶת בַּת זְווגוּ, רְצָה לּוֹמַר שֶׁפַּעֲמִים גּוֹזֵר הַקְּב"ה זְמַן קְצוּב עַל הָאָדָם כְּפִי כּוֹבֵד עוֹנוֹ שֶׁאֲפִילוֹ אִם יִכְשִׁיר מַעֲשִׂיו לֹא יוֹכֵה לְאִשְׁתּוֹ הַרְאֻשׁוֹנָה עַד זְמַן כֶּךָ וְכֶךָ, אַתְדַּחֲי גְבַר מְקַמֵּי גְבַר נְדַחָה בְּעַל הַשְּׁנֵי מְלַפְנֵי בְּעַל הַרְאֻשׁוֹן, וְאַתִּי הָאִי וְנָטִיל דִּילִיָּה וְבָא הַרְאֻשׁוֹן וְלוֹקַח אֶת שְׁלוֹ, וְדָא קָשִׁי קָמִי קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא מְכַלָּא לְדַחֲיָא בַר נָשׁ מְקַמֵּי גְבַרָא אַחְרָא וְזֶה קֶשֶׁה לְפָנֵי הַקְּב"ה לְדַחֲוֹת וְלַהֲמִית אֶת בְּעַל הַשְּׁנֵי מְלַפְנֵי בְּעַל הַרְאֻשׁוֹן, וְזֶהוּ גַם כֶּן בְּכָל מָה שֶׁאִמַר חו"ל

"מֵאִמַר זְווג מִן הַשְּׁמַיִם" וּמְבוֹאֵר בּוֹ כִּי בֵּית וְהוֹן הֵגַם שֶׁהֵם מִן הַשְּׁמַיִם, הֵנָּה יִתְכַן שִׁזְכָּה הָאָדָם לְהֵם בִּירוּשָׁה, אֲבָל זְווגוּ שֶׁל הָאָדָם אֵינּוּ בָא לוֹ בִּירוּשָׁה. וּמְבֹאֵר כִּי הַזְווג הוּא כְּפִי שֶׁהַכְרִיזוּ עֲלָיו מִן הַשְּׁמַיִם טַרֵם לִידְתּוֹ, אֲבָן אֵין הָאָדָם זוֹכֵה לְזוּוּגוֹ הָאִמְתוּי אִלָּא כְּפִי כְּשֶׁרוֹן מַעֲשִׂיו, כִּי אִם מְקַלְקַל מַעֲשִׂיו אִז לְפַעֲמִים נִדְחַת מֵאִתּוֹ בַּת זְווגוּ וְנִיתְנָת לְאִישׁ אַחֵר, כְּפִי זְמַן שֶׁנִּגְזַר עֲלָיו לְפִי קִלְקוּלוֹ. וּמְמַשְׁךְ וּמְבֹאֵר כִּי מִהַשְּׁמַיִם נּוֹתְנִים רַק אִשָּׁה מְשַׁכְּלַת, אֲבָל אִם הָאָדָם מְקַלְקַל מַעֲשִׂיו לְפַעֲמִים מְקַבֵּל אִשָּׁה רְעָה מִצַּד הַסְטְרָא אַחְרָא שְׁבָה נִתְדַבֵּק. אֲבָן מְבוֹאֵר כִּי אֵין לְהַרְהֵר אַחַר מַעֲשִׂיו שֶׁל הַקְּב"ה, וְהֵגַם שְׂרָאִינוּ צְדִיק שְׁלֹא זוֹכֵה לְאִשָּׁה מְשַׁכְּלַת. וּמְכַאֵן מְבֹאֵר שִׁיעֻקְבַּ שִׁיבָה עַל שְׁלֹא נִתְדַבֵּק בְּסְטְרָא אַחְרָא וְלֹא נִדְרַמְנָה לוֹ אִשָּׁה רְעָה, וְלֹא אִירַע פְּסוּל בּוֹרַעוֹ, כִּי כּוֹלֵם הִיוּ צְדִיקִים וְשִׁלְמוּם, וְזֶה שֶׁאִמַר: הַמְּלֶאךָּ הַגּוֹאֵל אוֹתִי וְגו'.

(מְקוֹר הַמֵּאִמַר בּוֹהַר פְּרִשְׁת וַיְחִי דָף רַכַּט ע"א, בְּכִיאורֵינוּ כֶּרֶךְ ד' ע"ב) (תְּקַלֵּב-תְּקַלָּה)

הַמְּלֶאךָּ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע יִכְרֹךְ אֶת הַנְּעָרִים וְגו' כַּדִּי לְפִרְשׁ פְּסוּק זֶה רַבִּי חֲיִיא פִתַּח וְאָמַר הַקְּדִים לְפִרְשׁ מַה שֶׁכְּתוּב בֵּית וְהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וּמִיָּהוּ"ה אִשָּׁה מְשַׁפֵּלַת (ס"ג הַרְמ"ק) מְדַקְאֵמַר וְמַה' אִשָּׁה מְשַׁכְּלַת מְשַׁמַּע כִּי הַנְּחִלָּה לֹא בָאָה מִהַקְּב"ה אִלָּא מֵאֲבוֹתָיו, עַל זֶה מְקַשָּׁה וְכִי נַחֲלַת אָבוֹת אֵינָהוּ וְכִי בֵּית וְהוֹן הֵם נַחֲלַת אָבוֹת, וְהָא קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא יְהִיב כְּלָא לְבַר נָשׁ הֵלֵא הַקְּב"ה הוּא הַנּוֹתֵן הַכֵּל לְבְנֵי אָדָם, וּמִתְרַן אֶלְא דְכִיּוֹן דְאַחְסִין בֵּיתָא לְבַר נָשׁ וּמְמוֹנָא אִלָּא כִיּוֹן שֶׁהַקְּב"ה מִנְחִיל וּמְזַכֵּה בֵּית וּמְמוֹן לְאָדָם, לְזַמְנִין דִּיחֲסִין כְּלָא לְבָרִיהּ וְיֵהָא אַחְסָנָא דְאָבוֹת לְפַעֲמִים הוּא מִנְחִיל הַכֵּל לְבְנָו וְאִז יִהִיָּה זֹאת אֲצִלוּ נַחֲלַת אָבוֹת, וּלְפַעֲמִים שְׁלֹא יִנְחִיל הָאֵב מֵאִמָּה לְבְנָו אִז הַקְּב"ה מְזַמֵּין לְבֶן פְּרַנְסָה מִמְקוֹם אַחֵר.

אָבֵל וּמִיָּהוּ"ה אִשָּׁה מְשַׁפֵּלַת פִּירוּשׁ בְּגִין דְאַתְתָּא פִד אַחְסִין לָהּ בַר נָשׁ מֵעַם קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא אַחְסִין לָהּ לְפִי שְׁכַשְׂאָדָם נּוֹחַל וְזוֹכֵה לְאִשָּׁה הִיא נַחֲלָה מִהַקְּב"ה, רְצָה לּוֹמַר זְווג הַרְאֻשׁוֹן נִיתַן לְאָדָם כְּעֵין נַחֲלָה וְהִיא אִשְׁתּוֹ הַמְשַׁכְּלַת וְהַמְצַלַּחַת

קָמִי קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מַפְלָא לְדַחֲיָא בַר נָשׁ מִקָּמִי גְבָרָא אַחְרָא, וּבְגִין כֶּף קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אִיהוּ יְהִיב אַתְתָּא לְבַר נָשׁ, וּמַנְיָה אַתְיִין זְווגִין, וְעַל דָּא וּמַיְהוּ"ה אִשָּׁה מְשַׁפְּלַת, בְּגִין כֶּף קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יְהִיב פְּלָא לְבַר נָשׁ.

וְאִי תִימָא אִשָּׁה מְשַׁפְּלַת וְלָא אַחְרָא, תָּא חֲזִי אָף עַל גַּב דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אַזְמִין טְבָאן לְבַר נָשׁ לְמַיְהִב לִיָּה, וְהוּא אֶסְטִי אַרְחוּי מַעַם קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְגַבֵּי סְטָרָא אַחְרָא, מַהֲהוּא סְטָרָא אַחְרָא דְאַתְדַּבֵּק בֵּיהּ יִיְתִי לִיָּה מֵאן דְּיִיְתִי, בְּכָל קְטְרוּגִין וְכָל בִּישׁוּן, וְלָא אַתְיִין לִיָּה מַעַם קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, אֲלָא מַהֲהוּא סְטָרָא בִישָׁא דְאַתְדַּבֵּק בֵּיהּ בְּאִינוּן עוֹבְדִין דְּעַבְד.

וְעַל דָּא אַתְתָּא דְלָאו אִיְהִי מְשַׁפְּלַת, קָרָא עַל דָּא שְׁלֵמָה, (קְהֵלֶת ז' כו) וּמוֹצָא אֲנִי מֵר מְמוֹת אֶת הָאִשָּׁה, בְּגִין דְּחֻבּוּי דְבַר נָשׁ הוּא מְשִׁיף עֲלֵיהּ בְּאִינוּן עוֹבְדִין דְּעַבְד, וְעַל דָּא פִּד קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אַתְרַעֵי בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ בְּגִין עוֹבְדוּי דְכְשָׁרָן, אִיהוּ אַזְמִין לִיָּה אַנְתּוּ דְאִיְהִי מְשַׁפְּלַת, וּפְרִיק לִיָּה בְּפּוֹרְקָן מְגוּ סְטָרָא אַחְרָא.

וְעַל דָּא אָמַר יַעֲקֹב הַמְּלֵאךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע, מֵאִי מִכָּל רָע, דְּלָא אַזְדַּמְנַת לִי אַתְתָּא דְאִיְהִי מְגוּ סְטָרָא אַחְרָא, וְלָא אַעֲרַע פְּסוּל בְּזַרְעִי, דְּכֻלְהוּ צְדִיקֵי וּשְׁלִימֵי בְשְׁלִימוּ, בְּגִין דְּאַתְפָּרַק מִכָּל רָע.

מתוק מדבש

וְעַל דָּא אַתְתָּא דְלָאו אִיְהִי מְשַׁפְּלַת ועל כן אשה שאינה משכלת קרא על דָּא שְׁלֵמָה קרא עליה שלמה וּמוֹצָא אֲנִי מֵר מְמוֹת אֶת הָאִשָּׁה, בְּגִין דְּחֻבּוּי דְבַר נָשׁ הוּא מְשִׁיף עֲלֵיהּ בְּאִינוּן עוֹבְדִין דְּעַבְד לפי שעונותיו של אדם ממשיכים לו אשה רעה מחמת מעשיו הרעים שעשה, וְעַל דָּא פִּד קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אַתְרַעֵי בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ בְּגִין עוֹבְדוּי דְכְשָׁרָן ועל כן כשהקב"ה חפץ באדם בשביל מעשיו הישירים והטובים, אִיְהוּ אַזְמִין לִיָּה אַנְתּוּ דְאִיְהִי מְשַׁפְּלַת הוּא מְזַמֵּן לוֹ אִשָּׁה שֶׁהִיא מְשַׁכֵּלֶת, וּפְרִיק לִיָּה בְּפּוֹרְקָן מְגוּ סְטָרָא אַחְרָא וּפּוֹדָה אוֹתוֹ עַל יְדֵי פְדִיית הַתְּשׁוּבָה מִתּוֹךְ הַסְטָרָא אַחְרָא שֶׁלֹּא יִכְשַׁל בְּאִשָּׁה רְעָה שְׂבָאָה מֵהֶם.

וְעַל דָּא אָמַר יַעֲקֹב ועל כן אמר יעקב הַמְּלֵאךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע וְשׂוֹאֵל מֵאִי מִכָּל רָע וְאָמַר דְּלָא אַזְדַּמְנַת לִי אַתְתָּא דְאִיְהִי מְגוּ סְטָרָא אַחְרָא שֶׁלֹּא נִזְדַּמְנָה לִי אִשָּׁה רְעָה שֶׁהִיא מֵהַסְטָרָא אַחְרָא, וְלָא אַעֲרַע פְּסוּל בְּזַרְעִי וְלֹא אִירַע פְּסוּל בְּזַרְעִי, דְּכֻלְהוּ צְדִיקֵי וּשְׁלִימֵי בְשְׁלִימוּ כִּי כוֹלֵם הֵם צְדִיקִים וְשְׁלֵמִים בְּשְׁלִימוֹת, בְּגִין דְּאַתְפָּרַק מִכָּל רָע מִשׁוּם שְׁפָדָאוּ הַקְּב"ה מִכָּל רָע.

שקשה לזווגן כקריעת ים סוף, ומסיק דבריו ואמר וּבְגִין כֶּף קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אִיהוּ יְהִיב אַתְתָּא לְבַר נָשׁ וּמַנְיָה אַתְיִין זְווגִין הֲרִי תִרְאֵה שֶׁהַקְּב"ה הוּא הַנּוֹתֵן אִשָּׁה לְאִישׁ וּמִמֶּנּוּ בָּאִים הַזְּווגִים, וְעַל דָּא וְעַל כֵּן כְּתוּב וּמַיְהוּ"ה אִשָּׁה מְשַׁפְּלַת כִּי בִזָּה הָאִישׁ מוֹשַׁגַּח יוֹתֵר מִשָּׂאֵר דְּבָרִים שִׁזְכָּה לְאִשָּׁה מְשַׁכֵּלֶת, וּמִסִּיק דְּבָרָיו וְאָמַר בְּגִין כֶּף קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יְהִיב פְּלָא לְבַר נָשׁ וּלְפִי זֶה הַקְּב"ה הוּא הַנּוֹתֵן כָּל מִינֵי טוֹבוֹת לְאָדָם.

וְאִי תִימָא אִשָּׁה מְשַׁפְּלַת וְלָא אַחְרָא וְאִם תִּרְצֵה לֹמַר מֵאַחַר דְּכַתִּיב וְמֵה' אִשָּׁה מְשַׁכֵּלֶת הֲרִי שְׂרַק אִשָּׁה מְשַׁכֵּלֶת נוֹתֵן הַקְּב"ה לְאָדָם וְאִשָּׁה אַחֲרַת אֵינָה מִמֶּנּוּ, וְאָמַר שֶׁכֵּן הוּא כִּי תָּא חֲזִי, אָף עַל גַּב דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אַזְמִין טְבָאן לְבַר נָשׁ לְמַיְהִב לִיָּה בָּא וְרָאָה אָף עַל פִּי שֶׁהַקְּב"ה הַזְּמִין לְתַת טוֹבוֹת לְאָדָם וְהִינּוּ אִשָּׁה מְשַׁכֵּלֶת, וְהוּא אֶסְטִי אַרְחוּי מַעַם קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְגַבֵּי סְטָרָא אַחְרָא אֲבָל אִם אוֹתוֹ הָאָדָם הִטָּה דְרַכּוּ מֵהַקְּב"ה לְצַד הַסְטָרָא אַחְרָא, מַהֲהוּא סְטָרָא אַחְרָא דְאַתְדַּבֵּק בֵּיהּ יִיְתִי לִיָּה מֵאן דְּיִיְתִי אִז מֵהַסְטָרָא אַחְרָא שֶׁנִּתְדַּבֵּק בּוֹ יִבָּא לוֹ מִי שִׁבָּא, וְהִינּוּ אִשָּׁה רְעָה, בְּכָל קְטְרוּגִין וְכָל בִּישׁוּן כִּכֵּל מִינֵי קְטְרוּגִים וְכֵל מִינֵי אוֹפְנִים רְעִים, וְלָא אַתְיִין לִיָּה מַעַם קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְאִינָה בָּאָה לוֹ מֵהַקְּב"ה, אֲלָא מַהֲהוּא סְטָרָא בִישָׁא דְאַתְדַּבֵּק בֵּיהּ בְּאִינוּן עוֹבְדִין דְּעַבְד אֲלֵא מֵהַסְטָרָא אַחְרָא שֶׁנִּתְדַּבֵּק בּוֹ עַל יְדֵי מַעֲשֵׂיו הָרְעִים שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁם בָּא לוֹ אִשָּׁה רְעָה.

פְּתִיב (בראשית א ג) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם, דָּא רוּחָא דְמַלְפָּא מְשִׁיחָא, וּמִן יוֹמָא דְאִתְבְּרִי עֲלָמָא אֶסְחִי לְבוּשִׁיה בְּחִמְרָא עֲלָאָה.

חָמִי מַה פְּתִיב בְּתַרְיָה, חֻכְלִילֵי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְבָן שְׁנַיִם מַחְלָב, דָּא חִמְרָא עֲלָאָה דְמַרְוֵי דְאִוְרִיתָא מְנִיָּה שְׁתֵּי, וּלְבָן שְׁנַיִם מַחְלָב, דְּהָא אִוְרִיתָא (ישעיה נה א) יֵינן וּחְלָב, תּוֹרָה שְׂבַכְתָּב וְתוֹרָה שְׂבַעֲל פֶּה.

פְּתִיב (תהלים קד טו) וַיֵּינן יִשְׁמַח לְבַב אָנוּשׁ, לְהַצְהִיל פְּנִיִם מִשְׁמֹן, וְדָאִי מֵאַתֵּר דְּאִתְקַרֵי שְׁמֹן, תָּא חֲזִי שִׁירוּתָא דְחִמְרָא חֲדוּה הוּא, אֵתֵר דְּכָל חִידוּ מְנִיָּה נִפְקָא, וְסוּפִיָּה דִינָא, מֵאִי טַעֲמָא, בְּגִין דְּסוּפָא דִילִיָּה אֵתֵר פְּנִישׁוּ דְכָלָא דִינָא הוּא, וּבִיָּה אֵתֵדֵן עֲלָמָא, וְעַל דָּא שִׁירוּתָא חֲדוּה וְסוּפָא דִינָא, בְּגִינֵי כֶּף לְהַצְהִיל פְּנִיִם מִשְׁמֹן, מֵאַתֵּר דְּכָל חֲדוּה מְנִיָּה נִפְקָא.

וְלַחֵם לְבַב אָנוּשׁ יִסְעֵד, מֵאֵן לַחֵם, אֲלָא לַחֵם עֲלָמָא סְעִיד (סְמִידָה), וְאִי תִימָא דְבִיָּה תְלִיָּא סְעִידוּ דְעֲלָמָא בְּלַחֲדוּי, לָאוּ הָכִי, דְּהָא לִילִיָּא בְּלָא יוֹמָא לָא אֲשַׁתְּכַח, וְלָא בְּעֵי לְאַפְרָשָׁא לֹון, וּמֵאֵן דְּאַפְרִישׁ לֹון יִתְפָּרֵשׁ מִחֵיזֵן, וְהֵינֵנוּ דְכְּתִיב (דברים ח ג) לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ פִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוּ יִחְיֶה הָאָדָם, בְּגִין דְּלָא בְּעֵי לְאַתְפָּרֵשָׁא.

וְאִי תִימָא דְּוֹד הֵיךָ קָאֵמֵר וְלַחֵם לְבַב אָנוּשׁ יִסְעֵד, הוּאִיל וְלָא תְלִיָּא בִיָּה בְּלַחֲדוּי סְעִידוּ דְעֲלָמָא, אֲלָא דִיִּיקָא דְמִלָּה, וְלַחֵם, וְאִי אִיתּוּסָף, כְּמוֹ וַיהוָה, וְעַל דָּא בְּלָא אֲשַׁתְּכַח בְּחִדָּא.

מתוק מדבש

קִינֹון כֹּל הַדֵּינִים, וּבִיָּה אֵתֵדֵן עֲלָמָא וּצְמִלְכוּת נִידוּן הַעוֹלָם וְהַדֵּינִין הוּא נֹורֶךְ הַעוֹלָם, לִכֵּן נִתְהַפֵּךְ שֵׁם הַיֵּינן לְצַחֲנוּת דִּין, וְעַל דָּא שִׁירוּתָא חֲדוּה וְסוּפָא דִינָא וְעַל כֵּן הַיֵּינן תְּחִילְתוֹ שְׂמַחָה וְסוּפּוּ דִין, בְּגִינֵי כֶּף וְלִכֵּן נִרְיָךְ לְהַצְהִיל פְּנִיִם מִשְׁמֹן דְהֵינֵנוּ לְהַמְתִּיק הַדֵּינִים, מֵאַתֵּר דְּכָל חֲדוּה מְנִיָּה נִפְקָא מִשְׁפַּע הַחֲכָמָה הַנִּקְרָאת שְׁמֵן שְׂכַל הַשְּׂמַחָה שְׂצַנִּיָּה יוֹלָת מַשֵּׁם. (רמ"ק ור"ג וכ"פ)

וְחֹזֵר לְדַבְּרֵי דְלַעֲלִיל שְׂאֵמֵר שְׂמַחָה שְׂכַתוּב כְּבֵס, כּוֹנְתוּ מִשְׁשַׁת יָמֵי בְּרַאשִׁית, כִּי פְתִיב וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְדַרְשׁוּ חֲז"ל בְּב"ר פ"ב ד' דָּא רוּחָא דְמַלְפָּא מְשִׁיחָא זְהוּ הַרוּחַ שֶׁל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ שְׂבִרוּחַ שְׂפִתָיו יָמִית אֶת הַרְשָׁעִים, וְמַה שְׂכַתוּב עַל פְּנֵי הַמַּיִם, הֵינֵנוּ כֹּל הַחֲסֵד שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הָרִי שְׂכַבֵּר נֹזְכֵר מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ בְּשֶׁשַׁת יָמֵי בְּרַאשִׁית, וְכִמוֹ כֵּן כֵּאֵן וּמִן יוֹמָא דְאִתְבְּרִי עֲלָמָא אֶסְחִי לְבוּשִׁיָּה בְּחִמְרָא עֲלָאָה מִן הַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הַעוֹלָם כּוֹבֵס מְשִׁיחַ אֶת לְבוּשׁוֹ בֵּינָן הַעֲלִיּוֹן שְׂהוּא סוּד גְּזוּרָה דו"א כְּדִי לְנַקּוּם אֶת דָּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂשִׁפְכוּ הָאוּמוֹת בְּכָל הַדְּרוֹרוֹת מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הַעוֹלָם עַד אַז.

וּמַה שְׂכַתוּב וְלַחֵם לְבַב אָנוּשׁ יִסְעֵד וְשׂוֹאֵל מֵאֵן לַחֵם מִי הוּא סוּד הַלַּחֵם, וְאִמֵּר אֲשָׁרָא לַחֵם עֲלָמָא סְעִיד אֲלָא הַלַּחֵם הוּא סוּד הַמְּלַכּוּת הַסּוּעֵדָת אֶת הַעוֹלָם, וְאִי תִימָא דְבִיָּה תְלִיָּא סְעִידוּ דְעֲלָמָא בְּלַחֲדוּי וְאִם תְּאֵמֵר שְׂצַמְלְכוּת לְצַדִּיק תְּלוּי לְסַעוּד אֶת הַעוֹלָם, לָאוּ הָכִי, דְּהָא לִילִיָּא בְּלָא יוֹמָא לָא אֲשַׁתְּכַח אִינוּ כֵּן, כִּי אִי אֲפַשֵּׁר לְהִיּוֹת לִילָה שְׂהוּא סוּד הַמְּלַכּוּת צִלָּא יוֹם שְׂהוּא סוּד ו"א, וְלָא בְּעֵי לְאַתְפָּרֵשָׁא לֹון וְאִין נִרְיָךְ לְהַפְרִיד צִינִיָּה, רַחֵם לֹומֵר שִׁזְהַר שֶׁלָּא יִגְרוּם צַעֲנוּתוֹ לְהַפְרִיד צִינִיָּה, וּמֵאֵן דְּאַפְרִישׁ לֹון יִתְפָּרֵשׁ מִחֵיזֵן וּמִי שְׂמַפְרִיד אֹותָם יִפְרֵד מַחִיָּים, וְהֵינֵנוּ דְכְּתִיב לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ פִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוּ יִחְיֶה הָאָדָם פִּירוּשׁ שְׂאִי אֲפַשֵּׁר לְחַיּוֹת רַק עַל יְדֵי שְׂפַע הַמְּלַכּוּת צִלָּא שְׂפַע ו"א, כִּי עַל כֹּל מוֹצֵא פִי הוִי"ה יִחִיָּה הָאָדָם, דְהֵינֵנוּ עַל ו"א כִּי הוּא הַנּוֹתֵן לָהּ כַּח לַעֲשׂוֹת חֵיל, בְּגִין דְּלָא בְּעֵי לְאַתְפָּרֵשָׁא לְכִי שְׂאִין רָאוּי לְהַפְרִיד צִינִיָּה.

וְאִמֵּר עוֹד הַיּוֹקָא חָמִי מַה פְּתִיב בְּתַרְיָה רַחֵם מַה שְׂכַתוּב אַחֵר זֶה חֻכְלִילֵי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְבָן שְׁנַיִם מַחְלָב מַה שְׂכַתוּב חֻכְלִילֵי עֵינַיִם מִיַּיִן דָּא חִמְרָא עֲלָאָה דְמַרְוֵי הוּא יֵינן הַעֲלִיּוֹן שֶׁל הַצִּינָה הַמְּשַׁמָּה, דְּאִוְרִיתָא מְנִיָּה שְׁתֵּי שְׂהַמּוֹרָה שְׂצַמְכַח שְׂהִיא סוּד ו"א שׂוֹתָה וְנִשְׂפַע מִמֶּנָּה, וְלְבָן שְׁנַיִם מַחְלָב וְנוֹדַע שְׂחַלְצ הוּא סוּד הַחֲסֵד, דְּהָא אִוְרִיתָא יֵינן וְחָלְבֵי כִי הַמּוֹרָה נִדְמִית לֵינן וְחַלְצ כְּלוּמֵר שְׂהִיא כְּלוּלָה מִחֲסֵד וּגְזוּרָה, וְהֵינֵנוּ תּוֹרָה שְׂבַכְתָּב שְׂהִיא סוּד ו"א הַמְּקַבֵּל אֶת הַחֲסֵד מֵאֲבָא, וְתּוֹרָה שְׂבַעֲלָא שְׂהִיא סוּד הַמְּלַכּוּת הַמְּקַבֵּל אֶת הַגְּזוּרָה מֵאִימָא.

וְאִי תִימָא דְּוֹד הֵיךָ קָאֵמֵר וְלַחֵם לְבַב אָנוּשׁ יִסְעֵד, הוּאִיל וְלָא תְלִיָּא בִיָּה בְּלַחֲדוּי סְעִידוּ דְעֲלָמָא וְאִם תְּאֵמֵר דוּד אִין אִמֵּר וְלַחֵם לְצַד אָנוּשׁ יִסְעֵד, דְהֵינֵנוּ הַמְּלַכּוּת, כִּיּוֹן שְׂאִמֵּרְתָּ שֶׁלָּא תְלוּי זֶה לְצַדִּיק לְסַעוּד אֶת הַעוֹלָם, אֲשָׁרָא דִיִּיקָא דְמַחְלָב וְלַחֵם וְאִי אִיתּוּסָף אֲלָא תְדַקֵּק צַדִּיק שְׂאִמֵּר וְלַחֵם עִם ו' הַחִיבּוּר שְׂהוּא סוּד ו"א הַמְּחַוֵּר יַחַד עִם הַמְּלַכּוּת, כְּמוֹ וַיהוָה שְׂמַצוּר צַמְמָה מִקּוּמוֹת שְׂהוּ הוּא ו"א הַמְּחַוֵּר עִם הַמְּלַכּוּת, וְעַל דָּא בְּלָא אֲשַׁתְּכַח בְּחִדָּא וְעַל כֵּן הַכֹּל דְהֵינֵנוּ ו"ן מִנְלֵאִים יַחַד לְסַעוּד אֶת הַעוֹלָם.

וְאִמֵּר עוֹד פְּתִיב וַיֵּינן יִשְׁמַח לְבַב אָנוּשׁ, לְהַצְהִיל פְּנִיִם מִשְׁמֹן פִּירוּשׁ וְדָאִי מֵאַתֵּר דְּאִתְקַרֵי שְׁמֹן וְדָאִי הַיֵּינן נִמְשָׁךְ מִחֲכָמָה הַנִּקְרָאת שְׁמֹן, כִּי תָא חֲזִי, שִׁירוּתָא דְחִמְרָא חֲדוּה הוּא צִלָּא וְרַחֵם כִּי צַמְחִילָה שְׂחִיית הַיֵּינן מְצִיָּה לִידֵי שְׂמַחָה, כִּי שׂוֹרְשׁוֹ הוּא אֵתֵר דְּכָל חִידוּ מְנִיָּה נִפְקָא הֵינֵנוּ הַחֲכָמָה שְׂכַל מִינֵי שְׂמַחָה שְׂצַנִּיָּה יוֹלָאִים מַשֵּׁם, זֶה שְׂכַתוּב לְהַצְהִיל פְּנִיִם מִשְׁמֹן, כִּי מִמְקוּם הַמִּיּוּחָם לְשִׁמְן מַשֵּׁם צִלָּא לְהַלֵּת הַפְּנִים כְּלַקְמֵן, וְסוּפִיָּה דִינָא וְסוּפּוּ הוּא דִין, רַחֵם לֹומֵר כְּשֶׁאֲדָם מִשְׂתַּכַּר מִמֶּנּוּ גּוֹרֵם לוֹ רַע שְׂהוּא צַחֲנוּת דִין, מֵאִי טַעֲמָא מִהוּ הַטַּעַם שְׂסוּפּוֹ נַעֲשֶׂה דִין, וְאִמֵּר בְּגִין דְּסוּפָא דִילִיָּה אֵתֵר פְּנִישׁוּ דְכָלָא דִינָא הוּא לְפִי שְׂסוּף הַתְּפַשְׁטוֹת הַגְּזוּרָה שֶׁל הַצִּינָה הוּא צַמְלְכוּת שְׂשֵׁם הוּא מִקּוּם

תָּא חֲזִי מַאן דְּמִבְרַךְ עַל מְזוּנָא, לָא יִבְרַךְ עַל פְּתוּרָא רִיקְנִיָּא, וּבְעֵי נְהֻמָּא לְאַשְׁתַּכְּחָא עַל פְּתוּרָא, וְכִסָּא דְחֻמְרָא בִימִינָא, מְאִי טַעְמָא, בְּגִין לְקִשְׂרָא שְׁמַאלָא בִימִינָא, וְנִהְמָא דִּיתְבָּרַךְ מְנִייהוּ, וְלֹאֲתַקְשְׂרָא בְּהוּ, וְלִמְהוּי כְּלָא חֵד קְשׁוּרָא, לְבִרְכָא שְׁמַא קְדִישָׁא בְּדָקָא יָאוּת, דְּהָא לְחֵם אֲתַקְשֵׁר בְּיִין, וְיִין בִּימִינָא, וְכִדִּין בְּרִכָּאן שְׂרִיין בְּעֻלְמָא, וּפְתוּרָא אֲשַׁתְּלִים בְּדָקָא יָאוּת.

מתוק מדבש

קְשׁוּרָא כְּדִי לְהִיּוֹת הַכֵּל דְּהֵיִינוּ זוּ"ן קֶשֶׁר אֶחָד צְסוּד הַיְחוּד, לְבִרְכָא שְׁמַא קְדִישָׁא בְּדָקָא יָאוּת וּלְצַרְךָ דְּהֵיִינוּ לְהַמְשִׁיךְ שְׁפַע אֶל סַם הַקְדוּשָׁה שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת כְּרַאוּ, דְּהָא לְחֵם אֲתַקְשֵׁר בְּיִין, וְיִין בִּימִינָא כִּי הַלַּחַם דְּהֵיִינוּ הַמַּלְכוּת נִתְקַשֵּׁר צִיין שְׁנַגְזוּרָה וְהֵיִין כְּזַר נִמְתַּק צְחַסְד שְׁצִימִין, וְכִדִּין בְּרִכָּאן שְׂרִיין בְּעֻלְמָא וְאִזּוּ הַצְרָכוֹת שׁוֹרוֹת צְעוּלָם, וּפְתוּרָא אֲשַׁתְּלִים בְּדָקָא יָאוּת וְהַשְׁלַחַן שֶׁהוּא צְחִינָה הַתְּחַמְמוּנָה שֶׁל הַמַּלְכוּת, שֶׁהִיא לְמַטָּה מֵהַלַּחַם, נִשְׁלַם כְּרַאוּ.

תָּא חֲזִי, מַאן דְּמִבְרַךְ עַל מְזוּנָא לָא יִבְרַךְ עַל פְּתוּרָא רִיקְנִיָּא בַּא וְרַאָה מִי שְׂמִבְרַךְ עַל הַמְזוּן לֹא יִבְרַךְ עַל שׁוֹלְחַן רִיק, כְּדִי שְׁלֹא לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׁפַע הַבְּרַכָּה עַל דְּבַר רִיק שְׂאִין בּוּ מִמֶּשׁ, הַמּוֹרָה עַל אַחִיזוֹת הַחִיצוֹנִים בְּשְׁפַע הַבְּרַכָּה, לִכֵּן וּבְעֵי נְהֻמָּא לְאַשְׁתַּכְּחָא עַל פְּתוּרָא וְכִסָּא דְחֻמְרָא בִימִינָא צְרִיךְ לְהִיּוֹת לְחֵם עַל הַשְׁלַחַן, וְכּוֹס יִין בִּימִינוּ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵיִין הוּא בְּגַבּוּרָה שְׂבִשְׂמַאל עִם כָּל זֶה צְרִיךְ לְהַחֲזִיקוּ בִיד יְמִינוּ מְאִי טַעְמָא, בְּגִין לְקִשְׂרָא שְׁמַאלָא בִימִינָא הַטַּעַם הוּא כְּדִי לְקַשֵּׁר וּלְכַלּוֹל הֵיִין שְׂבַגְבוּרָה בִימִין שְׂבַחְסָד, וְנִהְמָא דִּיתְבָּרַךְ מְנִייהוּ וְלֹאֲתַקְשְׂרָא בְּהוּ וְהַלַּחַם שֶׁהוּא סוּד הַמַּלְכוּת לְרִיךְ שְׂתַצְרַךְ מִהַחוּ"ג וְתַתְּקַשֵּׁר צֵהַם, וְרַחֵם לּוֹמֵר שְׂמַעְלָה צִין צ' זְרוּעוֹת דו"א, וְלִמְהוּי בְּעָא חֵד

ויחי יום חמישי

מעלת העוסק בתורה בלילה

דָּבָר אַחֵר, יִשְׁשַׁכֵּר חֲמוֹר גָּרַם רוֹבֵץ וְגו', פֶּתַח וְאָמַר (תהלים כו א) לְדָוִד יְהו"ה אוֹרִי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אֵינְרָא, יְהו"ה מְעוֹז חַיִּי מִמִּי אֶפְחָד, כַּמָּה חֲבִיבִין אֵינּוֹן מְלִין דְּאוֹרֵייתָא, כַּמָּה חֲבִיבִין אֵינּוֹן דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכָל מֵאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא לָא דְחִיל מִפְּגַעֵי עֲלֵמָא, נְטִיר הוּא לְעֵילָא, נְטִיר הוּא לְתַתָּא, וְלֹא עוֹד אֱלָא דְכַפִּית לְכָל פְּגִיעֵי דְעֲלֵמָא, וְאַחִית לּוֹן לְעוֹמְקֵי דְתַהוּמָא רַבָּא. תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְעָאל לִילְיָא, פֶּתַחִין סְתִימִין, וְכַלְפֵי וְחֲמַרֵי שְׂרִיין וְשָׂטָן בְּעֲלֵמָא, וְאַתֵּיהִיבַת רְשׁוֹ לְחַבְלָא, וְכָל בְּנֵי עֲלֵמָא נְיִימֵי בְּעַרְסִייהוּ, וְנִשְׁמַתְהוֹן דְּצַדִּיקֵי אֵי סְלָקִין לְאַתְעַנְגָּא לְעֵילָא.

כִּד אֲתַעֵר רוּחַ צְפוֹן וְאַתְפְּלִיג לִילְיָא, אֲתַעֲרוּתָא קְדִישָׁא אֲתַעֵר בְּעֲלֵמָא, וְאַתְמַר בְּכַמָּה דּוּכְתֵי, זַכָּאָה חוֹלְקֵיה דְהַהוּא בְּרַ נֶשׁ דְּאִיהוּ קָאִים בְּהֵיא שְׁעָתָא וְאַשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא, פִּינּוֹן דְּאִיהוּ פֶּתַח בְּאוֹרֵייתָא, כָּל אֵינּוֹן זֵינִין בִּישִׁין אֲעִיל לּוֹן בְּנוֹקְבֵי דְתַהוּמָא רַבָּה, וְכַפִּית לִיה לְחֲמוֹר, וְנַחִית לִיה בְּטַפְסְרֵי דְתַחֲתוֹת עַפְרָא, דְּזוּהֵמֵי קַסְרָא.

מתוק מדבש

שִׁדְרַכְּם הֵהֱנַהֲגָה מִתְפַּשְׁטָה לְעוֹלָם הֵם סְתוּמִים וְסְגוּרִים כְּדִי שְׁלֹא יִתְאַחֲזוּ בְּהֵם הַחִיצוֹנִים, וְאִזּוּ וְכַלְפֵי וְחֲמַרֵי שְׂרִיין וְשָׂטָן בְּעֲלֵמָא וְהַחִיצוֹנִים הַנִּקְרָאִים כְּלָבִים וְחַמּוּרִים שֶׁהֵם שׁוֹלְטִים בְּב' מִשְׁמֵרוֹת הַרְאֻשׁוֹת שֶׁל הַלֵּילָה עַד חֲצוֹת מִתִּירִים אוֹתָם מִקְשָׁרֵיהֶם וּמְשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם, וְאַתֵּיהִיבַת רְשׁוֹ לְחַבְלָא וְנִיתָן לָהֶם רְשׁוֹת לְחַבֵּל וְלֹאֲשַׁחִית לְאוֹתָם הַרְאוּם לְעוֹנֵשׁ, אֲבָל בְּנֵי אָדָם הֵם קָצֵת בְּשִׁמְרָה מִפְּנֵי שְׁאִין דְּרַכְּם לְשׁוֹטְט בְּדַרְכֵיכֶם בְּלֵילָה, אֲלֵא וְכָל בְּנֵי עֲלֵמָא נְיִימֵי בְּעַרְסִייהוּ כָּל בְּנֵי עוֹלָם יִשְׁנִים בְּמִטָּתָם, וְנִשְׁמַתְהוֹן דְּצַדִּיקֵי אֵי סְלָקִין לְאַתְעַנְגָּא לְעֵילָא וְנִשְׁמוּתֵיהֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת לְגַן עֵדֶן לְהַתְעַנֵּג לְמַעְלָה.

"מֵאִמֵּר מְעַלְתָּ הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּלֵילָה" וּמְבֹאֵר בּוֹ כִּי הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה אֵינֶם מִתִּירָאִים מִפְּגַעֵי הָעוֹלָם, כִּי יֵשׁ לָהֶם שְׁמִירָה עֲלוֹינָה שְׁלֹא לְחַטּוֹא, וְעוֹד שֶׁהֵם מְכַנְּעִים בְּכַח תּוֹרַתָם אֶת כָּל הַמּוֹזִיקִים וְעוֹשִׂים שְׁמִירָה לְכָל הָעוֹלָם. וּמְבֹאֵר כִּי הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה מִחֲצוֹת הַלֵּילָה הֵם הַמְכַנְּעִים בְּכַח תּוֹרַתָם אֶת הַמּוֹזִיקִים וְהַמְקַמְרָגִים. וּמְבֹאֵר מִרְמֹז שִׁישְׁשַׁכֵּר זָכָה לְמַדְרַגָּה זוֹ בְּכַח עוֹסֵק בְּתוֹרָה שֶׁבְּכַתָּב וּשְׁבַעֵל פֶּה.

(מְקוֹר הַמֵּאִמֵּר בּוֹהַר פְּרִשְׁתָּ וַיְחִי דָף רַמְב"ע א-ב', בְּבִיאורֵינוּ כַּרְךָ ד' ע"ג תְּרַצָּא-תְּרַצָּג)

כִּד אֲתַעֵר רוּחַ צְפוֹן וְאַתְפְּלִיג לִילְיָא כְּשִׁמְתַעֲוֹר רוּחַ צְפוֹן וְנַחֲלַק הַלֵּילָה וְהֵינּוּ בְּחֲצוֹת, אֲתַעֲרוּתָא קְדִישָׁא אֲתַעֵר בְּעֲלֵמָא, וְאַתְמַר בְּכַמָּה דּוּכְתֵי הַתְעוֹרְרוֹת שֶׁל קְדוּשָׁה מִתְעוֹרְרַת בְּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַדְנּוּ כְּבַר בְּכַמָּה מְקוּמוֹת, זַכָּאָה חוֹלְקֵיה דְהַהוּא בְּרַ נֶשׁ דְּאִיהוּ קָאִים בְּהֵיא שְׁעָתָא וְאַשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא אֲשֶׁרֵי חֲלָקוּ שֶׁל זֶה הָאָדָם שֶׁהוּא קָם בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה, פִּינּוֹן דְּאִיהוּ פֶּתַח בְּאוֹרֵייתָא כִּיּוֹן שֶׁהוּא פּוֹתַח וּמִתְחִיל בְּלִימוּד הַתּוֹרָה, אִזּוּ בְּכַח תּוֹרַתּוֹ כָּל אֵינּוֹן זֵינִין בִּישִׁין אֲעִיל לּוֹן בְּנוֹקְבֵי דְתַהוּמָא רַבָּה כָּל אוֹתָם מִינֵי מִזִּיקִים הַרְעִים מְכַנְּסִים אוֹתָם בְּנִקְבֵי תְּהוּם הַגְּדוֹל, וְכַפִּית לִיה לְחֲמוֹר וְקוֹשֵׁר אֶת קְלִיפַת הַחֲמוֹר שֶׁלִּישְׁטוֹתוֹ בְּמִשְׁמֵרָה הַרְאֻשׁוֹנָה וְהוּא תּוֹקֵף הַדִּין, לְכֵן בְּעִיקָר צְרִיךְ לְהַכְנִיעַ אֶת קְלִיפַת הַחֲמוֹר וְתַחֲתֵיהָ כְּבַר נִכְנָעִים גַּם שְׂאֵר כַּחֲתוֹת הַחִיצוֹנִים, וְנַחִית לִיה בְּטַפְסְרֵי (מְלִשׁוֹן טַפְסָר וְשֵׁר) דְּתַחֲתוֹת עַפְרָא וּמוֹרִידוֹ בֵּין שְׂרִים הַחִיצוֹנִים שֶׁתַּחַת הַעֲפָר, דְּזוּהֵמֵי קַסְרָא (ס"ג הַרְמ"ק) שִׁישׁ שֶׁם קֶשֶׁר זֹהַמַּת הַקְּלִיפּוֹת.

דָּבָר אַחֵר פִּירוּשׁ אַחֵר עַל מָה שֶׁכְּתוּב יִשְׁשַׁכֵּר חֲמוֹר גָּרַם רוֹבֵץ וְגו' כְּדִי לְפַרֵשׁ פְּסוּק זֶה פֶּתַח רַבִּי אֲלַעְזָר וְאָמַר הַקְּדִים לְפַרֵשׁ מָה שֶׁכְּתוּב לְדָוִד יְהו"ה אוֹרִי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אֵינְרָא, יְהו"ה מְעוֹז חַיִּי מִמִּי אֶפְחָד וְאָמַר כַּמָּה חֲבִיבִין אֵינּוֹן מְלִין דְּאוֹרֵייתָא כַּמָּה חֲבִיבִים הֵם דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, וְגַם כַּמָּה חֲבִיבִין אֵינּוֹן דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּמָּה חֲבִיבִים הֵם הַעוֹסֵקִים בְּתוֹרָה לְפָנֵי הַקַּב"ה, דְּכָל מֵאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא לָא דְחִיל מִפְּגַעֵי עֲלֵמָא שְׁכָל מִי שְׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה אֵינּוּ מִתִּירָא מִפְּגַעֵי הָעוֹלָם, נְטִיר הוּא לְעֵילָא כִּי נִשְׁמַרְתָּ נִשְׁמַתוּ בְּשִׁמְרָה עֲלוֹינָה שְׁלֹא תַחֲטָא, נְטִיר הוּא לְתַתָּא וְנִשְׁמַר גַּם גּוֹפּוֹ לְמַטָּה שְׁלֹא יוֹזֵק, וְזֶה שֶׁאָמַר ה' אוֹרִי וְיִשְׁעֵי לְנִשְׁמַתִּי, ה' מְעוֹז חַיִּי לְגוֹפִי, וְלֹא עוֹד וְלֹא רַק שְׁזוּכָה לְשִׁמְרַת עֲצֻמוֹ אֱלָא דְכַפִּית לְכָל פְּגִיעֵי דְעֲלֵמָא וְאַחִית לּוֹן לְעוֹמְקֵי דְתַהוּמָא רַבָּא אֲלֵא שֶׁהוּא קוֹשֵׁר וּמְכַנְּעֵי לְכָל מִזִּיקֵי הָעוֹלָם וּמוֹרִידֵם לְעוֹמְקֵי תְּהוּם הַגְּדוֹל, וּבִזָּה עוֹשֶׂה שְׁמִירָה לְכָל הָעוֹלָם.

וּמִמְשִׁיךְ וְאָמַר תָּא חֲזִי בְּשַׁעְתָּא דְעָאל לִילְיָא פֶּתַחִין סְתִימִין בָּא וְרָאָה בְּשַׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלֵּילָה פֶּתַחִי הֵיכִלּוֹת הָעֲלוֹינִים

בְּגִינֵי כֶף יִשְׁשָׁכֶר דְּאִשְׁתְּדִלוּתֶיהָ בְּאוֹרֵייתָא, כְּפִית לִיה לְחַמּוֹר, וְנַחֲת לִיה מֵהוּא גְרָם הַמְעַלּוֹת דְּאִיהוּ סָלִיק לְנִזְקָא עֲלָמָא, וְשׁוּי מְדוּרִיה בֵּין הַמְשַׁפְתִּים, בֵּין זִהָמֵי דְטַפְסְרֵי דְעַפְרָא.

תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב, וַיֵּרָא מְנוּחָה פִּי טוֹב וְאֵת הָאָרְץ פִּי נַעֲמָה וַיֵּט שְׁכָמוֹ לְסָבוּל וַיְהִי לְמַס עוֹבֵד, וַיֵּרָא מְנוּחָה פִּי טוֹב, דָּא תוֹרָה שְׁבַכְתָּב. וְאֵת הָאָרְץ פִּי נַעֲמָה, דָּא תוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה. וַיֵּט שְׁכָמוֹ לְסָבוּל, לְמַסְבֵּל עוֹלָא דְאוֹרֵייתָא, וַלְדַבְּקָא בְּהָ יוֹמֵי וְלִילֵי. וַיְהִי לְמַס עוֹבֵד, לְמַהְוֵי פִלַּח לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וַלְאִתְדַבְּקָא בֵּיה, וַלְאִתְשָׂא גְרַמִּיה בְּהָ.

מתוק מדבש

שכתוב וַיֵּרָא מְנוּחָה פִּי טוֹב, דָּא תוֹרָה שְׁבַכְתָּב זו היא התורה שבכתב שהיא אורו של עולם שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב, וְאֵת הָאָרְץ פִּי נַעֲמָה, דָּא תוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה זו היא תורה שבעל פה שהיא המנעמת את התורה שבכתב, וַיֵּט שְׁכָמוֹ לְסָבוּל פירוש לְמַסְבֵּל עוֹלָא דְאוֹרֵייתָא וַלְדַבְּקָא בְּהָ יוֹמֵי וְלִילֵי לסבול את עולה של תורה ולדבקה בה יומם ולילה, וַיְהִי לְמַס עוֹבֵד פירוש לְמַהְוֵי פִלַּח לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וַלְאִתְדַבְּקָא בֵּיה לעבוד להקב"ה ולהתדבק בו, וַלְאִתְשָׂא גְרַמִּיה בְּהָ ולהתיש את כחו מרוב עסקו ועמלו בתורה, (דורש את מלת למס מלשון המסה והמסה).

בְּגִינֵי כֶף יִשְׁשָׁכֶר דְּאִשְׁתְּדִלוּתֶיהָ בְּאוֹרֵייתָא לְכַן יִשְׁשָׁכֶר שַׁעֲסָקוּ בְּתוֹרָה, כְּפִית לִיה לְחַמּוֹר קוֹשֶׁר אֵת קְלִיפַת הַחַמּוֹר וּמְכַנְיָעוּ, וְנַחֲת לִיה מֵהוּא גְרָם הַמְעַלּוֹת (מלשון הפסוק (מ"ז ט יג) וישימו תחתיו אל גרם המעלות, שפירושו אל המעלה העליונה שבמעלות) דְּאִיהוּ סָלִיק לְנִזְקָא עֲלָמָא וּמוֹרִיד אוֹתוֹ מֵאוֹתָהּ מַעֲלָה הַעֲלִיוֹנָה שַׁעֲלָה שֶׁם לְקַטְרָג, וְזֵה שַׁכְּתוֹב יִשְׁשָׁכֶר חַמּוֹר גְּרָם, שְׁמוֹרִיד אֵת קְלִיפַת הַחַמּוֹר מִגְּרָם מַעֲלָתָה, וְשׁוּי מְדוּרִיה בֵּין הַמְשַׁפְתִּים וְשֶׁם אֵת מְדוּרוֹ בֵּין הַאֲשֻׁפּוֹת שֶׁבְּנִקְבַת הַתּוֹרָה הַגְּדוּלָה, וְהֵינּוּ בֵּין זִהָמֵי דְטַפְסְרֵי דְעַפְרָא בֵּין הַזִּוְהָמוֹת שֶׁל שְׂרִים הַחִיצוֹנִים שֶׁתַּחַת הַעַפְרָא. (רמ"ק ומפרשים)

תָּא חֲזִי מַה פְּתִיב, וַיֵּרָא מְנוּחָה פִּי טוֹב, וְאֵת הָאָרְץ פִּי נַעֲמָה, וַיֵּט שְׁכָמוֹ לְסָבוּל וַיְהִי לְמַס עוֹבֵד וּמְפָרֵשׁ מַה

ויחי יום ששי

אכילת שלש סעודות בשבת

רבי יהודה אָמר, בְּעֵי לְאִתְעַנְגָּא בְּהַאי יוֹמָא, וְלִמְיַכַּל תְּלַת סְעוּדָתֵי בְּשַׁבְּתָא, בְּגִין דִּישְׁתַּכַּח שְׂבָעָא וְעִנּוּגָא בְּהַאי יוֹמָא בְּעֵלְמָא.

רבי אָבָא אָמר, לְאִתְעַנְגָּא בְּרַכְתָּא בְּאִינוּן יוֹמִין דְּלַעֲיָלָא, דְּמִתְבָּרְכָאן מְהַאי יוֹמָא, וְהַאי יוֹמָא מְלִיא רִישִׁיהּ דְּזַעֲרֵי אַנְפִּין, מְטַלָּא דְנַחֲתִית מַעְתִּיקָא קְדִישָׁא סְתִימָא דְכָלָא, וְאַטִּיל לְחַקְלָא דְתַפּוּחִין קְדִישִׁין, תְּלַת זְמַנֵּי מִפְּד עֵייל שַׁבְּתָא, בְּגִין דִּיתְבָּרְכוּן פְּלָהוּ פְּחָדָא.

וְעַל דָּא בְּעֵי בְּר נָש לְאִתְעַנְגָּא תְּלַת זְמַנִּין אֵלִין, דְּהָא בְּהָא תְּלִיא מְהִימְנוּתָא דְּלַעֲיָלָא, בְּעַתִּיקָא קְדִישָׁא, וּבְזַעֲרֵי אַנְפִּין, וּבְחַקְלָא דְתַפּוּחִין.

וּבְעֵי בְּר נָש לְאִתְעַנְגָּא בְּהוּ וְלִמְחֲדֵי בְּהוּ, וּמֵאן דְּגָרַע סְעוּדָתָא מְנִייהוּ, אַחְזִי פְּגִימוּתָא לְעֵילָא, וְעוֹנְשִׁיהּ דְּהָהוּא בְּר נָש סְגִי, בְּגִינֵי כֶּךָ בְּעֵי לְסַדְרָא פְּתוּרִיהּ תְּלַת זְמַנֵּי מִפְּד עֵייל שַׁבְּתָא, וְלֹא יִשְׁתַּכַּח פְּתוּרִיהּ רִיקְנִיא, וְתִשְׁרִי בְּרַכְתָּא עֲלֵיהּ כֹּל שְׁאָר יוֹמֵי דְשַׁבְּתָא, וּבְהַאי מְלָה אַחְזִי וְתִלֵּי מְהִימְנוּתָא לְעֵילָא.

מתוק מדבש

סוד ענין זה מצאנו בשעה"כ דף ע' ט"ז, וזה לשונו: והענין הוא כי נקבלת שנת נשדה שקבלה המלכות הארת הנה"י דו"א צמוחין דילה אז היא נקראת חקל, ואחר כך צויכולו הצ' שאחר העמידה היא מקבלת הארת ג' אמלעות חג"מ דו"א ג' מוחין שלה, ואז היא נקראת חקל תפוחין צסוד ג' אצות הנקראים תפוחין, ובקידוש צויכולו הג' היא מקבלת הארת ג' מוחין שלה גם מג"ר חצ"ד דו"א, ואז היא נקראת צלמת חקל תפוחין קדישין צסוד ג' מוחין דו"א הנקראים קודש, והם המאירים ג' מוחין דילה.

"מאמר אכילת שלש סעודות בשבת" ומבואר בו כי צריך להתענג ביום השבת, ולאכול בו ג' סעודות, וכפי שמתענג בהם האדם כן זוכה שנשפע עליו שפע קודש לכל ששת ימי החול. ומבאר שצריך לסעוד בשמחה, כי מי שגורע ומחסר איזו סעודה גורם פגם עליון ומחסר מאיתו את השפע, אבל המקיים זוכה ששולחנו יהא כלי להשראת הברכה העליונה. (מקור המאמר בזהר פרשת יתרו דף פח ע"א, בביאורינו כרך ו עמ' רמו-רמח)

וְעַל דָּא בְּעֵי בְּר נָש לְאִתְעַנְגָּא תְּלַת זְמַנִּין אֵלִין וְעַל כֵּן נְרִיךְ הַאֲדָם לְהַתְעַנֵּג שְׁלֹשׁ פַּעְמִים אִלּוּ, דְּהָא בְּהָא תִּתְּיָא מְהִימְנוּתָא דְּלַעֲיָלָא כִּי צִמָּה שְׁאֲדָם מִתְעַנֵּג נְשִׁלַּשׁ סְעוּדוֹת צוּה תְּלוּי הַמִּשְׁכָּת הַשֶּׁפַע שֶׁל מַעְלָה מֵאֹר א"ס צ"ה בְּעַתִּיקָא קְדִישָׁא שְׂבָעָא א"א, וּבְזַעֲרֵי אַנְפִּין הַמְקַבֵּל הַשֶּׁפַע מֵא"א, וּבְחַקְלָא דְתַפּוּחִין שְׂבָעָא הַמְקַבֵּל הַשֶּׁפַע מִזו"א, לְכֵן נְרִיךְ הַאֲדָם לְהַתְעַנֵּג נְשִׁלַּשׁ סְעוּדוֹת שֶׁל שַׁבַּת כִּי צוּהוּתוֹ מִתְעַנֵּג מִתְעוֹרֵר עוֹנֵג הַעֲלִיּוֹן לְהַמְשִׁיךְ שֶׁפַע מֵאֹר א"ס צ"ה עַל יְדֵי א"א וזו"א וּמַלְכוּת.

רבי יהודה אָמר הוסיף ואמר שברכות של שבת אינן תלויות בסידור השלחן לבד אלא תלויות באכילה ממש, לכן בְּעֵי לְאִתְעַנְגָּא בְּהַאי יוֹמָא צְרִיכִים הַתְעַנֵּג בּוּה הַיּוֹם, וְלִמְיַכַּל תְּלַת סְעוּדָתֵי בְּשַׁבְּתָא וְלֹאֲכוֹל שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבַּת, כְּמוֹ שְׂכָתוּב וּקְרָאת לְשַׁבַּת עוֹנֵג, בְּגִין דִּישְׁתַּכַּח שְׂבָעָא וְעִנּוּגָא בְּהַאי יוֹמָא בְּעֵלְמָא כְּדִי שִׂימְצָא בּוּה הַיּוֹם שׁוֹבַע עוֹנֵג בְּעוֹלָם, וּמִיּוֹם הַשַּׁבַּת יוֹשְׁפַע שֶׁפַע וְשׁוֹבַע לְכָל שֶׁשֶׁת יְמֵי הַשַּׁבּוּעַ כְּפִי מַה שִׂיאֲכַל וַיִּתְעַנֵּג בְּשַׁבַּת לְכַבּוֹד הַשַּׁבַּת כִּי כְּפִי עִינוּגוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה כֵּן יִשְׁפִיעוּ עָלָיו שֶׁפַע בְּרַכָּה מִלְּמַעְלָה. רבי אָבָא אָמר הַטַּעַם שֶׁנְרִיךְ לְהַתְעַנֵּג צוּה הַיּוֹם וְלֹאֲכוֹל שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת הוּא כְּדִי לְאִתְדַוְּגָא (ה"ג גז"ר) בְּאִינוּן יוֹמִין דְּלַעֲיָלָא דְּמִתְבָּרְכָאן מְהַאי יוֹמָא לְהַתְחַבֵּר צִלּוֹ הַיָּמִים שֶׁל מַעְלָה שְׂמִתְצַרְכִּים מִיּוֹם הַשַּׁבַּת שֶׁהֵם הַזוּ"ן לְאִלּוּת סוּד ו' סְפִירוֹת הַתַּחֲמוֹנוֹת חג"מ נְהִי"מ הַמְקַבְּלִים שֶׁפַע מֵהַצִּינָה עַל יְדֵי סְעוּדוֹת שַׁבַּת, וּמִפְּרַשׁ סֹדֵר הַמִּשְׁכָּת הַשֶּׁפַע, וְהַאי יוֹמָא מְלִיא רִישִׁיהּ דְּזַעֲרֵי אַנְפִּין וְיוֹם הַזֶּה שְׂבָעָא מְמַלְאִית אֶת רִאשׁוֹ שֶׁל זו"א צְמוּחִין דְּחַצ"ד מְפִיטָא דְנַחֲתִית מִמוּחָא סְתִימָא דְעַתִּיקָא קְדִישָׁא הַסְתוּס וְנַעֲלָם מִכֵּל הַשְּׂגָה אֶל הַצִּינָה, וְאַטִּיל לְחַקְלָא דְתַפּוּחִין קְדִישִׁין וזו"א מְטִיל וּמְשַׁפִּיעַ אֶת הַשֶּׁפַע לְהַשְׂכִּינָה הַנִּקְרָאת חַקְל תַּפּוּחִין קְדִישִׁין תְּלַת זְמַנֵּי מִפְּד עֵייל שַׁבְּתָא שְׁלֹשׁ פַּעְמִים נְשִׁלַּשׁ סְעוּדוֹת מַעַת כְּנִיסַת הַשַּׁבַּת, בְּגִין דִּיתְבָּרְכוּן בְּחָדָא כְּדִי שִׂתְצַרְכוּ כֹּל הַזוּ"מ יַחַד מִהַשֶּׁפַע הַיּוֹרֵד דְרַךְ הַצִּינָה, וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ שֶׁפַע לְכָל יְמֵי הַשַּׁבּוּעַ.

וּבְעֵי בְּר נָש לְאִתְעַנְגָּא בְּהוּ וְלִמְחֲדֵי בְּהוּ וּמֵאן דְּגָרַע סְעוּדָתָא מְנִייהוּ בְּהַם וְלִשְׂמוּחַ בְּהַם בְּשִׁלֹּשׁ סְעוּדוֹת שֶׁל שַׁבַּת, וּמֵאן דְּגָרַע סְעוּדָתָא מְנִייהוּ אַחְזִי פְּגִימוּתָא לְעֵילָא וּמִי שְׂגוֹרַע וּמְחַסֵּר אִיזוֹ סְעוּדָה מֵהֶם מֵרָאָה שִׁישׁ פֶּגַם לְמַעְלָה, כִּי הוּא הַגּוֹרֵם שִׂיהִיָּה חֶסֶד הַשֶּׁפַע לְמַעְלָה בְּפִרְצוֹפֵי הָאֲצִילוּת, וְעוֹנְשִׁיהּ דְּהָהוּא בְּר נָש סְגִי וְעוֹנְשׁוֹ שֶׁל אָדָם זֶה הוּא מְרוּבָה, בְּגִינֵי כֶּךָ בְּעֵי לְסַדְרָא פְּתוּרִיהּ תְּלַת זְמַנֵּי מִפְּד עֵייל שַׁבְּתָא לְכֵן צְרִיךְ הָאָדָם לְסַדֵּר שְׁלַחְנוּ לְכַבּוֹד סְעוּדוֹת שַׁבַּת מַעַת כְּנִיסַת הַשַּׁבַּת שְׁלֹשׁ פַּעְמִים, (לְאִפּוּקִי מִמָּאן דְּסַצִּירָא לֵיה שִׁישׁ חִיּוּז שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת צִיּוּס חוּץ מִסְעוּדַת לֵיל שַׁבַּת), וְלֹא יִשְׁתַּכַּח פְּתוּרִיהּ רִיקְנִיא וְלֹא יִמְצָא שְׁלַחְנוּ רִיק, כְּדִי שִׂיהִיָּה שְׁלַחְנוּ כְּלֵי לְקַבֵּל הַבְּרֻכּוֹת, וְתִשְׁרִי בְּרַכְתָּא עֲלֵיהּ כֹּל שְׁאָר יוֹמֵי דְשַׁבְּתָא וְתִשְׂרָה הַבְּרַכָּה עָלָיו כֹּל שְׁאָר יְמֵי הַשַּׁבַּת, מִכַּח הַשֶּׁפַע שֶׁנִּשְׁפַּע עָלָיו בְּשַׁבַּת, וּבְהַאי מְלָה וּבְקִיּוּם שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבַּת, אַחְזִי וְתִלֵּי מְהִימְנוּתָא לְעֵילָא מֵרָאָה וּמְעוֹרֵר הָאָדָם שְׂבָהֶם תְּלוּיָהּ כֹּל הַמִּשְׁכָּת הַשֶּׁפַע מֵא"ס ב"ה לְצוּרֵךְ תִּיקְנוּן הָאֲצִילוּת.